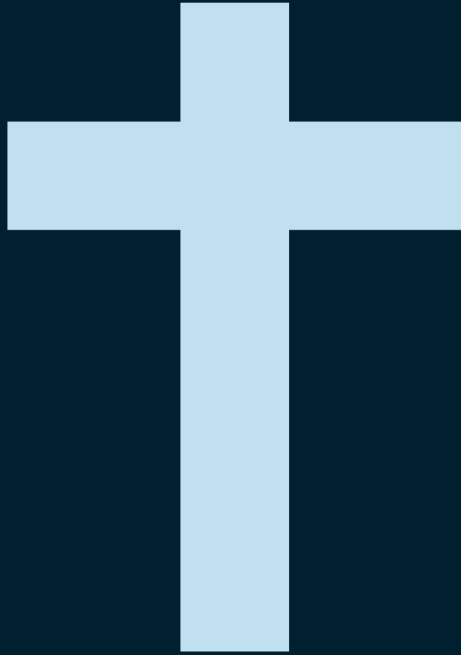

Kálaad Zembî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sa á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	42
Lúkas	68
Yuánes	111
Misóólúgá	142
Buud ó Róma	182
1 Buud ó Kərênt	202
2 Buud ó Kərênt	220
Buud ó Galátia	232
Buud ó Ifêz	239
Buud ó Filipî	246
Buud ó Kolósia	251
1 Buud ó Tesaloníka	256
2 Buud ó Tesaloníka	261
1 Timotê	264
2 Timotê	270
Títus	274
Falmôη	277
Wəheburə	279
Zhák	294
1 Pyêr	299
2 Pyêr	305
1 Yuánes	309
2 Yuánes	314
3 Yuánes	315
Yúde	316
Mbúgúlú	318

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nye nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágé byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ́ ija məwúm mətóon.

Jɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé nkúmba sâ nə nyə á seeng fwámé məma kəw lá minjígúla mí Yésus tən icé í kaand itóon:

- (1) Kaand nyə á lás mbúnj dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúla myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyonjé í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándéd ná Faan mə Zembí í bá ntɔ́ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyédí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔɔng dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúla.

Impáámbá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔ́lə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bənón omínyonjé bə. ³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔɔngú wánj wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá

Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byá Sálumun. ⁷ Sálumun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənón omínyonjé bə. Ja jɔɔngú wə buud ó *Izarəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² Núnj Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátiyel. Salátiyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ngwúm mə Mariya. Mariya wɔɔngú wə nyə a byá Yésus, bwə də jəw ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byél wúm nə inɔ́, téédúlé wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inɔ́ wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izarəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí Babilon yí. Bíl wúm nə inɔ́ í á nyinɔ́ byél tééd ja bwə á kə míkwám dí yí kə jé wə Kríst.

Byélé mə Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé mə Yésus-Kríst í á bə ntúga: Nyɔɔngú yé Mariya bá Yóseb bwə á bə nə cɛglá bə. Nji bwə kú fwo mpúya, Mariya mú nwa bum nə nkul mə Nkénkê Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú téduga ná a wény cɛglá bə wɔɔngú. Nji nda nyə á bə tátəlí muud ná nyə á cɛel béégya nə Mariya shwoó, kú wə nyə shwón. ²⁰ A ngə téduga ntó, *éngales mə Yawé mú zə lésa nə nyə ntáméd ná: «Yé Yóseb Mwán mə *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwɔ́ dí éne ngə zhu wə Nkénkê Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wə mə bá cug kúl búúd jé nə *misám.» ²² Sólúgú ni wəsh í á bwəma nə ciyá Zembí

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31 1:2 Mat 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24 1:3 Mat 38.29-30; Rut 4.18-22 1:5 Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4 1:6 2Sa 11-12 1:7 2Ib 11.1-13.22 1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1 1:9 1Ib 26.1-28.27 1:10 2Ib 29.1-33.25 1:11 2Ib 34.1-36.21 1:16 Luk 1.27 1:18 Luk 1.35 1:21 Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * 1:21 Kál lá Oyúden dí, jíná lá Yésus í kə ná Cugye buud.

nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ηwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwá bá dɛ jôw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dɔɔŋg í ká ná Zembî jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éngəles má Yawé nyə ámə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó ísâ bwá ká gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ηgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ηgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shîn byêl yí, bóól búúd bwá á zhu ηgɛɛ kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, zə jé Yurúsəlem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó ísâ, bwá á dɛ bigas wəacén-céní. ² Bwá á ka ηgə jî ná: «Njwú *Oyúden ηgá kúnɔw byêl yé, jî ηgow? Sə á dág acén-céní yé kóómb jwôw í dɛ cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ ni í á ka zə tí Njwú-buud Herod məkuú shí, bənôŋ buud wâ Yurúsəlem bəsh. ⁴ Ntó a mú jôw mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máççə wâ kúl búúd *Izəryêl. A mú jî bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kríst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ηgwála á Yudéa.» Sâ jɔɔŋgú wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ηgwála á Yudéa,

Wo kú dág ná wo wá má búl cwáágəwo míngwála myâ Yudéa myêsh dî,

nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cí ánaní.

Nyə wá má bá wíl kúl búúd jâm Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó ísâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-céní wɔɔŋgú nyə á tééd nyínálə jon dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbulə kúl Mwân wɔɔŋg jisə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bəg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dág ácén-céní bwá á fwo dág kóómb jwôw í dɛ cúwo yé, a ηgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigala

cínɔŋg gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dág ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyíi njôw, dág mwân bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân gúmá. Nə ndéé bwá mú juw íwólə byán, ηwa ísâ í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbulə nyə. Ísâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mîr.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwəli bwo ntáməd ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyiŋgələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó ísâ bwá má shîn kyey yí, *éngəles mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntáməd. Nyə ná: «Wəólág, wo ηwág Mwân bá nyɔɔŋgú, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ ná a gwú mwân. Bí é kə jî nûŋ, kə wóós ja má bá ci nə bi nyiŋgəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wəól, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgú námá búlú níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jî wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, nə a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dág ná ompuye ó ísâ bwá má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bə Betulehem nə mánd má kúnə-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudûm bəsh, tééd ikény kə jé bɔɔŋg wá mimbú mímbá. Nyə a féesh ntó bəğlə baan ómpuye ó ísâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oŋkwiimbyê ηgwála á Rama

nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ηgə jîi bwân bə,

a ηgá ban ná muud kú cweel nyə mpimbə, nəcé bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpúsə shwiy má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntáməd. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanŋ Mwân bá nyɔɔŋgú, wo nyiŋgəg nə bwo, kə shí á *Izəryêl, nəcé buud bwá á ηgə cɛel gwú Mwân wá, bwá má shîn yə.»

²¹ Yóseb mú tôw, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgú, a mú nyiŋgə nə bwo, kə shí á Izəryêl. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á dɛ jôw nə Arkeláwos yé wá má shúgula nə icí yá

Yudéa. A mú fúndə kälə wu. Zembî nyə á zə kéwəli nyə ntáməd, a mú kə shí á Galilê, ²³ kə ji ηgwála á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwə bâg du jêw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó mícúndə bwə á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná: ² «Céndúgá mítédúgá nəcə Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndə Izayí nyə á shí bwey jaaw lân má Yuánes ni ná:

Muud ηgə cúndə shí a shwéeshád, a ηgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí má Cwamba, bí sá íkwûñ byé ná səndôñ.»

⁴ Káándə Yuánes nyə á du bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á du də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəñg wá shí á Yudéa tə bəñg wá fuundú ηgwəɔ Zhurdê bəsh bwə á du kə nyódí, ⁶ kə du magulə *mísəm tām buud, Yuánes músə kə du duu bwo ηgwəɔ Zhurdê.

⁷ Ná ndeé, nə *Ofarizyên nə *Osadwisyên bwə á du zə ηkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembî má bá lwóya yí? Zó ámə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmágá fwámé mpúmá*, í lwágúlá ná bí má cénd mítédúgá yí. ⁹ Kúgá bə nji dálə téduga ná: “Sá bāñ sá bí mpwoñ buud má *Aburāham” nəcə mə mpú jaaw bí ná Zembî ji nə ηkul shwəɔpla mákwóógú mága, sá mwo bwān ó Aburāham. ¹⁰ Mpugá ná zēñ í wál zə sámb míkɔɔlə mí ílí máshugud. Bwə é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwə kul gwo kudad. ¹¹ Mεε mə ηgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mítédúgá. Nji ηgwól múúud ηgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə mənɔgwub

mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkēñkē Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béég búúud nda bwə du fyafηkwáándə ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwεε jímə yííd.»

Nduwán má Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ηgwəɔ Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə.

¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúg mə, kú bə ná mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda má ηgə ci ná, nəcə í jəla ná sá jēsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ηgə ná wú májúwó di, jəñ í mú bāñ. A mú dúg Shíshim má Zembî í ηgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlud. ¹⁷ Námə wəla dəñgá, kál í mú cúwo jəñud, í ηgə ci ná: «Mwān waamə alām wə éga. Nyódí wə lám wām wēsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówálə Yésus

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídāw wu tāñ mwōw məwūm mənə, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wós nyódí. Nyə nə né ná: «ηkí wo jí *Mwān má Zembî, cíg nə məkwóógú mága ná mə nyéég idāw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Muud cugə nə ηkul cugə nji nə idāw. Nji muud má cugə nə ciyá jēsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ηgwála má Zembî. A mú kə təl nyə zhwáángé *Mpáanzə Zembî dí gwōw. ⁶ Nyə nə né ná: «ηkí wo jí Mwān má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcə jí cilyá Kálad Zembî dí ná: Zembî mə bá lésha nə *wəñgəles bé shú dwō.

Bwə é ηkēny wo məbwád shú ná kuú wō í nda bwīm bəɔgá.»

3:2 4.17; Luk 3.3 **3:3** Iza 40.3 **3:4** 2Oj 1.8 **3:7** iyələkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembî má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumə nyəñg wə misóólégú. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16 **3:12** Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbá 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sòm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sòm 91.11-12

⁷ Yésus mú bęsa nę né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajáláyé nę bwówulę Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû męjamb mú nyingę ęwa nyę, kę nę nyę wúl męma mbún dí gwôw. A mú lwágulę nyę męfaan męsh mâ shí nę gúmá jáń. ⁹ Nyę nę né ná: «ńkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshúd, yę mę gúmá, mę yę wo isá íni byęsh.» ¹⁰ Yésus mú bęsa nę nyę ná: «*Sátan, wúg mę míshúd! Jí námá cilyá ná: Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembî woó Yawé.

Nji nyę wó wó dug yę gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwû męjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Węngęles bwé mú wóós, bwé mú ka zę sęy nę Yésus.

*Matéédulé má ísęy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Ja Yésus nyę a gwág ná bwé má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyę á kę shí á Galilé. ¹³ Nji nyę a shígé ná kwo kę ęgwála á Nazaręt. Nyę á yida kę ji ęgwála á Kapernawúm wúsę mân dí koogú, mpwamá męshí mâ Zabulon nę Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyę á kę ji nún shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwámag. Izayí nyę á ci ná:

¹⁵ Męshí mâ Zabulon nę Neftali, męng mí ęgęé mân dí má, męsę námá fuundú ęgwęđ Zhurdę má, kóómb Galilé íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó męshí męngęá, bwé á dę ji yídúgúd. Bwé má dug máńkenya! Bwé á dę cęgę shwagę shwiy dí. Męńkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyę á shín ję Galilé yí, nyę a tééd ęgálę cúndę ná: «Céndúgá mitádúgá nęcé Faan á gwów í mú kúná-kúnę.»

*Yésus má jęw oshweye ó oshú óńđ
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Dúl jwôw, Yésus ęgę kyey ncindye mân mâ Galilé, nyę a dug ómínyęńđ óbá, Shímun, bwé dę jęw ná Pyęr yé, bá mínyęńđ yé André bwé ęgę wúsę wód májúwód. Bwé á dę julę oshú nę męwód. ¹⁹ A mú ci nę bwo ná: «Bęgá mę, mę é sá ná bí dug julę búud.» ²⁰ Námá cé nę cé, bwé mú lęgę máwód, bę nyę. ²¹ Bwé mú cę kę shwóg. Yésus mú nyingę dug

bóól ómínyęńđ óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bńńđ sóńęgú wán bwé á bę byóólúd, bwé ęgę kwambulę męwód mân. Yésus mú jęw bwo. ²² Cé nę cé, bwé mú lęgę byóól dán, nę sóńęgú wán, bę nyę.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Ná ndeé Yésus nyę á ęgę kyey shí á Galilé nyęsh, a ęgę jíguli buud *męmpáanzé má mínjígulá má *Oyúden dí, a ęgę cúndę Jęję Kéél á Faan má Zembî, a ęgę námá lwag buud mębwas mímbií myęsh, tő ijâm. ²⁴ Lân yé í á jwę shí á Sirí nyęsh. Buud bwé mú zę nyę nę mímbâl myęsh, buud bwé á bę nę męváál má mębwas męsh nę męváál má ófimâl męsh, tő mímbúmbwúgú, tő węáfudę íbwúg, tő bęng bwé á ęgę lwáf nę męjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zę bę Yésus áncuncuma, bóól bwé ęgę wú shí á Galilé, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwé mú wú Yurásalem nę shí á Yudęa, nę nyęng shí nyísę ęgwęđ Zhurdę fańwiny yí.

5

*Fwámę mpwogę
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dug áncuncuma buud ęne yí, a mú bád mbámńńđ, kę ji shí. *Ompwińń bę bwé mú shísh nyéđí.

² A mú tééd jígulíle ntęga:

³ Buud bwé ęgę mpu ná

*mishíshim myán mısę nę mębúwa wé Zembî wá, bwé má jęla, nęcé bwé wé búşę búúd wá Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nę męcęy mílamúd wá, bwé má jęla,

nęcé Zembî mę bá cweel bwo mílam.

⁵ Buud bwé áđé *búgula męńkul mân wá, bwé má jęla,

nęcé bwé bá lęg nę shí ga.

⁶ Buud bwé ęgę gwág cęg á tátalı zha nę yęsh wá, bwé má jęla,

nęcé bwé bá jíle.

⁷ Buud bwé ęgę gwág búúd ękúnkwónęlé wá, bwé má jęla,

nacé Zembî mə bá námá gwág bwo
ηkúnjkwónjələ.

⁸ Buud bí nə mílâm fúbán wá, bwá má jəla,
nacé bwá wá bwá bá dúg Zembî.

⁹ Buud bwá də sá ná buud bwá cágəg ná shee
wá, bwá má jəla,

nacé bwá bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembî».

¹⁰ Buud bwá ηgə bwəma nə cúwúlí nacé
otátalı ó Zembî wá, bwá má jəla,

nacé bwá wá búsa búúd wá Faan á gwəw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágulə bí
cúwúlí, bwá lás nə bí ílís-lís nacé mə
yí, bí má jəla. ¹² Gwágúgá məshusəg,
bí kəəs, ná bí mə bá kə bə nə məma
myəna gwəw.

Nacé ntáni námá wá bwá á sá nə *buud ó
mícúndə bwá á tééd zə nə bí wá; bwá
á lwágulə bwo cúwúlí.»

Kaaná ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námá nda ca dúsé nə
idəw ná. Nkí ca í cwəl, ye bí bí nə ηkul kwo sá
nə í gwámúg? Mbə, í cúgə nə ηkul nyiηgə sēy.
Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga.
Nəwəla wúsə mbáməbən dí gwəw yí, í cúgə
nə ηkul bə kú nyîn. ¹⁵ Mbií ηgwúd nə láməba,
ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo
mpííd. Bwá yida də təl dwo cé láməba dí, í ηgə
faan, buud ó njəw bēsh bwá dúg mənkenya.

¹⁶ Ntó, mənkenya mán má jəlá nə nyîn búúd
dī. Bwá dúgúg jəjə mísóólúgá mín, bwá mú
ságusə Sóóηgá wún jí gwəw yé.

Məcəxə má Zembî

¹⁷ «Bí kú ηgə téduga ná mə má zə nyaal
Məcəxə má Moyíz nə minjígúlá mí *búúd ó
mícúndə. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida
zə sá ná mí bwáməg. ¹⁸ Búbələ má jaaw
bí ná, té wēsh gwəw nə shí í ηgə ná bə yí,
tə kanğá ηgwúd á *mbwoomb məcəxə ηkí
cúcwán í ábúlé bwele wū, kə jé jwəw byēsh
í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wá jí ná, múúd mə
ká mpyēny cəcəxə ηgwúd, ηkí ná á julə búúd

nə bwá sáág ntó, muud wəəηgə mə bá bul bə
bíbíyá Faan á gwəwəd. Nji muud mə bá bə
məcəxə, a julə búúd nə bwá sáág ntó yé, a bá
bə fwámé múúd Faan á gwəwəd. ²⁰ Má mpú
jaaw bí nə Zembî jí nə ηkul magulə múúd
Faan déd nji muud tətəlí yé mə cə nyəəηg á
*Ofarizyēn nə *Oyígulí ó məcəxə yé.»

Sá í dúgyá nə milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bí a shí gwág ná bwá á ci nə odá ná:
“Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú
múúd, bwá təl nyə kəədəd.” ²² Nji məe má
ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə
mínyəηg yé, a təw námá kəədəd. Múúd mə
ká lwíy mínyəηg yé, bwá kə nə né *Mpáanzə
milású á Zembî. Múúd mə ká jəw mínyəηg
yé nə mpúfú, á jəlá nə kə *Gehēn kuda á
kandəgəd. ²³ Í ká wós ná wo ηgə kə *alatār
dí ná wo ká yá Zembî gúl sá, wo ka téduga ná
ηgwól mínyəηg woó ηgə gwág wo mpimbə,
²⁴ lúgəg sá jəəηgú na kúnə-kúnə nə alatār,
wo tééd fwo kə kwambələ nə mínyəηg woó.
Cínəηgá, wo mú ka tēem zə yá Zembî sá wó
yé nyə yí.

²⁵ «ηkí wo má byaagulə nə ηgwól múúd ná
ndéé á cēel kə nə wo mpáanzə milású, lēləg
kwambələ nə né té bí bí ná zhíd ηgələ kə yí.
Nacé nyə a bá kənd wo wá sémbye milású,
sémbye milású mú kənd wo wá fulísh, fulísh
kə wá wo mímbwugəd. ²⁶ Búbələ má jaaw wo
ná, wo cugə nə ηkul wú mímbwug myəəηgád,
té wēsh wo afwóyé shîn jəna tən nyēsh, fáda
ηgwúd kú lúg yí.»

Nyá minəəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bí a shí gwág ná bwá á ci ná: “Muud
kú sá minəəmb.” ²⁸ Nji má jaaw bí ná
múdúm má ká dúg múdá ηkán mədúgya má
wímbələ nyə, a má bwey sá minəəmb nə
mudá wəəηg nyədí lámúd. ²⁹ Né ndéé, í ká
bə ná jús dwə á mənəcwūm í də sá ná wo sáág
*sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg.
Nacé í bul jəla ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul
gwə, ntə ná bwá wúsəg nyúul nywə ncindí
kuda á kandəgəd. ³⁰ Ntó ηkí mbwə wə á

5:9 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb
11.32-38; Zhk 5.10 5:13 Mak 9.50 5:15 Mak 4.21; Luk 8.16 5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12 5:17 3.15; 7.12;
22.40; Rom 3.31 5:18 Zhk 2.10 5:21 MmN 20.13; Ləv 24.17 5:22 1Yn 3.15 5:24 6.14-15 5:25 Luk
12.58-59 5:26 18.34 5:27 MmN 20.14 5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14 5:29 18.8-9; Mak 9.43-47

məncwûm í dɛ sá ná wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ ná nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bā

(*Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ «Gúl ciyá jí námá ná: “Nkí mudûm mə cɛel yíl mudá yé bā, á jəlá nə yá mudá wəɔŋgə fəb lú məgwú mə bā.” ³² Nji mɛɛ mə jaaw bí ná, muud yêsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínəmb yé, mudá wəɔŋg mə ká ká dúl báád íf, ŋgwúm yé wə mə cindal nyə ná a sáág minəmb. Múúd mə ká bá mudá bwə ámə yíl bā yé, muud wəɔŋg mə sá námá mínəmb.»

Nyá mənkaanə

³³ «Bí a shí námá gwág nə bwə á ci nə odá ná: “Wó ká kɛɛn Zembî gúl sâ dí, ság sâ jəɔŋgə kú bíd.” ³⁴ Nji mɛɛ mə jaaw bí ná bí kú ná dɛ kɛɛn tɔɔ sâ. Bí kú kɛɛn jɔŋ lə gwôw nəcé dúsə *caangə mə Zembî. ³⁵ Bí kú kɛɛn shí nəcé cínəŋg wə á dɛ təl məkuú yé. Bí kú kɛɛn Yurásəlem nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánúní. ³⁶ Wó kú kɛɛn lúú wô, nəcé wo cúgə nə ŋkul shwɔpla tɔɔ ntand shilú ŋgwúd ná í fúməg ŋkí ná í yíndág. ³⁷ Ntɔ jí ná wó ká ci nə wo sá gúl sâ, cíg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sâ, cíg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádulə na gwôw yí, í zhu wə Mbáwúlú múúd.»

Muud nda dɛ bweel

³⁸ «Bí a shí gwág nə bwə á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mɛɛ mə ci ná, muud kú kə nə lal lúú wə sól məbôw. Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbán ə məncwúmúd, yág námá nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə kə nə wo njów mílészú ná a mánda wo nə wáma gwô á cwû, bídag a kág námá nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbuli wo ná wo ŋkényúg nyə mbag, cé kilomáda ŋgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílo máda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáámə wo sâ, yág nyə; nyəɔŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dála cɛel mizhízhíh

(*Luk 6.27-28; 32-36*)

⁴³ «Bí a shí gwág nə bwə á ci ná: “Wó jəlá nə cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpíi zhízhíh wô”. ⁴⁴ Nji mɛɛ mə ci nə bí ná cɛeləgá mizhízhíh mín, bí jəgula nə Zembî shú bəɔŋg bwə ŋgə lwágulə bí cúwəlí wá. ⁴⁵ Ntɔ í é mpúy ná bí búsə bwân ó Sóŋgú wún jí gwôw yé. Nəcə Zembî mə dɛ sá ná yásə í fáánəg shú buud bêsh, tɔɔ bəɔŋg ó ányunywaá tɔɔ bəɔŋg ó abábôw. A dɛ námá sá ná mpú nywɔg shú búúd bêsh, tɔɔ bəɔŋg ó átətəlí tɔɔ bəɔŋg bwə cúgə tətəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí mə cɛel nji buud bwə cɛél námá bí wá, bí mə mpíyá nə máyé myəna? Ngeá buud bwə dɛ ŋwa otóya wá bwə dɛ námá sá ntɔ? ⁴⁷ Nkí bí mə dɛ báda nji omínyəŋə bún, ye gúl sâ ágúgwáan wə cí? Ngeá íkúl ishús í dɛ námá sá ntɔ? ⁴⁸ Bəgá mbii í jəla yí, námá nda Sóŋgú wún jí gwôw yé, a jí mbii í jəla yí.»

6

Yəla Zembî gúmə

¹ «Ja bí mə dɛ sá misóólégú myə Zembî yí, ságá ná í kú dɛ bə lwóyá. Bí mə ká dɛ lwóya búúd dí, Sóŋgú wún jí gwôw yé, kú ná kwo yə bí myəna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúmbúwá *mwaanə, wo kú bəngula nə sâ jəɔŋgə nda búúd ó məkəŋ bwə dɛ sá *məmpáanzə mə mínjígúlá, nə mázhií məzhií ná. Bwə dɛ sá ntɔ ná buud bwə yág bwo gúmə. Búbələ mə jaaw bí ná, myáŋ myəna myêsh wə míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúmbúwá mwaanə yí, ság nə mbwə məkóól wô í bəg kú mpu sá mbwə məncwûm í ŋgə sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɪy shwoód. Sóŋgú woó mə dɛ dág sâ jêsh jí shwoód yé, mə bá fáágulə wo.»

Sála məjəgula

(*Luk 11.2-4*)

⁵ «Ja bí mə sá məjəgula yí, kúgá sá nda buud ó məkəŋ. Bwə bul cɛel dɛ sá məjəgula, bwə təl ótətəlí *məmpáanzə mə mínjígúlá nə mázhií məzhií shú ná buud bwə dág dág bwo. Búbələ mə jaaw bí ná, myáŋ myəna

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 **5:32** 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 **5:33** 23.16-22; Zhk 5.12 **5:33** Ləv 19.12; Ilh 30.3 **5:34** Iza 66.1; Mis 7.49 **5:35** Sôm 48.3 **5:37** 2Kr 1.17-19 **5:38** MmN 21.24 **5:39** Rom 12.17 **5:40** 1Kr 6.7; Heb 10.34 **5:43** Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 **5:44** MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛeləgá mizhízhíh mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 **5:45** Ifz 5.1 **5:48** Ləv 19.2 **6:1** 23.5

myêsh wá míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jægula nà Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jægula nà Sósóngú woó nácé a ji na kúl búúd bwá cúgé yí. Ntó Sósóngú woó má dα dúg ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá mājægula yí, kúgá bul íciyá bí kú nà wúmbúlé yí. Ikúl ishús wá í dα sá ntó. Bwá dα táduga ná Zembî má dα gwágulə bwo nácé zhwoğ iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nácé Sósóngú wán má dα bwey mpu sâ bí ngə jii yí, bi njúl kú fwo gwáamb nyə gwo. ⁹ Bí ó bāğ dugá jægula ntága:

“Yé Sósóngú wúsú jí gwów yé,
jíná dwô í bəğ nà gúmá ntə sâ jêsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zəğ,
buud bwá bəğ micεεlá myô shí gaád, námá nda í dα s̄y gwów ná.

¹¹ Yág sá idāw í jəlá nà sá múús yí.

¹² Juug sá nà məbyaagulə məsú námá nda sá ngə juu buud bwá ngə byaagulə nà sá ná.

¹³ Wo kú bíd ná məbwábulán má ntəğ sá ηkul. Sáág ná sá fáámug məbwə má Mbúwálú múúd dī.

*[Nácé ijwúga nà ηkul nà gúmá bísə isâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká dα juu búúd nà iwushí byāğ, Sósóngú wán jí gwów yé nyə bá námá dα juu bī nà iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nà iwushí, Sósóngú wán nyə abúle námá juu bī nà iwushí bín.»

Ici í idāw

¹⁶ «ηkí bí má ci idāw ná bi mə yə Zembî gúmá, bí ajáláyé nà ngə ji ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó məkəğ. Buud bəəngú bwá dα nywadulə mənəkágé ná bwá lwóya ná bwá ngə ci idāw. Búbále má jaaw bí ná, myāğ myána myêsh wá míni. ¹⁷ Nji wεε, wó ká ci idāw ná wo yə Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nà sá ná buud bwá kú mpu ná wo ngə ci idāw. Ntó Sósóngú woó má dα dúg ísâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəəğ (Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ηkúnd byəəğ shí gaád, kúl óshê nà myāngulə í dα dα ísâ yí, ijúwāl dα búgə mímpumbé dα júwo yí. ²⁰ Yidagá ηkúnd byəəğ gwów, kúl óshê nà myāngulə í ádé dα ísâ yí, ijúwāl kú dα búgə mímpumbé dα júwo yí, ²¹ nácé kúl byəəğ dwô mbwúg yí, cínəng wá lâm wô í é bə námá yé.

²² «Jús dúsə lámə á nyúul. Jús í ká bə kú nà bwás hí, nyúul nyêsh bə mənkenyad. ²³ Nji, mísh mwô mə ká bə ηkí bōw, nyúul nywô bə yídúgúd. Ntó, ηkí mísh mwô má adúgé tεem bə sâ, á wagəwólə jāğ yídúgú!»

Búgúlálə Zembî (Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nà ηkul s̄y nà omása óbá ja ηgwúd, nácé nyə é mpii ηgwól, a cεel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nà ηgwól, a mpyēny ηgwól. Bí cúgé nà ηkul s̄y nà Zembî bí ngə s̄y nà *mwaanē ja ηgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nà bí ná, bi kú dα yáğwo cəğ jín ná bí é də jí†. Bi kú yáğwo mánnyúul mán ná bí é bwáád jí. Ngaá ná cəğ í ntə idāw, nyúul ntə míkáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í ádé bε məmpəğ, kú mwáágulə mpúmá, kú nà sâ bwá wá ówaag ə idāwud. Nji Sósóngú wán jí gwów yé ngə wíl byo. Ngaá, bi bí nà mfíí cə ínunú byəəngú? ²⁷ Zə á na bídí jí nà ηkul bə ná, nácé a ngələ yágáwó, a kwádulə jwōw ηgwúd nyádí cəğ dí yé?

²⁸ «Nácé jí bí má dα sá yáğwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dα w̄y mánecugú ná. Bwá ádé ȳñga nà iséy, kú tñ míkáándá. ²⁹ Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sélamun nyə á tεem jág bul bə nà gúmá, nyə a shígé bwεle bwáád nda ofuláwa. ³⁰ Nkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sá nda akánda á jugú jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ηkəməsa nà bī. Ye bí wá nyə é bə kú bul mpu bwéed wá? Yé búúd wá tag búgə óga! ³¹ Kúgá dα yáğwo ná: “Sá é də jí, sá é ηgul jí, sá é bwáád jí?” ³² Ikúl ishús wá í dú

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nà iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulə na ná «bí ηgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8

ngə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bî báá kúgá dɔ́ sɔ́ byo, nəcə Sóónǵá wún jí gwów yé mə mpú ná í jii bí isâ byəŋg. ³³ Yidagá dɔ́ fwo təl isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí shwóg, bí cugə tətəlí mísh méd, Zembî ka dɔ́ kwádulə bí isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bí kú yágəwo sâ í bá sɔ́y mán yí, nəcə isâ yâ mán í é bá námə mpûy mán. Mícúŋ myâ ŋkúmba jwôw mí kwaga nə dâŋ jwôw.»

7

Ságá buud mənywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá dɔ́ jéég búúd minjagá, bwé bəg námə dɔ́ bə kú jéég bí minjagá. ² Bwé bá dɔ́ jéég bí minjagá mbií ŋgwúd bí é dɔ́ jéég bóól búúd minjagá yí. Nəcə yuug bí é dɔ́ yigula bóól búúd nə ndí yí, gwé námə wé bwé bá dɔ́ yigula bí nə ndí yí. ³ Nəcə jí wó ŋgá mpu dúg ntand shwú jí mínyəŋə wóó jús dí yí, nji wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntədəlê wó jí nə ŋkul ci ná wo yíl mínyəŋə wóó ntand shwú júsád yé, wεε njúl nə mbwûŋ dwó júsád? ⁵ Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsád; ja jəŋgə wé wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl mínyəŋə wóó ntand shwú júsád ná.

⁶ «Kúgá yə ompyê isâ í Zembî, nəcə bwé á bá yid zə kwagulə bî. Bî kú kul óŋkuú ijimá í mákwóógú mə álal-kus bwé dɔ́ jôw nə pêrlə yí, bwé á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembî, nyə é yə bî; sógá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ⁸ Nəcə muud mə gwáámb yé, nyə é bii. Muud mə sɔ́ yé, nyə é kwey. Múúd mə ká kudə mpumbé, bwé juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwân mə ká gwáámb sóónǵá buléd, ye sóónǵá nyə é yə nyə kwóógú? ¹⁰ Ŋkí ná a gwáámb shû, ye sóónǵá nyə é yə nyə kuwó nywâ? ¹¹ Ŋkámásá bî, tεem bə nda bí búsa nə mbíya mílám ni, bí mə dɔ́ yə bwân bán isâ í ányunywaâ. Ŋkəməsa nə Sóónǵá wún a gwów, bí mə ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí mə céel ná bwé ságá bí yí. Ntó wé *mbwoomb məcəξ nə micilyá mí *búúd ó micúndá mí ŋgə ci yé.»

Məzhi məsə mábá

¹³ «Nyíigá mpumbé ámámánda dî, nəcə mpumbé í ké mícúŋ myâ kandəgə dí yí wúsə ŋkí bwaag; zhií á wu ŋkí laasəwo. Bulyálə búúd bwé ŋgə kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwowulá, í kənd búúd cug á kandəgə dî. Buud bwé kə wu wá, bwé ábúlyáyé.»

Bwé dɔ́ mpu líi nə mpumá nyé

¹⁵ «Bî ɔ́ káálúgə nə *buud ɔ́ micúndá wá məshigá. Bwé dɔ́ zə nyíi gwoŋg jínád, bwé njúl ná shεε nda incwəmbε, í njúl ná búsa ŋkí wagəwo nda oŋkweny. ¹⁶ Bî mə bá dɔ́ mpu bwo nə kuú njənd wán. Ye bwé dɔ́ mwáág mábudá ŋgwúdáanzá dî, ŋkí ná ifumbí byaag dî? ¹⁷ Mpugá ná fwámé líi í dɔ́ wúmə fwámé íbumá, líi ábúbôw í wúmə nji íbumá í abúbôw. ¹⁸ Fwámé líi í cúgé nə ŋkul wúmə íbumá í abúbôw; líi abúbôw kú námə wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambá mə dɔ́ cal líi jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bî mə bá ka dɔ́ mpu bwo nə kuú njənd wán.

²¹ «Buud bwé ŋgə ci nə mə ná: “Yé Cwámaba! Yé Cwámaba!” óni, bêsh dí Zembî mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəŋgə bwé ŋgə cugə nda Sóónǵá wám jí gwów yé mə céel ná, bwé wé á bá magulə wá. ²² Nəcə jwôw Zembî mə bá sámə búúd mílósú yí, zhwog buud bwé bá ci nə mə ná: “Yé Cwámaba! Yé Cwámaba! Dugí, sá á shí cúnda micúndá mí Zembî nə ŋkul nywô. Sá yíl məjamb nə ŋkul nywô, sá sá námə zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bεsa nə bwo ná ŋgəŋ ná: “Mə a shígé bwεε mpu bî buud wá kú bísh məcəξ óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəŋ bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lósú mə mə lás ni, a sá nda mə ŋgə ci ná, a jí nda kəŋ nyə á shumə njów kwóógú d gwów yé. ²⁵ Ompú bwé á

6:33 10j 3.11-14; Sóm 37.4-5 6:34 MmN 16.4, 19-20 7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21

nywê, mpwê wóós mán cúwód, onkwê bwé á kunj, isâ íni byêsh ða nyífa njów wóonjád, nji njów kú búg, nácé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúd gwôw. ²⁶ Njii, múúd mə ká gwág lású mə mə lás ni, a kú sá nda mə ngé ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shé dí yé. ²⁷ Ompú bwé á nywê, mpwê wóós mán cúwód, onkwê bwé kunj. Isâ íni byêsh ða nyífa njów wóonjád, njów í mú búg, shugala shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá nkûl ijwûga

²⁸ Ja Yésus mə shîn lás yí, ncúlyá buud bwé á bə cínəng wá bwé mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí, ²⁹ nácé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó mácçé bân.

8

Yésus mə lwag zúzaamə (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbámbánéd, buud bwé mú bə nyə áncuncuma. ² Bwé ngé shulə, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wó Yésus, zə kúðəw shí, yə nyə gúma. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôh.» ³ Yésus mú séém mbwə, kúnnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôh!» Cé nə cé, zaamə í mú shîn wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôh. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í mə sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá *mátúnaga Moyîz nyə á cilə má. Bwé mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgə mə lúluú ózimbi təd (Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wóós Kapernawúm. A ká námə wóós ntúni, wúl lúluú á izimbi təd í mú zə téeg nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwámba, sóol məsáal waamə mbwug kága njów; a músə mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúluú á izimbi mú bəsa ná: «Cwámba, mə ampíyáyé ná wo nyíg mádí njów. Jeg lás lásúg, sóol məsáal waamə yálúg. ⁹ Nácé mə ji nə omása bwé ngé jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ngé jwú nə ndí wá. Nyəonj

yêsh mə é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəonj mə é ci ná a zág yé, a zə. Mə ká ci nə lwaá dâm ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntúni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwé á ngə bə nyə wá ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dág múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tsem bə kúl búúd *Izərayél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwoğ ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwów í ða cúwo yí, zhu kóómb í ða jímə yí, bwé zə seengya nə impáám bə bísú *Aburham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówád, bənonj bwé mú də dína. ¹² Nji buud bwé á jəla nə bə nə nkəw Faan a gwów dí wá, bwé bá wusəw yídúgúd tóon. Bwé bá bə cínəng, nji bwé ngé bwam nə məyê.»

¹³ Yésus músə ci nə lúluú á izimbi éne ná: «Wéé kag njów. Í bág nda wó ngé *búgula ná.» Námə baan dəonjə, sóol məsáal mú yâl.

Yésus mə lwag mimbəl Pyêr dí njów (Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayôh nə yôh mə bíi nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwád. Ayôh nə yôh mú shîn nyə. A mú wəol, a tééd ntəg séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwé mú zə nə zhwoğ mimbəl mí májamb. Yésus mú ngə yíl bwo bów-bôw míshíshim myəonjə nji nə iciyá yə mpu, a shîn námə lwag míl mimbəl myêsh. ¹⁷ Nyə á ngə çug buud ntó shú ná cúndə mə Zembî Izayí nyə á cúndə yí, í bwámag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á çug buud ó íjâm, a yíl sé ofimâl ó məbwás.»

Béglə Yésus (Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgúlə Yésus nyə á dúg buud bwé á lyé nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé nə bənonj bwé línag mən kə fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yíguli məççé mú ntəg shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíguli, mə zə bá ða bə wo kúl jêsh wó bá ða kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd çugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíin mə Yésus mú ci nə né ná: «Cwámba, fwog bíð mə, mə kág ðul sóonjə

waamâ.» ²² Yésus mú yidá bęsa nə nyə ná: «Wεε bęg mə. Bídúg mímbimbə mí dálug mimbimbə myán.»

*Yésus má ηkáánd nə ηkwô
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúd, ompwíin bé bwé mú bę nyə. ²⁴ Ná ndéé ηkwô mú zə kunj mán nə ηkulú, ikwô də bád kə gwôw, də shwiy byóólúd, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíin bwé mú kə juumashi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sâ, yé Cwámaba! Sá wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə tów, ηkáánd nə ηkwô nə mán, byêsh í mú saləwo ná shee. ²⁷ Buud bəəngú bwé mú bul bî. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Təə ηkwô təə mán í bálé sá nyə məgwág íf?»

*Yésus má yíl məjamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)*

²⁸ Ja Yésus má shín líina mán, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwon, məjamb má ηgə lwáfələ bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəəngú bwé á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísow ná a cə kúl bwé á də bə yí. ²⁹ Bwé mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwé ηgə ci ná: «Shé bān nə inéy, yé *Mwān mə Zembî? Wo wál leel zə təl sə cwúnd dí fwála dəəngú kú fwo wós íf?»

³⁰ Na, məma sənz ónkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ηgə də. ³¹ Məjamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «Ŋkí wo yíl sə wa búúd óga dí, kəndúg sə nūn ónkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb má mú wú búúd óni mánnyúúlúd, kə nyíi ónkuúd. Sənz ónkuú ni jêsh mú bumb nə mikúlá, wú kúl í á bə mbúbúnj dí yí, kə juwa mán, bēsh bwé mú ηgul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndéé, buud bwé á ηgə baagulə onkuú wá, bwé mú wəenzh kə kwáádá, ké bwiinj búúd sá í ámə sīy nə onkuú yí. Bwé bwiinj námə lân búúd bwé á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ə ηgwála bēsh bwé mú tî, kə bwəma nə Yésus. Ja bwé má dág nyə yí, bwé mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí ləoməd.

9

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyingə líina mán, kə nyádí ηgwála. ² A ηgə námə jé, buud bwé mú zə nyádí, bwé ηgə ηkēny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dág nə buud bəəngú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lám shí! Mə má juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó máccę bwé mú ηgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ηgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sâ bwé á ηgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí má bōw mitédúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cīlə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wəólág, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cēl nə bi mpúg ná *Mwān mə Múúd ji nə ηkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəólág, wo ηkényug táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wəəngú mú wəol, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dág sóólúgú ni yí, bwé mú gwág íkukwendé, bwé mú ságusə Zembî, nəcé a yələ búúd mbií ηkúl ijwúga nyəəng.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ηgə cə kúl búúd bwé də jóna tóya yí, a mú dág ηgwól múúd njúl cínəng shí. Muud wəəngú nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bęg mə.» A mú tów, bę nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ηgə də, zhwoğ onwenye ə tóya nə bóól ósól ó məbōw bwé mú námə zə, bənōn nyə nə *ompwíin bé zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyēn bwé á ka dág ntáni yí, bwé á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wán ηgə bále də nə onwenye ə tóya nə bóól ósól ó məbōw yí?» ¹² Yésus mú gwág sâ bwé á ηgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbəl. ¹³ Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálad Zembî dí yí ná: “Mə bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwé dág sâ mə *mətúnuga.” Ntó ji ná mə a shígé zə jōw ótátəlí ə búúd. Mə á yida zə jōw ósól ə məbōw.»

*Nyá ici í idâw**(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

14 *Ompwiín ó Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wə Yésus zə jî nyə ná: «Sánónj *Ofarizyên sé má dɛ ci idâw yálə Zembî gúmá nji ompwiín bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?» 15 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má nwa bâ yí, a tál zân, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcey lámúd bənônj muud bâ bwá njúl kúl ngwúd? Mbô! Nji mósól mwôw má ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məonjgá dí wá óshwá bé bwá ka bá ci idâw. 16 Mpugá ná bwá ádé nwa kúl káándó ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dɔonj í ká juli, í tɛw, í yida bweeg luun lɛ káándá. 17 Ntó námá, bwá ádé nwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiý shí, lenya ntáma. Bwá dɛ wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanəd. Ná ndeé, nə lenya nə málwəg byêsh í mú cugə.»

*Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus**(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)*

18 Yésus ngə ná lás ntáni, ngwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdɔw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jâm má kúnɔw yə. Má cɛel ná wo zág kə keel nyə mbwá, a cugəg.» 19 Yésus mú tɔw shí bənônj ompwiín bé bwá músə bɛ nyə. 20 Bwá ngə ná kə, ngwól múdá mú leel bɛ nyə mpásə. Mudá məcií má á dɛ wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpásə kwon, kúnnya nə nyə lwá lú káándá, 21 a ngə tádaga ná: «Má ká jisɔw kúnnya nə káándá má Yésus, mə e yál.» 22 Yésus mú yid mpásə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wám, sɛlɛg lám shí. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyí njwú dí njów. A mú kwey, buud bwá ngə lwó milaag, bwo ngə sá saagəwo mímbíí mímbíí. 24 Yésus mú nkáánd nə buud ná bwá cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwá mú yida ngə cágulə

nyə. 25 Ja bwá má shîn wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyí fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wɔol. 26 Ntó, lân ni í mú zə jwɔ shí nyɔonj nyêsh.

Yésus má bēny wəancím-ncím mísh

27 Yésus mú kyey. A ngə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwá mú bɛ nyə nə onkwimbyê. Bwá ná: «Yé Mwân má *Dávid, bwígúg sé ná nkwoŋá!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwá mú shísh nyádi. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ngə *búgula ná mə ji nə nkul sá ntó?» Bwá ná: «Haaw, yé Cwámba, sé má búgula.» 29 Yésus músə ka kúnnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ngə búgula ná.» 30 Mísh má músə bân bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bi kú jaaw tɔɔ muud sá í má bə ga.» 31 Nji bwá bân, wúlə bwá á wú cínɔnj yí, bwá á shwal kə ngə bân gula nə lân wɔonjgá kákúl jêsh.

Yésus má lwag fífi

32 Ná ndeé cúwólə bwá á cúwo tóón yí, bóól búúd bwá mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mənkdad ná a bág fífi. 33 Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwá á bə cínɔnj áncuncuma wá, bwá mú bul káam ná: «Sá a bwélé dúg mbíí sá ga shí *Izəryél.» 34 *Ofarizyên bân, bwá mú ci ná: «A ngə yíl məjamb nə nkul má njwú məjamb.»

Osól ó másáal bwá ngə fáfə

35 Ntó Yésus nyə á ngə kə míngwála míngwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ngə jíguli buud *mámpáanzó má mínjígulá má *Oyúden dí, á ngə cúnda Jɔjɔ Kéél á Faan má Zembî, a ngə námá lwag buud məbwas mímbíí myêsh, tɔɔ ijâm. 36 Yésus nyə á dɛ ngə dúg buud bêsh nyə á dɛ bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúlə ná bwá á ngə cugə məntágula dí, bwá má shîn námá tag nda sɔonj incwəmbɛ í cugé nə mbaagulə yí. 37 Ntó nyə á ci nə *ompwiín bé ná: «Dúgá, idâw í má tí fambə mənkund mənkund, nji

9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 9:15 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * 9:16 Na ji kúl káándó í afwóyé kə məjúwó ná ndeé í juli yí. † 9:17 Oyúden bwá á dɛ sá lenya nə kúúdu cúdu. 9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24 9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 9:35 4.23 9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

buud bwá ká saag wá búsa cíg-cíg. ³⁸ Ntó wá mé cí náaa: jégulagá nà amádí fambá ná a ntúg buud, bwá kág saag.»

10

Buud ɔ lwámá wûm nà óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nà óbá bé. A mú yá bwo ñkul á dálə yíl búúd bów-bôw míshíshim, lwag mábwas mímbí myêsh, tɔ ijám. ² *Buud ɔ lwámá wûm nà óbá Yésus nyə á jôw wá, mínə máñ wə móga: tééd nà Shímun bwá á ðu jôw ná Pyêr yé, kala nà mínyonú yé André; zə keel Zhâk bá mínyonú yé Yuánes bwân ó Zhébedé. ³ A jôw námə Filíp bá Batəlamí nà Tómas bá Matiyô ñwenye tóya. A jôw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadê, ⁴ nà Shímun kambəle ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nà Yésus yé.

⁵ Ná ndéé Yésus mú kənd búúd wûm nà óbá óni lwámád, a mə fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bi kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bi kú kə míngwála mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izəyél dí, bwá mə jág zhí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulé yí. ⁷ Ja bí ñgə kə yí, bi ɔ kə ñgə cúndə ná Faan mə Zembí mú kúnə-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúmashi mimbimbə, bí lwag námə mízúzaamə, bí yíl búúd məjamb. Bi mə ñwa ñkul ga ashwá, kəgá námə sêy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanê bwúgúd, tɔ or, tɔ wúl mbií mwaanê wêsh. ¹⁰ Muud kú ñwa baamətálá, ñkí ishimí íbá, ñkí bóól ósílúfaas, ñkí wəgatíg, nəcé muud ñgə sêy yé mə jəlá nə yéyow ídêw.

¹¹ «Ja bí mə jé wúl ñgwála ñkí wúl ləom dí yí, bí fwó sɔ ñkí bi bí nə ñkul kwey múúd jí nə lám mə báágúlá bí, bi ó jí nyédí kə wósó jwôw bí mə bá cɔ yí. ¹² Njów wêsh bí mə nyí yí, bi ɔ bádá ná: “Zembí sáág ná bi bég ná shee.” ¹³ Ñkí buud ɔ njów wəonɔgá, bwá légbí, Zembí bále sá ná bwá bég ná shee. Nji ñkí bwá bá kú légbí, Zembí kú námə sá ná bwá bég ná shee.

¹⁴ Búud ó wúl njów ñkí wúl ñgwála bwá ká bə kú légbí, kú gwágulə kéel dán, ja bí mə wúl cínɔng yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Bábálé mə jaaw bí ná, jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd mílósú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm nə Gomor ntɔ ñgwála wəonɔg.»

Yésus ñgə kéwəli buud ɔ lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda íncwəmbə mpədúgá onkweny. Bi mə jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tédúgá ñgwúd nda məfaf. ¹⁷ Dugá jí nə buud kuú kalá; bwá bá ðu kusha nə bí mábwə mə osəmbye ó mílósúd, bwá ðu fyámusə bí mílwón *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. ¹⁸ Bi mə bá ðu kaad mísh mə búúd ó anúní nə ojwú ó ləom dí ná, ná bi kəg bwaagulé sá bí mə mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulé námə ikúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá ðu kusha nə bí yí, bi kú bá ðu yágəwo mbií bí mə bá ðu kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəod. Iciyá í bá námə ðu jé bí cé jəonɔgúd, ²⁰ nəcé bi dí mə bá ðu lás, Shíshim mə Sónɔgú wán Zembí wə mə bá lás mímpu mínad.

²¹ «Mínyonú mə bá kusha nə mínyonú yé nə bwá kəg gwú nyə. Sónɔgú mə bá kusha nə mwân; bwân bwá lúmbəli nə obyəl, ñgə gwú bwo. ²² Buud bəsh bwá bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísow kə wósó məshínéd yé, a bá cugə.» ²³ Bwá ká lwágulə bí cúwáli wúl ñgwála dí, fúndəgá, bí kə ñgwála shúsúd. Bábálé mə jaaw bí ná, *Mwân mə Múúd mə bá nyinɔgə zə, bi njúl kú fwo shín jaand míngwála myá *Izəyél myêsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə ádé bwəle ntɔ yíguli, lwaá kú ntɔ mása. ²⁵ Buud bwá ðu dúg *ómpwíin námə nda bwá dúg yíguli ná, bwá dúg námə lwaá nda bwá dúg mása yé ná. Nkámásá bwá lwíy sónɔgú njów nə Belzebul, ñkəmusə nə bwân.»

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwá á ðu kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á ðu lwágulə ná, kúkúl shí bwá ámə təl mákuú máñ yí, bwá mə kál gwo nə buud bí cínɔng wá ná bwá múse sá nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34

Muud fúndág nji Zembî
(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú dɛ fúndə bwo; nəcɛ kú nə sâ á mbúdálá í bá bwên kú búguli, nkí sâ á *ndím̄ba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwéd yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwáláminúd. ²⁸ Kúgá dɛ fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wá jí nə nkul gwílya múúd ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byêsh kuda á kandugəd. ²⁹ Ngaá nə bwé dɛ kusha mímbá-kwáádá mímbá səsánj *mwaanê ngwúd. Tɛɛm bə ntó mbá-kwáádá ngwúd cúgɛ nə nkul kud shí, Sóónjú wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bân ntâg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísé bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndéé, kúgá dɛ fúndə. Mpugá nə bí má cey Zembî lámúd cɔ mimbá-kwáádá nkí bulya.

³² «Muud yêsh mə mágúlə mə mísh má búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh má Dâ jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kílyá mə mísh má búúd dí yé, mə é kílyá námə nyə mísh má Dâ jí gwów yéd.»

Bɛ́lə Yésus wúsə dɔamb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ngə téduga nə mə má zə sá nə buud bwé cágəg nə shee shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntó. Mə má yida zə nə dɔamb. ³⁵ Mə má zə wá ífɛmuga mínjów mí búúdɔad, mwán nyə é lúmbəli nə sóónjú, sás lúmbəli nə nyóónjú, cól lúmbəli nə mpóómbúlú. ³⁶ Nə ndéé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwé bá lúmbəli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sóónjú nkí nyóónjú cɔ mə yé, a cúgɛ nə nkul bə *mpwíin waamə. Nyóónjú mə céél ncwámá dé nkí sás dé cɔ mə yé, a cúgɛ nə nkul bə mpwíin waamə. ³⁸ Múúd mə ká bə kú nkény kwolós jé bɛ mə, a cúgɛ nə nkul bə mpwíin waamə. ³⁹ Muud mə sɔ nə a kaambulə nə cug jé yé, a jím̄bal gwo. Nyóónjú mə jím̄bal cug jé nəcɛ mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúd ɔ Zembî
(Mak 9.41)

10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbú 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26 **10:40** 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14 **11:1** 7.28 **11:2** 14.3 **11:3** Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27 **11:5** Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé má lág mə. Muud mə lág ntâg mə yé má lág múúd nyə á ntí mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndá mə Zembî nəcɛ mpúlə nə muud micúndá, muud wóónjú mə ngwa myéna mí jéla nə búúd ɔ micúndá myá. Nyóónjú mə lág múúd jí tátəlí mísh má Zembî dí yé nəcɛ mpúlə nə tátəlí muud íí, nyân ngwa myéna mí jéla nə otátəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó mətálá ngwúd, ngulal ngwól zhizhe muud éga nəcɛ bálə *mpwíin waamə yé, bábálé mə jaaw bí nə, muud wóónjú nyə abúle shúb myéna myá cínəng.»

11

¹ Yésus mə shín cwíny *ompwíin wúm nə óbá bɛ ntáni. A músə kyey, kə ngə yə buud minjígúlá, ngə cúndə bwédí mینگwála.

Yésus bânəh ompwíin ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólúgú *Kríst nyə á ngə sá myá. A mú kənd bóól ompwíin bɛ nə bwé kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wá muud sá ngə bwánd nə a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má gwág yí nə sâ bí má dág yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ngə mpu dágya; mímbúmbwúgú mí ngə kyey tátəlí, mízázaamə mí ngə yál, wəakúmélwə bwé ngə mpú gwág, mímbimbə mí ngə gwúm, ínkúnkwónjúlə í búúd í mú ngə gwág Jɔɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔógú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíin ɔ Yuánes bwé má nyíngə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bə cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á dɛ kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dɛ kə dág jí? Ye gúl ká í dágə ntân nə fufá? ⁸ Nkí í á shígé bə ntó, bí á dɛ kə dág jí? Ye ngwól múud dágə bwáád íjímə í mímbwéedí? Mbô, buud bwé dú bwáád íjímə í mímbwéedí wá bwé dɛ bə mínjów mí ójwú-buudɔd. ⁹ Ká bi á dɛ kə dág jí? Ye *muud

micúndá má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyɔɔŋg bí á kə də dɔg yé má ntɔ ɲkwóŋ múúd micúndá má Zembî. ¹⁰ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda jísá cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Μεε mə zə kənd mbwiŋgye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambalə wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mpédúgá buud bēsh bwá má byēl mímwɔ mí búdad wá, kú nə nyɔɔŋg má fwo bwele ntɔ Yuánes. Nji tɛem bə ntɔ, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntɔ Yuánes. ¹² Ná ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wóós múús í, Faan á gwów í mú ɲgə bə sâ ɲkúl, buud bwá ɲgə ləl iŋkɔŋkwanz wá, bwá wá bwá ɲgə ɲwa dwo. ¹³ Mbwoomb məcəξ nə micilyá mí búúd ɔ micúndá bēsh mí á ɲgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ ɲkí bí básé cəŋ nə mə, mpugá ná Yuánes wá jísá Eli bwá á bwiŋg ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yiŋga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágə básé shishé íseɲgyá dí yí, bíl í ɲgə kámbula nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sá má lwɔ bí ilúlwóŋ í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá má nyiŋgə wá míngwa mí shwiŋ, bí kú tədəwa.” ¹⁸ Ntɔ wá í ɲgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ɲgul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ɲgə də, a ɲgə ɲgul; bwá ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ɲgule məlwəg, a jí námə shwə ɔŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” Nji má jaaw bí ná fəg í ɲgə nyín mísólúgú myéd ná sán.»

Yésus mə ɲkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a ɲkáánd nə buud ɔ míl míngwála nəcé, nyə á tɛem ɲgə sá ncúlyá *məshimbá bwádí, bwá á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ɲkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námə. Nəcə bímbí lú məshimbá má má sŋy bídí má, má á mbəm sŋy Tir nə Sidon, buud ɔ nŋŋ bwá á mbəm námə bwey bwáád míŋkud, jí ífíí dí ná bwá cénd mítédúgá. ²² Ná ndeé, má

jaaw bí ná, jwôw lú cígúlé mílósú, intúgúlí í Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bi bāŋ buud ɔ Kapernawŋm, bí ɲgə tədəga nə bí mə bá kə gwôw? Mbô, bí mə bá yidá shulə kə bəŋ míŋjím. Nəcə bímbí lú məshimbá má má sŋy bídí má, má á mbəm sŋy ɲgwála á Sodom, ɲki ɲgwála wɔɔŋgə wúsé ná mpwogé. ²⁴ Gwá wá má mpu jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bí mə bá bə nə intúgúlí ɲkí yáág ntɔ búúd ɔ Sodom.»

Mbag á yíyísa (Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jāŋ ja ná: «Pupa, Cwámba á gwôw nə shí, mə yé wo gúmá nəcé wo á shweel ompuye bəŋŋŋ buud ɔ fəg isá íga, wo yida lwágalə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntɔ wá wó á cɛel ná í bəg yé.

²⁷ «Dā nyə a cwámbulə mə isá byēsh. Kú nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Mwân nji Sóŋgú, kú námə nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Sóŋgú, nji Mwân, nə muud yēsh Mwân má cɛél sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ɲgə wáduga nə mimbag mí ájijilə wá, zəgá mədí, mə é sá nə bí wógag. ²⁹ Magaləgá nə shé sáág iséy byám fulá, bí zəg ɲwa ɲjígúlá wám. Mə jí nə jɔ lám, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yɔwala, ³⁰ nəcé iséy byám í akwówáláyé, mbag wám wí ɲkí yísa.»

12

Yésus nə məcɛξ mə Sábaad (Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bəŋŋŋ *ompwíin bé bwá á ɲgə líina ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwá á ka gwág zha, bwá mú ka ɲgə búgə mikəŋg mí blé, ɲgə də. ² *Ofarizyēŋ bwá mú dɔg sóólúgú wɔɔŋgá. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwô bwá ɲgə sá sá məcɛξ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele lə sá *Dávid nyə á sá ja bəŋŋŋ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí,

11:10 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 **11:14** 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13 **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20 **11:23** Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9

kə də íbuléd í á dɛ bə ci shú yálə Zembî gúmá yí; í njúl né tɔɔ nyə tɔɔ buud bé bwé á shígé bə nə zhíí ná bwé dág byo. Ngaá, mæççé má dɛ ci ná nji ofada wé bwé dág də byo, kú nə ηgwól múúd shús? ⁵ Bì má dɛ bwey lɔ mæççé má Moyîz. Ngaá má ηgə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwé dɛ sêy *Mpáánzá Zembî dí? Ntó jì ná bwé dɛ ntɔ ççé á jwôw lú Sábaad, nji Zembî kú yá bwo mæbççé. ⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé má jalá nə ságusə ntɔ Mpáánzá Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ηgə ci ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud çey lámúd, ntɔ ná bwé dág sá mə mətúnuga.” Bì mbəm ηgə mpu gwág ciyá ni, ηki bí shígé fánda yá buud óni mæbççé ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ηgə jwú nə mæççé mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzá minjígúlá dí. ¹⁰ A mú kə kwey ηgwól múúd cínəngú ná mbwə í má shîn shwáám. Ofarizyên bwé á ka ηgə sɔ zhíí ná bwé jéég Yésus njagá, bwé á ka jì nyə ná: «Ye mæççé máshé má magulə ná bwé lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ηgwól múúd á na gwoonɔg jínúd jì nə tɔw ηgwúd ná bán, tɔw jɔonɔgú ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bíi gwo, a bán, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud jì nə mfíi çɔ tɔw? Ntó jì ná, mæççé máshé má magulə ná sá sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwé mú wóós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíí ná bwé ççelə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jɔonɔg yí, a mú wú cínəng. Buud bwé mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ηgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ηgə báásulə bwo ná bwé kú bwelɛ sá ná buud bwé mpúg mbii váál múúd á jísé yí. ¹⁷ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wâm wé éga, nyə wé má á féesh yé.

A jì abábə waamá, lám wâm wêsh wúsə nyédí.

Mə bá yá nyə Shíshim wâm.

12:5 Ilɔ 28.9-10 **12:7** 9.13 **12:9** Mak 2.27-28 **12:11** Luk 13.15-16; 14.5 **12:14** Yuá 5.16, 18 **12:16** 8.4; 9.30; Mak 7.36 **12:17** Iza 42.1-4 **12:18** 3.17 **12:22** 9.32-34 **12:23** 20.30-31 **12:24** 10.25 **12:28** Luk 17.21 **12:29** Iza 49.24

Nyə wé má bá zə lwágulə ílwoɔj í búúd tútəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlé dɛ shuya nə buud, a kú saagawo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mánkúmbə má búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud má ká casulə mbwu í má bwey lánɔgawo yí, tɔɔ nda muud má jímə ηgwiile lámba í má shîn tag yí.

A bá bə nə jɔ lám ntáni kə jé ja búúd bêsh bwé bá mpu tútəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoɔj í búúd byêsh í bá ηgə bwánd sólúgú yé nə búgá.

Bôw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpúsə na, buud bwé mú zə nə wúl mbəl wé Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədád né a bág, nyə ancím-ncím, nyə fifi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námə lás.

²³ Buud bwé á bə cínəng áncuncuma wá, bwé mú bul káam. Bwé ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwé má gwág ciyá jɔonɔg yí, bwé mú shwána, bwé ná: «Muud éne ηgə yíl məjamb nə ηkul má Beləzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwé ká bóóg ηgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dɔonɔg í é jççé ná mpaá. Buud wá wúl ηgwála bwé ká béégya, lúmbəli bwámé ná bwámé, ηgwála wɔonɔgú í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ɔ wúl njów bwé ká bóóg ηgə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔonɔg í ábúlé bwey nə jimbúlə. ²⁶ Ŋkí *Sátan má yida nyinɔgə cuwo, ηgə yíl nyáméfwó, ntó jì nə a má bɔɔg, faan dé í ka tɔw na ntədəl? ²⁷ Ŋki Beləzebul wé ηgə yə mə ηkul ná mə ηgág yíl buud məjamb nda bí ηgə ci ná, zə nyé ηgə yə buud bán ηkul nyɔonɔgú? Ngaá bwáméfwó bwé ηgə mpu lwágulə bí ná sán ná bí básə nə mæbççé? ²⁸ Nji, Ŋkí Shíshim má Zembî wé ηgə yə mə ηkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ηkul nyíi njów má ηkunɔkúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ηkunɔkúl wɔonɔg shí, wóolə nyə mənɔkəda. Nji,

á ká shîn wóolə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bə kú kɛem mə yé, a ngə lumbəli nə mə. Muud mə bə kú zə wá mábwə nə sóná sá sééngug yé, a ngə yida caam. ³¹ Sâ jəng wə mə jaaw bí nə Zembî mə bə juu búúd *misəm nə *bwaasúlə mpu bwə ngə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúlə mpu wə Shíshim, muud wəngə nyə abúle bwəle bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkénkê Shíshim, muud wəngə nyə abúle bwəle bə nə ijuugá tɔɔ wa cug ga dî, tɔɔ jəng í ngə zə yíd.

³³ «Bí mə ká ci ná líí jí fwámé líí, bí mə ci ná ibumə byé bísə fwámé íbumə; bí mə ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bí mə ci ná ibumə byé bísə bów-bôw íbumə. ³⁴ Yé iyəlukag íga, bí njúl íbów-bôw í búúd, bí búsə nə nkul ci fwámé íciyá na ntədélé? Sâ múúd ngə bul téduga lámúd yí, gwə wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzəzə, í ka dɛ wéeshəli jəjə ísâ; bów-bôw múúd yé lám nə bów-bôw kwəzəzə, ka námə dɛ wéeshəli bów-bôw ísâ. ³⁶ Mə mpú jaaw bí nə jwôw Zembî mə bə zə sámb buud milésú yí, muud yêsh mə bə tów kəodud nə iciyá nyə á lás ílís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛɛ íciyá byô dî.»

Kala búúd ámakuu-mə-sómbá
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bənəŋ bóól *Ofarizyēŋ bwə mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá mə cɛel nə wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nə mítédúgá olíŋgá í bələ jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwə abúle dúg dúl shimbá, nji dɔɔng í á bə nə Zhwónas *muud micúndə mə Zembî yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú ánání dí mwə dí ná, ntó námə wə *Mwân mə Múúd mə bə já ibulú ílól nə mimwásə mílól mändəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembî mə bə zə sámb búúd milésú yí, buud ó Ninivə bwə bá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá, bwə á cénd mítédúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə

a cúndə yí. Dugá, sâ í ntə Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí á mudá í á wú *mákóól mə jwôw* yí í bá námə tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fəg mə Sálamun. Dugá, sâ í ntə Sálamun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í dɛ wú múúd nyúúlúd yí, í dɛ kə ngə jéɛla məshí má mish-wéeshá ngələ sə wogá. Nji ŋkí í bá kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kəl mə á fwo dɛ ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámúlá, sâ jêsh jə kwambúlá, ⁴⁵ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zəngbá mí njúl nə ŋkád ntə wáméfwó, bənəŋ bəsh bwə mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəng. Ná ndeé, cug mə múúd wəngə í mú nyiŋgə jág bôw, ntə mbií í á fwo dɛ bə yí. Mə jaaw bí nə kala búúd ábúbôw ga í bá shúgula mbií wəngə.»

Fwámé njów búúd mə Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ngə ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyəngú yé bənəŋ omínyəŋ bə bwə mú jé. Bwə músə tów tón, bwə ngə sə ná bwə lésha nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəngú woó bənəŋ omínyəŋ bwə búsə na tón, bwə ngə cɛel lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyəngú waamə wə zə? Omínyəŋ báamə wə ozá?» ⁴⁹ A músə séém mbwə ŋge *ómpwín bə dí. Nyə ná: «Dugá, nyəngú waamə nə omínyəŋ báamə, bwə wə óga! ⁵⁰ Muud yêsh mə dɛ sá sâ Sónəngú waamə a gwów mə jí yé, nyə wə jí mínyəŋ waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyəngú waamə.»

13

Kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námə jwôw ní dî, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí. ² Buud bwə mú kə sɛngya nyádí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólúd, kə ji shí, buud bəŋ cínú. ³ A mú ngə kənd bwo zhwo mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myɛɛg mpəg. ⁴ Ja á mə

12:30 Mak 9.40; Luk 9.50 12:31 12.24 12:33 7.16-18 12:34 3.7 12:36 Zhk 3.6-10 12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10 * 12:42 məkóól mə jwôw: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí ó yəŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. 12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10

ngə myεeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shîn lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwoógád, kú nə fwámé mändəlú cínəng. Í mú námó læel wéesh míngwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, míngwu mi mpwásá mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nə fwámé míkəǝl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula ibiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəəng í mú læel juwo ná ndéé káda íkəǝl í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átətagú dî, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumə təd, dúga íbumə məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

*Nəcé jí Yésus ngə jíguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bé bwə mú shísh nyədí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ngə jíguli buud míkanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a má sá ná bi báá mpúg mindimba myá Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo, a músə bul nyiŋgə bə nə ndî. Nji nyəəng cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá mæel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ngə jíguli bwo nə míkanda nəcé búsa bwə tæem kənd mísh, bwə kú dúg, bwə tæem gwágulə, bwə kú gwág kú námə wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dəəng dí ná:

Bi mə bá də kənd məlwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwelə dúg;

¹⁵ nəcé kúl búúd ga í má shîn lal mílâm,

bwə má shîn juwal məlwə,

wə búdal mísh;

nə mísh máŋ mə á bá dúg,

məlwə máŋ mə á bá gwág,

mílâm myáŋ mí á bá wámbulə.

Nkwuŋgá bwə á bá cénd kuú njəənd,

nə ndéé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Bi bəŋ, mísh mún mə má jəla nəcé mə ngə dúg; məlwə mún jəla nəcé mə ngə gwág. ¹⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, zhwoğ *buud ə mícúndə nə

otətəlí ó búúd bwə á bə nə yéesh ná bwə dúg sá bí ngə dúg yí, nji bwə áshígé dúg. Bwə á bə nə yéesh ná bwə gwág sá bí ngə gwág yí, nji bwə áshígé gwág.»

*Féel-féelí á kanda mbəol məmpəg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ «Kagá gwágulə nda kanda mbəol məmpəg í kə ná. ¹⁹ Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwôw nji a kú wámbulə, Mbúwálú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í amə kə lámád yí: ntó jí ná nyíni jisə təŋ mpəg í á shugula zhíí nə zhií yí. ²⁰ Muud jisə təŋ nda mpəg í á shugula shí á məkwoógú dí yé, jisə nyəəng jí ná, a gwág Mílású mí Zembî, a lég myə nə məshusəg; ²¹ nji a kú nə míkəǝl nyədí cəgud, a kú wá nadá, á bə Mílású mí Zembî nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwálí nəcé Mílású mí Zembî, a julə nyúul. ²² Muud jisə təŋ nda mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yé, jisə nyəəng á ná, a gwág Mílású mí Zembî, njí, yágúwó ísá yá mən mwôw, nə wámbulə məbíi í mú zə káda Mílású mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jisə təŋ nda mpəg í á shugula shí átətagú dí yé, jisə nyəəng á ná, a gwág Mílású mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.»

Kanda bów-bôw ká

²⁴ Yésus nyə á nyiŋgə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dásə nda lâŋ ga: Nğwól múúd nyə á zə sá fambá, a myεeg jə mpəg ídêw. ²⁵ Nji, mpwó-bulú, búúd bəsh bwə njúl ígwód í, wúl zhízhíŋ músə zə bə gúl bów-bôw ká na fambá níid nə ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpəg í á kə, í wá məbəga yí, bów-bôw ká í á kə námə, í músə nyín. ²⁷ Ná ndéé, amədí fambə osóol ó məsáal bé bwə mú kə jí nyə ná: “Mása, ŋgáá wo á bə nji mpəg ányunywaá wódí fambá? Ká, bów-bôw káá jəŋ í ngə wú ngow?” ²⁸ A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíŋ wám wə í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwə nə né ná: “Ye sá kəg tí yíl íkáá byəəngú?” ²⁹ Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ngə bəduga íkáá nə fwámé ídêw, byəsh í

13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ngə cæel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fəg mə Zembî yé, nyə é nyiŋgə bul bə nə fəg nyəəng; muud cúgé nə yéesh jəəng yé, nyə é ngə yida jímbal búbaalé fəg á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10 13:30 3.12; Mbú 14.14-15

mú ñgə tâw. ³⁰ Bídúgá idâw nə káá abúbôw byêsh í wíyág, kə wóós ja búúd bwé bá zə saag idâw yí. Mə é bá ci nə buud bəɔŋg nə bwé téédúg tí íkáá í abúbôw, bwé wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwé ka tɛem zə kwós idâw, kə wá ñkundád.”»

Kaaná búbumá mpəg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumá *mutárud ñgwól múúd nyə á myeeg nyádí fambá yí. ³² Búbumá jəɔŋg wé í búl cwáágəwo nə bíl íbumá í mámpəg byêsh. Nji ja í dú kə yí, í də gwaa cə mósólúgá mámpəg má fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyádí mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mé ñwa wə, a fugə nə məmpíí mé ñgug bələd málól yí, í é sá ná ñgug wəɔŋg wêsh í búndəwəg.»

Nəcə jí Yésus ñgə jígəli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ñgə ci buud isâ íni byêsh míkaanád, nyə a shígé də bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ñgə sá ntó ná iciyá í ñgwól *múúd micúndá í bwəmag mbií nyə á cílə yí, ná:

Mə bá ləsha nə bwo míkaanád.
Mə bá wéesh isâ búúd bwé afwóyé bwelə mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwé á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwíin bé bwé mú shísh nyádí. Bwé nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.»

³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg idâw yé, nyə wé *Mwân mə Múúd.

³⁸ Famfám wé shí búúd bwé njúl ga. Jə mpəg wé buud básé Faan á gwówud wá. Bów-bôw íkáá wé buud bwé ñgə bə Mbúwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bə bów-bôw íkáá wé Njwú məjamb. Saagúlə bwé bá saag idâw famfám yí, wé məshíné mé shí. Buud bwé bá saag wá, bwé wé *wəngəles. ⁴⁰ Nda

bwé də tí íkáá í abúbôw, bwé jígal byo bágəd ná, ntó námə wé í bá bə məshíné mé shí dí yé. ⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá nti wəngəles bé, bwé zə bigas Faan dé, bwé mú yíl búúd bwé ñgə ndény bósól məláám wá, nə bəɔŋg básé kú bish mácéçç wá. ⁴² Bwé kə kəl bəsh kuda ánúní dî. Bwé bá bə cínəŋg, nji bwé ñgə bwam nə məyə. ⁴³ Ntó otútəlí ó búúd wá Zembí bwé bá də faan nda yásé Faan mə Sósŋgú wəñud. Muud jí nə málwə mé gwág yé, a gwág.»

Kanda jimé lú sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimé lú sá jísə shwoó dí gúl famfám yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbíi mé mēsh né ndéé a mú kə kusə famfám jəɔŋg.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lâŋ ga: ñgwól múúd nyə á də kusə ijímé í mákwóógú bwé də lúlə ísá í nyanğá nə ndí yí, ná a kə də kusha. ⁴⁶ Muud wəɔŋgú mú ka kwey dəɔŋg í búl bə nə mfíí cə mósólúgá mēsh yí, a músə kə kusha ísá byé byêsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəɔŋg.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwé mə wusə məjúwód yí. Í bíi óshú mímbíi mímbíi. ⁴⁸ Ja í má lwánd yí, bwé mú julə, kə nə dwo cínú. Bwé mú kə ji shí, féesh fwámé óshú, wá mímanğad. Bwé yíl óshú ó abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wé í bá bə məshíné mé shí dí yé. *Wəngəles bwé bá béég mimbíya mí búúd bəndə otútəlí ó búúd. ⁵⁰ Bwé bá kəl ósól ó məbôw kuda ánúní dî. Cínəŋg mə bá bə bwo, nji bwé ñgə bwam nə məyə.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwíin bé ná: «Ye bí shí mpu gwág ísá íni byêsh?» Bwé ná: «Haaw.»

⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwé wé má jaaw bí ná, Yígəli məcéçç yêsh mə jíg isâ yə Faan á gwôw yé, a ji nda ñgwól sósŋgú jísə nə jə kwəççú yé. A ji nə ñkul wéesh ísá í acwúlú nə í agúgwáan cínəŋg kwəççú dəɔŋgú.»

Buud ó Nazarət bwé abúgúláyé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shîn jíguli búúd nè mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyédí kwáádá. A mú ká də yə búúd minjígulá bwédí *mpáánzə minjígulá, mbii í á nə buud bēsh bwé á də káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ngow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəngú dí Maríya? Omínyəŋə bé wé *Yákwab bənŋ Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ Ngaá, okóól bé bēsh búsə wa sádí? Məma ísá íni byēsh í á wú nyə ngow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bəəgá. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá mə də námə bwəma nə mpyŋə nji nyédí kwáádá nə nyédí njów búúdu.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəng, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw məəngə di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiingyá mə Yésus, a mú ka ci nə osóol ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud mə gwúm. Sâ jəəng wé á músə nə mpífá á ngé sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lósú mə Herodyád, mudá mə mínyəŋə yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajélayé nə ŋwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka də ceel gwú Yuánes, nji a ká də fúndə buud nəcé nda bwé á də gwəpə Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Nə ndeé, jwôw Herod nyə a təl zaŋ byélé dé yí, shilə mə Herodyád í á zə sáag cwánád, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáagulə wo sá jēsh wó é gwáamb mə yí.» A keen ŋkaanə kaagulé nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóŋgá, nyə nə Njwú-buud ná: «Yég mə lúú mə Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ŋgwóombulú wəəngə ceey lámúd; nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh mə ójŋ dí ná, a mú magulə ná bwé yég nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cígə Yuánes cəŋ. ¹¹ Bwé músə

zə nə lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwáambulə nyóŋgá. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwé músə kə ŋkēny kug nyúul, kə dul. Bwé mú kə nə lânə kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idəw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ngə tédaga yí, nyə a wú cínəng, kə kəwa byóólúd kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ngə zhu míngwəla, bwé ngə kyey ncindye nə ncindye ngələ bə nyə. ¹⁴ Ja á mə shulə byóól dí yí, a mú dúg məŋkúmbə mə búúd məní; a mú gwág bwo ceey lámúd, a músə lwag mimbəl myəŋ. ¹⁵ Ja kugá mə bii shí yí, *ompwíin bwé mú shish nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugá námə óga, bídúg məŋkúmbə mə búúd mąga, bwé kág mákwáádá, kə kusə sá mə də.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajélayé ná buud óni bwé kág. Biméfwó, yéga bwo sá mə də.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd itóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwôw, yə Zembí akíba. A músə fēy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwé mú də, jílə, idəw lág. Byəəng í á lág yí, í músə lwánd məbwumú wúm nə məbá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóshin otóon, kú lə búdá nə íkágá.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwôw

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíin ná bwé kéwag byóólúd, bwé línág kə nyə shwóg mənə fanwíny té nyə é ngə fwo bíd zh-wog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbəŋúd nyáméfwó ná a kə jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyəmé. ²⁴ Byóól dāŋ í á bə í mə wú bwúŋúd fwámé cé. Nji ikwə í á ngə bul jág ntəgulə bwo nəcé ŋkwə nyə á ngə yida wú

13:55 Yuá 6.42 **13:57** Yuá 4.44 * **14:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ŋgwóməna nyə á ngə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dúgág námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mís 13.1. **14:2** 16.14 **14:3** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **14:5** 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 **14:13** 15.32-39 **14:14** 9.36 **14:20** 20j 4.43-44 **14:23** 5.1; Luk 5.16 **14:25** Zhb 9.8

kómb bwá á ngə kə yí. ²⁵ Ngeε míngwûm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bε bwo, a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíin bwá mə dúg a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúndə, bwá ngə táduga ná jísə *jîm. Bwá músə ka ngə bul bwú ójkwimbyê nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú ləel ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ŋkí jísə wo, ciğ ná mə kyéyag májúwó dí gwôw zə nûn wódí.»

²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólád, a músə ngə kyey májúwó dí gwôw, ngə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á mə dúg nda ŋkwô ngə bul kuŋg ná, a mú nyiŋgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwó, a músə ləel kîm ná: «Yé Dâ, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námá ləel séémb mbwâ, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ŋkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólád, ŋkwô mú ntág shîn. ³³ Bəŋgə bwá á bə byóólád wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân mə Zembî.»

³⁴ Bwá mə shîn lína mán, bwá mú jé loom á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkúl jəŋgə bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey nə lâŋ mánd mā kúnə-kúnə mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwê ná a bídug nə bwá jísówúg ngə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəŋgə bwá á ngə kúnya nə nyə wá bwá mú ngə yál.

15

Məfúlú mə ímpáámbə nə məcεε mə Zembî (Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó məcεε bwá á wú Yurúsəlem wá, bwá á ka shish wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíin bwô bwá ngə ntə məcum mə ímpáámbə, bwá ngə də kú gusa məbwê. Jí í sá ntə?» ³ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bāŋ ngə ntə mpéndí mə Zembî, bí ngə yida baagulé məcum mə ímpáámbə yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sóŋgú woó nə nyəŋgú woó.” A nyiŋgə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sóŋgú yé ŋkí nyəŋgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəŋgú.” ⁵ Nji bí

bāŋ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóŋgú ŋkí nyəŋgú ná: “Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyóna shú mə Zembî,” ⁶ í cúgə bwεε bə múúd wəŋgú obuluga ná a yəg sóŋgú ŋkí nyəŋgú gúmá.” Ngaá ná bí ngə sá ná Milású mí Zembî mí bəg ŋkúŋgúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bí búsə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúndə shú dúnúd ná:

⁸ Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí, milám myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán ngələ ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jíguli buud minjígulá myá məmpéndí mə búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényágá məlwê, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í də nyí múúd mpu dí yí, gwá dí í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí; nji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwá wá í də wá nyə məlwaagəwo.»

¹² Ompwíin bwá mú shish nyédí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ní í ámə bul ntágulə Ofarizyên?»

¹³ A mú bεsa nə bwo ná: «Sâ jēsh sóŋgú waamá nyə a shígé bε yí, í bá tâw nə mikəǝl.

¹⁴ Bídugá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwá ngə bí bóól wəancím-ncím məbwéd nə bwá jaand nə bwo. Ŋkí ngwól áncím-ncím mə jaand nə ngwól, bēsh bwá é búla bííd.»

¹⁵ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ní.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bí búsə námá kú mpu gwág ísâ? ¹⁷ Ye bí agwágé ná sâ jēsh í nyí múúd mpu dí yí, í də kə mwô dí, í músə cǝ kə bííd? ¹⁸ Nji ísâ í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámád, byó wá í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí. ¹⁹ Nəcə lámád wá bów-bôw mítédúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəomb, nə jaŋga, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúle mpu. ²⁰ Isâ í dú wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí wá íni. Dále ídêw kú gusa məbwê í ádé wá múúd məlwaagəwo.»

*Búgá má múdá á Kanaan
(Mak 7.24-30)*

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kósmb shí á Tir nə Sidon. ²² Ngwól múdá á nûh, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyádí a ngə kîm ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân má *Dávid, bwíngúg mə nə ñkwonjá. Jamb í má jág bul bii shilə wâm.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíin bwə mú shísh Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíngúg nyə, a ngə sá kángá bəǵlə sá nə ñkwimbyé.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə á nti mə shú íncwəmbə í *Izərayél, í mú ngə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóombú shí wə Yésus, jəgəla nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «ŋwálə ídāw í bwān ó njów, wusə yə ómpyā, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyā bwə də námə cwála mámpulú má dá kud táwəli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sā wó ngə jii yí, í bəg námə ntó.» Námə wəla dəngú dí, mwān mə mudá éne músə yāl.

²⁹ Yésus músə wú kúl níid. A mú ngə bə ncindye māh má Galilə nə ndeé a kə bád wúl mbúnád, ká ji shí. ³⁰ Buud bwə mú zə seengya na nyádí áncuncuma; bwə ngə zə nə buud bwə á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúmalwə nə buud wā ijām, nə míl zhwog mimbəl. Bwə mú zə ngə bwíng myo Yésus dí shí məkuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwə á bul ngə káam ífífi ngələ bále lás, buud ó ijām bwə ngə bə mpwogé, bəng bwə á də nyás wá bwə ngə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwə ngə mpu dág; bwə mú ngə ságusə Zembí á Izərayél.

*Yésus má nyingə yə búúd idāw
(Mak 8.1-10)*

³² Yésus músə jəw *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga ñkúnkwónhələ nəcé sánəh sá má ji mwəw málól, bwə cugé ná nə sá má dā. Mə acéélé nying bwo ntáni zha, bwə á bá kə tag nə məntambəli zhíd.» ³³ Ompwíin bwə mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntədəlé nə sá bəg nə bímbí lú ídāw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

15:22 20.30-31 15:24 10.6; Rom 15.8 15:28 8.13 15:29 5.1 15:32 14.13-21 15:32 9.36 16:1
12.38-39; Luk 11.16, 29-30 16:1 Yuá 6.30 * 16:4 Sā jəng jísə nə Zhwónas nyə a já mwəw málól mwə shúd. 16:6
Luk 12.1 16:7 Mak 6.52 16:8 14.31 16:9 14.20 16:10 15.37

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd íné?» Bwə ná: «Zəngbá, nə búbaalé íshúshú.»

³⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwə jíg shí. ³⁶ Nə ndeé a músə ngə íbuléd zəngbá byəngú nə oshú, a yə Zembí akíba, a fəy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bə, bwə mú kə ngə kaaw buud.

³⁷ Muud yəsh mú də nə ndeé jíla. Zhwog ikúl í mú lúg tāh məkúdá zəngbá. ³⁸ Buud bwə á də wá, bwə á bə buud otóshin onə, nji budúm kú lú búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd nə buud bwə nyíngəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kósmb shí á Magadan.

16

*Ofarizyēh bwə jī shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Ból *Ofarizyēh nə *Osadwisyēh bwə á zə jí Yésus njígá mábwəbúlán, bwə nə a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwəw. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi má də bə, bí má ká dág mpwó-kugú nə jon dúsə títi nə zhwun, bi nə jwəw á mán í bá bə nə sāj. ³ Nkí ná, kúndə mán, bí má ká dág jon ñkí shila, bí mpu nə mpú nyə é nywə. Bi má də mpu yag íyug í jon; nji bi kú mpu yag sá í ngə sīy mwəw mága dí yí. ⁴ Mbəe kala búúd í njúl ñkí bəw, nə mítədəgá olíngí í bále jí nə mə lwóg bwo shimbá! Bwə ábúle dág dúl shimbá, nji dəng í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwədí, kyey.

*Bəw Ofarizyēh bənəh Osadwisyēh
mínjígúla
(Mak 8.14-21)*

⁵ *Ompwíin bwə á wusa ngəwálə íbuléd ja bənəh bwə á lína māh kə fanwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyēh bənəh *Osadwisyēh *ləvur wāj.» ⁷ Bwə mú ka ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.»

⁸ Yésus mú ka mpu sá bwə á ngə tədəga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bām tagúla ná búgá jín é! Jí tədəgá wúsə bí nji nə bi shígé ngə íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná tədəga íbuléd itóon búúd otóshin otóon bwə á də yí, nə bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye

bi kú tédaga ibuléd zangbá búúd otóóshin onô bwé á dá yí ná bímbílú mákúdámá íkál bí á lúg ná ndí má? ¹¹ Nacé jí bí má cá gwág ná má anjê ná lás lósú íbuléd yí? Mə ngə ci ná: “Jigá ncê ná Ofarizyên bónónj Osadwisyeň ləvur wánj.” ¹² Bwé mú ka tɛem mpu gwág ná nyə a shígé ngə lás ná bwo lósú ləvur á íbuléd. Nyə á ngə yida ci ná bwé béyag minjígúálá Ofarizyên ná Osadwisyeň bwé ngə jíígúli myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwé má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ngə jí *ompwíín bé ná: «Buud bwé ngə ci ná *Mwân mə Múúd jisə zó?» ¹⁴ Bwé mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwé ngə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá ná Zheremî nkí ntâg ngwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyə ná bwo ná: «Ká bi bân, bí ngə ci ná mə jisə zó?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bɛsa ná: «Wo jisə *Krîst, *Mwân má Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyinjə lás, nyə ná Pyêr ná: «Wɛɛ má jəla, yé Shímun Mwân má Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sâ wó má ci ni. Sónjgú wâm jisə gwów wé nyə ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mɛɛ má ka jaaw wo ná wo wé Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwé dá lwɔ njów kwóógú dí gwów ná, mə bá seɛng *Dɔ lú óbúgula dâm kwóógú dwô dí gwów. Tɛem bə shwiy í ábúlé sá bwo sâ. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwuga yá Faan á gwów. Sâ jêsh wó bá cɛɛlə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jɔɔng wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» ²⁰ Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín ná bwé kú bwele jaaw múúd ná a jisə Krîst.

Yésus mə bá yə, a nyinjə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawúlə *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsalem, ná ocúmbá buud wá ləəm ná milúlúú myá ofada ná *Oyígúli ó mácɛɛ bwé jəlá ná kə jág jugushi nyə, bwé gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwonj dí jwów lú léel. ²² Pyêr

músə kə ná nyə koogá, kə lás ná nyə ná: «Mbô! Zembî kyémag wo, Cwámba! Mbií sâ wɔɔngá í ábúle bə ná wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, nkáánd ná nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bɔɔgú. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mítédúgá myâ buud.» ²⁴ A músə ka ci ná ompwíín bé ná: «Nkí muud má cɛɛl bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a nkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ²⁵ Nacé, múúd mə ká kaambulə ná cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nacé mə yé, a má yidá kaambulə ná gwo. ²⁶ Nkí muud má bii mábii mêsh má shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíi nyé é bə ná ndí cínɔng yí? Muud ji ná nkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ²⁷ Nacé *Mwân mə Múúd mə bá zə a ngə nkənəwa nda sóngú yé, bánónj *wəngəles, a bá zə yə búúd myána mí mísóólúgá bwé á sá myá. ²⁸ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwé ábúle bwele yə, bwé kú fwo dág *Mwân mə Múúd má zə njwa jiya icí jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwanə myé

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpásə mwôw mäsaman, Yésus mú njwa Pyêr ná Zhâk bá mínyonj Yuánes. A mú wú ná bwo búúd dí, bwé kə bád wúl məma mbánjád. ² Nyúúl nyé mú shwɔɔla bwo míshád, mpwoombú í mú ngə nkənəwa nyə nda jwów, mikáándə myé mí mú ngə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwé má wós, zə ngə lésə ná nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwámba, nywaálə ngálə ji wa. Nkí wó magulə, mə shumə mábanda málóól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ngə ná lás ntáni, seegya nji gúndá á nkənəwá í má zə búdal bêsh. Bwé mú gwág kál í ngə wú gúndá jɔɔng dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Nyédí wé lám wâm wêsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíín bwé má gwág kál dɔɔng yí, bwé mú bul bə ná ifwaas, bwé mú wusə

16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20
16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1
17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 **17:5** 3.17

mányúúl shí ombúmbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwé mú bân mámpwoombé, bwé mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánónɔ́ bwé má ka ngə shulə wú mbúnɔ́ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwonɔ́ dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwé músə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyígali ó máceɛɛ bwé da ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jalá nə fwo zə, zə tâl ísá byêsh ícé byáɔ́d. ¹² Sâ ngwúdu, mee má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwé á shígé yag nyə, bwé á sá nyə mbií wêsh bwé á cɛel yí. Ntó námá Mwân mə Múúd mə bá jug məbwê máɔ́d.» ¹³ Ompwín bwé músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ngə ci yé.

*Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwé má kə wós máɔ́kumbə mə búúd dí yí, ngwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónɔ́ shí, jəgala nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwámba, gwágúg mwân waamə ɔ́kúnkwónɔ́lə. A da fudə íbwúg, a ngə bul jug. A mú da kəl nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwín bwó dí, nji bwé shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wós ngow? Mə é bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəɔ́ng kâ.»

¹⁸ Yésus mú ɔ́káand nə jamb, í músə wú mwân nyúúlád, ncúncwámá jɔɔng músə yál námá cé nə cé.

¹⁹ Ná ndéé ompwín bwé músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcé jí sá bân shígé kwag yílulə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bi cugé nə fwámé búgá. Búbálé má jaaw bí ná, í mbâm bə nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbúnɔ́ ga ná: “Túwúg na, wo kəg tów wáádá”, mbúnɔ́ bále kə. Sâ kú ná kwo ntó bi ɔ́kul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í da wú nji wo má fwo mpu jəgala nə Zembí, wo ci ídáv.]»

²² Ja bánónɔ́ bwé á ngə kyey shí á Galilê yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwê mə búúd dí, ²³ bwé bəg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwów áléel.» Ompwín bwé músə ka bul gwág sá jɔɔngú cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwé má ka kə wós Kapernawúm yí, búúd bwé á da ɔ́wa tóya á *Mpáanzə Zembí wá bwé mú zə jí Pyêr ná: «Yígali wán má da námá jəna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyí njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná jí? Ozə bwé da jəna ójwú ɔ́ shí otóya nə ɔ́ngasamâɔ́? Ye mimbyágá mí máshí máɔ́, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Íjigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «ɔ́gaá, ntó jí ná mimbyágá mí ádé jəna? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág máɔ́, kə wusə ngwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bəny nyə mpu, wo mú kwey saɔ́ *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ɔ́wa wə, wo kə jəna tóya waamə nə wô.»

18

Muud mə búl bə nə mfí Faan mə Zembí dí yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔngú dí, *ompwín bwé á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówád?» ² Yésus mú jów kúkágá, zə tâl bwo míshád, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ɔ́kí bi mə bá kú cénd kuú njɔɔnd ná bi bəg nda ikúkágá, bi abulé bwele nyí Faan á gwówád. ⁴ Gwé wə jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówád. ⁵ Muud mə lég ntəg gúl kúkágá nda jígá jínə dām dí yé, a má lég mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgá, í bul jəla ná bwé kəlɔ́g muud wəɔ́ngú məmə kwóógú cúnád, bwé kəl nyə nə dwo máɔ́, a kú ná cwánawo.

⁷ «ɔ́kúnkwónɔ́lə búúd nəcé bulyalə məbɔɔgá. Cəg í cugé nə ɔ́kul bə kú nə

17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbá 32.5, 20 17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 * 17:21 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 17:22 16.21 17:24 MmN 30.13 18:1 Luk 22.24 18:3 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 18:4 23.12 18:5 Luk 10.16 18:8 5.29-30

mæbɔɔgá, nji ñkwéé muud mæ kwál búúð mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bæ né mbwê wô ñkí kuú wô í ñgə kwal wo bɔɔgá, sámbug wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəc é í bul jəla né wo cugəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ñkí kúl kuú, ntɔ né wo bəg nə mæbwê nə mækuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dī. ⁹ Ñkí jús dwô í ñgə kwal wo bɔɔgá, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla né wo nyíig cug á kandugə dī wo njúl nə ncwaan jús, ntɔ né wo bəg nə mísh mwô mēsh, bwé bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey né bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəc é mæ mpú ci nə bí né *wəngəles bán bwé təl ja jēsh mísh má Dá jísə gwów yéd. ¹¹ * [Nəc é *Mwân mæ Múúð nyə á zə cug buud bwé á má jímb nə zhí wá.] ¹² Bi mæ tádúgá né ji? Ñkí ñgwól múúð ji nə íncwəmbə təd, ñgwúd í mú wú sɔnz dī kə ñgə jéɣla. Ngaá né nyə e lúgə byɔɔng yá mæwúm ibuu nə ibuu kúl í ñgə də yí, a fwo kə sɔ jɔɔng í ámə kə ñgə jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bæ nə mæshusəg nə gwo ntɔ yá mæwúm ibuu nə ibuu í shígé kə ñgə jéɣla yí. ¹⁴ Námə mbií wɔɔngə, Sóɔngá wán jí gwów yé nyə acéélé né gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Nkwambulə misám

¹⁵ «Ñkí ñgwól mínyəñé woó má sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo má sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ñkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúð ñgwúd ñkí obá, binón bi kəg lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálad Zembî dī ná, ná: “Ñkwambulə nyēsh í jəlá nə sɔy nə owúshined obá ñkí ólól”. ¹⁷ A ká ban né nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námə ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembî yé, nda ñwənye tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sá jēsh bí má cɣlə shí ga dī yí, í bá bæ ntó gwów. Jɔɔng jēsh bí má bá wiinz shí ga dī yí, í bá bwey bæ ntó gwów. ¹⁹ Búbálé má nyiŋgə jaaw bí ná, ñkí buud obá wá gwoɔng jín ni bwé mpú bwəma cún ñgwúd shí gaád né bwé gwáám

Zembî gúl sá, tɛem bæ jí tɛem bæ jí, Sóɔngá waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəc kúl búúð obá ñkí olól bwé má sɛɛngya shú dām dī yí, sánón nə bwo wá búśá cínəng.»

Fwámé íjuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wé Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámbe e, ñkí mínyəñé waamá mæ sá mæ mæbɔw, má jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəngbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyé nə wo né kə shúg ija zəngbá, má ci ná kə kumə məwúm zəngbá ija zəngbá. ²³ Gwé wá jí ná, Faan á gwów dásə nda yuug ga: wúl njwúbuud í a zə kə sá osól ó mäsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ñgə sá shitóg wɔɔng yí, ñgwól sól mäsáal músə biil nə mpwálá ñkí jág bulya *mwaané, tən búśá nə ñkul jəna nə ibwéy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sól mäsáal éne nyə á shígé bæ nə ñkul nyiŋg mpwálá ná, mása músə ci ná bwé bíig nyə nə mudá nə bwán bé bēsh, bwé kúshag bwo, tɛem bæ ísá byán byēsh, mwaané wɔɔngə zəg jəna mpwálá. ²⁶ Sól mäsáal éne músə zə kəsəwa mása yé shí mækuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mæ, mæ é jəna wo mpwálá ni nyēsh.” ²⁷ Ñkúñkwon í músə bii mása lám, a músə bíð nyə nə mpwálá nyēsh, kú ná jí tɛem bæ sá. ²⁸ Ja sól mäsáal éne má wóos tón yí, a má bwəma nə ñgwól shwé yé bá bwé á də sɛy yé, nyə á bæ nə nyə mwaané nji odanarí təd. A músə bii shwé yé éne cúnúð, yímbuli nyə ná: “Nyíngúg mæ mwaané waam yēsh.” ²⁹ Shwé yé músə téeg nyə mæbwê ná: “Jísówúg mæ, mæ é jəna wo mpwálá nywô.” ³⁰ Nji sól mäsáal éne kú magulə. A mú kənd shwé yé mímbwug dī shú né a jénág nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bóól óshwé bán bənón bwé á də sɛy wá bwé má dúg sólúgú wɔɔngə yí, bwé mú bul gwág cey lámúð, bwé mú kə jaaw mása wán sá í má sɔy yí. ³² Ná ndéé mása músə jəw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bəw sól mäsáal. Mə ámə bíð wo nə mpwálá nywô nyēsh, mæ yíl lám nəc é nda wo ámə téeg mæ mæbwé ná. ³³ Ngaá, wo ámə jəlá nə gwág shwé woó ñkúñkwónúlé námə nda mæ ámə gwág wo ñkúñkwónúlé ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛenzh nyə nə wəálal-məbag né a fwóg námə

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **18:14** 6.10 **18:15** Ləw 19.17; Gal 6.1
18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10 **18:18** 16.19; Yuá 20.23 **18:19** 7.7 **18:20**
 28.20 **18:22** Mət 4.24 **18:23** 25.19 **18:27** Luk 7.42 **18:33** 5.7 **18:34** 5.26 **18:35** 6.12, 15; Ifz 4.32;
 Kol 3.13; Zhk 2.13

nying nyə nyé mpwálá nyêsh. ³⁵ Ntó námé wé Dâ á gwôw mé bá dɛ sá bi yé, ŋkí bi mə bə kú dɛ juu ómínyɔŋɛ bân ijuugá ná bi yíl lâm kandugə.»

19

Yésus nə məgwú má bā (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurdɛ faŋwíny. ² Buud bwé á bɛ nyə nûŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbəl myán, mí shîn ŋgə yâl. ³ Bóól *Ofarizyên bwé á zə kə nyádi, kə bwówələ nyə, bwé ná: «Ye məcɛɛ míshé mə ŋgə ci ná muud ji nə ŋkul yíl múdá yé bā nə mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bi a fwóyé lɛ mícilyád nə ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə mə sá bwo ntáni ná, mudúm mə bá lágə sóŋgú bá nyɔŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ŋgwúdá.” ⁶ Ntó ji nə bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî mə laad yí.» ⁷ Ofarizyên bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cɛel yíl múdá yé bā, a yə nyə kálaad məgwú má bā yí?» ⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magulə ná muud jéég yíl múdá yé bā nəcé lal bí mílâm. Í á shígé dɛ fwo sɛy ntó mátéédáléd. ⁹ Mɛɛ mə ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yíl múdá yé bā, mudá kú fwo sá míncəmb, a bā múdá shús í, muud wəŋg mə sá míncəmb.» ¹⁰ *Ompwíín bɛ bwé mú lás ná: «ŋkí ntáni wé cɛɛ lu bā í dɛ bii múdúm yé, í yidá bul jəla nə buud bwé jí kú béya.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bəsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, ŋji bəŋg Zembî mə yə ŋkúl nyɔŋg wá. ¹² Nəcé bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánú; bóól bwé á sɛy mimyáágə kukú; bóólúgá bāŋ bwé njul nda mimyáágə shú nə bwé mpúg wá milâm Faan á gwówúd. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə (Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wé Yésus ná a bédug byo məbwə, sá məjəgula shú dánú. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikúkágə í zóg mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sâ á mbií búúd wáj.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə nə ndéé a mú cɔ cínəŋg.

Ncwámá á bulya məbii (Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wé Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jɔ sâ mə sáág shú nə mə bág nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó zé jí mə njígá shú jɔ sâ yí? Muud ŋgwúd wé jí jɔ múúd. ŋkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda məcɛɛ mə ŋgə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé məcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá míncəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóŋgú woó nə nyɔŋgú woó, ka námə cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bɛ məcɛɛ máni mēsh. Gúl jí í ŋgə nâ fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «ŋkí wó jí mpu bə nda Zembî mə cɛel ná, kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanə wəŋgú, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²² Nji ncwámá dəŋg mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntāg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwoŋ məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín bɛ ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, jísə kwowalələ nə buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan á gwówúd. ²⁴ Mə nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ nə muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ómpwíín bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwé dí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugə nə ŋkul sá jini jāŋ, ŋji Zembî nywáá jí nə ŋkul sá sâ jêsh.» ²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sá buud sá á mə shîn lágə ísâ byêsh, sá zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sá bāŋ ntədəle?» ²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ja ísâ byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá jí

19:1 7.28; Luk 9.51 19:4 Mət 1.27 19:5 Mət 2.24; Ifz 5.31 19:7 5.31 19:9 5.32; Luk 16.18 19:10 1Kr 7.1 19:14 18.3 19:18 MmN 20.12-16; Ləv 19.18 19:19 22.39 19:21 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 19:22 Sôm 62.11 19:26 Zak 8.6; Luk 1.37 19:28 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbú 3.21

nyádi *caangé á milwanád yí, bi báá buud ngé bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaangé wùm nə íbáád, bí ka sám̄b íbɛend wùm nə íbá yâ *Izarəyêl milású. ²⁹ Nkí muud mə sá ná, tɔɔ minjów, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋh, tɔɔ okóól, tɔɔ sóónghá, tɔɔ nyɔɔngá, tɔɔ bwân, a lágé byo shú dâm, a bá nyiŋgə bií byo, sâ ngwúd ija təd; muud wɔɔngə ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dî. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bɔɔng bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myâ bímbí ngwúd

¹ «Faan á gwôw dúsə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambé *vinya. Muud wɔɔngə nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a kə sɔ́ búúd bwé kág sêy nyádi fambé. ² Bónón bwé mú kwambulə ná a bá jéna nə bwo *danarí ngwúd nkúmba jwôw nda í dɔ́ bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyúd nyádi fambé. ³ Muud éne mú nyiŋgə wóós ngɛɛ məwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó mäsáal bwé njúl tām dánd kú nə sâ bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mádi fambé, mə é yə bí sâ í jəla yí.” ⁵ Búni bwé mú kə. A mú nyiŋgə wóós ngɛɛ tólóg dî, a nyiŋgə námá wóós ngɛɛ məwəla məlól, a ngé námá kənd buud fambé. ⁶ Ngɛɛ məwəla mətəɔn m̄a mpwó-kugú, a mú nyiŋgə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcé jí bí mə shínal jwôw ncindí na kú nə sâ bí ngé sá yí?” ⁷ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcé kú nə muud mə ŋwá sá ísáyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mádi fambé.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádi fambé mú ci nə muud nyə á dɔ́ vyee nyə jús ísâ dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ́ mäsáal, wo yəg bwo myána myán. Wo é tééd nə bɔɔng bwé amə shúgala zə jé mpúmpúsə wá, wo ka kə shúgala nə bɔɔng bwé amə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bɔɔng bwé á ŋwa ísəy ngɛɛ məwəla mətəɔn dí wá, bwé mú ŋwa myána myán, muud yêsh danarí ngwúd. ¹⁰ Bɔɔng bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ngé téduga né myán myána mí é ŋwá bulya; nji bwé mú námá ŋwa muud yêsh danarí

ngwúd. ¹¹ Ja búni bwé mə lág bímbí dɔɔng yí, bwé mú ngə cwaduga nə amádi fambé. ¹² Bwé ná: “Bɔɔng bwé amə zə mpúmpúsə wá, bwé mə sêy nji wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ngwúd nə sá, í njúl nə sá bân sá mə jísəw mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” ¹³ Amádi fambé mú bɛsa nə ngwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Ngáá shwé amə bwey bə cún nə wo é sêy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ngwúd? ¹⁴ Nwagú kəw dwô, wo kyeyug. Mə cɛel yə bíná muud a mpúmpúsə bímbí ngwúd. ¹⁵ Nə jí, mə ajəláyé nə sá byɔɔg dām nda mə cɛel ná? Ye wo gwág bôw nə mə bálə nə jə lám?” ¹⁶ Ntó námá wé búúd wá mpúsə bwé bá tów shwóg, bɔɔng wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus mə jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ngə bád kə Yurúsəlem; na zhíd í, nyə á ŋwa *ompwín wùm nə óbá bə, a wú nə bwo búúd dí, bónón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ngələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛd. Bwé é cɛɛlə nyə shwiy, ¹⁹ bwé mú kɛɛnz nyə məbwə mə íkúl ishúsúd nə bwé kág cágula nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambulə nyə kwolós dî. Nə ndéé, jwôw álél, a bá gwúm shwónud.»

Ngwóómbúlú mə nyɔɔngá mə bwân ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyɔɔngá wán nyə á ŋwa bwo, bónón ka shísh wé Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóómbúlú ná, nyə a kúdəw shí yə Yésus gúma. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yəg bwân bām óbá óga wáda ná bwé bāg ji wo, nyíga mbwə mənɔwúm, nyíga mbwə məkóól, Faan dwô dî.» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bi bí nə ŋkul ŋgul bálá mə wál zə ŋgul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sá bí nə ŋkul ŋgul.» ²³ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ŋgul bálá jām. Nji, kóómb á nə bi jíg mə nyíga mbwə mənɔwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wáni cígúlá, ijiya byɔɔng

bísə shú bəɔŋg Sóŋgá waamê nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíín wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág omínyəŋá óbá bəɔŋg bəw. ²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwé ŋgə nteɛŋg ijwúga byáŋ, ofwó búúd bwé ŋgə lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bəŋ dí. Nyəɔŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ²⁷ Nyəɔŋg mə céél təw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sâ jəɔŋgá wə jísə ná *Mwân mə Múúd nyəméfwó nyə a shígé zə ná bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námə cəg jé shú ná ncúlyá buud bwé bág ofalı.*»

Yésus mə lwag wəancím-ncím óbá Zheríko (Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwé á ŋgə wú Zheríko yí, buud bwé á bə Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwé á bə zhí dí koogú, bwé mú gwáduga nə Yésus ŋgə cə. Bwé mú ŋgə kím ná: «Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwé gúg sə ná ŋkwəŋá.» ³¹ Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé mú ŋgə ŋkáánd nə bwo ná bwé jíg kúl-kúl, nji bəŋ bwé mú yidá mpu bəŋ məkál gwəw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwé gúg sə ná ŋkwəŋá.» ³² Yésus mú shigula, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bi mə jii ná mə sáág bí ji?» ³³ Bwé nə né ná: «Cwámba, ság nə mísh mäsú mə bəŋg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh mə mú nyiŋgə dágya bwo, bwé mú bə nyə.

21

Cí Yésus mə wós Yurúsalem (Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwé á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wós ŋgeé Betufazhe, *Mbúŋ wóolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námə jé bi

kwey myəólú jakáás cəŋlá, nə mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Ŋkí muud mə jí bí sá, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ŋgə jii byo.” Muud wəɔŋgá nyə é leel námə bíd ná bi zəg nə byo.»

⁴ Í á sɛy ntó shú ná ciyá mə *múúd micúndá í bwəmag ná:

⁵ Cígá nə buud ó Siyôn * ná:

«Dəgá, njwú wán ŋgə zə bídí.

A ji nə lám nə shəe, a mbéd myəólú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdí aŋkəny mimbag dí.»

⁶ Ompwíín bwé mú námə kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. ⁷ Bwé mú zə nə myəólú jakáás nə mwân, bwé ŋgə yíl mikáándə myáŋ ŋgə jəel bwo míkwəŋəd. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínəŋg wá, bwé ŋgə taalə mikáándə myáŋ zhí nə zhí, bóól bwé ŋgə búgə məmpúnzə mə ílí ŋgə zə taalə zhííd. ⁹ Shwíínzhá buud bwé á ŋgə kə Yésus shwóg wá nə bəɔŋg bwé á ŋgə bə mpəsə wá bwé á ŋgə wá ŋgwa ná: Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bəg nə nyəɔŋg ŋgə zə jínə mə Cwámba dí yé!

Hosána jəŋ lə gwəw dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ŋgwála wəsh í á təw otátəlí, buud bwé ŋgə jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoŋg buud bwé ŋgə bəsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilê.»

Yésus mə wəŋg búúd ó míkus Mpáánzə Zembî (Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wəŋg búúd bwé á ŋgə sá mikus cínəŋg wá. A shín lwág ítəwəli í búúd bwé á ŋgə sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəɔŋg bwé á ŋgə kusha məfəf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Bwé bá də jəw njəw wám ná njəw məjəgula?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bəg daage lú íjúwəl.»

¹⁴ Ná ndeé wəancím-ncím nə wa ijám bwé mú shísh nyédí na Lun dí cwú, a músə lwag

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwé á də jəna ŋkúmba təŋ shú ná ŋkúmba kwám í bəg fəli. Təŋ nyəɔŋg wə Yésus nyə a jəna nə cəg jé shú búúd bəsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbəŋ bwé á lwə ŋgwála á Yurúsalem cínəŋg gwəw yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11 **21:15** 20.30-31

bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myâ ofada nâ *Oyígúli ó mécçç bwé á gwág bôw nâ *mëshimbá Yésus nyâ á ngâ sâ má, bwé gwág námá bôw nâ iyángá íkúkágó í á ngâ wá Luḡ dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân má Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nâ nyâ ná: «Ye wo ngâ námá gwág sâ bwé ngé ci yí?» Nyâ nâ bwo ná: «Haaw. Ye bi bâḡ bi afwóyé lḡ cilyá ga ná: “Wo a wéésh gúmá mímpu mí íkúkágó nâ ikény í bâl dí?”» ¹⁷ Ná ndéé a mú lúgá bwo, wú ngwála dî, kâ Betanî, kúl nyá é já yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyâ á ngâ kâ ngwála yí, nyâ á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lu *figyê njwóḡ dí koogú, a mú shísh, a músâ kâ kwey nji ikáá nâ ikáá. A músâ ci nâ figyê ná: «Wo abúlé ná nyiḡgâ bwele wúmâ tōō bumá.» Cé nâ cé, figyê músâ shwáás. ²⁰ Ja *ompwíin bwé má dúg ntáni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná: «Figyê éga má ka leel shwáás cé nâ cé ntudélê?» ²¹ Yésus mú ntâg ci nâ bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bi mbâm bâ nâ búgá kú nâ mëshwán, bí sâ námá sâ má má sâ figyê éga yí. Kú bâ nji gwo, bíjee námá ci nâ mbân ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa mân”, í bále námá sîy ntó.» ²² Sâ jêsh bí má bá gwáám b májägula dí nâ búgá yí, bi má bá bii gwo.

Nkul ijwúga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyâ á ka kâ nyíi *Luḡ má Zembî dî, á mú ngâ yâ buud minjígúlá. Ná ndéé, milúlúú myâ ofada nâ ocúmbá buud wâ lōōm bwé mú kâ nyádí kâ jí nyâ ná: «Nyáyé ḡkul wó ngá sâ ísâ íni nâ ndí yí? Zé nyâ áamâ yâ wo ḡkul nyōḡḡgâ?» ²⁴ A músâ bęsa nâ bwo ná: «Mâ zé námá fwo jí bí njígá. Bí má kâ bęsa, mâ mú jaaw bí ḡkul má ngé sâ misóólúgú míga nâ ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyâ á ngâ duu buud yí, í á bâ nâ nyáyé ḡkúl? Ye ḡkul á gwów wá Zembî, ye ḡkul á buud?» Bwé mú téduga ná: «ḡkí sâ má ci ná “gwów”, nyâ e jí sâ ná: “Ká nâcé jí bí a shígé *búgula nyâ yí?” ²⁶ Sâ má kâ mēel ci ná í á bâ ḡkul á buud íí, ḡkwéé sâ! Buud bēsh bwé ngâ magulâ ná Yuánes nyâ

á bâ *muud micúndá.» ²⁷ Bwé mú bęsa nâ Yésus ná: «Sâ ampúyé.» A mú námá ci nâ bwo ná: «Mâ ajááwé námá bí ḡkul má ngá sâ misóólúgú míga nâ ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyiḡgâ ci nâ bwo ná: «Nda wúga lân bi má téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyâ á bâ nâ bwân óbá. A músâ ci nâ ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sēy fambá *vînyâ múús.” ²⁹ Mwân mú bęsa ná: “Mâ acéélé.” Nji, mpámpásá, a mú cénd mítédúgá, a músâ kâ fambá. ³⁰ Muud éne mú lésha nâ ngwól mwân mbií ngwúd. Nyân mú bęsa ná: “Dá, mâ zé kâ.” Nji a kú kâ. ³¹ Bwân óbá óníd, nyáyé má sâ nda sóḡḡgú wāḡ nyâ áamâ cēel ná?» Bwé mú bęsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músâ ci nâ bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Oḡwenye ó tóya nâ budá bwé jángá falí wá bwé bá cḡ bî, bwé kâ kumâ Faan má Zembî dî. ³² Nâcé Yuánes nyâ á zâ bídí, zâ lwágulâ bí zhií a tútalí, nji bi a shígé *búgula nyâ. Oḡwenye ó tóya nâ budá ó jaḡga, báá bwé á búgula nyâ. Bi á tēem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyâ.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abábôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyâ á bâ nâ shí. A mú sâ fambá *vînyâ, wá gwo luḡgula dí. A fáág bíí dúlâ bá nyáam mpúmá, a lwḡ cwámbá ísándalé, a mú yâ búúd fambá jōḡḡg mácéed. A músâ kâ njōōndud. ³⁴ Ja mämwáágulâ má á wóós yí, nyâ á kænd ósól ó mäsáal bé ná bwé kág ḡwa nyâ dé kōw lu mpúmá búúd bwé á lúg nâ fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bōḡḡgú bwé mú yida kâ bii osól ó mäsáal, bwé dangulâ cú ngwól, bwé gwú ngwól, bwé lúmâ ngwólúgá mækwóógú ná ndéé a fudâ. ³⁶ Muud fambá mú nyiḡgâ kænd bóólúgá ósól ó mäsáal ḡkí bulya, cḡ wá ashúshwóógú. Buud bwé á lúg nâ fambá wá bwé mú námá sâ bwo nji mbií ngwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músâ kænd mwân yé, a ngé téduga ná bwé é gwḡḡ nyâ ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwé á lúg nâ fambá wá bwé á dúg mwân éne yí, bwé á ngâ ci bwámé nâ bwámé ná: “Dugá! Muud mâ bá lúg nâ lúgí óni. Shé gwúgá nyâ, shé bâg lúg nâ

lúgí jé.”³⁹ Bwá mú ntâg bií nyə, shæenzh jule wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncâ.»⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá má bá zə yí, a bá zə sá búúd bəəngú ntədəl?»⁴¹ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəəngú kú nə injúkwoŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəəng bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.»⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé l̥ó micilyá mí Kálaad Zembî dí ná:

Kwóógú ólwəyē bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lá lámaga†.

Cwámba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwə wə má jááw bí ná, Zembî mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəəng dí yé mə bá kweshəli búg; nyəəng kwóógú dəəng í bá káda yé mə bá cuguli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myâ ofada bəñəŋ *Ofarizyēŋ bwá á shîn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wə Yésus ŋgə lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ŋgələ s̥ə məzhií ná bwá bií nyə. Nji, bwá á ka ŋgə fúnda məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ŋwa Yésus ná *muud micúndə má Zembî.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námə lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwəw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa nə a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé ná bwá kág jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bəəngú bwá á shígé cēel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósóol ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má ámə jəw wá ná, mə mé shîn kwəməsa dína. Mə mé cígə ínteny nə ocúdu wā məwóŋ. Isā byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəəngú kú bish njúwúlú mə cî, bwá mú yida ŋgə bwílya, nyāŋ kə nyádí fambá, nyāŋ kə mákíd méd, ⁶ bóólúgá bwá bii námə *búúd ó lwámá ó cî, bwá cug bwo ná ndéé gwú bwo.

⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgələ ógwúl ó búúd bəəngú ná ndéé jígal ŋgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bə kwəməsá, nji buud má á jəw wá bwá á shígé mpiya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kág ŋgə jəw buud bēsh bí é ŋgə kwey wá, bwá zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwá mú kə mázhíí məzhií, kə ŋgə ŋwa buud bēsh bwá á ŋgə kwey wá, təə mímbúwúlú təə ijəŋ í búúd. Njəw zāŋ í mú lwānd nə buud ná cwóól.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyí njəw zāŋ ná a zə dág búúd bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ŋgə dág ná ndéé a músə kwey ŋgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəəng ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəəng nji kúl-kúl ná kufəg, kú mpu nda á bęsag ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóŋn yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a ŋgə bwam nə məyə yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəəng bí féeshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyēŋ bwá mú kə shwush-wagád, kələ s̥ə nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bílúg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwá mú ŋwa bóól *ómpwíin bāŋ nə bóól búúd ó gwoəng í á də ságusə ijwūga í Herod yí, bwá mú kənd bwo, bwá kə ci nə Yésus ná: «Yíguli! Sá ŋgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ŋgə jíiguli sə cug á Zembî búbálé. Wo ádé námə bəemb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bə nə ífwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul təw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sâ. Ye məcçç məshé mə ŋgə magulə nə sə jənag tóya mə *Káázəl, ye mə aŋgə nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wāŋ. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ó mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaanə bwá də jəna tóya nə ndí yé.» Bwá mú zə nyə nə saŋ *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jínə bwá á lúle

21:41 22.7 **21:42** Sòm 118.22-23 † **21:42** kwóógú lá lámaga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwá á də bę ja bwá lám mənyuŋg mə njəw yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 † **21:44** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **21:46** 21.11; 26.4-5 **22:2** 9.15 **22:6** 21.35 **22:7** 21.41 **22:11** Mbú 19.8 **22:13** 8.12 **22:21** Rom 13.7

wa ga?» ²¹ Bwé nà né ná: «Jísə Káázel». A mú ka ci nà bwo ná: «Yágá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembî isá í Zembî.» ²² Ja bwé má gwág mpɛsá ni yí, bwé mú bul káam bwé mú kyey, béégya nà nyə.

*Osadwisyên bwé láámbələ Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Námá jwôw ηgwúd ni, *Osadwisyên, buud bwé du ci né mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwé á ka zə wé Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yíguli, Moyíz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonhə yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyonhə má yə yé mpwon buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sə wa, bóól omínyonhə bwé á byél zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá mudá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lágə mínyonhə yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lágə ηgwól nə mudá. Í á ηgə kə ntáni ná ndéé, bəsh zəngbá mbií ηgwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwé dí mpəsə. ²⁸ Ja búúd bwé bá gwúm yí, nyáyé á omínyonhə zəngbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bəsh bwé á shí bə ógwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ηgə kwab nəcə bi ampúyé sá Kálaad Zembî ηgə ci yí, bi kú námá mpu mpífə má Zembî. ³⁰ Ja búúd bwé bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwé ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə móbáád. Bwé bá ji nda *wəηgəles ó Zembî bwé njúl jon dí ná. ³¹ Kósomb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bi afwóyé lə sá Zembî nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə ji Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwé ηgə cugə wá.» ³³ Mənkúmbə má búúd má á ηgə gwág nyə má má á ηgə bul káam njígúlá yé.

*Shug lá mácéx
(Mak 12.28-34)*

³⁴ Ja *Ofarizyên bwé má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyên mimpu yí, bwé mú sɛɛngya ná ndéé bwé mú kə nyédí. ³⁵ ηgwól

múúd á gwoonhə ján njúl Nkumə məcɛx mú zə bwówələ Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíguli, mácéx míshé mēsh dí, dáyé í ntə mósól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembî woó Yawé nə lâm wô wēsh, nə *shishim wô wēsh, nə lúú wô wēsh. ³⁸ Dúni cɛx wá í ntə mósól mēsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəonhə í ká námá nyinğə bə nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cɛel múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcəx məbá mənəi wá māsə shug á *mbwoomb məcɛx wēsh nə minjígúlá mí *búúd ə micúndə myēsh.»

*Kríst, Mwân mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Nda *Ofarizyên bwé á bə sɛɛngyá ná, Yésus mú jî bwo ná: ⁴² «Bí ηgə ná ci *Kríst* ná ji? A ji Mwân mə zə?» Bwé ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ηkul mə Shishim, nyə á jôw Kríst ná Cwámabə yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná: ⁴⁴ Cwámabə† nyə á ci nə Cwámabə wâm ná: “Jígú shí wa mádí mbwə mənɔwúm, kə wósə ja mə é culəshi mízhízhín myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «ηkí Dávid má bwey jôw Kríst ná Cwámabə, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwelə jí Yésus njígá.

23

*Yésus ηgə ηkáánd nə Oyíguli ó mácéx bənnəh
Ofarizyên*

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nə mənkúmbə mə búúd nə *ompwín bə ná: ² «*Oyíguli ó mácéx bənnəh *Ofarizyên bwé njúl jiya má Moyíz dí ná bwé dúg jíguli búúd məcɛx má Zembî. ³ Ntó, ságá bwo məgwág, bí bə minjígúlá myán. Nji, bi kú ηwa kuú njəond wág; nəcə bwé mpú nji məlás, kú ka du sá. ⁴ Bwé du kəpələ jilə-jilə mímbag, du zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú səsəl tə nyinə ná bwé kwi y myo. ⁵ Misóólágú myán myēsh mísə nji dúlə sə mísh. Bwé du bweeg byán

22:23 Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembî nyə a gwáágulə məwúdí má íjwúga ná ndéé a nti yé. **22:44** Sòm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámabə: Wa, jínó lá Cwámabə dásə “Yawé”, mbií í ηgə wú Sòm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40 **23:3** Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilh 15.37-41; Mat 6.1

*Íngwabí í mácεε ntɔ bóól búúd byáŋ. Bwé bul námá ða gweesh myáŋ mímbwaag mi káándó. ⁶ Bwé cεel ða ji nji lúú táwuli dí ja bwé ðá kə ídína dí yí; ja búsá *mámpáanzé má mínjígúlá má *Oyúden dí yí, bwé cεel kə ða ji nji íjiya yá shwóg. ⁷ Bwé cεel né buud bwé dúg báda bwo mabáda má gúma mánkúmbə má búúd ðí. Bwé cεel námá né buud bwé dúg jów bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi bāŋ, kúgá sɔ né buud bwé jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi wán jí nji ŋgwúd; bi búsə omínyəŋə mpádúgá nyínád. ⁹ Kúgá jów múúd shí ga dí né sóŋgú waamá nəcé sóŋgú wán jí ŋgwúd, nji nyɔŋg jisá gwów yé. ¹⁰ Kúgá sɔ né buud bwé jówúg bí né omása, nəcé mása jisə ŋgwúd, nji *Kříst. ¹¹ Nyɔŋg yēsh má bul bə fwámé múúd mpádúgá nyín dí yé, á jəlá nə sēy nə bóól. ¹² Muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá bān nyə gwów.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyēŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bi má laa búúd zhíí á Faan á gwów. Í músə, biméfwó kú nyíi, bí kú námá nyiŋgə bíđ né bəŋg bwé ŋgá cεel nyíi wá, bwé nyíig.

¹⁴ * [«Məntágula nə bí *Oŋkumε ó mácεε nə Ofarizyēŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ŋgə mánda mikúsé mí búdá nə minjów myáŋ, bí ka ða sá ígwaa-gwaa í májəgula né bwé dúgúg né bi bí ijəɔ í búúd. Bi mə bá bwəma nə intágúlí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyēŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ŋgə ntɔ míshwú ntɔ mákwamb ŋgələ sɔ muud ŋgwúd jí nə ŋkul cénd mítádúgá zə nyíi mísoon wánúd yé. Ja bí má ka jíga dúg mbií múúd wəŋg yí, bi mú sá né a bəg nji muud mə jəlá nə kə kuda á kandəgəd, nəcé bi é sá né a nyiŋgəg bul sá bów-bów ísə ntɔ bí.

¹⁶ «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí má tów shwóg né bi mə lwágulə búúd zhíí wá, məntágula nəcé bí ŋgə ci né ŋkí muud má kεen *Mpáanzé Zembí, sá nyé ámə kεen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kεen or

á Mpáanzé Zembí, sá nyé ámə kεen yí, jí nyə yímbúlí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye or, ye Mpáanzé Zembí í ŋgə sá né or bəg or má Zembí yí? ¹⁸ Bí ŋgə námá ci né muud mə ká kεen *alatār, sá nyé ámə kεen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kεen sá má Zembí í mbwúg alatār dí yí, sá nyé ámə kεen yí, jí nyə yímbúlí. ¹⁹ Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye sá í mbwúg alatār dí yí, ye alatār mə sá né sá jəŋg í bəg shú má Zembí yí? ²⁰ Ntɔ, muud mə kéén alatār yé, á kεen alatār nə sá jēsh í mbwúg alatār dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpáanzé Zembí yé, á kεen Mpáanzé Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé. ²² Muud mə kéén jon lə gwów yé, má kεen jiya ícī má Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyēŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ŋgə yə Zembí *ŋkəw wúm á isá nda mânt nə anis nə kumín†, ikáá bí má ða teegushi ídāw nə ndí yí. Nji bí yida mpyēny məŋg mácεε má bul ntɔ má, nda cəgələ nə buud tətəlí, nə gwágulə búúd cey lámúd nə búgúlələ Zembí. Sá bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyēny byəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhíí wəancím-ncím óga. Bi má ða səl málwəg, yíl ncincín jí cínəŋg yí, nji bí minə *shamó ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyēŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ŋgə gusa bálá nə shúyá nji kwəŋəd, cwú nyə njúl lwándúlá nə isá í mánda nə íbów-bów ísə í má ŋwa bí milám yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyēŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú né kwəŋ bəg námá ŋkí ŋkə.

²⁷ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyēŋ. Bi búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bi búsə nda məshwəŋ bwé má wá fəm má, ŋkí nywa dúg tóŋ, nji cwú njúl lwándúlá nə iyasá í búúd nə bíl ísə í áðudanā mimbíi mímbíi. ²⁸ Bi búsə námá ntɔ, mísh má búúd dí, bí ŋgə nyín nda buud búsé ótətəlí wá; í njúl nə milám mín míse bí nə kwába nə fúlú a kú bísh mácεε né cwóó.

23:8 Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sóm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37 **23:21** 10j 8.13 **23:23** Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** mânt nə anis nə kumín: Jísə ikáá bwé ða lugushi jáámə nə ndí yí, isá nda məsəb. **23:24** 15.14 **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40 **23:28** Luk 16.15

29 «Məntágula nə bî Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyên. Bi búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bî ngə lwɔ məshwoŋ mə *búúd ɔ mícúndá, bi ngə lugushi ikál otútəlí ó búúd bwə á dəw yí. 30 Bî ngə ci nə bi a mbəm bə ja impáámbe bín í á cugə yí, bi a shígé nywá də wá məbwə kál bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí. 31 Ciyá jín jɔwŋ í ngə bwaagulə nə bi búsə bwān ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá. 32 Ká ji, məelugá casulə sâ impáámbe bín í á tééd yí. 33 Bi búsə mbeé ónywā, iyələkag. Bî mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? 34 Gwə wá í bá bə ná, mə é də nti bî buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó məcɛɛ; bi mə bá gwú bóól, bi bwambulə bóól ikwolós dí, bî yíd bóól nə milwóŋ bídí mampáánzə mə mínjígúlad, bi mə bá julya nə bóól míngwəla míngwəla. 35 Í bá námə də sŷy ntáni nə ndeé, otútəlí ó búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bî mílúúd; tééd məcií mə Abel, tətəlí múúd, zə wós məcíí mə Zakarî mə Baraki bî á gwú mpádúgá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé. 36 Bábálé, mə jaaw bî ná, kala buud ga í é bwəma nə intúgúli byəwŋ byəsh.»

*Yésus ngə lígya shú Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

37 «Eéé Yurúsalem ngə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle mə á tééd nə mə sɛwŋ bwān bwô nda ábiyá kúwó mə də sɛwŋ bwān bə məfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. 38 Ká, dugá njów wún í zə lúg wuul. 39 Nəcə mə mpú jaaw bî ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyîn nji ja bî mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəwŋ ngə zə jínə mə Cwámbe dí yé”.»

24

*Intúgúli í bá bəyí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

23:30 5.12; Mis 7.52 23:33 3.7 23:34 1Te 2.15 23:35 Mat 4.8-10 23:38 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 23:39 Sôm 118.26 24:2 Luk 19.44 24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 24:7 2Ib 15.6; Iza 19.2 24:9 10.17-22; Yuá 16.1-4 24:9 5.11 24:10 10.35; Luk 12.52-53 24:11 7.15 24:12 2Tm 3.1-5 24:13 Mbé 13.10 24:14 28.19 24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 24:17 Luk 17.31 * 24:17 Ja bwə á də lwɔ minjów yí, bwə á də mə kwáminú námə nda mənuyŋ. Kwáminú í á də bə ŋkí lal, buud kə də ŋgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu.

1 Yésus nyə á ka kyey nə a wú *Luw mə Zembî, cúwo tóón. A ngə kə ntáni, *ompwíin bwə mú shish nyádí, kálə cɛel sá nə a dúgúg mbií málwɔga búúd bwə á lwɔ cínəŋgú Luw mə Zembî má. 2 A mú yida ci nə bwo ná: «Bî mə dúg dí isâ íni byəsh í? Bábálé, mə jaaw bî ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwôw. Na yəsh mə bá bə ícimí icimí.»

3 A mú ka kə *Mbáŋ wəolivyé dí, kə ji shí. Ompwíin bə bwə mú shish nyádí kə jí nyə bəwŋ bwámé ná: «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá nə wo wál zə, nə cug á shí ga í wál zə shín?»

4 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bî ó bey nə buud bwə bəg shig bî, bi mú bə bów-bôw zhí. 5 Nəcə buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jínə dām, zə də ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshigá máŋ məwŋ mə bá kənd zhwoŋ buud jugú. 6 Bi mə bá də gwág míláj mí mósomb, bi gwáduga ncíndá dósomb. Bi kú bá də kənd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. 7 Gúl lwŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá námə də ntaŋsa bíl íkúlád. 8 Isâ íni byəsh í bá ná bə nji mətéédulé mə məcɛy mə byéyí. 9 Bwə bá də kusha nə bî ná bi bwəmag nə məntágula, bwə də gwú bî. Ilwŋ byəsh í bá mpíi bî nəcé jínə dām. 10 Ntó, zhwoŋ buud bwə bá jímb, bwə cwagəwa zhí abábôwud. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpádúgá nyáŋúd nji zhíŋ nə zhíŋ. 11 Zhwoŋ *buud ɔ mícúndá ó məshigá bwə bá zə, zə sá nə buud ŋkí bulya bwə bəg bów-bôw zhí. 12 Nə ndeé, fúlú á kú bísh məcɛɛ í bá ngə mpyáánz, zhwoŋ buud cɛelí mú bá ngə shín. 13 Nji muud mə bá jísow kə wós məshínéd yé, a bá cugə. 14 Bwə bá cúndə Jɔjɔ Kéel ni kál jəsh shú ná ilwŋ byəsh í gwágúg; nə ndeé məshíné mə músə bə.

15 «Gwə wá jí ná, bi mə bá dúg ájəlŋkúnkwə múúd micúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kál í búl bə ci yí, muud ngə lɔ cilyá ga yé, kə mpú gwág! 16 Ja bî mə bá dúg isâ byəwŋ yí, buud bwə bá bə Yudéa wá,

bwá bâg fúndə, kə mímbámbáñúd! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a ké njów kə ηwa sâ. ¹⁸ Nyəəng mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádé ná a ké ηwa kúúd. ¹⁹ Nkwée budá bwá bá bə nə məbum, nə bəəng bwá bá ηgə nyééng bwân mwôw məəng dí wá! Bwá bá bul ηkúnkwon. ²⁰ Jəgulagá nə Zembî né mitúbúg myəəng mí kú bá bə bí ηkwánúd, ηkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw məəng dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəəng. ²² Í á mbâm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məənggâ, təə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məənggâ nəcé buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ηkí ηgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wa”, ηkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó máshügá nə buud ə mícúndə wá məshügá bwá bá də wóós. Bwá bá də sá məma *máshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə ná ηkí gúl sâ jí nə ηkul bə ntó, buud Zembî mə bwey féésh wá bwá bə bów-bôw zhí. ²⁵ Bì ó bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwá ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji nūη shí a shwééshád”, bí kú kə wu. Nkí bwá ci ná: “A ji ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bí kú magulə, ²⁷ nəcé *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwôw í də cúwo yí, í nyín kóómb jwôw í də jímə yí. ²⁸ Kál mbimbə wúsə yí, cínəng wə ómpal ó də sɛɛngya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məəng mə ká námə shîn cə, jwów í bá shila ná ηkwed kú ná kwo faan; ηkwoond kú ná wéeshali máñkenya; wəacén-céní bwá bá də bí shí; isâ byêsh bíśə nə mpífə jəŋ dí yí í bá kúnğula. ³⁰ Ja jəənggâ, sâ í bá lwágulə nə Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jəŋ dí; ikúl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ηgə tədəwa; bwá músə dúg Mwân mə Múúd ηgə zə míñkúdí, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéngəles bé nə məmə láag í də lás nə ηkulú yí, bwá zə sɛɛng búúd Zembî nyə á féésh wá, ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í

shíd kə wóós bílúgád.

³² «Ŋwagá fəg nə yuug bí mə də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná budbud, məncuug mə agúgwáan mə ηgə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúnə-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dúg isâ byəəng byêsh í ηgə s̄y yí, mpugá nə z̄iyé mə Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isâ íni byêsh kú fwo s̄y. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byâm kú cə.»

Muud mə jalá nə ji ηkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byəəng í bá s̄y yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bə wəéngəles básə wə Zembî wá bwá ampúyé; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyé; nji Sóóngú wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isâ í bá s̄y námə nda í á s̄y ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpuñ í búdálúg shí nyêsh, buud bwá á də də, də ηgul, bwá béya, bəlushi námə bwân bəŋ nə ndéé kə wóós jwôw *Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwá á shígé də bɛɛmb təə sâ, kə wóós ja mpuñ í á zə jəŋgulə bwo bêsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwá ηgə s̄y fambá, ηgwúd ηwiny, ηgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwá ηgə jí isâ kwóógú ηgwúd dí, ηgwúd ηwiny, ηgwól lúg.

⁴² «Ntó, jigá ηkasê! Bí ampúyé jwôw Cwámba wán mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amadí njów mbâm də mpu wəla lə búlú júwâl í é zə yí, ηki á də ji ηkasê, a kú bíd ná júwâl í búgəg nyə njów, júwo isâ. ⁴⁴ Ntó, bí mə jalá nə də ji ηkwəməsá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ηgə téduga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sóól məsáal wúsə abúgúlág a njúl ηkí kə məsa mə təl ná a bəg lúlúú á buud ə njów a də yə bwo idəw wəla í jəla yí? ⁴⁶ Sóól məsáal wəəng nywá mə jəla nəcé məsa nyə é zə kwey a ηgə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, mə

24:21 Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4

jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl ísâ í njów byêsh. ⁴⁸ Nji ñkí a jisə bów-bôw sóol mäsáal, nyə é ci ná: “Cwámá waamá nyə áleelé nyingə”. ⁴⁹ Né ndeé a mú ka ji yídúla búúd bónón bwé ñgə sêy wá, nə dälə dəg, bónón oshwégye ó málwəg nji ñgälə ñgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wósos nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ñgə táduga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə intúgúli í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəñ bwé ñgə bwəma nə ñkád yí; nyə é bə cínəñgú, nji a ñgə bwam nə məyə.»

25

Oncwíyê ó mäsás wûm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda ləñ ga: oncwíyê ó mäsás wûm mə á ñwa mälámba, zə kə ná mə ká lág múúd nyə á bə ná a zə bwéemb shwé wáñ yé. ² Mäsás wûm məní dí, mətóon mə á bə ilad, mətóon okəñ. ³ Məonñg mə á bə ilad má mə á ñwa mälámba kú bwey ñwa mósól məwúdə kə nə mwo. ⁴ Nji okəñ bá, bwé á ñwa mälámba, bwé kə námə nə ifuundú í məwúdə ná bwé bá kə ñgə kwádulə. ⁵ Muud nyə á bə ná a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jýwa zə; mäsás wûm məní mēsh mə mú tag nə jiya ná ndeé mə shín kə gwád. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sýy ná: “Muud bá wé zág ε; kəgá lág nyə!” ⁷ Oncwíyê ó mäsás wûm məní mēsh mə mú sə juum, mə ka zə kwəmsa mälámba. ⁸ Məonñg mə á bə ilad má, mə mú ci nə okəñ ná: “Yəgá sə baalé məwúdə, məsú mälámba mə wál jímə.” ⁹ Okəñ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwé də ñgə kusha yí, bi kəg kusə mún.” ¹⁰ Té ilad íni í á ñgə kə ná í kə kusə məwúdə yí, muud bá mú wósos. Bónón bəonñg bwé á bə okəñ wá, bwé mú nyíi njów zāñ, bwé fad mbē. ¹¹ Məsás mäl ilad mə á ka zə wósos na mpúmpúsá, ka zə ñgə jôw ná: “Mása, Mása, juwág sə mbē.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ñgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bî.” ¹³ Ntó, jigá ñkasə, nəcé bi ampúyé jwôw nə wəla *Mwān mə Múúd mə bá zə yí.»

Osól ó mäsáal ólól (Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bə nda muud nyə á kə ñjəond dí yé. Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jôw osól ó mäsáal bē, zə yə bwo məbii mé tññ nda məc. ¹⁵ A mú ñgə yə bwo námə nda bwé á ñgə bə nə ñkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ñgwúd. Nyə a shín yə bwo ntáni ná ndeé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwé á shín lág *mwaané yí, nyəonñg nyə á bə nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaané; a músə nyingə bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəonñg nyə á bə nə mímbá yé mú námə nyingə bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəonñg nyə á bə nə ñgwúd yé nyə nyə á kə fáag bí mändəlúd, a mú shweel mwaané mə mäsá yé cínəñg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cý yí, mäsá nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó mäsáal bē shitóg. ²⁰ Nyəonñg nyə á lág mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dagí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wé míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Fhúñ. Wo ji jýjý sóol mäsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo ísâ í ábubulyá dí. Zaá ji məshusəg mə mäsá woó dí.” ²² Nyəonñg nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dagí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wé míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Fhúñ. Wo ji jýjý sóol mäsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo ísâ í ábubulyá dí. Zaá ji məshusəg mə mäsá woó dí.” ²⁴ Nyəonñg nyə á lág nji mbwoomb ñgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ñkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmə kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídúw kúl wó á shígé myεεg mpəg yí; ²⁵ Gwé wé mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbeesh wó mändəlúd. Lágúg, sá gwô wé ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyəñ ná: “Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á mpu ná mə də mwáágulə mpúmə kúl mə á shígé bə yí, mə də shwo ídúw kúl mə á shígé myεεg mpəg yí, ²⁷ ñgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaané waamá bāñ

dí, ná ja má wóós yí, mə zə ɲwa nyə nə məbədí gwôw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbēesh ni, bi yág nyəɲg jí nə myo wúm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwə bá nyiŋgə kwádulə nyə mwo, á mú bul bii, ɲi nyəɲg cúgə nə ndí yé, bwə bá mēel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbéé bów-bôw sóol məsáal ga, bi wúsəg nyə tóón, kúl í bá bə ɲi a ɲgə bwam nə məyê yí.»

Sémyé mílású á məzhúgúlâ

³¹ «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyədí íjwúga dí, bənôɲ *wəɲgəles bēsh yí, a bá zə jí nyədí *caanğá á milwanád. ³² Ntó ilwoɲ byēsh yâ shí ga í bá sēɲgya nyədí mpwóómbúd. A bá béég búúd ígwoonğ íbá nda mbaagulé itəw mə də béég íncwəmbə nə ikálá ná. ³³ A bá təl íncwəmbə nyədí mbwê məncwúm, ikálá nyədí mbwê məkóól. ³⁴ Ná ndeé Njwú-buud mə bá ci nə bəonğ wâ mbwê məncwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóonğú wâm mə yá ócúncəsh wá. Zəgá jí Faan déd, zə lóg lúgí nyə á bwey bwúg bí námə ja nyə á fwə shí nə gwów yí. ³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bi á yə mə idəw; mə a gwág shwáásúlə minú, bi á ɲgulal mə; mə á bə ɲjôɲ, bi á ɲwa mə bídí; ³⁶ mə á bə shushwáás, bi a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bi á zə dág mə; mə á bə mímbwugəd, bi á kə dág mə.” ³⁷ Ja jəonğê wə otútəlí ɔ búúd bwə bá bəsa nə né ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á dág wo nə zha sá mú yə wo idəw, sá dág wo nə shwáásúlə minú sá ɲgulal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dág wo, wo ɲjúl ɲjôɲ sá mú ɲwa wo sádí yí; ɲkí ná wo ɲjúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ɲgə bwás ɲkí ná wo jí mímbwugəd sá mú kə dág wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jēsh bí á sá gúl míminyənê jâm wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A músə bá ci nə bəonğ wâ nyədí mbwê məkóól ná: “Wúgá mə míshád. Bi búse nə məzhúngúlú mə Zembí. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəmsa shú Njwú məjamb bənôɲ wəɲgəles bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bi a shígé yə mə idəw; mə á gwág shwáásúlə

minú, bi a shígé ɲgulal mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə ɲjôɲ, bi a shígé ɲwa mə bídí; mə shushwáás bi kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugəd, bi kú kə dág mə.” ⁴⁴ Ntó, bwə bá námə jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á bwele dág wo, wo ɲgə yə nə zha ɲkí shwáásúlə minú, ɲkí ntəg ná sá á dág wo, wo ɲjúl shushwáás ɲkí ná wo ɲgə bwás, ɲkí ná wo ɲjúl mímbwugəd sá kú bish wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jēsh bí á bə kú sá ɲgwól míminyənê waamə wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á bə kú sá mánywa məonğ yé”. ⁴⁶ Ná ndeé, búni bwə bá kə intúgúlí yâ kandugə kandugə dí; otútəlí ɔ búúd bəɲ bwə kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lás isâ ini byēsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bé ná: ² «Bi mə mpú ná í mə lúg mwôw məbá ná *Páska bəg. Mpugá nə *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú nə bwə bəg bwambulə nyə kwolós dí.» ³ Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləom bwə á ka kə sēɲgya luɲ mə Kayíf, Ajəláci á ofada. ⁴ Bwə mú kə cwə íyuuug ná bwə bii Yésus mákəɲád, gwú nyə. ⁵ ɲji, bwə á ɲgə ci ná: «Í ajəláyé nə s̄y fwála lə zəɲ, buud bwə á bá bul sá ícucu.»

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zúzaamə dí ɲjów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *aləbátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəonğ í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ɲgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəonğ lúúd. ⁸ Ja *ompwíín bwə mə dág ntúni yí, bwə mú gwág bôw, bwə mú ɲgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í áməjəla ná bwə kúshag labínda ni ɲkí lal kus, bwə mú kwíínd mímbúbúwá nə *mwaanê wəonğ.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwə ɲgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntəgúlú múdá éne yí? Sâ mánywa wə á mə sá mə ni.

25:30 8.12 **25:31** 16.27 **25:31** Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14 **25:35** Iza 58.7 **25:40** Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10 **25:41** Yúd 7; Mbá 20.10, 15 **25:46** Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 **26:1** 7.28 **26:2** 16.21 **26:4** 21.46 **26:6** Luk 7.37-38 ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. **26:11** Mbá 15.11

* **26:7** aləbátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwə á də mę

11 Nacé binôn mimbúmbúwá bi é ða ji mwôw mêsh, nji sánôn bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.

12 Ja nyá amə shwu mə labínda nyúúlád ni, nyə amə bwey kwəməsa mə dɔwúlə mə bá zə dɔw yí. 13 Búbálé, mə jaaw bí ná, kúl jêsh bwé bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwé bá námə ða jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud ða téduga nyə.»

14 Mpásə na, ηgwól múúd á gwoonηg ómpwíín wúm nə óbá, nyɔonηg bwé á ða jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada, 15 nyə nə bwo ná: «Mə ká sá ná bi bíig Yésus, bí yə mə jí?» Bwé mú ntâg lɔ misanη mí mwaanê məwúm málól, bwé yə nyə. 16 Tééd baan dɔonηgú di, Yúdas músə ηgə sɔ fwámé fwála á jí nə ηkul sá ná bwé bíig Yésus yí.

Yésus bánôn ompwíín bé bwé sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

17 Jwôw mátéédulé mə zâη mú ka zə wóós, jwôw bwé á jəla nə tééd dálə íbuléd yá kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cɛɛl ná sá kəg kwísha dína *Páska ηgow?»

18 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ηgwála, wə mbéé; bi kəg ci nə nyə ná: “Yíguli mə ci ná baan dé í mú kúnə-kúnə. Bánôn ompwíín bé bwé é zə sá Páska wa wódí.”» 19 Ompwíín bwé á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

20 Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bánôn *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bé, kálə ðə. 21 Bwé ηgə ðə, Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». 22 Ompwíín bwé mú bul gwág sâ jɔonηgú cey lámád, bwé mú ηgə jí nyə, múúd yêsh ná: «Cwámaba, yə mə?»

23 Yésus mú bɛsa ná: «Muud sáná sá amə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. 24 Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jíse bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wɔonηgú kú byél.» 25 Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námə lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, yə

mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci wə ní.»

26 Bwé ηgə ðə ntáni, Yésus mú ηwa buléd, a yə Zembí cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bi dóg. Nyúul nyâm wə ga.» 27 Ná ndéé, a mú ηwa bálá wáan, a yə Zembí cúncésh, a yə ntâg ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Bi bêsh ηgulugá. 28 Məcií mām wə mání, məcií má sɔ, mə zə shwiy shí má, zə cé búúd ηkí bulya, ná bwé bəg nə ijuugá í *mísám. 29 Mə jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ηgul wáan ni kə wóós ja shé mə bá ηgul ncuncumbə Faan mə Sónηgú waam dí yí.» 30 Bwé mú ka sey Zembí isusa í gúmə ná ndéé bwé músə kyey kə *Mbáη wəolivyê dí.

Pyêr nyə e kífya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

31 Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánɣawo búgád nacé mə. Sâ jɔonηgú wə jíse cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sɔonɔz í mú shín ciiima.” 32 Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə núη.» 33 Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛɛm bə ná bóólúgá bêsh bwé lánɣawo búgád nacé wo, mɛɛ mə abúlé bwɛle lánɣawo.» 34 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, námə búlú ga dí, shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kífya mə ija ilól.»

35 Pyêr nə né ná: «Tɛɛm bə ná í wóós ná shwá yəg shwiy ηgwúdú, mə kú bwɛle kífya wo». Bóól ómpwíín bêsh bwé mú námə ηgə ci ntó.

Yésus mə jəgula nə Zembí Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Ná ndéé, Yésus bánôn *ompwíín bé bwé músə kumə kúl bwé ða jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, mə fwo kə wá shwóg, kə sá məjəgula». 37 A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé óbá, bánôn bwé mú kə; a mú tééd ηgálə bul gwág məcɛy mə lâm, mbɔɔm í ηgə shwiy nyə nyúúlád. 38 A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ηkasə wa shí, bi nyéélóg mə.»

26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 26:17 MmN 12.1-20 26:20 Yuá 13.2, 21-30 26:23 Sôm 41.10
26:24 Sôm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 26:26 1Kr 10.16 26:28 MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 26:30
Luk 22.39; Yuá 18.1 26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 26:32 28.7, 16 26:34 Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38
26:34 26.75 26:36 Luk 5.16; Heb 5.7-8 26:39 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9

39 A mú wú na bwádí, a ñwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá mándəlúd, jəgula nə Zembî ná: «Pəpá e, ñkí jí nə ñkul jəla ntó, maguləg nə mə bəg kú ñgul bálá mácey ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda mə céel ná.» 40 A músə zə kóómb ómpwíín bwə á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwəd. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó nə bí cugé nə ñkul ji ñkasé nə mə təə nji wəla ñgwúdu? 41 Jigá ñkasé, jəgula nə Zembî, bí bəg kú biil mábwbúlánád. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cugé nə ñkul kwag kuú njəənd wəəng.» 42 A músə nyiŋgə shísh shwóg ja ábēē, kə jəgula nə Zembî ná: «Pəpə, ñkí tédúgá wó í cugé nə wo yíl mə bálá ga mə kú ñgul, í síyúg nda wó céel ná.» 43 A músə nyiŋgə zə ómpwíín bə dí, zə námə nyiŋgə kwey bwo ígwəd nəcé mísh mə á ñgə ntám bwo. 44 A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá mājəgula ja áléel, mājəgula məmpúd á ñgə bwey sá má. 45 A músə nyiŋgə zə ómpwíín bə dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bí bəñ bí é bə wa nji gwə nə gwə nji ñgələ woga? Dugá! Wəla í mú kúnəkúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól ó *mísəm dí yí. 46 Tówúgá, sə kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwə bíi Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

47 Yésus ñgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoonŋ *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ñgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwēle nə məbúle. Milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud wā ləəm wə bwə á nti bwo. 48 Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sə sənya mímpu yé, nyə wə éne, bí ó bíi nyə». 49 Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ə lás ə!» A mú fúlal nyə. 50 Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo amə zə sá yí». Buud bwə mú cíg, zə kə Yésus, bwə mú bíi nyə.

51 Seegya ná ñgwól múúd gwoonŋ mə Yésus mə wéem kafwēle jé, taad ñgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə

lwə. 52 Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyiŋgəg fēen kafwēle gwō jiya jéd; nəcé muud yēsh mə bálán nə kafwēle yé, a bá námə bwəma nə shwi y kafwēled. 53 Ye wo ampúyé nə mə ji nə ñkul gwáám b Dā kwíindyá, a lēel námə nti mə məma íkínda í *wáéŋgəles wúm nə íbá? 54 Ká, ñkí isá í síy ntó, micilyá myā Kálaad Zembî mí é ka bwəma ntədəlé? Sā í ñgə síy ga í ñgə lwándulə micilyá myəəng.»

55 Yésus músə ka ci nə buud bwə á zə bíi nyə wá ná: «Bí ñgə zə nə ikafwēle nə məbúle zələ bíi mə, mə jisə zhiləŋgaané í? Nğáá nə shé á də bə jwəw dēsh kúl ñgwúd, mə ñgə jíŋguli buud *Luŋ mə Zembî dí, bí kú séemb mbwə ná bí má bíi mə. 56 Isá íga byēsh í ñgə síy ntúga nə isá *búúd ə micúndə bwə á cilə yí í bwəmag.» Mpəsə wəəngə, ómpwíín bə bwə mú myaas nyə, bwə shín fúnda.

Yésus tal kəədu wə Kayíf
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

57 Buud bwə á zə bíi Yésus wá bwə mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíŋguli ó máceξ nə ocúmbá buud wā ləəm bwə á kə sēŋgya yí. 58 Pyêr nyə nyə á ñgə bə bwo shwóg-shwóg nə ndéé kə wós nūŋ luŋ. A mú nyíi ná á cēel fwo wámbulə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bəññ bíl ífulish kúl ñgwúd.

59 Té ni, milúlúú myā ofada, bəññ *Gwoonŋ ósəmbye ó mílsú wā Zembî jēsh bwə á ñgə sə mpwēne bwə yəg nyə nə ndéé bwə gwú nyə yí. 60 Nji, zhwoog buud bwə á tēem ñgə zə nə íjəə ñgə zə yə nyə ómpwēne, í á shigé bə nə təə sá á shwi y. Bóól búúd ə ómpwēne óbá bwə mú zə cúwo, bwə ná: 61 «Wey éne, nyə á ci ná a jí nə ñkul búgə *Mpáánzə Zembî nə ndéé a kwo sá nji mwów málól shumələ nyúl.» 62 Ajəláci á ofada mú tōw tátalí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwə ñgə bwaagulə wo ní?» 63 Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sə búbélé mə Zembî á kuwō, ye wo jí *Kríst, *Mwān mə Zembî?» 64 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námə kíkídiga, bí é dág *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə mənəcwúm mə Zembî á ñkul nyēsh dí, bí mə bá námə

dúg nyə, a ngə zə míŋkúdád.» ⁶⁵ Ajeláci músa nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, jí shé má kwo sɔ́ owúshined yí? Bíméfwó bí má gwág nda á má lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bí mə dúg ná jí?» Bwé ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwé mú ka ngə sey nyə məntənd mpwóombúd, bwé ngə wá nyə ikúda; bóól bwé ngə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwé ngə ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə amə yíd wo yé.»

Pyêr má kílya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadá di, dúl sás í á dɛ sɛy nə Ajeláci á ofada yí, í músə shísh nyédí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námə gwoonɔŋ mə Yésus muud á Galilê éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kílya nyə tām buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» ⁷¹ A mú ka tɔw shí, ngə kə ngɛɛ mbê kóógúlád. Dúl sás í á dɛ námə sɛy cínɔŋ yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bə cínɔŋ wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonɔŋ mə Yésus á Nazarêt dí.» ⁷² Pyêr mú kwo kílya nyə, a keen ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námə bwey, buud bwé á bə cínɔŋ wá bwé mú shísh nyédí, zə ci nə nyə ná: «Wo jí bále bə múúd á gwoonɔŋ jɔonɔŋ; kál lú lású dwô í ngə bwey lwágulə ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kílya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «Ŋkí má bwiiŋg ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námə nji nyə á ci ntáni yí, ngwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwo kwáágúg, wo e kílya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə dɛ ság nə yə.

27

Bwé cɛɛlə Yésus shwiɔ

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, mílúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé mú sá shwushwaga ná ndéé bwé sámb ná Yésus má jəlá nə yə.

² Bwé mú wóolə nyə məŋkəda ná ndéé bwé kə cwámbələ ngwáməna Pilát.

Yúdas má gwálya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sámb ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sá yí. A mú kə ná a ké nyiŋg mílúlúú myá ofada nə ocúmbá buud misan mí *mwaanê məwúm málól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má sám nə kushalə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lású óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínɔŋ shí *Mpáánzə Zembî dí, a mú kyey kə kəl kwoolú cínɔŋ ná ndéé yə. ⁶ Mílúlúú myá ofada mí mú wásulə mwaanê wɔonɔŋ, bwé ná: «Mwaanê éga jí mwaanê məcií. Í á jəláyé ná sá wáág nyə maŋga á Mpáánzə Zembî dí; məcɛɛ məsá má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwé mú kə nə mwaanê wɔonɔŋ, kə kusə kúl shí má məəl məmpíí, bwé sá kəl shí jɔonɔŋ bəŋ məshwon ɔjɔŋ. ⁸ Sá jɔonɔŋ í á sá ná bwé dúg jɔw kəl shí jɔonɔŋ ná fambé məcií. Jíná dɔonɔŋ dásə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sá *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcé nyə á ci ná:

Bwé á ŋwa misan mí mwaanê məwúm málól;
təŋ bwən ó Izəɾəyél bwé á cígə ná í kwaga nə muud wɔonɔŋ yí.

¹⁰ Bwé mú kusə kúl shí má məəl məmpíí nə ndí,
námə nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kɔɔdɔd wə Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwé á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ngə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» ¹² Nji ja mílúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé búgə Yésus lású yí, Yésus kú bɛsa. ¹³ Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo aŋgə nə gwág isá byêsh bwé ngə bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bɛsa nə nyə tɔə sá. Ngwáməna mú bul káam.

¹⁵ Ngwáməna nyə á dɛ bə ná, ja jêsh zəŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wɔonɔŋ ləəm

26:65 nyaa míkáándá: Ilj 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembî bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 **26:67** Iza 50.6; 53.5
26:68 21.11 **26:75** 26.34 **27:3** 26.15 **27:9** Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 **27:11** 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 **27:12** Yuá 19.9; Mat 26.63

í ámæ gwáámb nyæ yí. ¹⁶ Bwá á ka bæ næ wúl mbúbmbén mbwug næ jíná ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwá á bæ seengyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mæ bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí næ jíná ná *Kríst yé?» ¹⁸ Pilât nyæ a jí ntó næcé nyæ á bwey mpu ná bwá ngæ kusha næ Yésus zhínád. ¹⁹ Ja Pilât nyæ á bæ a njúl jiya mílósú jéd a ngó lás lósú má Yésus ni, mudá yé nyæ á nti nyæ mæcwama ná: «Wo kú tééd nyíi lósú níid. Muud éne ji tátalí muud. Mæ má bul wáduga næ ntamá nyé búlú gaád.» ²⁰ Milúlúú myâ ofada næ ocúmbá buud wâ lóm bân bwá má shîn bwey cwíny lóm ná bwá gwáámbúg Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwómuna mú lás, nyæ ná: «Búud obá ógad, mæ bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» ²² Pilât mú jí ná: «Ká Yésus jí næ jíná ná Kríst éga nye, mæ sáág nyæ ntudele?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwámbulæg nyæ kwolós dí.» ²³ Ngwómuna mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kîm gwów gwôw ná: «Bwá bwámbulæg nyæ kwolós dí.» ²⁴ Pilât mú dúg ná nyæ e teem wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ngæ yáág yáágúg. A mú ka nwa májúwó, zæ gusa mæbwê mísh má búúdud, nyæ ná: «Muud éga cugé næ mæbyaagulæ, shwiy dé í adúgæ mæ. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bêsh bwá mú magulæ ná: «ŋkwaal á shwiy dé bóg næ sá, kala næ bwân búú.» ²⁶ Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwá fyámúség Yésus milwón ná ndéé a mú yæ bwo nyæ ná bwá kág bwambulæ nyæ kwolós dí.

Ozimbi bwá cágulæ Yésus
(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi o ngwómuna bwá mú ka kæ næ Yésus lunj mæ ngwómuna. Bwá mú jôw ózimbi bêsh bwá zæ seengya cínong. ²⁸ Bwá mú yíl nyæ mikáándá, bwá bwééd nyæ fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú nwa isâ yâ mægwaaagulæ, bwá lwó *túm gúmá ná ndéé jil nyæ lúúd, bwá wá nyæ kúl mbwu mbwê mæncwúmád. Bwá ka zæ ngæ kúd nyæ mæbwón, ngæ cágulæ nyæ, ngæ ci næ nyæ ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ngæ báág næ wo.» ³⁰ Bwá mú sey nyæ mæntand, bwá nwa kúl mbwu, dæ nyífa nyæ lúúd. ³¹ Ja

bwá á ka shîn cágulæ nyæ ntúni yí, bwá á ka yíl nyæ jud átítí, bwá bwééd nyæ mikáándá myé, bwá mú kæ næ nyæ kálæ bwambulæ nyæ kwolós dí.

Bwá bwambulæ Yésus kwolós dí
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwá ngé wú næ nyæ ngwála ntúni, bwá mú bwæma næ ngwól múúd á Sirên næ jíná ná Shímun. Ozimbi bwá mú yímbuli nyæ ná a ŋkényág Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kæ kumæ kúl bwá dæ jôw ná Golgota yí. Jíná dæng í ká ná «kúl á bwundú lúu». ³⁴ Bwá mú ngulal nyæ wáan fulá næ wúl myámbé í njúl ŋkí gwul. Nji nyæ á kag gwo yí, a mú ban ná nyæ anjúlé. ³⁵ Bwá mú bwambulæ nyæ kwolós dí, bwá mú wusæ mpaambé ná bwá kawula mikáándá myé. ³⁶ Bwá músæ ka ji shí dæ nyéelæ nyæ. ³⁷ Shú ná buud bwá mpúg cwoomb bwá gwú nyæ næ ndí yí, bwá á cilæ, bwá bwambulæ nyádí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wé Yésus, Njwú Oyúden». ³⁸ Bwá á bwambulæ bánôn izhilunghaná íbá, jíga nyádí mbwê mæncwúm, jíga mbwê mækóól.

³⁹ Buud bwá á ngæ cò cínong wá bwá á ngæ lwíy nyæ bwá ngé sagusæ milúu næ mæzhwámá, ⁴⁰ bwá ngé lás næ nyæ ná: «Wæe muud ji næ ŋkul búgæ *Mpáánzé Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumále nyúl yé, cugug wóméfwó na. Ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, wúg na kwolós dí shulæ shí.» ⁴¹ Milúlúú myâ ofada bánôn *Oyígali ó mæcæx næ ocúmbá buud bwá mú námá ngæ cágulæ nyæ, bwá ngé ci ná: ⁴² «Nyæ á dæ cug buud oshús, nji a káád cugulæ nyóméfwó. Ŋkí a ji Njwú-buud á *Izarayél, a shúlæg na kwolós dí sá búgúlág nyæ. ⁴³ Nyæ a shîn shwu nyúul ná Zembî ji næ nyæ, a dæ námá ci ná: “Mæ ji Mwân má Zembî”. Ntó, ŋkí Zembî má cæel nyæ, a cugug nyæ ja gaád.» ⁴⁴ Teem bæ izhilunghaná bánôn bwá á bæ íkwolós dí yí, í á ngæ námá lwíy nyæ.

Shwiy mæ Yésus
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlól m̄ mpwó-kugá. ⁴⁶ Ngeé məwəla məlól dí, Yésus músə k̄m nə ñkulû ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó mé ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə né ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwé á bæ cínəng wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «A ñgə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wáñ mú tí kúlá kə ñwa eponzh juwo málwəg má ábibiənzh̄ dí, a fəen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ñgúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwé mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ñkí Eli nyə é zə cəg nyə.» ⁵⁰ Ja jəəngá, Yésus mú nyiŋgə k̄m nə ñkulû ná ndeé a mú nyiŋg kənd *j̄im jé wə Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á du kaləwo *Mpáanzé Zembî yí í mú seel tátám ná cāñ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntañusa, məkwóógú má ñgə seel. ⁵² Məshwəñ má mú ñgə bāñ; bóól zhwoğ buud bwé á yə bwé ñjúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáñ mí mú gwûm. ⁵³ Bwé mú wú məshwəñ mājád ná ndeé, ja Yésus nyə á gwûm yí, bwé mú kə nyíi Yurásələm, ñgwəla má Zembî. Ncúlyá buud bwé á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbî nə bəəng bəñónə bwé á ñgə nyéelə Yésus wá bwé má dúg nda shí í má ntañusa ná, nə sâ jêsh í má s̄y yí, bwé mú bæ nə ñkñkúúnd, bwé mú lás ná: «Búbálé, muud éga nyə á bæ Mwân má Zembî». ⁵⁵ Bóólúgá búdá ñkí bulya bwé á bæ cínəng bwé tál shwóg-shwóg ka du dúg. Budá bəəng bwé á ñgə bə Yésus té Galilê, bwé ñgə s̄y nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóəngə mə Zhāk bá Yóseb, nə nyəəngə mə bwān ó Zhébedé bwé á bæ gwoəng búdá bəəng dí.

Bwé kə d̄ul Yésus

(*Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42*)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ñgwól múúd nə jínə ná Yóseb, a ñjúl bíg múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bæ námə *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə Pilát, kə jî nyə ná á cēel ñwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwām búúd, bwé kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ñwa mbimbə mə Yésus, a músə fálə wə ndómbó ágúgwāan dí, ⁶⁰ ná ndeé a mú kə d̄ul

shwəñ ágúgwāan nyə á sá ná bwé bwáguləg kwóógú shú dé nyəməfwó yí. A mú bñgal məma kwóógú, juwal shwəñ* ná ndeé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwé á bæ bwé ñjúl cínəng ná bəendya nə shwəñ.

Ozimbî bwé kə baagusa shwəñ

⁶² Mán mələm á mpúsə jwôw bwé du kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myā ofada nə *Ofarizyēñ bwé á kə wə Pilát sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá mé kə téduga ná muud məshigá éne nyə á du ci ja nyə á du ná cəgə yí ná: “Mə bá gwûm mpúsə mwôw málól”. ⁶⁴ Cíg ná buud bwé kəg baagusa shwəñ kə wóós jwôw áléel, *ompwíin bé bwé á bá kə júwo mbimbə ná ndeé bwé kə jaaw búúd ná: “A má gwûm”; māj məshigá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ozimbî wə óni. Nwagá bwo, bi kəg baagusa shwəñ nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwé mú kə kwambələ mbaagusa á shwəñ; bwé wá máyigyé māj kwóógú í á bæ mpu shwəñ dí yí, bwé tál ózimbî tāj nda isándolé ná bwé mpúg ñgə dúg.

28

Yésus má gwûm

(*Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10*)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námə mpámán mpámán á jwôw shwénde má dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ñgwól Mariya bwé á weelya kə ná bwé ké dúg shwəñ. ² Seegya ná shí í mú jág ntañusa nəcé *əngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bñgal məma kwóógú ná ndeé a ji cínəng gwôw. ³ Əngəles wəəngə nyə á ñgə ñkəñəwa nda njəs, mikáándé myé mí ñjúl ñkí jág fumə. ⁴ Isándolé í mú jág bul fúndə, bwé mú ñgə lilya ná ndeé bwé shîn kân nda mimbimbə. ⁵ Əngəles mú lás, ci nə budá ná: «Bi bāñ, kúgá fúndə. Mə mpú ná bí ñgə sə Yésus bwé á bwambələ kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə du bæ a mbwúg yí. ⁷ Nə ndeé, lələgá kə, kə jaaw *ompwíin bé ná a má gwûm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nūñ wə bínónə bí é dúgya yé. Sâ má ámə bæ ná mə jaaw bí óni.»

27:48 Sóm 69.22 **27:51** MmN 26.3; Heb 10.19-20

* **27:60** Dúgúg ivəgali í shwəñ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.

27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39 **27:57** Mbá 21.22-23

27:63 12.40 **27:64** 28.13 **28:6** 16.21 **28:7** 26.32

⁸ Budá bwá mú læel wú shwoŋ dí, bwá njúl lâm nə ifwaas lâm nə məshusug. Bwá mú kə ná bwá ká jaaw ompwíín bé məkâl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ɔ lás ɔ.» Bwá mú shísh nyádí kə kúdɔw shí bií nyə məkuú, yə nyə gúmá. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwááŋg ná bwá kág Galilê. Núŋ wə sánóŋ bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwá njúl ná zhíd í, bíl ísándólé í má læel kə ŋgwála kə jaaw mílúlúú myá ofada sâ jêsh í á mə sîy yí. ¹² Milúlúú myá ofada mí mú kə seŋgya nə ocúmbá buud, bwá mú yə ísándólé fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwá nə bwo ná: «Bi ɔ bá ŋgə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwá á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwád”. ¹⁴ Nkí lâŋ wəŋg í gwíg málwə mé ŋgwáməna dí, sá wə má bá cweel nyə lâm, bi bəg bə kú bwəma nə intúgúlí.» ¹⁵ Ísándólé í mú ŋwa mwaanê ná ndéé bwá mú námə kə ŋgə jaaw nda í á ciy ná bwá ŋgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwá á ŋgə kala lâŋ wəŋgú zə wóós múús.

Lwámá mə Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wúm nə ŋgwúd bwá á ka kə Galilê, kə kumə mbáŋ Yésus nyə á ci ná bwá bəg kə yí. ¹⁷ Ja bwá á dúg nyə yí, bwá á kúd mámpwoombú shí, yə nyə gúmá. Nji, bwá á ŋgə bə kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúnə-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembî mə yə mə ŋkul ná mə jwúg nə isâ byêsh, tɔɔ ya joŋ dí, tɔɔ ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ŋgə sá ná mə bəg nə ompwíín ikúl nə ilwoŋ byêsh dí, bi ŋgə duu bwo jínə mə Zembî Sóŋgú, nə Mwân, nə Nkəŋkə Shíshim dí, ²⁰ bi ŋgə jíguli bwo ná bwá bəg sâ jêsh mə á ci nə bí yí. Mpugá nə mə ji nə bí jwôw dēsh kə kumə máshínə mə shí.»

28:10 12.50; Yuá 20.17 **28:13** 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27
28:19 ikúl nə ilwoŋ byêsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə mə Zembî Sóŋgú, nə Mwân, nə Nkəŋkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sɔɔl məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kɔw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísáy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, téed nə ngələ jôw buud ná bwé bég nyə, kala nə mínjígú lá di, kumə nə ngələ yálashi buud məbwas dí.

Kómb kɔw ábécé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyé é kə yé a nyiŋgə gwôm Yurúsalem ná.

A kə wóós Yurúsalem bwé ngə lág nyə nda məma cí, a kə wíŋg búúd bwé á də sá mikus Mpáanzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíŋ á shwiy cínŋg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bále mpu bə Mwân mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédulé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wé mága: ² Námə nda jísə cilyá kálad mə Izayî *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Məe mə zə kənd mbwiŋgye lân waamé ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhí.

³ Jísə kál mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé, a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhí mə Cwamba, bí sá íkwûŋ byé ná səndôŋ.»

⁴ Ná ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə ná buud bwé céndúg mitédúgá, bwé zə duwan, Zembî yílúg misám myán lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəŋg wá Yurúsalem bəsh

bwé á də kə nyádí, kə də magulə misám myán tám buud. Yuánes mú də duu bwo ngwɔɔ Zhurdê dí. ⁶ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúduú cúduú. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «Ng-wól múúd ngə zə mə mpúsə, a ji nə mpífé cɔ mə. Nda məe, mə ampíyáyé ná mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí mánŋwub. ⁸ Məe ngə duu bí nə məjúwó, nji nyə mə bá duu bí nə Nkékêkê Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məŋgú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ngə cúwo wú məjúwód íí, a mú dúg jon mə bân, Shíshim mə Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kál mú cúwo wú jon dí ná: «Wo wé Mwân waamé alám. Lám wám wêsh wúsə wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntáni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cínal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mánô, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónôŋ ocúduú ó anyinyaaná wé bwé á də ji, *wəŋgəles bwé ngə sêy nə nyə.

Yésus mə téed jówulə ómpwín (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwé á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúndə Jɔɔ Kéel mə Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóós. Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jɔɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cɔ ncindye mánh má Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyŋh yé Andrê, bwé ngə wusə wód məjúwód. Bwé á də julə oshú nə məwód. ¹⁷ Yésus mú cí nə bwo ná: «Bégá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.»

¹⁸ Námə cé nə cé bwé mú lúgə məwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwé mə ŋwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyiŋgə dúg Zhák bá mínyŋh yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé njúl námə byóólúd, bwé ngə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námə jôw bwo. Bwé mú lúgə

sóŋgá wáŋ Zhébedé bánêŋ osóal ó másáal byóólúd, bɛ nyə.

Yésus mə lwóyá ŋkúl ijwúga
(Luk 4.31-37)

²¹ Bánêŋ bwá mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjígúla jwôw lá Sábaad, kə yə búúd mínjígúla. ²² Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ŋgə jígúli yí, nəcé nyə á ŋgə jígúli nə kéénd, kú bə nda *Oyígúli ó máceɛ. ²³ Cínəŋg mpáánzə mínjígúla dí, ŋgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shíshim í də lwáfələ nyə. Cé nə cé a mú kîm ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bəŋ nə iney? Ye wo amə zə jaŋgələ sê? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd mə Zembî.» ²⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» ²⁶ Bów-bôw shíshim wəŋgú í mú juŋg múúd éne nə ŋkulû, í kîm məma ŋkwiimbyê ná ndéé wóos tóon. ²⁷ Buud bêsh bwá mú bul káam, bwá ŋgə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjígúla mí mə bə gúgwáan é! Nə məma kéénd! A ká námá lás, tə ibów-bôw míshíshim mí ŋgə bəle sá nyə məgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwə ləom á Galilê wêsh dî.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bánêŋ Zhâk nə Yuánes bwá mú zə wú mpáánzə mínjígúla, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayêŋ nə yêŋ mə bií nyə. Bwá ka ləel jaaw Yésus námá nji bwá á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúnə, bií nyə mbwád, təl nyə tətəlí, ayêŋ nə yêŋ mú shwal shîn. Mudá wəŋg mú zə tééd séyálə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí, buud ó ŋgwála bwá mú zə nə mimbâl myêsh nyádi, tə mimbâl mí məjamb. ³³ Ntó bwá mú zə ŋkúndəw mpumbéd nə jəd. ³⁴ Cínəŋg Yésus mú lwag zhwoŋg mimbâl mí á bə nə məbwás mímbií mímbií myá, myêsh mí yâl. A yíl námá zhwoŋg buud məjamb, a kú bíd nə məjamb məŋgú mə lásúg, nəcé mə á ŋgə mpú nyə.

Yésus ŋgə jaaw Jəjə Kéél Galilê
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

1:22 Mat 7.28-29 **1:24** 3.11 **1:31** 5.41 **1:34** 3.12
Mak 7.36; Luk 17.14 **1:45** 7.36

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâŋ, Yésus mú zə wəal, wóos tóon, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgəla nə Zembî. ³⁶ Nyə ŋgə ná jəgəla wu, Shímun bánêŋ bóól *ómpwíin bwá mú kə sɛ nyə. ³⁷ Ja bwá mə kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bêsh, bwá ŋgə sɛ wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mól mánd másə wa mákoogú məkoogú má! Mə jəlá nə cündə námá Jəjə Kéél wu, nəcé sâ jəŋg wá mə á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilê nyêshud, kə ŋgə cündə *məmpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden dí, nyə ŋgə yíl buud məjamb.

Yésus mə lwag zúzaamə
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zúzaamə í á ka zə wə Yésus, zə kúd məbwón shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ŋkí wó magələ wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôŋ.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ŋkúŋkwəŋ, nyə séemb mbwə, kúnə nə né. Nyə ná: «Mə magələ. Nyúúl í bəg wo ná səndôŋ!» ⁴² Cé nə cé jəŋgú zaamə í mú shîn múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bə nyə nə səndôŋ. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásələ nyə, a ŋgə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í mə sîy yí. Yidagú kə lwágələ fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó mə yâl ni. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyiŋg muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tɛɛm báásələ muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ŋgə jaaw ləŋ wəŋgú kúl jêsh, a ŋgə bəŋgəla nə sâ í á sîy nə nyə yí. Sâ jəŋgú wá Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul nə a nyíig wúl ŋgwála dí buud bwá ŋgə dág nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkúl búúd bwá á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkəl íkəl, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

Yésus mə lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyiŋgə zə Kapernawûm. Buud bwá mú zə mpu nə a ji cínəŋg njów. ² Bwá mú zə səŋgya áncuncuma, váál á nə kú nə tə cé kuú tóon balánda dí. Yésus mú ŋgə bwiiŋg bwo Milású mí Zembî cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiiŋg ntáni,

1:35 Luk 5.16 **1:39** Mat 4.23 **1:43-44** Ləv 14.2-32;

bóól búúd on̄p bwá mú zə nyádi, bwá ngə ŋkəny mbúmbwúgá. ⁴ Bwá á shígé dúg kúl bí nə ŋkul c̄p nə mbəl wán yí nəće buud bálə áncuncuma. Bwá mú kə cúwo luun kwáminé ná beendýá nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwá mú shul mbúmbwúgá wán cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəəŋgú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Mə má juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó məc̄c̄c̄ bwá á bə cínəŋg bwá njúl shí, bwá ngə lás mílám dí ná: ⁷ «Nəće jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ngə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu. Zə ngwól jí nə ŋkul juu búúd misám myéd kwon Zembí nyəméfwó yé?» ⁸ Yésus mú leelú mpu sá bwá á ngə lás bwá dí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəće jí bí ngə lás ntáni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye c̄lə nə mbúmbwúgá ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye c̄lə nə nyə ná: “Wəólúg wo ŋwág tanú gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka c̄c̄el ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myán wa shí.» Ná ndeé a mú ci nə mbúmbwúgá ná ¹¹ «Má ci nə wo ná wəólúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíngəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəəŋgá mú wəól, báág tanú jé, kyey buud bəsh bwá ngə dúg. Bəsh bwá mú ngə káam, bwá mú yə Zembí gúmá, bwá ná: «Sá abwélé dúg gúlúgá sá ntúga!»

Yésus má jôw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyiŋgə kə ŋgeé mán, áncuncuma buud ngə bə nyə, a ngə jíguli bwo Milású mí Zembí. ¹⁴ Nyə ngə kyey, a mú dúg Lévi, mwân má Alfê, ngə s̄ey wú bwá də jəna ótóya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bəg mə.» A mú t̄ow, bə Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ngə də, zhwoŋ on̄wenye ɔ tóya nə bóól ósól ó mábôw bwá mú námá zə, bən̄n̄ nyə nə ompwíin b́e zə də, nəće mimbii mí búúd myəəŋgú ŋkí bulya mí á ngə bə nyə. ¹⁶ *Oyíguli ó məc̄c̄c̄ bwá á bə *Ofarizyēn wá, bwá á bə námá cínəŋg. Bwá mú dúg ná Yésus ngə də kúl ngwúd nə ósól ó mábôw nə on̄wenye ɔ ótóya. Bwá mú

jí ompwíin b́e ná: «Nəće jí á ngə bálə də nə on̄wenye ɔ tóya nə bóól ósól ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sá bwá á ngə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbəl. Mə a shígé zə jôw ótátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw ósól ɔ mábôw.»

Ici í id̄aw nə məŋgul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bən̄n̄ Ofarizyēn, bwá á ngə ci id̄aw yálə Zembí gúmá. Buud bwá mú ka kə jí Yésus ná: «Nəće jí ompwíin ó Yuánes bən̄n̄ *Ofarizyēn bwá ngə ci id̄aw yálə Zembí gúmá, wəe bwô bān kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú b̄esa nə bwo ná: «Ja múúd má ŋwa bā yí, a t̄əl zān, a jôw óshwá b́e; ye oshwá b́e bwá yidá zə nə məc̄ey lámád bən̄n̄ muud bā bwá njúl kúl ngwúd? Mb̄. Té wēsh bən̄n̄ muud nyə ámə ŋwa bá yé búsá yí, bwá cúgə nə ŋkul ci d̄alə. ²⁰ Nji mól mwôw mə ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bā yí. Mwôw məəŋgú dí ó óshwá b́e bwá ka bá ci id̄aw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé ŋwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá d̄əŋg í é bá juli, í t̄aw, í yida bweeg luun lə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nə ŋkul ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byēsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə məc̄c̄c̄ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wóos dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bən̄n̄ ompwíin b́e bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé. ²⁴ Ná ndeé, bóól *Ofarizyēn bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəće jí ompwíin bwô bwá ngə sá sá məc̄c̄c̄ mə amágúláyé ná muud sáag jwôw lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə l̄p sá *Dávid nyə á sá ja id̄aw í á fúfə nyə bən̄n̄ buud b́e bwá ngə gwág zha yí? ²⁶ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bálə də íbuléd í á bə ci shú yálə Zembí gúmá a yə námá búúd b́e bwá də námá; í njúl ná məc̄c̄c̄ mə də ci ná

2:5 Mat 9.2 2:10 Yuá 5.36 2:14 Mat 8.21-22 2:15 Mat 9.10 2:17 Luk 19.10 2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jí kúl káándá í afwóyé kə mójúwó ná ndeé í juli yí. † 2:22 lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nə kúúdu cúdu. 2:23 Mbá 23.25 2:24 MmN 20.8-10 2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16

nji ofada wá bwá dág dā byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á tâl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shí gé kwambulə múúd nəcé jwôw dɔɔŋgá. ²⁸ Ntó jí ná, *Mwân mə Múúd ŋgə námá jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

3

*Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzé mínjígúlá. Ngwól múúd nyə á bə cínəŋg nə mbwê í má shîn shwáámb. ² Bóólágá búúd bwá á bə námá cínəŋg, bwá ŋgá fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wɔɔŋgá jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwê shwáámbúlə ná: «Tówág tətəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwá á bə mpáánzé wá ná: «Məcɛɛ máshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá sáág mənywa, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cágug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jí ná kufug! ⁵ A mú cing mpwóómbú ŋgə dág bêsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dág ná búsə ŋkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámbúlə mbwê ná: «Kwéégug mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyên bənəŋ buud wá gwoonj í á dū ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntāg wós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

*Buud bwá zá wá Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)*

⁷ Yésus bənəŋ *ómpwíin bé bwá mú wú cínəŋg, kə mán, buud bwá ŋgá bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólágá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ŋgɛé ŋgwála Yurúsəlem, bóólágá wú lɔm Idume, bóólágá wú cínú Zhurdê, bóólágá wú kúnə-kúnə nə mingwála myá Tir nə Sidon. Buud bəŋgá bwá á ŋgə bɛ nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ŋgə gwág isá byêsh nyə á ŋgə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíin ná bwá bwígúg nyə ŋkúmba bíbyóól, nyə é dū jí cínəŋg cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcé í á dū bə ná, nda nyə á dū lwag zhwoog buud ná, buud

bêsh bwá á bə nə məbwas wá bwá á ŋgə shwə nə bwá kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bów míshíshim* mí á ka dág Yésus, mí mú kə wusə mányúúl nyádí shí mákuú, mí ŋgá kím ná: «Wo wá Mwân mə Zembî.» ¹² Njí Yésus mú mpu báásulə myə ná mí kú bwelə sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísá yí.

*Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbámbəŋúd. A mú jôw búúd nyə á cɛel wá. Bwá mú kə nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ə lwámá bé, ná bwá dū námá bə nyádí koogú, a dū kənd bwo kə dū cúndə Jəjə Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ŋkul ná bwá kág ŋgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntága: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyəŋá yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má ká ná «Bwân ó Nkél Mpu», ¹⁸ a féesh námá André bənəŋ Fílip nə Batəlumi, nə Matiyô bənəŋ Tómas nə Zhâk, mwân mə Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bə «Kambulə lɔm» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

*Yésus bá Beləzebul
(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)*

²⁰ Mpúsə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə seɛŋgya cínəŋg mbii á ná bənəŋ *ompwíin bé bwá á shí gé bə nə baan ná bwá dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jəŋgá. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Beləzebul mə tōw nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul mə Beləzebul wəŋgá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jôw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ə dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbali bwámé nə bwámé, faan dɔɔŋg í ámpúyé ná tōw. ²⁵ Búúd ə wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbali bwámé

3:1 2.27-28 **3:6** Yuá 5.16, 18 **3:11** 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * **3:11** Bów-bów míshíshim míni mí á dū jí buud mányúúlúd, buud bəŋg wá bwá á dū wusə mányúúl shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41 **3:16** Mis 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25

nə bwámé, njów búúd wəɔŋgí ábúlé bwey nə jímbúlə. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyáméfwó, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul tów, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyíi njów má ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəɔŋg shí, wólə nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wólə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów. ²⁸ Bábálé, má jaaw bí ná, *misám myəsh búúd bwə sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dēsh bwə bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yēsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə Nkēŋkē Shíshim yé, nyə abúle bwelə bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwə á ŋgə ci ná: «A ji nə bów-bôw shíshim.»

*Nyɔɔŋgú nə omínyonhú ó Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bənŋh omínyonhú bé bwə á ka jê, bwə mú tów tóón, ka lwâm muud nə a kág jôw bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkumbə mə búúd dí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bənŋh omínyonhú bwô† bí na tóón, bwə ŋgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyonhú báamə wə ozə?» ³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwə á ŋgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyonhú báamə, bwə wə óga! ³⁵ Muud yēsh má də sá sá Zembî mə jí yé, nyə wə jí mínyonhú waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntâg nyɔɔŋgú waamə.»

4

*Kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Dúlágá jwôw, Yésus nyə á ŋgə nyingə jíngali buud, bwə njúl ncindye mən. Buud bwə á ka sɛɛŋgya nyədí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tów kə kəwa byóólád, ji shí, buud bən cínú. ² A mú ŋgə jíngali bwo zhwog isá míkandad. Nyə nə bwo nyədí njíngúlád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bi mpúg gwágulə! Nğwól mbəəl məmpəg nyə á kə myɛɛg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ŋgə myɛɛg í, nyúl mpumə mú shugula zhíi nə zhíi. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúl mpumə í mú shugula shí á

məkwóógúd, kú nə fwámé mändəlú cínəŋg. Í mú námə lɛɛl wéesh míngwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Njí, ja yásó í má faan yí, míngwu mi mpwásə mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé míkəplə. ⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byəɔŋg í mú lɛɛl juwo nə ndéé káda íkólə í mpəg, í mú bə kú wúmə təə bumə. ⁸ Njí, nyúl mpumə í á shugula tag-tag shí dī, í mú kɔ, mpu wəy. Í mú ŋgə wúmə, dúl shug ibumə məwúm málól, dúlágá məwúm məsaman, dúlágá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág!»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á má kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bé wúm nə óbá nə buud bənŋh bwə á bə wá, bwə mú jí nyə ná a jáawug bwo nda míkanda mí ké ná. ¹¹ Yésus mú bɛsa ná: «Zembî nyə a má yə bí báá *ndímba á Faan dé. Nji buud ɔ tóón bən bwə é də gwág nji míkanda ¹² shú ná bwə dúg bə, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámbulə, ŋkwanjá bwə á bá cénd kuú njəond, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bi agwágé kanda ni? Ká bí é bá ka gwág mílégá na ntədelé? ¹⁴ Mbəəl məmpəg má də bɛ Mílésú mí Zembî. ¹⁵ Buud básə tən nda zhíi nə zhíi kúl mpəg Mílésú mí Zembî í á myɛɛgya yí, jisə bəɔŋg bwə á bə ná, bwə ká námə shín gwág Mílésú mí Zembî, *Sátan lɛɛl ntâg námə zə, zə yíl bwo mpəg í ámə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól básə nda bwə də lég mpəg shí á məkwóógúd. Ja bwə gwág Mílésú mí Zembî, bwə téd fwo lég myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwə kú nə míkəplə bwədí cugud, bwə kú wá nadá, bwə bɛ Mílésú mí Zembî nji kúkúl baan, bwə ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwúl nəcé Mílésú mí Zembî, bwə julə mənnyúl. ¹⁸ Bóól bwə də lég mpəg íbiin-bíin dī. Bən básə ná, bwə gwág Mílésú mí Zembî, ¹⁹ nji, yágúwó isá yə mən mwôw, nə wímbulə məbíi, nə bíl zhwog iwímbug yə cug í mú zə káda Mílésú mí Zembî,

3:27 Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20 **3:31** 3.21 † **3:32** Míl míciyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyɔɔŋgú woó bənŋh omínyonhú bwô, nə okóól bwô...» námə nda mpánzə 35 í kə féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9 **4:9** Mat 11.15 **4:12** Iza 6.9-10; Mat 13.14-15 **4:19** 1Tm 6.9-10

mí mú bæ nda wúmæ. ²⁰ Bóól báá búsa nda bwé du lég mpæg shí átutagú dî. Bân búsa ná, bwé gwág Milésú mí Zembî, bwé lég myæ, bwé mú wúmæ mpúmá, dúl shug wúmæ íbumé mæwúm málóol, dúl mæwúm mäsaman, dúlúgá tæd.»

*Kaaná lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingæ ci næ bwo ná: «Ye bwé du jida lámba ná bwé ká kúd dwo mpíid? Yé bwé du kæ tâl shí gwonjá? Ngaá jí yida bæ ná í tówúg cé lámba dî? ²² Kú næ sâ á *ndimba í bá bwên kú nyîn, ñkí sâ á shwoó í bwên kú wóós mánkenyad. ²³ Muud jí næ mælwæ mé gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingæ ci næ bwo ná: «Jigá kuú ná kalá næ sâ bí mé du gwág yí! Næcé yuug bí é du yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námé wá bwé bá du yigula bí næ ndí yí, bwé wá mábádî. ²⁵ Muud jí næ baalé fæg yé, Zembî mæ bá kwádulæ nyæ nywo. Nji nyæng cúgé næ ndí yé, Zembî mæ bá mæel yíl nyæ búbaalé á jí næ ndí yí.»

Kaaná mpæg í du kþ gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingæ ci ná: «Faan mé Zembî dúsæ nda yuug ga. Ngwól múúd mé myεεg mpæg nyádí fambá. ²⁷ Nyæ e já ibulú, wóol mímwásá. Mpæg jáá í é kâl ná ndeé, í ngé wîy gwáméfwó, muud nyá ámæ bæ yé kú mpu nda í ngé síy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá ná mpæg kþg íkáá, í wá mábæga, mpúmá lwánd mábæga dî. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá mé tî yí, bwé mú saag fambá, næcé fwála bwé jéllá næ saag yí í mé wóós.»

*Kaaná búbumé mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingæ ci ná: «Shé bí næ ñkul ci ná Faan mé Zembî dúsæ nda jí? Shé bí næ ñkul yîga dwo næ wáyé kaaná? ³¹ Dúsæ nda búbumé *mutárud. Búbumé jæng wé í búl cwáágwæ næ bîl íbumé í mæmpæg byêsh. ³² Nji ja bwé bæ gwo yí, í du gwaa cþ mólúgá mæmpæg mâ fambá; í wá mílôw ná ñkudá, mbií á ná inunú bí næ ñkul zæ lwþ maage cínæng nyádí gúgúwád.» ³³ Míl zhwo g mikaaná mbií nid wé nyæ á du lás næ buud yé, námé mbií bwé á bæ næ ñkul du gwág yí. ³⁴ Nyæ a shígé du bwele lás næ bwo kú kænd

kaaná. Nji nyæ á du kæ féel isâ byêsh, ja bânôn *ompwíin bé bwé mé kæ bæ bwáméfwó yí.

*Yésus mæ ñkáánd næ ñkwþ
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwôw ñgwúd dængá mpwó-kugú, Yésus mú ci næ *ompwíin bé ná: «Shé línágá mân, kæ fanwíny!» ³⁶ Ompwíin bwé mú béégya næ áncuncuma buud, kæ kwey Yésus byóólúd. Bónón bwé mú kæ næ dwo. Mólúgá mól mé á bæ námé mákoogú, mé ngé bæ bwo. ³⁷ Bwé ngé kæ, seegya ná mæma ñkwþ mú tééd kunjúla, ikwþ í májúwó í mú ngæ shwiy byóólúd, byóól mú tééd lwándulæ næ mæjúwó. ³⁸ Í á bæ, Yésus mbwúg bán byóólúd, a ngé já, lúú mbwúg filo dî. Ompwíin bé bwé mú juumushi nyæ. Bwé næ né ná: «Yíguli sá wál zæ yæ! Ye sâ jængá í acíyé wo tæ sâ?» ³⁹ Yésus mú wóol, nyæ ñkáánd næ ñkwþ. Nyæ næ mân ná: «Salæwóg, jigú ná shæe!» Nji nyæ á shîn lás ntáni yí, ñkwþ mú shwal shîn, mân bæ ná shæe. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci næ ompwíin bé ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Ye bi cúgé næ búgá næ Zembî?» ⁴¹ Inkunjúund í mú jág bii bwo, kæ jé bwé mú ngæ nyímbula bwámé næ bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyæ! Tæ ñkwþ, tæ mân í bálé sá nyæ mægwág í?»

5

*Yésus mæ yíl májamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntó bwé mú kæ wóós cindú fanwíny shí á Ogerazenyé. ² Yésus mú shulæ byóólúd. A ká námé shîn tâl mækuú shí, ñgwólúgá múúd mú wú máshwon dí, bów-bôw *shíshim ngé lwáfalæ nyæ, zæ bwæma næ Yésus. ³ Muud wængá nyæ á du ji ban máshwon. Tæ muud ñgwúd nyæ a shígé ná bæ næ ñkul mæ wálúla nyæ, tæem bæ næ mimbwagá mí íñkwánz. ⁴ Ija ñkí bulya bwé á du tæem wóolæ nyæ mæbwæ næ mikwoolú mí íñkwánz, bwé wá nyæ mimbwagá mækuúd, nji nyæ á du tî isâ ini byêsh. Tæ muud ñgwúd nyæ a shígé bæ næ ñkul mæ káágálæ nyæ. ⁵ Bulú næ mwásé nyæ á du bul bæ nji ban máshwon næ mímbúnúd, ká du kîm, a ngé béwæli nyúúl nyé næ mækwóógá. ⁶ Ntó nda nyæ á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyæ á ju kúlá, kæ kúd Yésus mæbwón shí,

4:21 Mat 5.15; Luk 11.33 4:22 Mat 10.26; Luk 12.2
25.29 4:27 Zhk 5.7; Mbá 14.14-15 4:32 Eze 17.23

4:23 Mat 11.15 4:24 Mat 7.2; Luk 6.38 4:25 Mat
4:39 Sôm 89.11; Mak 6.51 5:7 3.11

jəgula nə nyə,⁷ a ηgə kîm ná: «Yésus, *Mwân má Zembî á gwów-gwôw, shwê bân nə iney? Má jəgula nə wo jíná má Zembî dí ná, wo kú tâl mə cwúndəd.»⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntúni nəcə Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyə nyúúlád.»⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wə zá?» Nyə ná: «Jíná dâm wə “Kinda”, nəcə sá bí ηkí bulya.»¹⁰ Bwə mú téég Yésus məbwê ná a kú yîl bwo ləəm dí kənd kâl shús.

¹¹ Na, məma səənz óηkuú, í á ηgə də mbámbáηád. ¹² Məjamb mə mú téég Yésus məbwê ná a nyíηgálúg mwo óηkuú bəəηgád. ¹³ A mú magulə ná í síyúg ntó. Bów-bôw míshíshim myəəηgá, mí mú zə wú múúd wəəηgá nyúúlád, kə nyí óηkuúd. Səənz óηkuú ni, je bə ótósšhin óbá, jêsh mú shwal bumb nə mikúlá, wú mbámbáηád, kə juwa máηád. Bwə mú ηgul məjúwó ná ndeé fudə.

¹⁴ Buud bwə á ηgə baagulə oηkuú wá, bwə mú wəənz kə ηgə jaaw buud ηgwála nə míləəm míləəm. Buud bwə mú zə, zə dág sá í ámə sîy yí. ¹⁵ Bwə mú zə wós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwə dág múúd məjamb mə á də lwáfulə yé, a njúl cínəηg shí nə jəjə míkáándá, a njúl námə ná shəə. Bwə mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwə á dág sólúgá í á sîy wá bwə mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəəηgá nə oηkuú yí. ¹⁷ Ntó bwə mú téég Yésus məbwê ná a wúg bwədí ləəmud.

¹⁸ Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwê ná a ηwág nyə nyádí gwoəηgud. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sá jêsh Cwámba mə sá wo yí, nda á mə gwág wo ηkúηkwónúlə ná.»²⁰ Muud éne músə kyey, kə ηgə jaaw buud wá Dekapwól sá jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəəηg bêsh bwə á gwág wá bwə mú bul káam.

*Yésus mə gwûmushi
shilə mə Zharus
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)*

²¹ Ja Yésus mə səw kə faηwíny byóól dí yí, buud bwə mú zə lyə nyə áncuncuma, a njúl ná bwúηád. ²² Ngwól njwú á *mpáánzə minjígulá, nə jíná ná Zharus mú wós. Nji nyə á dág Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón

shí,²³ téég nyə məbwê. Nyə ná: «Súsás jám í ηgə júgula. Má jəgula nə wo ná wo zág kə keel nyə məbwê, a bág mpwogé, a cágəg.»²⁴ Bá Yésus bwə mú kə, buud bwə ηgə bə bwo áncuncuma, bwə ηgə shúsə Yésus íkóómb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínəηg, məcií mə á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dág cún ncúlyá ojwówwada dí sólə ná a yâl, a shîn keənz *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwas ηgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân mə Yésus ná, nyə á kə Yésus mpásə kwon na áncuncuma buud dí, kə kúnnya nə nyə káándə,²⁸ a ηgə téduga ná: «ηkí mə kúnnya nə nji káándə mə Yésus, mə yâl.»²⁹ Nji nyə á kúnnya nə nyə káándə yí, məcií tów ntəg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a mə yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə mə wú nyə nyúúlád. A mú yág mpásə búúd dí, jí ná: «Zá mə kúnnya mə nə káándə éne?»³¹ *Ompwíin bə bwə mú bəsa nə nyə ná: «Wo ηgə dág buud ó ηgə shúsə wo íkóómb byêsh, wo nyíηgə jí ná: “Zá mə kúnnya nə mə káándə éne?”»

³² Nji Yésus mú ηgə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dág múúd nyə ámə sá sólúgá wəəηgá yé. ³³ Mudá éne nyə á ηgə lilya nə ifwaas, nəcə nyə á mpu sá í ámə sîy nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo mə *dág cug nəcə búgə gwô. Kaág ná shəə. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ηgə ná lás ntúni, buud bwə mú wós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígulá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô mə yə. Wó ka kwo ηgə ntágulə Yíguli nə ji?»³⁶ Nji, Yésus kú bísh sá bwə á ηgə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bəeg fúndə, bég nji nə búgə.»³⁷ A mú ci ná təə muud kú bə nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyəηú yé Yuánes. ³⁸ Ja bwə mə jé njwú á mpáánzə minjígulá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwə ηgə sá saagawo mímbí mímbii, bwə ηgə jii, bwə ηgə kîm. ³⁹ A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə jii nə ηgə sá bímbí lú saagawo ni nəcə ji? Mwân nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.»⁴⁰ Bwə mú yida ηgə cágulə nyə. Ná ndeé a mú wéeshali bêsh tóón, lúgə

nji sóŋgá nà nyɔŋgá mɛ mwân, nà buud ó gwoŋg jé. Bwé mú nyí fúm, kúl mwân nyé á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wɔŋgá mbwá. Nyə nə né ná: «Talita, kûm!» Ntó má ké ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wɔlúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wɔŋg mú wɔl, tééd kyeyúlə, nəcə nyə á bə nə mimbû wûm nə mímbá. Ja bwé má dúg ntáni yí, bwé mú ngə káám mbií á ná fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwé kú bwiing múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci ná bwé yég nyə sâ má dâ.

6

Buud ó Nazarêt bwé ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bənəŋ *ompwíin bé bwé mú kə nyédí kwáádá. ² Ja jwôw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə mínjígúlá, kə ngə yə buud mínjígúlá. Ncúlyá buud bwé á ngə gwágulə nyə wá bwé mú ngə bul káam, bwé ngə jî ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ngow? Dúga váál fəg wé jî? A ngə mpu sá dúga váál *məshimbá wa ntədélé? ³ Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyɔŋú má Zhâk, bənəŋ Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bɔɔgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə má də námə bwəma nə mpyóŋ nji nyédí kwáádá, nə nyédí məwóŋgód, nə nyédí njów búúddəd.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tɔɔ *shimbá cínɔŋg nyédí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwə, cəg myá. ⁶ A mú bul káam nda búúddəd bwé á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndeé a mú cɔ, ngə kə məkwaádá mēsh mâ faan dɔɔŋgúdd kə ngə yə buud mínjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wûm nə óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í má cɔ yí, Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nə óbá bé, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shîn yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúddəd bów-bôw míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí má ké yí, bí kú ŋwa íbaduga í njɔnd, ka nji wagatíg. Bí kú ŋwa buléd, tɔɔ baamətálá. Bí kú kə nə *mwaané. ⁹ Bí bwaád osílúfaas! Nji bí kú bwaád íshimí

íbá.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ŋgwəla dí yí, bí ó jî njów bí ámə nyí yíid, kə jé jwôw bí má bá lɔ yí. ¹¹ Búúddəd bwé ká bá bə kú ləg bí gúl kúlúdd, bwé kú ceel gwág sâ bí má jáaw bwo yí, bí ɔ bá wú cínɔŋgú, bí kudə fumbýá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgá wɔŋgú í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Ná ndeé ompwíin bé bwé mú zə kə, kə ngə cúndə ná buud bwé céndúg mítádúgá. ¹³ Bwé mú námə yíl buud zhwog májamb má á ngə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúddə, ngə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jíná má Yésus ngə jag bul jwɔ, bólúgá búúddəd bwé á ngə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwûm, sâ jɔŋg wə á músə nə mpífə á ngə sá *məshimbá ntáni ni.» ¹⁵ Bólúgá ná: «Jísə Eli.» Bólúgá ná: «Jísə Zembî ŋgwól *múúddəd micúndə yé, nda bɔŋg ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cún wə éne! A má gwûm shwóŋud!» ¹⁷ Nəcə Herod nyəméfwo nyə a ŋwa Herodyád, mudá má mínyɔŋú yé Fílíp, bā. Lósú wɔŋg wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugud. ¹⁸ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajéláyé nə ŋwa mudá má mínyɔŋú woó ná wo bā!» ¹⁹ Herodyád nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ məzhíí ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bānda ²⁰ nəcə Herod nyə á də mpu ná Yuánes jî tátəlí muud mísh má Zembî dí, a njúl muud Zembî, nyə á ka də gwɔɔ nyə. Sâ jɔŋg wə nyə á də keem nyə yí. Ná ndeé, tɛem bə ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúdd, nyə á yida námə də gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Ná ndeé, Herodyád nyə á zə dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zan byélé dé yí. Herod nyə a jôw milúlúú myá lɔm nə myá izimbi, a jôw námə otówe ó shwóg wá Galilé. ²² Í á ka bə, Herod bənəŋ buud bɔŋgú bwé njúl shí, shilə má Herodyád mú

5:41 1.31; 9.27 5:43 7.36 6:2 Yuá 7.15 6:3 Yuá 6.42 6:4 Yuá 4.44 * 6:11 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbýá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínɔŋg wá ná bwé músə sâ nyé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20

nyíi cínɔŋg, tééd sáágulə cwánád. Kuú zâŋ yé mú zə bul nywa Herod bânɔŋ buud óni míshád. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jêsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Tɛɛm bæ nə wó jii məma mpál á faan dâm, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bɛsa, a mú wóós tóón, kə jí nyóóŋgá ná: «Mə gwáámbúg jí?» Nyɔɔŋgú mú bɛsa nə nyə ná: «Gwáámbúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú læl ntâg jéél nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Mə jíi nə wo yág mə lúu má Yuánes Nduu-buud yááséd wa kíkidíga.» ²⁶ Njwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey kɛɛn ŋkaaná mísh má ójóŋ dí ná, nyə a shígé nywá nyiŋgə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámb yí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ŋgwólúgá zimbí ná: «Zaá mə nə lúu má Yuánes Nduu-buud!» Muud wɔɔŋgá mú kə cigə Yuánes cún. ²⁸ A mú zə nə lúu yááséd, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóóŋgá. ²⁹ Nə ndéé *ompwíín ó Yuánes bwə mú gwág sóólúgá wɔɔŋgá. Bwə mú kə ŋkəny kug nyúul má Yuánes kə wá shwóŋud.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwə á nyiŋgə yí, bwə á zə bwiŋg Yésus sâ jêsh bwə á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwə á ŋgə jíŋguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kál búúd bwə cúgé yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwə á bæ cínɔŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyiŋgə, mbií á ná bânɔŋ ompwíín bé bwə á shígé bæ nə fwála ná bwə dág. ³² Bwə á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwə kə jí bwáméfwó bugád kál búúd bwə cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwə á dág bwə ŋgə kə byóólúd, bwə mú yag bwo. Buud bwə á ka ŋgə wu míŋgwála myêsh dí, ŋgə kə nə mikúlál, kə sámb Yésus bânɔŋ ompwíín bé shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwə má shulə byóól dí yí, a mú dág mánkúmbə mə búúd mání, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwə á bæ nda sɔɔnz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a

mú ŋgə jíŋguli bwo isâ ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíín bwə mú kə ci nə nyə ná: «Sá búəsə wa bugád, kugú námá óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwə kág íbaafə nə mákwáádə mósə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ má dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sâ má dâ.» Bwə mú jí nyə ná: «Sá é sá ntudélê ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jíí ódanarí† mitəd mímbál!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búəsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwə mú kə lə. Bwə mú zə jaaw nyə ná: «Sá búəsə nə íbuléd ítóón, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwə jíŋg buud shí ikínda ikínda ákándá dî. ⁴⁰ Bwə mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mótóón. ⁴¹ Ja búúd bwə má shín jí shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítóón nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zəmbí akíba. A mú fəy íbuléd, yə ompwíín bé. Bwə mú kaaw búúd. A mú námá kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bəsh bwə mú də, jíla, idâw lág. ⁴³ Ompwíín bwə mú sɛɛŋg íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lág yí, byêsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwə á də íbuléd byɔɔŋg wá, bwə á bæ budúm otóóshin otóón.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw

(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námá nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín bé ná bwə kəwag byóólúd, bwə línág kə nyə shwóg Bɛtəsayída, mán fanwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwog buud bwə á bæ óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbúnúnd ná a kə jəgula nə Zəmbí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām mán, nye má lág cínú nyámé. ⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ŋgə bæ ompwíín cún nə cún, nəcé ŋkwə nyə á ŋgə yida wú kóómb bwə á ŋgə kə yí. Njɛɛ míŋgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bân bwə má dág a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwə má téduga ná jisə *jím, bwə mú bwú óŋkwimbyê. ⁵⁰ Nəcé bəsh bwə a dág nyə, íŋkunjúúnd í mú bii bəsh. Yésus mú læl ci nə bwo ná: «Səlúgá milám shí. Mə wə éne,

6:23 Est 5.3, 6; 7.2 6:30 Luk 6.13; 10.17 6:32 8.1-10 6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myána myá ŋkúmba jwôw. 6:43 20j 4.43-44 6:46 Luk 5.16 6:48 Zhb 9.8; Luk 24.28 6:49 Luk 24.37 6:51 4.39

kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólúđ, kwey bwo, ɲkwə mú ntâg shîn. Bwə mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúđ. ⁵² Bwə á bul káam nəcə bwə á shígé fwo mpu gwág mbií múúđ mə Yésus. Sâ jəwəgə ɔ í á sá ná bwə kú wámbulə sâ nyə á cɛel jíguli bwo ja nyə á sá ná ibuléd í búlyag yí. Bwə á bə ná ɲkí jilə milúu.

*Yésus mə lwag mímbəl Genezarêt
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwə mə shîn lína mâɲ, bwə mú jé ləəm á Genezarêt, bwə mú səl byóol. ⁵⁴ Námə shulələ bwə á shulə byóólúđ yí, buud bwə mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwə mú kə nə mikúlə kə ɲgə bəngula shí nyəwəg nyêsh dî. Bwə mú ɲgə ɲkêny mimbəl ítanád, ɲgə kə nə myo kúl jêsh bwə á ɲgə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ɲgə kyey mákwáádə nə míngwəla, təw íbaafə. Buud bwə mú ɲgə kə bwəg mimbəl myáɲ mímbaadád, íkúl nyə é ɲgə cə yí. Bwə mú ɲgə téég nyə məbwə nə a bíđúg nə bwə jísówúg ɲgə kúnnya ɲji nə *mbwaag káándə yé. Bəwəg bwə á ɲgə kúnnya nə nyə wá bwə mú ɲgə yál.

7

*Ofarizyên nə ijâm nə ijag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyên nə bóólúgá *Oyíguli ó məcɛɛ bwə á wú Yurúsələm, kə wə Yésus. ² Bwə mú zə dág ná bóólúgá *ompwíin bə bwə á də də idəw məbwə nə məbwam. Ntó jì ná bwə á shígé də gusa mwo mbií məcum mə *Oyúden mə ɲgə jíguli yí. ³ Í ɲjúl nə Ofarizyên námə nda Oyúden bəsh bwə á shígé də də, bwə kú fwo mpu gusa məbwə, nəcə bwə á də yáag nə məcum ímpáámbə í á lúgə má. ⁴ Ja bwə nyíngə míkus dí yí, bwə cúgə nə ɲkul də kú fwo gusa. Bwə á də námə baagulə bílúgá íjâm nə ijag nda dálə gusa íbálá nə mikáágə nə iwóɲgə.

⁵ Ja Ofarizyên nə Oyíguli ó məcɛɛ bwə á dág ntáni yí, bwə mú ci nə Yésus ná: «Ompwíin bwó bəɲ bwə aɲgə nə baagulə məcum mə ímpáámbə, bwə ɲgə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Izayí nyə á bə nə ɲkaam ja nyə á cúndə shú dún, bí buud ɔ mákəɲ mbií wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúđ ga í ɲgə gúmal mə ɲji mímpu dí,

miləm myáɲ mí ɲjúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáɲ ɲgələ ságusə bwə ɲgə ságusə mə yí wúsə ntó ɲgwas.

Bwə ɲgə yida jíguli buud minjígúlá myá məmpándí mə búúđ.»

⁸ Yésus mú kwádalə ná: «Bí mə myaas məcɛɛ mə Zembî, yida nywílya nə məcum mán.» ⁹ A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú də ntə mpándí mə Zembî ná bí mə yida baagulə məcum mán. ¹⁰ Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúg sóɲgú wə nə nyəwəgú wə.” A nyíngə námə ci ná: “Múúđ mə kə lweem sóɲgú yé ɲkí nyəwəgú yé, bwə jələ nə gwú múúđ wəwəgú.”

¹¹ «Nji bí bəɲ bí ɲgə ci ná: “Múúđ mə kə jaaw sóɲgú ɲkí nyəwəgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə kə ná ɲkəw nyəwəg í músə məyána shú mə Zembî),’ ” ¹² bí kú cíndal múúđ wəwəgú ná a sáag sâ shú mə sóɲgú ɲkí nyəwəgú. ¹³ Ngaá ntó jì ná bí ɲgə sá ná Milésú mí Zembî mí bəg ɲkúɲgúg, məcum mán yidá mpu yáag? Bí ɲgə námə nyíngə sá bíl zhwog isá í abúbəw!»

*Isá í də wá múúđ məlwaaɲwo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésə nə buud bwə á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bəsh bényúgá məlwə, mpu gwágulə.

¹⁵ Sâ í dú wú tóón, nyíi múúđ nyúúlúđ yí, gwə dí í dú wá múúđ məlwaaɲwo mísh mə Zembî dí; ɲji byəwəg í wú nyádí lámúđ yí, byó wə í dú wá nyə məlwaaɲwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bəɲɲə *ompwíin bə bwə mú nyíngə kə ɲjów. Cínəng bwə mú zə jí nyə ná a féélúg bwo kaaná wəwəgú. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búsa námə kú mpu gwág ísə? Ye bí agwágé ná sâ jêsh í wú tóón nyíi múúđ nyúúlúđ yí, í cúgə nə ɲkul wá nyə məlwaaɲwo mísh mə Zembî dí. ¹⁹ Nəcə í ányíyé nyə lámúđ. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wóós kə bíđ.» (Ntó mə cɛel ci ná idəw í cúgə nə məlwaaɲwo mísh mə Zembî dí.) ²⁰ Nyə mú nyíngə ci ná: «Sâ í wóós wú múúđ dí yí, gwə wə í wá nyə məlwaaɲwo mísh mə Zembî dí. ²¹ Nəcə lám mə múúđ dí wə bów-bəw

mítádúgá mí dɛ zhu yé, nɛ janɔa, nɛ júwo, nɛ mɛgwú mɛ búúd, ²² nɛ minɔamb, nɛ yéesh mábii, nɛ mbíya lâm, nɛ məkánɔ, nɛ asíy-síy, nɛ zhín, nɛ *bwaasúlɛ mpu, nɛ dálɛ nkény nyúúl, nɛ cug ímpwúfú. ²³ Isâ íni byêsh í wú lâm mɛ múúd dí cwû, byó wé í dɛ wá múúd mɛlwaagɛwo mísh mɛ Zembî dí.»

*Mudá ikûl mɛ búgɛla Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músɛ wú na kúl nííd. A músɛ kɛ kóómb shí á Tir. Wu, nyɛ mú kɛ nyíi wúlúgá njówád, nyɛ ngé sɔ nɛ muud kú mpu nɛ nyɛ jí cínɔng. Nji buud bwá mú bále námá mpu. ²⁵ Kú námá bwey, ngwólúgá múdá mú gwág nɛ Yésus mɛ jé cínɔng. Mudá wɔɔngá, bów-bów shíshim í á bul bii shilɛ yé. Nyɛ á ka zɛ kál nyúúl Yésus dí shí makuú. ²⁶ Mudá wɔɔngá nyɛ á bɛ shilɛ Ogurêk, nyɛ a byêl lɔm á Fenisî, shí á Sirî. Nyɛ á ka zɛ jɛgɛla nɛ Yésus nɛ a yílúg shilɛ yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nɛ nyɛ ná: «Fwog bíd nɛ bwân ó njów bwá dág nɛ ndéé, jíla. Nɛcé njwálé ídâw í bwân ó njów, wusɛ yɛ ómpyâ, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zɛ bɛsa nɛ nyɛ ná: «Ká, Cwámba, ompyâ bwá dɛ námá cwála mámpulú mɛ dɛ kud túwáli bwán dí shí má.» ²⁹ Ntó Yésus mú zɛ ci nɛ né ná: «Nda wo mɛ mpu bɛ nɛ zény nɛ, nyingág kɛ wódí njów; mɛjamb mɛ á ngɛ lwáfúlɛ shilɛ wô má, mɛ mɛ wú nyɛ nyúúlúd.» ³⁰ Mudá wɔɔngá mú nyingɛ, kɛ nyádí njów, kɛ kwey Mwân mbwúg shí, mɛjamb mɛ mɛ wú nyɛ.

Yésus mɛ lwag akúmálwâ

³¹ Mpúsɛ na, Yésus mú wú ngwála á Tir, ciingya Sidon. Nyɛ a lína mpál shí á minɔwála wúm kɛ ngɛɛ mân mɛ Galilé. ³² Cínɔng bwá mú zɛ nyɛ nɛ ngwól akúmálwâ a njúl námá fífi. Bwá mú jɛgɛla nɛ Yésus nɛ a bádug nyɛ mɛbwâ. ³³ Ntó Yésus mú zɛ njwá múúd éne kɛ nɛ nyɛ kóómb búúd bwá á shígé bɛ yí. A mú jí nɛ inyiná málwád, a yíl. A sey mántænd nyádí inyinád nɛ ndéé a cilɛ múúd éne júmád. ³⁴ Nɛ ndéé nyɛ mú yág gwów, nyɛ sál fâm, nyɛ mú ci nɛ muud éne ná: «Efata!» (Ntó mɛ kɛ ná «bánúg!») ³⁵ Cé nɛ cé jɔɔngád, muud éne mɛlwâ mɛ mú bân, téémbí í mú wú júmád. Nyɛ mú mpu ngɛ lás. Yésus mú

nyingɛ nɛ nyɛ, zɛ kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásulɛ bwo nɛ bwá kú bwɛɛ jaaw tóo muud. Nyɛ á tɛɛm báásulɛ bwo ntáni, í mú yida bɛ nda nyɛ á ngɛ lwâm bwo nɛ bwá ngág nɛ cúndɛ. ³⁷ Buud bêsh bwá mú bul bí, bwá ngé ci ná: «Isâ byêsh nyɛ ngé sá yí bíse nkí bul nywa! Nyɛ bále sá nɛ wɛakúmálwâ bwá gwágúg, mífífi mí lásúg!»

8

*Yésus mɛ nyingɛ yɛ búúd idâw
(Mat 15.32-39)*

¹ Mwôw mɔɔngá di, áncuncuma buud nyɛ á zɛ sɛɛngya kúl Yésus nyɛ á bɛ yí. Nda bwá á shígélɛ bɛ nɛ sâ mɛ dâ ná, Yésus mú jów *ómpwíin bé, nyɛ nɛ bwo ná ² «Mɛ ngɛ gwág buud óga nkúkwóhúlɛ nɛcé sánɔn sá mɛ jí mwôw málóol, ja gaad bwá cúgɛ ná nɛ sâ mɛ dâ. ³ Nkí mɛ nying bwo ntáni zha nɛ bwá kág bwádí, bwá é kɛ tag nɛ mántambáli zhíid, nɛcé bóólúgá nkí bulya bwá ngɛ gwaa zhu.» ⁴ Ompwíin bé bwá mú bɛsa nɛ nyɛ ná: «Sá é wíl bwo ntadélɛ nɛ bwá jíla wa bugád?» ⁵ Yésus mú jí bwo ná: «Bí búse nɛ íbuléd íné?» Bwá ná: «Zanɔgbá.» ⁶ Yésus músɛ ka ci nɛ buud bwá jíg shí. Nɛ ndéé a músɛ njwá íbuléd zanɔgbá byɔɔngá, a yɛ Zembî akíba, a fêy byo ikál ikál, yɛ ómpwíin bé nɛ bwá kág ngɛ kaaw, bwá mú kɛ kaaw búúd. ⁷ Bwá á bɛ nɛ búbaalé íshúshú. Nyɛ mú njwá námá, yɛ Zembî akíba. Nyɛ nɛ ompwíin bé nɛ bwá kááwɛg námá byo. ⁸ Buud bwá mú dɛ nɛ ndéé, jíla. Zhwog ikál í mú lúg tâɔ məkúdá zanɔgbá. ⁹ Í njúl nɛ buud bwá á jee bɛ otóóshin onɔ. Yésus mú nying búúd nɛ bwá kág ngɛ kɛ. ¹⁰ Nyɛ shwal kɛwa byóólúd, bánɔn ompwíin bé bwá mú kɛ shí á Dalmanuta.

*Ofarizyên bwá jí dág sâ mímbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)*

¹¹ Ja bwá mɛ kɛ jé wu yí, *Ofarizyên bwá mú zɛ shúsɛ Yésus nɛ minjígá mí mɛbwábúlán, bwá zɛ jí nyɛ nɛ a lwóg bwo dúl *shimbá í ngé zhu gwôw. ¹² Yésus mú sál fâm nɛ mɛtag mɛ nyúúl. Nyɛ nɛ bwo ná: «Nɛcé jí bí kala buud ga bí ngɛ céél dág shimbá yí? Búbólé, mɛ jaaw bí ná, kala búúd

ga í ábúlé bwele dág tɔɔ sâ!» ¹³ A mú béégya nɛ bwo, kwo kɛ kɛwa byóólúd ná a líina, kɛ cínú fanjwiny.

Ompwíin básə nə jág
(*Mat 16.5-12; Luk 12.1*)

¹⁴ *Ompwíin bwá á ka wusa ɲwaálə íbuléd ja bɔ́nɔ́ɲ bwá á kɛwa byóól dí yí, bwá á bə nə nji ɲgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyɛɲ *lɔvur wáɲ, tɔɔ yé má Herod». ¹⁶ Bwá mú ɲgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcə sá cugé nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sâ bwá á ɲgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tédúgá wúsá bí nji ná bí shígé ɲwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísâ! Bí anyíngóyé ná bə nə fug í? ¹⁸ Bí básə nə mísh, nji bí kú dág í? Bí básə nə mɛlwə, nji bí kú gwág í? ¹⁹ Bí anyíngóyé ná téduga ja má á fɛy íbuléd ítóon buud otóóshin otóon də yí? Bí á lwándulə mábwumú mánéy nə ikúl bí á lág nə ndí yí?» Bwá ná: «Wúm nə mɛbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja má á fɛy íbuléd zangbá buud otóóshin onɔ́ də yí, bí á lwándulə məkúdá mánéy nə ikúl bí á lág nə ndí yí?» Bwá ná: «Zangbá.» ²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntɔ́ bwá mú kə jé Betusayída. Buud bwá mú zə nyə nə áncím-ncím, zə tédég Yésus məbwə ná á kúnýág nə né. ²³ Yésus mú zə bíi áncím-ncím wɔ́ɲgá mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bwá á kə yí, nyə á ɲwa məntənd, bwíid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ɲgə ɲwá dág?» ²⁴ Áncím-ncím mú bɛny mísh, nyə ná: «Mə ɲgə dág buud. Básə nda ílí, nji í ɲgə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyíngə kwo kɛel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág ísá byəsh ná ɲgəɲ. ²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyíngág, wo kág bídí; wo kú nyíngə kə kwáádá níid.»

Yésus jisə Mesí
(*Mat 16.13-20; Luk 9.18-21*)

²⁷ Yésus bɔ́nɔ́ɲ *ompwíin bé bwá músə cɔ́ na, kə ɲgɛɛ məkwáádá má Sezarə mə Fílíp. A mú ɲgə jí ómpwíin bé núnɲ zhíid ná: «Buud

bwá ɲgə ci nə mə jisə zə?» ²⁸ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwá ɲgə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól nə wo jisə Eli, bóólúgá bwá ɲgə námə ci nə wo jisə ɲgwól *múúd micúnda.» ²⁹ A mú nyíngə jí bwo ná: «Ká bí bɔ́ɲ ɲgə ci nə mə jisə zə?» Pyêr músə bɛsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰ Ná ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwá kú bwɛɛ jaaw múúd sâ á jísə yí.

Yésus má bá ya, a nyíngə gwúm
(*Mat 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹ A mú ka tédé jígúílíə bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá lɔ́m nə mílúúú myá ofada nə *Oyígúli ó máccɛɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwɔ́ɲ dí mpúsə mwów málóól.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwɔ́. Pyêr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dág *ómpwíin bé, a mú ɲkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mítédúgá myó mí cugé mítédúgá mí Zembí, míse nji mítédúgá myá buud.»

³⁴ A mú ka jəw ncúlyá buud bwá á bə cínɔ́ɲg wá bɔ́nɔ́ɲ ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «ɲkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ɲkényág kwolós jé, a bɛ mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔ́ɲg mə jímbál cug jé nəcə mə nə shú Jɔ́jɔ́ Kéél yé, a faam. ³⁶ ɲkí muud má bíi mábíi mɛsh má shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyə é bə nə ndí cínɔ́ɲg yí? ³⁷ Muud jí nə ɲkul wá jí shú ná a nyíngəg bíi shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwón, gwág íciyá byám shwón kala búúd á mítédúgá olíngí í ɲgə sá məbəw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwón ja á bá zə a ɲgə ɲkəɲəwa məɲkəɲəwa mə Sóóɲgú yé, bɔ́nɔ́ɲ míféeshá mí wəɲngəles yí.»

9

¹ A mú nyíngə ci nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwá abúlé bwɛɛ yə, bwá kú fwo dág Faan má Zembí má wóós nə ɲkul.»

8:15 Luk 12.1 8:16 6.52 8:18 Zhe 5.21 8:20 8.8-9 8:23 7.33; Yuá 9.6 8:28 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16
8:29 Mat 16.16 * 8:29 Kríst: Kríst mə kə nə «kwiidye buud Zembí nyə á kaag yé.» 8:30 9.9 8:31 9.30-32;
10.32-34 8:34 Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 8:34 1Pr 2.21 8:38 Mat 10.33; Luk 12.9 9:1 Mat
16.28

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpásə mwôw măsaman, Yésus mú ɲwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbáɲúd, ɲji bə́nónɲ kú nə ɲgwól múud. Nyúúl nyé mú shwɔ́ɔla bwo míshúd, ³ mikáándé myé mí mú ɲgə jág bul faan nə mbii mífumə mâ ná, tɔɔ muud cúgə nə ɲkul gusa míkáándé ná ndeé mí fumə ntó. ⁴ Cínəɲgá, Moyíz bá Eli bwə mú wóós, zə ɲgə lésha nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ɲgələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlɔɔl, ɲgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cíg yí, nəcé bə́nəɲ bóólúgá *ómpwíín bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyê. ⁷ Seegya ɲji gúndá í má zə búdal bəsh. Bwə mú gwág kál í ɲgə wú gúndá jɔɔɲg dí ná: «Mwân waamá abábə wə éga. Sáɡá nyə məgwág.» ⁸ Ompwíín bwə mú ntâg ɲgə yáɡuwa, bwə kú ná dúg tɔɔ muud shús, ɲji bə́nəɲ Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bə́nónɲ bwə má ka ɲgə shulə wú mbún dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoɲ dí yí.» ¹⁰ Bwə mú baagələ ci ni, ɲji bwə mú ɲgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə máshwoɲ dí á ɲgə ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndeé bwə músə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyíguli ó məcɛɛ bwə du ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísá byəsh ícé byáɲúd. Ká nəcé jí jisá cilyá Kálaad Zembí dí ná bwə bá mpyəny Mwân mə Múúd, bwə bul jugushi nyə yí? ¹³ Sâ ɲgwúdú, mɛɛ má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbií wəsh bwə á cɛel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ɲgwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwə má kə wóós *ómpwíín dí yí, bwə mú kwey mənəkumbə mə búúd má má lyɛ bwo, bə́nəɲ Oyíguli ó məcɛɛ bwə ɲgə sɛɲusa məkəl. ¹⁵ ɲji mənəkumbə mə búúd mənə má má dúg Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ɲgə kə nə mikúl, kə ɲgə báda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínónɲ buud óga

ɲgə sɛɲusa məkəl nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwog buud éne dí, ɲgwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli má ámə zə nə mwân waamá wódí, wúl shíshim í má sá ná a bəg kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntâg ka du bə, kúl jəsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ɲgə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíín bwô ná bwə yílúg nyə jamb dɔɔɲgá, bwə shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bî ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bî ntáni kə wóós ɲgow? Mə e bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəɔɲg.»

²⁰ Bwə mú kə nə nyə. ɲji shíshim ni* í má dúg Yésus yí, í mú juɲg mwân nə ɲkulú, a mú juma shí, ɲgə bínɡula, ifúlug í ɲgə wóós nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sóɲgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a ɲjúl ná mwántombú. ²² Í du cɛel gwú nyə. Í du kúl nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ məjúwód ija ija. ɲkí wo jí nə ɲkul sá gúl sâ shú dé, gwágúg sá ɲkúɲkwóɲúlə, kwíndúg sâ.» ²³ Yésus mú yagula nyə ná: «ɲkí wo jí nə ɲkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yəsh mə *búgúlá Zembí yé jí nə ɲkul sá sâ jəsh.» ²⁴ Cé nə cé sóɲgú mwân mú lás gwów gwôw ná: «Mə ɲgə *búgula! ɲji, yág mə ɲkul ná mə mpúg bə nə búgá!» ²⁵ Buud bwə mú zə sɛɲgya áncuncuma kúl bwə á bə yí. Ntó Yésus mú ɲkáánd nə shíshim ábúbôw wəɔɲg ná: «Wo shíshim ɲgə juwo mwân məlwə nə mpu ga! Mə yímbáli wo ná, wúg nyə nyúúlád! Ci wo kú ná bá nyiɲgə nyí nyə nyúúlád!» ²⁶ Í mú kím nə ɲkulú, í juɲg mwân ná ndeé wú nyə nyúúlád. Mwân mú cɔ́ fudud ná nyágúsá, zhwog buud bwə ɲgə ci ná: «A má yə.» ²⁷ ɲji Yésus mú bii nyə mbwə, wɛel nyə. Mwân mú tɔw tátəlí. ²⁸ Ná ndeé, Yésus mú kə nyí ɲjów. Ompwíín bé bwə mú kə jí nyə wu bə́nónɲ bwáməfwó ná: «Nəcé jí sá bəɲ shígé kwag yílúlə shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bəsa bwo ná, bwə du yíl mbií ni ɲji nə məjəgula.

*Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá ya, a mú gwúm
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Bwə mú zə lə na. Bwə lína Galilé. Yésus nyə a shígé cɛel ná buud bwə mpúg kúl bwə

9:7 1.11 Sáɡá nyə məgwág: Mbá 18.15 9:9 7.36; 8.30 9:11 Mal 4.5; Mak 8.28 9:13 Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 * 9:20 Bóól bwə ɲgə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.» 9:27 5.41 9:30 8.31

á bə yí, ³¹ nəcə nyə á ηgə jííǵali *ompwíín bə. Nə ndeé, a mú ηgə jaaw bwo ná: «Í jíí nə *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, bwə bəg gwú nyə. Nji mpəsə shwiy dé, nyə bá já shwoŋ dí mwôw mábá, a mú gwûm jwôw álél.» ³² Nji Yésus nyə á tɛɛm ηgə jaaw bwo ntó, bwə á shígé mpu gwág. Bwə mú bul gwág ifwaas. Bwə ηgə fúnda jííə nyə ná nyə féélúg bwo isâ nyə ηgə jaaw bwo yí.

Zá jíí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwə mú kə jé Kapernawûm. Cínəŋg bwə mú nyíi wúl njówád. Yésus mú jí ómpwíín bə ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ηgə séŋusa məkál nə gwo zhíí nə zhíí yí?» ³⁴ Bwə mú jí nə kufug, nəcə zhíí nə zhíí, bwə á ηgə shwə nə bwə cɛɛl mpu nyəŋg jí bul bə fwámé múúd bwədí gwoŋg dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jôw *ómpwíín wûm nə óbá bə. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoŋg jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpəsə, nyə bə námə sól məsáal á gwoŋg jínád.» ³⁶ Nyə ká shîn lás ntó, nyə mú zə ηwa gúl kúkágá, tál bwo nyə míshúd, a mú ηwa nyə nyədí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə ləg gúl kúkágá nda jíga jíná dām dí yé, a mə ləg mə. Muud mə ləg ntāg mə yé, nyə aləgé mə, a ləg múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wə shédí kóómbúd

(Luk 9.49-50)

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yííǵali, sá ámə dúg ηgwól múúd ηgə balan nə jíná dwô, ηgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ηgə sá nəcə a cugé sádí gwoŋg dí.» ³⁹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambələ nə a kú ηgə sá. Muud cugé nə ηkul balan nə jíná dām, sá *məshimbá nə ndí, nə ndeé nyə nyiŋgə kə ηgə lás nə mə ηkí bôw. ⁴⁰ Nəcə muud nyə ŋgê nə mpii shé yé, jí shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána təə nji láá məjúwó ηgwûd, ηgulal bí mədí jínád nəcə bí bələ búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəŋgə nyə abúle shúb myəna myâ cínəŋg.»

Sám í bul jííə

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² «Nji, ikúkágá í ηgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəŋgá, í bul jəla nə bwə kəlug muud wəŋgə məma kwóógú cúnád, bwə kul nyə nə dwo māj. ⁴³ Ntó, í ká bə nə mbwə wô ηkí kuú wô í ηgə kwal wo bəŋgá, sámbúg wə, nəcə í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə ηkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə ná wo bəg nə məbwə mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísə kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə nə kuú wô í ηgə kwal wo bəŋgá, sámbúg wə, nəcə í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə ná wo bəg nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísə kú jímə yíd. ⁴⁷ Nkí júš dwô í ηgə kwal wo bəŋgá, tíg dwo. Í bul jəla nə wo nyíig Faan mə Zembí dí nə ncwaan júš, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh bwə bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəŋg kuda jəŋgúd ilúmágá í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwəle jímə. ⁴⁹ Mpugá nə kuda í bá wá múúd yēsh məgwām námə nda ca í də wá məgwām ídúw dí ná. ⁵⁰ Ca dəsə jə sá. Sá ηgwúdú, ηkí ca í sóómb, jí í bá nyiŋgə wá dwo məgwām? Bəgá námə nda jə ca mpédúgá búúd, bí mú ka bə nə ηkul jí mpwogé mpédúgá bíməfwó nə bíməfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə bə

(Mat 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Nə ndeé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdê faŋwíny. Buud bwə mú zə áncuncuma zə ηkúndəw cínəŋg nyədí. A mú ηgə jííǵali bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēŋ bwə á zə kə nyədí, kə bwówələ nyə, bwə ná: «Ye məcɛɛ míshé mə ηgə ci nə muud jí nə ηkul yíl múdá yé bə?» ³ Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásələ bí ná jí?» ⁴ Bwə nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə nə múúd mə ká cɛɛl yíl múdá yé bə, a yə nyə kálaad məgwú mə bə.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cɛɛ dəŋgá nəcə lal bí milám. ⁶ Sə ηgwúdú, ja Zembí nyə á té isá byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ «Nda mə mə sá bwo ntúní

ná, mudúm má bá lúgə sóŋgá bá nyɔɔŋgá, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwá mú bə nyúul ŋgwúdá.” Ntó jí ná bwá cúgə ná búúd obá, bwá músə muud ŋgwúd. ⁹ Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.»

¹⁰ Ja bənêŋ *ompwíin bé bwá má kə wósos njów yí, bwá mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wɔɔŋgá. ¹¹ Ntó wá nyə á ci nə bwo ná: «ŋkí muud mə yíl mudá yé bâ, a bá mudá shús í, muud wɔɔŋg má sá mínɔɔmb mísh má mudá nyə ámə yíl yéd. ¹² Tɔɔ mudá, á ká wú bâ, a nyiŋgə kə dúl báád í, a má sá námá mínɔɔmb.»

*Yésus má bəd bwân óntombú məbwá
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Bóól búúd bwá á ka zə nə ikúkágə wá Yésus ná a kúnyágə nə byo. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a lámɔsa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan má Zembî dúsə sá á mbií búúd wáŋ. ¹⁵ Bábálé, má jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan má Zembî məməgúlá mə kúkágə yé, muud wɔɔŋgá cúgə nə ŋkul nyíi cínəŋ.» ¹⁶ A mú ŋkəny bwân bɔɔŋgá, ŋgə bəd bwo məbwá, ŋgə yə bwo ocúncésh.

*Yésus bá muud byɔɔg
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ŋgə kə zhííd, ŋgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdɔw nyédí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíguli, jáyé jɔ sá má sáág ná mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jɔw mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyáméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcɛɛ mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóŋgá woó nə nyɔɔŋgá woó.” ²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ŋgə bɛ məcɛɛ máni mēsh, tééd ikágád zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ŋgə ná fúfə wo sá ŋgwúd. Kaá kusha ísá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanê wɔɔŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii

gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔɔŋg mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, a mú ntág kyey, nəcé nyə á bə nə zhwoɡ məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombá dúg nyédí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan má Zembî dí eé!»

²⁴ Ompwíin bé bwá mú káam ciyá jɔɔŋg, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwân bām! A kwowulálə nə muud nyíig Faan má Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.» ²⁶ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá á bul káam, bwá mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cúgə nə ŋkul sá jini jâŋ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá jí nə ŋkul sá sá jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lésú, nyə ná: «Ká, dúgí! Sá báá sá á má shîn lúgə ísá byêsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ŋkí muud mə sá ná, tɔɔ minjɔw, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋgá, tɔɔ okóól, tɔɔ nyɔɔŋgá, tɔɔ sóŋgá, tɔɔ bwân, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiŋgúlə Jɔjɔ Kéél, ³⁰ nyə é nyiŋgə bií ísá byɔɔŋg byêsh ija təd té nyə é ŋgə cugə wa shí yí: tɔɔ minjɔw, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋgá nə okóól, nə nyɔɔŋgá, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwúlí cínəŋ, ná ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tɔw mpásə, bɔɔŋg bwá tál mpásə wá, bwá bá tɔw shwóg.»

Yésus má jaaw ja álél ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwá á ka ŋgə bád kə Yurúsalem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwá ŋgə bɛ nyə mpásə, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔɔ buud bwá á ŋgə bɛ bwo wá, bwá á ŋgə námə bɛemb. Yésus mú ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bánónŋ kə ŋgə kyey koogá, a mú ŋgə jaaw bwo ísá í bá zə sɔy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ŋgálə bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwân mə

Múúd mə zə kə kaanz mábwê mə mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcξéd. Bwé é cξələ nyə shwiy, bwé mú kəenzh nyə mábwê mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwé wə bwé bá cágula nyə, bwé sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwé fyáməsə nyə milwón, bwé mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwoŋ dí jwôw áléel.»

*Zá jí fwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Ná ndeé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé mú zə shísh wə Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwê, ság sá sâ sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwé mú bəsa ná: «Yág sá wáda nə sá bâg ji wo, nyíga mbwê məkóól, nyíga mbwê məncwúm ja wó bá kə ji wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bí bí nə nkul ngul bálá mə é ngul yí, nkí ná bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwé ná: «Haaw. Sá bí nə nkul ngul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ngul yí, bí é ngul gwo, tə nduwán mə zə duwan yí, bí é duwan námá wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jig mə nyíga mbwê məncwúm nyíga mbwê məkóól, mə dí jí nə nkul ŋwa wúni cígúlá, ijiya byəŋg bí sə shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «ŋgáá bí mə mpú ná buud bwé ngé wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwé ngə nteŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwé ngé lwóya nji mpêl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bəŋ dí. Nyəŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ⁴⁴ Nyəŋg mə céél tów bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jəŋgú wə jisə ná *Mwân mə Múúd nyəmэфwó nyə a shígé zə nə bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námá cug jé shú ná ncúlyá buud bwé bág ofalí*.»

*Yésus mə bəny Bartimé mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bəŋŋ ómpwíin bé bwé mú kə kumə Zheríko. Bwé mú ngə lə ngwála wəŋgú; buud bwé á ngə bə bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a

ngé gwaáamb buud isâ. Muud wəŋgú nyə á bə nə jínə ná Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wə ngə cə éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə ná ŋkwonú.» ⁴⁸ Nji buud bwé mú ngə ŋkáand nə nyə. Tə ntó nyə mú mpu bəŋ kəl gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə ná ŋkwonú.» ⁴⁹ Yésus mú shígula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwé músə jôw áncím-ncím. Bwé nə nyə ná: «Salug lám shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, leel kə wə Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Ancím-ncím mú bəsa ná: «Ye yíguli, ság nə mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh mə mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bə nyə.

11

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwé á ngə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbəŋ wəolivyé dí. Yésus mú lwâm *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwə jakáás cξéłá, í njúl nə tə muud kú fwo bwé kəwa nyə kwonud. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí nə nəcé jí bí ngé ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngé jii gwo.” Muud wəŋgú nyə é leel námá bíd ná bí zəg nə gwo.» ⁴ Ompwíin bwé mú kə, bwé mú kə kwey cwə jakáás cξéłá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwóŋ dí koogú. Bwé mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwé á bə cínəŋg wá, bwé mú jí bwo ná: «Jí bí ngé sá ní? Bí mə ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwé músə bəsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəŋg bwé mú bíd ná bwé kəg nə ndí.

⁷ Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwé ngə yíl mikáandé myán ngə jeel gwo kwonud. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwé mú ngə taalə mikáandé myán zhí nə zhí, bóól

10:34 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 **10:39** Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwé á du jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bəg falí. Tən nyəŋg wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd bəsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22 **11:8** 20j 9.13

bwé ngé búgə məmpúnzə mə ílí mákoogú ngə zə taalə zhíid. ⁹ Shwíínzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəəng bwé á ngə bə mpúsə wá bwé á ngə wá ngwa nə: «Hosána! Gúmá í bág nə nyəəng ngé zə jínə mə Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ngé zə yí, ijwúga í Dâ *Dávid! Hosána jon lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a músə kənd mísh Luŋ dēshəd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyiŋgə kə nə ompwíín bə wúm nə óbá Betaní.

Yésus mə shwó lí figyê

(Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwé mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl ná nkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínəng. Nji, ja á mə kə wóós lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwele də təə bumá gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bə bwé ngé gwág.

Yésus mə wíŋg búúd ó mikus Luŋ mə Zembî

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwé mú nyiŋgə jé Yurúsəlem. Nə ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwé á ngə sá mikus cínəng wá. A shín lwág ítáwəli í búúd bwé á ngé sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəng bwé á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná lína nə mbag Luŋ mə Zembî dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Bwé bá də jəw njəw wám ná: “njəw məjəgula á ikúl nə ilwəŋ byēsh?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bág daage lú íjwúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó məcəçə bwé mú gwág sóólúgú wəəngú. Bwé mú ngə sə məzhíí ná bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ngə fúndə nəcé njígúla yé á ngə bul nyíi buud mílámúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bənəŋ *ompwíín bə bwé músə wú ngwála.

Njígúla búgə nə dólə sá məjəgula

(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwé mú nyiŋgə kə ngwála, bwé mú dúg líí *figyê, í mə shín shwáás kə jé míkəplád. ²¹ Pyêr mú zə tédəga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dūgí! Figyê wó ámə shwó yé mə shwáás.» ²² Yésus mú ntəg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Búbálé, mə jaaw bí ná, nkí muud mə ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kəg juwa mən”, a ká bə nə lám búgú, kú ngə sá məshwán, í bále sŷy nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwé wá mə jáaw bí ná, sá jēsh bí mə bá gwáámə məjəgula dí yí, bəgá nə búgú ná bí mə bii, bí dúg í bə námə nda bí ámə gwáámə ná. ²⁵ Ja bí tál tətəli ngə sá məjəgula yí, nkí muud mə tédúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəngú. Ságá ntó, Sóóŋgú wún jisə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, nkí bí mə bə kú də juu bóól búúd hí, Sóóŋgú wún jisə gwów yé kú námə də juu bí nə məbəw bí mə də sá má.]

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə wú ngow

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwé mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembî dí cwú nə ndéé, mílúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó məcəçə nə ocúmbá buud bwé mú kə nyédí. ²⁸ Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé nkul wó ngé sá ísá íni nə ndí yí? Zó nyə ámə yə wo nkul ná wo zəg ngə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí nkul mə ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye nkul á buud? Bəsgá mə.» ³¹ Bwé mú tédəga ná: «Nkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə mə ká məel ci ná í á bə nkul á buud hí, nkwéé sá! Buud bēsh bwé ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

11:9 Sôm 118.26 **11:10** Sôm 148.1; Mat 20.30-31 **11:13** Luk 13.6 **11:17** Iza 56.7; Zhe 7.11 **11:18** 12.12; 14.1-2 **11:23** Mat 17.20; Luk 17.6 **11:24** Mat 7.7; Luk 11.9 **11:25** Mat 7.1; Luk 6.37 * **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə mpánzə ní. **11:32** Mat 14.5

12

*Kanda ósól ó mäsáal ó abúbdw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nə *Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə, wá gwo luŋgala dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmé, a lwə cwámbá ísándálé, a mú yə búúd fambá jəŋg mácéd. A músə kə njəndud. ² Fwála lú mámwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kég ŋwa nyə dé kəw lu mpúmé búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəŋgá, bwé mú yida bií sól mäsáal wəŋgá, danŋalə ná ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambá mú nyiŋgə kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwé mú wá nyə fəŋ lúúú, séembali námə nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiŋgə kənd muud shús. Bwé mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyiŋgə kənd bóól ŋkí bulya, bwé mú námə sá bwo nda bəŋg wə ashúshwóógú: bwé cú búga, bwé gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cəel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəŋg búúd bəŋg dí, nyə ŋgá téduga ná gúl ja, buud óni bwé é gwəŋ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwé mú zə bií nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncā fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myâ ofada nə Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí mə dúg nə muud fambá mə bá zə sá jí? Məe mə dúg nə a bá zə, zə gwú búúd bwé á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bí afwóyé bwele lə mícilyá mí Kálad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí,
dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwámaba sólúgú yé wə ní.

Jísə *sā mímbúgú sádí míshúd hí?»

¹² Milúlúú myâ ofada bənəŋ *Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni bwé mú tééd ŋgálə sə məzhí ná bwé bií nyə, nəcé bwé á

mpu ná lósú wāŋ wə Yésus nyə á ŋgə lās kanda ná. Nji, nda bwé á ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd ná, bwé mú béegya nə nyə, bwé mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázel

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwé mú ka ŋwa bóól *Ofarizyēŋ nə bóól búúd wā gwoŋg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo nyádí ná bwé kég bwówulə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwé mə jé nyádí yí, bwé mə ci nə né ná: «Yígúli! Sə ŋgə mpu ná wo jí búbálé muud. Wo ádé bæmb sá bóól búúd bwé é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tōw wo míshúd yí. Wo ŋgə jígúli sá cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sá. Ye mácçç máshé mə ŋgə magulə ná sá jónág tóya mə *Káázel, ye mə aŋgə nə magulə? Ye sá dúg jəna, ye sá nda də jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába ján jəŋg, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé jí? Zəgá ná mə nə saŋ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwé mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vugúli mpwoombú nə jínə bwé á lúlə wa ga?» Bwé nə né ná: «Jísə Káázel.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwé mú bul káam mpəsá nyé nyəŋgá.

Gwûmúlə búúd bwé bá gwûm yí

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyeŋ, buud bwé də ci nə mim-bimbə mí ábúle gwûm máshwəŋ dí wá, bwé á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yígúli! Moyíz nyə á yə sə çç ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyəŋ yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəŋg mə yə yé mpwəŋ buud.” ²⁰ Bóól ómínyəŋə bwé á byél wa zaŋgbá, budûm nə budûm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəŋg nyə á bç nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwān. Mbií ŋgwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bé bēsh, kə jé mwān á məzhúgúlá. Bēsh, bwé á bā mudá ŋgwúd wəŋgá, bēsh shín yə, bwé kú lúgə mwān. Mpəsə wāŋ, mudá wəŋg mú námə zə yə. ²³ Ja búúd bwé bá gwûm yí, nyáyé mə

12:1 Iza 5.1-2 **12:6** 1.11 **12:10** Sôm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwé á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwé á də bç ja bwé lám mənyuŋg mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaané á Rom, bwé á də jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mat 38.8

bá nwa mudá? Ngaá ná bêsh bwé á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ngaá bi má kwab, nəcé bí ampúyé sâ Kálaad Zembî ngé ci yí, bi kú námé mpu mpífé má Zembî. ²⁵ Ja búúd bwé bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwé ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwé bá ji nda *wəéngəles ó Zembî bwé njúl jon dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ngaá ná Kálaad məcəx má Moyíz dî, bi má də lə kúl í ngé lwágulə nda nyə á kwey ngwiile nkan dí yí. Ngaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” ²⁷ Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwé ngé cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

Cęx í ntə məcəx mēsh yí
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ngwól Yíguli məcəx nyə á ngə gwág nda bwé á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bęsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Məcəx míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Cęx í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúləg, Izarəyêl! Zembî wúsú, Cwámba, jísə Zembî nji nyəmfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cęel Zembî wô Cwámba nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh, nə nkul nywô nyēsh!»

³¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Cęx ábēē dúsə ná: Wo cęel múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tə cęx í ntə mənı.»

³² Yíguli məcəx ntág nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ngé ci yí, jísə tətəlî. Zembî jísə nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpúsə nyə. ³³ Muud má jəlá nə wá lâm yé wēsh wé Zembî, a cęel nyə nə fəg nyé nyēsh, nə nkul nyé nyēsh. A jəlá nə cęel námé muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyəmfwó. Ntó wó jísə mpwogé, cə jígálulə Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mátúnəga mēsh.» ³⁴ Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bęsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abúlé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig

Faan má Zembî dî.» Ná ndeé, tə muud nyə a shígé ná nyingə jí Yésus njígá.

Mesí bá Dávid
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíguli buud *Lun má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó məcəx bí nə nkul ci ná *Kríst ji Mwân má *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyəmfwó, nə nkul má Nkənkə Shíshim, má ci ná:

Cwámba‡ nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənəcwúm, kə wóós ja mə é culəshi mízhízhíj myó, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəmfwó nyə á jəw *Kríst ná Cwámba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?» Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé á bul gwág məshusug nə lésú yé.

Yésus mə kéwálı búud
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

³⁸ Ná ndeé, a mú kə shwóg nə jígúlilə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bí ə káálúgə nə Oyíguli ó məcəx! Bwé cęel dúlə męxla nə nwaəla nwaəla íjud, nə dúlə sə ná buud bwé dúg bəda bwo məbədə má gúmə mənəkúmbə mə búúd dî. ³⁹ Bwé cęel námé kə də ji nji íjiya yə shwóg ja búsə *mámpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí; bwé cęel námé də kə ji nji lúú tawalı dí ja bwé dá kə ídina dí yí. ⁴⁰ Bwé déég míkúsə mí búdá isá byán byēsh. Bwé nyingə də sá ígwaa-gwaa í mājəgula, lwóyalə ná búsə ijə í búúd. Intúgúlí byán í bá bə nki jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná beendýá nə jaadə máyána mə *Mpáanzə Zembî, a ka ngə dúg nda búúd bwé á ngə wá məyána ná. Ofwó búúd bwé á ngə wá nki bulya. ⁴² Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusán íbá, tən á bəbaalé ífada. ⁴³ Yésus mú jəw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni má wá máyána cə buud bēsh bwé ámə ngə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bēsh bwé ámə ngə wá óni, bwé ámə ngə nwa məmpugə mə byəəg dánud. Ká

12:26 MmN 3.2, 6 12:29 Mbá 6.4-5 12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39 12:32 Luk 20.39 12:33 1Sa 15.22; Ozé 6.6 12:34 Mat 22.46; Luk 20.40 12:35 Mat 20.30-31 12:36 Mat 22.44 ‡ 12:36 Wa, jínə lá Cwámba dúsə “Yawé”, mbií í ngé wú Sóm 110.1 dí yí. 12:38 Luk 11.43 12:41 2Oj 12.10 12:44 2Kr 8.12

nyɛ, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bæ nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bæ ná nyə é ɲgə cugə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí

(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ɲgə cúwo wú *Luɲ mə Zembî ná, ɲgwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwog dúg jɔjɔ məkwóógú máni, nə məma lwóyá ni!» ² Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔjɔ məkwóógú nə məma lwóyá wó dúg ni, tɔɔ kwóógú ɲgwúd í ábúlé nyiɲgə lúg í mbéd na dúlúgá dí gwôw, mēsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbáɲ wóolivyé dí, kə ji shí, ɲgə dúg kóomb Luɲ mə Zembî. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bónôɲ bwé á bæ bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə né ⁴ «Jaawug sâ, isâ ini í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná isâ byəɔɲg í wál bá ɲgə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé bāg shiig bi. ⁶ Nəcə buud ɲkí bulya bwé bá du zə nə jínə dām; nyāɲ wóós, nyə ná: “Mə wə *Křist”. Bwé bá kənd zhwoɲ buud jugú. ⁷ Bi mə bá du gwág mílāɲ mí móomb, bi gwáduga ncíndə dɔomb, bí kú bá du kənd mílām gwôw; í bá jii ná isâ ini í bəg. Nji tɛem bæ ntó, í ábúlé fwo bæ məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwonɲ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə du ntaɲusa bíl íkúlúd, zha á ifí mpu í bá bæ. Isâ ini byēsh í bá ná bæ nji mətédúlé mə mácey mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwé bá du kusha nə bí məbwé mə osémbye ó mílúsád, bwé du fyámusə bí milwón *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. Bi mə bá du kaad mísh mə búúd ó anúní nə ojwú ó ləom dí ná, bi kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí. ¹⁰ Í fwo tééd jii ná bwé cúndəg Jɔjɔ Kéél íkúl nə ilwon byēsh dí. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bi kú bá du bwey yáguwo íciyá í kəod. Bi ɔ bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jəɔɲgúd ná bí lásúg yí; nəcə bi dí mə bá du lás, í bá du bæ ɲkɛɲkɛ Shíshim. ¹² Mínyonɲə

mə bá kusha nə mínyonɲə yé ná bwé kəg gwú nyə. Sóɲgá mə bá kusha nə mwān; bwān bwé lúmbuli nə obyól, ɲgə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcə jínə dām. Nji, muud mə bá jisəw kə wóós məshínéd yé, a bá cugə.»

Incwaw í ntug í bá bæ

(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájələɲkúɲkwə mə kə ɲwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ɲgə ló cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəɔɲg yí, buud bwé bá bæ Yudéa wá, bwé bāg fúnda, kə mímbámbáɲúd! ¹⁵ Muud mə bá bæ kwáminú yé kú bá shulə ná a kə ɲjów kə ɲwa sâ. ¹⁶ Nyəɔɲg mə bá bæ fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ɲwa kúúd. ¹⁷ ɲkwéε budá bwé bá bæ nə məbum, nə bəɔɲg bwé bá ɲgə nyééɲg bwān mwôw məɔɲg dí wá! Bwé bá bul ɲkúɲkwon. ¹⁸ Jəgulagá nə Zembî ná isâ ini í kú bá wóós bí ɲkwánúd. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bæ mwôw məɔɲg dí mbií í abwélé bæ té Zembî nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wəɔɲg. ²⁰ Í á mbām bæ Cwámaba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məɔɲgá, tɔɔ muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məɔɲgá shú buud nyə á féesh ná bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, ɲkí ɲgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ɲkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshigá nə *buud ɔ mícúndə wá məshigá bwé bá du wóós. Bwé bá du sá *məshimbá nə *isâ í ntɔ búúd ɲkwón yí mbií wúsə ná ɲkí gúl sâ jí nə ɲkul bæ ntó, buud Zembî mə bwey féesh wá bwé bɛ bów-bôw zhí. ²³ Bí ó bey! Mə mə bwey jaaw bí isâ byēsh wə ni.

²⁴ «Mə jaaw bí ná mwôw məɔɲgá di, mwôw mə incwaw í ntug məɔɲg mə ká námə shín cə, jwów í bá shila ná ɲkwed kú ná kwo faan; ɲkwoond kú ná wéeshuli mənkenya; ²⁵ wəacén-céní bwé bá du bí shí; isâ byēsh bíśə nə mpífə jon dí yí í bá kúɲgula. ²⁶ Ja jəɔɲgá, bwé bá ka dúg *Mwān mə Múúd ɲgə cúwo jonud, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁷ A bá nti *wəéɲgales bé bwé zə sɛɲg búúd Zembî nyə á féesh wá íkóomb ínɔ byēsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

13:2 Luk 19.44 13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2 13:9 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 13:11 Luk 12.11-12 13:12 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 13:13 Yuá 15.21; Mbú 13.10 13:14 Dan 9.27 13:15 Luk 17.31 13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14 13:21 Luk 17.23-24 13:22 Mat 24.24 13:24 Mat 24.29 13:26 Mat 24.30

*Yuug á lí figyê**(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)*

²⁸ «Ŋwagá fug nə yuug bí mǎ dǎ dǎg nə líí *figyê yí. Í dǎ bə, ja mpúnzǎ nyé í mú nǎ bud-bud, mǎncuug mǎ agúgwáan mǎ ngǎ kǎ yí, bí mú mpu nǎ ompú bwǎ mú kúnǎ-kúnǎ. ²⁹ Ntǎ nǎmǎ, ja bí mǎ bá dǎg ísǎ byǎŋg í ngǎ sǎy yí, mpugá nǎ zǎyǎ mǎ *Mwǎn mǎ Múúđ í mú kúnǎ-kúnǎ, í mú cé mǎyíndǎ mǎ nyǎ. ³⁰ Búbǎlé, mǎ jaaw bí nǎ, kala búúđ ga í ábúlé cǎ ísǎ íni byǎsh kú fwo sǎy. ³¹ Gwǎw nǎ shí í bá cǎ, nǎi iciyǎ byǎm kú cǎ.

³² «Shú sǎ í dǎgyǎ nǎ jwǎw nǎ wǎla ísǎ byǎŋg í bá sǎy yí, kú nǎ muud mǎ mpú; tǎem bə *wǎéngǎles bǎsǎ wǎ Zembí wǎ bwǎ ampúyǎ; tǎem bə Mwǎn nyǎ ampúyǎ; nǎi Sǎŋgǎ wǎ mǎ mpú. ³³ Bí ǎ mpú ji ŋkasǎ! Nǎcé bǎ ampúyǎ baan dǎŋgǎ. ³⁴ Í bá bə ndǎ muud mǎ zǎ tí nǎ a kǎ njǎŋnd dí, a lǎgǎ njǎw búúđ yé, a yǎ ósǎl ǎ mǎsǎal ŋkul ŋgǎlǎ sǎ ísǎ, nyǎ nǎ mbaagǎlǎ mbê nǎ a jǎg ŋkasǎ. ³⁵ Ntǎ, jǎgǎ ŋkasǎ! Bǎ ampúyǎ baan amǎdí njǎw mǎ bá zǎ yí. A ji nǎ ŋkul zǎ mpwǎ-kugǎ, tǎŋ tǎm bulú, ŋkǎ nǎ ŋgwúm kúwǎ ashúshwǎóógǎ, tǎŋ mǎn mǎ lâm. ³⁶ Sǎsúlǎgǎ nǎ a zǎg mǎseegya, zǎ kwey bí ígwǎd. ³⁷ Sǎ mǎ ngǎ jaaw bí ga, jǎsǎ shú buud bǎsh. Jǎgǎ ŋkasǎ!»

14*Shwushwaga á shwǎy mǎ Yésus**(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuǎ 11.45-53; 12.1-8)*

¹ Nǎ ndéé, í á lǎg mwǎw mǎbǎ nǎ *Pǎska nǎ zan bwǎ á dǎ dǎ íbǎléd yǎ kú nǎ *lǎvur yí í bwǎmag. Milúlúú myǎ ofada nǎ *Oyǎgǎli ǎ mǎcéǎ bwǎ á ngǎ sǎ mǎzhǎí nǎ bwǎ bí Yésus mǎkǎŋúđ, bwǎ gwú nyǎ. ² Nǎcé bwǎ á ngǎ nyǎmbǎla nǎ: «Shé ajǎláyé nǎ bí nyǎ baan lǎ zǎŋ, ŋkwanǎgǎ buud bwǎ á bá sǎ ícucu.»

³ Yésus nyǎ á ka bə Betaní Shímun á zǎzaamǎ dí njǎw. Ŋgwǎl mǎdǎ mbíd fúfuundú *alubátrǎ* mú shísh wǎ Yésus. Fúfuundú jǎŋg í á bə lwǎndǎlǎ nǎ labínda álal-kus. Bwǎ dǎ sǎ labínda jǎŋgǎ nǎ mikǎlǎ mí nǎr†. Nǎ ndéé, bwǎ ngǎ dǎ, mudǎ wǎŋgǎ

mú búgǎ fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúđ.

⁴ Bǎlǎgǎ búúđ bwǎ á bə cǎnǎŋ wǎ, bwǎ mú gwǎg bǎw, bwǎ mú ngǎ lás mpǎdǎgǎ nyǎn nǎ: «Wúga mbíi yúúđgǎ wǎ jí? ⁵ Í mbǎm jǎla nǎ bwǎ kusha labínda nǎ odanarí mitǎd milǎl, bwǎ kwínd mǎmbúmbúwǎ nǎ ndí.» Bwǎ mú bul jum mǎdǎ wǎŋgǎ. ⁶ Yésus mú cǎ nǎ bwo nǎ: «Bídǎgǎ nyǎ nǎ shǎe! Jǎ bí ngǎ lǎg nyǎ lâm ntǎni yí? A mǎ sǎ mǎ jǎjǎ sǎlǎgǎ. ⁷ Bǎnǎŋ mǎmbúmbúwǎ bí njul jwǎw dǎsh, bǎ bí nǎ ŋkul sǎ bwo mǎnywa ja jǎsh bí mǎ céel yí. Nǎi sǎnǎŋ bí sǎ ábúlé ji mwǎw mǎsh. ⁸ Mudǎ éga mǎ sǎ bímbí nyǎ amǎ kwag yí. Nyǎ mǎ bwey gwǎágǎlǎ mǎ labínda nyúúúlúđ, shú mǎdǎlya mǎm. ⁹ Búbǎlé, mǎ jaaw bí nǎ, kǎl jǎsh bwǎ bá cǎndǎ Jǎjǎ Kéel ga shí nyǎsh dí yí, bwǎ bá nǎmǎ dǎ jaaw sǎ mǎdǎ éga mǎ sǎ mǎ yí, buud dǎ tǎdǎga nyǎ.»

*Yúdas mǎ kusha nǎ Yésus**(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Nǎ ndéé, Yúdas Iskariyǎt, ŋgwǎl múúđ á gwoŋg *ǎmpwíin wúm nǎ óbǎ, músǎ kǎ dǎgya nǎ milúlúú myǎ ofada nǎ a kǎ kusha bwo nǎ Yésus. ¹¹ Nda bwǎ á gwǎg ntǎ nǎ, bwǎ mú gwǎg nywa. Bwǎ mú kaag nǎ bwǎ é yǎ nyǎ *mwaanê. Yúdas músǎ zǎ sǎ fwǎmé fwǎla á jí nǎ ŋkul sǎ nǎ bwǎ bílg Yésus yí.

*Yésus bǎnǎŋ ompwíin bǎ bwǎ sǎ Pǎska**(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuǎ 13.21-30)*

¹² Jwǎw lǎ *Pǎska *Oyúden í á ka jê. Jwǎw dǎŋgǎ wǎ bwǎ á dǎ cǎgǎ ncwǎmbe Pǎska, í njul nǎmǎ jwǎw á shúshwǎóógǎ á zan íbǎléd yǎ kú nǎ *lǎvur yí. Ntǎ wǎ *ompwíin ǎ Yésus bwǎ á zǎ jí nyǎ nǎ: «Jáyé kǎl wǎ céel nǎ sǎ kǎg kwísha wo dína Pǎska yí?» ¹³ Yésus mú lwǎm ompwíin bǎ óbǎ, nyǎ nǎ bwo nǎ: «Kǎgǎ ŋgwǎla! Bí é bwǎma nǎ ŋgwǎl múúđ, a ngǎ ŋkǎny kǎágǎ mǎjúwǎ. Bí ǎ bǎ nyǎ! ¹⁴ Njǎw nyǎ é kǎ nyí yí, bí cǎ nǎ amǎdí njǎw nǎ Yǎgǎli mǎ cǎ nǎ wo lwǎg sǎ kǎl bǎnǎŋ ompwíin bǎ bwǎ é dǎ dína Pǎska yí. ¹⁵ Nyǎ e lwǎgǎlǎ bí fúm ǎnǎnǎ njǎw á gwǎwǎd, í njul kwambǎlǎ. Cǎnǎŋ wǎ bí é kwísha shé zan Pǎska yé.» ¹⁶ Ompwíin bwǎ mú kǎ jé ŋgwǎla, kǎ kwey

13:30 Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 **14:1** 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrǎ: Nyǎ á bə dúl wǎal kwǎóógǎ, bwǎ á dǎ mǎ ifúfuundú í bwíl nǎ ndí yí. † **14:3** nǎr: Kǎlǎ wǎŋg í dǎ mpǎ nǎmǎ ndǎ ntǎnga. **14:12** MmN 12.1-14 **14:12** MmN 12.15-20 **14:17** Yuǎ 13.2, 21-30 **14:18** Sǎm 41.10

ísâ byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwə mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bii shí yí, bánôñ *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwə mú jê. ¹⁸ Ntó, bwə ñgə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñgwál múúd á na bídí, shénónñ ñgə də wa yé, nyə é kusha nə mə.» ¹⁹ Ompwíín bwə mú gwág sâ jəñgú cey lámád, bwə mú ñgə jí nyə ñgwúd ñgwúd ná: «Ye jísə mə?» ²⁰ Nyə mú bəsa nə bwo ná: «Jísə ñgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəñg səná ñgə juwo məbwə shúyá ñgwúd dí yé. ²¹ *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəñgú kú byél.»

²² Bwə ñgə də ntúni, Yésus mú ñwa bələd, yə Zembí cúncəsh nə ndéé, a mú fəy bələd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «Ñwagá, bí dág. Nyúul nyám wə ga.» ²³ Mpásə na, nyə mú ñwa bálá wáan, yə Zembí akíba, nyə mú kala bwo. Bəsh bwə mú ñgul. ²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə mání, məcií māsə, mə zə shwiy shí, zə cé búúd ñkí bulya má. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ñgul wáan ni, kə wós ja mə bá ñgul ncuncumbə Faan mə Zembí dí yí.»

Pyêr nyə é kúlya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

²⁶ Bwə mú ka sey Zembí isusa i gúmə nə ndéé bwə músə kyey kə *Mbán wəolivyé dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɣwəwə búgád nəcé mə. Sâ jəñgú wə jísə cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sənz í mú shîn ciima.” ²⁸ Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá téed kə Galilê, bí kə bá kwey mə nún.» ²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bəsh bwə lánɣwəwə búgád nəcé wo, mə mə abulé bwelə lánɣwəwə.» ³⁰ Ntó wə Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kúlya mə ija ílól búlú gaád, ñgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛé.» ³¹ Pyêr mú nyiñgə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wós nə shwə yág shwiy ñgwúdú, mə kú

bwelə kúlya wo». Bóól *ómpwíín bəsh bwə mú námə ñgə ci ntó.

Yésus mə jəgula nə Zembí Getsemane *(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Nə ndéé, Yésus bánôñ *ompwíín bé bwə músə kumə kúl bwə də jəw nə Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té mə kə sá məjəgula yí.» ³³ A músə jəw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bánôñ bwə mú kə kómb shús. Yésus mú ñgə bə kú ná gwáduga lám nə shɛɛ, məbəm í ñgə shwiy nyə nyúúlád. ³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ñkasə wa shí.» ³⁵ A mú ñwá shish shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembí ná, ñkí jí nə ñkul bə ntó, a kándag nyə baan lú məcɛy nə ífwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káad wo. Yílúg mə bálá məcɛy ga! Tɛem bə ntó, í kú bə nda mə céél ná, nji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə mú wəol shí, zə kwey ompwíín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ñgə bále kə gwád í? Wo cugé nə ñkul ji ñkasə təw nji wəla ñgwúdú? ³⁸ Jigá ñkasə, jəgula nə Zembí, bí bóg kú biil məbwəbúlánád. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njənd; nji nyúul í cugé nə ñkul kwag kuú njənd wəñg.» ³⁹ A mú nyiñgə shish shwóg, kə nyiñgə jəgula nə Zembí, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyiñgə zə ómpwíín bé dí, zə námə nyiñgə kwey bwo ígwád nəcé mísh mə á ñgə ntám bwo, bwə kú ná mpu sâ bwə bí nə ñkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja áléel nyə á nyiñgə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í mə shîn. Baan í mə jê. Bwə zə kɛenzh *Mwân mə Múúd məbwə mə ósól ó məbəw dí. ⁴² Tówúgá, sə kyéyug. Muud mə kusha nə mə ó zág yé.»

Bwə bii Yésus *(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)*

⁴³ Yésus ñgə ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoñg *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ñgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwɛɛ nə məbúle. Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó məcɛɛ, nə ocúmbá buud wə ləəm wə bwə á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey

kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabil.» A mú fálal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwə mú ntág kɔ Yésus, bwə mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoonɔ mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ηgwól sɔl məsáal mə Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləngaanə? ⁴⁹ Ngaá ná shé á də bə jwəw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Luη má Zembî dî, bi kú séemb mbwə ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag.» ⁵⁰ Ompwín bēsh bwə mú myaas nyə, bwə shîn fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzé í á ηgə bɛ nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlád. Nda bwə á ηwá námə bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwə mú kə nə Yésus wə Ajeláci á ofada. Milúlúú myā ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó máceɛ, bēsh bwə mú kə seɛnyə cínɔɔ. ⁵⁴ Pyêr nyə nyə á ηgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wós nūη luη. A mú kə jí shí, bənðη bíl ífulish, ηgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myā ofada, bənðη *Gwoonɔ ósəmbye ó milású wā Zembî jēsh bwə á ηgə sɔ njagə bwə jéég nyə ná ndeé bwə gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwə á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwə á ηgə búgə nyə milású, nji isā bwə á ηgə ci yí í kú ηgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwə mú tōw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ηgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwə á lwə nə məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāη í kú bə ná məbwə má búúd wə má shúmə.» ⁵⁹ Nji bwə á tēem ci ntó, milású myāη mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajeláci á ofada mú tōw tátəlí mísh má buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwə ηgə bwaagulə wo ní?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyinɔ jí nyə ná: «Ye wo jí *Krîst, *Mwân má Zembî sá ηgə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó,

bi é dág *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm má Zembî á ηkul nyēsh dí, bi mə bá námə dág nyə, a ηgə zə mínkúdád.»

⁶³ Ajeláci músə nyəa míkáándó, nyə ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshinəd yí? ⁶⁴ Biméfwó bi má gwág nda á má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dág ná jí?» Bēsh bwə mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wā cínɔɔ bwə mú tééd ηgélə sey nyə mənɔnd mpwóóbúd, bwə cɛɛlə nyə sâ míshád, ηgə wá nyə ikúda, bwə ηgə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawag sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ηgə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé di, seegya ná ηgwól múdá má də sēy wə Ajeláci á ofada mú wós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ηgə gwáalə kuda, nyə dág nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoonɔ má Yésus muud á Nazarēt dí.» ⁶⁸ Pyêr mú kílyə nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ηgə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínɔɔ, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ηgwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wɔonɔ mú nyinɔ dág Pyêr cínɔɔgú, nyə nə buud bwə á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonɔ ján.» ⁷⁰ Pyêr mú nyinɔ kílyə. Kú bwey ná, buud bwə á bə cínɔɔ wá, bwə mú nyinɔ ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoonɔ ján, nəcé wo jisə námə múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kílyə nyə nə məma ηkaanə, nyə ná: «Ŋkí má bwiinɔ ijɔ, ηkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ηgə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ηgwúm kúwó mú kwáág ja ábeê. Pyêr mú téduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeê, wo e kílyə mə ija ílól.» A mú cwíl nə yə.

15

Yésus təl kɔɔdud wə Pilât

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

1 Mán mælêṁ, ná námé mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nê ocúmbá buud wâ lœm, nê *Oyíguli ó máccē nê *Gwoong ósémbye ó milású wâ Zembí bwé mú seengya né bwé zé sámb lésú má Yésus. Bwé mú wólê Yésus mænkæda, kæ cwámbulê Pilât. 2 Ntó Pilât mú jí nyê ná: «Ye wo jisê Njwû *Oyúden?» Yésus mú bēsa nê nyê ná: «Wo má cî óni.» 3 Milúlúú myâ ofada mí mú ngæ bul búgæ Yésus lésú. 4 Pilât mú nyiŋgæ jí nyê ná: «Fwog dág bímbí milású bwé ngæ búgæ wo myá. Né wo abésáyé?» 5 Yésus kú bēsa tœ ciyá. Pilât mú káam.

6 Pilât nyê á ða bæ ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíð mbwug ngwûd, wœng lœm í ámæ gwáámby nyê yí. 7 Í á ka bæ, ngwól múúd nê jíné ná Barábas bânêŋ bóól búúd bwé á sá ná buud bwé sáág miŋgáádé nê ijwû, bwé gwú múúd cínœng, bwé mú ka kæ mímbwugæd. 8 Ntó, áncuncuma buud mú bád mbúnj í ða kæ mpáánzê milású yí, kæ jí Pilât né nyê sáág bwo sâ nyé ða bwey sá nê ŋkændí yí. 9 Pilât mú jí bwo ná: «Ye bí má jii ná mæ bíðág bí Njwû Oyúden?» 10 Nyê á cî ntó nœcé nyê á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ngæ kusha nê Yésus zhíhúd. 11 Ja Pilât má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lœm ná Pilât bíðág Barábas. 12 Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mæ sáág nyœng bí ngæ jôw ná Njwû Oyúden yé ntædelê?» 13 Bwé mú nyiŋgæ kîm gwów-gwôw ná: «Bwambulæg nyê kwolós dí!» 14 Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwé mú kwo kîm gwów ná: «Bwambulág nyê kwolós dí!» 15 Nda Pilât nyê á cœl cweel lœm mpimbæ ná, nyê mú bíð bwo Barábas. Nyê lwâm búúd ná bwé fyámáség Yésus milwóŋ. Nyê mú yê bwo Yésus ná bwé kág bwambulæ nyê kwolós dí.

16 Ozimbi bwé mú kæ nê Yésus luŋ má Pilât dí cwû. Bwé mú seeng ózimbi bêsh cínœng. 17 Bwé mú bwééd nyê káándé ícî atítíí. Bwé ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwô *tûm gúmá, jil nyê lúúd. 18 Bwé mú ngæ bœda nyê mæbádá mæ cóógú ná: «Yé Njwû Oyúden,

sé ngæ báág nê wo.» 19 Bwé mú nyífæ nyê mbwu lúúd, sey nyê mæntænd, bwé ngæ kúd mæbwóŋ shí nyédí mpwóómbád nda bwé ngæ yê nyê gúmá. 20 Ja bwé má shîn cágulæ nyê ntáni yí, bwé mú yíl nyê káándé ícî atítíí, bwééd nyê mikáándé myé, bwé mú kæ nê nyê, kælæ bwambulæ nyê kwolós dí.

*Bwé bwambulæ Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)*

21 Bwé ngæ kæ ntáni, bwé mú bwæma nê ngwól múúd ngæ wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóŋgú má Alæguzándræ bá Rúfus. Bwé mú yímbuli nyê ná nyê ŋkényug Yésus kwolós. 22 Bwé mú ngæ kæ nê Yésus kæ jé kúl bwé ða jôw ná Golgota yí. Jíné dœng í ká ná «kúl á bwundú lúu». 23 Bwé mú ŋwá yê nyê wáan fulá nê mîr* ná a ngúlæg, a mú ban. 24 Bwé mú bwambulæ nyê kwolós dí, bwé mú wusæ mpaambé ná bwé kawula mikáándé myé, muud yêsh á gwoong jáŋ bæ nê kœw. 25 Bwé á bwambulæ nyê kwolós dí, jwôw í mú mæbaan ibuu má mpámán mpámán. 26 Bwé á cilæ cwoomb bwé á gwú nyê nê ndí yí nyédí kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wé éga». 27 Bwé á bwambulæ nyê kwolós dí, bânêŋ izhilœŋgaané íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwê mæncwúm, jíga jéd nyédí mbwê mækóól. 28 †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwæma ná: «Bwé á lô nyê gwoong izhilœŋgaanéd.»]

29 Buud bwé mú ngæ lô cínœng, bwé ngæ lwíy nyê, bwé ngæ sagusæ milúu nê mæzhwámá. Bwé nê né ná: «Né wo wé éga! Wo muud ji nê ŋkul búgæ *Mpáánzê Zembí ná ndeé wo kwo sá ŋji mwów málóól shumálæ nyúl yé, 30 cugug woméfwó, shulág, wú kwolós níid». 31 Milúlúú myâ ofada nê *Oyíguli ó máccē bwé mú námé ngæ cágulæ nyê, bwé ngæ cî bwámé nê bwámé ná: «Nyê á ða cug buud oshús, ŋji a káád cugúlæ nyéméfwó. 32 Yé *Krîst Njwû-buud á *Izæryêl! shulæg shí kíkídíga, sá dágúg ná, sá ka *búgula wo». Tœm bæ búúd bânœŋ bwé á bæ íkwolós dí wá, bwé á ngæ námé lwíy nyê.

15:2 Mat 27.11 15:3 Yuá 19.9; Mak 14.61 15:9 Mat 27.11 15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19 14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mîr: Nyê á bæ mólól mákúl má líí bwé á ða sá bóól ólabínda nê míl mímyudú nê ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkœw á oféél-féélí ó íciyá dí. 15:24 Sôm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nê iciyá íni. 15:29 Sôm 22.8; 109.25 15:29 14.58 15:32 Mat 27.11

*Shwiy mə Yésus**(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)*

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós mǎwəla mǎlól mǎ mpwó-kugú. ³⁴ Mǎwəla mǎlól dí, Yésus músə kîm nə ñkulú ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó mé ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ³⁵ Ja bóól búúd bwá á bə cínəŋ wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «Gwágá, a ñgə jôw Eli.» ³⁶ Nğwól múúd mú tí kúló, kə ñwa eponzh, juwo mǎlwəg mə ábibyenzhú dí, a fəen shwóg lú líd. A mú kənd ná Yésus ñgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dág jini, ñkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kîm nə ñkulú, a mú jimal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáanzé Zembî yí í mú seel tátám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dág mbii Yésus nyə á jimal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwân mə Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwá á bə cínəŋ bwá tál shwóg-shwóg ka də dág. Mariya á Magúdála, nə Mariya nyəŋgú mə Yózes bá Zhâk á ntombú, zə keel Salúma, bwá á bə gwoonŋ búdá jəŋg dí. ⁴¹ Budá bəŋgú bwá á də sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilê yí. Bóólúgá búdá ñkí bulya bənonŋ bwá á bád zə Yurásəlem wá, bwá á bə námə cínəŋ.

*Bwá ká dəl Yésus**(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Nğwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Arimatê, nyə á bə námə gwoonŋ mílúlúú myâ ləəm dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembî. Jwôw dəŋgú, kugú í mú ñgə bii shí, baan bwá də kwísha ísâ yâ Sábaad‡ yí, Yóseb wəŋgú mú kə nə ñnkəŋ wá Pilât, kə gwáamb mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilât nyə á gwág ná Yésus mə leelá yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wámbulə ñkí Yésus mə ñwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shîn gwág mpəsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kəg ñwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo

ndómbó wəŋgú, kə dəl shwôŋ dí. Bwá á lúmə shwəŋ nyəŋgú fifim mǎkwóógú. A mú bingal məma kwóógú, juwal shwəŋ. ⁴⁷ Mariya á Magúdála bá Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwá mú ñgə mpu dág kúl bwá á dəl nyə yí.

16*Yésus mə gwûm**(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)*

¹ Ja Sábaad mə shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magúdála, nə Salúma, nə Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwá mú kə kusə ólabínda ná bwá bá kə gwáagulə mbimbə mə Yésus. ² Ná ndeé, jwôw shwénde mə dá tééd yí, bwá mú kə wóós shwəŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwôw í ñgə kúnəw cwíil. ³ Bwá mú ñgə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bingal shé kwóógú dásə shwəŋ dí yí?» ⁴ Bwá ka bân mísh, bwá mú dág məma kwóógú ni í mbwúg koogú. ⁵ Bwá mú nyí shwəŋ dí, kə kwey wúl shwanzə í njúl njínjilí, kóómb á mbwə mənəwûm, nyə nə mikáándə mí áfufumá. Bwá mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzə ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ñgə sô Yésus, muud á Nazarêt bwá á bwambulə kwólós dí yé! A cúgé wa, a mə gwûm. Dəgá kúl bwá á bwíŋg nyə yí. ⁷ Ná ndeé, leelúgá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wá bínəŋ bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwíiŋg bí ná.» ⁸ Ntó, bwá mú wəenzh wú shwəŋ dí bwá ñgə lilya, mílám kú bə ná shee; í mú sá ná bwá nda jaaw təə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wá Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. ¹⁰ Mudá wəŋgú mú kə jaaw buud ó gwoonŋ o Yésus sâ jəŋgú, nəcé bwá á bə nə məcey mílámád, bwá ka ñgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus mə gwûm, nyə shí námə dág nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwá á shígé magulə.

15:33 Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 ‡ **15:42-43** Jwôw lə Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú fláadê, kə jó kugú á sásaadê. Oyúden bwá á shígé də sêy jwôw dəŋgú. **16:6** 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34 * **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíín bé óbá, bwé ñgá kə bwádí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúúl nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bəəñgú bwé mú nyingə nə mpúsə, kə jaaw bəəñgú ómpwíín bwé á lúgə Yurúsəlem wá, bəñ nəmá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyingə lwóya nyúúl nyé ómpwíín wúm nə ñgwúd dî, bwé ñgə də. Cínəñg a mú jum bwo nəcé bwé á shígé *magulə kéel búúd bwé á jaaw bwo ná a mə gwúm shwoñ dí yí. Bwé á bə ñkí lal mílâm. ¹⁵ Ná ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kág cúndə Jəjə Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyəəñg mə bá *búgula, bwé juwo nyə yé, nyə wé mə bá *dúg cug yé. Nyəəñg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yâ kandugə. ¹⁷ Ntó, bəəñg bwé bá búgula wá, bwé bá də sá *máshimbá: bwé bá də yíl búúd məjamb jínə dáámud, bwé lás məkál məshús, ¹⁸ bwé bii ónywâ nə məbwê. Nkí bwé dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwé kéel mimbêl mábwê, mimbêl myəəñgú mí yâl.»

Yésus mə ká gwôw

¹⁹ Ja Yésus mə shîn lás nə bwo ntúni yí, a mú ñkâñ kə gwôw, kə ji mbwê mənəcwúm mə Zembí dî. ²⁰ Ná ndéé, *ompwíín bé bwé mú nyingə, kə ñgə cúndə Jəjə Kéel ikúl byêsh. Cwáməba Yésus nyə á də yə bwo ñkul ísény byáñúd. A lwágulə nə minjígúlá myáñ mí á bə tátəlí nəcé bwé á də sá máshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njii, tɛɛm bæ ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwé á shígé bæ mímbýágá mí Oyúden wá, bæɔɔɔ bwé á du lás Gurêk wá. A ɔɔɔ féel bwo iciyá bísé nə ɔkúl yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ɔɔɔ lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bæ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bæ nə nduwán mə Yésus, nə məbwébúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilê yí (4.14-9.50).

(3) Njənd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sóólúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmálə nyə á gwúm shwoɔɔ dí yí (22-24).

Sé bí nə ɔkúl ci ná lúú ciyá á kálaad wúse 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔɔ bæɔɔɔ bwé á jímb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bêsh bwé ɔɔɔ cugə kú nə nyə wá búse njímbúlá. Gwó wá nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zég cug bæɔɔɔ bêsh bwé é lág nyə wá. Yésus mə du bul julə búúud bwé ɔɔɔ bwəma nə mpyóɔɔ wá, nda: osól ɔ míśəm, ikákágá, mimbúbúwá, mimbêl nə ojínə ɔ búúud.

Matéédúlə mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúud, zhwoɔɔ buud bwé á mə ɔɔɔ she cilə ɔkúmba lân á isâ í á sɔɔ wa sádí yí. ² Bwé á ɔɔɔ jaaw isâ námə nda búúud bwé á dúg byo tééd matéédúléd wá bwé á bwiɔɔɔ sá ná. Buud bæɔɔɔ wá bwé ɔɔɔ sá iséy í bwiɔɔɔgúlə mílású mí Zembî. ³ Ná ndeé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byəɔɔɔgú téégyá nda í á ɔɔɔ sɔɔ ná. Mə zé cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jêsh tééd matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á ɔɔɔ myá mí bálé bæ búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Njwól fada nyə á bæ ná Zakarî ja Herod nyə á bæ njwú-buud á Yudéa yí. Fada wəɔɔɔgú bənêɔɔ Abiya wé bwé á bæ ján gwoɔɔɔ. Mudá yé nyə á bæ ná Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arəon. ⁶ Bêsh obá nə mudúm nə mudá bwé á bæ otátəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dí, bwé dúgə mpu sá Zembî məgwág, du bæ isâ byêsh Cwámba ɔɔɔ ci ná í bág yí nə məcɛɛ mə mêsh mbií á kú nə sá á jumúg. ⁷ Nji bwé áshígé bæ nə mwân nəcé Ilísabet nyə á bæ kundú, bêsh obá bwé á bæ ntâɔɔ bwé mú icwúcwúul.

⁸ Dúlúgá jwôw dí íí, Zakarî nyə á ɔɔɔ sá iséy í fada byé nda í á bæ jwanɔɔ á gwoɔɔɔ ján ná. ⁹ Ofada bwé á du wusə mpaambé ná bwé féesh nyəɔɔɔ kóg nyii *Mpáanzó Zembî yé. Bwé á ka námə wusə jini jaá, mpaambé mú féesh Zakarî ná nyə wé kóg nyii kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lə jígalúlə cáá ni dí, buud ɔ kúl búúud bêsh bwé á bæ tóón bwé ɔɔɔ jəgúla nə Zembî ¹¹ Njwól *éngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúul wé Zakarî, zə tów nyə ɔɔɔ mbwə məncwúm, *alatár bwé du jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúud nə dúgúlə nyə á dúg éngəles yí, a mú bul bæ nə ifwaas. ¹³ Nji, éngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bæɔɔ fúndə, nəcé Zembî mə ɔɔɔ məjəgúla mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəɔs nə məshusəɔɔ, ncúlyá buud bwé bá námə bæ nə məshusəɔɔ nə byélúlə mwân wəɔɔɔ mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bæ fwámé múúud mísh mə Zembî dí. Nyə abulé bwelé ɔɔɔ málwəɔɔ kú ɔɔɔ gúl sá ányinyaanê. A bá bwey bæ lwándúlá nə Nkɛɔɔkɛ Shíshim a njúl ná mwə mə nyóɔɔɔgúd. ¹⁶ A bá námə sá ná bóól búúud wá bag ɔ *Izəɔɔyél bwé nyíngəɔɔ zə wé Zembî wáɔɔ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lân mə Zembî nə *shíshim nə ɔkúl Eli nyə á bæ nə ndí yí. A bá zə sá ɔkɔwəbulə mpédúgá osóɔɔɔgú bənêɔɔ bwân. A bá námə sá nə bæɔɔɔ bwé á du bæ nə məlwə wá bwé céndúg kú njənd, bwé bæ nə fúg á otátəlí ɔ búúud. Ntó, a bá kwəməsa Cwámba kúl búúud í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə éngəles ná: «Mə músə cwúcwúul, mudá waamé mə námə jaas; mə e bá wámbulə sá wó ɔɔɔ ci ni

ntudélê?» ¹⁹ Engales mú bęsa nę nyę ná: «Mę wó Gabryél, mę ji míš mę Zembî dí, mę ngę sęy nę nyę. Nyę ámę nti mę nę mę zág lęsha nę wo, zę jaaw wo jęję mákál mání. ²⁰ Nji, nda wó mę ka bę kú *magulę íciyá byâm ná, wo é bę fifi. Wo bá ji kú lás kę wóós jwđw ísâ mę ámę zę jaaw wo íni í bá bwęma yí. Nęcé byáá í bá bwęma dáj węlad.»

²¹ Í á bę na, kú búúd jân í ngę bwánd Zakarî. Buud bwé mú ngę káam nę a mę bul bwęy nŭŭ Mpáánzọ Zembî dí cwú.

²² Ja Zakarî nyę á ka cúwo tóón yí, nyę á bę kú ná nę nkul mę lęsha nę buud. Bwé mú mpu nę a shí dág gúl sâ nŭŭ fúm á ci dí. Nyę á ngę fufę nji mębwę. Nyę á shwal bę fifi. ²³ Ja nyę á shínal mé mwđw mę ísęy yâ Mpáánzọ Zembî yí, nyę á ka nyiŭŭgę kę bwđdí.

²⁴ Fwála mú cę, mudá yé Ilísabet músę bę nę bum. A mú shwaaw tâŭŭ ņkwoond otóón kú lwóya nyúul, a ngę ci ná: ²⁵ «Sâ Cwámba mę sá mę wó ga. A mę nti míš mé mđdí zę yíl mę shwŭn mę á bę nę ndi búúd bâm dí yí.»

Yęsus mę bá byél

²⁶ Ja bum mę wóós Ilísabet nkwoond saman dí yí, Zembî mú kęnd *ęngales Gabryél ngwála á Galilę bwę dę jđw nę Nazaręt yí. ²⁷ Nyę á kęnd nyę nę a kág lęsha nę ncwiyę sás lú múdá í á bę wu nę Mariya yí. Sás dęŭŭŭ í á bę nę cęęlá bá nę Yóseb, muud á bag ę *Dávid. ²⁸ Engales mú nyí Mariya njów ci nę nyę ná: «Mę báág nę wo, Yawé ji nę wo, a mę sá mpaam nę ję lām.» ²⁹ Iciyá íni í mú sá Mariya mitédúgá búbulę lúúd. A mú ngę ji lámúd nę wâŭŭ mbií mębđdá í kę ná ji. ³⁰ Engales mú ci nę nyę ná: «Mariya, kú bęęg fúnda. Nęcé wo mę bwęma nę ocúncęsh ọ Zembî. ³¹ Dęgí, wo zó bę nę bum, wo bá byá mwámudŭm, wo gwiid nyę nę Yęsus. ³² A bá bę fwámé múúd. Bwé bá dę jđw nyę nę *Mwân mę Zembî a gwów-gwđw. Zembî wúsę Yawé mę bá yę nyę ijwŭga í mpáámbá ję Dávid. ³³ A bá jwú nę bag ę *Yákwab kandęgę á kandęgę, ijwŭga byé í ábúlé bę nę męshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nę ęngales ná: «Jân í bá bę ntudélę, mę kú fwo mpu múdŭm?» ³⁵ Engales mú bęsa nę nyę

nę «ņkęņkę Shíšim mę bá zę wódí, nkul mę Zembî a gwów-gwđw í mú búdal wo nda gúgúwá í dę búdal múúd ná. Gwé wé í bá sá nę mwân wó bá byá yé mę bá bę féeshá, bwę dę jđw nyę nę Mwân mę Zembî. ³⁶ Dęgí, mbyél wđ Ilísabet mę zę bę nę bum ícwúúlád. A bá námę byá mwámudŭm. Nyę muud bwę á dę ci ná a ji kundú yé, bum mú nyę nkwoond saman dí. ³⁷ Mpug nę sâ cúgę nę nkul bwelę ntę Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mę ji sól męsáal mę Yawé. A sáág mę nda wó mę ci ná.» Engales mú kyey.

Mariya mę ká dág Ilísabet

³⁹ Námę fwála dęŭŭŭ dí, Mariya mú ņwa zhí lęlálę kę ngwála á kóómb Yudęa jisę mímbŭŭŭ mimbŭŭŭ yí. ⁴⁰ A mú kę nyí Zakarî dí njów, będa Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyę á gwág mębđdá mę Mariya yí, mwân nyę á lugęsa nyę mwđ dí, Ilísabet músę lwánd nę ņkęņkę Shíšim ná cwóó. ⁴² A mú kŭm męma nkwiimbyę, nyę ná: «Wo ji nę ibwádán ntę bóólúgá búdá bęsh, mwân ji wo mwđ dí yé ji námę nę ibwádán. ⁴³ Ji í mpú sâ nę nyęŭŭŭ mę Cwámba waamę zág mđdí yí. ⁴⁴ Nęcé dęgí, nji męlwę mām mę ámę gwág mębđdá mwđ yí, mwân nyę ámę lugęsa mę nę męshusęg mwđ dí. ⁴⁵ Węę mę jęla, węę muud mę *búgęla nę sâ jęsh Cwámba mę sá ná bwę jááwęg wo yí í é bwęma yé.»

Mariya mę ságúsá Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná: Zembî waam, wo ji męma Zembî. ⁴⁷ Shíšim wām í ngę kęos nę męshusęg nęcé cęgye waamę Zembî. ⁴⁸ Nęcé a mę bále nti míš dág zhizhe lwaá dé ámudá. Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byęsh bwę bá dę ci ná: «męę mę jęla». ⁴⁹ Nęcé Zembî á nkul nyęsh mę sá mę męma ísâ. Jínę dé dúsę nę gúmę ntę sâ jęsh. ⁵⁰ Lām męcęy yé wúsę ná bagę shú búúd bwę ņwá nyę nę fúndúgá wá kę wóós íkala ikala. ⁵¹ A mę lwóya nkŭl nyé.

A má sá ná buud bwá ða ñkêny mányúúl wá
bwá címagú.

⁵² A má yíl ñkácid i búúd íjiya í ící byáñúd
wusə shí,
a bân ózhizhe ɔ búúd gwôw.

⁵³ Buud bwá á bə nə məfúfə wá, a má yə bwo
zhwoɔ təəm
a nying búúd ó təəm məbwə ocwûd.

⁵⁴ A má zə kwiid bag ɔ sół məsáal yé
*Izarəyêl,

a má téduga lâm mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámbə bísú
shú má *Aburəham bəñəñ mpwoŋ buud
nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilisabet bwá á já je bə
óñkwoond olóol ná ndéé Mariya músə nyingə
kə bwódí.

Byélé má Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla la byeyí í á ka wósos Ilisabet. A mú
byá mwámudûm. ⁵⁸ Nə buud bəñəñ bwá á bə
ján ban wá, nə mimbyél myé bwá mú gwág
ná Yawé má bul gwág nyə ceɔ lámád. Bəñəñ
bwá mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyə a wósos mwôw
mwəamb yí, bwá mú zə ná bwá zə sá nyə
ábíwáág. Bwá mú ceel gwiid nyə ná Zakarî
nda sóñgú. ⁶⁰ Nji nyəñgú mú ci ná: «Mbô!
Jínə dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwá mú ci nə nyə
ná: «Muud ñgwúd nə ñgwúd cugé nə jínə lú
Yuánes njów búúd wán wêsh dí.» ⁶² Bwá mú
ðə lésha nə sóñgú mwân ðə fufə nji məbwə
jílə nyə jínə á céél gwiid mwân yí. ⁶³ Sóñgú
mwân mú gwáámb ná bwá yág nyə kwóógú
ná a zág cilə cínəng. A mú cilə ná: «Jínə dé
wə Yuánes.» Buud bēsh bwá mú bul káam.

⁶⁴ Seegya ntág ná Zakarî mpu má bəñ, jûm
mú nyə fulí ná a je lás. A mú shwal bân
kál ñgə yə Zembî məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó ban
bé bwá mú bə nə fúndúgú. Ná ndéé buud
bwá mú ñgə bwiing lân á isá í á síy íni shí
Yudéa á mimbəñ nyêsh. ⁶⁶ Buud bēsh bwá
á gwág lân wəñg wá bwá á bə kú bwəle yíl
lâm cínəng. Bwá mú ðə jî ná: «Múmwán jəñg
í bá bə jí e? Búbálé, ñkul má Yawé í á ñgə nyín
cug mə mwân wəñgú.»

Zakarî mə cúnda cúnda má Zembî

⁶⁷ Mwân sóñgú yé Zakarî mú lwánd nə
Ñkəñkə Shíshim ná cwóó, a mú cúnda cúnda
má Zembî, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembî á *Izarəyêl
nəcé a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo
mənyámád.

⁶⁹ A má wéeshuli sá ñkácid cugye
mpwoŋ buud má sół məsáal yé *Dávid dí.

⁷⁰ Nyə a shí bwey ðə jaaw kéel ðəñgú,
*buud ɔ micúnda bé nyə á féesh yág wá ðə
jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yíl sá mányámá má
mízhízhíñ mísúd,
a yíl sá məbwə má bəñg bwá ñgə mpii sá
wád.

⁷² A má lwáɔulə ná a jî nə lâm mácey nə odá;
a má téduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcé nyə á keɔn búbálé nə Dâ *Aburəham
ná í bá bə ná

⁷⁴ á ká shîn yíl sá məbwə má búúd bwá ñgə
lúmbali nə sá wá dí,
sá má bá ðə yə nyə gúmá kú nə ifwaas,

⁷⁵ sá ñgə lwóya ná sá búsə buud bé,
sá ñgə cugə tətəlí nyədí míshád,
ñgə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwá jálá nə cugə
ná,

sá bə ntó mwôw má cug mäsú mēsh.

⁷⁶ Múmwán, bwá bá ðə jôw wo ná *muud
micúnda má Zembî á gwów-gwôw.

Nəcé wo bá ká Cwamba shwóg, kə
kwambəle nyə zhií

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg ná a ñgə zə ná a zə cug
bwo,
juu bwo nə *misám myáñ.

⁷⁸ Zembî wúsú jî bul bə nə lâm mácey.

A má nti sá məñkenya má ñgə zhu gwôw
nda məñg mə jwôw ja í ðə cúwo yí,

⁷⁹ má zág kwan bəñg bwá ñgə cugə yídúgú
shwiy dí wá,
má zág sá ná sá cúgəgí ná shee.

⁸⁰ Mwân nyə á ka námə ñgə wíy, *shíshim
yé ñgə ñwa ñkul. Nyə á ðə jî máshí má
shwéeshá ná ndéé kə wósos jwôw nyə á kə
lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

1:52 Sôm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10 **1:53** Sôm 107.9; 34.11 **1:54** Msh 7.20; Sôm 98.3; Mət 17.7; 22.17 **1:59**
Mət 17.12-13 **1:60** 1.13 **1:68** Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31
1:70 Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mət 22.16-18
1:74 Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2
1:79 Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16

2

Byélé má Yésus

¹ Í á zə bə mənɪ mwəw di, *Káázəl Ogust nyə á cilə ná buud ɔ shí mishwun bēsh bwé kág cilya ílān dī. ² Ílān bwelélə sɪy wə cí. Í á bə Kirínus njúl ngwáməna á faan lú Sirí. ³ Ntó buud bēsh bwé á ka kə ngə cilya, muud kə ngwála í dúgyá nə beend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarēt faan lú Galilē, bád kə Betulehem, ngwála mə *Dávid faan lú Yudéa, nəcé nyə á bə mwān á njów búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ngə kə ílān dī, bá Maríya, mudá í á bə ná bá bwé zə béya yé, Maríya wəɔng njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwé njúl nūn, fwála lə byeyí mú wós Maríya. ⁷ A mú byá mwān yé acúmbá, mwámudúm. A mú wá nyə bwámád a bwíg nyə kúl bwé á də wá itəw idəw ná í dúg də yí, nəcé bwé áshígé bə nə bwágé njów ójōn.

Obaagulə ó itəw bwé dúg wəéngəles

⁸ Obaagulə ó itəw bwé á bə shí nyəɔngúd bwé ngə jí mifum tóón íbugád ngə baagulə itəw byán. ⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə wós bwo na, mənkenəwa mə Cwamba mə mú lyɛ bwo nə mənkenya ná kəsh. Ifwaas í músə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éngəles mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcé mə ngə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jēsh məma máshusəg yí. ¹¹ Cugye mə byél bí múús ngwála mə *Dávid. Nyə wə *Kríst Cwamba. ¹² Bi é yag nyə nə məyigyé mága: bi é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwé də wá itəw idəw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wə gwəw bwé mú zə kwey nyíni bwé ngə yə Zembí gúmə səsad ná:

¹⁴ Zembí bəg nə gúmə jōn á gwów-gwówúd; wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwé cágəg nə shəe.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwé mə béegya nə bwo kə jōn dī yí, obaagulə ó itəw bwé mú cí bwámé nə bwámé ná: «Sə kágá Betulehem kə dúg sá í mə sɪy Zembí mə sá ná sə mpúg ga.» ¹⁶ Bwé mú ngə kə ná cá-cá, bwé mú kə kwey Maríya nə Yóseb nə kúkény

í mbwúg kúl bwé də wá itəw idəw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwé mə dúg nyə yí, bwé mú bwiing sá éngəles nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔng yí. ¹⁸ Buud bēsh bwé á ngə gwág bwo wá bwé á ngə bul káam sá bwé á ngə bwiing yí. ¹⁹ Maríya nyə nyə á baagulə isá byəɔng lámúd, a ngə bigas byo. ²⁰ Nə ndéé obaagulə ó itəw bwé mú nyingə bwé ngə yə Zembí gúmə, ngə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwé ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námá nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwé kə nə kúkény Yésus mpáanzə

²¹ Ja jwəw lú mwəomb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwé sáag mwān ábiwáag. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Maríya a kú fwo ŋwa bum yí.

²² Nə ndéé í mú zə bə fwála ná bwé sáag ŋgusa íci Moyíz nyə a cí yí. Bwé mú bád kə nə mwān Yurúsəlem kálə lwóya nyə wə Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcəɛ dī ná, ná: «Mwámudúm yēsh mə téed byél yé, bwé kənd nyə koogú ná a bəg shú mə Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwé kəg yána ílím í *mátúnəga námá nda jí cilyá nda mbwoomb məcəɛ dī ná, bwé kə nə məwúwo məbá ŋkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Símayon. Nyə á bə tátalí muud, nyə a wá lám wə Zembí. Nyə á bə nə Ŋkəŋkə Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izərayél milám shí yé. ²⁶ Ŋkəŋkə Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abəle yə a kú fwo dúg *Kríst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəɔngú Ŋkəŋkə Shíshim í á sá ná a kəg *Luŋ mə Zembí. Ja óbyəl ɔ Yésus bwé á zə nə mwān Luŋ ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcəɛ í ngə cí ná, ²⁸ nyə á ŋwa mwān nyədí mábwəd a mú yə Zembí cúncəsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwó í yəg nə shəe

nda wó á cí ná,

³⁰ nəcé mísh mām mə mə dúg nda wó zə cug sé ná,

³¹ cugulə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ngə dúg yí.

³² Jísə mənkenya mə bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí,

kûl gwô Izurayêl í bág nê gúmá yí.

³³ Yésus sóñgú nê nyôñgú bwá á ngê káam sâ jêsh Símayon nyê á ngê ci shú dé dí yí. ³⁴ Símayon mú bwádan nê bwo, nyê nê Maríya nyôñgú mê Yésus ná: «Mwân éga Zembî má ntí nyê ná a zég sá ná zhwog buud ɔ Izurayêl bwá búlag, zhwog buud wôol. A bá bê gúl sâ má Zembî í bá ntɔ búúd ñkul yí, sâ búúd bwá ábúle magulê yí. ³⁵ A bá zê sá ná zhwog buud mitádúgá myáñ mí mpúyúg. Wêe ntâg íí, mæcey má bá nyisali wo lámúd nda kafwele.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá á mudâ nyê á bê námá cínong ná Ana, a njúl shilê mê Fanuêl bæend má Azêr dí. Mudá wôñgú nyê á bê a má bul jaas. Nyê a béya a mú cugê nê ngwûm mimbû zangbá. ³⁷ Nyê á ji kúsê kê wóos mimbû mæwûm mwôomb nê mínô. Nyê a shígé dâ bwelê kê shwóg-shwóg nê Luñ má Zembî. Nyê á dâ sá Zembî iséy byé nê mwásê nê bulú a dúgá ci ídâw, dâ yê Zembî gúmá. ³⁸ Nyê á bê námá cínongú ja bwá á bê nê Yésus Luñ yí, a mú yê Zembî akíba; buud bêsh bwá á ngê bwánd ná Zembî mê bá zê yíl Yurusálem mányámád wá, Ana nyê á ngê jaaw lân má mwân.

³⁹ Ja obyâl ɔ Yésus bwá á shîn sá isâ byêsh Mácçê má Yawé má ngê ci yí, bwá á ka nyiñgê kê bwádí ngwála Nazarêt, faan lú Galilé. ⁴⁰ Mwân nyê á ka námá ngê wîy, *shíshim yé ngê ñwa ñkul, a njúl mpaam má Zembî dí.

Yésus mæ nyín mpáanzá Zembî a njúl kákágá

⁴¹ Obyâl ɔ Yésus bwá á dâ kê zâñ páska dí Yurusálem mbû wêsh. ⁴² Bwá á ka námá kwo bád kê nda fúlú í á bê ná, Yésus njúl mimbû wûm nê mímbá, bwá mú kê nê nyê. ⁴³ Ja zâñ í á shîn yí, obyâl bé bwá mú nyiñgê. Yésus mú lúg Yurusálem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ngê táduga ná Yésus bônñ buud ɔ gwoong búsa zhííd. Bwá músê kyey mwásê ncindí. Né ndéé bwá mú ka zê ngê sɔ nyê mímbýêl nê mímbíí myáñ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshígé kwey nyê ná, bwá mú nyiñgê nê mæsóógú kê Yurusálem. ⁴⁶ Í á ka zê bê, bwá má sɔ nyê ná sɔ sɔ tâñ mwôw málól, bwá mú kê kwey nyê a njúl tâm oyígúli ɔ mácçê *Luñ

má Zembî, a ngê gwágulê bwo, a ngê jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bêsh bwá á ngê gwág nyê wá bwá á ngê káam fúg nyé nê mæmpesá mé. Bwá á ngê káam mbíí á ná fúg dâ jímbo lúúd. ⁴⁸ Ja obyâl bé bwá á dúg nyê yí, bwá á jág bul káam. Nyôñgú mú ci nê nyê ná: «Mwân waam, jí wó má sá sá ntáni ní? Wo mpú ná sá shwóóngú sá má ngê sɔ wo nê milám gwôw?» ⁴⁹ Nyê mú ci nê bwo ná: «Bí á mæ ngê sɔ mæ nê jí? Bí ampúyé ná má jálá nê dâ bê ísâ í Dâ dí?» ⁵⁰ Nji bân bwá áshígé mpu gwág sá nyê á ci nê bwo yí. ⁵¹ Yésus bônñ bwo bwá mú shulê kê Nazarêt, a ngê magulê ijwûga byáñ. Nyôñgú mú baagulê ísâ íni byêsh lámúd. ⁵² Yésus nyê á ka ngê wôof, fúg ngê kwídúli, mpaam má Zembî ngê kwídúli, a ngê bê jɔ kágé mísh má Zembî nê mísh má búúdud.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)

¹ Í á ka zê bê, ijwûga í *Káázêl Tiber í má wóos mbû wûm nê tóon dí, Pons Pilát mú bê ngwámæna á faan lú Yudéa, Herod nyê Tatarâk* á Galilé, mínyonñ yé Fílíp nê faan lú Ityrê nê Trakonitídí, Lisanuyas nê faan lú Abilen. ² Í á bê Hána njúl Ajáláci á ofada, bá Kayíf. Ja jôñgú, kél má Zembî í á wóos wá Yuánes mwân má Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyê á ka zê ngê kyey shí nyêsh á fundú ngwôñ Zhurdê, ngê cúndê ná: «Céndúgá mitádúgá, bí duwan, Zembî nyê é juu bí nê *misám mín.» ⁴ Í á bê ntó nda jísé cilyá kálaad mæ *múúd micúndá Izayí dí ná. Næcé jísê ná:

Muud ngê cúndê shí a shwéeshád, a ngê ci

nê:
«Kwambulêgá zhíí má Cwámæba,

bí ság kwûñ jé.

⁵ Bulalugá íbí byêsh,

bí bwú mímbáñ mí anánî nê mi acíg-cíg
myêsh sál shí,

bí ság mábúgæ.

2:34 Iza 8.14; 1Pr 2.8 **2:37** 1Tm 5.5; Mat 6.16-17 **2:38** Iza 52.9 **2:41** MmN 12.1-27; 23.14-17 **2:49** Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ngwámæna nyê á ngê jwú nê mpál ñê á ñkúmba faan yé». Dúgúg námá Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. **3:3** Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5

Sandulagá ikúl í ákukwowulâ, sá byo ná sændôn

6 muud yêsh ka bá dúg cugúlê Zembî mæ bá cug búúd yí.»

7 Buud bwé á ðu zæ wé Yuánes áncuncuma zélê ðu duwan wá, nyæ á ka ðu ci næ bwo ná: «Yé iyælukag íga! Bi má bále fúndæ mpimbæ Zembî má bá lwóya yí? Zé á mæ kéwuli bí éne? **8** Kágá wúmæ fwámé mpúmá† í lwágúlê ná bi má cénd mítédúgá yí. Kúgá bæ nji dúlê téduga ná: “Sé bân sá bí mpwon buud má *Abraham” næcé mæ mpú jaaw bí ná Zembî ji næ ñkul shwázla mákwóógú mága, sá mwo bwân ó Abraham. **9** Mpugá ná zân í wál zæ sámb míkázlê mí ílí máshugud. Bwé é cal lí jêsh í ádé wúmæ fwámé mpúmá yí, bwé kæl gwo kudad.»

10 Buud bwé mú zæ jî nyæ ná: «Sé má jêlá næ sá jí?» **11** A mú bæsa næ bwo ná: «Muud jí næ ishimí íbá yé kéénzhug ñgwûd yæ nyæonj cúgê næ ndî yé. Muud jí næ idâw yé sáág námé ntó.» **12** Onwenye ó tóya bwé mú námé zæ ná bwé zé duwan. Bwé mú jî nyæ ná: «Yíguli e, sé má jêlá næ sá jí?» **13** Nyæ næ bwo ná: «Dúgá jî búúd nji sá mácéxé má yé bí ñkul ná bi dúg jî yí, bi kú nteñg.» **14** Ozimbi bwé mú námé jî nyæ ná: «Sé bân sá má jêlá næ sá jí?» Nyæ næ bwo ná: «Kúgá mánda múúd næ sá jé ñkí ntág ná bi mæ lwó múúd mpêl. Magulagá ná myána bwé ñgá jána næ bí má má jêla.»

15 Nda búúd bwé á ñgæ bwánd bwé ñgá téduga ná Yuánes ó má jéé bæ Mesí ná, **16** Yuánes nyæ á ci næ bwo ná: «Mæ næ ñgæ duu bí næ mæjúwó. Nji ñgwól múúd ñgæ zæ, a jî næ mpífé cý mæ. Mæ ampíyáyé næ mæ cínyug nyæ míkwoolú mí máñgwub. Nywáá má bá duu bí næ Ñkêñkê Shíshim næ kuda. **17** A mbid fwafuga mbwád. A bá zæ béég búúd nda bwé ðu fyaf ñkwáándé ná; a ñwa fwámé mpúmá wá ñkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwele jímæ yííd.» **18** Yuánes nyæ á kwo námé ñgæ jaaw bwo Jójó Kéel, a ñgá yáág næ bwo ná bwé magulæg. **19** Í á ka zæ wóós ná, nyæ á jum Herod á Tatarâk næcé lésú má Herodyâd, mudá má mínyonj næ móól mábôw mêsh nyæ

á ðu sá má. **20** Herod mú kwádule dúl bôw cínonj gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

21 Í á ka bæ gúl ja ná, nda búúd bêsh bwé á ñgæ duwan ná, Yésus mú námé kæ duwan. Né ndeé, ja nyæ á ñgæ jøgula yí, jon í mú bân, **22** Ñkêñkê Shíshim mú nyîn næ nyúul nda faf í mú shulæ nyæ nyúúléd. Kál í mú zhu jon dí ná: «Wo wé Mwân waamê alâm. Lâm wâm wêsh wúsæ wódí.»

*Impáámbá í Yésus
(Mat 1.1-17)*

23 Ja Yésus nyæ a tééd sáal dé yí, nyæ á bæ kala múúd á je bæ mímbú mæwúm málóol. Buud bwé á ñgæ téduga ná a jî mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Heli, **24** Heli mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi, Lévi mwân má Melukí, Melukí mwân mæ Yanay, Yanay mwân mæ Yóseb. **25** Yóseb mwân má Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Amos, Amos mwân mæ Nahum, Nahum mwân mæ Hesali, Hesali mwân mæ Nagay, **26** Nagay mwân mæ Maad, Maad mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Símyon, Símyon mwân mæ Yósek, Yósek mwân mæ Yoda. **27** Yoda mwân mæ Yoanan, Yoanan mwân mæ Résa, Résa mwân mæ Zorobábel, Zorobábel mwân má Salátíyel, Salátíyel mwân mæ Neri; **28** Neri mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Adi, Adi mwân mæ Kosam, Kosam mwân mæ Elumadam, Elumadam mwân mæ Er. **29** Er mwân mæ Yésus, Yésus mwân mæ Elyazar, Elyazar mwân mæ Yorím, Yorím mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi. **30** Lévi mwân mæ Símyon, Símyon mwân mæ Yúda, Yúda mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Yonam, Yonam mwân mæ Eliyakim. **31** Eliyakim mwân mæ Mæleya, Mæleya mwân mæ Mæna, Mæna mwân mæ Matata, Matata mwân mæ Natan, Natan mwân mæ *Dávid. **32** Dávid mwân mæ Yése, Yése mwân mæ Yobed, Yobed mwân mæ Bowaz, Bowaz mwân mæ Sala, Sala mwân mæ Naáson. **33** Naáson mwân mæ Aminadab, Aminadab mwân mæ Adámin, Adámin mwân mæ Arni, Arni mwân mæ Hesaron, Hesaron mwân mæ Fares, Fares mwân mæ Yúda; **34** Yúda mwân mæ *Yákwab, Yákwab mwân mæ *Izaag, Izaag mwân mæ

3:6 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36 **3:8** 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumá nyæonj wá misóólúgá. **3:9** Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 **3:19** Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 **3:21** 5.16 **3:22** 4.18 Mwân: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 **3:27** Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 **3:30** Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14 **3:31** Natan: 2Sa 5.14 **3:33** Mæt 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32

*Aburaham, Aburaham mwân mæ Tara, Tara mwân mæ Nakor; ³⁵ Nakor mwân mæ Seruk, Seruk mwân mæ Ragow, Ragow mwân mæ Falæk, Falæk mwân mæ Eber, Eber mwân mæ Sala; ³⁶ Sala mwân mæ Kaynam, Kaynam mwân mæ Arfagusaad, Arfagusaad mwân mæ Sem, Sem mwân mæ *Nówe, Nówe mwân mæ Lamæk; ³⁷ Lamæk mwân mæ Matusalem, Matusalem mwân mæ Inoog, Inoog mwân mæ Yared, Yared mwân mæ Maluleel, Maluleel mwân mæ Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mæ Inos, Inos mwân mæ Set, Set mwân mæ Adam, Adam mwân mæ Zembî.

4

Sátan mæ bwówulá Yésus
(*Mat 4.1-11; Mak 1.12-13*)

¹ Yésus nyæ a wú Zhurdê a má shîn lwánd næ Nkêŋkê Shíshim ná cwóó. Nkêŋkê Shíshim mú kə næ nyæ shí a shwéeshád. ² Njwû mæjamb mú kə bwówulæ nyæ wu tãŋ mwôw mæwûm mánê. Yésus nyæ a shígé dæ tóo sã mwôw mæwûgúd ná ndeé ja mwôw mæwûng má á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwû mæjamb mú ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, cíng næ kwóógú ga ná í nyéég idãw.» ⁴ Yésus mú yidá bęsa næ nyæ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé næ ŋkul cugə nji næ idãw”.»

⁵ Njwû mæjamb mú kə næ nyæ gwów-gwôw. A mú lwágulæ nyæ mæfaan má shí mishwun mêsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci næ nyæ ná: «Mæ é yə wo ijwûga ná wo jwúg næ mæfaan móni mêsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nəcə mæ wó jí næ byo. Mæ ji næ ŋkul yána byo yə múúd yêsh má céél yə yé. ⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mæ gúmá, byêsh í é bæ ísã byô.» ⁸ Yésus mú bęsa næ nyæ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembî woó Yawé. Nji nyæ wó wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə næ nyæ Yurúsalem, kə tâl nyæ zhwaáŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mæ bá lésha næ *wæŋgales bé ná bwó báágulæg wo. ¹¹ Bwó

é ŋkêny wo mábwád, kuú wô í nda bwíim boogú.”»

¹² Yésus mú bęsa næ né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé næ bwówulæ Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû mæjamb má shîn bwówulæ Yésus mimbii myêsh ntáni yí, a mú kyey béégya næ Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

Matéédulé má ísý má Yésus
(*Mat 4.12-17; Mak 1.14-15*)

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilé a njúl næ ŋkul á Nkêŋkê Shíshim. Jínó dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yêsh. ¹⁵ Nyæ á ŋgə yə buud minjígúlá *mámpáánzə má minjígúlá má *Oyúden dî, buud bēsh bwó ŋgə yə nyæ gúmá.

¹⁶ Ná ndeé nyæ á ka kə Nazarêt wú nyæ á wəof wá. A mú kə nyí *mpáánzə minjígúlá jwôw lú Sábaad nda nyæ á dæ bwey sá ná. Nyæ á ka tōw tətəlí ná a lə Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwó mú yə nyæ ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyæ á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mæ Yawé wúsə módí nəcə nyæ a gwáágulæ mæ mæwúdə ná mæ zəg bwíing mímbúbúwá Jəjə Kéel.

Nyæ á nti mæ ná mæ zəg jaaw mímbwug ná: «Bi má wú mímbwug dî», mæ jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má mæ bāŋ bí».

Nyæ á nti mæ ná mæ zəg fəemushi búúd bwó cúgé næ ŋkul shwə mányúúl wá,

¹⁹ mæ zə cúndə mbú Yawé mæ bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyæ á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembî, a mú ji shí. Buud bēsh bwó á bæ mpáánzə minjígúlá wá bwó mú mpu kənd mísh nyádí. ²¹ A mú tééd lásúlə næ bwo, nyæ ná: «Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág má ámə lə ní í má bwəma múús.»

²² Buud bēsh bwó á ŋgə ságusə nyæ. Bēsh bwó á ŋgə káam jəjə íciyá í á ŋgə wú nyádí mpu dí yí, bwó ŋgə ci ná: «Mwân mæ Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci næ bwo ná: «Mæ mpú ná bí é kənd mæ kaaná í dæ ci ná: “Yé jwówuda,

4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15 4:4 Mbá 8.3 4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 4:8 Mbá 6.13; 5.9 4:10 Sôm 91.11-12 4:12 Mbá 6.16 4:13 22.3, 31 4:14 4.18 4:18 1.68 4:18 Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 4:18 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 4:19 Ləv 25.10 4:22 Yuá 6.42

lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísâ wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námá byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bwá abwélé mpu lág múúd micúndá nyádi kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbáélé ná, ja Eli nyə á bæ yí, ja jon í á feed tâŋ mimbû mílól nə onkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bæ shí nyêsh yí, zhwoɡ mikúsá mí búdá mí á bæ *Izərayél. ²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsá myəəŋɡ dí! Cwúđ! kú bæ tóŋ ɲɡwúđ dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wá wúl kúsá múdá á nûŋ. ²⁷ Mizázaamá mí á bæ námá Izərayél ɲkí bulya ja má múúd micúndá Elizê nyə á bæ yí. Nji, ɲɡwúđ nə ɲɡwúđ í áshígé lwəgəwa; í á bæ nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bəsh bwá á bæ mpáánzə minjígúla wá bwé mú nyada nə a lásúla ntó. ²⁹ Bwé mú tów shí, wáámə kə nə nyə ɲgwála dí tóŋ, kə bád nə nyə mbáŋ dí gwôw. ɲgwála wəəŋɡ í á bæ lwóyá mbáŋúđ. Bwé mú kə nə nyə wu gwôw ná bwé ká ságəwo nyə wusə mbáŋ dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpádúgá ná ndéé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ɲkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ɲgwála á faan lá Galilé. A mú də yə búúd minjígúla mwôw má ósábaad dí. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ɲgə jígəli yí, nəcé ciyá jé í á də bæ nə kéénd.

³³ ɲgwól múúd nyə á ka bæ *mpáánzə minjígúla a ɲjúl nə bów-bôw shíshim jamb, a mú kám nə ɲkulú ná: ³⁴ «Eékyé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bəŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sə? Məə mə mpú wo. Wo wá fééshá múúd má Zembî.» ³⁵ Yésus mú ɲkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúđ!» Jamb í mú wusə múúd wəəŋɡ shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúđ kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bəsh bwé mú bul káam, bwé ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lésú wí nə kéénd nə ɲkul ijwúga ntága ga? Muud éga mə ɲkáánd nə bów-bôw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínə dé í mú jwə kákúl jəsh faan dəəŋɡúđ.

*Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mak 1.29-34)*

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúla, a mú kə Shímun dí ɲjów. Shímun wəəŋɡú ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwé mú ci ná Yésus nə a sáág sâ shú déđ. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádi, ɲkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíđ nyə. Mudá wəəŋɡ mú wəəl cé nə cé tééd ntəg ɲgólə ɲwa ɲjugú wəŋ.

⁴⁰ Ja jwôw í á ɲgə jímə yí, buud bəsh bwé á bæ nə mimbâl mimbii mimbii wá bwé á zə nə myo wá Yésus. A mú ɲgə bəd myo məbwə nə ndéé mí ɲgə yâl. ⁴¹ Zhwoɡ buud məjamb má á ɲgə wú má ɲgə kám ná: «Wo ji *Mwân má Zembî.» A mú ɲgə ɲkáánd nə mwə, a kú magələ nə má ɲgəg nə lás ntó, nəcé má á ɲgə mpu nə a jisə *Kříst.

⁴² Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóŋ kə kúl búúd bwé áshígé bæ yí. Buud bwé mú ka kə sə nyə áncuncuma nə ndéé bwé mú kə kwey nyə. Bwé mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kág námá bwiiŋɡ Jəjə Kéel á Faan má Zembî míl míŋgwálad. Gwé wá nyə á nti mə ná mə zəg sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ɲgə cúndə *məmpáánzə má minjígúla má *Oyúden má Yudéa* dí.

5

*Yésus mə tééd jówúla ómpwín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)*

¹ Dúl jwôw, Yésus nyə á bæ a tál bwúŋ lú cwoogú cindú á Genezarét; buud bwé á ka zə bul shúsə nyə ɲgələ gwágələ Milésú mí Zembî. ² A mú dúg mól mábá na ncindye cwoogúđ. Buud ó shwey bwé á shulə mól məəŋɡúđ, bwé ka ɲgə gusa məwóđ máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byól dəəŋɡúđ. Dəŋ í á bæ dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun nə a wúg nə byól bwúŋúđ shísh ɲgeé bwag. A mú ji shí na byólúđ ka ɲgə yə buud minjígúla.

⁴ Ja nyə á yəw lásúla yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byól dwô kúl jí ɲkí jímə yí bi wúsəg məwóđ məjúwóđ nə bwé julə óshú.»

⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé mə ntəŋ bulú ncindí kú bií təə sâ. Mə zə wusə

4:24 Yuá 4.44 4:25 10j 17.1, 8-16 4:27 20j 5.1-14 4:32 Mat 7.28-29 4:34 Mak 3.11 4:41 Mak 3.11-12

4:43 11.2 * 4:44 Bi ə kálugə, Segond ɲgə ci na ná Galilé, í ɲjúl ná í jalá nə bæ Yudéa. 5:4 Yuá 21.2-11

məwód nji nəcé wo má ci.» ⁶ Bwə mú wusə məwód ná ndéé bwə mú bii ncúlyá oshù, məwód má ngə nyey. ⁷ Bwə mú də mas búúd ó gwoonɔ bəɲ bwə á bə dúl byóólúú wá məbwə ná bwə zəg kwíínd bwo. Bwə mú zə, bə́nə́ɲ bwə mú wá óshù mábá mēsh dí ná ndéé má mú tééd ná má nyasala májúwód.

⁸ Nda Shímun Pyêr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwón shí, nyə ná: «Cwámba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sóol *misám.» ⁹ Wəonɔ mbií bwə á bii oshù yí í á sá bə́nə́ɲ buud bé bēsh inkuŋkúúnd. ¹⁰ Tεem bə Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoonɔ ɔ Shímun wá bwə á bə námə nə inkuŋkúúnd. Ná ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bεeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.» ¹¹ Bwə mú zə nə móól cínú ná ndéé bwə lúgə ntəg isâ byēsh, bε Yésus.

Yésus má lwag zə́zaamá
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ngwála dí. Ngwól múúd nyə á bə cínəngú nə zaamá nyúúlúú ná jəəd. Ja múúd wəonɔ nyə á dúg Yésus yí, nyə á ləel zə jwaagəwo kúd mpwóómbú mändəlúú, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndəɲ.» ¹³ Yésus mú séémb məbwə, kúnə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndəɲ!» Cé nə cé, zaamá í mú shín wú muud éne nyúúlúú.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpəndí ná ci a kú jaaw tə muud sâ í má sɲy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músá ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó má yál ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

¹⁵ Lāɲ má Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwə mú bul ngə sɛɛngya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námə zə lwəgəwə məbwas máɲ. ¹⁶ Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkəl í áshígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Yésus nyə á ngə yə buud minjígúla dúl jwówúú. Bóól *Ofarizyɛɲ nə *Ŋkumε ó mácéɛ bwə á zhu mílɔm myēsh myā Galilə nə Yudéa, bóól zhu námə Yurúsələm. Yésus nyə á bə nə nkul mə Cwámba shú ná buud

məbwas má ngəg nə yál. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúd bwə mú wóós bwə ngə nkény mbúmbwúgú táádád. Bwə mú ngə sɔ ná bwə nyíngál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bə yí. ¹⁹ Bwə áshígé ka bə nə wú bwə nyíngálúg nyə, nəcé buud bələ áncuncuma. Bwə mú ntəg bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwə shul nyə nə táádá jé wá Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bəonɔgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə: «Amudúm, mə má juu wo nə *misám myō.» ²¹ *Oyíguli ó mácéɛ bə́nə́ɲ Ofarizyɛɲ bwə mú tééd ngələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ngə *lás nə Zembí bwaasúla mpu éga? Ngwól zə jí nə nkul juu búúd nə misám myéd kwon Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwə á ngə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ngə ci bídí mílamúú yí? ²³ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misám myō”, ye nə: “Wəólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Má ka cɛel ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə nkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myáɲ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Má ci nə wo ná, wəólúg, wo nkényúg táádá gwō, wo nyíngəg kə njów.» ²⁵ Námə cé nə cé, mbúmbwúgú mú wəól bwə ngə dúg, a mú nkény táádá jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bēsh bwə mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúú. Bwə mú yə Zembí gúmá bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú ngə lás ná: «Sə má dúg *ísâ í mímbúgú múús.»

Bwə ádé fəla sâ ágúgwáan nə acwúúú
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

²⁷ Ja ísâ íni í má shín yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ηwenye tóya bwə á də jəw ná Lévi yé njúl kúl bwə á də jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bεg mə.» ²⁸ Lévi mú lúgə ísâ byēsh, təw bε Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyédí njów. Ŋwenye ó tóya nə bóól búúd bwə á kə cínəng áncuncuma, bə́nə́ɲ bwə mú kə də. ³⁰ *Ofarizyɛɲ bə́nə́ɲ *Oyíguli ó mácéɛ bwə mú kə ngə nyímbəla nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcé jí bínəɲ ηwenye ɔ tóya nə bóól osóol ɔ mábəw bí ngə bələ də nə ηgul yí?»

31 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí dı jii jwówɔda, í dı bə mímbəl. 32 Mə a shígé zə jôw ótátalı ɔ búúd ná bwé céndúg mítédúgá, mə á yida zə jôw osóal ɔ mábôw.» 33 Bwé mú ci nə nyə ná: «Ompwíin ó Yuánes báá bwé dı ci idâw yələ Zembî gúma, ompwíin ó Ofarizyêñ bwé dı námé sá ntó; wɛɛ bwô bân ku ci.» 34 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bâ yí, a tál zân, a jôw óshwá bé; ye bi básə nə ŋkul sá ná oshwá bé bwé yídag zə nə məcəy lámúd bənñ muud bâ bwé njúl kúl ŋgwúd? 35 Mbô! Nji mósól mwôw mə ŋgə zə, bwé bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məcəyú dí ó óshwá bé bwé ka bá ci idâw.»

36 A mú námé kənd bwo kaaná ná: «Bwé ádé nyaa káándó ágúgwáan* ŋwa kúl cínɔŋgá, kə wá bágá bwoodú káándéd. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a mə nyaa káándó ágúgwáan, kúl jé kú nyiŋgə mpíya nə káándó á bwoodúd. 37 Ntó námé, bwé ádé ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ŋkwanğá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiyy shí. 38 Ntó, í jii nə bwé dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanud. 39 Muud cugé nə ŋkul bə ná a shín ŋgul málwəg mə mə lyuñ má a nyiŋgə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwé dı ci nə málwəg mə mə lyuñ má wə mäsé fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcəy má Sábaad (Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

1 Í á wósós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ŋgə lína ifambá í *blé. *Ompwíin bé bwé mú ka ŋgə búgə mikəñg mí blé, ŋgə nyamusə nə ndéé ŋgə də. 2 Bóólúgá búúd wá gwoonğ *Ofarizyêñ bwé mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí ŋgə sá sá məcəy mə amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

3 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwele lş sá *Dávid nyə á sá ja bənñ buud bé bwé á gwág zha yí? 4 Ná nyə á kə nyí banda *mátúnaga dí, ŋwa ibuléd í á dı bə ci shú yələ Zembî gúma yí də, a yə námé búúd bé bwé də. Í njúl ná məcəy mə ŋgə ci nə nji ofada wə bwé á jəla nə dı də byo, kú nə ŋgwól múúd shús.»

5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34
nə ndéé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10
Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

5 A mú ci nə bwo ná: «Mwân mə Múúd ŋgə jwú nə məcəy mə Sábaad.»

6 Í á nyiŋgə bə dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə a nyí *mpáanzé minjígúla, a mú dı yə búúd minjígúla. Ŋgwól múúd nyə á bə cínɔŋgá nə mbwə məncwúm shwáámbələ. 7 *Oyíguli ó məcəy bənñ Ofarizyêñ bwé mú ŋgə fáf Yésus ná bwé dúg ŋkí nyə é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwé shwəman nyə.

8 Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwé á ŋgə téduga bwé dí mílámúd myá. A mú ci nə muud á mbwə shwáámbələ ná: «Tówág títalı, wo kəg tów na tām buud.» Muud wəcəñg mú kə, kə tów. 9 Yésus mú ci nə buud ná: «Mə shílá ná bí ná ye məcəy mə magulə ná sá sáág mənywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cúgug buud, ye ná sá gwúg?» 10 A mú ciñg mpwóómbú ŋgə dúg bēsh nyé dí mákoogú nə ndéé nyə nə muud á shwáámbələ mbwə ná: «Kwéégug mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. 11 *Ŋkume ó məcəy bənñ Ofarizyêñ bwé mú bə nə impimbə nda bwé é cwíil. Bwé mú ŋgə séŋusa məkəl bwámé nə bwámé ŋgələ sş sá bí nə ŋkul sá Yésus yí.

Yésus mə féesh búúd ɔ lwámá bé (Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Í á zə bə na dúl fwála dí ná, Yésus nyə a bád mbúbúñud kə jəgula nə Zembî. Nyə a shínal bulú ncindí a ŋgə jəgula. 13 Ja mán í á ləm yí, nyə a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nə óbá cínɔŋgá, a mú gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá. 14 Í á bə, nə Shímun nyə á gwiid ná Pyêr yé, nə André mínyonñ mə Pyêr wəcəñgá, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batəlumi, 15 nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə kaambələ ləom yé, 16 nə Yúdas mwân mə Zhâk, zə kəel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

Yésus mə lwag mímbəl (Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

17 Yésus nyə á ka shulə wú nə bwo mbúbúñud zə tów kúl í á bə mbwaanzələ yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdə zhwoğ buud bwé á bə cínɔŋg áncuncuma bwé ŋgə zhu

5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kúl káándó í afwóyé kə májúwó
6:3 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11

Yudéa yêsh nê Yurúsalem, bóól zhu fundú mâñ á kóómb míngwála myâ Tir nê Sidon. ¹⁸ Buud bœñgá bwá á zə ná bwá zé gwágulə Yésus zə ngə lwəgəwə məbwəs mán. Bœñg bów-bôw míshíshim mí á də tâl cwúnd dí wá bwá ngə yál. ¹⁹ Buud bēsh bwá á ngə sə ná bwá kúnýá nê Yésus nəcé nyúl ñkúl í á ngə wú nyádí ngə lwag bwo bēsh.

Yésus mə yá búúd minjígúlá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)

²⁰ Yésus mú bân mísh dág *ómpwíín bē, a mú ci nê bwo ná:

Bí buud ə məbúwa bí mə jəla,
nəcé Faan mə Zembî dí shú dún.

²¹ Bí buud bí ngə gwág zha kidíga wá, bí mə jəla,

nəcé bí mə bá bə nê jílá.

Bí bœñg bí ngə jii məyê kidíga wá, bí mə jəla,
nəcé bí mə bá bə nê məshusug.

²² Buud bwá bá mpii bí, bwá ban ná bí kú ná də sɛɛngya nê bwo, bwá lwíy bí, bwá ñwa mínə mún nda sâ nyéé nəcé bí ngólə bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bə nê bí ntó yí, bí mə jəla. ²³ Jwôw í bə nê bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nê məshusug,

nəcé bí mə bá kə bə nê məma myána gwôw. Mpugá nə nda bwá ngə sá bí ni, ntó námə wə ímpáámbe byán í á də sá *buud ə mícúndə yé.

²⁴ Ká məntágula nê bí buud ə kúm,
nəcé wán tœm wêsh ə bí bí nê ndí ni.

²⁵ Məntágula nê bí buud bí nê jílá wá,
nəcé bí mə bá bə nê zha.

Məntágula nê bí buud bí ngə gwo kidíga wá,
nəcé bí mə bá tədəwə, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nê bí ja búúd bēsh bwá fáág bí,
ci nê bí nji mənywa yí.

Mbíí ngwúd wœñg námə wə ímpáámbe byán
í á də sá buud ə mícúndə wâ məshügá yí.

²⁷ «Nji, məe mə ci nê bí buud bí ngə gwágulə mə wá ná, cɛɛlɔgá mizhízhín mín,
bí sá bœñg bwá ngə mpii bí wá mənywa.

²⁸ Bwádánúgá nê buud bwá shwó bí wá,
bí jəgula nê Zembî shú bœñg bwá ngə cúg

bí wá. ²⁹ Nkí muud mə nyífə wo bóónz mbáñúd, yég námə nyə wúl mbáñ. Nkí muud mə mándá wo nê kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nê wáma gwô á cwû. ³⁰ Nkí muud mə gwáámbe wo sâ, yég nyə; nyœñg mə mándá wo nê sâ gwô yé, bídág a kág nê gwo. ³¹ Sága buud sâ bí mə céél ná bwá sáág bí yí.

³² «Ñkí bí mə də cɛɛl nji buud bwá céél námə bí wá, buud bí nê ñkul ka lə bí ntədélê? Nğáá nə osóol ə *mísám bwá də námə cɛɛl nji buud bwá céél bwo wá? ³³ Nkí bí mə sá búúd mənywa nji bœñg bwá sá námə bí mənywa wá, buud bí nê ñkul ka lə bí ntədélê? Nğáá nə osóol ə mísám bwá də námə sá ntó? ³⁴ Nkí bí mə də kənd íkwálá nji wú bí mə bwánd nê búgə ná bwá é nyiñg bí wá, buud bí nê ñkul ka lə bí ntədélê? Nğáá nə osóol ə mísám bwá də námə kənd íkwálá nji wú bwá də nyiñg bwo tâñ ngwúd wá?

³⁵ «Bí bân, cɛɛlɔgá mizhízhín mín, dɔgá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd nə bwá nyiñgug bí. Ntó, Zembî mə bá yə bí məma myána; í é mpúy nə bí búse bwân ó Zembî a gwów-gwôw. Nəcé nywáá ji nê jə lâm tɛɛm bə shú búúd bwá anğê nê yə nyə akíba wá, tɛɛm bə shú bœñg wâ mbíya milám. ³⁶ Dɔgá lwóya lâm íñkúñkwon nda Sóñgú wán mə də lwóya lâm íñkúñkwon ná.

³⁷ «Kúgá də jéég búúd minjagá, bwá ka námə bá də bə kú jéég bí minjagá. Kúgá də yə búúd intágulí í məbɛɛ mán, bwá ka námə bá də bə kú yə bí intágulí í məbɛɛ mún. Dɔgá juu búúd nê məbɛɛ mán, bwá ka námə bá də juu bí nê mún məbɛɛ. ³⁸ Dɔgá sá yána, bwá bəg námə də sá bí yána. Bwá bá də shwu bí isá məma kwáám káándəd, í njúl njinyá, bwá san í ngə səw. Nəcé yuug bí é də yigula bóól búúd nə ndí yí, gwə námə ó bwá bá də yigula bí nê ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námə kənd bwo kaaná nə: «Ñgwól áncím-ncím ji nê ñkul jaand nê ngwól? Nğáá nə bēsh bwá é búla bíd?» ⁴⁰ Mpwíín nyə áde bwelə ntə yíguli; nji, *mpwíín mə mpú ñwa njígulá yé mə də námə bə nda yíguli.

6:19 Mat 9.20 **6:20** Mat 5-7 **6:20** Zhk 2.5 **6:21** Mbá 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3 **6:22** Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 **6:23** Mat 5.12 **6:24** Mat 19.23-24; Zhk 5.1 **6:25** 1Kr 4.8 **6:26** Zhk 4.4; Zhe 5.31 **6:29** Rom 12.17; 1Kr 6.7 **6:35** yə búúd íkwálá: Ləv 25.35-36 **6:37** Mat 6.14-15; Mak 11.25-26 **6:38** Mak 4.24 **6:39** Mat 15.14 **6:40** Mat 10.24-25

41 «Nacé jí wó ñgá mpu dúg ntand shwú jí mínyonh woó jús dí, ñji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? 42 Ntadélé wó jí nà ñkul ci ná wo yíl mínyonh woó ntand shwú júsú wée kú dúg mbwûñ wúsé wo dwó júsú yí? Yé múúd mækèñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsú; ja jooñgá wá wó é ka dúg nda wó jí nà ñkul yíl mínyonh woó ntand shwú júsú ná.

43 «Fwámé líí dí í dá wúmá íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmá fwámé íbumá. 44 Líí jêsh í ða mpúy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ñgwúdáanzó ðí, kú saag mábudé ñgwunú. 45 Jjò múúd lâm yé wúsé nà jòjò kwòzú, í ka ða wéeshali jòjò ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nà bów-bôw kwòzú, ka námá ða wéeshali bów-bôw ísâ. Sâ múúd ñgá bul téduga lámú yí, gwá wá mpu yé í dá lás yí. 46 Bí ñgá jôw mæ ná Cwámá! Cwámá! Ká nacé jí bí búsé kú sá sâ má ñgá ci yí? 47 Muud yêsh mæ zé mádí zé gwágulá lósú má ñgá lás ga, a sá nda má ñgá ci ná, muud wooñgá jisæ mbií múúd má zé lwágulá bí ga. 48 A jí nda muud mæ sá ná, ja á zé shumæ ñjów yí, a tééd fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú ká tâl mífim kwóógú. Ja mpañ í wóós yí, kwunjú tæm ða nyífa ñjów wooñgú, í kú bwelè shwágusa, nacé í bálæ fwámé shumyá. 49 Nji, ñkí muud mæ gwágulá lósú má ñgá lás yí, a kú sá nda má ñgá ci ná, a jisæ nda muud mæ shúmá ñjów mátag dí kú fáág ná ndéé ká tâl mífim kwóógú yé. Kwunjú mæ ká nyífa ñjów wooñgú, í búg shugula shí ná mpuu.»

7

Yésus má lwag sól mäsáal mæ wúl lúúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

1 Ja Yésus nyæ á shîn lás lósú yé nà wêsh kúl búúdí í ñgá gwág yí, nyæ á kyey ká Kapernawûm. 2 Wúl lúúú múúdí í á ða jwú nà ozimbi tæd yí í á bæ nûñ, lwaá dé á lâm í á ñgá bwás ñkí yáág ná í zé yæ. 3 Lúúú ózimbi ní í á ka gwáduga Yésus. A mú kænd bábaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kág jægula nà nyæ ná a zág lwag nyæ lwaá dé. 4 Ocúmbá buud booñg bwá mú ká wóós wá Yésus, ká bul bul téég nyæ mæbwá ná: «Muud éne má jæla ná wo kwíndág nyæ, 5 nacé á cæel lwoñ

búúdí jisú, nyæ wá nyæ a lwá sá *mpáanzó minjígulá nyísú.»

6 Yésus mú ñwa zhíí, bónón bwá mú ká. Ná bwá wál bá ká kumæ ñjów, lúúú ózimbi mú kænd óshwá bé ná bwá kág ci nà Yésus ná: «Cwámá, kú bul ntágulá nyúú, nacé mæ ampíyáyé ná wo nyíig mádí ñjów. 7 Gwá wá má shígé kwey tâtá lí nà mæ zág mæmáfwo zæ bwæma nà wo yí. Jeg lás lásúg, sól mäsáal waamá yálág. 8 Nacé mæ jí nà omása bwá ñgá jwú nà mæ wá. Mæ jí námá nà ozimbi má ñgá jwú nà ndí wá. Nyooñg yêsh má é ci ná a kyéyag yé, a ká; nyooñg má é ci ná a zág yé, a zæ. Má ká ci nà lwaá dâm ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

9 Yésus nyæ á faag ñjwú ozimbi éne ja nyæ á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dúg búúdí bwá á ñgá bæ nyæ áncuncuma wá, nyæ nà bwo ná: «Má jaaw bí ná mæ afwóyé bwelè dúg múúdí nà fwámé búgú nda nyíga, tæm bæ kúl búúdí *Izæyêl ðí» 10 Buud bwá á zæ lwámád wá bwá mú nyíngæ, ká ñjów má lúúú ózimbi, bwá mú ká kwey sól mäsáal mú mpwogé.

Yésus mæ gwûmushi mwân mæ wúl kúsá múdá

11 Yésus nyæ á ka ká ñgwála á Nayîn, bônôn *ompwíin bé nà bóól zhwoog buud ó bwá á ñgá ká. 12 Bwá ñgálæ shísh ñgée mpumbé ñgwála, dúg ná, buud bwá ñgá ká nà mbimbæ ná bwá ká ðul. Í á bæ cágú lú mwân, nyooñgú ñjúl kúsæ. Zhwoog buud ó ñgwála bwá á ñgá lúgal nyæ.

13 Cwámá nyæ á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyæ á dúg kúsé múdá wooñg yí. A mú ci nà nyæ ná: «Kú ná ñgá jii.» 14 A mú shísh ká kúnnya nà tanú. Buud bwá á ñgá ñkény wá bwá mú shígula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwámá, juumúg! Má ci nà wo ntó.» 15 Mbimbæ mú wóol jí ñjínjilí, tééd ntâg ñgálæ lás. Yésus mú ñwa nyæ nyíng yæ nyóóñgú.

16 Buud bêsh bwá mú bæ nà ñkunjúúnd. Bwá mú ñgá yæ Zembí mæshwúmb bwá ñgá ci ná: «Mæma *múúdí micúndá má wóós sádí. Zembí má zæ kwiid kúl búúdí jé.» 17 Lâñ má Yésus í mú ñgá kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yêsh nà cínón g mákoogú mækoogú yêsh.

*Yésus bá Yuánes Nduu-buud
(Mat 11.2-19)*

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólágú míni myêsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jôw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wə Yésus ná bwə kág jî nyə ná: «Ye wo wə muud sə ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíín ó Yuánes bwə mú kə wóós wə Yésus, bwə mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sə ná sə zág jî wo ná: “Ye wo wə muud sə á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sə kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála dəngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjám, yíl mójamb, bēny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwə ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tətəlí, mizúzaamá mí ngə yál, wəakúmálwə bwə ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkwónkwónhə í búúd í mú ngə gwág Jjə Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəngú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwə mə nyiŋgə yí, Yésus mú zə lésəha nə buud bwə á bə cínəng əncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwééshá dí yí, bí á də kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufə? ²⁵ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dúg jí? Ye ngwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwə dú bwáád íjimé í mímbwéedí də cəgə cəg əlal-ŋkul wá bwə də bə mínjów mí ójwú-buud. ²⁶ Ká bí á də kə dúg jí? Ye *muud micúndə mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí nə nyəng bí á kə də dúg yé mə ntə ŋkwón múúd micúndə mə Zembî. ²⁷ Nəcə nyə wə Zembî nyə á ci nda jísə cilyá nyədí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiŋgye lân waamá ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

²⁸ Mə ka jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwə mə byél mímwə mí búdád wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Njî tɛem bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tɛem bə óŋwenye ó tóya bwə á ngə duwan wə Yuánes wá,

báa bwə á ngə magələ ná Zembî ji tətəlí. ³⁰ Njî, *Ofarizyēŋ bənōŋ *Ōŋkumə ó məcɛɛ bəŋ buud bwə á ban ná bwə adúwáné wə Yuánes wá, bwə á ban sá Zembî nyə á yagələ shú dəŋ dí yí.

³¹ «Mə kág ná yūga kala búúd á múús nə ozó? Mə kág ci nə bəsə ntədəle? ³² Bəsə nda ikágə bísə shishé ísɛŋgyá dí yí, bíl í ngə kámɓəla nə bílúgá ná: “Sə mə lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáag; sə mə nyiŋgə wá míŋgwa mí shwíy, bí kú jii”. ³³ Ntó wá í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul məlwəg; bí ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námə shwə ŋwenye ó tóya nə osól ó *mísəm.” ³⁵ Njî buud bəsh bwə ngə bə fəg mə Zembî wá bwə lwó ná jisə jəjə sá.»

Yésus mə juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyēŋ nyə a jôw Yésus ná a kág nyədí njów bá bwə kə də. Yésus mú kə nyí njów mə Farizyēŋ wəngə kə ŋwa jiya shú dálə. ³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sól *mísəm cínəng ngwəla, nyə á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyēŋ éne, a ngə də. Ká dúg íi, mudá wəngə mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpəsə, ngə kómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fím nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēŋ nyə a jôw Yésus yé nyə á dúg sólúgú wəng yí, nyə á ngə lás nyədí lámúd ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembî, ŋkí a mə mpu múdá ngə kúnya nə nyə éga mbií múdá á jísə yí, a mpu ná a jisə sól misəm.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cəl jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yígali, jaawúg.» ⁴¹ «Ngwól múúd nyə á bə nə buud obá bwə mbíd nyə mpwálá; ngwól nə mpwálá odanarí mitəd mitóon, ngwólúgá nə odanarí məwúm mətóon. ⁴² Nda bwə áshígé bə nə *mwaanə bwə nyiŋg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyəng. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cəl múúd mpwálá wəŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná:

7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12 7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwə á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27

«Mə tédúgá ná í é bə nyɔɔŋg á má bíd nə məma mpwəlá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámmb mbií í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shígé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shígé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a ji nji a ηgə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shígé nywə mə məwúdó lúú; nji nywáá mə nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Gwə wə mə ká jaaw wo ná, misəm myé mí á tɛem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misəm myɔɔŋg myêsh; gwə wə á búl bə nə cɛelí nə mə yí. Nəcə, muud bwə də juu nə isâ cíg-cíg yé a də námə bə nə cɛelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A mūsə ci nə mudá ná: «Wo mə bə nə ijuugá nə misəm myô.» ⁴⁹ Buud bwə á bə dína dí wá bwə mú ηgə lás bwədí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bálé juu múúd nə misəm?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô. Wɛɛ kaág ná shɛɛ.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpəsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ηgə kyey míŋgwəla nə mánđúd ηgə jííŋguli buud, a ηgə cúndə Jəjə Kéel á Faan mə Zembí. *Buud ɔ lwámá bə wúm nə óbá bwə á ηgə lúgal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Maríya bwə á də jəw nə Mədalína məjamb zəŋgbá mə á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Səsána, nə bóól búdá. Budá bəɔŋg bwə á də ηgə kwíínd Yésus bənəŋ buud ɔ lwámá bə nə məbii mán.

⁴ Buud bwə á ka zə sɛɛŋgya ηkí jág bulya, bwə ηgə wú míŋgwəla myêsh, ηgə zə nyédí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myɛɛg mpəg. Ja á mə ηgə myɛɛg yí, nyúl mpúmá í mə shugəla zhíi nə zhíi. Buud bwə mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugəla kwóógád, í mú kə ná ndéé í mú

shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugəla íbiin-bíinud. Bənəŋ ibiin-bíin bwə mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njii, nyúlúgá mú kə shugəla jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ηgwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Féél-féelí á kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bə bwə mú jí nyə nda kanda wəɔŋg í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembí nyə a mə sá ná bi báá mpúg mindimba myá Faan dé; nji a sá ná bóól bəŋ bwə ηgəg gwág nji mikaanə; bwə bəg, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámələ.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wə Milésú mí Zembí. ¹² Buud básə ka bə tən nda zhíi nə zhíi wá, jisə bəɔŋg bwə dá gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembí lámúd, ná bwə á bá *búgəla ná ndéé bwə *bə nə cug. ¹³ Bəɔŋg básə tən nda kwóógád gwów wá, nyísə bəɔŋg básə ná, ja bwə gwág Milésú mí Zembí, bwə ləg myə nə məshusəg; nji bwə kú nə mikəplə bwədí cugud, bwə də búgəla nji kúkúl baan. Bwə ká bwəma nə məkəgələ, bwə julə mánnyúl. ¹⁴ Mpəg í á shugəla ibiin-bíin dí yí, jisə buud básə ná, bwə ká shín gwág Milésú mí Zembí, bwə kə, yágəwó nə təəm nə məlugə mə cug í mú káda bwo, bwə nda wúmə mpúmá ná ndéé í tı. ¹⁵ Mpəg í á shugəla shí átətagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwə gwág Milésú mí Zembí nə jə mílám myá tətəlí, bwə bii myə, bwə mú wúmə mpúmá nəcé bələ nə zény.

Kaanə lámba (Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugə nə ηkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dı, ηkí ná a kə təl dwo shí gwəŋé. Bwə də yida təl lámba cé lámba dí ná buud bwə nyíi njów wá bwə dúgúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwən kú búgəli, ηkí sá á shwoó í bwən kú mpúy, kú wóós məŋkenyad. ¹⁸ Bi ó ka də bey nə mbií bí mə də gwágulə isâ yí. Mpugá nə muud jí nə baalé fəg yé, Zembí mə bá kwádulə nyə

7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sòm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22 8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8 8:8 Mat 11.15 8:10 Mat 13.14-15 8:14 1Tm 6.9-10 8:16 11.33; Mat 5.15 8:17 12.2; Mat 10.26 8:18 Mat 25.29

nywo. Nji nyɔɔŋg cúgé námá fwo bæ nà ndí yé, Zembí mǎ bá mæel yíl nyə búbaalê á ngé *búgala ná a ji nà ndí yí.»

¹⁹ Nyɔɔŋgá mǎ Yésus bánŋ omínyɔŋê bé bwá músə jê ná bwá zǎ nyádí. Nji, bwá a shígé bæ nà ŋkul mǎ shísh nyə kúná-kúna nǎcé buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwá mú ka jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgá woó bánŋ omínyɔŋê bwô básə na tóŋn, bwá ngə jii dúg wo.» ²¹ A mú bɛsa nà bwo ná: «Nyɔɔŋgá waamé nà omínyɔŋê báamé wá buud bwá ngé gwág Milású mí Zembí bwá ngé sá nda mí ngé ci ná.»

Yésus mǎ cweel ŋkwô

(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bæ dúlúgá jwówád ná, Yésus mǎ kəwa byóólád bánŋ ompwíin bé, a mú ci nà bwo ná: «Sá líínágá mǎŋ mága kə fanwíny.» Bwá músə wú bwúŋád kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwá ngé júgə. Məma ŋkwô músə zə kuŋg mǎŋ, məjúwó mǎ mú lwándala byóólád, í mú bæ bwo ŋkí wagəwo. ²⁴ Ompwíin bwá mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sá wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nà ŋkwô, ŋkáánd nà ikwô í məjúwó, byêsh í mú cwaaləwo, mǎŋ mǎ mú bæ ná shɛɛ. ²⁵ A mú ci nà bwo ná: «Búgá jín jí ngow?» Inkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwá ngé bul bí. Bwá mú ngə nyímbala bwámé nà bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ! A ká námá lás, tɔɔ ŋkwô, tɔɔ məjúwó í bálé sá nyə mǎgwág í?»

Yésus mǎ yíl njumbálu məjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwá mú kə səl byóól shí á Ogerazenyɛ, ná bæendyá nà Galilé. ²⁷ Yésus ngé námá wú byóólád tǎw shí, ngwól múúd a ngwála mú zə bwəma nà nyə. Muud wɔɔŋgá nyə á bæ nà məjamb. Bweyúlə nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji máshwoŋ dí. ²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwiimbyê a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwân mǎ Zembí á gwów-gwôw, shwê bǎŋ nà iney? Mǎ jəgala nà wo, kú bæeg tǎl mǎ cwúndəd.» ²⁹ Nǎcé Yésus nyə a lás nà bów-bôw shíshim mpəl dí ná í wúg muud wɔɔŋg nyúúlád. Í á də bád nyə ija ija, bwá dúgə wóolə nyə nà

mikwoolú mí inkwánz, də wá nyə mimb-wagá məkuú shú ná bwá baagulə nyə. Nji nyə á də tí isá íni byêsh, jamb í mú də kə nà nyə íkál í á də bæ kú nà buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwô wá zǎ?» Nyə ná: «Jínə dǎm wá Kínda,» nǎcé ncúlyá məjamb mǎ á bæ nyə nyúúlád. ³¹ Məjamb mǎ mú téeg Yésus məbwê ná a kú ci nà bwo mpəl dí ná bwá kág bí ncíməd. ³² Na, məma sɔɔnz óŋkuú í á bæ í ngé də cínəŋg mbúŋád. Məjamb mǎ mú téeg Yésus məbwê ná a mǎguləg ná mǎ kág nyíi óŋkuú. A mú magulə. ³³ Məjamb mǎ músə wú múúd éne dí, kə nyíi óŋkuú. Dɔ lú óŋkuú dɔɔŋg dêsh mú dad wú mbúŋád kə juwa mǎŋ ná ndéé fudə. ³⁴ Buud bwá á ngə baagulə óŋkuú wá, dúgúlə bwá mǎ dúg sǎ í ámə cǔ yí, bwá mú wɛɛnz kə ngə jaaw buud ngwála nà mílɔɔm mílɔɔm. ³⁵ Buud bwá mú wú kwáádə zə, zǎlə dúg sǎ í ámə cǔ yí. Bwá mú zə kwey múúd məjamb mǎ á wú éne a njúl nà mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwá mú gwág inkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwá á dúg sóólúgá í á sɛy wá bwá mú jaaw bwo nda njumbálu wɔɔŋg í á *dúg cug ná. ³⁷ Nə ndéé, zhwoŋ buud bêsh wá shí Ogerazenyɛ bwá mú zə, zə ci nà Yésus ná a kyéyug wú bwádí shíd, nǎcé í á bæ fwámé inkuŋkúúnd í mǎ bíi bwo. Yésus mú nyiŋgə kəwa byóólád, nyiŋgə nà mpúsə.

³⁸ Muud nyə á bæ nà məjamb yé, mú téeg nyə məbwê ná a ŋwág nyə nyádí gwoŋgəd. Yésus mú yidá nyiŋg nyə ná: ³⁹ «Nyíngág kə wódí njów kə jaaw sǎ jêsh Zembí mǎ sá wo yí.» A músə kyey, líina ngwála wêsh a ngé jaaw sǎ jêsh Yésus mǎ sá nyə yí.

Yésus mǎ gwúməshi shilə mǎ Zharus

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyiŋgələ Yésus nyə á nyiŋgə yí, buud bwá á shwas nyə áncuncuma, nǎcé í á bæ bwá ngé bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ngwól múúd nà jínə ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə mínjígúlá, mǎ zə nə ndéé zə kúd məbwón shí, téeg Yésus məbwê ná a kág nyíi nyádí njów. ⁴² Muud wɔɔŋgá nyə á bæ nə súsású ngwúd nə ngwúd í njúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jɔɔŋgá í á ngə júgala.

Ja Yésus mǎ tí njɔɔnd kələ wu yí, buud bwá mú zə ngə shúsə nyə ikóómb byêsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bæ cínəng mæcií m á ðu wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəəngá nyə á kəenzh məbii mé mēsh mínjów mí mábyaŋ dí nji a kú yál.

⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ηγεε mpúsə kwon, a mú kúnnya nə nyə lwə lá káándá, mæcií tów ntâg nyə.

⁴⁵ Nə ndeé Yésus mú ci ná: «Zá má kúnnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ηgə kílya ná ndeé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ηgə bə wo áncuncuma bwə ηgə shúsə wo.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd má kúnnya nə mə. Mə má gwáduga nyúl mpífə má wú mə nyúúlád.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ηgə lílya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sâ í ámə sá ná a kúnýág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág nə shee.»

⁴⁹ A ηgə ná lás ntúni, muud mú wóós wúlə wə njwú á mpáánzá minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô má yə, kú ná bæeg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bæeg fúnda, bəg nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóós njów yí, a mú ban ná ηgwól múúd shús kú nyí, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhâk nə sóŋgú mwân nə nyəəngá mwân. ⁵² Bēsh bwə á ηgə jii súsású jəəngú, ηgə təðəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ηgə jii, nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.» ⁵³ Nda bân bwə á mpu ná súsású má yə ná, bwə á yida ηgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwôw ná: «Mwân, wəólúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyiŋgə zə nyə nyúúlád, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci nə bwə yəg nyə sâ má dâ. ⁵⁶ Obyól ə mwân bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú jaaw múúd sâ í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bé (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

8:44 Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41 **8:56** Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwə á ðu kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á ðu lwágulə ná, kúkúl shí bwə ámə tál mákuú máŋ yí, bwə má kál gwo nə buud bí cínəng wá ná bwə músə sá nyéé. **9:7** 9.19 † **9:7** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. **9:9** 23.8 **9:10** Mat 15.32-39 **9:10** 6.13; 10.17

¹ Yésus nyə á ka jôw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ηkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwə kəg ηgə cúndə Faan má Zembî, kə ηgə lwag mimbâl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ηwa íbaduga í njəənd, təə wagatíg, təə baamətálá, kú kə nə bələd, kú kə nə mwaañé; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó jii njów bí ámə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəngú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá bæ kú lég bí wúl ηgwála dí, bí wú cínəngú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəəngá í lwágulə bwo ná bwə má byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəəng bwə mú kyey, ηgə kə míləəm míləəm, ηgə kə bwiing Jəjə Kéel, bwə ηgə lwag buud kúl jēsh.

Herod mə jág Yésus

(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág ísâ byēsh í á ηgə sîy yí. A mú bæ kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwə á ηgə ci nə Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wə má nyiŋgə lwóya nyúúl éne; bóól ná ηgwól *múúd micúndə ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cáŋ. Nyáyé múúd nyə mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ηgə sə ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwə á ka nyiŋgə. Bwə mú zə jaaw Yésus sâ jēsh bwə á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bánóŋ bwə wú búúd dí, kə bwáméfwó ηgeé ηgwála bwə dá jôw ná Betasayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwə mú mpu ná bwə ηgə kə nún, bwə mú bə nyə áncuncuma. Yésus mú lég bwo, a mú ηgə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ηgə lwag bəəng bwə á ηgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ə lwámá wúm nə óbá bwə mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cíig nə bwo ná bwə nyiŋgəg, bwə kəg ηgə já mákwáádə nə ibaafá yá wa kúnə-kúnə, bwə kə sə sâ má dâ nəcé sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Biméfwó

yágá bwo sâ má dâ.» Bwá nã né ná: «Sá cugé nã sâ, nji íbúléd ítóon nã oshú óbá. Ka nji né sámfwó sá má ká kusã búúd óga bësh idâw, í ka tɛem kwaga nã bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bã cínɔngá je bã budûm otóshin otóon. Yésus mú ci nã *ompwíín né bwá jílag bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nã buud je bã mǎwûm mǎtóon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bësh shí. ¹⁶ A mú ka ñwa íbúléd ítóon nã oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yã Zembî akíba. A mú fêy byo yã ómpwíín bé bwá kã ñgã yã buud. ¹⁷ Buud bësh bwá mú dã, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛɛng íkál í á lág yí, wá mǎbwumúd tâñ mǎbwumú wûm nã mǎbá.

Yésus jisã Mesî

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zã bã, a má kã koogú kã jãgula nã Zembî, ompwíín bé bwá mú kã sɛɛngya nã nyã. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ñgã ci ná mã jisã zã?» ¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ñgã ci ná wo jisã Yuánes Nduu-buud, bóólágá ná wo jisã Eli, bóólágá ná wo jisã ñgwál *múúd micúndã ayág má gwûm yé.» ²⁰ A mú ci nã bwo ná: «Ká bî bân bí ñgã ci ná mã jisã zã?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisã *Kríst Zembî nyã á nti yé.»

Buud bwá bɛ Kríst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulã bwo ná ci bwá kú bwelã jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mã Múúd ná ocumbá buud wã lãom nã milúlúú myã ofada nã *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá kág jág jugushi nyã, bwá kudãwa nyã, bwá gwú ntãg nyã. Nji a bá gwûm shwon dí jwów lá léel.» ²³ A mú ci nã bësh ná: «Ñkí muud má cɛel bɛ mã, a bág kú jagulã nyáméfwó; a ñkényág kwolós jé jwów dêsh, bɛ mã. ²⁴ Nãcé, múúd mã ká kaambulã nã cug jé, a yida jímbal gwo. Nyãong mã jímbál cug jé nãcé mã yé, a faam. ²⁵ Ñkí muud má bii mǎbii mêsh mã shí ga, nji a yã, ñkí ntãg ná a ntámá cug jé, wáyé mfíí nyã é bã nã ndí cínɔng yí? ²⁶ Mpugá ná muud mã gwág mã

shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mã Múúd mã bá námá gwág nyã shwôn ja á bá zã a ñgã ñkãñwã mãñkãñwã mé nã mãñkãñwã mã Sóóngá, bânôñ miféeshá mí *wãéngãles myé dí yí. ²⁷ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsá wa óga, bwá abálé bwelã yã, bwá kú fwo dág Faan má Zembî.»

Yésus mã lwóyá mílwaná myé

(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Í á ka zã bã, Yésus má shín lás lású ni, mwôw má mú cɔ je bã mwôomb, nyã á ñwa Pyêr nã Yuánes nã Zhâk. Bánón bwá mú bád mbáñúd gwôw kã jãgula nã Zembî. ²⁹ Ja nyã á ñgã jãgula yí, mpwoombá nyé í á shwôgla, mikáándã myé mí mú bã ñkí fumã, mí ñgã faan ndã njãs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwá mú bwá ñgã lésha nã nyã. ³¹ Moyíz bá Eli bwá á lwóyã mãnyúúl mílwanád. Bwá mú ñgã lésha nã Yésus shú shwiy á bá kã yã Yurúsalem yí. ³² Na nyã á bã, Pyêr bânôñ buud ó gwoong bé bwá mú ígwád ná cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dág Yésus ñgã jág ñkãñwã, buud obá bwá ñgã lésha nã nyã. ³³ Ja Moyíz bá Eli bwá á ñgã béégã nã Yésus yí, Pyêr nyã á ci nã Yésus ná: «Mása, nywaalã ñgálã ji wa. Sá shúmãgá mãbanda mãlól, ñgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlágá shú má Eli.» Nyã a shígé mpu sã nyã á ñgã ci yí.

³⁴ A ñgã ná lás ntãni, seegya ná gúndã í má zã búdal bësh. Ñkũkũúnd í mú bii bwo ja bwá má dág gúndã má búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndã jãong dí ná: «Mwân waam má á féesh wã éga. Sá gá nyã mágwág.» ³⁶ Ja kál í má shín lás ntãni yí, bwá mú dág Yésus nji nyãméfwó. Bwá mú ji ókál-ókál. Bwá á ji mwôw mãongúd kú jaaw tã muud sã bwá á dág yí.

Yésus mã lwag wúl mbâl jamb

(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)

³⁷ Jwôw í á bɛ cínɔng yí, bwá má shulã wú mbáñ di, buud bwá mú zã bwãma nã nyã áncuncuma. ³⁸ Ká gwág íí, ñgwól múúd má kím na mãñkumbã mã búúd dí ná: «Yíguli, má jãgula nã wo, kãndug mísh dág mwân

9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28 9:28 5.16 9:29 2Pr 1.16-18 9:31 9.22; 13.33 9:32 Yuá 1.14 9:35 3.22; Mbá 18.15 9:36 9.21

waamê dí. Mə ji nə nyə nji ηgwúd éne. ³⁹ Jamb í dɛ bii nyə, a mú dɛ kɛm, ifúlug í dúgá wós nyə mpud. Jamb í dɛ jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ηgə bíd nyə í má fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dɔɔngú, bwé shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bɛ ntúni kə wós ηgow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wɔɔng.» ⁴² Mwân ηgə shísh wá Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ηgə jág sagusə nyə. Yésus mú ηkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nyiηg kənd nyə wá sóónjú. ⁴³ Dúgúlə búúd bəsh bwé á dúg misóólúgú mí Zembí yí, bwé á káam ntɔ ηkúl.

Buud bəsh bwé ηgə ná káam isâ byêsh Yésus nyə á ηgə sá yí, nyə mú ci nə ompwíin bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lósú má zə lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz mábwə má búúdud.» ⁴⁵ Nji bəη bwé á shígé mpu gwág lósú wɔɔngú, í á bə bwo shwílyá ná bwé kú gwág nda í kə ná. Bwé á ka ηgə fúnda jílə nyə lósú wɔɔngú.

Zá má ntɔ bóól

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwé mú zə tééd sɛηúsálə mákəl ná bwé cɛel mpu nyɔɔng jí bul bə fwámé múúd bwédí gwoonng dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwé á ηgə téduga bwédí mílámád yí. A mú ηwa gúl kákágá, tál nyádí kúnə-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lág kákágá ga jínə dām dí yé, a má lág mə. Muud mə lág ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á nti mə yé. Mpugá nə muud mə ηwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wá jí fwámé múúd ntɔ bóól.»

Muud mə bə kú lúmbəli yé ηgə magula

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá ámə dúg ηgwól múúd ηgə balan nə jínə dwô, ηgə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ηgə sá nəcé a cugé sádí gwoonng dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambulə ná a kú ηgə sâ, nəcé muud nyá anjé nə mpii bí yé, jí bídí

kóómbúd.» ⁵¹ Fwála í á bə ná Yésus má zə bá ηkəη wú shí ga dí yí í á ηgə shísh. Ntɔ Yésus nyə á ηwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a kə Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwâm bóól búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ηwa zhí, kə nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwé kə kwəməsa, Yésus bəg kə shigula cíɔɔng. ⁵³ Nji, buud ə dánd dɔɔngú bwé mú ban ná bwé alágé nyə nəcé nyə á ηgə kə ηgée Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ompwíin bé Zhák bá Yuánes bwé á dúg ntɔ ná, bwé á ci nə nyə ná: «Cwáməba, ye wó jii ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ηkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bí ampúyé wɔɔng shíshim í ηgə shwambulə bí ni.»] ⁵⁶ Bwé mú ηwa zhí kə dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwé ηgə kyey zhí nə zhí, ηgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá dɛ bɛ wo kúl jêsh wó bá dɛ kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə ηkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ηgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwáməba, fwog bíd mə, mə kág dul sóónjú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlúg mímbimbə myáη. Wɛɛ, kaág ηgə bwíiηg buud Faan má Zembí.» ⁶¹ Ngwól múúd mú námá ci nə nyə ná: «Cwáməba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jəna nə njów búúd wâm.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká ηkəny bɔɔg ná á waad fambá, a nyiηgə yág dúg mpúsə, muud wɔɔngú cugé nə mfíí Faan má Zembí dí.»

10

Yésus má kənd búúd məwúm zəngbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwáməba nyə a shín lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíin məwúm zəngbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwé ηgəg nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dúgá, idəw í má tí fambá məηkund məηkund, nji buud bwé kə saag wá búsə cíg-cíg. Ntɔ wá má cí náə: jəgəlagá nə

9:43 9.21-22 **9:45** 18.34 **9:46** 22.24-26 **9:48** 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20
9:50 11.23; Mat 12.30 **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9 **9:52** 10.33 **9:54** 20j 1.10, 12 † **9:55**

Míl míciyá mí ayág mí cúgə nə iciyá íni. **9:61** 10j 19.20 **9:62** 11.2; Flp 3.13 **10:1** 9.1-6 * **10:1** Míl míciyá mí ayág mí ηgə ci ná bwé á bə nji məwúm zəngbá.

amádí fambé ná a kándæg buud, bwá zág saag. ³ Kégá, mə mə kənd bí nda bwán ó íncwəmbɛ mpédúgá onkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê nkí kwáám. Muud kú ŋwa bóól osílúfaas; muud kú kə jí mábédád zhíí nə zhií.

⁵ «Njów wêsh bí mə nyíi yí, fwogá ci ná: «Zembî sáág ná bí bág ná shee.» ⁶ Nkí ŋgwól muud á ná shee jí cínəŋgú, məbédá mún mə kə nyádí; nkí ntó dí, mə nyiŋgə zə bídí. ⁷ Bí ó jí njów wəŋgú, bí dɛ də nə ŋgul isá bwé é dɛ yə bí yí, nəcé sóól məsáal mə jəlá nə bə nə myána. Bí kú bá dɛ kyey mínjów minjów. ⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lég bí yí, bí ó dá isá bwé yə bí cínəŋg yí, ⁹ bí ó lwag mímbəl myá cínəŋg, bí jaaw bwo ná Faan mə Zembî í mú bí kúná-kúnə. ¹⁰ Wəŋg ŋgwála bí mə nyíi buud kú lég bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná: ¹¹ «Sá mə kudə yə bí fumbyá a ŋwála wán í ámə nada sá mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan mə Zembî í mə shísh kúná-kúnə.» ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwəw Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntə ŋwála wəŋg. ¹³ Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námə. Nəcə bímbí lú *məshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ó nūŋ bwé á mbəm námə bwey bwáád míŋkud jí ífí dí ná bwé cénd mítédúgá. ¹⁴ Nə ndéé, cígúlé mílésú dí, intágúlí í Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bí bāŋ buud ó Kapernawúm, bí ŋgə téduga ná bí mə bá kə gwəw? Mbô, bí mə bá yidá shulə kə baŋ mínjím. ¹⁶ Muud mə gwágulə bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bə kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bə ntəg kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

*Ompwín bwé mə kə nyiŋgə nə məshusug
(Mat 11.25-27; 13.16-17)*

¹⁷ *Ompwín məwúm zəŋgbá nə óbá† bwé mú kə nyiŋgə nə məshusug bwé ŋgə ci ná: «Cwámba, tɛem bə məjamb mə ámə ŋgə bə

nə məgwág nə sá ja sá ámə ŋgə lás nə mwo jínə dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ŋgə dúg *Sátan ŋgə kud wú gwəw nda njəs. ¹⁹ Mə mə yə bí ŋkul ijwúga ná bí nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə mə múúd ŋgə lúmbəli nə bí yé‡ nyêsh, sá kú sá bî. ²⁰ Nji bí kú bul gwág məshusug nə məjamb ŋgələ magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mún bələ cilyá gwəw jon dí.» ²¹ Námə wəla dəŋgú dí, Yésus mú kəos nə məshusug mə Nkəŋkə Shíshim, a mú ci ná: «Pəpa, Cwámba á gwəw nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuye bəŋŋə buud ó fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel ná í bəg yé. ²² Dá nyə a cwámbulə mə isá byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwān, nji Sóŋgú; kú námə nə muud mə mpú Zembî Sóŋgú, nji mwān nə muud yêsh mwān mə céel sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwín bə, ci nə nji bwo ná: «Bí bāŋ mísh mún mə mə jəla nəcé mə ŋgə dúg isá bí ŋgə dúg íni. ²⁴ Búbələ mə jaaw bí ná, zhwoŋ *buud ɔ mícúndə nə minjwú-buud mí á cɛel dúg sá bí ŋgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwé á cɛel gwág sá bí ŋgə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Kanda Jjə múúd á Samariya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)*

²⁵ Ka dúg ná, ŋgwól *Nkumɛ məcɛɛ mə zə bwówulə nyə jí nyə ná: «Yíguli, mə sáág jí ná mə lágug cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntəg nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó dɛ lə cínəŋg ná jí?» ²⁷ A mú bɛsa ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembî woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ŋkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cɛel námə múúd yêsh jisə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nə né ná: «Wo mə bɛsa mbií í jəla yí. Sáág ntó wo bəg dɛ cug.» ²⁹ Nyɛ, cɛelələ lwágulə ná a jí tətəlí, a mú jí Yésus ná: «Muud jí mə kúnə-kúnə wə zé?»

³⁰ Yésus mú nyiŋgə lás, a mú ci ná: «ŋgwól múúd nyə á ŋgə wú Yurúsəlem ŋgə shulə

10:4 22.35; 20j 4.29 10:5 2.14 10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 10:9 11.2 10:11 Mis 13.51; 18.6 10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci ná bwé á bə nji məwúm zəŋgbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbú 12.9 10:19 Sôm 91.13 ‡ 10:19 múúd ŋgə lúmbəli nə bí yé: Wa jisə Sátan. 10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 10:21 4.18; Mat 11.25 10:22 Mat 11.27 10:24 1Pr 1.10-12 10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 10:27 Mat 22.37, 39 10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

kə Zheríko. Izhiləŋgaané í mú bií nyə zhíd, déég nyə isâ byé byésh, yíd nyə ná ndéé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ηgwól fada kyéyug zhí nyəŋgúd. A mú dág múúd wəŋgá, a mú cə lúú tál gwôw. ³² Nηgwól *Levít mú námá zə wós kúl jəŋgúd, a dág múúd éne, a cə lúú tál gwôw. ³³ Nji ηgwól múúd á Samariya ηgə námá kyey yé njəond í, a mú wós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dág nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shísh kúná-kúnə, a lwag nyə məfəŋ nə məwúdə nə wáan ná ndéé a shín wólə. A mú ηkəny nyə bəd nyádí jakáás dí, kə nə nyə njów ójòŋ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán məlám, muud á Samariya mú ηwa ódanarí obá, yə múúd njów ójòŋ. Nyə nə né ná: “Kweembəgú mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo kəenzh shú dé yí, mə é zə nyiŋ wo ja mə é nyiŋgə yí”. ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud ízhiləŋgaané í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli məcəx ná: «Jísə nyəŋgə nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Ləŋ mə Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bənəŋ *ompwíin bé bwə á ηgə kyey yí, bwə á kə nyí dúl dándúd. Nηgwól múdá nyə á bə dánd dəŋg dí ná Mááta, a mú lág bwo nyádí njów. ³⁹ Mudá wəŋgə nyə á bə nə mínyəŋə ná Maríya. Nyə á zə ji Cwám̄ba shí məkuú, də gwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta nye nyə á ηgə yíŋga nə zhwog iság-ság shú ójòŋ. A mú ka zə, zə ci nə Cwám̄ba ná: «Ja Maríya mə yida bíd nə mə ηgəg nə sēy məmēfwó ga, sâ jəŋg í acíyé wo sâ? Cíg nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwám̄ba mú bəsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ηgə kənd lám gwôw ηgə ntágulə nyúúl nə zhwog isá. ⁴² Sâ jí nə mfíi yí jí nji ηgwúd. Maríya mə féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abále kwo ηwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ηgə jəgula. Ja nyə á yow jəgúlálə yí, ηgwól

*mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, jígúli sə jəgúlálə nda Yuánes nyə a jígúli bé ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí má bá də jəgula yí, bí ə bá də ci ná:

Pəpa,

Jínə dwô í bəg nə gúmá ntə sâ jēsh.

Ijwúga byô í zəg.

³ Yəg sá idəw í jálá nə sá yí jwôw dēsh.

⁴ Juug sə *misəm misú

nəcé sə ηgə námá juu buud bwə ηgə byaagulə nə sə wá.

Wo kú bíd nə məbwəbúlán mə ntə sə ηkul.»

⁵ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci nə ηgwól múúd na bídí jí nə yé shwə. Muud wəŋgə ka kə wə shwə yé mpwóbulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwaləg ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcé ηgwól shwə waamá ηgə zhu njəond dí, a mə wós mə kə njów mə kú nə sâ má yə nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci nə shwə yé mə bəsa nə nyə nūŋ njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sənəŋ bwān bām sə má bwey já shí, mə cugé nə ηkul wəol zə yə wo ibuléd.”

⁸ Má jaaw bí ná, tēem bə ná a cugé nə ηkul wəol zə yə nyə ibuléd ná a jí shwə yé, nyə é wəol nəcé ηgwól sálə kəŋgá ηgwóómbúlú, nyə é zə yə nyə sâ jēsh á ηgə gwáám̄b yí.

⁹ «Mee mə ka ci nə bí ná: Gwáám̄búgá Zembí, nyə é yə bî; sógá, nyə e lwó bî; kudəgá mbē, nyə é juw. ¹⁰ Nəcé muud mə gwáám̄b yé nyə é bií, muud mə sə yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sóŋgú mwān na bídí gwoŋg dí jí nə ηkul sá nə mwān yé gwáám̄b nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywā yé? ¹² Nkí ntāg ná Mwān yé gwáám̄b nyə kí, a yidá yə nyə acələafə? ¹³ Nkəmúsá bî, tēem bə nda bí búse nə mbíya mílám ni, bí mə də yə bwān bān isá í ányunywaā. Nkəməsa nə Dā á gwôw; ηkí bí mə gwáám̄b nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bî.»

Yésus mə lwag ákúmalwə a fifi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ηgə yíl muud jamb í á wá nyə mənəkədad nə a bəg fifi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəŋgə nyə a tééd lásúlə, buud bēsh bwə mú ηgə káam. ¹⁵ Ból búúd wá cínəŋgú bāŋ bwə mú yidá

10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mis 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31 **10:38** Yuá 11.2; 12.2-3 **11:1** 5.16 **11:2** Ijwúga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 **11:3** 12.22-32 **11:7** 18.5 **11:9** Mat 7.7 **11:14** Mat 9.32-34 * **11:15** Beluzebel wə Njwú ibów-bôw í míshishim.

ci ná Belzebul* wá ngá yə Yésus ñkul ná a ngág nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwá mú zə nə njígá mábwbúlán wá Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí, í ngá zhu gwôw. ¹⁷ Nye mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwá ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dɔ́ng í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ́ wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔ́ng jímb. ¹⁸ Bí ngə ci ná Belzebul wá ngá yə mə ñkul ná mə ngág nə yíl buud məjamb. Ntó jí ná *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tɔ́w na ntədəl? ¹⁹ Nkí Belzebul wá ngá yə mə ñkul ná mə ngág yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nye ngə yə buud bán ñkul nyɔ́ngá? Ngaá bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsa nə məbɛɛ? ²⁰ Nji, ñkí nyiná mbwə mə Zembî wá í ngá yə mə ñkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan mə Zembî í mú wa. ²¹ Ja ñkuñkúl múúd wí nə fwámé ísá í dóómb í ngá baagulə njów yé yí, muud cugé nə ñkul kúnnya nə məbii mé. ²² Nji múúd mə ntɔ́ nyə ñkul yé má ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwɔ́ɔ́ mə dóómb á du *búgula má, muud wɔ́ng mú ka tɛem ñwa mábii mé ngə kaaw buud. ²³ Muud mə bá kú kɛem mə yé ngə lúmbuli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwbə ná sáná sá sééngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjígulá mimbii mim-bii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúléd yí, í du kə ngə jéɛla máshí mâ mish-wéeshá ngəlá sɔ́ wogá. Nji ñkí í bá kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mə zə nyingə kə mádí njów kúl má á fwo du jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ngwámbulá, sá jêsh jɔ́ kwambulá, ²⁶ í é kə ñwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nə ñkúd ntɔ́ wáméfwó, bánónɔ́ bēsh bwá mú kə nyí njów, kwambulə jíya cínɔ́ng. Ná ndéé, cug mə múúd wɔ́ngá í mú nyingə jág bôw, ntɔ́ mbií í á fwó du bə yí.»

11:16 Mak 8.11; Mat 16.1 **11:20** 17.21 **11:21** Iza 49.24
8.21 **11:29** Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1
ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.
7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ngá lás ntáni, ngwól múdá mú wéeshuli kál mánkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééng wo yé nywáá má jəla.» ²⁸ Yésus nye mú ci ná: «Buud bwá ngə gwág Milésú mí Zembî wá, bwá ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wá bwá má jəla.»

²⁹ Buud bwá á ka ngə sɛɛngya ñkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ñkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí! Bwá abulé dág gúl sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí, ñji jɔ́ng í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sâ í á ntɔ́ buud ɔ́ Ninivə ñkul ná, ntó námá wá *Mwán má Múúd nyé é bə sâ í ntɔ́ búúd ɔ́ kala ga ñkul yé. ³¹ Jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, Cí á mudá í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tɔ́w tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug mə Sálamun. Dugá, sá í ntɔ́ Sálamun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwá bá námá tɔ́w tətəlí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá bwá á cénd mítédúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sá í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ñkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kə shweel dwo shí tɔ́wuli. Í du bə a yida təl dwo cé lámba dí ná buud bwá nyí njów wá bwá dágug mənkenya. ³⁴ Jús dwô dúsa lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás í, nyúúl nywô nyêsh bə mənkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ñkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey ná mənkenya másá wódí má má bág yídúgá. ³⁶ Nkí nyúúl nywô nyêsh í bá mənkenya dí kú nə kúkúl jísá yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyên bánôh Onkume ó máɛɛ

(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ngwól *Farizyên nyə a jôw nyə ná a kág də nyédí njów. Yésus nyə á ka námá kə, kə jí shí kálə də. ³⁸ Farizyên éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ngusa bwá du sá shúshwóógú ná bwá zág də yí. ³⁹ Cwámaba mú ci nə nyə ná: «Bí bāñ

11:23 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28**
11:31 10j 10.1-10 † **11:31** məkóól má jwôw: Ciyá
11:32 Zhn 3.5 **11:33** 8.16; Mak 4.21 **11:37**

Ofarizyên bi má ðu sá ná bí gusa kwon bálá nà kwon shúyá, cwû nye njúl bí lwándúlá nà isâ í mándá, nà bów-bôw isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá nà muud nyə á sá tóón yé, nyə námá wé nyə a sá cwû? ⁴¹ Yidagá keenzh isâ bísé cwû yí, yə mímbúmbúwá, isâ byêsh í mú bæ bí ñkí ñkê. ⁴² Məntágula nà bí Ofarizyên nəc é isâ nda mânt nà ru: nà bíl íkáá í dâ byêsh, bí ngə yə Zembî *ñkəw wúm á isâ byəngá, bí yida mpyêny cugálə nà buud tátəlí nà cəelələ Zembî. Í njúl nà sâ bí má jálá nà sá wé ni, kú yida mpyêny byəng bí ngə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nà bí Ofarizyên nəc é bi má cəel kə ðu ji nji íjiya yâ shwóg ja bí búšə *məmpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí; bi má cəel námá nà buud bwé dúg báda bí məbədə má gúmə mənjkúmbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nà bí nəc é bi búšə nda məshwon məsá kú nà məyigyé; buud bwé ðu kyey mwo gwəw kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *Ñkume məcəx mú bəsa nà Yésus ná: «Yíguli, ja wó ngə lás ntáni ni, wo ngələ námá lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nà bí *Onkume ó məcəx námá, nəc é bi má ðu zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl nà biméfwó bi áde bwelə sásal nyíná nà bi má kwiid bwo nà ñkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nà bí nəc é bí ngə lwə məshwon mə *búúd ə mícúndá ímpáámbe bín í á ðu gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji ná bí ngə bwaagulə misóólágú mí ímpáámbe bín, bí ngə gwág myo nywa. Bāñ bwé á gwú, bi mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwə wé jí ná, Zembî nyə á ci fág nyé dí ná: “Mə bá ðu kənd bwo buud ə mícúndə nà *buud ə lwámá. Bwé bá ðu gwú bóól wá cínəngá, bwé lwágulə bóólágá cúwálí. ⁵⁰ Bwé bá ðu sá ntə shú nà kala búúd ga í bāg tōw kəod dí nəc é məcií mə búúd ə mícúndə bēsh bwé á gwúyow téed mətéédulé má shí wá. ⁵¹ Í bá bæ, téed məcií má Abel zə wóos mí má Zakarí nyə á gwúyow mpédágá *alatār nà Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tōw kəod dí nəc é məcií məng. ⁵² Məntágula nà bí Onkume ó məcəx nəc é bi a má mánda juwəga jí nà ñkul juw búúd mbē ná bwé bəg nà mpúyá yí.

Biméfwó bi anyíyé mpúyá wəngád, bí kú námá nyíngə bíd ná bəng bwé ngə cəel nyí wá, bwé nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəng dí cúwo tóón yí, *Oyíguli ó məcəx bənəñ Ofarizyên bwé á ngə nándulə nyə nə zhwog mishílí ngə jí nyə isâ mimbíi mimbíi, ⁵⁴ bwé ngə bwéél ná a lásúg gúl sá abábəw.

12

Buud bwé jálá nà fúndə nji Zembî (Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja jəngá, buud bwé á seengya ñkí jág bulya mbií bwé cúgé nà ñkul lə yí, bóól bwé ngə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo téed lás nà *ompwíin bé ná: «Jigá ncə nà *Ofarizyên *ləvur wán, ntó ji ná kwába búšə nà ndí yí. ² Kú nà sá á mbúdlá í bá bwên kú búguli, ñkí sá á shwoó í bwên kú mpúy. ³ Gwə wé jí ná, sá jēsh bí má lás yídúgád yí, í bá gwíg mənkenyad; jəng bí má nyímbálá nà muud lwád kúl fúm yí, bwé bá ngə cúndə gwo íkwálúminúd.

⁴ «Mə ci nà bí oshwé bām ná, kúgá ðu fúndə búúd bí nà ñkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wəng wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí má jálá nà fúndə yé. Fúndəgá muud jí nà ñkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námá nyə kuda á kandəgə dí yé. Haaw, mə ngə ci ná nyə wé bí má jálá nà fúndə yé. ⁶ Ngaá nà bwé ðu kusha mímbá-kwáádə mítóon ífáda íbá? Təem bæ ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ngwúd. ⁷ Bi bāñ ntāg í, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísé bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá ðu fúndə. Mpugá nà bí má cey Zembî lámúd cə mimbá-kwáádə ñkí bulya.

⁸ «Mə jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námá magulə nyə mísh má *wəéngəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəng mə kílyá mə mísh má búúd dí yé, Mwān mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mísh má wəéngəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nà Mwān mə Múúd yé má bá bæ nà ijuugá. Nji nyəng mə bá kə nà *bwaasúlə mpu wé Ñkəñkə Shíshim

11:41 12.33 **11:42** Mat 23.23; Luk 18.12 † **11:42** mânt nà ru: Jísə íkáá bwé ðu lugashi jáámbe nà ndí yí, isâ nda məsəb. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52 **11:49** 6.13 **11:51** Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22 **11:52** Mat 16.19 **11:53** 20.20 **12:1** Mat 16.6; Mak 8.15 **12:2** 8.17; Mak 4.22 **12:5** Heb 10.31 **12:7** 21.18 **12:9** 9.26; Mak 8.38 **12:11** 21.14-15; Mat 10.19-20; Mak 13.11

yé nyə abúle bæ nə ijuugá. ¹¹ Ja bwə bá ðə kə nə bí *məmpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden ði, nə ósəmbye ɔ mílású ðí, ñkí ójwú ɔ lɔɔm ðí yí, bí kú bá ðə yágəwo mbií bí mə bá shwɔ mənyúúl yí, kú yágəwo íciyá í kɔɔd. ¹² Nəcə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə bá ðə jíguli bí lósú bí mə bá ðə lás yí cé jɔɔŋgúd.»

Fwámé mábii
(Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lás mənjkumbə mə búúd ðí ná: «Yíguli, ciɔg nə mínyɔŋɔ waamá ná a kááwug sá məbii sóŋgá wúsú nyə a lúgə sá nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílású ðə kaaw bí mənkwɔ?» ¹⁵ A mú ci nə bəsh ná: «Bí ɔ bey, bí ɔ káálúgə nə ñkóóg. Nəcə, muud tɛem bæ nə məbii mənkwɔ mənkwɔ hí, cug jé í cúgə mábii ði.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bæ nə məshí; məshí mɔɔŋg mə á ka zə wéeshuli nyə zhwoɔg məbii. ¹⁷ A mú ka zə ŋgə jî lámúd ná: “Mə cugə nə kúl mə é ñkúnd mábii mām yí. Mə é ka sá ntədɛl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwɔɔ byám, mə lwɔ byɔɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ñkúnd *blé waamá nə məbii mām cínɔŋg. ¹⁹ Mə músə ci nə lám wām ná: Yé lám, wo mú nə zhwoɔg məbii mə ñkúndú ná wo é ðə balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dág wo ŋgul wo zhwiimbya.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ñkí mə yíl wo cug gwô búlu gaád isâ wó mə shîn ñkúnd íni í bæ isâ í zə?”» ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə ðə ñkúnd mábii shú nyéméfwó, kú nə məbii mə jéllá mísh mə Zembî ðí yé, nda í ðə bæ nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Mə ka ci nə bí ná, bí kú ðə yágəwo cug jín ná bí é ðə jí. Bí kú yágəwo mənyúúl mán ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntɔ ídâw, nyúul ntɔ míkáándá? ²⁴ Mpugá dúg íŋkwəlɔŋkwə. Í ádé bɛ məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə nə ífwɔɔ, kú nə owaag ɔ ídâw. Nji, Zembî ŋgə wíl byo. Nkəməsa nə bî, bí búsə nə mfíí cɔ íŋkwəlɔŋkwə. ²⁵ Zə á na bídí jí nə ñkul bæ ná, nəcə a ŋgələ yágəwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd

nyádi cug ðí yé? ²⁶ Nkí bí cugə nə ñkul sá súsúsá acíg-cíg, bí mə ka ðə yágəwo bíl nəcé jí?»

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwə ðə wîy ná. Bwə ádé yíŋga nə iséy, kú tin míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sáləmun nyə á tɛem jág bul bæ nə gúmá, nyə a shígə bwelə bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Nkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sâ nda akánda jí ná bwə é wusə kuda ðí mán yé, ñkəməsa nə bî; bí wə nyə é bul mpu bwéed wá. Yé búúd wá tag búgə óga! ²⁹ Nji bí báá, kúgá ðə sɔ sâ bí é ðə yí nə sâ bí é ŋgul yí; kúgá ðə yágəwo. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wə í dú ŋgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bí báá kúgá ðə sɔ byo, nəcé Sóŋgá wún mə mpú ná í jî bí isâ byɔɔŋgú. ³¹ Yidagá ðə təl isâ í dúgyá ná Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka ðə kwádulə bí isâ íni.

³² «Yé səsɔɔzú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sâ nəcé Sóŋgá wún nyə á gwág nywa ná a yé bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bí kááwug mimbúbúwá *mwaanê wɔɔŋg. Kwəməsagá mimaŋga mí abúle bwelə cóóg myá, ñkúndúgá məkwɔɔzú mə bá bæ kú bóóg má gwôw kúl íjúwâl í cúgə nə ñkul kumə, oshê kú námə ðə yí. ³⁴ Nəcə kúl byɔɔg dán mbwúg yí, cínɔŋg wə lám wún í é bæ námə yé.»

Məcum mə jɔjɔ sáal məsáal
(Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí jî ñkasê. ³⁶ Bágá nda buud bwə ŋgə bwánd mása wáŋ ná a ŋgə wú zaŋ bá ðí wá. Bwə ŋgə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námə kudə mbê, bwə ɔ juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bæ ná, mása wáŋ ká wóós, a zə kwey bwo bwə njúl onkasə má, məlwaá mɔɔŋg má mə mə jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jílú bwo shí ná bwə dág, nyɛ mú ka sêy nə bwo. ³⁸ Nkí mása mə wóós tām bulú ñkí ŋgwúm kúwó ashúshwóógú ðí, a kwey məlwaá mə ŋgə bwánd ntó, məlwaá mɔɔŋg mə mə jəla. ³⁹ Mpugá nə amádi njów mbəm ðə mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíð ná júwâl búgəg nyə njów júwo isâ. ⁴⁰ Ntó, bí mə jéllá nə ðə jí

ηκωμῆσα, ἵνα ἐὰν ἴδῃς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, λέγῃς ὅτι ἔστιν υἱὸς ἀνθρώπου.»

⁴¹ Pyêr mûsə ka ci ná: «Lású wó ηγḡ lās ni, ye í ηγḡ dúgya nji nə sâ, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwám̄ba mú bęsa ná: «Dáyé kulág dúsá abúgúlág í njúl ηkí kę́ mása má tâl ná í bág lúlúú á osól ɔ mäsáal í d̄u yə bwo idâw wəla í jəla yí? ⁴³ Sól mäsáal wəɔηg nywáá má jəla nəcə́ mása nyə é zə kwey í ηγḡ sá iséy byé. ⁴⁴ Bábálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isá í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ηkí sól mäsáal má yida ná: “Cwám̄ba waamə nyə áleeleé nyiηgə”, a mú ka ji yídúle ósól ɔ mäsáal wā budā nə wa budūm, nə dälə dæg, nə ηgulúlə ná ndéé shwág ii, ⁴⁶ mása yé má bá zə wós nyə dúl jwówúd maseegyā, wəla á shígé ηγḡ téduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúlí í anyinyaanə, a kənd nyə kúl búúđ ó məkəη bwə ηγḡ bwəma nə ηkúđ yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ηγḡ mpu sá mása yé ηγḡ jii yí nji í kú kwəməsa, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dəɔηg í d̄u bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dəɔηg dí ná, í kú mpu sá mása ηγḡ jii yí, í mú ηγḡ sá isá í jəlá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwə d̄u yə isá ηkí bulya yé, nyə námə wə bwə d̄u gwáám̄b ηkí bulya yé. Nyəɔηg bwə d̄u yə isá kú nə ηkágúlə yé nyə námə wə bwə d̄u jí ηkí bulya yé.

Yésus mə yá búúđ minjígúlá

(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námə ka jii ná kuda jəɔηg í jídug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgə mə ná shéé té nduwán wəɔηg í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bí ηγḡ téduga ná mə á zə sá ná buud bwə cúgəg ná shéé shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̄ə. ⁵² Nəcə́ í zə bá d̄u bə ná buud otəɔn bwə ηγḡ cęgə njów ηgwúđú, bwə béegyá; olól lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə olól. ⁵³ Mbéégí məkəɔmú í bá bə; sósηgú lúmbuli nə mwān, mwān lúmbuli nə sósηgú; nyəɔηgú lúmbuli nə sás dé, sás lúmbuli nə nyəɔηgú yé; mpósmbúlú á mudā lúmbuli nə cól, cól lúmbuli nə mpósmbúlú á mudā.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námə nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí mə d̄u bə ja bí mə dúg

ηkúđú í má bád kósmb jwəw í d̄u jímə yí, ηgaá bí ci ná mpú mə zə nywə; mpú nywə námə? ⁵⁵ Ja ηkwə mə dú kung wúlə ηgeé *mákól má jwəw* yí, ηgaá bí mə d̄u ci ná yásá í é yáág, yásə yáág námə? ⁵⁶ Bí bí nə məkəη. Bí mə d̄u mpu yag íyuuɡ í shí nə ya gwəw; ká nəcə́ jí bí ampúyé yag sá í ηγḡ s̄y mwəw məga dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ηkul mpu sámb ná: “Tátəlí wə éga.” Nəcə́ jí? ⁵⁸ Nkí wo má byaagulə nə ηgwól múúđ ná ndéé a ηγḡ kə nə wo wə sémye milású, s̄əgə ná wo kwám̄buləgí nə nyə zhíd. Nəcə́ nyə a bá kə nə wo wə sémye milású ná ndéé sémye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ηkul wú mímbwug myəɔηgúđ wo kú fwo t̄ə wōη jəɔηgú kə wós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jəlá nə cénd mítédúgá

¹ Ból búúđ bwə mú zə wós ja jəɔηgúđ zə jaaw nyə sá Pilāt nyə a sá ból búúđ ó Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fəla mácií máη nə mácií má ílám í *mátúnuga byāη. ² Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ó Galilé bəɔηg bwə á jęɔ ntó nəcə́ bwə bulálə bul sá *mísám ntə bósúlúgá búúđ ó Galilé bêsh í? ³ Mbô! Má yida ci nə bí ná ηkí bí mə bə kú cénd mítédúgá, bí bêsh mə bá námə jęɔ mbií ηgwúđú wəɔηg. ⁴ Nkí ntāg ná ye buud wūm nə mwəəmb cwám̄bá á Siloy í á káda í shīn gwú wá, bāη ɔ bwə á bul bə nə məbyaagulə ntə ból búúđ ó Yurúsəlem bêsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ηkí bí mə bə kú cénd mítédúgá, bí bêsh mə bá námə jęɔ mbií ηgwúđú wəɔηg.»

⁶ A mú námə kənd bwo kanda ga ná: «ηgwól múúđ nyə á bə nə *figyē təl nyódí fambə *vīnyə. Nyə á ka kə s̄ə mpumə lí jəɔηgúđ a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á d̄u baagulə nyə fambə yé ná: wo má dúg í? Mimbū mílól ɔ míga, mə ηγḡ s̄ə mpumə wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ηγḡ fānda laa shí na ntó ηgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambə mú bęsa nə nyə ná:

12:42 19.17-19 12:47 Zhk 4.17 12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12
12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkól má jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey fēél-fēéli yé ηkəw á ofēél-fēéli ó íciyá dí. 13:3
Sôm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15

“Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbû gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu мэндэлү мэ kund, ⁹ ja jəŋgú wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyiŋgə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ɲgwól múdá jwôw lá sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lá Sábaad íí, Yésus nyə á bə nyúl *mpáánzə minjígúlá dí. Nyə á ɲgə yə buud minjígúlá. ¹¹ ɲgwól múdá nyə á ka bə cínəŋgú nə wúl shíshim í á sá nə a jámúg mbúmbəelí té mímbû wúm nə mwəəmb, kú bwele ság bə tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəŋg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə nə: «Muda, wo mə wú ményámá mə jám gwô dí.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú ság námé cé nə cé, a mú yə Zembî gúmá. ¹⁴ Njwû á mpáánzə minjígúlá mú gwág bôw nə Yésus mə jág sá nə lwagúla múúd jwôw lá sábaad. A mú lámusa nə buud nə: «Mwôw búúd búsé nə ɲkul sêy má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá də lwəgəwa mwôw məŋgúd; kú bə jwôw lá Sábaad.» ¹⁵ Cwámba mú bəsa nə nyə nə: «Bí bí buud ɔ məkəŋ. ɲgaá bí mə də bə jwôw lá Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ɲkí kabulí jé kúl í də də yí kə nə gwo kə ɲgulal gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ɲkəməsa nə shilə bag ɔ *Aburaham *Sátan nyə a mə wólə té mímbû wúm nə mwəəmb éga. Ye í shígé jəla nə nyé ɲkáda nyəŋg í wíínzhəg jwôw lá Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bəsh bwə á də lúmbuli nə nyə wá bwə á bə nə shwôn nə ɲkwed. Bóólúgá zhwoog buud bəsh bwə á bə nə məshusəg nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ɲgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembî mikaanád (Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci nə: «Faan mə Zembî dúsə nda jí e, mə kág ná yígga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumə *mutárud múúd mə ɲwá kə myεεg nyédí fambé yí. Ja í dú kə yí, í də gwaa, bə fwámé lílí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.» ²⁰ A mú nyiŋgə ci nə: «Mə yígag ná Faan mə Zembî nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ɲwa wə, a fugə nə

məmpíí mə ɲgug buléd málóol yí, í é sá nə ɲgug wəŋg wêsh í búndəwəg.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ɲgə líina miŋgwála nə мэнд a ɲgə yə buud minjígúlá, a ɲgə kə ɲgəé Yurúsəlem. ²³ ɲgwól múúd mú ka ci nə nyə nə: «Cwámba, ye ɲji búbaalé buud wə bwə bá *dúg cəg?» Cwámba mú ci nə ²⁴ «Yáágúgá nə bí nyíig mpumbé ámámánda dí. Nəcə mə jaaw bí nə zhwoog buud bwə bá sə nə bwə nyíig, ɲji bwə ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámádí ɲjów mə bá wəol zə fad mbê bí lúg tóón yí, bí mə bá tééd kudálə mbê bí ɲgə ci nə: “Mása, juwúg sə mbê”. A bá ci nə bí nə: “Mə ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bí mú bá ci nə nyə nə: “ɲgaá nə shé á də də ɲgul kəl ɲgwúd? Wo á də námə yə buud minjígúlá sódí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí nə: “Mə ɲgə ci nə bí fwámé ci nə, məε mə ampúyé bí dán shug. Wúgá mə na, bí á ɲgə bə məzhií mâ olíiŋgá.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəŋgú, bí mə bá dúg *Aburaham nə *Izaag nə *Yákwab bəŋŋə *buud ɔ mícúndə bəsh bwə ɲjúl Faan mə Zembî dí, bí bəŋ bí ɲjúl tóón. Bí mə bá ka bə cínəŋgú ɲji bí ɲgə bwam nə məyá. ²⁹ Buud bwə bá zhu kóómb jwôw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, zhu *mánəwúm mə jwôw* nə *mákóól mə jwôw†, bwə zə jí shí zə də dína Faan mə Zembî dí. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpúsə, bəŋg bwə tál mpúsə wá, bwə bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəŋgú, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwə mú shísh zə ci nə Yésus nə: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ɲgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo nə: «Kəgá ci nə muud kwába wəŋg nə: “Dúgí mə ɲgə yíl buud məjamb mə ɲgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byám wəŋ mánúd”. ³³ ɲji í jíi nə mə kəg shwóg múús nə mán nə wəŋ mán. Nəcə í cúgé nə ɲkul bə nə *muud micúndə bwəmagí nə shwíy kəl shúsúd, ɲji Yurúsəlem.»

13:10 Mak 2.27-28 **13:14** MmN 20.9-10 **13:15** 14.5; Mat 12.11-12 **13:16** bag ɔ Aburaham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9 **13:19** Eze 17.23; Mat 13.31 **13:21** Mat 13.33 **13:25** Mat 25.11-12 **13:27** 2Tm 2.19 * **13:29** mənəwúm mə jwôw: Í kə nə Nord; wo é kwey féél-féelí yé ɲkəw á oféél-féelí ó íciyá dí. † **13:29** məkóól mə jwôw: Í kə nə Sud; wo é kwey féél-féelí yé ɲkəw á oféél-féelí ó íciyá dí. **13:30** Mat 19.30

*Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd
(Mat 23.37-39)*

³⁴ «Eéé Yurúsalem ngá gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúla má á tééd ná má sɛɛng bwân bwô nda ábiyá kúwó má da sɛɛng bwân bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wún í zó lúg cwúdugú. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyîn nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyɔɔng ngá zə jíná mə Cwámaba dí yé”.»

14

Yésus mə lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyên dí njów kálə də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyên bwá á ngə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ngwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔngú ngá bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Onkume ó mácéɛ bánôh Ofarizyên ná: «Ye məcéɛ míshé má ngə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aŋgê nə magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókúl-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ŋwa mbâl, lwag nyə ná ndéé a mú bíd nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Onkume ó mácéɛ bánôh Ofarizyên ná: «Zə jí nə ŋkul bə na bídí ná, mwân yé, ŋkí ntâg nteny jé í kud taamb dí, a kú læl cáás kə yíl gwo nəcé í bálə jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bə kú nə ŋkul ná bwá bɛsa nə nyə.

Zembî wá má da bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bə fééshá ná bwá zág də wá, bwá á ngə féésh jíla nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zâh báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyə ámə jôw námá ngwól múúd mə jálá nə gúmá ntɔ wo yé. ⁹ Ja múúd wɔɔngú nyə e wóós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ngə kə nə shwôn kə ŋwa jiya wəampyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaág ŋwa jiya wəampyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wóós yí, a

cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jɔɔngú, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínôh bí ámə bə fééshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyɔɔng mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyên nyə a jôw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idâw ŋkí dína yí, kú ngə jôw oshwá bwô ŋkí omínyɔhú bwô nə mimbyêl myô. Nda ngə jôw buud ɔ kúm bínôh búús mábwugálu wá. Nda ngə jôw mbií búúd wɔɔngú, nəcé bwá á bá námá jôw wo ján ja, í mú bə ná bwá má nying wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúbúwá nə ɔ á ijâm, nə buud bwá da nyêsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcé bwá cúgé nə sá bwá nying wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembî nyə é bá nying wo mwo jwôw á bá gwúmushi ótútəlí ɔ búúd yí.»

*Kanda məma zâh
(Mat 20.1-14)*

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwá á ngə də wá, ja á má gwág ntúni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idâw Faan má Zembî dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgwól múúd nyə á kwəmsa ná a sá məma dína; a mú jôw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sól məsáal yé ja wəla lu dína í á wóós yí, ná a kág ci nə buud nyə á jôw wá ná: “Zəgá, isâ byêsh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwá mú ngə yida lwágulə ná bwá cúgé nə fwála ná bwá kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnɔw kusə fambá, í jii ná mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnɔw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tâh mímbáág mítóɔn; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnɔw bá múdá, gwá wə má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól məsáal mú nyingə zə wá mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwá ámə ngə bɛsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól məsáal yé ná: “Nə câ. Kaág wa ngwála íkúl búúd bwá da sɛɛngya yí, nə mínjwónh mínjwónh kə ngə ŋwa mímbúbúwá nə ɔ á

ijâm, nê wêancím-ncím nê bœœng bwé ngé nyêsh wá wo zág nê bwo wa.” ²² Nê ndéé sóól mæsáal mú zê jaaw nyê ná: “Mása, í mæ bê nda wó ámæ jii ná. Nji fwála dúsê ná njów.” ²³ Mása músê ci nê nyê ná: “Kaág mázhii mæzhii nê ífambé kê ngæ yímbuli buud nê bwé zág nyíi, njów í lwándúg mæ. ²⁴ Mæ jaaw bí ná buud mæ ámæ jów wá, ngwúd nê ngwúd nyê ákagéé tœ sâ mádí dínad.”»

*Bála mpwíin mæ Yésus í cúgé tagú-tagú sâ
(Mat 10.37-38)*

²⁵ Zhwog mænjúmbæ mæ búúd mæ á ngæ kê sámhá nê Yésus. A mú yid ci nê bwo ná: ²⁶ «ŋkí muud mæ zê mádí a nda cœel mæ ntœ sóœngú bá nyœœngú, ntœ múdá yé, ntœ bwân bē, ntœ ómínyœhú bē nê okóól bē, a kú cœel mæ ntœ námæ cœg jé gwáméfwó, muud wœœngú cugé nê ŋkul bæ *mpwíin waamâ. ²⁷ Muud mæ bæ kú ŋkény kwolós jé nyœmáfwo ngæ bœ mæ yé, a cugé nê ŋkul bæ mpwíin waamâ.

²⁸ «Zê jí nê ŋkul sá na bídí ná ja á céél lwœ cwámhá yí, a tééd nji lwœlê kú fwo ji shí fwo bála tâŋ á jêlá nê kœenzh yé? A jêlá nê fwo bála, a dúg ŋkí a ji nê bímbí lœ mábii á jí nê ŋkul lwœ njów nê ndí shínal má. ²⁹ Næcé í á bá bæ ná a shín lîm njów ná ndéé a kú nyiŋgæ bæ nê ŋkul mæ shínal málwœga. Buud bwé bá dœ dúg wá bwé ka bá dœ cágulæ, ³⁰ dœ ci ná: “Muud éga nyê a tééd ná a lwœ njów a kú nê ŋkul mæ shínal ísény.” ³¹ Í kwo námæ bæ ná, wáyé njwú-buud wúsá nê ŋkul tí kê lúmbuli dóómb nê wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jêlá nê fwo faas ŋkí nyê nê buud otóóshin wúm a ji nê ŋkul lúmbuli nê nyœœng zág dóómb dí nyédí nê buud otóóshin mæwúm mábá yé. ³² Ŋkí a dúg ná a cugé nê ŋkul lúmbuli dóómb dœœngú, nyê é bwey fwo kænd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwé kê jí nyê ná í jii ná bœnœŋ bwé bág ná shee. ³³ Ntœ jí ná, muud yêsh jí na bídí ná nyê ayílé lâm mábii méd yé, muud wœœngú cugé nê ŋkul bæ mpwíin waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsê jœ sâ. Nji ŋkí ca í cwâl, jí bwé é nyiŋgæ wá dwo mægwâm nê ndí yí? ³⁵ Kú nê sâ. Í mú bæ kú nê mfíi tœ shú mândelú, tœ

shú kund; bwé shwu dwo tóón. Muud jí nê mælwê mæ gwág yé, a gwág.»

15

Mæshusug ja múúd misám mæ cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog œŋwenye œ tóya nê bóól búúd œ *misám bêsh bwé á ngæ zê wé Yésus ná bwé zê gwágulæ nyê. ² *Ofarizyêŋ bœnœŋ *Oyíiguli ó máccœœ bwé mú ngæ nyímbula nê nyê ngæ ci ná: «Muud éga ngæ mpu lág buud œ misám bœnœŋ ngæ dæ kul ngwúdú!»

*Kanda ncwæmbæ í á jímbyí
(Mat 18.12-14)*

³ Yésus mú ka zê ŋwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nê ŋkul sá ná, nyê nê íncwæmbæ tæd, ngwúd á cínœng jímbyí, a kú sœ gwo yé? Ngáá ná nyê e lúgæ byœœng yâ mæwúm ibuú nê ibuu bugád, a fwo kê sœ jœœng í ámæ jímbyí ná ndéé kê wóós ja nyê é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngáá ná nyê é bæ nê mæshusug, a bæd gwo zámæbag ⁶ a mú nyiŋgæ kê njów, kê sœœng óshwá bē nê buud bœnœŋ búésé mábwugúlu wá, nyê nê bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey ncwæmbæ jâm í ámæ jímbyí?” ⁷ Mæ jaaw bí ná mæshusug mæ bá námæ bæ ntœ jœŋ dí nê muud *misám ngwúd mæ cénd tédúgá yé, ntœ mbií mássé nê ŋkul bæ nê otátalí œ búúd mæwúm ibuú nê ibuu bwé aŋgê nê jii céndúle tédúgá wá.

Kanda saŋ mwaanê í á jímbyí

⁸ «Shé fwógá ná nyiŋgæ ci ná ngwól múdá ngæ bæ nê misaŋ mí *mwaanê wúm, ngwúd mú jímbyí. Ngáá ná nyê é jida lámba, a wáámbulæ njów ngæ mpu sœ saŋ ná ndéé kê wóós ja nyê é kwey wæ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngáá ná nyê é sœœng bē óshwá nê budá bœnœŋ búésé mábwugúlu wá, nyê nê bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey saŋ mwaanê wâm í ámæ jímbyí?” ¹⁰ Gwé wé má jááw bí ná mæshusug mæ dœ bæ *wæœngæles ó Zembí dí ja múúd *misám ngwúd mæ cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

11 Yésus mú nyingə ci ná: «Ŋgwól múúd nya á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. 12 Á ntombú mú ci nə sóǵǵú ná: “Pəpa, yəg mə nyām ŋkəw lú mábii mə jálá nə bə nə ndí yí”. Sóǵǵú wáŋ mú kaaw bwo məbii mé. 13 Baalé mwəw mə mú cə, mwān á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lá mábii nə ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cug nūŋ nə ndéé shīn caam byəəg dé. 14 Ja nyə á shīn kəenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wós ləəm wəəŋgúd. Mwān éne mú zə bə mǎfúfəd. 15 A mú zə kə nyíi ísəyúd wə wúl mbyágá á shí nyəəŋg. Muud wəəŋgú mú kənd nyə nyádí máshíd kə də wííl nyə oŋkuú. 16 Ja nyə á ŋgə wííl oŋkuú bəəŋg yí, nyə á də bə nə yéesh né a dé mímwag mi mpúmá oŋkuú bəəŋg bwé á də də myá, nji kú nə muud mə yé nyə.

17 «A mú zə nying lām, zə tədəga ná: “A zh-wog idəw ósól ə mǎsáal ə sóǵǵú waam bēsh búsé nə ndí yí e! Məe mə ŋgə fudə nə zha wa? 18 Mə zə nyingə kə wə sóǵǵú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə sēm nə Zembí, mə sēm nə wo. 19 Mə ampíyáyé ná né wo ŋwág mə né mwān woó. Nwag mə nda ŋgwól sól mǎsáal woó.” 20 Mwān éne mú zə tí kə wə sóǵǵú.

«A mú ŋgə kə nə ndéé sóǵǵú mú dúg nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúlé kə shwiŋ nyə nyúúlúd kúlal nyə. 21 Mwān mú ci nə sóǵǵú ná: “Pəpa, mə á mə sēm nə Zembí, mə sēm nə wo. Mə ampíyáyé ná né wo ŋwág mə né mwān woó”. 22 Sóǵǵú mú ci nə ósól ə mǎsáal bé ná: “Né cā! Zəgá nə káándá í búl bə káándá gúmá yí, zə bwééd nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuú. 23 Bí ka námə zə nə mwā nteny a wóŋə zə cígə tāŋ lám, sé dág, sé zhwiimbya. 24 Nəcə mwān waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.” Bwé mú tééd zāŋ.

25 «Í á bə na mwān a cúmbá njúl ífambé. Ja nyə á ka ŋgə nyingə yí, a mú ŋgə zə, zə wós kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámug nə isusa. 26 A mú jəw ŋgwól mwā mpáánzə zə jí nyə sá í ŋgə cə yí. 27 Mwā mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋə woó

mə wós. Shwóŋgə nyə ámə cígə mwā nteny a wóŋə nəcə mínyəŋə woó mə nyingə zə mpwogé.” 28 Mwān a cúmbá mú gwág bəw, a ban nə nyə anyíyé njów. Sóǵǵú mú cúwo tóŋn kə téég nyə məbwə. 29 A mú ci nə sóǵǵú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwéle mpyēny ciyá gwó təə ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təə nji mwā təw nə sənəŋ oshwə bām sé zhwiimbyag. 30 Nji, mwān woó nyə á shīn kə kəenzh wo byəəg dwó kálə ŋgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wós yí, wo mə cígə nyə mwā nteny a wóŋə.” 31 Sóǵǵú mú ci nə nyə ná: “Mwān waam wo njul nə mə wa mwəw mēsh isā byām bísa isā byó. 32 Nji í ámə jí né sé zhwiimbyag nəcə mínyəŋə woó éne, mə ŋgə dúg nyə na nda nyə á yə nə ndéé a mə gwúm; nyə a jímb, a mə nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

1 Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byəəg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búgali wə muud éne ná kulág dəəŋgú í ŋgə caam nyə məbii. 2 Muud byəəg mú jəw kulág zə ci nə nyə ná: “Wəəŋg lāŋ mə ŋgə gwág ga wí né jí? Zaá shitógud, mə wámbulág nda wó ŋgə kyey nə iséy byó ná.” 3 Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədəl? Mə cugé nə ŋkul nə mə kág fulə mándəlú, bə mámpəg. Sálə námə shwōn nə mə bəg muud miŋgwóombúlú. 4 Mə mə mpu sá mə zə sá yí. Í jí né ja bwé é yíl mə íkulág dí yí, mə bəg nə buud bwé é də ŋwa mə bwádí wá.” 5 Buud bwé á ŋgə bə nə Mása yé məmpwélá wá, a mú ŋgə jəw bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwélá taŋ ne?” 6 Muud mpwélá ná: “Mə mbid nyə məwúdə məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Légúg, fáb lú mpwélá dwó wə ga; jigú shí wo léélug cilə nə məfwánda məwúm mátóŋ.” 7 Nyə nə ŋgwól ná: “Wəe jí nə mpwélá taŋ ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Légúg, fáb lú mpwélá dwó wə ga. Ciləg nə məwúm mwəəmb.” 8 Mása músə yə kulág á inkwíl nə məshwúmb

nacé a sálə sóólúgú mákyê. Nacé í ηgə nyîn ná buud bwə ηgə bɛ cug á shí ga wá bwə ηgə bul kyé mpédúgá nyán ntə bəəηg básá búúd ɔ mánkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Μεε má ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwííl ηgə cɛɛ məshwə nə ndî: ja bí má bá bə máfúfə dí yí, oshwə bán bəəηg bwə bəg ηwa bí mábanda mâ kandugə kandugə dî†. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwónη yé, nyə é baagulə námə ísâ í anúnî kú teeg búúd məbwónη. Muud mə tég búúd məbwónη ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwónη ísâ í anúnî dî. ¹¹ Nkí bi mə tééd teeg búúd məbwónη ja bí má bálán nə mwaanê inkwííl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd məbwónη nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jəəηg í jálá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgé nə ηkul sêy nə omása obá ja ηgwúd, nacé nyə é mpíi ηgwól, a cɛel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyênny ηgwól. Bí cúgé nə ηkul sêy nə Zembî bí ηgə sêy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwə á dɛ bul cɛel mwaanê ná, bwə á ηgə gwágulə lésú ni wêsh bwə ηgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ηgə cɛel lwóya mísh má búúd dí ná bí básə otátəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílám mín; nacé sá búúd bwə dág ná fwámé sá yí, Zembî nyə mə dág gwo sá nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ηgə cwîny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála má Yuánes íí, Jəjə Kéel á Faan má Zembî wə í ηgə bwiinɣya, muud yêsh ka ηgə nádawo nə ηkul nyé nyêsh ná á ηwa kəw cínəηg. ¹⁷ Jisə ηkí fwanawo ná gwôw nə shí í cɔg, ntə ná gúl lúlándə kanɣá á mbwoomb máccɛɛ í jimbúg. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bâ múdá shús yé, má sá mínəomb. Muud mə bâ múdá bwə ámə yíl bá yé, má sá mínəomb.»

Kanda múúd byəəg bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byəəg, a dágə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə dɛ bwáád myá. Nyə á dɛ cugə cug áyíyáág, dɛ sá ídína jwôw dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl

məfəη məfəη, í á dɛ já múúd byəəg wəəηg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á dɛ bə nə yéesh ná a dá məmpulú má á dɛ kud wú múúd byəəg dí túwuli dí yí. Nji, ompyê bwə á dɛ zə jáal nyə məfəη. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəəηgəles bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí bɛdɛd. Muud byəəg mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nûη ban mínjîm, muud byəəg mú kə bwəma nə cwúnd. A njuł ηkáəηgé dí ntáni, a mú bán mísh, a mú dág Lazâr njóóg Aburaham bɛdɛd. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúg mə ná ηkwəηá. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyinə mbwə məjúwód zə cweel mə jûm; mîηgwiile míga mí ηgə sá mə ηkáəηgé mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwân waam, wo á shí bə nə təəm ja wó á ηgə cugə yí, Lazâr nyə ηgə bwəma nə micúη. Ja ga dî, Lazâr micúη myé mí má cwaaləwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ηkáəηgê. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg ná məma bí ncímə jisə shé wa títám ná buud bwə céél wú wa zə nûη wá bwə cúgé nə ηkul lína; bəəηg bwə céél wú nûη zə kága wá bwə kú lína.” ²⁷ Muud byəəg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, má jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów má sóəηgú waamə. ²⁸ Omínyəηú bām básə nûη ótəən. A kəg lás nə bwo ná bwə ó bɛy, bwə kú bá zə wa kúl má jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəηú bwô básə nə Məccɛɛ má Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə, bwə bég myo.” ³⁰ Muud byəəg ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ηkí muud mə wú mínjîm kə lésha nə bwo, bwə é cénd mítádúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Nkí bwə bə kú bɛ micilyá mí Moyíz bənnəη buud ɔ micúndə, mpug nə muud tɛəm gwûm mínjîm kə lésha nə bwo, bwə ábulé magulə lân yé.»

17

Yésus mə yə búúd minjígúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cug í cúgé nə ηkul bə kú nə kwal-bəəgú. Nji, ηkwéé muud mə bá bóól kwal-bəəgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwə kəlɣ nyə məma

† 16:9 Mól mákál má ηgə ci na ná: Zembî bəg ηwa bí nyədí njów kandugə kandugə. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23
16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 16:29 2Tm 3.16

kwóógú cánúđ kul nyə nə dwo m̄n̄, nt̄ə nə a kwálug ɲgwúd á ikúkágá íga b̄oógú. ³ Bi ó bey. Nkí mínyon̄ə woó má s̄m nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Nkí ɲkúmba jw̄w a s̄m nə wo ija zan̄gbá, a du námá zə wódí ija zan̄gbá zə du ci ná: “Mə má cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwám̄ba ná: «Kwádúlg sá búgá.» ⁶ Cwám̄ba mú ci ná: «Bi mb̄m bə nə búgá t̄o ɲi cig-c̄ig bímbí búbumé *mutárud, bí je ci nə lí sikom̄r ga ná: “Munág kə t̄w m̄n̄”, lí sá bí m̄gwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə ɲkul sá ná ɲkí a mbid lwaá dé í du waad nyə ifambá ɲkí nt̄ag ná í du w̄il nyə iwoó, lwaá d̄oɲg ɲgé wóós w̄l̄ə ís̄yád, nyə nə lwaá ná: “L̄elugú zə jí shí zə d̄ə?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə id̄w, wo yáásulə áfigusa zə s̄y nə mə. Má ká sh̄n d̄ə mə ɲgul, wo ka t̄em d̄ə nə ɲgul gw̄o ja?” ⁹ Ye nyə e l̄j lwaá dé nə nyə nə sá ís̄ə byēsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Nt̄o námá wé jísé shú d̄n̄ud yé. Ja bí má sh̄n sá s̄ə jēsh bwé ámə lwám bí ná bi sáág yí, ɲwagá bim̄f̄wó ná: “Sé búsə ozhizhe osóol ɔ m̄sáal w̄ə kú nə mf̄í, sé má sá ɲi s̄ə í ámə bə ná sé sáág yí.”»

W̄l z̄úzaamé í z̄ə yə Yésus ak̄ba

¹¹ Yésus nyə á ɲgə kyey Samariya nə Galil̄e, ɲgə kə Yurúsalem. ¹² Ja nyə á ɲgə nyí d̄ul d̄énd dí yí, mizúzaamé w̄m mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, ɲi mí mú t̄w shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú b̄n̄ mákál gw̄w ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bw̄gúg sá ná ɲkwon̄j̄.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya m̄nyúúl ófada dí.» Bwé má ka námá ɲgə kə ná bwé kə ófada dí, bwé mú ȳl zh̄id, m̄nyúúl bə bwo ná s̄ənd̄on̄. ¹⁵ N̄gwólúgá nywáá, ja á má dúg ná a má ȳl yí, a mú cuw̄ali nyin̄gə, a mú ɲgə zə a ɲgé lás gw̄w-gw̄w ɲgə yə Zemb̄i gúmá. ¹⁶ A mú zə kul nyúúl Yésus dí shí m̄kuú, kúđ mpwoombú shí yə Yésus ak̄ba. Nȳn̄ nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «ɲgaá ná b̄sh w̄m bwé ámə ȳl? Ká bóól

ibuu búsa ɲgow? ¹⁸ Nt̄o ná bwé b̄sh dí, kú nə muud mə zə yə Zemb̄i gúmá ɲi ɲj̄on̄ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówág wo kyéyug wo má *dúg cug n̄cé búgá gw̄o.»

Mbií Mw̄n mə Múúd mə bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyēn bwé á jí Yésus ná: «Faan mə Zemb̄i í bá ka zə jáyé ja?» A mú b̄sa nə bwo ná: «Faan mə Zemb̄i í ab̄lé zə nda gúl yan̄gá-yán̄gá s̄ə búúd bwé bá beny yí. ²¹ Í ab̄lé bə s̄ə ná bwé ci ná: “Gwé wé jí wa ga”, ɲkí ná: “Gwé wé jí wáádá mí!” N̄cé Faan mə Zemb̄i d̄usə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompw̄ín ná: «Móól mw̄w mə bá bə, bi mə bá gwág yéesh ná bi mə dúg *Mw̄n mə Múúd nə ijw̄uga byé t̄o ɲi jw̄w ɲgwúd, ɲi bi kú dúg. ²³ Bwé bá du ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá du kə, bi kú b̄, ²⁴ n̄cé, jw̄w Mw̄n mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námá nda ɲj̄ə í du yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí ná. ²⁵ ɲi í bá fwo jí ná a b̄g bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mw̄w Mw̄n mə Múúd mə bá zə má, is̄ə í bá s̄y námá nda í á s̄y ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwé á du d̄ə, du ɲgul, bwé béya, b̄l̄ushi námá bw̄n b̄n̄ ná ndéé kə wóós jw̄w Nówe nyə a nyí m̄ma byóól dí yí. Mp̄n̄ í mú zə byaluga nə buud ná ndéé jan̄gulə ís̄ə byēsh. ²⁸ Nt̄o námá wé í á bə mw̄w mə Lót dí yé. Buud bwé á du d̄ə, du ɲgul, bwé du sá míkus, du b̄ m̄mp̄g, shumə mínjów. ²⁹ ɲi jw̄w Lót nyə a wú Sódóm yí, Zemb̄i nyə a sá ná kuda nə fumb̄yá ágúgw̄ í nyw̄g nda mp̄ú, zə jan̄gulə búúd b̄sh. ³⁰ Mbií ɲgwúd w̄oɲg námá wé í bá bə ja Mw̄n mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jw̄w d̄oɲg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ɲwa s̄ə. Nȳoɲg mə bá bə fambá yé, kú ná námá kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá s̄ə í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá s̄ə ná á kaamb̄l̄ə

17:5 6.13 17:6 Mat 13.31; 21.21; Mak 11.23 17:10 1Kr 9.16-17 17:12 L̄əv 13.46 17:14 L̄əv 14.2-32; Mat 8.4; Mak 1.44; Luk 5.14 17:16 10.33 17:19 Mat 9.22 17:21 11.2, 20; Mat 12.28 17:22 21.7-24 17:23 Mat 24.23-25; Mak 13.21-23 17:25 9.21-22 17:28 M̄t 19.24-25 17:31 Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * 17:31 Ja bwé á du lw̄j minjów yí, bwé du m̄ kwáminú námá nda m̄nyun̄g. Kwáminú í á du bə ɲkí lal, buud kə du ɲgə kyey wu gw̄w, muud jee námá kə woga wu. 17:32 M̄t 19.26 17:33 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35

nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búlú jɔɔng dí ná buud óbá bwé mbwúg gwoŋá ngwúd, ngwúd mə bá ηwiny, ngwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwé ηgə jí isá kúl ngwúd dí, ngwúd mə bá ηwiny, ngwól lúg. ³⁶ [Budúm óbá bwé bá bə fambá, ngwúd mə bá ηwiny, ngwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíín bwé mú jí nyə nə: «Cwám̄ba, s̄a jɔɔng í bá s̄y ηgow?» A mú bɛsa nə bwo nə: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínɔng wə ómpal ó bá sɛɛngya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sémye milású

¹ Yésus nyə á jí zə lwágulə bwo ná bwé dúg jəgula ja jêsh kú teeg mányúul. Gwé wə nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémye milású nyə á bə wúl ngwála dí kú fúndə Zembî, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bə námə ngwála wɔɔng d̄i, í mú d̄a zə ci nə sémye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ηgə lúmbəli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémye milású nyə á ka d̄a ban məlú məlú nə nyə aláse lású yé wɔɔng.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛem bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námə bish tɔɔ muud í, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcé mə mə gwág nyə káŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíín ná: «Bí mə gwág s̄a sémye milású á olíŋḡi éne mə ci yí? ⁷ Ŋkəmusa nə Zembî, ηkí buud bə nyə á mə féesh wá bwé j̄ilya nyédí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá ná bwé cáag bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyə é lɛel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgá shí ga dí e?»

Kanda Farizyên bá ηwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwé d̄a téduga nə búsə otátəlí, bwé ηwa bóólúgá mpyón ηə mpyón. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwé á zə kə *Luŋ mə Zembî ná bwé kə jəgula nə Zembî. Ŋgwól nyə á bə *Farizyên, ηgwólúgá nye ηwenye tóya. ¹¹ Farizyên nyə a t̄ow t̄átəlí a mú d̄a jəgula

nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cúncəsh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwâl, bwé cɛel olíŋḡi, nə minɔomb, tɛem bə nda ηwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Má d̄a ci íd̄aw ija íbá ηkúmba shwéndɛ; mə d̄a jəna *ηkəw wúm á s̄a jêsh mə bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a t̄ow shwóg-shwóg. A kú námə she b̄an t̄ow mpwoombú ná a yág ηgɛɛ jɔŋ d̄i; nyə á yida d̄a *bí mbwə bud dí a ηgə ci ná: “Yé Zembî, bwíŋḡug mə nə ηkwoná, mə jí sóol *misəm.” ¹⁴ Má jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyádí njɔw Zembî mə sá ná a bág t̄átəlí nyédí míshúđ, kú bə ashúshwóógú nye. Nəcé, muud mə b̄an nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyɔɔng mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá b̄an nyə gwôw.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágá

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwé á zə námə nə ikúkény wə Yésus nə a kúnyág nə byo. *Ompwíín, nda bwé á dúg ntó ná, bwé mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú j̄ow bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə s̄a á mbií búúd wáŋ. ¹⁷ Búbólé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgulá mə kúkágá yé, muud wɔɔngú cúgə nə ηkul nyí cínɔng.»

Cí á bulya məbii

(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl cî *Oyúden í á jí Yésus ná: «J̄ɔj̄ɔ Yíŋguli, jáyé j̄ɔ s̄a mə sáag nə mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó j̄ow mə ná j̄ɔj̄ɔ múúd yí? Kú nə muud jí j̄ɔ múúd, nji Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcɛɛ mága? “Wo kú sá mínɔomb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóŋgú woó nə nyɔɔngú woó.”» ²¹ Cî nə Yésus ná: «Mə ηgə bɛ məcɛɛ máni mēsh, téd wú íkágəd zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág ntáni yí a mú ci nə nyə ná: «S̄a ηgwúd í ηgə ná fúfə wo: kaá kusha ís̄a byêsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúbúwá *mwaané

† 17:36 Sá jisó cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. 17:37 Zhb 39.30 18:1 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 18:5 11.7-8 18:12 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 18:13 5.8; Sôm 51.3, 5 18:14 Sôm 51.19; Mat 23.12 18:17 Mat 18.3 18:18 10.25 18:20 MmN 20.12-16 18:22 12.33; Mat 8.21-22

wɔɔŋgâ, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²³ Cî wɔɔŋg mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[nə a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowalálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwə á ŋgə gwágulə Yésus wá bwə á ŋgə ci ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Ísâ í ntɔ múúd ŋkul yí, Zembî nywáá jí nə ŋkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú ci ná: «Sá báá sá á má lúgə ísâ byêsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ŋkí muud mə lúgə tɔɔ njów, tɔɔ mudá, tɔɔ omínyɔŋgâ, tɔɔ obyɔl, tɔɔ bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii ísâ byɔɔŋg byêsh ŋkí bulya té nyə é ŋgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yésus nyə á ka ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sá ŋgélə bád kə Yurúsalem óga. Ísâ byêsh *búúd ɔ mícúndə bwə á cilə shú má *Mwân mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə má íkúl ishúsúd, a bwəma nə cóógú, buud cúg nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwə é fyámusə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw álél.» ³⁴ Bəŋ bwə áshígé ŋgə mpu gwág nda lósú wɔɔŋg í á ŋgə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwə kú wámbulə sá Yésus nyə á ŋgə ci yí.

Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ŋgə shísh Zheríko yí, ŋgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ŋgə gwáamb buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ŋgə cɔ áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ŋgə cɔ yí?» ³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarê wá

ŋgə cɔ éne. ³⁸ A mú kám ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwíigúg mə ná ŋkwonjá!» ³⁹ Buud bwə á ŋgə kyey mpwoombá gwoŋg dí wá bwə mú ŋkáand nə nyə ná a jig kúl-kúl. Nyɛ mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwíigúg mə ná ŋkwonjá.» ⁴⁰ Yésus mú tów, a mú ci ná bwə zəg nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóos nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná ⁴¹ «Wó jí ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámaba, mísh mām má kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô má kwóg dúgya. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» ⁴³ Námə cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ŋgə bɛ Yésus a ŋgə yə Zembî gúmá. Buud bəsh bwə á dúg sóólúgú wɔɔŋg wá bwə mú ŋgə yə Zembî məshwúb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ŋgə líina ŋgwála. ² Ŋgwól múúd nyə á bə cínɔŋg ná Zashé, a njúl ŋwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ŋgə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ŋkul mə dúg nyə nəcé buud bwə á bə áncuncuma, Zashé nyɛ njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlə kə shwóg kə bád sikomôr* dí shú ná a bəg dúg Yésus ja á bá cɔ cínɔŋg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóos kákúl jɔɔŋg dí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lɛlɛg shulə nəcé í jí ná mə jig wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú lɛl shulə, a mú kə lóg Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bəsh bwə á ŋgə nyímbula ná: «A mə kə nyíi kə jí múúd mísám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tətəlí ci nə Yésus ná: «Cwámaba e, mə zə kaaw məbii mām tətám ná cáŋ, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Ŋkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyiŋg nyə gwo ija inɔ.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî má cug búúd ɔ njów ga múús, nəcé a jí námə múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bɔɔŋg bwə á jímb wá, zə cugushi bwo.»

* **18:24** ná a má shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomôr: Jísə dúl váál líf í á du bul bə mbwaanuzulə shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tɔɔ shíshíŋ á Zhurdê dí (Luk 19.4); bwə á du námə sá məbóombú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwə á du bɛ lí jɔɔŋg (Sôm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15

Kanda misaŋ wûm

¹¹ Buud bwé mú gwág lésú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lésú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwé á ngə téduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan má Zembî í zə nyîn. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyə a byêl njów mícî dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwé kə tál nyə Njwú-buud ná ndeé a mú nyingə. ¹³ Ja á má bə ná a zə tí yí, a mú jôw osóol ə mäsáal bé wûm, zə yə bwo *mwaanê, muud yêsh sán mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ŋgəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njəond dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləom yé bwé á də mpíi nyə ná, bwé á kənd buud nyédí mpásə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwé á shîn tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyingə. A mú zə wóós, a mú jôw ósóol ó mäsáal bé nyə á kaaw mwaanê wá ná bwé zəg lwágulə nyə nda mákíd máŋ má á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, saŋ wô í á má sá ná mə bíg misaŋ wûm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Ŭhúuŋ, wo ji jəjə sóol mäsáal. Wo má bə mə abúgúlág nə súsúsá ácíg-cíg. Mə má yə wo ijwúga ná wo jwúg nə miŋgwála wûm.” ¹⁸ Sóol mäsáal ábeé mú námə zə, nyə ná: “Mása, saŋ wô í á má sá ná mə bíg misaŋ mitóon.” ¹⁹ Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə má yə námə wo ijwúga ná wo jwúg nə miŋgwála mitóon.”

²⁰ «Ŋgwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, saŋ wô wə ga. Mə a fúlə wo nábúkən dí ná ndeé mə baagula. ²¹ Mə á ngə fúndə wo nəcé wo ji muud nkád; wó də ŋwa sá jí ná wo dí wo á bwíig yí, wo də saag isá bísé ná wo dí wo á bə yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wo á ngə mpu ná mə ji muud nkád, mə də ŋwa isá bísé ná mə dí mə a bwíig yí, mə də saag isá bí ná mə dí mə á bə yí. ²³ Ká nəcé ji wó áshígé kə wá mə mwaanê waamá bəŋ dí, ná ja má wóós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwé á bə cínəŋg wá ná: “Déégúgá nyə saŋ ni bi yəg nyəŋg jí nə misaŋ wûm yé.” ²⁵ Bwé

mú ci nə nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misaŋ wûm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalê á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndeé mizhízhíŋ myâm mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcəŋ mə ngə dág.”» ²⁸ Ja Yésus nyə á shîn lás ntúni yí nyə a tów shwóg ŋwa zhí kálə Yurúsəlem.

Yésus mə zə nyíi Yurúsəlem

(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wóós ngéé mbáŋ bwé dá jôw ná *Mbáŋ wəolivyé yí. A mú lwâm *ómpwíin óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jí bi kwey cwə jakáás cəçlá, í njúl ná təə muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jíi gwo.”» ³² Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námə kwey isá nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwé má ciny cwə jakáás yí, wəamádí bé bwé mú ci nə bwo ná: «Bí má ciny gwo nəcé jí?» ³⁴ Bwé ná: «Cwámba wə ngə jíi gwo». ³⁵ Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáás jəŋg, bwé ngə yíl mikáándə myáŋ ngə jəel gwo kwonəud, bwé mú jil Yésus gwôw. ³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwé ngə taalə mikáándə myáŋ zhíd.

³⁷ Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbáŋ wəolivyé yí, ompwíin bəsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusəg, bwé mú ngə yə Zembî məshwúmb gwów-gwów nəcé məma misóólúgú mí nkúl bwé á dág myá. ³⁸ Bwé mú ngə ci ná:

Gúmá í bəg nə Njwú-buud ngə zə jínə má Cwámba dí yé.

Jon í bəg ná shəe,

gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyən bwé á bə na mənjkúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yígəli, wo alásé nə ompwíin bwô ná bwé yówəg kímúlə?» ⁴⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná nkí bwé ji kúl-kúl, məkwóógú kím.»

19:11 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36
Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10
118.26; Luk 2.14 **19:40** Aba 2.11

† **19:13** Saŋ mína ngwúd í á də bə odanarí təd. **19:14**
19:26 Mat 25.29 **19:36** 20j 9.13 **19:38** Sòm

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndeé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jii yə nə gwágúlə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbâm mpu nda wó jálá nə sọ nə wo jíig ná shéé ná! Ká jisə wo shwílyá, mísh mwô kú dúg. ⁴³ Nəcé mósól mwôw mə bá bə wo nə mizhízhíy myô mí bá laá wo nə mimyágé, mí lyə wo nə dəamb, shúsə wo ikósómb byêsh. ⁴⁴ Bwə bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tə kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcé wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə nə a zə cugushi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpráanzé Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwə á ngə sá mikus cínəng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Njów wâm í bá bə njów mājəgula.” Bi bān mə yida sá ná í bəg daage lú íjwâl!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígúla Lun mə Zembî jwôw dēsh. Nə ndeé, nə Milúlúú myā ofada, nə *Oyíguli ó məcəç, nə míci mí kúl búúd mí mú ngə sọ nə mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwə áshígé mpu nda bwə sáág ná, nəcé mənəkúmbə mə búúd mēsh mə á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwûga mə Yésus í ngə zhu ngow
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígúla *Lun mə Zembî, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myā ofada, nə *Oyíguli ó məcəç, nə ocúmbá buud bwə mə wós. ² Bwə mú jí nyə ná: «Jaawug sê. Nyáyé nkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul nyəngə?» ³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye

nkul á buud?» ⁵ Bwə mú téduga ná: «Nkí sá mə ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə mə ká mēel ci ná í á bə nkul á buud í, kúl búúd jēsh gwú sə nə məkwoógú, nəcé bēsh bwə ngə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúnda.» ⁷ Bwə mú bəsa ná bwə ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə másáal ó abúbw
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ngwól múúd nyə a sá fambə *vínə a mú yə búúd fambə jəng məcéd. A músə kə njənd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú məmwaágulə dí, nyə á kənd ngwól sóol məsáal yé ná a kəngə nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwə á lúg nə fambə wá dí. Nji buud bəngú bwə mú kə danğulə cú sóol məsáal nə ndeé nyiŋ nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambə mú nyə cígúla ná á nyiŋə námə kənd ngwól sóol məsáal yé. Bwə mú námə kə danğulə cú nyān, séémbuli nyə nə məlwíy nə ndeé nyiŋ nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambə ná á nyiŋə námə kənd sóol məsáal áléel. Bwə mú kə wá nyān məfəŋ nə ndeé bwə wíng nyə.

¹³ «Muud fambə mú ka zə ci ná: “Mə sáág nə e? Mə zə kənd mwān waam mə búl cēel yé, ka bwə é gwəç nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwə á lúg nə fambə wá, dúgúlə bwə á dúg *Mwān mə Múúd fambə mə wós yí, bwə á nyímbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwə mú julə wú nə nyə fambə, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambə mə bá sá búúd óni ntədəl? ¹⁶ Ngaá nə a bá zə gwú bwo nə ndeé a nyə fambə yə búúd oshús?»

Ja búúd bwə á gwág á mə ci ntó yí, bwə á lás ná: «Mbə! Í cúgə nə nkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo nə figə-figə, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ká ná jí?

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí, dwó wə í mə bə kwóógú lú lámuga*.

19:41 21.20-24 **19:42** Mbá 32.29; Luk 2.14 **19:44** 1.68; 21.6; Mat 24.2; Mak 13.2 **19:46** Iza 56.7; Zhe 7.11
19:47 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20 **19:48** 20.19; 22.2 **20:6** Mat 14.5 **20:9** Iza 5.1-2 **20:10**
2Ib 36.15-16 **20:13** 3.22 **20:16** 21.20-24 **20:17** Sòm 118.22 * **20:17** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú
bwə á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwə á də bə ja bwə lám manyunğ mə njów yí. **20:18** 1Pr 2.8

18 Muud mə bá bál kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshali búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cugali.» 19 Oyíguli ó mácɛɛ bɛnɔŋ milúlúú myâ ofada bwá á mpu ná lésú wáŋ wá Yésus nyə á ngə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ngələ sɔ məzhií ná bwá bii nyə námá wəla dɔɔŋgúd. Nji bwá á ka ngə fúnda məŋkúmbə mə búúd.

*Otáwe ɔ shwóg ɔ Oyúden bwá bwéél Yésus
(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)*

20 Ná ndéé bwá mú ngə baagusə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wá tátəlí. Bwá ká dɛ bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mánýámá mə ngwámuna dí, nyádí mpəl dí. 21 Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná lésú wô nə njígúla wô bísə tátəlí. Wó dɛ námá dág búúd nji nda njígúla wô wí ná. Wo ngə jíguli sá cug á Zembí bábálé. 22 Ntó, jaawug sâ. Ye mácɛɛ máshé mə ngə magulə ná sá jénág tóya mə *Káázel, ye má aŋgê nə magulə?»

23 Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ mán, a mú ci nə bwo ná: 24 «Lwógá ná mə san *danarí†. Zó jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázel.» 25 Nyə ntâg nə bwo ná: «Ntó, yégá Káázel isâ í Káázel, bí yə Zembí isâ í Zembí.» 26 Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mísh mə búúd dí yí; bwá mú bul káam mpɛsá ni, bwá shwal fad mímpu.

*Osadwisyêŋ bwá bwéél Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

27 Gúl bábaalê *Osadwisyêŋ, buud bwá dɛ ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, í á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: 28 «Yíguli, Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Nkí muud mə yá kundú, mínyonê yé mə jəlá nə shúgula nə kúsé yé, a byág nyɔɔŋg mə yə yé mpwon buud.” 29 Bóól ómínyonê bwá á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwân. 30 Nyɔɔŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá, 31 álél ŋwa námá nyə, ná ndéé bəsh zəŋgbá bwá á ŋwa mudá wɔɔŋgá, bwá ngə yə kú byá mwân.

32 Zhúgúla zhúgúla, mudá mú námá yə. 33 Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngaá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bɛ?»

34 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ngə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. 35 Nji, bɔɔŋg bwá bá nyîn ná bwá jəlá nə gwúm bwá cugə cug í zág wá, bwá ábúle dɛ sá mábâ: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. 36 Bwá ábúle ná námá bə nə ŋkul yə, nəcé bwá bá bə nda *wəéŋgales. Bwá bá bə bwân ó Zembí nəcé í bá bə bwá mə wú shwiy dí kə cugud. 37 Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jəw Cwámba ná Zembí mə *Aburaham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab. 38 Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ngə cugə wá. Ntó ji shú déd ná bəsh bwá ngə cugə.»

39 Bóólúgá *Oyíguli ó mácɛɛ bwá mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» 40 Bwá áshígé ná nyinŋə bwele jí Yésus tɔɔ njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

*Ye Mesî ji mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)*

41 A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwá mpú dɛ ci ná *Kríst ji mwân mə Dávid yé? 42 Ngaá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osôm dí ná:

Cwámba‡ nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənkwúm,

43 kə wóós ja mə é culushi mízhízhíj myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

44 Nkí Dávid mə bwey jəw *Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»

45 Yésus mú ci nə *ompwíín bé buud bəsh bwá ngə gwág ná: 46 «Bí ɔ káálúgá nə Oyíguli ó mácɛɛ bwá céél dɛ məɛla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud wá, bwá céél námá nə buud bwá dág báda bwo məbádá mə gúmá məŋkúmbə mə búúd dí wá, bwá námá wá bwá céél dúlə kə ji nji íjiya yâ shwóg ja búsá *mámpáanzé mə mínjígúla mə *Oyúden dí yí, nə dúlə dɛ ji nji lúú túwəli dí ja bwá dú kə ídína dí yí. 47 Bwá

20:19 19.48 20:20 11.53-54 † 20:24 danarí: Í á bə mwaanê á Rom bwá á dɛ jóna tóya nə ndí yí (wo je dág Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7 20:27 Mís 4.1-2; 23.6-8 20:28 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6 20:39 Mak 12.32 20:40 Mat 22.46; Mak 12.34 20:41 Mat 20.30-31 20:42 Sôm 110.1; Mís 2.33-35 ‡ 20:42 Cwámba: Wa, ja ashúshwóógú jíse “Yawé”, mbii í ngə wu Sôm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7

du déég míkúsé mí búdá isâ byán byêsh ka du sá igwaa-gwaa í mājəgala ná bwé dúgúg ná búsé ijəđ í búúd. Intəgúlí byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

*Yána mə kúsə múdá
(Mak 12.41-44)*

¹ Yésus nyə a bân mísh a mú dúg ofwó búúd bwé ŋgə wá məyána máŋ jaadé məyána má *Mpáánzə Zembî dî. ² A mú námé dúg wúl mbúbúwá kúsə múdá ŋgə wá isúsán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyána cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwé ámə ŋgə wá óni, bwé ámə ŋgə ŋwa mámpugə má byəəg dánjúd. Ká nyə, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ŋgə cəgə nə ndí yí.»

*Luy mə Zembî í bá cîm
(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)*

⁵ Bóól búúd bwé á ŋgə faag *Luy mə Zembî bwé ŋgə ci ná məlwəga má cínəŋg məsə nə jəjə mákwóógú, jəjə isâ búúd bwé á ŋgə yə Zembî yí í ŋgə kwádələ ijəđ. Nda bwé á ŋgə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «sâ bí ŋgə dúg ŋkí nywa ni í bá cîm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbéd dúl gwəw.» ⁷ Bwé mú ka jí nyə ná: «Yígúli, jân sâ í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágələ sá ná í wál zə sîy?»

*Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd nə
(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)*

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bey nə buud bwé bəg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jíné dām zə ci ná: “Mə wə *Kříst,” bwé ná: “Wəla í mə wóós.” Bí kú bá du bə bwo. ⁹ Ja bí mə bá du gwág milán mí móomb yí, bí kú bá du gwág wagəwo. Bí tēem gwág nə buud bwé mú ŋgə sá miŋgáádé nə ijwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isâ byəəŋg í ŋgəg nə tééd fwo sîy; nji, í ábúlé lēel bə məshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoŋ í bá lumbəli nə gúl, dúl faan lumbəli nə dúl, ¹¹ shí í bá du jág ntaŋsə, zha á ifíi mpu nə okwaag-jumə ó məbwas í bá du bə íkúl íkúl,

isâ í áwuwaŋwə nə məma isâ í ntə búúd fəg yí í bá du zhu gwəw jəŋ dî.»

*Zembî mə bá kwínd
(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)*

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ íni byēsh í bəg, bwé bá du bii bí, du lwágələ bí cúwáí, bwé bá du kusha nə bí məbwé mə wəamádí wá *məmpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden, bwé wá bí mímbwugud. Bí mə bá du kaad mísh mə ójwú ó ləom nə buud ó anání dí nəcə jíné dām. ¹³ Nji sóólúgú wəəŋg wēsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagələ sâ bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyəgá wá mílúúd ná bí ajəláyé nə bá du kwəməsa mbii bí mə bá du shwə mənyúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá du yə bí iciyá í ləsú nə fəg mbii í bá du bə ná, buud bēsh bwé bá du lumbəli nə bí wá, ŋgwúd nə ŋgwúd kú tí sâ bí mə cí yí, ŋgwúd nə ŋgwúd kú wá íciyá í oŋkwafad. ¹⁶ Obyəl bān bwáməfwó, təə omínyəŋə bān, təə mimbyəl mín nə oshwə bān bwé bá du kusha nə bí, bwé sá ná bí bóól ŋkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcə jíné dām. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí təə bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós məshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí mə bá dúg ígwoŋg í dósmb í mə lyə Yurəsəlem ná kesh yí, bí ə bá mpu ná Yurəsəlem wál zə cîm. ²¹ Né ndeé, buud bwé bá bə Yudéa wá bwé bəg fúndə kə mímbəmbəŋjúd! Bəəŋg bwé bá bə tām ŋgwála wá, bwé bəg wú; bəəŋg bwé bá bə mpəsə miləom wá, bwé kú bá zə ŋgwála. ²² Nəcə mwəw məəŋg mə bá bə mwəw Zembî mə bá zə yə búúd intəgúlí má, sâ jēsh Mícilyá mí ŋgə ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwéε budá bwé bá bə nə məbum, nə bəəŋg bwé bá ŋgə nyééŋg bwān mwəw məəŋg dí wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwəŋ. Nəcə məntəgala mə bá bul bə ləom dí, mpimbə mə Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwé bá gwúyəw nə ikafwele, bóól kə míkámúd íkúl byēsh í cúgə Oyúden dî; íkúl í cúgə Oyúden í bá yád Yurəsəlem, tagələ nyaal nyə nə ndeé kə kumə məshíné mə jwanŋa dán.»

*Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí
(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)*

²⁵ «*Məshimbá mə bá wós jwôw nə nkwóond nə wéacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwon í bá bə ífwaasud, muud kú wóof nəcé mən mə bá sá məma ncíndá, ikwó bul jungya. ²⁶ Buud bwé bá ngə kân nə fúndúgú ngələ bwánd cúg í bá wós shí mishwun yí, nəcé isâ byêsh bíś nə mpífá jon dí yí í bá kúnghala. ²⁷ Ja jəwngú, bwé bá ka dúg *Mwân mə Múúd ngə zə mǐnkúdd, a zág nə mpífá nə milwaná. ²⁸ Ja isâ byəwng í bá tééd ngələ s̄y yí, bi ɔ bá s̄g mánýúúl ijyad, bí bân milúu nəcé í bá bə wəla bí mə bá zə wú mánýámád yí í mú kúná-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaaná ná: «ŋwagá yuug nə *figyê nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja mənçuug mə agúgwáan mə ngə k̄ yí, ngáá bi mə d̄ mpu cínəng nə ompú bwé mú kúná-kúnə. ³¹ Ntó námá, ja bí mə bá dúg ísâ byəwng í ngə s̄y yí, mpugá nə Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̄, isâ ini byêsh kú fwo s̄y. ³³ Gwów nə shí í bá c̄, n̄j̄ íciyá byâm kú c̄.»

Ompwín ó Yésus bwəjalá nə d̄ji nkwəmsá

³⁴ «Bí ó bey ná milám mí kág bá wamba bí mǎzan nə inguluga nə zhwiimbyála nə c̄ug dí ná ndéé, jwôw d̄wngú zə bá byaluga nə bí ³⁵ nda wód í d̄ byaluga nə c̄údú ná. Nəcé jwôw d̄wng í bá bii búúd ɔ shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá nkasá, bí d̄ jəgula nə Zembî ja jēsh shú ná bi bāg faam ísâ byəwng byēsh dí, bí mú bá kə wós ótətəlí mǐsh mə *Mwân mə Múúd d̄.»

³⁷ Yésus nyə á d̄ sá ná, mwásé wēsh a ji *Lun mə Zembî a ngə yə buud minjǐgúla; mpwó-bulú, a kə mbámbar̄n á wəolivyē kə cínghali búlu wu. ³⁸ Buud bwé á ka d̄ zə nyádí cínəng Lun ná kúndé mán zə d̄ gwágulə nyə.

22

*Yúdas mə kusha nə Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

¹ Wəla l̄ *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zan bwé á d̄ də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúlúú myâ ofada bənəŋ *Oyǐghali ó

máççə bwé á ngə s̄ məzhií ná bwé gwú Yésus, bwé á ka ngə fúndə mənkhumbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwé á d̄ jōw nə dúl jíná ná Iskariyót yé, a njúl ngwól múúd á gwoong *ómpwín wúm nə óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésa nə milúlúú myâ ofada bənəŋ ojwú wá buud bwé á d̄ baagulə *Lun mə Zembî wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwé bíg Yésus ná. ⁵ Bwé mú gwág nywa, bənəŋ bwé mú bə cún ná bwé é yə nyə *mwaanē. ⁶ Yúdas mú ka ngə s̄ fwámé fwála á jí nə n̄kul sá ná bwé bíg Yésus mənkhumbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwín ó Yésus bwə kwəmsa Páska

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwôw lú zān bwé d̄ tééd d̄lə íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wós. Jwôw d̄wngú wə bwé d̄ cigə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwām Pyēr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá bāg kə d̄.» ⁹ Bwé mú jí nyə ná: «Wo ngə c̄el ná sá kág kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyí ngwála yí, bí é bwəma nə ngwól múúd ngə n̄kēny káágə mǎjúwó; bí ó b̄ múúd wəwngú kə wós njōw nyə é nyí yí. ¹¹ Bí mú ci nə muud njōw ná: “Yǐghali mə ci ná wo lwóg sá kú bənəŋ *ómpwín bē bwé é d̄ dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánán̄ njōw á gwówád, í njúl kwambulá. Cínəng wə bí é kwísha shé zan Páska yé.» ¹³ Ompwín bwé mú kə ngwála, bwé mú kə kwey ísâ námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwé mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwamba

(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla l̄ dína í á wós yí, Yésus nyə á kə ji shí, bənəŋ *buud ɔ lwámá bē. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul j̄í ná s̄nəŋ bí sá d̄g *Páska éga té mə afwóyē bwəma nə cún yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo d̄ íd̄w i Páska kə wós ja Zembî mə bá féég sódlúgú á cínəng nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Né ndéé, a mú n̄wa bálá, a yə Zembî akíba, a mú ci ná: «ŋwagá bálá málwəg ga bí kááwəlag mpédúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə āngulēé ná wāan ni; mə bá

kwo ηgul gwo nji ja Faan má Zembî í bá zə tōw yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ηwa buléd, a yə Zembî akíba nə ndeé, a mú fēy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyâm í mé kaanz shú dún dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁰ Námə mbií ηgwúdí, ja bwə mé shín də yí, a mú námə ηwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sə á gúgwáan í zə s̄y mácií mām dí yí. Nəcé mácií mām mé zə shw̄y shí, zə cé bî.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sánónη ηgə də. ²² Nəcé *Mwân mə Múúd mə zə kə nda cəǵlá mə Zembî wí ná. Nji mǎntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ηgə s̄ηusa mək̄əl bwámé nə bwámé, ηgə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wəəηgú na mpédúgá nyánúđ?

Fwámé múúd mpédúgá buud ə lwámá
(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ə lwámá bwə á s̄ηusa mək̄əl ná bwə c̄eel mpu nyəəηg jí bul bə fwámé múúd bwədí gwoəηg dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Micí myâ ikúl ishús mí ηgə nteəηg ijwúga byán; buud ə mp̄əl bwə ηgə yida jii ná buud bwə ηwág bwo ná ijəǵ í búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāη dí. Nyəəηg yēsh mə céél bul bə fwó múúd gwoəηg jín dí yé, yídag bə nda nyə wə mé búl bə mwántombú; nyəəηg mə tów bí shwóg yé séyúg nə bóólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyəəηg ηgə s̄ēy nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngeá ná nyəəηg njúl shí ηgə də yé? Nji, m̄e mə yidá ηwa jiya sóəl məsáal mpédúgá nyínúđ.

²⁸ «Bí báá, bí mé kyey nə mə zə wós wəla lú mákugulə dām dí. ²⁹ Nə ndeé mə ji nə ηkul yə bí Faan má Zembî nda Dā nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú ná bí bāg də nə ηgul mádí t̄awuli dí ja mé bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námə ícaəηgéd sámb íb̄eend w̄um nə íbá yā *Iz̄r̄əȳél milósú.»

Pyêr mə bá k̄ilya Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mə gwáám̄b ηkúl ná a zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá mə də fyá máwúdə ná. ³² Nji m̄e mə ámə jəgula shú dwō dí ná búgə gwō í bəg kú tag. Nə ndeé, wo ə bá ka l̄ulashi ómínyəη̄ə bwō ja wó é bá cénd kuú njəənd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə ji kwéeshá ná t̄əə m̄imbwug shwə kə, t̄əə shw̄y shwə bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo ná shúshwóógú nə ηgwúm kúwó kwáágúg wo e k̄ilya ija ilóəl ná wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwaañē, kú nə məkwáám, kú nə osilúfaas yí, jí í á fúfə bî?» Bwə ná: «Kú nə s̄ā.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ηkí muud ji nə mwaañē, a ηwa; ηkí muud ji nə kwáám, a ηwa; muud cúgə nə kafwele yé kusha kúúd jé, kusə kafwele. ³⁷ Nəcé mə jaaw bí ná micilyá míga mí jəlá nə bwəma c̄əg jām d̄i. Micilyá mí ná: “Bwə á s̄eəηg b̄əñəñ̄ izhiləηgaan.” Ntó ji ná, s̄ā í dúgyá nə mə yí í jəlá nə s̄y nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, dugí ikafwele íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bím̄bí ní í jəla.» ³⁹ A mú cúwo t̄óón, kə *Mb̄ún wóolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíin b̄é bwə mú b̄e nyə.

Yésus mə jəgula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwə mə kə wós kúkúl jəəηg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Jəgula gá nə Zembî, bí bəg kú biil mábwəbúlánúđ.» ⁴¹ Nyə, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé b̄əǵl̄é dí nə ηkul shúg yí. A mú kúđ mábwón̄ shí, tééd ηgələ jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «P̄upa, ηkí wó c̄eel, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda mə jí ná, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ [Nə ndeé, ηgwól̄ *əηgales mú wós zhúlə gwōw, zə ηgə l̄ulashi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shw̄y í mú bul bií nyə, a mú bul

22:20 MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12 **22:21** Yuá 13.2, 21-30 **22:24** 9.46-48 **22:24** Mat 18.1; Mak 9.33-34 **22:26** 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 **22:27** Yuá 13.4-5, 12-17 **22:30** Mat 19.28 **22:31** 22.3 **22:32** Mat 16.18; Yuá 21.15-17 **22:34** 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 **22:35** 9.2-3; 10.4 **22:37** Iza 53.12 **22:39** 5.16 **22:39** 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 **22:42** Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * **22:44** S̄ā j̄esh jísə cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgə nə byo.

nyingə jəgəla nə Zembî, gún í mú ðu wú nya nyúúléd nda ibəbəl í mácií ðu kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgəlalə, a bən zə kóómb ómpwíín bwə á bə yí. A mú zə kwey nə məcəy mə lâm mə mə kənd bwo ígwəd. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Nə ji! Bí ngə já? Wəɔlɔgá, bi jəgəlag, bi bəg kú biil məbwəbəlánéd.»

*Bwə zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)*

⁴⁷ Yésus ngə ná lás ntáni, seegya ná məma kínda búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoonɔ *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó nə wo zə kusha nə *Mwân mə Múúd məfúlulə dí?» ⁴⁹ Ja búúd bənəŋ Yésus bwə á bə gwoonɔ wá bwə á dág sá í á ngə sŋy jəonɔ yí, bwə á jí nyə ná: «Cwámba, ye sá gwánág nə ikafwɛɛ?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwɛɛ jé, taad ngwól sɔɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə á mbwə məncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwɔgá ntáni». A mú kúnnya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myá ofada bənəŋ ojwú wá buud bwə á ðu baagələ *Luŋ mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nə ikafwɛɛ nə məbələ zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaanə? ⁵³ Ngaá nə shé á ðu bə jwəw dēsh kúl ngwúd Luŋ mə Zembî dí, bi kú séemb mbwə ná bi mə bií mə. Nji, wəla dún wə mə wóós ga, wəla mə *Sátan muud mə ðu kuŋg máyídúgúd yé.»

⁵⁴ Bwə mú bií nyə, kə nə nyə ná ndéé kə nyíi njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ngə bə bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kíllyá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

⁵⁵ Bwə á ka jida kuda tām mbaadé bwə mú seɛŋgya zə ji shí; Pyêr mú námə zə ji cínəŋg bwədí. ⁵⁶ Dúl sás í á ðu sēy nə Ajəláci á ofada yí í mú dág nyə na mánkɛnya mə kudad. Sás dəonɔg mú mpu shimal dág nə ndéé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námə gwoonɔ mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kílyə nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cə, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námə ngwól múúd

wán.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála mə cə je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásələ ná: «Jí ntó, muud éga bənəŋ Yésus wə bwə á bə. Ngaá a ji námə muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámba mú yid dág Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú nə ngwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kílyə mə ija ilɔɔl.» ⁶² Pyêr mú cúwo tón kə ðu nyēsh nə yə. ⁶³ Buud bwə á bə bwə mbíd Yésus wá bwə á ngə cəgələ Yésus, bwə ngə yíd nyə. ⁶⁴ Bwə á cəɛlə nyə sá míshúd ka ngə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo ji *muud micúndá, jaawɔg sá muud nyə ámə yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwə mú ngə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

*Bwə ŋwa cígúlá nə Yésus mə jalá nə ya
(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)*

⁶⁶ Mán məlám, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myá ofada nə *Oyígəli ó məcɛɛ bwə á seɛŋgya. Bwə mú zə nə Yésus bwədí *Gwoonɔ ósəmbye ó mílású wá Zembî dí. ⁶⁷ Bwə mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo jisə *Kríst, jaawɔgá sá». Nyə nə bwo ná: «Mə tɛem jaaw bí, bi ámagələyé. ⁶⁸ Mə jí námə bí njígá na, bi ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkidígá, *Mwân mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə məncwúm mə Zembî á ŋkul nyēsh dí.» ⁷⁰ Bēsh ntāg ná: «Ntó ji nə wo ji *Mwân mə Zembî?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwə mú ntāg ci ná: «Jí shé mə kwo sə owúshined yí? Sáméfwó mə gwág á mə lás.»

23

*Yésus mə kə kaad wə Pilât
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)*

¹ Gúfúgá búúd jēsh mú tōw kyey kə nə Yésus wə Pilât. ² Kə wóós nūŋ, bwə mú ngə búgə nyə lósú ná: «Sá ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwonɔ búúd jisú mítédúgá mí ngəg nə búbulə mílúúú, a ngə ci nə nyə wə jisə Mesí, Njwú-buud; a ngə sá nə bwə kú jána *Káázel tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná:

«Wo má ci óni.» ⁴ Pilât mú ci nə milúlúú myâ ofada nə mən̄kúmbə mə búúd ná: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wôn̄.» ⁵ Bwé mú ci nə nyə ná: «A ngə shwambələ kúl búúd jisú. A má ngə yə bwo minjígú lá wú Galilé, wós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilât má gwág ntúni yí, a mú jí nkí Yésus ji muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lá íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwé kág nə nyə wé Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwôw mœngád.

Yésus mə ká kaad wé Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sɔ ná a dúg nyə nə isâ nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoɡ minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Milúlúú myâ ofada bən̄n̄h *Oyíguli ó məcɛɛ bwé á bə cín̄ngá bwé ngə búgə Yésus milású nə nkád. ¹¹ Herod bən̄n̄h ifulish byé bwé ngə nwa nyə mpyón̄ nə mpyón̄, ngə cágulə nyə. Bwé mú bwééd nyə jɔjɔ jud ná ndéé nyiŋg nyə ná bwé kág nə nyə wé Pilât. ¹² Herod bá Pilât buud bwé á də bə nə ifumuga wá, bwé mú cɛɛ shwé jwôw dœngád.

Yésus má nyiŋgə kə kaad wé Pilât

¹³ Pilât mú seɛng milúlúú myâ ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jin. Ká dugá, mə má jí nyə minjígá bi ngə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tœ wôn̄ isâ byêsh bí ngə cœl bwaagulə nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé nə məbyaagulə, gwé wé á má nyiŋgə nti sé nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sâ shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgú lí ná ndéé mə bíd nyə.»

Bwé ban Yésus, cœl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilât nyə á də bə nə fúlú ná zan] *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bəsh bwé mú k̄m ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wœngú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwé á sá ná buud bwé sáag minjígádə nə ijwú, bwé gwú námə múúd.

²⁰ Pilât mú kwo lésha nə buud bwé á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cœl bíd nyə. ²¹ Bwé mú k̄m ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.» ²² Pilât mú nyiŋgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bôw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wôn̄ í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwé fyámúság nyə milwón̄ ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwé mú nyiŋgə k̄m ná a bwambələg Yésus kwolós dí, on̄kwiimbyé ngə yáag yáagúg. ²⁴ Pilât mú nwa cígú lá ná a zə sá sá bwé ngə jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwé á ngə gwáám yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cin̄ú-cində nə mægwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwé kág sá nyə nda bwé dúg ná.

Bwé kə ná Yésus kwolós dí (Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwé á kə ngə kə nə Yésus yí, bwé á bii Shímun á Sirên ngə wú ífambá, bwé mú zhimb nyə kwolós ná a nkényúg, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwoɡ buud wá kúl búúd, nə budá bwé á ngə bɛ, bwé ngə *bí məbwə íbəd dí†, bwé ngə tədəwa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bœngú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jii mə, jiiɡá biméfwó nə bwân bân, ²⁹ nəcə í bá wós ná buud bwé bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwé abwélé nwa mábum, kú bwele nyééng bwân wá.” Mwôw búúd bwé bá lás ntó má má ngə zə. ³⁰ Ná ndéé bwé bá ci nə mimbəŋ ná: “Kádágá sâ,” bwé nə in̄kwúndúgú ná: “Shweelugá sâ.” ³¹ Nkámúsá ná bwé fwó sá lí á bús nda bwé ngə sá ga, jân í bá bə nə fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwé á ngə kə nə Yésus yí, bwé á ngə námə kə nə míl mímbúwálú mí búúd mímbá ná bwé kə gwú bən̄n̄h.

Bwé bwambələ Yésus kwolós dí (Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

³³ Ja bwé má kə wós kúl bwé də jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwé mú bwambələ Yésus kwolós dí, bən̄n̄h mimbúwálú mí búúd mímbá myœng, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə mæncwúm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól. ³⁴ ‡ [Ná ndéé Yésus mú lás ná: «Pupa,

23:7 3.1 23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cúgé bóól ókálad wá yágúd.
23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á də lwágulə ná muud má bul gwág sá í ngə s̄y yí cey lámúd. 23:29 21.23 23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12 23:34 Sôm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 ‡ 23:34 Isâ bisó cilyá iyuug íga dí cwú yí í cúgé bóól ókálad wá yágúd.

juug bwo, nəcə bwé ampúyé sâ bwé ngé sá yí.»] Bwé mú wusə mpaambé shú kaawúle míkáándé mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwé á bə bwé tál də dág.

Mbúwálú múúd í cénd mítádúgá

Micî mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á də dí cəgushi buud íí, a cəgug nyəméfwó, nkí a jí *Kříst, muud Zembî nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwé á ngə námə cágulə nyə; bwé mú shish nyádí kə yə nyə məlwəg mə ábibiənzhá. ³⁷ Bwé ná: «Nkí wo jí Njwú *Oyúden, cəgug wóméfwó.» ³⁸ Bwé á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ngə lúúd gwów ná «Njwú Oyúden wé éga.» ³⁹ Wúl mbúwálú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ngaá wo wé jí Kříst? Cəgugú wóméfwó wo ka námə cəg sâ.» ⁴⁰ Wúl mbúwálú mú feel, jum nyə ná: «O! Wo jí námə íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembî? ⁴¹ Shwé bəh mə jəla nə íntúgúlí íga, nəcə shwé a sá námə ísá í jəlá ná shwé bəg nə íntúgúlí yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sâ abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbələ, mə jaaw wo ná, shwé é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwəw í á bə í mú ngə tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyēsh ná nkwed kə wóós məwəla məlól mə mpwó-kugú, ⁴⁵ jwəw í mə shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mpáanzé Zembî yí í mú seel tətám ná cáh. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwəw ná: «Pəpa, mə mə keel *jím jám wódí məbwəd.» Ná ndé a mú jimal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbí mə dág ísá í á ngə sīy yí, a mú yə Zembî gúmə, nyə ná: «Búbələ, muud éga nyə á bə tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bēsh bwé á ngə zə nə mikúlə áncuncuma ná bwé zé dág lugə-lugə sâ wá, ja bwé mə dág ísá í á ngə sīy yí, bwé mú ngə nyiŋgə bwé ngə *bí məbwə íbud dí nə məcəy mə lám. ⁴⁹ Buud bēsh bənŋh Yésus bwé á bə nə wŋgó wá nə budá bənŋh

bwé á ngə kyey té wúlə Galilə wá bwé á bə bwé tál shwóg-shwóg ka də dág.

⁵⁰ Ná ndéé, ngwól múúd nə jínə ná Yóseb mú zə wóós, a njúl tətəlí muud nə jəjə lám, a njúl námə muud á gwoŋg mílúlúú myá ləom. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə a shígé bə cəh nə cígulá bwé á nwa yí nə sâ jēsh bwé á ngə sá yí. Nywáá nyə á ngə jí a ngə bwánd Faan mə Zembî. ⁵² Nyə á ka kə wé Pilát, kə gwáámə nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí nə ndéé kə wá nyúl shwŋh bwé á bwəgulə kwóógúdí yí, í njúl bwé nda fwo bwəle bwíŋg wúl mbimbə cínəh cwú. ⁵⁴ Jwəw dəŋh í á bə ntəh jwəw bwé dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsələ wəŋh í á shí námə tééd.

⁵⁵ Budá bənŋh Yésus bwé á də ngə kyey té wúlə Galilə wá bwé á ngə bə Yóseb kə wóós shwŋh dī, kə dág nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínəh ná. ⁵⁶ Bwé mú nyiŋgə, bwé kə kwəməsa ísá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwəw lú Sábaad nda cəx í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwəw shwénde mə dú tééd yí, ná námə mpámán mpámán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwŋh dī. ² Bwé mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə də juwal shwŋh yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwé mú nyí shwŋh dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwámə Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwé ngə nā ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo na kúnə-kúnə, bwé njúl nə míkáándé mí ngə nkənwə. ⁵ Inkŋkúúnd í mú shwiy búdá nyúúlúdí, bwé mú kúd məmpwoombə shí. Buud obá bəŋh bwé mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə zə sə múúd ngə cəgə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cəgé wa, a mə gwúm. Tédugágá nda nyə á lás nə bí bínŋh njúl Galilə ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í jím ná *Mwán mə Múúd káanzəg məbwə mə búúd ə *mísémúdí, bwé bwambulə nyə kwolós dí

^{23:35} Sôm 22.8 ^{23:36} Sôm 69.22 ^{23:37} Mat 27.11 ^{23:43} 2Kr 12.3 ^{23:44} Amo 8.9 ^{23:46} Sôm 31.6; Mis 7.59 ^{23:47} tətəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 ^{23:49} 8.2-3; Sôm 38.12 ^{23:55} 8.2-3 ^{23:56} MmN 20.10 * ^{24:2} Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wə nyə a bínгал kwóógú dəŋgá kənd koogú. Dúgúg ivəgali í shwŋh Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. ^{24:6} 9.21-22 ^{24:9} Mak 16.10-11; Luk 8.2-3

ná ndéé a mú gwûm jwôw áléel.» ⁸ Budá bwé mú nyingə téduga lésú wəŋg.

⁹ Ná ndéé bwé mú wú shwon dí kə bwiing *búúd ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd isâ íni byêsh, bwé bwiing námá bóól *ómpwíin bêsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə Mariya nyəŋgú mə Zhâk, nə bóólúgá bənêŋ bwé á bə wá. Bwé á ŋgə bwiing buud ɔ lwámá isâ byəŋg, ¹¹ nji buud ɔ lwámá bwé á ŋgə ŋwa bwo nda buud bwé ŋgə ci isâ bísú kú nə wúmbulé yí, bwé áshígé magulə lân wáŋ. ¹² Nji, Pyêr mú tŋw, a mú kə nə kúlé shwon dí. A mú bəplə, a mú dúg nji obándáshi bwé á dəl Yésus nə ndí wá. A mú nyingə kə njów a ŋgə káam sâ í ámə sŋy yí.

Ompwíin óbá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwôw ŋgwúd dəŋgú, *ompwíin ɔ Yésus obá bwé á ŋgə kə dánd bwé á də jôw ná Imawus yí. Wúlə Yurəsəlem kə wu í á jee bə okílomáda wûm nə óbá†. ¹⁴ Bwé á ŋgə kə bwé ŋgə lésa mpédúgá nyáŋ, ŋgə bwiing isâ byêsh í á sŋy yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwé ŋgə kə ntáni bwé ŋgə lésa ŋgə faas í, Yésus nyəméfwó mú zə kwey bwo, bənóŋ bwé mú ŋgə kə. ¹⁶ Nji mísh máŋ mə á bə nda gúl sâ í á ŋgə ntágulə, bwé áshígé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílāŋ bí ŋgə zə bwiingya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigula, bwé ŋgə nyín nda bwé mə shúsula nə zhwunú. ¹⁸ Nyəŋg nyə á bə nə jínə ná Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wé jí ná wo njúl Yurəsəlem wo kú mpu isâ í mə sŋy mwôw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isâ?» Bwé ná nyə ná: «Isâ í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndá yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgá bə ŋkí lal ŋkúl mísh mə Zembí nə mísh mə búúd bêsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúlúú myâ ofada nə otówe ɔ shwóg bású bwé á kusha nə nyə ná a yág, bwé bwambulə nyə kwolós dí ná? ²¹ Sé á ŋgə bwánd nə búgə ná nyə wé nyə é zə yíl *Izarəyêl mányámád. Nji í áshígé ná bə ntó. Múús ji jwôw áléel bwé shínúlə sá isâ byəŋgú. ²² Í mə meel nyingə bə, bóól búdá wâ sádí gwoonŋ bwé mə zə ntágulə sé milúu,

ná bwé ámə kə shwon dí mpámán mpámán, ²³ bwé shígé kwey mbimbə yé cínəŋg; bwé mú zə jaaw ná bwé ámə dúg *wəŋgəles, wəŋgəles bəŋg bwé mú jaaw bwo ná Yésus ŋgə cugə. ²⁴ Bóól búúd ɔ gwoonŋ jisú bwé shí námá kə shwon dí, bwé kə kwey isâ nda búdá bwé ámə jaaw ná; nji nyə, bwé shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyə mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bə nə shúg e! A bí caálə *magulə ná isâ búúd ɔ micúndá bwé á ci yí bísə búbálé e! ²⁶ Ngaá ná í á jii ná *Kříst júgug ntáni ná ndéé a mú nyingə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwé mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálad Zembí ŋgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyiz kala nə mí mí búúd ɔ micúndá. ²⁸ Bwé mú ŋgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwé á ŋgə kə yí. Yésus nyə mú sá nda a cə kə nə njəond shwóg. ²⁹ Bwé mú yáág nə nyə ná a kú cə, bwé nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú mə bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyí njów ná a ji cínəŋg bwé dí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bənóŋ bwé mə zə ji shí ná bwé də yí, Yésus mú ŋwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh mə mú ka teem bəŋ bwo ná ndéé bwé mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshád. ³² Bwé mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésa nə sé zhí nə zhí ŋgə féég sé micilyá mí Kálad Zembí yí, ngaá ná milám mí ámə ŋgə bə sé nə gwóŋ-gwóŋ nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwé mú tí njəond námá wəla dəŋgú nyingə kə Yurəsəlem. Bwé mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd bənêŋ buud bwé á zə seŋgya nə bwo wá. ³⁴ Bwé mú kə jaaw bwo ná jisə búbálé nə Cwámba mə gwûm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwé mú bwiing bwo sâ í ámə bə nə bwo zhí nə zhí yí nə nda bwé ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy buléd ná.

Yésus mə lwáqulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwé ŋgə bwiing bwo gwo ntáni, Yésus mə cúwo, zə tŋw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág íŋkunjúund í mú shwiy bwo nyúúlád, bwé ŋgə dúg ná *jim wə bwé mə dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí ŋgə bə nə məshwán milámád yí? ³⁹ Dúgúgá

† 24:13 Osutád məwúm mósaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38 24:24 24.12; Yuá 20.3-10 24:25 24.45 24:27 24.44 24:32 24.45 24:34 Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 24:36 1Kr 15.5 Səlugá milám shí: Luk 2.14 24:37 Mat 14.26; Mak 6.49

məbwê nə məkuú mām. Jísə mpú bə mə wé éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ífúndé nə iyasé nda bí ηgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ηgə ci ntúni a ηgə lwágulə bwo məbwé nə məkuú mé. ⁴¹ Bwé á bə bwé mú nə məshusug, bwé ηgə káam, nji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ mé dá wa?» ⁴² Bwé mú yə nyə kúl shú mbufá. ⁴³ A mú ηwa gwo, a mú də bwé ηgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ mé á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísé cilyá shú dām Cεε má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ə mícúndé nə osôm dí yí byêsh í jələ nə bá sîy.» ⁴⁵ A mú bēny bwo fəg ná bwé gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembî. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Kríst mə bá jug ná ndeé a gwúm jwôw álélud, ⁴⁷ bwé ka bá də cúndə jínə déd ná buud bwé céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəəηg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoη byêsh.” ⁴⁸ Bì wé básé ówúshined wâ isâ byəəηg. ⁴⁹ Nə ndeé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bì bāη jigá wa ηgwəla kə kumə ja mpífé í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ηgwəla kə nə bwo kúnə-kúnə nə Betanî. Kə wós nūη, a mú bān məbwé bwádan nə bwo. ⁵¹ A ηgə bwádan nə bwo ntúni, a mú ηgə béégya nə bwo, ηgə ηkāη kə gwôw. ⁵² Bāη bwé mú kúdəw shí yə nyə gúmé ná ndeé bwé mú nyiηgə kə Yurúsəlem nə məshusug milām ná cwós. ⁵³ Bwé mú kə ji *Luη má Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

24:41 Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ə mícúndé: Iza 52.13-53.12; Ozê 6.2 osôm: Sôm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22 **24:53** Mis 2.46; 5.12

Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wûm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cœl yé (13.23; 21.20), mínyəŋê mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bœŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bí máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúú 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zəŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mœŋg má sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúú 13 kə wóós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûŋ Yésus nyə á cwíny ompwíin bé shú cug á mpásə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíin bé mábwəd ná (17). Yuánes má nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwûm, a lwóya nyúúl ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúléd (20-21).

Ciyá í á nyɛ muud

¹ Mátéédúlé má isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jœŋg í á bə ntəg Zembî. ² Bá Zembî wə bwá á bə mətéédúlé má isâ byêsh dí. ³ Gwá wá í á té isâ byêsh; kú nə tœw sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jœŋg dí, cug jœŋg í njúl

məŋkenya ngələ kwan buud. ⁵ Məŋkenya má á ngə faan yídúgúđ; nji, yídúgú í áshígé magulə lág məŋkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə né a zág bwiing sâ í dúgyá nə məŋkenya mœŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jœŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiing sâ í dúgyá nə məŋkenya yí. ⁹ Məŋkenya mœŋg má á bə fwámé məŋkenya, mâ ná, ja má zə shí ga dí yí, má zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə lág gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á lág gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bág bwán ɔ Zembî. ¹³ Bəŋ bwá má byél, kú bə byélé í ngə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh ján yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə á mə jii ná a byá mwân; bwá má byél byélé á ná Zembî wə má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyɛ muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny mílwaná myé, mí njúl mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwə mə Sóŋgú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwôw ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpásə; nji, a má tów mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wœŋg wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á má bə nə kœw nyédí zhwog tœm dí, a ngə cugə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb mácœœ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cúgə lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dəsə námə Zembî yí, dwə wə í á sá ná Zembî mpúyúg.

Yésus mə tééd ísɛy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevît kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiing bwo sâ Yésus jisə yí. ²⁰ Nyə á mpu

1:1 Mət 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16

1:3 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14

17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9

2.14; 1Yn 4.2 mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwə mə Sóŋgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3

5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

1:20 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14

* **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dúg Yuánes 1.14).

1:5 Mət 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12;

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb

1:15 1.24-27, 30;

1:19 5.33

məm ná: «Mεε dí jísá *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá jì nyə ná: «Ká wo wá zó? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wá *Muud micúndá†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wá zó? Sá kág bęsa nə buud bwá ámə nti sá wá ná jì? Woméfwó ηgə ci nə wo wá zó?» ²³ A mú bęsa nə bwo ná: «Mə wá kál í ηgə cúndə shí a shwéeshád yí, ηgə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwámba í bág tútəlí” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwá á kəndəw wá bwá á bə *Ofarizyēη. ²⁵ Bwá mú ka jì nyə ná: «ηkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyiηgə bə múúd micúndá, nəcé jì wó ηgə duu buud yí?» Yuánes mú bęsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ηgə duu buud májúwód. Nji ηgwól múúd jì na mpédúgá nyínád, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ηgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínuyəg nyə mikwoolú mí mánηgwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ηgə s̄y Betanî, Zhurdê fanwíny, kál Yuánes nyə á ηgə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ηgə zə nyádí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wá éga, nyə wá má zó yíl búúd ə shí ga *səm wán. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ηgə zə mádí mpúsə; nji, nyə wá nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wá má á ηgə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jì ná bag ó *Izarəyêl bwá mpúg nyə ná, gwá wá má á zə ηgə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ηgə shulə wú gwəw nda faf ná ndéé zə jì nyə nyúúlád. ³³ Mεε mə a shígé fwo də mpu nyə ə; nji muud nyə á nti mə ná mə zóg ηgə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jì nyúúlád yé, nyə wá má bá də duu búúd Nkəηkə Shíshimud.” ³⁴ Mεε mə a shí ntág dúg, mə ηgə bwaagulə ná nyə wá jì Mwân mə Zembî.»

Ompwíín wá ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bə mán mələm, Yuánes bánəη bóól *ómpwíín bə óbá bwá njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgə cə, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wá éga.» ³⁷ Ompwíín óbá bəηgə bwá mú gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwá mú kə ηgə bę Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ηgə bę nyə, a mú jì bwo ná: «Bí ηgə s̄y jì?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó də jì ηgow?» (Rabi mə ké ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwá mú ka kə dúg kál á də jì yí, ná ndéé, bwá mú jì cínəηg nyádí jwəw dəηgúd. Í á bə jwəw í mú ηgeε məwəla mənə mā mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíín óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwá mú bę Yésus wá, ηgwólúgá nyə á bə André mínyəηə mə Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wá mínyəηə yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá mə bwəma nə Mesî (jínə dəηg í ké ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wá Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndéé a mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá ná wo wá Shímun, shwóóηgá ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jínə dəηg í ké ná Pyêr).

⁴³ Mán mələm, Yésus nyə a ηwa cigúlá ná a kə Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bęg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd mə André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sá mə bwəma nə Yésus á Nazarét, mwân mə Yóseb bwá ηgə ci ókáláad ə məcęę mə Moyíz nə bəηgə ə *búúd ə micúndéd yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ anyunywaâ jì nə ηkul zhu Nazarét?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jì fwámé mwâ *Izarəyêl, kú yíl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaél mú jì nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədél?» Yésus mú bęsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyé di, biná Fílíp kú fwo lésa.» ⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wεε jì Mwân mə Zembî, wεε jì Cí á Izarəyêl.» ⁵⁰ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wo mə *búgula nəcé mə jaawála

† 1:21 Oyúden bwá á ηgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ηgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 1:23 Iza 40.3 1:25 1.33; Mat 21.25 1:27 1.15; Mis 13.25 1:28 10.40; Mat 3.13 1:29 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6 1:30 1.15 1:32 Mat 3.16 1:34 Mwân mə Zembî: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 1:36 1.29 1:40 Mat 4.18-20 1:41 4.25 1:42 Mat 10.2; 16.18 1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42

wo ná mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug ná wo bá dúg ísâ í bá nyingə bul bæ í anání yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, bi mə bá dúg jon ná bagá, *wəéngəles ó Zembî bwé dúgá bád dɛ shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwəw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí, bwé á ka sá zaŋ. Maríya á nyəngú mə Yésus nyə á bæ cínəng. ² Bwé á jów námə Yésus ná a kég zāŋ nyəngúád, təw *ompwíín bé. ³ Í á ka zə bæ, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwé cúgé ná nə məlwəg». ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāŋ nə inéy? Wəla dām í afwóyé wóós.» ⁵ Nyəngú mú ci nə osóol ə məsáal ná: «Bi ə sá sâ jêsh nyə é ci ná bi sáág yí.» ⁶ Na ji ná, idəpla ísaman í á bæ í tél na, *Oyúden bwé á dɛ balan nə byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idəpla byəng í á bæ ciigá nə məkwóógú, í njúl ná dəpla ηgwúd je kə ílwuŋgá í məjúwó ηkí mwəəmb ηkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osóol ə məsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na ídəpla íníd.» Bwé mú lwándulə byo ná cwóó. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dəplə ja níid bi kég yə múúd ηgá sá dína yé.» Bwé mú dəplə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kəgələ məjúwó mə mə shín nyəe məlwəg məni; nyə a shígé mpu kúl məlwəg məəng mə á ηgə wú yí, osóol ə məsáal báá, buud bwé á dəplə məjúwó wá, bwé ηgá mpu. ¹⁰ A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwé dɛ sá ídína yí, bwé dɛ tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nə məəng mə abulé nywa má ja búúd bwé mú ηgə shwág yí. Ká wəe wo ámə nyingə baagələ məlwəg mə anyunywaá zə wóós wəla ga di?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíín bé bwé mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í mə shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənəŋ nyəngú yé nə omínyəŋú bé nə ompwíín bé. Nji, bwé á jli wu nji búbaalé mwəw.

Yésus mə wíŋg búúd ə míkus Luŋ mə Zembî (Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zāŋ Páska í á bæ í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. ¹⁴ A mú kə kwey ná, nə buud bwé á ηgə kusha inteny wá, nə bəəng bwé á ηgə kusha itəw nə məfaf wá, nə bəəng bwé á ηgə sá icénd í *mwaanê wá bwé mə kə ji nə míkus *Luŋ mə Zembî. ¹⁵ A mú ηwa míkwoolú sá lwóŋ ná ndéé wíŋg yíl bēsh Luŋ mə Zembî, wíŋg námə itəw nə inteny. A mú ηgə lwágusə omwaanê búúd bwé á ηgə sá icénd wá, shín lwág itúwəli byāŋ. ¹⁶ Nyə nə buud bwé á ηgə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá ísâ íga wa. Kúgá ηwa njów mə pəpa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíín bé bwé mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Cəelí mə ηgə cəel njów wó yí, í ηgə gwə mə lámúd nda kuda».

¹⁸ Oyúden bwé mú zə lás nə nyə ná: «Wo ηgə zə sá ísâ íni ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus nə bwo ná: «Caaməgá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwə bi nywo nji mwəw məlól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwəga mé mə á ηwa buud mimbú məwúm mənə nə mísaman, wəe mə ci ná wo é lwə nywo nji mwəw məlól?» ²¹ Ndug nyúúl nyé wə nywáá nyə á ηgə jów ná Mpáánzə yí. ²² Ompwíín bé bwé á kə nyingə téduga lósú Yésus nyə a lás wəəngú ja nyə gwúm yí, bwé mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námə lósú yé.

²³ Í á ka ηgə bæ na ná, ja Yésus nyə á bæ zāŋ Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoŋ buud bwé á *búgula jínə dé nə dúgələ məshimbá nyə á ηgə sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyingə jii ná muud zég jaaw nyə ná mbéé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyáméfwó nyə á ηgə mpu sá jí múúd lámúd yí.

2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na ji je bæ ólitre məwúm mwəəmb ηkí təd. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sôm 69.10 2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

3

Yésus bá Nikodêm

1 Ngwól múúd nyə á ka bæ gwoonɔ *Ofarizyên dí nə jínə ná Nikodêm; nyə á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jì yíguli ngə zhu wá Zembî yé. Nəcə, muud cugé nə nkul sá *máshimbá wó ngə sá mága nkí Zembî nyə ayáyé nyə nkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə nkul dág Faan má Zembî». 4 Nikodêm mú jì nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə nkul nyinɔ byél yé? Ye a jí nə nkul nyinɔ nyí nyóónɔ mwó dí ja ábɛé ná ndéé a mú nyinɔ byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél zhí á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə nkul nyí Faan má Zembî dí. 6 Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná má ci nə wo ná bí má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. 8 Nkwə mə də kunɔ kúl á kúng yí, wo ngə gwág ncíndə nyé, njí wo nda mpu kómb á ngə zhu yí nə kómb á ngə kə yí. Ntó námá wá jí nə muud má byél byélé Shíshim yé.» 9 Nikodêm mú ci nə nyə ná: «Ján jí nə nkul bæ na ntədəlé?» 10 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ muud ngə jíguli bwán ó *Izəryél yé wo ampúyé ísá íni? 11 Búbálé, má jaaw wo ná, sá ngə lás sá sá má mpú yí, sá ngə bwíinɔ sá sá á dág yí, njí bí nda magulə sá sá ngə bwíinɔ yí. 12 Ja má lás nə bí ísá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsa nə nkul magulə yá gwôw na ntədəlé? 13 Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námá njí *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. 14 Nə ndéé, námá nda Moyíz nyə a bân vuguli nywá gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, 15 shú ná muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. 16 Nəcə, Zembî nyə á cɛel buud ɔ shí ga nə mbíya yáág-yáág cɛelí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé

nə muud yêsh mə búgula nyə yé bág bæ kú yə, a yidag bæ nə cug á kandugə kandugə. 17 Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zóg yə búúd intúgúlí, í á yida bæ ná a zóg sá ná buud bwé fáámug. 18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányinɔyé ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bæ kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bæ; í má bwey bæ nəcə a má bæ kú búgula Cúgə lú Mwán má Zembî. 19 Dugá, Zembî nyə a sá ná sémbyé mílúsú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwé mú yida cɛel máyídúgú cə mənkenya. Bwé á sá ntó nəcə bôw bwo misóólúgú. 20 Jí ná muud yêsh mə də sá məbôw yé má də mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndə ná misóólúgú myé mí á bá búguli. 21 Muud nywáá ngə bə obúbálé yé má də kə kúl mənkenya mósú yí, í nyínúg ná a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

22 Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mə zə kə shí á Yudéa, bənônɔ *ompwíin bé. A mú kə jí nə bwo wu, a ngə duu buud. 23 Í á bæ, Yuánes ngə námá duu buud Inən, kúnə-kúnə nə Salím, nəcə məjúwó má á bæ wu nkí bulya. Buud bwé á ka də kə, də kə duwan. 24 Na nyə á bæ bwé kú fwo wá Yuánes mímbwugud. 25 Ompwíin ó Yuánes bənônɔ ngwól *Yúden bwé á ka zə séɲusa məkəl shú sá í dúgyá nə ngusa yəbá yí. 26 Bwé mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bí á bæ Zhurdə fanwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bəsh bwé mú ngə kə nyéadí.» 27 Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə nkul bæ nə sá, Zembî kú fwo yə nyə. 28 Biméfwó bí búsa mə owúshined ná mə á ci ná: “Mɛɛ dí jísá *Kríst, mɛɛ jí njí muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” 29 Muud mə nɔwá bá yé, nyə wá jí nə mudá; shwé yé tál cínɔngú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bæ nə məshusug ja á gwág kəl má múúd bá yí. Váál məshusug dɔonɔ wə má jí nə ndí yí,

3:1 Nikodêm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13 * **3:3** Kúl jêsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, bóól bwé ngə ci ná «byél byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5 **3:11** 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilɔ 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2 **3:24** Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15

mæshusug ntɔ nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngóg nə jwɔ, mæc dâm ngó jímb jímbág.

³¹ «Muud ngó zhu gwów yé ngə cɔ buud bēsh; nyəng ngó zhu shí yé ji námə nji muud a shí, a lás námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ngó zhu gwów jon dí yé ngə cɔ buud bēsh. ³² A ngə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwə ángə nə magulə sâ á ngó bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlá bwaagulələ wəng yé má lwágulə ná Zembî ji bábálé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á nti yé má də lás íciyá í Zembî; nəcə, Zembî mə yə nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dá má cɛel Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byēsh mábwəd. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwân má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugəd.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwə má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntɔ Yuánes, a ngə duu buud ntɔ nyə. ² Nji, Yésus nyáméfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wə bwə á ngə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóós ngwála á Samariya bwə də jəw ná Sikar yí, ngwála wəng í njúl kúnəkúnə nə fambə *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwūn mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njəond, a mú kə ji shí bwíinde lú taambəd. Í á bə na, jwów í mú ngəe tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ngwól mudá á Samariya mú wóós ná a zə dɔ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yég mə májúwó má ngul.» ⁸ Í á bə ompwíin bwə má kə ngwála ná bwə kə kusə ídāw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwā *Yúden, wo bálé gwáamb mə shilə Samariya májúwó? Jān í amə té na ntədél?» Mpugá ná *Oyúden bənôn nə buud ɔ Samariya bwə ádé bə nə

wəngó. ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ngó gwáamb wo májúwó yé. Wo mbəm mpu, ŋki wo wə má yida gwáamb nyə májúwó, a mú yə wo májúwó mâ cug.»

¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntāg kú nə dɔla; wo é ka ŋwa májúwó mâ cug ngow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntɔ mpáambá jísú Yákwab muud nyə á yə sé taamb ga yé? Nyáméfwó nyə á ngul májúwó mâ wa, bwán bə ngul námə, tɔə iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yēsh mə ngúl májúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásúlə miná; ¹⁴ nji, muud mə bá ngul májúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiŋgə bwelə gwág shwáásúlə miná, májúwó məng mə bá bə nyə bwūn í bá də wéeshəli májúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwamba, yég mə májúwó məngə mə bág bə kú ná nyiŋgə gwág shwáásúlə miná, mə nda ná bá nyiŋgə jii ná mə zə dɔ májúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jəw ngwūm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ngwūm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ngwūm. ¹⁸ Nəcə wo a má bə nə ogwūm ótəon, nyəng wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ngwūm woð. Wo má bwiiŋg bábálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, mə dúg ná wo ji *muud micúnda. ²⁰ Odá bwə á də yə Zembî gúmá wa mbún gaád; bi bān mə ci ná Yurúsalem wə búúd bwə kág də nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná də yə Dá gúmá wa mbún gaád, kú námə nyiŋgə bə Yurúsalem. ²² Bí ngə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sé bān sé ngə kənd kúl sé má mpú yí, nəcə cugushilə Zembî ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəng ntāg námə wəga, wəla á ná fwámé búúd bwə yə Dá gúmá wá bwə é yə nyə gúmá nə *shíshim nə obábálé. Váál búúd i yə nyə gúmá ntó wə Dá ngə sɔ yí. ²⁴ Zembî ji shíshim, buud bwə yə nyə gúmá wá bwə jəlá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obábálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə

3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 4:25 1.41; 4.29; 7.26; 11.27

ná: «Mə mpú ná Mesî zag, nyə wə bwə ngə jôw ná *Kříst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəwng wə ngə lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwə mú ntâg wóós, bwə mú ngə káam ná Yésus ngə lésha nə mudá; nji, təw muud nyə a shígé jî nyə ná: «Wo ngə jî jî?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ngə lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg ngwól múúd má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Kříst í?» ³⁰ Buud bwə mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwə mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Mεε ji ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúd nyə ámə zə yə nyə bíl idâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byám wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jî yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lúg ɔŋkwoond onɔ ná fwála bwə jéla nə saag ífambé yí í wóósúg í? Ʋhúu. Mεε má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, idâw í má shîn wíy ífambé, í mú fwála lú másaag. ³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey ŋwa myəna, a ngə seɛng mpumá shú cug á kandugə kandugə; ná ndéé, mbəol məmpəg bá bēsh muud məsaag bwə gwág məshusug mbií ngwûd. ³⁷ Wúl kaaná í də ci ná: muud mə bə mpəg yé, nə yé; nyəwng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəwng ngə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwə á sēy, bwə wéénd gún; bí bān mú kə saag ígún byánúđ.»

³⁹ Zhwog buud wā ngwála Samariya wəwng bwə á *búgula Yésus nəcé bwaagulé múdá nyə á bwaagulé ná: «A má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí.» ⁴⁰ Né ndéé, ja búúd ɔ Samariya bwə á zə wóós wə Yésus yí, bwə á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínəngú mwəw mábá. ⁴¹ Buud bwə mú nyiŋgə jág bul zə búgula nəcé ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ngə ci nə mudá ná: «Sá ngə búgula ja gaád nəcé sáméfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsú, kú ná nyiŋgə bə nəcé

bwiŋgúla wô, sá má ka mpu ná nyə wə jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwəw mábá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəméfwó nyə á bwey bwaagulé ná: «Bwə ádé gúmal *múúd micúndá má Zembí nyədí kwáádá.» ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwə á jəend nyə nəcé bwə á shí dúg sâ jêsh nyə á sá Yurúsəlem fwála lə zāŋ yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá nə məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wóós Galilé. A mú kə nyədí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dúg *máshimbá nə *isâ í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ məsáal mú ci nə nyə ná: «Ləɛləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú *magulé ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ósól ɔ məsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jí bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ngwûd á tām mwásá.» ⁵³ Sóóŋgú mwán mú yag ná wəla dəwng dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wēsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábēé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyiŋgə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsəlem zāŋ nyəwngúđ. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nūŋ Yurúsəlem, bwə dúgá jôw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəwng í á də bə nə mənyíngulé* mátəon, í njúl kúnə-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé

4:26 9.37 4:29 Mat 12.23 4:34 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4 4:35 Mat 9.37; Mbá 14.14-20 4:37 Msh 6.15 4:42 1Yn 4.14 4:44 Mat 13.57 4:46 Mat 8.5-13 4:46 2.1-11 4:48 Mak 13.22; 1Kr 1.22 4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənyíngulé: Sâ sá ngə jôw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwon mí mámpin mimbá, bwə ka wá kwáminá gwəw ná gúgáwá bág.

Itaw yí. ³ Ncúlyá mimbêl mí a ka ða já na mányíngúlé mánííd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bəəng bwé á bə nə bíl íkúl í nyúúíl í má shwáámb wá. †[Bwé á ða já cínəngú ða bwánd né məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcé, ηgwól *éηgəles nyə á ða shulə cwoogúd bíl íja, ða zə busal məjúwó. Nə ndeé, mbêl í bwéle kəl nyúúíl cwoogúd ja á má busal yí, í yâl, təw né dé bwas í á bə dáyé váál.]

⁵ ηgwól múúd nyə á ka bə cínəngú, bwas má ji nyə nyúúílád mimbú məwúm málól nə mwəəmb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwas ná, a mú jí ná: «Ye wó cəel yâl?» ⁷ Mbêl wəəng mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwám̄ba, mə cugé nə muud mə kəl mə cwoogúd ja məjúwó má ηgə busəla yí. Í ða bə, mə ηgə ná nywá kə, ηgwól múúd nywáá má leel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəólág, wo báágúg tanjú gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wəəngú mú yâl námá cé nə cé, a mú báág tanjú jé ná ndeé tééd njoənd. Isâ íni í á ηgə s̄y jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wə éga, jisə wo ci né wo kú ηkəny tanjú gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə amə lwag mə yé nyə amə ci nə mə ná: “Nwag tanjú gwô wo kyéyug”». ¹² Bwé nə né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə amə ci nə wo ná: “Nwagú tanjú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəəngú; í á bə Yésus má nyəəs cínəng búúd bwé á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á c̄y yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luj má Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yâl dí? Wo kú ná nyiηgə sá *səm, wo a bá bwəma nə sâ í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə amə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwé mú tééd ná bwé lwágulə Yésus cúwúlí, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəəng ná: «Dâ ηgə ná s̄y zə wós fwála gaád;

məe mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á məel ci ntáni yí, Oyúden bwé mú nyiηgə bul s̄y ná bwé gwú nyə; kú bə nji nəcé á ða yád Sábaad í, nyə á nyiηgə námá ci nə Zembî ji Sóóηgú yé, ntó ji né a ηgə tâl nyəməfwó cé ηgwúd nə Zembî.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbále, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ηkul sá sâ nə lúú yé, a sá námá nji sâ á dúg Dâ má sá yí. Sâ jêsh Dâ má sá ntâg yí, Mwân má sá námá gwo. ²⁰ Nəcé Dâ ηgə cəel Mwân, a ka ηgə lwágulə nyə sâ jêsh á ηgə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyiηgə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ má ða gwúmushi búúd, ða nyiηgə yə bwo cug; mbíi ηgwúd wəəngú, Mwân má ða námá sá ná, muud á cəel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe təw muud lésú, nyə a má yida yə Mwân ηkul ná a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bēsh bwé gúmálág Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bə kú gúmal Mwân yé, nyə agúmále námá Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbále, má jaaw bí ná, muud mə gwágulə ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyiηgə bwəma nə intágulí, a má yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbále, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəəng ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembî yí. Bəəng bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amédí á cug, a má ka námá sá ná Mwân bəg amédí á cug. ²⁷ Nda Mwân ji Mwân mə Múúd‡ ná, Dâ má yə nyə ηkul ná a dúg sámb mílósú. ²⁸ Kúgá káam sâ jəəng; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd básé məshwəŋ dí wá bwé bá gwág kəl má *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bəəng bwé bá bə né bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm məshwəŋ dí, zə lég cug; bəəng bwé bá bə né bwé á sá məbôw wá, bwé bá gwúm

† **5:3** Míl míciyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpədúgá iyuu ibá íni yí. **5:8** Mat 9.6-7 **5:9** 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 **5:10** MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16 **5:15** 9.11 **5:18** s̄y ná bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyiηgə námá ci nə Zembî ji Sóóηgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 ‡ **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó má kə ná «Mesî Zembî nyə á nti yé». (Wo ji nə ηkul dúg Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34

máshwon dí, zə bwəma nə intágúli. ³⁰ Mεε, mə cugé nə ηkul sá sâ nə lúú wâm, mé də sámb mílósú nda má də gwág nə Pəpá ná; mə də cígal mílósú tútəlí, nəcé mə ádé sọ ná mə sá sâ mé jí yí, nji ná mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηgə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmэфwó wə ηgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəηg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ηgə bwiing lán wâm, mə mpú ntəg ná bwiingúlə wəηg wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə Yuánes§, nyə á shí ntəg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mεε mə aηgə ntəg bwánd ná muud bwiingug lán wâm; mə ηgə yida lás ntúni shú ná bí dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ηgə kwan yí, bí á shí ntəg jí ná bí má kəəs nə məηkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mεε jí nə wúl bwiingúlə í ηgə bwiing lán wâm, wəη í ntə wəηg Yuánes nyə á bwiing yí. Misólúgú Dá nyə á yə mə ηkul ná mə sáag myá, mə ηgə sá myo, mí ηgə bwiing lán wâm ná Dá wə nyə á nti mə. ³⁷ Dá muud nyə á nti mə yé nyəmэфwó ηgə bwiing lán wâm. Bì abwélé gwág kəl dé, kú bwele dúg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ηwa jiyá bídí mílámúd, nəcé bí aηgə nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ηgə sọ ná bí mpúg micilyá myá Kálaad Zembí, bí ηgə téduga ná bí é kwey cug á kanduga kanduga cínəηg; í njúl ná micilyá myəηg mí ηgə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mádí ná bí bəg nə cug.

⁴¹ «Mə aηgə nə jí ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dá wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bí alágé mə; ηkí ηgwól múúd mə zé dé jínád íí, bí yida lég nyé. ⁴⁴ Bì bí nə ηkul búgula na ntədəlé bí ηgə sọ gúmə mənyúúl má búúd dí? Bì cugé nə ηkul búgula, nəcé bí aηgə nə sọ gúmə í ηgə zhu wə Zembí á ηgwúd nə ηgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ηgə téduga ná mə bá shwəman bí wə Dá. Moyíz muud bí á má kə kəl mílám nyádí yé, nyə wə má bá shwəman bí. ⁴⁶ Nəcə, bí mbəm ηgə búgula Moyíz íí, ηki bí má búgula námə mə, nəcé lán wâm

wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aηgə nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byám na ntədəlé?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idəw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísá íni í mé shín yí, Yésus mú lína máη mə Galilé bwə də námə jəw ná Tiberyad yí, kə faηwíny. ² Buud bwə mú ηgə bə nyə áncuncuma, nəcé bwə á ηgə dúg a ηgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámბəηúđ, kə jí shí wu gwəw, bəηəη *ompwíin bé. ⁴ Na jí ntəg ná, *Oyúden zaη *Páska nyán í mú kúnə-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwə ηgə zə nyádí, a mú ka jí Fílíp ná: «Sé é ka kusə íbuléd ηgow ná buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jí ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ηgə bwey mpu sá á zó sá yí. ⁷ Fílíp mú bəsa nə nyə ná: «Sé tεem kusə íbuléd təη odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yəsh bə nə jé kákúl.» ⁸ Nyəηg *mpwíin mə Yésus bwə á də jəw ná André yé, mínyəηú mə Shímun Pyēr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwəmə jí nə íbuléd itóon wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dəηg dí nə ηkul ka sá zhwoηg buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jiləgá buud shí.» Zhwoηg ákanda nyə á bə kákúl jəηgúđ, buud bwə mú shín jí shí, je bə búúd otóshin otóon lələ nji budúm. ¹¹ Yésus mú ηwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwə á bə cínəηg wá. A mú námə sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jí yí. ¹² Ja búúd bwə mə də ná ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkúl í mé lúg yí, í kú bə sá yúúdúgá.» ¹³ Bwə mú kwós íkúl í íbuléd í á lúg ja búúd bwə á shín də yí, í mú lwánd mábwumú wúm nə məbá.

¹⁴ Ja búúd óni bwə mé dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwə mú ηgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni.» ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwə

5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 § 5:33 Lán ní í jəlá nə bə sá í ηgə səy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 5:41 7.18 5:44 5.41 5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbámბəηúđ: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36

é zə ɲwa nyə ná bwə ká təl nyə ɲwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbámábáŋd nyəméfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwó d gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíin bé bwə mú shulə kə mən. ¹⁷ Bwə mú kəwa byóólád, tí kə faŋwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə seɲgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ɲkwɔ nyə á ka zə kuŋg, ikwɔ tɔw mən nə shwu. ¹⁹ Bwə mú ka ɲgə júgə nə ndéé, ja bwə má kə shwóg je bə ókílomáda otóon ɲkí ósaman* yí, bwə mú dúg Yésus ɲgə kyey májúwó dí gwôw, a ɲgə shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwə mú gwág íkukwendé. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wé éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwə mú ceel ɲwa nyə byóólád, ɲji byóól mú leel kumə bwúŋ, kál bwə á ɲgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mələm, ncúlyá buud bwə á lúg gúl kóómb mən wá, bwə mú dúg nə byóól í á bə cínəŋgú ɲji ɲgwúdugá, dwó ntəg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shíge bád byóól dɔəŋgúd; ompwíin bwə á kə bwəméfwó. ²³ ɲji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúná-kúnə nə kál Cwámba nyə á yə Zembî akíba nə ndéé bwə mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwə mú dúg nə tɔə Yésus, tɔə ompwíin bé bwə cúge cínəŋg. Bwə mú ntəg bád mósól mɔəŋgúd kə Kapernawúm, kə sɔ Yésus. ²⁵ Bwə mú kə kwey nyə nūŋ mən faŋwíny, bwə mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáy ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí aŋgə nə sɔ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ɲgə sɔ mə nəcé bí ámə də íbəléd nə ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ɲgə yáág nə bí bəg nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byəŋg í kwíind nə muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyəŋg Dâ nyə a wá məyigyé mə íjwúga yé.» ²⁸ Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wə ntədél, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má

Zembî wúsə ná bí búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwə nə né ná: «Wo má fwo sá jáy é sâ í ntɔ buud fəg nə sə dúgúg nə ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí?

³¹ Osóŋgú bású bwə á də də *mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Nyə á yə bwo idâw í á ɲgə zhu jəŋ dí yí.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jəŋ dí yí, Sósŋgú waam wə má yə bí fwámé idâw í ɲgə zhu jəŋ dí yí. ³³ Fwámé idâw í Zembî bísə byəŋg í wú jəŋ dí, zə yə búúd ɔ shí cug yí.» ³⁴ Bwə nə né ná: «Cwámba, dug yə sə idâw byəŋgú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mεε jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abále nyiŋgə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə miná. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bí mə dúg mə, ɲji bí aŋgə nə *magula. ³⁷ Búúd bəsh Dâ mə yə mə wá bwə é zə mádí; mə abulé ntəg wíŋg múúd mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcé, mεε mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ɲgə jí yí, kú bə sâ mə ɲgə jí yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ɲgə jí yí jisə ná, mə kú jímbal tɔə muud ɲgwúd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmushi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ɲgə ci nə sâ Dâ ɲgə jí yí jisə ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bəg nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwə á ka ɲgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wé jisə idâw í á wú jəŋ dí yí.» ⁴² Bwə á ɲgə cwaduga ná: «ɲgaá nyə wə Yésus mwân mə Yóseb? Sə má mpú dí sósŋgú bá nyəŋgú? Ká, a zə ɲgə ci ná: «Mεε jisə idâw í á wú jəŋ dí yí.»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ɲgə cwaduga bíméfwó nə bíméfwó. ⁴⁴ Muud cugé nə ɲkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námə ka julə múúd í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ ɲgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh bwə bá ɲwa mɪnjúgúlá wə Zembî». Kagá mpu nə muud

* **6:19** Osətád məwúm mábá nə ótəon, ɲkí ntəg məwúm málóol.

6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49

6:33 6.41, 51

6:34 4.15; Mat 6.11

6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37

6:36 16.9; 20.29

6:37 17.2, 24

6:38 4.34; Mat 26.39

6:39 10.28; 17.12; 18.9

6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24

6:42 Mat 13.55

6:45 Iza 54.13

6:46 1.18

yêsh má gwág Dâ, a ñwa ñjígú lá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntó jì ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námá ñjì muud nyə á zhu wó Zembî yé, nywáá wó nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wó jisá ídâw yâ cug. ⁴⁹ Osóŋgú bín bwá á ðu ðə mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, ñjì bwá á shí yə. ⁵⁰ Idâw í ñgə wú jɔŋ dí yí byáá, í ñgə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wó jisá ídâw yâ cug í ñgə wú jɔŋ dí yí. Múúd mə ká ðə ídâw byoŋgú, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwá bág nə cug.»

⁵² Oyúðen bwá mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwá ñgə shilə ná: «Nyíga nye jì nə ñkul yə sá mishwun myé na ntúdelé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú cì nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə ká bə kú ðə míshwun mi Mwân mə Múúd, bí má ká bə kú ñgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ñgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídâw, məcií mâm məŋgul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ñgul mácií mâm yé mə nada nə mə, mə mə ñwa jija nyé dí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á ntí mə ná, á ñgə ntâg sá nə mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wó mə é ñgə sá nə a ñgəg nə cugə. ⁵⁸ Idâw í á wú jɔŋ dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámbo bín í á ðə yí. Bâŋ bwá á ðə, ñjì bwá á shí yə. Muud mə ðə bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ñgə yə buud minjígú lá wáni, nyə á ñgə yə buud minjígú lá myoŋg *mpáánzə minjígú lá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíin bé bwá á gwág lású yé wəŋg yí, bóól ñkí bulya bwá á cì ná: «Wáni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ñkul ñgə nyiŋgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ñgə cwaduga, a mú jì bwo ná: «Lású wâm í má kwal bí bəŋgú? ⁶² Bì mbəm ka mēel dúg Mwân mə Múúd ñgə bád

kə kúl nyə á fwo ðu bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim má Zembî wá í ðu sá nə muud cugəg, ñkul mə múúd í ádé kwíind tóo sâ. Lású mə ñgə lás nə bí ñi wúsə shú ná Shíshim má Zembî í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Njì, bóól búúd wâ na bídí bwá aŋgê nə magulə mə.» Yésus nyə á cì ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígú lá yí, nyə á bwey ñgə mpu buud bwá áshígé ñgə magulə nyə wá, a bwey námá mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiŋgə námá cì nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul zə mádí, Dâ kú fwo sá nə nyân zág.» ⁶⁶ Tééd na fwála níð wá zhwog ompwíin bé bwá á wú nyé dí gwoŋg dí kú ná nyiŋgə ñgə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka cì nə wa wûm nə óbá ná: «Bì báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwamba, sá é ká nyiŋgə kə wá zó? Wēē jì nə iciyá í ðu yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sá mə magulə, sá mə mpu ntâg ná wo jisə Ñkəŋkə múúd má Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ñgáá mə wó mə a féesh bí buud wûm nə óbá? Ká daga, ñgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ñgə cì Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyót; nəcə, Yúdas nyə á tēem bə muud á sámbá ompwíin wûm nə óbá, nyə á bə ná nyə wó mə bá kusha nə Yésus.

7

Omínyoŋhə ə Yésus kú nə búgá (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ñgə kyey Galilé. Nyə a shígé cēel kə Yudéa, *Oyúðen bwá á ñgə sọ ná bwá gwú nyə. ² Í á bə ntâg íí, Oyúðen zan nyán bwá á ðu jôw ná Zan məbanda* yí í mú kúnə-kúnə. ³ Yésus omínyoŋhə bé bwá mú cì nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíin bwô bwá kág námá dúg mísóólúgú wó ñgə sá myá. ⁴ Ja múúd mə céél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyiŋgə ñgə sá ísâ ishwoó ishwoo. Məma mísóólúgú wó ñgə sá míni, í jii ná wo lwóyág myo bəl-bəl ði.» ⁵ Í á bə na, omínyoŋhə bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála ðâm í afwóyé bə; bí

6:48 6.35; Mbá 2.17 **6:49** 6.31 **6:53** Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 **6:56** 15.4-5 **6:62** Mis 1.9-11
6:63 3.5-8; 2Kr 3.6 **6:64** 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34;

Mbá 16.13-15 * **7:2** Zan məbanda í á ðu bə, Oyúðen ðu jì məbanda dí, ðu téduga váál Zembî nyə á ñgə baagulə bwo ja bwá á ñgə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgúg vuguli fəb 486. **7:5** 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13

bâŋ bi búsa nã fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwá cugé nã ŋkul mpíi bî; bwá ŋgã mpíi mê, nãcé mã ŋgã bwaagulã bwo ná bôw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mɛɛ mã akéé zãŋ níid, nãcé fwála dãm í afwóyé bwãma. ⁹ Ja nyã á shîn ci nã bwo ntãni yí, nyã á lúg Galilê.

Yésus zãŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyã á ka námã zã bád kã zãŋ dí omínyõŋhã bé bwá má bwey kã. Nyã á kã nda muud ŋgã shwaaw yé, kú bã bæl-bæl dí. ¹¹ Oyúden bwá á ŋgã sɔ nyã zãŋ dí, bwá ŋgã jî ná: «A jî ŋgow?» ¹² Buud bwá á ŋgã bul lãs lãsú yé íkínda dí; bóól bwá ŋgã ci ná: «A jî jɔ múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ŋgã yida kúl buud jugú». ¹³ Njî, isã íni byêsh í á ŋgã bã, muud kú cwééd nyã ná kpwoó, bwá ŋgã fúndã *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zã wóós tátám†. Yésus mú bád kã Lun má Zembî kã ŋgã yã buud minjígúlá. ¹⁵ Oyúden bwá mú ŋgã káam nyã ná: «Muud éga nyã á mpu dúga bímbí lú kwas ntudelé nyɛ nda sá shikúl?» ¹⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Njígúlá má ŋgã jígúli yí í áŋgê nã zhu mãméfwó dí; í ŋgã zhu wé muud nyã á nti mã yé. ¹⁷ Múúd mã ká cɛel sá sã Zembî mã jî yí, a ka mpu ŋkí njígúlá wãm í ŋgã zhu wé Zembî, ŋkí mã ŋgã té wo nã lúu. ¹⁸ Muud má ðã té íbwiiŋgyá nã lúu yé, a ðã sɔ ná gúmá í kág nyádí; njî, muud mã sɔ ná gúmá í kág wé muud nyã á nti nyã yé, nywáá jisã tátálí, a cugé nã mæshígã. ¹⁹ Ngaá Moyîz nyã a shí yã bí *mbwoomb mácéɛ? Njî, kú nã tɔɔ muud ŋgã baagulã mwo. Nãcé jî bí ŋgã sɔ ná bi mã gwú mã yí?» ²⁰ Buud bwá mú bɛsa nã nyã ná: «Jamb í ŋgã ntágulã wo. Zã ŋgã sɔ ná a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nã bwo ná: «Mɛɛ mã a sá njî sóólúgú‡ ŋgwûd, í má tí bí mækuú shí. ²² Ngaá Moyîz nyã á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyã dí nyã a tééd dúlã sá ábiwáág, odã wé bwá á tééd. Njî, nda Moyîz nyã á ci ná bi dúg sá ná, bi mú ðã sá ábiwáág wɔɔŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³ Bi má magulã ná bi é ðã sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nãcé

bi acéélé caam cɛɛ má Moyîz; ká nãcé jî bí má gwág bôw ja má lwág múúd ncindî jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná ðã ŋwa isã njî váál bí ŋgã dúg yí, ðugá ŋwa isã váál í jóla yí.»

²⁵ Bóól búúd ó Yurúsalem bwá á ka ŋgã ci ná: «Ŋgaá muud bwá ŋgã sɔ ná bwá gwú wé éga? ²⁶ Ká ðugá, nywáá ŋgã lãs bæl-bæl dí, bwá nda ci nyã tɔɔ sã. Ye micî mí sá mí má mpu fwámé mpu ná nyã wé jisã *Krîst e? ²⁷ Sã bâŋ sã má mpú kúl múúd éga ŋgã zhu yí, í njúl ná, ja Krîst mã bá zã yí, muud nyã abúle mpu kúl á bá zhu yí.» ²⁸ Ná ndéé, Yésus ŋgã yã buud minjígúlá *Lun má Zembî, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mã mpú mã éɛ? Bí mpu námã kúl má ŋgã zhu yí! Ká mã a shígé zã nã lúu wãm, muud nyã á nti mã yé jisã abúgúlag; njî bi ampúyé nyã. ²⁹ Mɛɛ mã mpú nyã, mã ŋgã zhu nyádí, nyã wé nyã a nti mã.» ³⁰ Njî nyã á lãs ntãni yí, bwá mú ŋgã sɔ mæzhî ná bwá bii nyã; njî, muud nyã a shígé kúnnya nã nyã, í á bã wãla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bã na mæŋkumbã mã búúd mãni dí ná, bóól ŋkí bulya bwá á *búgula nyã; bwá mú ŋgã ci ná: «Ja Krîst mã bá zã yí, ye a bá nyiŋgã bul sã *mæshimbã cɔ múúd éga?»

Bwá cɛel bii Yésus

³² *Ofarizyên bwá á ka gwág buud bwá ŋgã nyimbula ntó lúu má Yésus dí. Bãnõŋ mílúlúú myã ofada bwá mú kænd ífulish ná bwá kág bii nyã. ³³ Yésus mú ci ná: «Sãnõŋ bí é ŋgã na bã fúfwálã ná ndéé, mã mú kã wé muud nyã á nti mã yé. ³⁴ Bi mã bá sɔ mã, kú kwey, nãcé bí cugé nã ŋkul bá kã kúl má bá bã yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ŋgã ci bwámé nã bwámé ná: «Ŋgow á bá ka kã ná sã nda bá kwey nyã éne? Ye a bá kã búúd bú sá bwá á má kã ŋgã jî mílɔɔm mí Ogurêk dí wá, kã ŋgã yã Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A ci nã “Bi mã bá sɔ mã, kú kwey, nãcé bí cugé nã ŋkul bá kã kúl má bá bã yí.” Ntó má kã ná jî?»

³⁷ Jwów á mæshíné, jwów zãŋ í kã ðã busulaŦ yí, Yésus nyã a tów tátálí a mú ci gwów gwów ná: «Ŋkí muud ŋgã gwág

7:11 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á ðã já mwów zan gbã; tátám zan jisã mwów málól shwóg, mwów málól mpús. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 ‡ **7:21** Yésus ŋgã ci lwagúlã nyã á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mæt 17.9-14; Løv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18 **7:26** 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25 **7:30** 2.4; 7.44 **7:31** 2.23 **7:33** 8.14 **7:33** 13.33; 16.5 **7:34** 8.21; 13.36 **7:37** Løv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbú 22.17 **Ŧ 7:37** Zan í á fwo ðã ŋgã sîy tâŋ mwów zan gbã kú fwo kyɛɛg, í ka kã busula jwów lú mwóomb (Wo jî nã ŋkul dúg sá ni Løv 23.36).

shwáásúlə miná, a zəg mádí zə ŋgul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mà cug má é də júg wú nyə lámúd nda miŋgwəɔ, námə nda Kálaad Zembî ŋgá ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ŋgə lás ntó yí, nyə á ŋgə ci Nkəŋkə Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Nkəŋkə Shíshim kú fwo zə nəcə Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lású yé ni yí, bóól bwá á ŋgə ci ná: «Búbálé, muud éga wá jísá *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bāŋ ná: «Kříst wá éne», bóólúgá ka ŋgə ci ná: «Kříst cugé nə ŋkul zhu Galilê. ⁴² Ngaá Kálaad Zembî ŋgə ci gúl kákúlúd ná *Kříst mə bá zhu mpwoŋ buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betalehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícə íbá líu mə Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwá mú ŋgə jii ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulísh í má ka kə nyingə. Mílúlúú myá ofada bānəŋ *Ofarizyēŋ bwá mú jī bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcə ji?» ⁴⁶ Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyēŋ ntāg ná: «Bi má námá bíd ná a kúlug bí jugú xé? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cí ŋkí ŋgwól Farizyēŋ mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ŋgá dúg bwá ŋgá *búgula nyə óni bwá ámpúyé mácxé, búsa nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá micí míníid; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye mácxé mású má magulə ná shé yág muud məbɛxé a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilê? Fwog ná mpu faas, wo ákweye nə ŋgwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilê.» ⁵³ †[Bwá mú bwílya, ŋgə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəamb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbúbmbún á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembî, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ŋgálə yə bwo minjígúlá. ³ Ná ndéé, *Oyíguli ó mácxé bānəŋ *Ofarizyēŋ bwá mú ŋgə zə nə ŋgwól múdá ná a má biil mínəambəd. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ŋgə sá mínəamb. ⁵ Moyíz nyə á yə sə ŋkul *mbwoomb mácxé ná sə dúg lúmə váál búdá óga məkwóógú ná ndéé bwá fudə. Ká wεε má ci ná ji?»

⁶ Bwá á jī nyə ntáni bwá ŋgə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á líŋgí ná ndéé bwá ó kə shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyōw shí, a mú ŋgə cilə nə nyíná jé mándəlúd. ⁷ Bāŋ bwá mú ŋgə yáág ŋgə jī nyə. Né ndéé, a mú bān, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkēny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyōw shí, ŋgə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ŋgə nyəəs ŋgwúd ŋgwúd ná ndéé bəsh, tééd ócúmbá wóós óntombú. Yésus mú lág na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus mú nyingə bān, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ŋgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jalá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámaba, kú nə muud.» Yésus ntāg nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, məŋkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wá jísá məŋkenya má ŋgə kwan buud wá shí ga má. Muud mə bɛ mə yé nyə abúle bwele kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məŋkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēŋ bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ŋgə bwiing lán wō ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jini bwiingyá cúgə sá búúd bwá máguləg yí.» ¹⁴ A mú bɛsa bwo ná: «Tεem bə ná məmfwó má bwiing lán wām, bwiingyá jām jísə sá búúd bwá máguləg yí; mə mpú kúl má ŋgə wú yí, nə kúl má ŋgə kə yí. Bi bāŋ bi ampúyé

7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwá á ŋgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl micílyá mí ayág mí cugé nə impánzá tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55 8:5 Mbá 22.22-24 8:6 Mat 22.15 8:7 Mbá 17.7; 13.10 8:9 Mat 22.22 8:11 5.14 8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 8:13 5.31-32 8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 8:15 7.24

kúl má ηgá wú yí, nà kúl má ηgá kà yí. ¹⁵ Bì ηgà sámb milésú nji váál dán á buud; mee mæ asámbé tɔɔ muud lésú. ¹⁶ Í ká ntâg bæ ná mæ sámb lésú, sémyé wâm bæ tâtálí, nàcé mæ cugé máméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mæ wá básó. ¹⁷ Ngaá jisə cilyá məcεε múnád ná buud bwé jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸ Mə ηgə bwiing lāη wām, Dâ muud nyə á nti mæ yé ηgə námə bwiing.» ¹⁹ Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóηgú ji ηgow?» Yésus nə bwo ná: «Bì ampúyé tɔɔ mæ, tɔɔ Sóóηgú waamə. Bì mbəm mpu mæ, ηki bì má mpu námə Sóóηgú waamə.»

²⁰ Yésus nyə á ηgə lās ntáni a ηgə yə buud minjígá lá *Luη má Zembí, a njúl kúl kúm í á bæ yí, muud kú séém b mbwé ná á bii nyə. Bwé á shígé bii nyə nàcé í á bæ wəla dé kú fwo wós.

Yésus mæ zə kyey

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bì mæ bá sɔ mæ, nji bì mæ bá yə bì njúl nə *sám wún. Bì cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí.» ²² *Oyúden bwé mú ηgə ci ná: «Ja á ηgə ci ná: “bí cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúú?” ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bì bāη bì búsa buud ɔ shí ga, mee jisə muud a gwɔw. Bì bāη shug dán dúsə wa shí gaád, mee shug dām cugé wa shí gaád. ²⁴ Gwé wə mæ ámə cí nə bí ná bì mæ bá yə nə misám mín yí. Nàcé, bí má ká bæ kú *magulə ná mæ jisə*, bì mæ bá yə nə misám mín.» ²⁵ Bwé mú jì nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda má ηgə bwey jaaw bí té sə ámə tééd yí ná. ²⁶ Mə jì nə zhwog isá má lās nə bì, nə byɔɔηg bisá ná mæ sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mæ yé jisə búbalé, mæ ηgə ntâg jaaw buud sá mæ á gwág nə nyə yí.» ²⁷ Bwé á shígé gwág na ná nyə á ηgə ci Zembí Sóóηgú. ²⁸ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bān *Mwān mæ Múúú yí, bì má bá ka mpu ná mæ jisə†, mæ aηgə nə sá tɔɔ sá nə lúu wām, mæ ηgə lās námə nda Dâ nyə a jíguli mæ ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mæ wə básó. Nyə a shígé

lúgə mæ məmé, nàcé mee má də sá nji sá á jì nə ηkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ηgə lās ntáni yí, zhwog buud bwé á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwé á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada módí íciyá di, mpu ná bì búsa wámbulə bæ *ómpwíin bām, ³² bí ka mpu óbúbalé, óbúbalé bɔɔηgú ka bá sá ná bì bág ofulí.» ³³ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sə búsa mpwɔη mæ *Aburaham, sá abwélé bæ málwaa mæ múúú. Nàcé jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bæ ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbalé, má jaaw bí ná, muud yēsh mæ sá *sám yé, jisə lwaá lú mísám. ³⁵ Lwaá í á dé ntâg jì njów kandugə, mwān a njów nywáá má də jì kandugə kandugə. ³⁶ Nə ndeé, Mwān mæ Zembí mæ ká yíl bí mányámád í, bí bæ fwámé ofulí. ³⁷ Mə mpú ná bì búsa mpwɔη mæ Aburaham; ká bí ηgə sɔ ná bì mæ gwú mæ, nàcé kéel dām í aηgə nə jəla nə bì. ³⁸ Mee ηgə jaaw sá má á dág wə Dâ yí; bì bāη ηgə ntâg sá isá bí á gwág nə sóóηgú wún yí.» ³⁹ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sóóηgú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbám bæ ná sóóηgú wún wə Aburaham í, ki bí ηgə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dágá, bì mú ηgə cɛel gwú mæ, í njúl ná mee má jaaw bí búbalé má á gwág nə Zembí yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ηgə sá misóólúgú mí sóóηgú wún.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sə cugé bwān wā tóon, sá búsa nə sóóηgú ηgwúú jì Zembí.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbəm bæ nə sóóηgú wún wə Zembí, ki bí ηgə cɛel mæ, nàcé ja má jí wa ga, mæ á zhu nyé dí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wām, nyə wə nyə á nti mæ. ⁴³ Ká nàcé jí bí aηgə nə gwág lésú wām yí? Jisə nàcé bí cugé nə ηkul gwágulə kéel dām. ⁴⁴ Sóóηgú wún wə Njwú məjamb, bí ka námə ηgə cɛel sá isá sóóηgú wún má dú gwág yéesh yí. A jì ηgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ηkul bwele bwiing

8:17 Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19

* **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bæ sá Zembí nyə á ci kúl nyə á lésha nə Moyíz yí. (Wo jì nə ηkul dág MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ηgə lwágulə ná nyə wə Zembí. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ηgwúú nə 8.24 nə 8.58: á cɛel ci ná «Bì mæ bá mpu múúú má jí yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8

óbúbálé, nəcə obúbálé bwá cugé nyádi cugud. Yé bwiingúlə íjǝǝ í bwey námá də nyîn ná a ji amádi íjǝǝ, nəcə a ji mbíya njínjǝǝ, nyə wá íjǝǝ sóǝngú. ⁴⁵ Ká bi anǝ nə búgula mə nəcə mee ngə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zó á na bídí jí nə nkul máalə mə ná mə má səm yé? Ká, mee ngə jaaw bí obúbálé, bi má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé má Zembí, a gwágulə mákéel má Zembí. Ká bi bāŋ bi agwágúláyé, nəcə bí cugé bǝǝng wá Zembí.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo ji mwā Samariya, ná wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mee ngə gúmal Sóǝngú waamə, bi bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mee mə anǝ nə sǝ ná má ŋwa gúmal. Muud ngə sǝ ná mə bǝg nə gúmal yé jisə, nyə wá má də cígal mílsú. ⁵¹ Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwelə yə.» ⁵² Bwá nə né ná: «Sá má ka mpu ja gaád ná wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ǝ mícúndá yə; wɛɛ má ci ná: múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwelə yə. ⁵³ Wɛɛ má bul bə fwámé múúd ntǝ sóǝngú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntǝ námá búúd ǝ mícúndá buud bwá á ngə yə wá? Wo ngə cɛɛl ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bəsa ná: «Má ká ngə ŋwa gúmal məmɛfwó, í bə ntǝ cwag. Dā wá ngə sá ná mə ŋwág gúmal, nyə muud bí ngə kudə ibud ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntǝg námá nyə. Mee mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə njínjǝǝ nda bí. Ká mee mə mpú nyə, mə ngə ntǝg námá bə íciyá byé. ⁵⁶ Sóǝngú wún Aburaham nyə á bwey kǝs nə məshusug nə tádúgalə ná a bá dúg jwów mə bá wóós yí; nyə a shí námá dúg jwów dǝǝngú, a kǝs ntǝg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntúni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mótǝǝn, wó ci ná wo a dúg Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntǝg ŋkény mákwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyǝs cúwo tóǝn.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cǝ ntúni, a mú dúg ngwól múúd ná nye nyə a byél a njúl ancím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél ancím-ncím ni, í á bə nəcə *səm má zó, ye nyəméfwó səm yé, ye obyól bɛ?» ³ Yésus mú bəsa ná: «Í á shígé bə nəcə səm, mbô; kú bə tǝ səm yé, kú námá nyiŋgə bə səm obyól bɛ. Í á yida bə ná buud bwá dúgúg sá Zembí jí nə nkul sá yí na nyádi. ⁴ Í jí ná shé sáag iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntǝg nə nkul sɛy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wá jí máŋkenya má ngə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntúni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndéé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byǝǝng míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyág kə gusa cwoogú bwá jǝw ná Siloy yí» (Siloy mə kə ná: «muud lwámá»). Ancím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyiŋgə a ngə dúgya. ⁸ Ná ndéé, nə buud bǝnǝŋ bwá á də bə məbwugúlu wá, nə bǝǝng bwá á də dúg a dúgə gwáámə buud isá wá, bwá mú ngə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də ji wá a dúgə gwáámə búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwá ngə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛǝla nyə.» Nyəméfwó mú ngə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bāŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ngə jǝw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndéé, mísh má mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wǝǝngú jí ngow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á də bə ancím-ncím éne *Ofarizyēŋ dí. ¹⁴ Jwów Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bə ntǝg jwów lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyēŋ bwá mú námá jí múúd éne váál mísh má ámə dúgya nyə yí. A mú bəsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndéé, mə

8:46 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 8:47 10.27; 18.37 8:48 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 8:50 7.18 8:51 5.24
8:53 4.12 8:55 4.34; 7.28-29 8:58 1.1; 17.5 † 8:58 Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.28. 8:59 10.31 9:2 MmN
20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 9:3 11.4 9:4 5.17 9:5 8.12 9:6 Mak 8.23 9:8 Mis 3.10 9:14 5.9 9:16
7.43; 9.33; 10.19

mú kə gusa, mə músə ntəg dúgya.» ¹⁶ Ja bwé má gwág ntó yí, bóól Ofarizyên bwé mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sâ ni yé nyə anɣê nə wú wə Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwôw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misém ji nə ηkul sá mbiú *shimbá ni?» Bwé mú bæ nə mbéégí mpádúgá nyə. ¹⁷ Bwé mú nyiŋgə jî áncím-ncím ná: «Wεε ηgə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne ji ntədəl?» Nyə ná: «A ji *muud micúndá má Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwé mú sá məshwán nə muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndeé mísh má mú dúgya nyə. Bwé mú ntəg kənd búúd kə jôw obyól bé, ¹⁹ zə jî bwo ná: «Ye mwân wún bí má də ci ná nyə a byél áncím-ncím wə éga? Ka ntədəlé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyól bwé mú bəsa ná: «Sé má mpú ná mwân wúsú wə éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sá bāŋ sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílúgá nyəméfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyól bwé á bəsa ntáni nəcé bwé á fúndá Oyúden. Oyúden bwé á bwey tōw cún nə ηkí muud má məm ná Yésus ji *Kríst í, bwé yíl múúd wəŋgə *mpáánzə minjígúlad. ²³ Gwé wə bwé á shwal ci ná: «Shílúgá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəsa sâ í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyên bwé mú nyiŋgə jôw múúd nyə á də bæ áncím-ncím éne ja ábēé zə ci nə nyə ná: «Yág Zembî gúma. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sóol misém.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a ji sóol misém óo, mee mə ampúyé. Mee mə mpú nji sâ ηgwûd ná: mə á də bæ áncím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwé mú nyiŋgə jî nyə ná: «Nyə ámə sá wo ji? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bi má cēel ná mə nyiŋgəg jaaw bí ja ábēé? Bi wál námá cēel zə bæ ómpwíín bé?» ²⁸ Bwé mú lwî nyə ná ndeé bwé ná: «Wo wə ji *mpwíín yé. Sá báá, sá bəsə ompwíín ó Moyîz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyîz, sá ámpúyé nyíni nyεε ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bæ áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə

káám ná bi ampúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh í. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula má ósóol ə misém. Nji, muud ηgə yə Zembî gúma yé, á ηgə sá sâ Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbəm bæ ná muud éne nyə anɣê nə wú wə Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá tə sâ.» ³⁴ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Wεε mbéé sâ í á byél misémád ncindí nə ncindí yí, wó cēel zə yə sé minjígúla?» Bwé mú ntəg wíŋgə nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwé ámə wíŋgə múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúla *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwamba, Mwân mə Múúd wə zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wə wó ηgə dúg á ηgə lésha nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwamba, mə má *búgula.» A mú kú mpwóombú shí na wə Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ηkúmba lésú. Sémyé lésú wəŋgə wúsə nə mə zə sá nə wəáncím-ncím bwé dúgyág, buud bwé ηgə dúgya wá bæ wəáncím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyên bwé á bæ cínəŋgə wá bwé mú gwág á má ci ntó, bwé mú shilə nyə ná: «Ntó ji ná sá bí námá wəáncím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbəm bæ wəáncím-ncím, bi kú bæ nə misém. Ká bí ηgə ci ná: “Sé ηgə dúgya”, sém wún í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ké ηkáál itəw dí yé má ká bæ kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsú, kə ntə kóógúlad gwôw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləŋgaanə. ² Muud nywáá má nyí mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wə éne. ³ Í də bæ, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wāŋ kâl. A mú ηgə jôw itəw byé, jôw təw jēsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwâl byēsh tóón yí, a kə tōw byo shwóg, í ka ηgə bə nyə nəcé í ηgə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə ηkul bwelə bə njínə muud, í yida ηgə túb

nyə, nəcé í ádé yag mákâl má ójínə ɔ búúd.»

⁶ Yésus nyə á ηwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sâ nyə á ηgə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mɛɛ wá jísé mpumbé ηkáál itəw. ⁸ Buud bēsh bwá á tēéd zə nə mə wá búsə ijúwâl, izhilunghaná, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jísé mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dág cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídúw. ¹⁰ Juwâl í də zə nji ná í zá júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jísé jɔjɔ mbaagulə itəw. Jɔjɔ mbaagulə má də kɛenzh cug jé shú itəw byé. ¹² Nyəηg mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cugé nyə byé yí; á də bə, á ká dág ηkweny ηgə zə, a myaas itəw, a túb; ηkweny mú zə ηgə bii itəw, itəw í ηgə cɛɛma. ¹³ A sá ntó nəcé a ηgə sɛy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mɛɛ wá jísé jɔjɔ mbaagulə itəw, mə mpú itəw byâm, itəw byâm mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Má kɛenzh cug jâm shú itəw. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl itəw, byâη í cugé wa ηkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndéé sɔɔnz mú bə ηgwúdâ, mbaagulə námə ηgwúdâ. ¹⁷ Dâ má cɛel mə nəcé mə kɛenzh cug jâm ná mə bá nyingə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmɛfwó wá má kɛenzh gwo. Mə ji nə ηkul mə kɛenzh cug jâm, mə nə ηkul mə nyíngé ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wá cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ηgə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ηkí bulya bwá á ηgə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ηgə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cugé nə ηkul bwelə bēny áncím-ncím mísh.»

Bwá kudɛwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzə* í á ηgə sɛy Yurúsalem, í á bə fwála lə ηkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Lun má Zembî, a ηgə kyey kál bwá á gwiid ná Nyíngúlé† má Sólumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə ji nyə ná: «Wo é ka bá səl sé milâm shí jáyé ja? Nkí wo wá jísé *Kríst, jaawug sá ná kpwóó.» ²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ηgə shwána. Misóólúgú má ηgə sá jínə má Dâ dî myá mí ηgə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ηgə tɛem lwágulə ntó, bí ηgə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí sɔɔnz itəw dí. ²⁷ Itəw byâm í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ηgə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwelə yə, muud nyə abúle námə bwelə déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé má ntɔ múúd yēsh ηkúlud; muud cugé nə ηkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsə nda muud ηgwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə ηkēny mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə má lwágulə bí jɔjɔ mísóólúgú mí ηgə zhu wá Dâ myá, bí má cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sá má yida cɛel gwú wo nəcé wo ηgə lás nə Zembî *bwaasúle mpu; wɛɛ njúl muud, wo ηgə bále ci ná wo ji Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálad məcɛéd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ηgə lás nə ndí wá, Kálad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká ji? Muud nyə ajáláyé nə yíl sâ Kálad Zembî ηgə ci yí. ³⁶ Bí bāη bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná mə ηgə *lás nə Zembî bwaasúle mpu nəcé mə ηgəle bwaagulə ná mə ji Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə anjê nə sá mísóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ηkí mə ηgə sá myo, bí tɛem ηgə shwána mə, *maguləgá mísóólúgú; bí má ká

10:6 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwá á də tédaga jwów Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ηgɛé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ηgə jôw ná nyíngulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwoη mí mámpinη mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6 **10:36** 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20

magulə myo, bí yag, bí mpu námá ná Dâ njul mádí, mə njúl wə Dâ.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyingə sə ná bwá bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwé mú də zə nyádí. Bwé mú də ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwelə sá təə *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jisə búbálé.» ⁴² Zhwog buud bwé mú *búgula Yésus kúkúl jəngəd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, ləəm mə Mariya bá mínyəñê shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə ncwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fím mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ngə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál máni yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cúgé kwas shwiy, í yida bə kwas i é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân mə Zembî ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cəel Mááta bá mínyəñê shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndeé, nyə á tēem gwág ná Lazâr ngə kwas íí, nyə á fwo nyingə cínɣali mwôw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mábá məngə, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé mə nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nún Yudéa, wó cəel námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ígáá mwásə wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ngə kyey məwəla məngə di, nyə abúle ngə mága, nəcé nyə é ngə dúg ñgúnɣəñ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcé kú nə ñgúnɣəñ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntáni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juuməshi nyə.» ¹² Ompwíin ntəg ná: «Cwámba, ñkí Lazâr mə kə gwə di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ngə cəel ci ná Lazâr mə yə, bəñ bwé ngə dúg ná a ngə ci gwó múúd mə də

ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jəng í é sá ná bi búgúlág. Ná ndeé, ñkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á də námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwíin ná: «Íñkyená, shénəñ Cwámba bēsh kág námá yə.»

Yésus ji Cəg

¹⁷ Ja Yésus mə kə wóós yí, a mə kə kwey ná Lazâr mə bwey dəw mwôw mánə. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókílomáda ólól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwúm wəñ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á ləel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nye njúl ná shí, njôw. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə wa, ñki ncwúm waamə shígé yə. ²² Nji, təə kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sâ jêsh wó é gwáám nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wə mə də gwúməshi búúd, də nyingə yə bwo cəg. Muud mə *búgúlá mə yé, a tēem yə, a bá nyingə cəgə. ²⁶ Muud ngə ntəg cəgə yé ká *búgula mə, a kú bá bwelə yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə ná wo jisə *Křist, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyəñê shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ngə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wə Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyí bəñ ləəmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənəñ Mariya bwé á bə njôw bwé ngə cəel cweel nyə lám wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bə nyə, bwé ngə dúg ná a ká jii shwónud. ³² Mariya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí

10:40 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3; 17.1
11:8 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18**
 Osaťád wúm nə ótəón. **11:21** 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25
11:32 11.21

məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbâm bə wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bânêŋ Oyúden bwá á ŋgə lúgal nyə wá bwá ŋgə jii, mbəəm mú shwiy nyə nyúúléd, mitédúgá búbulə nyə lámád. ³⁴ A mú jî ná: «Bi á dul nyə ŋgow?» Bwá nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwá mú ŋgə ci ná: «Bi mé dúg íi, nyə á bul cɛel nyə ɛ́ɛ.» ³⁷ Bóólúgá wá bwádí sámbád bāŋ bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm mú nyiŋgə shwiy nyúúléd, a mú kə kúl bwá á dul Lazâr yí. Shwoŋ í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwá ka fad nə dól kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Máata á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mé dɔw mwôw mánê múús, a mú ŋgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwá mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yə wo akíba nəcé wo ámə magulə májəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ŋgə mpu ná wó də magulə májəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwá má lyɛ mə óga bwá mpúg nə wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mé shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ŋgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kág.»

Ciŋú-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwá á zə wə Mariya wá, bwá á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwá mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwá á kə *Ofarizyêŋ dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bânêŋ Ofarizyêŋ bwá mú sɛɛŋg *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ŋgə bul sá

*məshimbá. Shé má sá ntúdel? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ŋgəg nə kə shwóg íi, buud bēsh bwá é búgula nyə ná ndéé, buud ɔ Róma bwá zə ntâg íi, zə búgə Mpáanzá íshé, bwú námə ləəm íshé.» ⁴⁹ Ŋgwól múúd wāŋ nə jíná ná Kayíf íi, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbû wəonŋ dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔw sâ na lású níid. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfií ná muud ŋgwú d yág shú kúl búúd jêsh ncindî, ləəm í nda jɛ wêsh íi?» ⁵¹ Lású nyə á lás wəonŋá, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbû wəonŋ dí ná, nyə a lás tãŋ *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú ləəm wêsh; ⁵² kú námə bə nji shú ləəm wáméfwó, a yə shú ná bwân ó Zembî básé íciimí iciimí wá bwá séɛŋgyag bə sâ ŋgwú d. ⁵³ Jwôw ni wá bwá á ŋwa cigulá ná bwá gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yow ŋgəla kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden básé yí; a mú kə kóómb ləəm jísə ŋgɛɛ shí a shwéeshá dí yí, bânêŋ *ompwíin bə kə ji dánd bwá á də jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwog buud bwá á ŋgə wú mákwáádə máŋú d ŋgə bád kə Yurúsəlem ná bwá kə ŋgə gusa mingusa mi yá bə†. ⁵⁶ Bwá á ka ŋgə sɔ Yésus ná ndéé, kúl bwá á bə *Luŋ má Zembî yí, bwá á ŋgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zãŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bânêŋ Ofarizyêŋ bwá má ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwá kág bii nyə.»

12

Labínda mə Mariya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í mé lúg mwôw mäsaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus mə kə Betani, dánd mə Lazâr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bóól búúd ɔ dánd dəonŋú bwá á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Máata nyə á bə a ŋgə sá milwámá dína jəonŋú d, Lazâr njúl sámbá búúd bânêŋ Yésus bwá á ŋgə də wád. ³ Mariya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwá á

11:35 Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7 **11:45** 2.23 **11:47** 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16 **11:53** 5.18 **11:54** 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Ilŋ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwá á də sá mingusa ná bwá gusa milâm myáŋ shú zálə də Páska. **11:56** 7.11 **12:1** 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kəólá í dúgə mpə námə nda ntanga.

sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ɲwa labínda ni kúl njwəmbə, zə gwááɣulə Yésus məkuúd né ndeé a mú fīm nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd ɲjów wêsh. ⁴ Ƴgwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínɔŋg nə Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə nə nyə wə mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Mariya nyə á gwááɣulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «Jí bwə ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milól ná ndeé bwə kwíínd mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mimbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, nyə á də júwo mwaanê cínɔŋg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne nə shee. A mə sá sóólúgú ni, ɲgélə bwey téduga nda bwə bá dul mə ní. ⁸ Nəcé bi é də ji nə mimbúmbúwá mwôw mêsh, ɲji sɔnôŋ bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwə mə gwág nə Yésus ji Bétanî; bwə á ka ɲgə kə wu, kú bul bə ɲji shú dé, bwə á ɲgə námə kə nə bwə kə dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Né ndeé, milúlúú myá ofada mí mú ɲwa cígúlá nə bwə jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sá í á bə nə nyə yí í á sá nə kúdə zhwog Oyúden bwə béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán məlêm, ncúlyá buud bwə á zə zâŋ dí wá bwə mú gwág nə Yésus ɲgə zə Yurúsalem. ¹³ Bwə mú ɲgə ɲwa máŋ mə lándú nə ndeé, kə lág nyə bwə ɲgə kîm ná: Hosána! Gúmá í bág nə nyɔŋg ɲgə zə jínə mə

Cwámba dí yé,
Njwú-buud á Izarəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálad Zembî ɲgə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn‡, kú fúnda.

Dugí njwú woó ɲgə zə.
A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíín ó Yésus bwə áshígé fwo wámbulə sá í á ɲgə sŋy yí fwála dɔŋgúd. Bwə á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á ɲwa gúmá

yí; bwə mú mpu ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wɔŋg námə wə bwə á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwə á bə ja nyə á jôw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwə ɲgə bwiiŋg lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwə á ɲgə zə bwəma nə nyə nəcé bwə á gwág nə nyə a sá *shimbá dɔŋgú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyên bwə mú ka ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg í? Bi cugé nə ɲkul sá sâ. Dugá ləom wêsh ɲgə kə nyádí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Oɣrêk bwə á bád námə zə Yurúsalem nə bwə zə yə Zembî gúmá zâŋ níid. ²¹ Bwə á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sé ɲgə cɛel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw André, bá bêsh bwə mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wóós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ɲwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í ámə kə mándəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə məŋkund məŋkund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yidá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Ƴkí muud mə cɛel síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl mə jísə yí, muud ɲgə síya nə mə yé bə námə cínɔŋg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitədúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nə jî? Né Dâ, ság nə mə fáámug nə cúŋ ɲgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúŋ wɔŋg. ²⁸ Dâ, ság nə jínə dwô í ɲwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntáni, kál mú wú joŋ dí ná: «Mə mə sá, mə é nyiŋgə námə sâ.» ²⁹ Buud bwə á bə cínɔŋgú áncuncuma wá bwə á gwág kál dɔŋgá, bwə mú ci ná jísə ɲjum-mpú; bóólúgá nə ɲgwól *éŋgales mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í ámə yida bə shú dán. ³¹ Nəcé shí ga í zə bwəma nə sémyé mílúsú kíkídiga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mɛɛ, ja mə bá wú shí

12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † **12:5** danarî: Danarî ɲgwúd í á də kwaga nə myána myá ɲkúmba jwôw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 ‡ **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbáŋ bwə á lwə ɲgwála á Yurúsalem cínɔŋg gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14

gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mēdí.»

³³ Ja Yésus nyə á ngə ci ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwə mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcəx dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sé ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bânówúg gwów, ntó nyə wə ji? Mwân mə Múúd wəwng wə zə?»

³⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Mənkənya məsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsá ná nə mənkənya yí, yidúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcé, muud mə kyéy yidúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula mənkənya té mənkənya məsə ná bídí yí, bí ngəgá nə bə bwân ó mənkənya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tɛm sá bímbí lú *máshimbá mání buud bwə ngə dág í, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sâ jəwng í á sá ná ciyá mə Izayí *muud micúndá í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sá á ngə bwiing yí?

Zə Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wə í sá ná buud óni bwə bág kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembí nyə a shwu bwo ncím míshúd, a ləlushi bwo milâm, nəcé mísh máŋ mə á bá dág, milâm myán mí á bá wámbulə, bwə á bá cénd kuú njənd, nə ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dág milwaná mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tɛm bə ntó, bóól zhwog buud wə sámbá ótówe ə shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ŋkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwə á ngə fúndə ná *Ofarizyên bwə á bá yíl bwo *mpáanzə minjígúlá. ⁴³ Nəcé bwə á cɛel ŋwa gúmá mísh mə búúd dí, kú bə mísh mə Zembí dí.

⁴⁴ Nji, tɛm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námá múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dág mə yé, a mə dág námá múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mɛɛ muud jísá mənkənya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yēsh mə búgúlá mə yé bág kú nyingə ngə cugə yidúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lású mə ngə lás yé, nji a kú sá nda mə ngə ci ná, mə dí mə yə nyə intúgúlí; mə áyáyé nyə intúgúlí nəcé mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ə shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ə shí bwə fáámug.

⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lású mə ngə lás yí, muud wəwng mə bwey bə nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lású mə ngə lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə anjê nə lás nə lúu wám; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág də ci yí nə sâ mə bág də bwiing yí. ⁵⁰ Mə mpú ntəg ná sâ Dâ mə ci ná í bág yí, gwə wə í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Ná ndéé, sâ jēsh mə ngə lás yí, mə ngə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dág lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zan *Páska í ngə bə ná í zə tééd í, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í mə wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námá cɛel bwo kə wóós máshíné mə cug jé. ² Nə ndéé, bəndə buud bé bwə á ka ngə də; bwə ngə də ntáni, ndug Njwú məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyót tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndéé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isâ byēsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námá nyingə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tōw shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ŋwa táwəla cɛɛlə kugəd. ⁵ A mú shwu məjúwó bíshim dí, tééd ngələ gusa *ompwíin bé məkuú, ngə fím nə táwəla nyə á cɛɛlə kug dí yé.

12:33 18.32 **12:34** Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 **§ 12:34** Mwân mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə ŋkul dág Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9 **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46** 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17 **12:50** 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3 **13:3** 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37

6 Í mú zə wóós nə a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwám̄ba? Wó gusa mə məkuú?» 7 Yésus nə né ná: «Sâ mə ngə sá ga, wo cugé nə ŋkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgala wám̄bulə gwo.» 8 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abúlé bwelə gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamâ.» 9 Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ŋkí ntó Cwám̄ba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwə, nə lúu!» 10 Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má də jii ná bwə gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi búsə ntəg mífúbán, nji kú bə bíbêsh.» 11 Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wá nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí búsə mífúbán» yí.

12 Ja Yésus nyə a shîn gusa ompwíin bə məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándé yé ná ndeé a mú nyingə kə ji shí, də. A mú jí bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná? 13 Bi mə də dí jəw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwám̄ba.” Bi mə də mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwám̄ba. 14 Nkí mə Yíguli, mə Cwám̄ba, mə mə gusa bí məkuú, bi mə jəla námə nə də sá ntó mpádúgá nyín. 15 Nəcé yuug wá mə mə yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dugá síya ntó. 16 Búbálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwelə ntə mása, *muud lwámá nda bwelə ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. 17 Bi mə mpu ntó wá ni; bí má ká də sá ntó, bi má jəla. 18 Mə aŋgə nə ci bi bêsh. Mə mpú búúd mə á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ŋgwúd yé mə tééd nə a lúmbálí nə mə”. 19 Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo s̄y, shú ná ja í bá s̄y yí, bi bág *magulə nə mə jisə. 20 Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lég múúd lwámá wám yé, a mə lég mə; muud mə lég ntəg mə yé mə lég múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, mitádúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» 22 *Ompwíin bwə mú ngə dúgya mpádúgá nyəŋ ngə sə nə bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. 23 Mpwíin Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. 24 Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ngə ci yé.» 25 Mpwíin wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jí nyə ná: «Cwám̄ba, jisə zə eé?» 26 Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd idəwəd, muud má é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ŋwa kúl buléd juwo idəw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. 27 Nji Yésus mə yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləeləg sá sâ wó ngə jii ná wo sá yí.» 28 Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təŋ ŋgwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. 29 Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanə ná, bóól bwə á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kəg kusə isá í zəŋ, ŋkí ntəg nə a kəg yə mímbúbúwá gúl sâ. 30 Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóŋn ja nyə á ŋwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

31 Nji Yúdas nyə a cúwo tóŋn yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ŋwa gúmá ja gaád, a mə sá námə nə Zembî ŋwág gúmá. 32 Zembî nyəmfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo. 33 Yé bwán bām, sənəŋ bí sə é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sə mə; nə ndeé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.” 34 Mə yə bí cəŋ agúgwáan, dúsə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námə nda mə á cəel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. 35 Sâ í é sá nə buud bwə dúg mpu ná bi búsə ompwíin bām yí jisə cəelí bí é ngə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kilya Yésus
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24 13:17 Zhk 1.25 13:18 Sòm 41.10; Yuá 17.12 13:19 8.24; 14.29; 16.4 13:20 Mat 10.40 13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nà nyə ná: «Cwámba e, wo ká ngow ée?» Yésus nà nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nà ñkul bɛ mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bɛ mə.» ³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwámba, mə cugé nà ñkul ka bɛ wo kíkídíga nəcə ji? Mə ji nà ñkul keenzh cug jâm shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo ji nà ñkul bále keenzh cug gwô shú dâm? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógá ná ngwúm kúwó kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóal.»

14

Yésus jisə zhí

¹ «Mitédúgá mí nda beeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nà zhwog ikúl búúd bí nà ñkul ji yí. Í mbâm bə kú bə ntó, ñki mə mə námə jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ñwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bí bág námə bə kúl mə jísó yí. ⁴ Bî mə mpú ntâg zhí í ká kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nà nyə ná: «Cwámba, sə bân nda mpu kúl wó zə kə yí, sə é ka mpu zhí á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jísó zhí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nà ñkul kə wə Dâ kú ciŋgya mэдí. ⁷ Í ká bə ná bí mə mpú mə, bí é mpu námə Sóónǵá waamê. Nə ndéé, tééd kíkídíga, bí mə mpu nyə, bí mə námə dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwámba, lwóg sə Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sə.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyiŋgə ci ná mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwû, Dâ njúl mэдí cwû? Lésú wêsh mə ngə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wâm. Dâ muud njúl mэдí cwû wə ngə sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá nə mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mэдí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ngə sá myá. ¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólúgú mə ngə sá myá; a bá námə sá myɔɔŋg mí búl nyiŋgə ntɔ myá. A bá sá myo nəcə mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jêsh bí mə bá gwáamb nə jínə dâm yí, mə

bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sóónǵá ngwág gúmá. ¹⁴ Bí mə ká gwáamb *[mə] gúl sâ nə jínə dâm, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwíin Nkɛŋkɛ Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cɛel mə, bí e wá mílúú máccɛɛ mâm dí, ¹⁶ mɛɛ ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ngwól múúd mə bá zə du bándulə bí yé, binón nyân zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyân wə Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd ɔ shí ga bwə cugé nə ñkul ləg yí. Bwə cugé nə ñkul ləg nyə nəcə bwə aŋgê nə dúg nyə, bwə ámpúyé námə nyə. Bî bân bí mə mpú nyə, nəcə binón wə bússá, a bá námə ñwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abulé lúgə bí bwân ónyulú, mə bá nyiŋgə zə bídí. ¹⁹ Í mə lúg búbaalə fwála, buud bwə á nyiŋgəyé ná dúg mə. Bî bân bí mə bá dúg mə mə ngə cugə, bí ka ntâg bá cugə. ²⁰ Jwów dɔɔŋgú, bí mə bá mpu ná mə ji Sóónǵá waam dí cwû, bí njúl mэдí cwû, mə námə bídí cwû. ²¹ Nkí muud mə gwág isâ byêsh mə ngə ci ná í bəg yí, a bɛ byo, muud wɔɔŋg mə cɛel mə. Í njúl ntâg ná, muud mə céel mə yé, Dâ nyə é cɛel nyə, mə mú námə cɛel nyə, mə sá ná a mpúg mə.»

²² Yúde, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nà nyə ná: «Cwámba, wo sá ná sə mpúg wo, kú sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyə wə ntədəl?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúd mə ká cɛel mə, nyə e sá sâ mə ngə ci yí, Dâ mú bá cɛel nyə; nə ndéé, sə bá zə nyédí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lésú wâm. Í njúl ná lésú bí ngə gwág mə ngə lás ni í aŋgê nə zhu mэдí, í ngə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á du jaaw bí isâ íni sánôŋ bí sə njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá du zə bándulə bí yé, Nkɛŋkɛ Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a du sá ná bí dúg téduga isâ byêsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yə bí mətəla mâm. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə du yə bí ná. Mitédúgá mí nda beeg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bî a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyiŋgə zə.”

13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45
 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38 14:13 15.16; 17.1 * 14:14 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. 14:15
 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 14:16 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 14:17 1Kr
 2.10-16 14:19 16.16; 8.14 14:20 5.18 14:21 14.15 14:23 Mbú 3.20 14:24 7.16 14:26 14.16 14:27
 16.33; 20.19, 21 14:28 8.14

Í mbâm bæ ná bi má cœl mæ, ki bi má gwág mæshusug ná mæ zæ kæ wá Dâ, næcé Dâ mæ cõ mæ. ²⁹ Má bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̄y, shú ná bi bág *búgula ja í bá s̄y yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mæ á nyingøyé ná ngæ bul lésha næ bî, næcé cî á shí ga ngæ zæ. A cúgé yida bæ næ tæ zhízhíí né a sá mæ sâ; ³¹ í yida jii né buud bwó mpúg ná má cœl Dâ, má ðu sá ísâ nji váál Dâ nyæ á cœlæ né mæ bág ðu sá yí. Tówúgâ shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînya

¹ «Mæ wá jísá fwámé shug lá kwoolú *vînya, Dâ jisæ mbœl. ² Lôw wêsh í nóód mádí í kú næ ibumá yí, a yíl wo. Wœng wêsh í ngé wúmæ yí, a kwambulæ wo shú né í nyingæg mpu wúmæ. ³ Bi má bwey ntâg bæ mífúbân, mínjígulá má má jíguli bí myá mí má bwey fúb bî. ⁴ Nadagá næ mæ, námé nda má má nada næ bí ná. Lôw líí í cúgé næ ñkul wúmæ ntáni, í kú bæ í nóód kug lííd. Námé váál ngwúd, bí cugé næ ñkul bæ næ mpumá ñkí bí anádáyé næ mæ yí. ⁵ Mæ wá jísá shug lá kwoolú vînya, bi bân milôw. Nyœng mæ nádá næ mæ, mæ ñwa jiya nyádí láméd yé, a bá bæ næ ibumá mæñkund mæñkund; bi mæ mpú ná bí cugé næ ñkul sá sâ mæ kú bæ. ⁶ Múúd mæ ká bæ kú nada næ mæ, bwé bá wusæ nyæ tóón, a mú bæ nda lôw kwoolú vînya í áshígé wúmæ yí. Milôw myœng mí ðu shwáás né ndéé, bwé cwéég myo kul kuda dí, mí kæ jígæ. ⁷ Bí má ká nada næ mæ, iciyá byâm ñwa jiya bídí mí láméd íí, bí je gwáámb sâ jêsh bí má jíí yí, í bæ. ⁸ Zhíí bí bí næ ñkul sá né Dâ ñwág gúmé yí nyísa ná, bi bág næ ibumá mæñkund mæñkund íí, lwágulæ né bi búsa *ompwíín báamé. ⁹ Mæ má cœl bí námé nda Dâ mæ céél mæ né; nadagá mádí cœlííd. ¹⁰ Bí má ká wá mílúu mácéçç mâm dí, bí nada mádí cœlííd, námé nda má má wá lúu mácéçç má Dâ dí, mæ nada nyádí cœlííd ná.

¹¹ «Mæ má lás næ bí ntáni næcé má jii né mæshusug mâm má kálag bídí, bi bég næ

mæshusug kú næ nji. ¹² Cœçç dâm wá: Cíilagá bímfwó næ bímfwó námé nda má céél bí ná. ¹³ Gúl cœlí í ányíngé ntõ jœng ji né muud má kœenzh cug jé shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá mílúu mácéçç mâm dí, bi búsa oshwá bâm. ¹⁵ Mæ anjê ná ñwa bí né osóol õ mäsáal, sóol mäsáal nyæ ádé mpu sâ mása yé ngé sá yí. Mæ ngæ ñwa bí né oshwá bâm, mæ a má sá né bi mpúg sâ jêsh mæ á gwág næ Sóóngú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mæ; mæ wá mæ a féesh bí, mæ yæ bí séy né bi kág, kæ ngæ bæ næ ibumá, ibumá byœng í ji kandugæ. Í ká bæ ntó, Dâ ðu bá yæ bí sâ jêsh bí má bá ðu gwáámb næ jíná dâm yí. ¹⁷ Sâ má ngé cî ná bi sáág yí jí ná bi cíilag bímfwó næ bímfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúd õ shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námé tééd mpíi mæ. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúd õ shí ga, ki buud õ shí ga bwé má cœl bí né bi búsa buud bán. Ká, bí cugé búúd õ shí ga, mæ a féesh bí, mæ wá mbéégí mpédugá bínoñ bwo, gwé wá búúd õ shí ga bwé ngé mpíi bí yí. ²⁰ Bí õ tádugá lésú má á lás næ bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwele ntõ mása”. Kagá mpu ná ñkí bwé á lwágulæ mæ cúwáí, bwé bá námé lwágulæ bí cúwáí; ñkí bwé á bæ næ mægwág næ lésú wâm, bwé bá námé bæ næ mægwág næ lésú wân. ²¹ Bwé bá ðu sá bí isâ íni byêsh næcé bí bále búúd bâm, bân bwé ámpúyé ntâg muud nyæ á nti mæ yé. ²² Mæ a mbâm bæ kú zæ, zæ lésha næ bwo, bwé nda bæ næ *sám; ká, bwé cúgé næ kœod bwé káádug shú sám wáñ ja gaád yí. ²³ Muud ngé mpíi mæ yé ngæ mpíi Sóóngú waamê. ²⁴ Mæ a mbâm bæ kú sá mísóólúgú má á sá bwé dí myá, mísóólúgú múúd nyæ abwélé sá myá, bwé nda bæ næ sám; ká, bwé á má dúg mísóólúgú myœngú, nji bwé ngæ mpíi sá, næ mæ næ Sóóngú waamê. ²⁵ Nji, í ngæ bæ ntó shú né sâ jísá cílyá bwé dí mácéçç dí yí í bwámag; jísæ cílyá ná: “Bwé á mpíi mæ kú næ sâ má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mæ bá ðu zæ bándulæ bí yé mæ bá zæ, nyæ wá Shíshim óbúbálé má Dâ. Mæ bá ñwa

14:29 13.19 14:30 12.31 14:31 15.10; Mat 26.46 15:1 Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 15:2 Mat 3.10 15:3 13.10
15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13;
17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11
15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16
15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sôm 69.5; 35.19 15:26
1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14

nyə wə Dâ, mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bî, bi mə bá námá də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcé shé á má bə sámbá té mátéédúlé.»

16

¹ «Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá biil mábwəbúlánád. ² Mpugá nə bwə bá də yíl bí *məmpáanzé mə mínjúgúlád. Dúl wəla í bá ntâg zə bə nə, buud bwə bá də téduga nə ja nyân mə gwú ηgwól a bídí yí, a má yə Zembî gúmá fwámé yə. ³ Bwə bá də sá ntó nəcé bwə áshígé mpu Dâ, kú námá mpu mə. ⁴ Nji, mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dɔɔŋg í bá wóós yí, bi ɔ bá téduga nə mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkɛŋkɛ Shíshim mə bá zə də sɛy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédúléd nəcé sánɔŋ bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntâg mə ná: “Wo kə ηgow?” ⁶ Nji, nda mə ηgə jaaw bí isâ íni ná, bi mə shîn bul bə nə məcɛy mílámád. ⁷ Nji, tɛem bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí nə mə kyéyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə də bándulə bí yé kú zə bídí. Mə ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə sá nə buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búsé nə ndí kóómb á *sám, nə otátəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búsé nə ndí kóómb á sám yí bísé nə bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyingə bə nə iwushí kóómb á otátəlí dí; byán bísé nəcé mə zə kə wə Dâ, bi ányingəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwə ka námá nyingə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílásúd; bísé nəcé Zembî mə bwey sámb Cî á shí ga lású yé†.

¹² «Mə ji ná nə zhwoŋ isâ nó mə ηgəg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ηkul jísow byo kíkídíga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí né ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé də lás isâ nə lúú yé, a bá də kala bí isâ bwə bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isâ í bá sɔy yí. ¹⁴ A bá sá nə mə ηwág gúmá,

nəcé a bá də lág isâ byâm a də jaaw bî. ¹⁵ Sâ jēsh Sóŋgú waam jí nə ndí yí jísə sâ jâm, gwə wə má cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lág mádí yí.»

Məcɛy mə lâm mə bá nyɛ məshusug

¹⁶ «Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə cɔ, bi mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíín bwə mú ηgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ηgə cɛel cí yí? A cí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə cɔ, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námá cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó má kə ná jí?» ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyɛ mə kə ná jí? Sé ampúyé sâ á ηgə cɛel cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál cɛel zə jí nyə mishíí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə cɔ, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ηgə sɔ bíméfwó nə bíméfwó ná bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá jí mýə, bí tédawa, buud ɔ shí ga bân bwə ηgə zhwiimbya. Bi mə bá bə nə məcɛy mə lâm, nji məcɛy mɔɔŋg mə bá nyɛ bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í də wóós yí, ηgaá á də bə nə məcɛy. Ngaá ja á má byá yí nyə ádé ná téduga məcɛy, a yida gwág məshusug nó a má byá? ²² Námá mbií ηgwúd wɔɔŋgú, bí búsé nə məcɛy ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwəle déég bí mân məshusug. ²³ Ja jwôw dɔɔŋg í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jí mə shíí tɔɔ gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáám b Dâ sâ nə jíná dâm, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáám b sâ nə jíná dâm. Gwáám b gá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə má ηgə lás nə bí lású ní wēsh ómpwokwoond dí. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔŋgú, mə abúle ná də lás nə bí ntó, mə bá də jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí nó kpwoó kpwoó. ²⁶ Jwôw dɔɔŋgú, bi mə bá gwáám b

16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mis 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * 16:10 Yésus nyə á ηgə cɛel cí ná: Zembî nyə e lwágulə otátəlí bé nə kəndúlə Mwân yé kwolós dí shú mísam mí búúd, nə ndéé a mú bân ηwa nyə gwôw nyédí caŋgád. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bísé nə buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembî mə bwey sámb nyə lású yé. 16:13 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19 16:22 15.11 16:23 15.16 16:25 Mat 13.34

Dâ isâ nê jínâ dâm, mæ acíyê ná mæ bá jægula nê nyê shú dán, mbô; ²⁷ nyæméfwó mé cæel bí. A cæel bí næcé bi á cæel mæ, bí magulæ ná mæ á wú wé Zembî. ²⁸ Mæ á wú wé Dâ, mæ zê wa shí mishwun; ja gaád íí, mæ zé wú wa shí mishwun kæ wé Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwé mú ci nê nyê ná: «Wo mé dúg íí, wo mú ngæ lás ja gaád ná kpwoó kpwoó, kú ná nyíngæ bæ ómpwokwoond dí. ³⁰ Sá mé mpu ja gaád ná wæε mæ mpú sâ jêsh, ná í ajíyê ná muud shílág wo shílí. Gwé wé sá mé ka magulæ ná wo a wú wé Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bæsa nê bwo ná: «Bi mé ka tæem magulæ ja gaád éé? ³² Dugá, dúl wæla í bá zê bæ, í mé bwey námá bæ, wæla á ná bi é ciima, muud yêsh kæ jé kóómb, bí lúgæ mæ mæméfwó. Nji, mæ cugé mæméfwó, sá Dâ wé búsé. ³³ Mæ ngæ bwey jaaw bí isâ ini shú ná bi bég nê mætæla mádí kwonud. Shí ga í bá lwágulæ bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá íjkân, mæε mé ntç *mánkul mâ shí ga.»

17

Mæjægula mæ Yésus

¹ Ja Yésus nyê á shîn lás ntáni yí, nyê bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wæla mæ wóós. Ság ná Mwân woó ñwág gúmá shú ná Mwân woó kág námá yê wo gúmá. ² A ñwág gúmá shú ná a yég buud bêsh wo á yê nyê wá cug á kandugæ kandugæ, nda wo á yê nyê ñkul ná a jwúg nê buud bêsh ná. ³ Cug á kandugæ kandugæ jœng jísæ ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ñgwúd nê ñgwúd jísé yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mæ mé sá ná wo ñwág gúmá shí gaád, mæ mé casulæ ísý wo á ci ná mæ sáág yí. ⁵ Dâ, mæ á bwey dæ bæ nê gúmá wódí koogú, shí nê gwów nda fwo bæ; ság ja gaád ná mæ nyíngæ bæ nê gúmá jœng wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yê mæ mpédúgá buud ç shí ga wá, mæ á mé sá ná bwé mpúg sâ wó jísé yí. Bwé á bæ buud bwô, wo á ka yê mæ bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé mé mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yê mæ yí í á wú wódí, ⁸ næcé iciyá wo á yê mæ yí, mæ á

yê bwo byo. Bwé á mé bii byo, bwé á mé mpu fwámé mpu ná mæ á wú wódí, bwé á mé ntâg magulæ ná wo á nti mæ. ⁹ Mæ ngæ jægula shú dán, kú bæ shú búúd ç shí ga; mæ ngæ jægula shú búúd wo á yê mæ wá, næcé búsé buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh mé jí nê ndí yí jísæ sâ gwô, jœng jêsh wó jí nê ndí yí jísæ sâ jâm. Buud wo á yê mæ wá bwé á mé sá ná mæ ñwág gúmá. ¹¹ Mæ ányíngæyê ná bæ wa shí, mæ ngæ zê nûñ wódí, nji bân búsé ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé seengya nê mæbôw yé, baagulæg bwo nê ñkul nyísé wódí jínâ dí yí, ñkul wo á yê mæ yí. Baagulæg bwo ntó, bwé bág sâ ñgwúd námá nda mæ nê wo, shwé búsé sâ ñgwúd ná. ¹² Ja sánón sá á bæ yí, mæ á ngæ baagulæ bwo nê ñkul nyísé wódí jínâ dí yí; mæ á dæ baagusæ bwo ná ndéé, tœ ñgwúd nyê a shígé jimb, susaalê námá nji nyœng nyê á bæ ná a bá jimb yé. Ntó, sâ jí micilyád yí í á mé bwæma. ¹³ Mæ ngæ zê wódí ja gaád; mæ ngæ ná lás lésú ga mæ ñjúl wa shí shú ná mæshusug mâm mé kálag bwádí kú nê nji. ¹⁴ Mæ á yê bwo iciyá byô, buud ç shí ga bwé mú ntâg mpii bwo; bwé mpii bwo næcé báá bwé cúgé búúd ç shí ga, námá nda mé cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mæ acíyê ná wo yílág bwo shí gaád, mbô. Mé yida ci ná wo báagulæg bwo, Mbúwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ç shí ga, námá nda mé cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ngág nê bæ obúbálé bwô, bwé ka ngæ béégya nê mæbôw; kéel dwô dúsæ obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mæ shí gaád, mæ zé námá kænd bwo shí gaád. ¹⁹ Mæ tél mæméfwó jâm cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béégyág nê mæbôw.

²⁰ «Mæ anjê nê bul jægula nji shú dán. Mé jægula námá shú búúd bêsh bwé bá *búgula mæ næcé lán wán wá. ²¹ Mé jægula nê wo ná bêsh bwé bég sâ ñgwúd. Dâ, wo jí mádí cwû, mæ ñjúl wódí cwû*. Námá nda shwé búsé ntó ná, mé jægula nê wo ná bwé bég námá shwé dí cwû, buud ç shí ga bwé magulæg ná wo á nti mæ. ²² Mæ a mé yê bwo milwaná wo á yê mæ myá, ná bwé bég sâ ñgwúd námá nda shwé búsé sâ ñgwúd ná, ²³ í bég ná, mæ ñjúl

16:28 8.14 16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 17:1 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 bwé bág sâ ñgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21 17:21 5.18; 17.11 * 17:21 Váál á ná, ñkí muud mæ nyíi mæ nyúúlád, a kwey wo; ñkí a nyíi wo nyúúlád, a kwey mæ.

bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwá mú bə sâ ngwúdu váál í jála yí, buud bwá mú mpu ná wo á nti mə, wó cɛɛl ntâg námá bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii ná kúl mə jísé yí, sánôh buud wo á yə mə wá sə bág, bwé bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcə wo á bwey cɛɛl mə wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tətəlí yé, buud ə shí ga bwé ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á mə mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a mə sá nə bwé mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyiŋgə námá ŋgə sá, shú nə váál cɛɛlí wó céél mə yí í bág bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwá zə bii Yésus

(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bánôh *ompwíin bé bwé mú ntə Kédron, kə fanwiny; gúl fambá í á du bə nûh, bánôh ompwíin bé bwé á du bwey kə cínəh. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey du mpu kúkúl jəhngá, nəcə Yésus nyə á kə du sɛɛŋgya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bánôh *Ofarizyêh bwé á ka kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwé kág bii Yésus. Bwé á ka ŋwa iməəs nə málamba nə məkwəp mə dómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bánôh bwé mú kə fambá jəhngúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shish bwádí, kə ji bwo ná: «Bí ŋgə sə zə?» ⁵ Bwé ná: «Sə ŋgə sə Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánôh buud óni bwé njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegya nji bwé mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ nə ndéé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə ji bwo ná: «Bí ŋgə sə zə?» Bwé ná: «Sə ŋgə sə Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ŋgə sə yé, bídúgá bága, báa bwé kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú nə ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwəmag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təə ŋgwúdu.» ¹⁰ Nə ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə

nə kafwele. A mú wéem gwo, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwé á mbwé məncwúm. Sóol məsáal wəhng nyə á bə nə jínə nə Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwele gwô kúl í du ji yí. Ye mə bág kú ŋgul bálá Dâ mə yə mə yí?» ¹² Nə ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulish í *Oyúden bwé mú bii Yésus, wóolə nyə məhkaða.

Bwá kə nə Yésus wə Hána

(*Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54*)

¹³ Bwé mú téed fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəhng dí yé. ¹⁴ Kayíf wəhng wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ŋgwúdu yəg shú kúl búud jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kúlyá Yésus

(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíin bwé á ŋgə bə Yésus kúl bwé á ŋgə kə nə nyə yí. Kálə wóos Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bánôh Yésus bwé mú nyíi, nəcə Ajəláci á ofada nyə á du mpu mpwíin wəhng. ¹⁶ Pyêr nyə nyə a lág tóon, kúnə-kúnə nə mpumbé. Mpwíin Ajəláci á ofada nyə á du mpu éne mú zə tóon, zə lésha nə mudá nyə á du baagulə mpumbé yé nə ndéé nyiŋgal Pyêr cwú. ¹⁷ Mudá nyə á du baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíin mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osóol ə məsáal bánôh ifulish bwé á bə bwé mə jida kuda máag, ka ŋgə gwáalə, nəcə yôh. Pyêr nyə á ka námá ŋgə gwáalə kuda cínəh bwádí.

Ajəláci á ofada mə shíl Yésus mishílí

(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ŋgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígulá nyə á du jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á du lás nə buud bēsh nə kpwəó-kpwəó, mə á du yə buud minjígulá ja jêsh *mámpáanzə mə minjígulád nə *Lun mə Zembí dí, kúl *Oyúden bēsh bwé á du sɛɛŋgya yí, mə a shígé du lás moshwoó

mæshwoó. ²¹ Næcé jí wó zé ηgə jí mə mishílí yí? Shílég búúd bwá á ðu gwág mə wá sâ mə á ðu lás yí, bwá mpû sâ mó á ðu ci yí.» ²² Ja gúl fulísh má gwág Yésus má bęsa ntúni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bęsa nə Ajəláci á ofada ntúni?» ²³ Yésus mú bęsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás íí, lwóg sâ mə ámə jág ci yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás íí, næcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci nə bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kílya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ηgé gwáala kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo jí námə *mpwíin yé?» Pyêr mú kílya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól sóol məsáal má Ajəláci á ofada, a njúl nə byêl nə muud Pyêr nyə ámə sám b lwé yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dág bíná nūη fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyingə kílya nyə, ηgwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wá Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Nə ndeé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə luη mə ηgwáməna. Í á bə mán í má ηgə lám. Nji, bwá áshígé nyí luη, nə bwá á bá lweegushi ícug nə ndeé bwá kú ná nə zhíí bwá dá *Páska. ²⁹ Pilât mú wú luη kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə ci nə muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Sé ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bi kág sám b nyə lésú váal məcęę mán má ηgə ci yí.» *Oyúden ná: «Məcęę məsú má áηgê nə yə sá ŋkul nə sá gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váal shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyí luη. A mú jəw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ηgə ci ntúni nə lúú wó, ye bóól búúd bwá ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwá Yúden? Ləom wó nə milúlúú myá

ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwúga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbâm bə ntó, ki buud bâm bwá má zə lúmbálíd, zə kaambələ nə Oyúden ná bwá nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cúgé yâ wa.» ³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó jí nə wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byêl shí gaád íí, í á bə shú ŋkúmba sâ: nə mə zág lwágulə búúd sâ bwá jów nə obúbálé yí. Buud bēsh búsá búúd wá obúbálé wá bwá ðu gwágulə sâ mó cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí nə obúbálé yí?»

Bwá sám b nə Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú luη cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé nə múúd éga má sá gúl sâ mábęę bí má jíí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í ðu bwey bə nə mə dág bí b mbwug ηgwúð fwála lu Páska; nə ndeé, ye bi má jíí nə mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwá mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhiləŋgaanə.

19

¹ Nə ndeé, Pilât mú kə, kə sá nə bwá fyámúség Yésus milwón. ² Ozimbí bwá mú ηwa ísâ yâ mægwaagalá, bwá lwə *túm gúmə nə ndeé jil Yésus lúúd; bwá mú námə bwééd nyə káándó ící atítíí. ³ Bwá mú ðu shísh nyódfi ðu zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ηgə báág nə wo»; bwá mú ηgə nyífə nyə məmpóónz. ⁴ Pilât mú nyingə wú luη, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá nə bwá zég yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ŋkúmba sâ á má sá yí.» ⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmə á mægwaagalá nə káándó ící atítíí. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wé éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myá ofada bənəη ifulísh bwá á dág Yésus yí, bwá á zə jí kímále ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bi bwám bələg nyə kwolós dí, mεε mə adúgé ŋkúmba sâ á má sá yí.»

18:22 19:3; Mis 23.2 18:24 18.13 18:26 18.1, 10; Mat 26.51 18:31 19.6 18:32 3.14; Mat 20.19 18:35
1.11 18:36 6.15 18:37 3.32-33; 8.47; 1Tm 6.13; 1Yn 4.6 19:2 Luk 23.11 19:3 18.22 19:4 18.38; Luk
23.4 19:6 18.31 19:7 Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18

⁷ Oyúden bwé mú fæel ná: «Sá búsa nə dúl cææ, dwó wó í ngé ci ná á jǝlá nə yə, nəcé a ngə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mə Zembî.»
⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwende. ⁹ A mú nyingə kə lun kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilât ntâg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə ji námə nə ŋkul mə sá ná bwé bwámbuləg wo kwolós dî?» ¹¹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbâm bə Zembî kú yə wo ŋkul nyɔɔŋgá, wo kú sá mə sâ. Gwé wó jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ngə sɔ zhí ná a bíd Yésus, Oyúden bwé mú ngə kîm ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwé mə *Káázɛl. Nəcə muud yêsh mə ŋwá ící nə bəd yé má lwágulə ná a ji zhízhiŋ má Káázɛl.»

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á də cígal mílósú yí, kúl bwé á də jôw ná Mbaadé á məkwóógú məkwóógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwé dá kwəməsa *Páska yí, jwów í mú ngəe tólóg dí. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwé mú ngə kîm ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dî?» Milúlúú myá ofada mí mú bəsa ná: «Sá búsa nə Njwú-buud nji Káázɛl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwé kág bwambulə nyə kwolós dî.

Bwé bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwé mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ngə ŋkény kwolós jé, ngə wú ngwála, ngə kə kúl bwé jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwé mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bánôŋ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúdí bwé kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dî ná: «Yésus á Nazarêt, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwé á lɔ búbóómbú jɔɔŋg, nəcé kúl bwé á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúnə-kúnə nə

ngwála, cilyá í á bə ntâg heburê dí, nə laté dí, nə gurêk dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú bæeg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nə bwo ná: «Sá má má cilə yí, gwé wé má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwé á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwé á ka ŋwa mikáándé myé bwé kaaw mánkəw mənê, muud nyé ŋkəw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jân í á bə síyá ncindí, wú gwôw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwé mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwɔ bya, dág múúd nyə é ŋwa yé». Í mú sîy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî í ngé ci ná, ná: «Bwé á kawula mikáándé myâm nji, bwé á jwɔ bya shú mbwéédí wám». Ntáni wé ózimbi bwé á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyɔɔŋgá yé bá mínyɔŋê bwé tál nyə kúnə-kúnə nə kwolós, nə Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á Magadála. ²⁶ Yésus mú dág nyóóŋgá, *mpwíín Yésus nyə á də cæel yé tál nyə kúnə-kúnə. A mú ci nə nyɔɔŋgá ná: «Dugí Muda, mwân woó wé éga.» ²⁷ A mú námə ci nə mpwíín ná: «Dugí nyɔɔŋgá woó.» Tééd wəla ní dí, mpwíín wɔɔŋg mú ŋwa nyóóŋgá mə Yésus, kə jíl nyédí.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shîn bə ntáni yí, Yésus ngé mpu ná isâ byêsh í má shîn cishuli, nyə á ka ci ná: «Mə ngə gwág shwáásulə miná»; ciyá jɔɔŋg í mú sá ná sá í á bə cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jála yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í tál nə məlwəg má ábibyenzhâ; bwé mú ŋwa eponzh, juwo cínəŋg məlwəg má ábibyenzhâ dí, ka fæen mbúmbwé *ízop dí. Bwé mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibyenzhâ mání yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nying kənd *jîm jé wé Zembî.

Məciú nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwé dá kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwé áshígé ka cæel ná mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə

wóos jwów lá Sábaad. Í á ngə ntâg bæ ná nyâh Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bēsh*. Ná ndeé, bwá á ka kə jî Pilât ná a yág bwo ηkul ná bwá búgág buud óni məkuú, ka yîl bwo íkwolós dî. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námá ábeê. ³³ Ja bwá á kə wóos wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a mə bwey yə, bwá nda ntâg búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ηwa kwəp, juwo nyə ntúg lá mwəp dî, məjúwó nə məcií má ó júg ntâg. ³⁵ Muud ngə bwiing isâ íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiingúlá á ngə bwiing yí wúsə nda óbúbálé bwá ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiing sâ jísə búbálé yí. A ngə bwiing gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á síy ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təo yasə jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyingə námá bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá ká dəl Yésus
(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Ngwól múúd nyə á də bæ Arimaté ná Yóseb, nyə á də bæ *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgá fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shîn kə búgə buud ə íkwolós məkuú bwá juwo Yésus kwəp ntúg lá mwəp dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kág yîl mbimbə mə Yésus kwolós dî. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus gúl búlú dí yé mú námá zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwá á də jəw ná aloês† yí fulá nə mîr‡. Fulá wəng wēsh í á jee bæ okílo məwúm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwá fúlə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á də bæ nîh kúl Yésus nyə á bæ kwolós dí yí, nyúl shwôh njúl cínəngú gúgwáan, bwá kú fwo bwele dəl múúd cwú. ⁴² Nda jwów dəng í á bæ jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyəngúd nəcé í á bæ kúnə-kúnə.

* **19:31** Nyə é cɔ bóólúgá bēsh nəcé a bwəmələ nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6 **19:35** 15.27; 21.24 **19:36** Sôm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloês: Í á bæ labínda bwá á də gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bæ mól mákúl má lí bwá á də sá ból ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2 **20:14** 21.4; Luk 24.16

20

Ompwíin bwá ká dúg shwon
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwəw shwénde má dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Mariya á Magudála nyə á kə shwon dî. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyingə bæ kúl í á ngə juwal shwon yí. ² A mú kə nə kúlá wá Shímun Pyêr bá nyəng *mpwíin Yésus nyə á də cəel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá má yîl Cwámaba shwóηud, sé ámpúyé kúl bwá má kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ηgwól mpwíin cúwo námá, bwá mú kə kúl bwá á dəl Yésus yí. ⁴ Bēsh obá bwá á ngə kə nə mikúlá, nji, ηgwól nyə á ngə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dî. ⁵ A mú bəpə, a mú dúg nji obándáshi bwá á dəl Yésus nə ndí wá bwá mbwúgú. Nji nyə a shígé nyíi shwon dí cwú. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ngə bə nyə, a mú zə wóos jé ja, a nyíi shwóηud. A mú də dúg óbándáshi bwá á bæ bwá mbwúg cínəng wá. ⁷ A mú námá də dúg kúl káandə bwá á wólə mbimbə lúu nə ndí yí, jâh í á shígé bæ kúl óbándáshi bwá á bæ yí, í á bæ yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ηgwól mpwíin, nyəng nyə á tééd wóos yé, mú ka zə nyíi shwóηud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bæ nəcé bwá áshígé fwo mpu wámbulə sâ í á bæ mícilyád yí, ná Yésus má jəlá nə bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwá á shîn dúg ntáni yí, bwá á ka nyingə kə bwádí.

Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(*Mak 16.9-11*)

¹¹ Mariya nyə a lúg tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ngə jii. Nyə á ka námá kə bəpə shwon a ngə jii. ¹² A mú dúg wéngəles obá nə mikáandə mí áfufumə bwá njúl kúl mbimbə má Yésus í á bæ í mbwúg yí, nyíga ηge kóómb lúu, nyíga ηge kóómb məkuú. ¹³ Wéngəles bwá mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yîl Cwámaba waamə wa, mə ámpúyé kúl bwá má kənd nyə yí.» ¹⁴ A ngə ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntâg Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?»

Wo ηgə sɔ̄ zə?» Mariya mú téduga ná muud má dɛ sɛy cínəŋgú fambə wə ηgə jî nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jôw nyə nə jínə dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburê dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyé bád kə wə Sóŋgú waamê. Yidagú kə jaaw ómínyəŋê bâm ná mə zə bád kə wə Sóŋgú waamê jísé námá Sóŋgú wán yé, wə Zembî waamê jísé námá Zembî wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ompwíin ná: «Mə ámə dág Cwám̄ba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwá dág Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námá mpwó-kugú á jwôw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwów shwénde má dɛ tééd yí, *ompwíin bwá á bə njów. Bwá á ηgə ji nə mimpumbé minjuwulá, ηgólə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə tów bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúg lú mwɔ̄. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug nə dágulə Cwám̄ba. ²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Námá nda Dâ nyə á nti mə ná, má ka námá kənd bí.» ²² Ja á má shín ci ntáni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Lágúgá Nkəŋkə Shíshim; ²³ buud bí má bá dɛ juu nə *misám wá, bwá bá dɛ lág íjuugá; bəŋg bí ábúle dɛ juu wá, bwá ábúle dɛ lág íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyəŋg bwá á dɛ námá nyiŋgə jôw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wós *ompwíin bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwá á ka jaaw nyə ná: «Sə bábá sə ámə dág Cwám̄ba». Nyə mú ci nə bwo ná: «Mə jii ná mə dágúg məluun má másún nyádí məbwád, mə wá nyinə cínəŋgú, mə juwo məbwá kúl bwá á juwo nyə kwɔ̄ ntúg lú mwɔ̄ dí yí. Té má afwóyé dág íyuug byəŋg yí, mə cugé

nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwénde ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwá á nyiŋgə bə sɛŋgá njów, bəŋŋ Tómas jân ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə tów bwo na tátám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁷ Nyə ntág nə Tómas ná: «Ntiŋg nyinə məbwə gwô wa, dágí məbwə mâm; ntiŋg məbwə zə wá wa mádí ntúg lú mwɔ̄ dí, yowug ηgólə sá məshwán, magulóg.» ²⁸ Tómas mú bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo má ka magulə nəcé wo dágulə mə! Buud bwə ηgə magulə bwə kú fwo dág mə wá, bábá bwə má jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwoŋ məshimbá ompwíin bé bwə ηgə dág; mán má cugé cilyá wa kálad égaád. ³¹ Məŋg məsə cilyá wa má məsə shú nə bi məgúləg ná Yésus jisə *Kříst, *Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíin zaŋgbá bwá dág Yésus

¹ Ná ndeé, fwála í á zə cɔ̄; Yésus mú námá nyiŋgə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindyé máŋ Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwá á dɛ námá nyiŋgə jôw ná Wáás yé, nə Natanaél muud á Kana faan lú Galilê, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíin bé óbá bwá á bə bwə njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntág ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólú. Nji, bwá áshígé bii tə shú búlú níd. ⁴ Ná ndeé, ja mán í má zə ηgə lâm yí, Yésus mú zə, zə tów cindú, ompwíin nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Nááá, bwân e, bi á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbô.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kósomb byóól á məbwə məncwúm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwə kú ná nə ηkul júgə. ⁷ Mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛl yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándə, má kal nyúul məjúwó. ⁸ Bóól bwə mú ηgə zə

20:17 ómínyəŋê bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 **20:19** 9.22; 14.27; 20.1 **20:20** 19.34; 20.25, 27 **20:21** 17.18
20:22 14.16 **20:23** Mat 18.18 **20:24** Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 **20:26** 20.19 **20:29** 1Pr 1.8 **20:30**
 1.14; 2.11 **20:31** 3.15; 1Yn 5.13 **21:3** Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29

nə byóól bwé ngé julə oshû lwándúla wódúd ná cwóó. Bwé áshígé bul bæ shwóg-shwóg nə bwûŋ, í á jee bæ nji omáda təd*. 9 Ja bwé má wóós cínú yí, bwé mú kwey kuda máág, oshú bwé mbád cínəŋg, nə íbuléd. 10 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshû bí má bii óni.» 11 Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byóólúd, a mú kə julə wód lwándúlá nə məma óshû təd nə məwûm mətóon nə ólól. Oshú bwé á tēem bæ ntúni, wód í áshígé nyey. 12 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təo muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wá zə?» Bêsh bwé á ngə bwey mpu ná jisə Cwám̄ba. 13 Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ŋwa íbuléd yə bwo, a ŋwa námá óshû yə bwo. 14 Na nyə á bæ ja aléel Yésus lwóyalə nyúúl ómpwíin bé dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

15 Ja bwé má shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cēel mə cə bímbí búga bwé céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cēel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwán ó ncwəmbə bām.» 16 Yésus mú nyingə jî nyə ja ábéé ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cēel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cēel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbə.» 17 Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cēel mə?» Pyêr mú bæ nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cēel mə?» A mú ntâg bəsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú isâ byêsh, wo mpú ntâg ná má cēel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbə byâm. 18 Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á də bæ ncwámá yí, woméfwó wo á də cəxlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bæ cwúcwúúl yí, wo bá də téeég mábwá, buud oshús də cəxlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cēel kə yí.» 19 Na nyə á bæ ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bəg mə.»

20 Pyêr nyə á ka yid, a mú dág *mpwíin Yésus nyə á də cēel yé ngə zə nyódí mpús, mpwíin nyə á jágəwo Yésus bəd dí ja bwé á

ngə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» 21 Ja Pyêr má dág mpwíin éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyə mə bá shúgula ntədél?» 22 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə ká ci nə a bág cəgə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dág wo cínəŋg yí? Wəe bəg mə.» 23 Téeéd fwála ni dí, lâŋ mú kyey óbúgula bêsh dí ná mpwíin wəŋgá nyə abále yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəŋgá nyə abále yə, nyə yida ci nə: «Mə ká ci nə a bág cəgə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dág wo cínəŋg yí?»

24 Mpwíin wəŋg wə ngə bwiing isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sé má mpú ntâg ná bwiingúlə yé wúsə nda óbúbálé bwé ngə magulə ná. 25 Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bisə. Byêsh í á mbəm ngə kə mícilyá dí, shí ga bæ bíbilyá shú ókálaad ə mícilyá myəŋg.

* 21:8 Okudé mitəd mimbá. 21:11 Luk 5.6 21:13 6.11; Mat 14.19; 15.36 21:14 20.19, 26 21:15 Wíflúg mə bwán ó ncwəmbə bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 21:18 2Pr 1.14 21:19 13.36 21:20 13.23, 25 21:24 15.27; 19.35 21:25 20.30

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá Isâ í dúgyá nà kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw vǎál búúd ɔ Iwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətээдúlé má kálaad má Iwágulə sá ná Yésus nyə á bwəndε fεg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fεg nyəngú ná sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumé í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus má shín kə gwów yí, a má nti búúd bé Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim nyúúlád jwów lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndéé kə kumə Róma, shug lú ləomud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyín: í bul bə mínjəond milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowəla ni í cúgé nji sáal búúd ɔ Iwámá bənňə oshwá báj; í bul bə ná Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim wə nyə á ngə sá ná Dɔ má Zembî í ngəg nə bwaag.

Zembî nyə á kaag buud Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jəsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jəsh nyə á jíguli yí tééd mətээдúlé ² kə wós jwów nyə á bən kə gwów yí. Jwów dəngú, nə nkul á Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, nyə á fwo shín Iwágulə *buud ɔ Iwámá bé nyə á féesh wá sá bwé jéllá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ Iwámá bé bəng dí wə nyə á Iwóya nyúul mpəsə micún

nə shwiy dé yí. Nyə a Iwágulə bwo iyuug mimbii mimbii ná a jisə kuwó, bwé ngə dág nyə tən mwów məwúm mánň, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dáni jwówád í, bənňə bwé ngə də, a mú báasulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim námə mwów mágaád.» ⁶ Bəsh bwé mú ka ji nyə cún ngwúd ná: «Cwámə e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəyél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bi dí bí ná bi mpúg máfwála nə ija Dá nyəmfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumé í shí byêsh dî.»

Yésus mə ká gwów (Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwé ngə dág nyə, a mú nkən kə gwów, nkúdu mú shweel nyə, mísh máj má kú ná dág nyə. ¹⁰ Bwé ngə ná dág ngəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwé má wós bwo na koogú, bwé njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwé mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí má ká bwən na də dág jon dí yí? Yésus má bún kə jon dí béegya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dág a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwé mú tí njəond wúlə mbəmbənj á wəolivyé, kálə Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwów lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwé má wós Yurúsəlem yí, bwé mú bád fúm á njów dí gwów, kúl bwé á də seegya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá André, nə Fílíp bá Tómas, nə Batəlamî bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoong á məcey má ləom dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. ¹⁴ Bəsh bwé á də sá zény májəgula lám ngwúd, bənňə bóól búdá, nə Mariya nyəngú mə Yésus, nə omínyəňə ó Yésus.

1:1 Luk 1.1-4 **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 **1:6** Luk 24.21 **1:7** Mak 13.32 **1:8** Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27

1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4 **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7 **1:12** Luk 24.52 * **1:12** Cεε má Moyíz í á də ci ná nkí muud má cεel sá njəond jwów lú Sábəad í, a kú ntə kilomáda ngwúd. **1:13** Luk 6.14-16 **1:14** Luk 23.49

Bwá féesh jilá mæ Yúdas

15 Dúl jwówúd ntúni, obúgula bwá má sɛɛŋgya je bæ tâŋ buud tæd nə mæwûm mábá, Pyêr nyə á tâw shí, a mú ci nə bwo ná: 16 «Bwááŋg ó, Nkêŋkê Shíshim nyə a lás mpu má *Dávid dí, sâ jɔɔŋg jisə cilyá shú má Yúdas. Nyə wá nyə á ŋgə kə nə buud bwá á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sâ jisə mícilyá mí Kálaad Zembî dí yí í bwámag. 17 Yúdas nyə á bæ námá gwoonŋ jisúd, Zembî nyə a yə námá nyə ŋkəw sáal gaád. 18 Nji, *mwaanê bwá á jéna nə nyə ná a sáág olíŋŋi nyə á sâ wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wɔɔŋg. Nyə á ka kə kadəwa shí cínɔŋg mbúbudɛ, a mú kɔɔd tām kug, iság nə incuwa cɪm shí nə shí†. 19 Buud ɔ Yurásəlem bēsh bwá á shí mpu sâ jɔɔŋg, ná ndeé bwá á gwiid shí nyɔɔŋg ná Akéludama, ntó má kə ná “Shí mæcií”. 20 Mpugá ná jisə cilyá kálaad osôm dí ná: “Dánd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínɔŋg”. Í njúl námá kwo bæ cilyá ná: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

21 «Ntó, sá básə nə bóól búúd wa, buud sánɔŋ bwo sá á də ŋgə jaand ja sánɔŋ Cwámaba Yésus sá á bæ gwoonŋ yí, 22 tééd nduwán má Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bân kə jon dí yí. Í jii ná ŋgwól múúd á cínɔŋg zág sɛɛŋgya nə sá, sánɔŋ zə ŋgə bwiinŋ gwûmúlə Cwámaba nyə a gwûm yí.» 23 Bwá mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bæ nə dúl jínə ná Barsábas, bwá dúgə námá nyinŋə jôw ná Yustos yé, nə Matíyas. 24 Nə ndeé, buud bwá mú jəgula nə Zembî ná: «Cwámaba e, wo muud mə mpú mílām mí búúd bēsh yé, lwóg sá nyɔɔŋg wó má féesh wa búúd obá óga dí yé, 25 a zág ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jɔɔŋgá, a kə ŋwa jɔɔŋg í á jəla nə nyə yí.» 26 Bwá mú jwɔ bya shú búúd obá bɔɔŋg, mpaambé í mú féesh Matíyas, bwá músə sɛɛŋg nyə nə buud ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd.

2*Nkêŋkê Shíshim má shulə jwôw lá Pantekôt*

1:16 Sôm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwɔɔdagí lân ga nə wɔɔŋg wús Mat. 27.5 yí. 1:20 Sôm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51 1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwá mú lwánd nə Nkêŋkê Shíshim ná cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mól mákál: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 2:7 1.11 2:12 1Kr 14.23

1 Ja jwôw lá Pantekôt í á wóós yí, bēsh bwá á bæ bwá njúl kəkúl ŋgwúd. 2 Seegya ná nyúl ncíndá mú zhu gwôw námá nda ja mæma ŋkwə mə də kung yí. Ncíndá nyɔɔŋg í mú lwánd njów bwá á bæ yí wēsh ná cwóó. 3 Nə ndeé bwá mú dúg bíl ísâ í ŋgə wóós nda məjûm mə kuda. Isâ byɔɔŋg í mú ŋgə bóóg ŋgə kə badəwo muud yēsh nyúúlád. 4 Bēsh bwá mú lwánd nə Nkêŋkê Shíshim ná cwóó, bwá mú tééd ŋgələ lás mól mákál nda Shíshim í á ŋgə sá ná bwá lásúg ná.

5 Í á bæ *Oyúden bwá njúl Yurásəlem, Oyúden bwá má wá lâm wá Zembî wá, bwá á zhu ílwoŋ i búúd byēsh bísə jon dí shí yí. 6 Ja sâ ni má gwíg ləɔm nə ləɔm yí, búúd bwá mú zə sɛɛŋgya bwá kú mpu sâ bwá cíg yí nəcé muud yēsh ŋgələ gwág obúgula bwá ŋgə lás kál lá byélé dé. 7 Fug í á jimb bwo mílúúd, bwá ŋgə jág bul káam, bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá ná búúd bwá ŋgə lás óga bēsh básə buud wá Galilê? 8 Ká ntədəlé í mpú zə bæ ná sá ŋgəg nə gwág bwá ŋgə lás məkál mäsú, muud yēsh yag kál lá byélé dé yé? 9 Nə Oparət, nə buud ó Mədî nə bɔɔŋg wá Elam, nə bɔɔŋg bwá də ji Məzhuputamí nə Yudéa, nə bɔɔŋg wá Kapados námá, nə Pôn nə Azí, 10 nə Frizhí, nə Paməfilí námá, nə Igípten, nə mæfaan má Libí mā ŋgeé ŋgwəla Sirên, nə buud bwá ámə zhu Róma wá, 11 fwámé Oyúden, nə ojóŋ bwá á zə nyí míscəŋ Oyúden dí wá, nə buud ó Kərêt nə Arabí. Ntədəlé sá ŋgə gwág buud óga bwá ŋgə bwiinŋ məma mísóólúgú mí Zembî sádí mákál má byélé dí yé?» 12 Bēsh fug í á jimb mílúúd, bwá kú ná mpu sâ bwá cíg yí. Bwá mú ka ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Jáyé í má bæ ga?» 13 Bóólúgá bân bwá mú ŋgə cágula obúgula, bwá ná: «Bwá má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mə lás kaand

14 Pyêr bənɔŋ *buud ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd bwá mú ka zə tâw tām buud. Pyêr mú bân kál gwów-gwôw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ŋgə ji Yurásəlem wá, bi ɔ mpú nti məlwə kəga mádí, bi má

jələ nə mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwé anjê nə fudə nə mælwæg nda bí ngé ci ná. Ngeá né jwôw dásə ná nji mæwəla íbuu mâ mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bæ né sâ Zhuwêl *muud micúndé nyə á jaaw yí, gwé wé í mé bwəmə ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bæ ná, mwôw mâ mæzhúgúlâ, mæ bá shwu múúd yêsh Shíshim wâm.

Zembî mé ci ntó.

Bwân bún wâ budûm nə wâ budá bwé bá cúndə micúndə myâm,

məncwámá mún mé dúg *məntamé mé á mísh ná bagá*,

icwúcwúúl bín dúg mántamé.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósól ɔ məsáal bâm Shíshim wâm mwôw mæwægú,

təw osól ɔ məsáal wá budûm, təw wâ budá, bêsh bwé mú bæ búúd ɔ micúndá.

¹⁹ Mə bá wéeshuli *isâ í mímbúgú gwów jonud,

mə sá *isâ í ntó búúd ηkwón yí shí mishwun.

Í bá bæ, nə mæcií nə kuda, nə ηgúd yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásé mé Cwámba í zág wóós,

məma mwásé anjêkənəwâ wəwæg,

jwôw í bá shwópla bæ yídúgá, mbyól bæ mæcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yêsh mə bá kîm jôw jínə mé Cwámba yé, a bá cægə.

²² «Bag ó *Izəryél, gwágúlgá sâ mé ηgə ci yí. Zembî nyə a wéeshuli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú nə isâ í ntó búud ηkwón yí. Nyə a wéeshuli byo məbwə mé Yésus á Nazarêt dí nda bí mé bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á mpu lwóya nə nyə wé nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wəwəgú, ²³ Zembî mú sá ná bi bíg muud wəwəgú námə nda nyáméfwó Zembî nyə á ηwa cigúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bi á kusha nyə nə buud básé kú bish məcçé wá, bí sá ná bwé gwúg nyə, bwé músə bwambələ nyə kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə, a fəemushi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á

shígé nywá bæ nə ηkul máánd nyə kandəgə.

²⁵ Dávid nyə á wámbələ ci shú déd ná:

Mə á də dúg Cwámba mádí shwóg ja jêsh, nəcé a jisə mádí mbwə məncwúm shú ná sâ kú bwəle fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lám wâm wúsə nə məshusəg, júm dâm í ηgə kəos nə jámbá.

Ka nyiηgə bul bæ né ifúndá byâm í bá ηgə woga nə búgá,

²⁷ nəcé wo abúlé sá ná mə kág myeesh ban mínjîm,

wo abúlé bíd ná jəjə sóol məsáal wô kág bwo shwóηud.

²⁸ Wo a sá ná mə mpúg mæzhíí mé cæg,

wo bá lwándələ mə nə məshusəg ja mé bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááηg, maguləgá nə mə jááwəg bí ná kpwəó ná, mpáámé íshé *Dávid nyə a shí yə, nyə á dəw, shwəη nyé nyísə ná wa sádí zə wóós múús. ³⁰ Nji, nda nyə á bæ muud micúndá ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a kəen bábálé ná a bá jil ηgwól mwân yé, məbyá mé mâ nyəméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmále wəwəg wə nyə á ηgə ci ja nyə á lás ná: “Bwé á shígé myaas nyə ban mínjîm, nyúúl nyé í á shígé bwo shwóηud”.

³² «Yésus wəwəgú, Zembî nyə á gwúmushi nyə, sá bêsh sé básə owúshined wâ lân wəwəg. ³³ Mbwə məncwúm mé Zembî í á bân nyə gwôw. Njêkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a mé lég nyə wé Dâ, a mé shwu sé nyə, gwé wé bí ηgə gwág bí ηgə dúg nə sé ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyəméfwó nyə a shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə məncwúm kə wóós ja mə é culushi mízhíhíη myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁶ Yé bag ɔ Izəryél bêsh, bí mé jələ nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambələ kwolós dí yé, Zembî mé sá ná a bóg Cwámba, a bæ *Kríst.»

2:17 Zhu 3.1-5 * **2:17** ntamé á mísh ná bagá: Wəη mbií ntamé í də bæ wo kú kə gwád. **2:21** 22.16; Rom 10.13
2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 **2:23** 3.15; 4.28; 7.52;
 Luk 23.33; 1Te 2.15 **2:24** 3.15; Luk 24.5 **2:25** Sôm 16.8-11 **2:27** 13.35 **2:29** 10j 2.10; Mis 13.36 **2:30** 2Sa
 7.12-13, 16 **2:31** Sôm 16.10 **2:32** 1.8 **2:33** Mbwə məncwúm mé Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19;
 Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Njêkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17;
 15.26 **2:34-35** Sôm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 **2:36** 3.15

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwiy buud milâm, bwá mú jî Pyêr bônôñ *buud ɔ lwámá ná: «Bwááñg e, sá sáág ntədəlé?» ³⁸ Pyêr mú bęsa nə bwo ná: «Céndúgá mitádúgá, muud yêsh dúwanugi jíná má Yésus-Krîst dí, Zembî jwúg bí nə *misám mín. Ntó, bi mú lóg yána má Zembî, yána dɔɔñg wá Nkêñkê Shîshim. ³⁹ Nəcə ñkaagá má Zembî í dúgyá nə bî, nə bwân bún, nə bóól búúd bêsh búsá óshwóg-óshwóg wá, bímbí dêsh Zembî mə bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námá kwo ñgə lás nə bwo bíl zhwoğ iciyá na, ñgə cwîny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á líñgî níid.»

⁴¹ Buud bwá á magulə kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dɔɔñgú, buud bwá á kwíduli *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúnə buud otóóshin olóol. ⁴² Obúgula bêsh bwá á də sá zény bęxlə mínjígúlá mí búúd ɔ lwámá, zény cug sęęñgí á omínyonê, zény dálə féya buléd, nə zény dálə ji ísęęgyá í mójęgulad. ⁴³ Buud bêsh bwá á bə nə gwóógə, buud ɔ lwámá bwá ñgə bul sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ñkwón yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwá á *búgula wá bwá á də bə kúl ñgwúd, bwá sęęng isâ byán də bí byo sęęngí. ⁴⁵ Bwá á ñgə kusha məbí máñ nə isâ byán, bwá ka də kawula *mwaanê wɔɔñgú námá nda múúd yêsh nyə á bə nə məyangan ná. ⁴⁶ Bêsh bwá á də sá zény kələ *Luñ má Zembî jwôw dêsh mbí ñgwúd; bwá də féya buléd mínjów minjów, bwá də də ídúw byán nə məshusug, kú nə muud mə ñkêny nyúul. ⁴⁷ Bwá də ságusə Zembî, bóól búúd bêsh də ñwa bwo nə məjilə. Cwámba nyə á də cug buud jwôw dêsh, a də kwádulə bwo *Dɔ dí.

3*Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú*

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luñ má Zembî wəla lú mójęgula dí, məwəla məlóol mə mpwó-kugú. ² Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka də ñkêny nyə jwôw dêsh də kə jil nyə mpumbé Luñ bwá

də jôw ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka də gwáámb búúd bwá kə Luñ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ñgə bə ná bwá zə nyí Luñ, a mú gwáámb bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figé-figé, bwá nə né ná: «Ntiig mísh kága.» ⁵ Muud éne mú kənd mísh bwádí a ñgə téduga ná a zə lóg gúl sá. ⁶ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá má jí nə ndí yí, gwə wə má yə wo yí. Jíná má Yésus-Krîst á Nazarêt dí, tówúg tətəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bí nyə mbwə məncwúmud, bən. Námá cé nə cé, məkuú nə məcugalu má músə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tów tətəlí ná cədək. A mú tééd ñgələ kyey. A mú kə, bônôñ bwo bwá mú kə nyí Luñ má Zembî, a ñgə kyey, a ñgə kôw, a ñgə ságusə Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ñgə kyey, a ñgə kôw, a ñgə ságusə Zembî, ¹⁰ bwá ñgə mpu yag nyə ná muud nyə á də jí mpumbé Luñ bwá də jôw ná Jɔ Mbê, a dúg gwáámb búúd mikwíindyá yé, nyə wə éne. Bwá mú ñgə jág bul káam sá í má s̄y yí, ikukwende bí bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikálá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyę bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé* má Sólamun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntáni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izarəyél, nəcə jí bí ñgə bul káam sá í má s̄y ni yí? Jí bí ñgə dúg sá nə ñkaamá námá nda ñkul nyísú wə í má sá nə muud éga kyéyug tətəlí yí, ñkí ntág ná sá bulələ wá milâm wə Zembî wá í má sá yí? ¹³ Zembî má *Abraham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol məsáal yé Yésus bág nə gúmá. Yésus bí bññ bí á kęenzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ñgə cęel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tətəlí muud, bí yidá jî ná Pilát gwágúg ñgwúl buud ñkúñkwónjúlə, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bññ bí a gwú nyə, Zembî nywáá

2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 **2:38** 3.19; Luk 3.3 **2:39** Iza 57.18-19; Ifz 2.17 **2:41** 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35 **2:46** Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8 **3:8** 14.10; Yuá 5.14 **3:11** 5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíngulé: Sá sá ñgə jôw ná nyíngulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwoñ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22

mú gwùmashi nyə. Sá básə owúshined wā lān wəɔŋg. ¹⁶ Nəcə búgúlálə Jínə mé Yésus í, Jínə dɔɔŋg í mé ləlushi múúd bí mé dúg, bí mé bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wá í mé sá ná a yálúg fwámé yān nda bí bēsh mé dúg éga. ¹⁷ Nə ndéé, bwaanŋ, mə mpú ná sóólúgú wēsh bínŋ otówe ɔ shwóg bán bí á sá yí, í á bə nəcə ijág. ¹⁸ Nji, Zembí nyə á bwey jaaw mímpu mí *búúd ɔ micúndá bé bēsh dí ná *Kríst yé mé bá bwəma nə micúŋ ná ndéé a yə, sá jəɔŋg wá í mé bwəma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítédúgá, bí cénd kuú njəɔnd, ja jəɔŋgú Zembí mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí mé ká sá ntó Cwámbe mə bá sá ná bí bág ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bág Kríst wún yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəɔŋgú fwóg ji jon dí kə wóós ja ísá byēsh í bá kwo síy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcə Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámbe Zembí mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bí ɔ bá gwágulə nyə sá jēsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəɔŋg yé, nyə abúle ná bə málánj má kúl búúd jíshéd, a bá gwúyɔw.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bēsh, tééd wə Samyél kala nə bəɔŋg bēsh bwé á zə nyédí mpúsə wá bwé á shí bwey də bwiiŋg lān á mwəw mága. ²⁵ Bí básə bwān ó búúd ɔ micúndá, bí á ngə námə byél Zembí njúl nə sɔ nə impáámbe bín. Nyə a sá sɔ jəɔŋgú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Minjów mí búúd myā shí ga myēsh mí bá də lóg ibwádán mpwəŋ buud nywō dī.” ²⁶ Shú dán wə Zembí nyə á tééd wéeshali sóól mäsáal yé yé, a ntí nyə ná a zág bwádán nə bí, a sá ná muud yēsh yówug bów-bəw fúlú.»

4

Bwé zə bíi Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwé ngé ná lésha nə buud ntáni, nə ofada, nə njwū á buud bwé á də baagulə *Luŋ má Zembí wá, nə *Osadwisyēŋ bwé mú zə wóós, ² bwé ngé bul

gwág bəw nə Pyêr bá Yuánes ngələ yə buud minjígulá ngə jaaw ná buud bwé bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwé mú bíi Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwé bá lás lésú wāŋ mpwó-mwásó. Nəcə í á bə kugú mé bíi shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwé á gwág kéel wá, bwé á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótósšhin otóon.*

Pyêr bá Yuánes bwé zə tōw kəɔdɔd

⁵ Mán mələm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcəɛ bwé á bə Yurúsalem wá bwé mú zə seɛŋgya. ⁶ Ajəláci á ofada bwé á də jōw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándra, nə mimbyél myēsh myā wájəláci wā ofada. ⁷ Bwé mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánád na búúd óni dí. Bwé mú ngə jí bwo mishílí. Bwé nə bwo ná: «Bí ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bí ámə cwééd jínə mé zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándálá nə Ŋkəŋkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wā kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá təl kəɔd dí múús nəcə sá sálə mbəl múúd mənnywa. Bí ngə jí sá sá ámə sá shú ná a bág mpwogé yí. ¹⁰ Bí bēsh nə bag ɔ *Izəyél bēsh, mpugá ná muud bí ngé dúg éga mé bə mpwogé jínə mé Yésus-Kríst á Nazarét dī, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wə Zembí nyə a gwùmashi yé, nyə wə mé sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwóye bí á myaas yí, dwó wá í mé shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jí nə ŋkul yíl búúd mábəw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jínə lú múúd sá mé jálá nə *dúg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwé mú bul káám dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwé ngə lás ná kpwóó-kpwóó. Bwé á bul káam nəcə mpúlə ná Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngé yida mpūy ná básə buud ó gwoŋg mə Yésus. ¹⁴ Nda bwé á ngə námə dúg muud nyə á yān éne tál na

3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13

3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46

3:25 Mat 12.3; Gal 3.8, 16

3:26 13.46; 18.6; Rom 1.16

52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23

4:3 5.18

4:4 2.41

20.2 **4:8** 2.4

4:10 3.6; 3.15

4:11 Sòm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7

† **4:11** kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwé á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwé á də bə ja bwé lám mənnyŋg mə njów yí. Bwé á də lwə mbii sá ngé dúg məlwóga má shiméd múús yí. (Sá ga jisə námə Mat 21.42.)

4:12 Mat 1.21; 1Kr 3.11

4:15 5.34-35

3:19 2.38

3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37

3:24 3.18

4:1 Osadwisyēŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27

4:1 Luk 22.4,

* **4:4** Tāŋ ni nyísə lələ nji budúm nə budúm.

4:7 Luk

bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bæ ná sâ bwá cî. ¹⁵ Bwá mú ci nâ Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáanzá milású á Zembî dí, bwá cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwá mú ka ngə sɔ́ sâ bwá cig nâ bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá sáág buud óga ntədəl? Jísə mpu bæ ná bwá mǎ sá *shimbá. Í cugé ná kwo bæ shwoó, buud ó Yurúsəlem bēsh bwá mǎ mpu ntó, sá cugé nâ nkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lâŋ ni í kwágagí nâ muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo mǎlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nâ muud nâ jíná mǎ Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jǎw bwo, zə mpu yáásulə bwo mǎlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nâ muud nâ jíná mǎ Yésus, nkí ná bwá kwo jǎguli búúd gúl sâ jínə dɔɔŋgúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bɛsa nâ bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh mǎ Zembî dí ná sá yídag gwág nâ bí, kú gwág nâ Zembî? ²⁰ Sá bāŋ sá cugé nâ nkul yəw bwiingúlə sâ sá á dúg nâ gwág yí.» ²¹ Buud ɔ́ gúfúgá ósémbye ɔ́ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwá dúg ná nkí bwá yə bwo intúgúli, í bəw, nəcé buud bēsh bwá á ngə bul ságusə Zembî nâ sâ í á sɔ́ yí. ²² Muud nyə á yâl shimbád yé wɔɔŋg nyə á bæ kala múúd í mé cɔ́ mimbû mǎwŭm mǎnɔ́ yí.

Obúgula bwá jəgula nâ Zembî

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bāŋ dí, kə jaaw bwo lású wēsh milúlúú myā ofada nâ ocúmbá buud bwá á lás nâ bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lású wɔɔŋg ná, bēsh bwá á bān mǎkəl jəgula nâ Zembî lâm ngwúd bwá ná: «Mása, wo wé wo a sá gwəw nâ shí nâ mǎŋ nâ isâ byēsh bí cínəŋg yí. ²⁵ Wo wé wo á balan nâ Nkəŋkə Shíshim lás mpu mǎ sɔ́l mǎsáal woó mpáámǎ jísú *Dávid dí, ci ná:

Nəcé jí ilwəŋ í búl cugula ntúga yí?

Nəcé jí ikúl í búl wá mílúú mítédúgá mí kú nâ wúmbúlé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ́ shí bwá mǎ sɛŋgya, otówe ɔ́ shwóg bwá báduga ná bēsh bwá zə lúmbuli nâ Cwámǎ á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcé Herod bá Pons Pilát bwá mǎ bále zə sɛŋgya nâ ikúl í cúgé *Oyúden yí nâ Dɔ́ mǎ *Izəryél. Bwá mǎ zə sɛŋgya wa ngwála gaád ná bwá zə lúmbuli nâ Yésus, jəjɔ́ sɔ́l mǎsáal wə wó á gwágulə mǎwúdá yé. ²⁸ Bwá sá ná isâ byēsh í bwəmag nda wó á bwey ŋwa cigúlá nâ nkul nywə nâ tédúgá woó ná í bāg bæ ná. ²⁹ Cwámǎ e, ntɔ́g mísh ja gaád wo dúgúg nda bwá ngə cɛl juwal sá ná. Sáŋ ná osɔ́l ɔ́ mǎsáal bwə bwá bwíingag kéel dwə nâ kpwɔ́-kpwɔ́. ³⁰ Shéembúg mbwə wə, mimbəl mí ngəg nâ yâl, *isâ í ntɔ́ búúd ŋkwóŋ yí nâ *isâ í mimbúgú í ngəg nâ sɔ́y Jíná mǎ Jəjɔ́ Sɔ́l mǎsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwá á shín jəgula yí, kúkúl bwá á bæ yí í mú ntəŋsa, bēsh bwá mú lwánd nâ Nkəŋkə Shíshim ná cwɔ́, bwá mú ngə bwiing Milású mí Zembî ná kpwɔ́-kpwɔ́.

Obúgula bwá cugə nâ isâ byáŋ sɛŋgi

³² Ncúlyá buud bwá á *búgula wá bwá á ngə cugə lâm ngwúd, nâ tédúgá ngwúd. Kú nâ muud nyə á ŋkwandəwa nâ mé məbii yé. Bēsh bwá á də balan nâ məbii mǎŋ sɛŋgi. ³³ *Buud ɔ́ lwámá bwá á ngə bwiing lâŋ gwúmálə Cwámǎ Yésus nyə a gwúm nâ məma nkúl yí, Zembî ngə bul lwágulə bēsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nâ muud á *Dɔ́ lá óbúgula nyə á kwo bæ nâ məyāŋgan. Bɔɔŋg bēsh bwá á bæ nâ məshí nkí minjəw wá, bwá á ngə kusha myo, də zə nâ *mwaanə wɔɔŋg ³⁵ də zə bwíig búúd ɔ́ lwámá shí məkuú. Bwá ka də kaaw búúd nda məyāŋgan mǎ á də bæ ná. ³⁶ Ntó, ngwól múúd á Shíprə ná jíná ná Yóseb, nyə á bæ mwā *Levít, búúd ɔ́ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə dɔɔŋg í ké ná «Muud mə dú bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nâ fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nâ mwaanə wɔɔŋg zə bwíig búúd ɔ́ lwámá shí məkuú.

5

Lāŋ mǎ Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ngwól múúd nâ jíná ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə təw cǎŋ. Muud éne mú nómə zə kusha dúl bii dé. ² Né ndeé bá mudá yé bwá mú təw cǎŋ, a mú béég ngwól *mwaanə, a bwíig shú dé. A músə kə nâ

ngwól kə bwíig *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá né *Sátan jwúg nə lám wô wêsh wó mú shweel ngwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shíig Nkékê Shíshim? ⁴ Ngaá né shí í ámə bə shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ngaá né mwaanê wəng nyə ámə bə mwaanê woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wáni táduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shíig wá, Zembî wé wó ámə shíig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá íni yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwé á ngə gwág lân ni wá. ⁶ Məncwámá má á tōw shí, fálə nyə né ndeé bwé mú kə dəl.

⁷ Fwámé fwála í mú cə, je bə məwəla məlól ntáni. Mudá má Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə sīy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg sê. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəng wé ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcé jí bí ámə mpu tōw cún ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámə yí? Dəgí, búúd bwé ámə kə dəl ngwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé jəngá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá má ngə námə nyíi njów, má mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə dəl ngwúm dí koogá. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, tə bəng wá *Də lú óbúgəla, tə bəng bwé á ngə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwoɡ məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwé á ngə sá zhwoɡ *isá í ntə búúd nkəwón yí, nə *isá í mímbúgú mənkúmbə má búúd dī. Bēsh bwé á bə cún ngwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid né Nyíngálé* má Sálumun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛngya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwé á ngə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud nkí bul bulya bwé á ngə *búgəla Cwámə, nə budúm nə budá, bwé mú zə ngə kwídəli gwoong dī, ¹⁵ mbií í á wóós né buud bwé á ngə zə nə mimbəl ítáádə nə ítanúd, ngə zə bwíig koogá lə njwón. Bwé á ngə sá ná ja Pyêr nyə e cə yí, ka shishím jé í é kúnya nə

wúl mbəl cínəng. ¹⁶ Buud bwé á kə cíg wú míləəm myá kúnə-kúnə nə Yurúsəlem, bwé ngə zə nə mimbəl nə bəng buud məjamb má á təl cwúnd dí wá, bēsh bwé mú ngə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhín

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá nkəəmú *Osadwisyeň bənón bwé á bə cún wá bwé á kə zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwəgəwə. ¹⁸ Bwé mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dī. ¹⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luň má Zembî, bi kəg bwiing búúd sá jēsh í dúgyá nə cəg ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luň má Zembî ná námə mpámán mpámán, bwé mú ngə yə buud minjígúla.

Ajəláci á ofada nə buud bənón bwé á bə cún wá bwé mú sɛng *Gwoong ósəmbye ó míləsú wá Zembî nə sɛngyá mílúlúú mí bag ó Izəryél. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug né bwé kəg ŋwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wóós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyíngə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í təl ngə baagələ. Nji ja sá ámə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwé á də baagələ Luň má Zembî wá bənón mílúlúú myá ofada bwé má gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúúd. Bwé mú ngə jî ná ntó nyə wé ntədəlé?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwé təl kúga Luň má Zembî, bwé ngə yə buud minjígúla». ²⁶ Ná ndeé, njwú á Luň má Zembî bənón ifulish bwé mú kə ŋwa bwo. Nji, bwé á ngə zə nə bwo né shee kú cún bwo, bwé ngə fúndə né buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógá. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ó míləsúd. Ajəláci á ofada mú téed jílə bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgaá sá á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ngə jígəli buud jínə níd. Nji, ja ga, bi má lwándələ njígúla

5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngálé: Sá sá ngə jōw ná nyíngálé ni í cúgə zhizhe mpumbé; jísə mílwoŋ mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10 5:22 12.18-19 5:24 4.1 5:26 Luk 20.19; 22.2 5:28 4.17-19; Mat 27.25

wán Yurúsalem yêsh. Bi ngə námá cɛel ya sé mpwene shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bənôn buud ɔ lwámá bwá mú bɛsa ná: «Sá má jəlá nə sá mágwág nə Zembî, kú bə búúd. ³⁰ Zembî odâ nyə a gwûmushi Yésus bí á gwú nə məbwê mán bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a má bân nyə nə mbwê mənchwúm yé, a təl nyə amádí á sâ jêsh, təl námá nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izarəyêl bwá céndúg mítédúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myán. ³² Sá básə owúshined wâ isâ byəonɔgá, nə sá, nə Nkɛŋkê Shíshim Zembî nyə á yə buud bwá ngá sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwá mú jág nyada nə mbií lósú ní. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ngwól *Farizyên á *Gwoonɔg ósəmbye ɔ mílósú wâ Zembî, nyəonɔg bwá á du jôw ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcəɛ, buud bəsh bwá dúgá bul gwɔɔ nyə. A mú zə tôw, nyə ná bwá fwóg wéeshuli búúd óni tóón fúfwála. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ɔ Izarəyêl, bi ɔ káálúgá nə sâ bí má céél sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námá bwey, Tásas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl ná ndéé buud je bə mitəd minɔ zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwá á bɛ nyə wá bəsh bwá mú cɪma, jâŋ í mú shîn. ³⁷ Mpásə wəonɔgá, Yúdas á Galilê mú námá zə wós mwôw ílâŋ í á ngə sîy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwá á bɛ nyə wá bwá mú námá shîn cɪma. ³⁸ Gwó wə mé cí nə bí ná, fwogá yíl mílâm búúd óga dí, bí bíd bwo ná shɛɛ. Nəcə, ŋkí mítédúgá myán nə sóólúgú wán í ngə zhu búúd dí, mí é shîn jímb míméfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ngə zhu wá Zembî, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bi ɔ bey ná bi bāg lumbuli nə Zembî.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jôw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwón ná ndéé bwá mú təl bwo ci ná bwá kú ná lésha nə buud jíná má Yésus dí. Bwá mú ntág bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwá mú wú mpwóombú Gwoonɔg ósəmbye ɔ mílósú wâ Zembî dí. Bwá mú ngə kə bwá ngá bul gwág nywa ná bwá má mpíya nə cúgə jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á

shígé yow bwiingúlə Jɔɔ Kéél má Kríst Yésus. Bwá á du bwiing dwo jwôw dêsh, tɔɔ Luŋ má Zembî, tɔɔ mínjów minjów.

6

Bwá zə təl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ngə bul bulya yí, mílúgya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janawo nə cug Ogurêk wá bwá á ngə tədawa nə Wəheburê. Nəcə mikúsə myán mí á ngə bwəma nə mpyón mánkəw má ídāw mā jwôw dêsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú sɛɛng ómpwíin bəsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajəláyé ná sá dúg təl bwiingúlə Milósú mí Zembî, fwo du zə kaaw ídāw. ³ Gwó wə jí ná, bwaanɔ, sɔgá buud zangbá na mpédúgá nyínád, bəonɔg búúd bwá ngá bwiing lāŋ wāŋ ná básə ijɔɔ í búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shíshim nə fug wá, sá təlúg bwo ísɛy í kaawələ məbiid. ⁴ Sá bāŋ sá é ka wá mílúú nji májəgula dí nə bwiingúlə kéel dí.» ⁵ Buud bəsh bwá mú magulə tédúgá wəonɔg. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə nə Nkɛŋkê Shíshim ná cwóó. Bwá féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Paramenas, zə bəd Níkwálá muud Antyósh nyə á nyíi mísəon Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəgula nə Zembî, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milósú mí Zembî mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāŋ ompwíin í ngə kwídali Yurúsalem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlələ Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam má Zembî nə ŋkul ná cwóó. A mú ngə sá *isâ í mímbúgú nə məma *isâ í ntɔ búúd ŋkwón yí, buud bəsh bwá ngá dúg. ⁹ Bóól búúd bənôn Itiyen bwá mú zə sənusa məkəl. Í á bə bóól búúd wá *mpáanzə mínjígulá á buud bwá á wú málwáá dí wá, bwá njúl buud ɔ Sirên nə Aləguzandrí, zə kéel *Oyúden bwá á zhu Silisí nə Azî wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bə nə ŋkul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lás nə fug Nkɛŋkê Shíshim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwá

mú kusə búúd ná bwə zəg máalə Itiyen ná: «Sá amə gwág múúd éga ηgá *lás nə Moyíz bá Zembî bwaasúlə mpu.» ¹² Bwə mú shwambulə búúd bēsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyígulí ó mácççə bwə mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə milású á Zembî dî. ¹³ Bwə mú kwəməsa bóól ówúshined wā məshügā ná bwə kág máalə ná: «Muud éga mə dū jág lás nə kúl í búl bə ci yí, nə Məçççə mə Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Sáméfwó sá amə gwág a ηgá ci ná Yésus á Nazarēt mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cénd íjām nə ijag yā odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwə á bə *Gwoonjg ósémbye ó milású wā Zembî dí wá bwə mú ηgə dúg Itiyen ná figá-figá, bwə mú dúg ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *éηgəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwə ηgá ci wō ni jisə bándá bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááηg, yé ódá, gwágúlégá. Mpáámbə íshé *Aburāham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharan, Zembî á milwanə nyə a lwóya nyúúl nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wō, wo kág shí mə bá lwágulə wo yííd.” ⁴ Ntó, Aburāham mú wú shí Okaladyē dî, a mú kə ji Karan. Mpúsə shwiy mə sóηgú, Zembî mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ηkəw wa shí gaád, kú námə bə tóó bímbí múúd jí nə ηkul tál kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwonj buud nyé ka bá shúgala nə nywo. Í á bə cínəηgú Aburāham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembî mú ci nə nyə ná: “Mpwonj buud nywō í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaá bwə cúg bwo tən mimbū mitəd minə. ⁷ Nji, lwonj búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwō í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə dū yə mə gúmá.” ⁸ Zembî músə sá bá sə. Sə jəηgú mə məyīgýé wə ábiwáág. Ntó Aburāham mú byá *Izaag

a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəamb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə ímpáámbə í á fwə íbēend wúm nə íbá íshé yí, a sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbə bíshé íni í á ka zə shíη Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembî nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ηgə sey yíl nyə *íncwaw í ntəg byəηg byēsh dí ná ndéé a kə yə nyə fug mísh mə Farawōη njwú-buud á Igípten dî, a sá ná Farawōη gwágúg nyə nywa lámúd. Farawōη mú tál nyə ηgwámuna á Igípten yēsh, tēem bə nyáméfwó Farawōη dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yēsh dî, kumə Kanaan, incwaw í ntəg bul yáág, impáámbə í íshé kú ná nə sá bwə dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idāw bíse Igípten ná nyə á ka kənd impáámbə í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábēé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawōη músə zə mpu mpwonj buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwə kág ηwa sóηgú Yákwab nə njów buud yé wēsh tən buud məwúm zəηgbá nə ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bənōη impáámbə bíshé. ¹⁶ Bwə á nyiηgə nə bwo, kə dul Síkem, shwonj Aburāham nyə á kusə bwān ó Imor dí nə *mwaanē yí.

¹⁷ «Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburāham yí í á ηgə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəηg í á ηgə shísh ná, kúl búúd jé í á ηgə zə bulya, í ηgə bul mpyáánz nūη Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburāham í á ηgə mpyáánz ntó nə ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ηwa ijwūga yí, wəηg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəηg í á ka zə cugə nə mpwonj buud íshé məshügā dî. A mú cúg ódá nə bów-bōw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndéé a sá ná bwə ηgəg nə myaas ikákény byāη í ηgəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəηg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyól bé bwə mú wííl nyə bwádí njów tən onkwoond olóol, ²¹ nə ndéé, ja bwə á ka námə kə myaas nyə yí, sás mə Farawōη mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tən

6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11 7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4 7:5 Mat 12.7
7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat
41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mat 45.1, 3, 16 7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16;
49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23

nda yé mwân. ²² Moyîz mú nyíngula mpúyá á Igípten wêsh dí ná ndeé á mú zə bə ɲkácíd íciyá nə mísóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbû məwûm mánô yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kág dúg ómínyonâ bé Bag ó *Izarəyêl. ²⁴ A mú dúg ɲgwól mwân Igípten ɲgə sá ɲgwól mwân Izarəyêl. Moyîz mú kɛem mwân Izarəyêl, a cú mwân Igípten. ²⁵ Nyə á ɲgə téduga ná kúl jé Izarəyêl bwə é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwə á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izarəyêl óbá bwə ɲgə shuya. A mú ka cɛel béég bwo ná bwə jíg ná shɛɛ, nyə nə bwo ná: “Bi búsa omínyonâ, nəcé jí bí ɲgə síya yí?” ²⁷ Nji, nyə ɲgə nyə á ɲgə sá ɲgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sá milású? ²⁸ Wó cɛel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyîz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə jí shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á jí wu mimbû məwûm mánô, ɲgwól *éngəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ɲgə maɲ kwasa dí nûɲ shí a shwéeshá á mbúmbún Sinayî. ³¹ Moyîz mú káam sá nyə á ɲgə dúg jəɲgá. A mú ka shísh ná a ké mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwíg í ɲgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembî impáámbá byô, Zembî mə Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyîz mú tééd lilyálə, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mánɲwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə. ³⁴ Mə mə ntí mísh, mə mə dúg bôw dësh bwə ɲgə sá kúl jâm Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ɲgə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyîz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyîz wəɲg, bwə jí nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sá milású?” ³⁶ Moyîz wəɲg wə nyə á kə yíl bwo málwaá dí Igípten yé, a ɲgə sá

*isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ɲkwón yí wu, tɛem bə ja bwə á líina mán mə atítí yí, tɛem bə ja bwə á ɲgə kyey shí a shwéeshá dí tãɲ mimbû məwûm mánô yí. ³⁷ Nyə wə nyə á cí nə Bag ó Izarəyêl ná: “Zembî mə bá ntí bí ɲgwól *múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyîz wəɲg wə nyə á bə mpédúgá éngəles nyə á ɲgə lésa nə nyə yé bəndə odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbún Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lág milású myá cug wə éngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwə á shígé cɛel sá nyə məgwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyíngə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwə mú cí nə Arɔon ná: “Ság ozembî bwə é də tów sá shwóg wá. Sə bəɲ sá ampúyé ná sá í mə bə nə Moyîz muud á kə yíl sá Igípten yé.” ⁴¹ Bwə mú lúlə mwá nteny tãɲ zembî áyadúg, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwə sá məshusug gúmálálə sá bwə ámə sá nə məbwə mán yí. ⁴² Zembî nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá ná bwə nyíngúlág ɲgələ yə wəacén-céní wá jon gúmá. Sá jəɲg wə jíś cilyá kálaad búúd ɔ micúndád ná:

Bag ó Izarəyêl,

ye bí á cígə mə ocúdu

ɲkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mímbû məwûm mánô bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də ɲkény banda mə Molok*,

nə yuug ácén-céní bí á sá shú mə Zembî wán Refan yí?

Ngaá ná bí á yida də kúd məmpwoombú mándəlúd

də yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sá jəɲg wə í sá ná mə bəg kənd bí míkwám dí

shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja odá bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, bwə á shí bə nə banda í á də lwágulə nə Zembî jisə bwədí yí. Muud nyə á də lésa nə Moyîz yé nyə á cí nə né ná a kág sá banda dəɲgú, a bɛ yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwə á shí ɲgə kala banda dəɲgú íkala í búúd byêsh í á ɲgə byêl yíid. Bəɲg bəndə Yeshuwa bwə

7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27 **7:29** MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 **7:30** MmN 3.1-10 **7:35** MmN 2.14; 3.2

7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilɲ 14.33; 20.1-11 **7:37** 3.22-23 **7:38** MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19

7:39 Ilɲ 14.3 **7:40** MmN 32.1-8 **7:42** Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * **7:43** Mán məbanda mə a də bə,

bwə laad káándá mbií á ná bwə ká wɛɛf í bə banda. **7:44** banda í á də lwágulə ná Zembî jisə bwədí yí: MmN 25.9, 40

7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6

á ntɔ shí Zembî nyə a wíhng wəamádí yí, bwá á kə námé nə dwo wu, í mú jì wu kə wóós fwála mǎ *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyə á bul cɛel Dávid wəwəngá. Ntɔ Dávid mú jì Zembî né a sáág nyə mpaam ná a lwɔg bag ɔ Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Sólumun wə nyə á yida lwɔ nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé jì mínjów məbwə mé búúd mǎ ámə lwɔ myá, námé nda múúd micúndǎ nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dásə jiya ícǐ jām.

Shí nyísə kál mé də tǎl mákuú yí.

Wáyé njów bí bí nə nkul lwɔ mə yí?

Cwámǎ mə shílǎ ntɔ.

Ngow mé jì nə nkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá né mə wə mə a sá isá ini byêsh?

⁵¹ «Bí búšə nə nún. Bí ngə sá Zembî məlwə. Bí búšə nji bí ɔ də sá ngáádǎ nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, námé nda impáámǎ bín í a də sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndǎ ímpáámǎ bín í á shígé lwágulǎ cúwǎlí yé? Bwá á də gwú bəwng bwá á də bwey zə jaaw nə Tútǎlí Muud mə bá zə wá. Tútǎlí muud wəwəngá wə bí á kɛenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lóg *mbwoomb máccɛ wéngǎles bwá á yə bí má, nə məmpǎndí məsh má cínəwng wá, bí abéyǎyé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílǎsú bwá á gwág iciyá ini yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwá ngə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyɛ, lwándúlǎ nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim né cwóó, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg máhkanəwǎ mə Zembî, Yésus tǎl Zembî məbwə məncwúm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í mó bān. *Mwān mə Múúd tǎl Zembî məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú məmə óhkwimbyê, bwá ngə fad məlwə máh; bəsh nə lám ngwúdú, bwá shwal kə shwi y nyə nyúúlú. ⁵⁸ Bwá julǎ wú nə nyə ngwǎla, kə lúmə nyə məkwóógá. Buud bwá á ngə sá sóólúgú wəwng wá bwá á yíl iwáma byáh kə bwáh gúl ncúncwámǎ shí məkuú. Ncúncwámǎ jəwng wə Sól. ⁵⁹ Bwá ngə lúmə Itiyen məkwóógú ntání, Itiyen mú

jów Zembî, nyə ná: «Cwámǎ Yésus, lógúg *jím jām.» ⁶⁰ Ná ndéé, a mú kúd məbwón shí, a kím nə nkulú ná: «Cwámǎ, wo kú lɔ bwo *sám bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugəshi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwá á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsələm yí í á zə bul bwəmə nə cúwǎlí mwów wəwngú. Óbúgula bəsh bwá mú shín nyungula wú Yurúsələm, kə məshí má Yudéa nə Samariya; í lóg cínəwng nji *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwá á wá mílám wə Zembî wá bwá á kə dǎl Itiyen, bwá sá námé nyə shwi y mbií áyíyáág. ³ Sól nyɛ nyə á ngə yáág ná á jəngulǎ Dɔ lú óbúgula. Nyə á də ngə nyíi mínjów minjów, də ngə bii óbúgula, budá nə budúm, də kə wá bwo mímbwugú.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á cǐmə Yurúsələm wá bəsh bwá á ngə kə məzhíí məzhíí, bwá ngə bwiing Jɔjɔ Kéel á lân mó Yésus. ⁵ Ntɔ, Fílíp nyə á shulǎ kə wúl ngwǎla á Samariya, a mú kə bwiing buud ɔ wu lân mó *Křist.

⁶ Buud ɔ wu bəsh bwá mú kənd mílám isá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá nún nəcé bwá á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwá ngə námé dúg mwo. ⁷ Nəcə zhwo g buud bwá á bə nə məjamb wá, məjamb mé á də wú mé ngə kím məmə óhkwimbyê, mimbúmbwúgú nə bəwng bwá á də nyêsh wá bwá ngə yál. ⁸ Ngwǎla wəwng wêsh í mú bə nə məmə məshusəg.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á də bə ngwǎla wəwngú nə jínǎ ná Shímun. Muud wəwngú nyə á də sá májig, buud bəsh wá Samariya bwá mú də bul káám nyə, nyɛ mú námé də jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bəsh, tééd ozhizhe kə kumə məmə fwámé búúd, bəsh bwá á də ηwa Shímun nə gwǎgǎ, bwá ná: «Muud éne jisə nkul má Zembî, nyəwng bwá də ci ná í búl ntɔ yí.» ¹¹ Bwá á kənd mílám nyádí

7:46 Sóm 132.1-5 **7:47** 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 **7:48** 17.24-25 **7:49** Iza 66.1-2 **7:51** MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ɔ də sá ngáádǎ nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 **7:52** Luk 11.47-48 **7:53** 7.38; Heb 2.2
7:54 Sóm 37.12; 112.10 **7:55** Mat 26.64; Mis 2.33 **7:56** 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 **7:58** 22.20 **7:59** Sóm 31.6; Luk 23.46 **7:60** Luk 23.34 **8:1** 8.4; 11.19 **8:3** 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **8:4** 2.41
8:7 Mak 16.17; Luk 9.1 **8:12** 28.23

nacé nyə á bwey bul sá ná bwá káámúg nya nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwá á *magulə Jɔjɔ Kéél Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan má Zembî nə shú jíná má Yésus-Kríst yí, bwá á ngə duwan, nə budûm nə budá námá. ¹³ Shímun wəəngə nyəméfwó nyə á *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ngə dág məma ísá í ntɔ búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə s̄y má, a ngə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwá ká Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwá á bə Yurúsəlem wá bwá á ka gwág ná buud ɔ Samariya bwá má lóg Milésú mí Zembî. Bwá mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bāŋ, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jəgula nə Zembî shú ná obúgula wā wu bwá lágúg Ŋkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nacé, í á bə cínəngú, Ŋkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ŋgwúd d̄i. Bwá á yida sh̄in ngə duwan jíná má Cwám̄ba Yésus d̄i. ¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ngə bəd bwo məbwə, bwá mú ngə lág Ŋkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dág ná buud bwá ngə lág Ŋkəŋkə Shíshim ja buud ɔ lwámá bwá bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaanê ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yêsh má é bəd məbwə yé lágúg Ŋkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaanê woó bēsh ná mpaá, nacé wó ámə táduga ná bwá d̄u kusə yána má Zembî nə mwaanê. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa s̄a gaád, kú nə tə s̄a, nacé lâm wô í cugé tətəlí nə Zembî. ²² Céndúg bów-bów tádúgá wô ni, wo jəgula nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóos wo lámúd ni. ²³ Mə dág ná byó íw̄imbúg í má bul yáág. Olíinḡi bwá má bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgula ná Zembî shú dām ná tə s̄a ngwúd bi má ci nə ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwá mú sh̄in lwóya búgá jáŋ, bwiing kéel mə Cwám̄ba ná ndéé bwá mú nyingá kə Yurúsəlem. Bwá mú ngə bwiing Jɔjɔ Kéél zh̄í nə zh̄í zhwog miləəm myá Samariya d̄i.

Muud Ityopí má zə lág Jɔjɔ Kéél

8:16 19.1-6 **8:18** 6.6 **8:21** Ifz 5.5 **8:24** MmN 9.27-28 **8:27** Iza 18.7; 56.3 **8:32** Iza 53.7-8 **8:35** Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **8:39** 10j 18.12 **8:40** 21.8

²⁶ Ngwól *əngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ŋgeε *məkóól má jwəw, zh̄í í d̄u shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zh̄í nyísó kú jwəwla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí njəənd kú fadələ. Ndug ná ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ c̄i mudá á Ityopí bwá á d̄u jəw ná Kandás yé, muud wəəngə njúl kulág məbii mə c̄i mēsh d̄i, nyə á kə Yurúsəlem kələ yə Zembî gúmá; ²⁸ nyə á ngə nyingə a njúl nyádí mátúwa d̄i, a ngə lɔ kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mátúwa éñəd.» ³⁰ Fílíp mú ləel kə, a mú gwág múúd éne ngə lɔ kálaad má múúd micúndá Izayí. Fílíp mú j̄i nyə ná: «Ye wo ngə mpu gwág s̄a wó ngə lɔ ni?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədélé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mátúwa d̄i kə j̄i nyádí koogú. ³² Kákúl micilyá mí Kálaad Zembî nyə á ngə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda təw bwá ngə kə nə nd̄i ná bwá ká cigə yí, námá nda mwā ncwəmbə bwá ngə sámb mimyɔɔ yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbəli nyə, bwá nyaal nyə ŋkaam nyé nə məkuú.

Zə j̄i nə ŋkul bá bwiing lâŋ á mpwəŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwá á sámb nyə jé cəg shí gaád.

³⁴ Myáágá mú j̄i Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndá ngə ci yé? Ye nyəméfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A mú zə bwiing nyə Jɔjɔ Kéél mə Yésus téédúlə na kákúl micilyá níid. ³⁶ Bá bwá mú ngə kə ná ndéé bwá mú kə wóos júwó. Myáágá mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. J̄i í ntágúlə ná mə kú duwan yí?»

³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo *búgula nə lâm wô wēsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwân má Zembî.»] ³⁸ A mú ci ná bwá tálúg mátúwa. Bēsh obá bwá mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágá. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwá á ngə səw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ŋkēny Fílíp kyey nə nyə, myáágá kú ná

nyingə dúg nyə. Nji, a mú kə nə njəənd yé shwóg nə məshusəg. ⁴⁰ Fílip mú kə bə nji Azot. A mú ngə bwiing Jəjə Kéel mánd nə mánd ná ndéé kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nye ngə ná cwambula *ompwíin ó Cwámba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yəg nyə kálaad mə yə nyə nkul ná a kəg Damás, a kəg ngə dúg *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden má nūh. A ká kwey búúd bwə ngə bə zhií mə Cwámba, a bii bēsh təə budum təə budá, a wólə bwo mənkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə ná ndéé ngələ shísh kúná-kúnə nə Damás, a mú seegya nji mənkənya mə mə zhu jəj dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ngə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?» ⁵ Nyə ntəg ná: «Wo zə e, Cwámba?» Cwámba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwáli yé. ⁶ Sə ngwúd, wólúg, wo kúməg ngwála, bwə é jaaw wo sə wó jəlá nə sá yí.» ⁷ Buud ó gwoong bə bwə á shigula, bwə shwal ji ókúl-ókúl, fəg jimb bwo mílúúd. Bwə á ngə gwág nji kəl í ngə lás, bwə kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól músə wəəl shí, mísh mə njúl nyə ná bagə nji a kú ngə dúg. Bwə mú bii nyə mbwəd kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə á ja mwəw məlól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəəng mú dúg *ntamə á mísh ná bagə, Cwámba ngə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwámba, mə wə éga.» ¹¹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Tówúg, wo kəg njwón bwə də jəw ná “njwón á tətəlí” yí, kə sə Sól muud á Tárus nūh njəw mə Yúdas. A ngə jəgula námə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə əmə dúg ntamə á mísh ná bagə, muud bwə jəw ná Ananíyas yé mə nyíi njəw zə bəd nyə məbwə ná mísh mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú bəsa

ná: «Cwámba, mə mə bul gwáduga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurúsəlem yí. ¹⁴ Təem bə wa nyəmfwó, mílúlúú myə ofada mí á yə nyə nkul ná a zəg bii búúd bēsh bwə ngə kím jəw jínə dwə wá.» ¹⁵ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə féesh múúd éne ná a bəg mə sə ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bəh nə Bag ó *Izəyél bwə mpúg jínə dām. ¹⁶ Məmfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyíi njəw, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaəng, Cwámba Yésus wo á bwəmə nə nyə zhíd ngələ zə wa yé, nyə əmə ntí mə shú ná mísh mwə mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkənkə Shíshim.» ¹⁸ Bíl ísə í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifəfá. Mísh mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan. ¹⁹ Ná ndéé, a mú də ídəw, nkul í mú kwo wóós nyə nyúúləd. Bənhə ompwíin wə Damás bwə á ji baalé mwəw. ²⁰ Kú námə kwo ləng fwála, Sól mú shwal ngə kə mámpáánzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, kə ngə cündə ná Yésus jisə *Mwán mə Zembí. ²¹ Buud bēsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam mbií á ná fəg də jimb lúúd, bwə ngə ci ná: «Ngəá ná buud bēsh bwə á də kím jəw jínə ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngəá ná nyə á zə wa ná a zə bii bəəng wə wa, a wólə bwo mənkəda kə nə bwo mílúlúú myə ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ngə yáag nə jaawúle Jəjə Kéel yáag yáagúg, a də fad Oyúden wə Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kříst. ²³ Ja fwámə baalé mwəw mə á cə yí, Oyúden bwə á cwə yuug ná bwə gwú nyə. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəəng. Bwə á bə bwə mú ngə baagəsə mimpumbé mí ngwála *mwásə nə bulú ná bwə gwú nyə. ²⁵ Nda ómpwíin bə bwə a mpu ntó ná, bwə á nwa nyə gúl búlúd, wá kúdad, bwə mú nteəngulí nyə nyuəng dí gwəw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsəlem, Sól nyə á cəel kə seəngya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh bwə á ngə

9:1 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11
9:11 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25 **9:15** 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 **9:16** 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 **9:17** 19.6 **9:20** 17.2; Luk 22.70 **9:21** 8.1; 9.13-14 **9:22** 5.42 **9:23** 23.12 **9:23** 2Kr 11.32-33
 * **9:24** mimpumbé mí ngwála: Bwə á də lwə mīngwála, bwə sá məmə nyuəng lyə ngwála wēsh, bwə ka lúgə mimpumbé búúd ə jəlá nə də nyíi ngwála myá. **9:26** 9.3-6, 20; Gal 1.18

fúndə nyə, bwə kú fwo *magulə ná a músə mpwíín. ²⁷ Barnábas músə ηwa nyə, kə nə nyə *búúd ɔ lwámá dí. A kə bwiing bwo nda Sól nyə á dúg Cwám̄ba zhííd ná, nə nda Cwám̄ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiing kéel Damás jínə má Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja jəwəgá, Sól bən̄əη buud ɔ lwámá bwə mú báduga gwoong, bən̄əη bwə mú ηgə kyey ηgwəla nə ηgwəla, a ηgə bwiing kéel á jínə má Cwám̄ba, kú fúndə mísh má búúd. ²⁹ Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwə á janəwo nə cug Ogurək wá, bən̄əη də námə séηusa məkəl. Nji, bəη bwə mú sɔ ná bwə gwú nyə. ³⁰ Nda ómínyəη wá búgə bwə á mpu ntó ná, bwə á kə nə nyə Sezarē, bwə mú kənd nyə Tárus. ³¹ *Dɔ lú óbúgula í á ka ηgə cugə ná shee Yudéa yēsh, nə Galilé, nə Samariya, gwoong í ηgə lal búgád, óbúgula bwə ηgə gwɔɔ Cwám̄ba. Nkəηkə Shíshim ηgə sá ná buud ηkí bul bulya bwə zág ηgə nyíi gwoongud.

Pyêr má lwag Ene, gwúmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ηgə kyey kálə ηgə dúg óbúgula, nyə á ka námə shulə kə dúg bəwəη wá Lida. ³³ A mú kə kwey ηgwól múúd nūη ná Ene. Muud wəwəη nyə á bə mbúbmbwúgú, a má já shí t̄əη mimbú mwəwəmb. ³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəwəg wo báágúg t̄əηá gwô.» Námə cé nə cé, Ene mú wəwə. ³⁵ Buud bēsh bwə á bə Lida nə mbwaanzulə shí á Saronə wá bwə mú dúg nyə, bwə mú cénd kuú njəwənd, yíd wə Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíín á mudá nyə á bə Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dəwəη í kə ná Dórúkas.† Mudá wəwəgə nyə á bul də sá jəjə misóólúgú, a də bul yə mimbúbmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə mən̄i mwôw dí ná Tabita nyə á bwás ná ndeé a mú yə. Bwə mú gusa nyə ná ndeé kə bwíig fúm á njów dí gwôw. ³⁸ Ompwíín bwə á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwə mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwəη! Ləelugú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námə t̄əw shí, bən̄əη buud óni bwə mú kə. Ja nyə á kə wós yí, bwə á kə nə nyə fúm á gwówúd. Mikúsə myēsh mí mú zə nə

məyə nyədí, zə ηgə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórúkas nyə á də laad bwo ja bən̄əη bwə á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshuli búúd bēsh t̄əwə, a mú kúđ məbwəη shí, a jəgula nə Zembí ná ndeé a mú yíd kóómb gwəwə mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wəwəg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wəwə ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bii nyə mbwəd, tál nyə tətəlí. A músə j̄əw óbúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sā jəwəη í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoη buud bwə mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínəη Zhwópe fwámé zhwoη mwôw, a njul njów má Shímun nyə á də sá ísəy í ikúúdú í cúdú yé.

10

Iséy nə misóólúgú mí Kəwənyə

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Kəwənyə. Nyə á bə lúlúú ózimbi təd, kında ózimbi ánúní dí, kında bwə á də j̄əw ná «kında Itali» yí. ² Muud wəwəgə nyə á kənd lám wə Zembí, bən̄əη njów yé wēsh də bul gwɔɔ Zembí. Ntó, nyə á də bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembí ja jēsh. ³ Dúl jwôw, ηgee məwəla məlól má mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamá á mísh ná bagə, a dúg *əngəles má Zembí má zə nyí nyə njów, zə j̄əw nyə ná: «Kəwənyə». ⁴ Kəwənyə mú dúg nyə ná figə-figə ná ndeé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Nə jí e, Cwám̄ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwô nə mikwíindyá wó ηgə kwíind buud myá mí má wós wə Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndúg búúd Zhwópe ja gaád, bwə kág j̄əw ηgwól múúd jí nūη ná Shímun bwə də j̄əw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ηgwól múúd má də sá ísəy í ikúúdú í cúdú yé, bwə də námə j̄əw muud wəwəη ná Shímun. Njów yé wúsə ncindyə m̄əη.»

⁷ Ja engəles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kəwənyə nyə á j̄əw olwaábulə óbá, nə ηgwól zimbi á bəwəη bwə á bul sēy nə nyə wá, a njúl né nyə a má wá lám wə Zembí. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jēsh nə ndeé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kəwənyə

9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 **9:30** 11.25; Gal 1.21 † **9:36** Dórúkas: Ciyá Dórúkas í kə ná mpindú. **9:40** Mak 5.40-41 **9:43** 10.6, 32 **10:1** 10.30-33 **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5

9 Mán mælêṃ, buud óni bwé ṅkág bwé mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ké sá mójəgula. Í á bæ ṅgeε tólóg dî. 10 A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bæ bwé ṅgə ná jáám̄b idâw, seegya a músə nda *shíshim yé mə wú nyédí nyúúlád. 11 A mú dúg jon í mə bân, gúl sâ nda *sanda í kál málwê mán̄ṅ dî, í ṅgə shulə wú jon dî ṅgə zə shí. 12 Sá jəṅg í á bæ nə mímbií mí ócúdu myêsh: nə bəṅg wâ məkuú mán̄ṅ, nə bəṅg bwé də julə mímwə shí wá, nə inunú yâ gwôw cínəṅ cwû. 13 A mú gwág kál í ṅgə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isâ íni wo dág!» 14 Pyêr mú bəsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Nəcə mə abwélé də sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, ṅkí sâ íci.» 15 Kál í mú nyiṅgə kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî mə fúb yí, wεε kú bεeg nyiṅgə ci nə jisə sâ abábôw.» 16 Í á sá ntúni ija ilól, sâ jəṅg í mú ṅkân̄ kə gwôw. 17 Pyêr fug mə jímb lúúd nə sâ nyə ámə dúg ni nda í ké ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwâm wá, bwé mə s̄ njów mə Shímun ná s̄ s̄, bwo mə kwey, bwé təl mpumbéd. 18 Bwé mú jôw búúd ə njów, jí bwo Shímun bwé də jôw ná dúl jínə ná Pyêr yé ṅkí cínəṅ wá á də ji yé. 19 Pyêr ṅgə ná ca téduga nda sâ nyə ámə dúg yí í ké ná, ṅkér̄kê Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olól bwé ṅgə s̄ wo. 20 Tówúg wo shúləg, binón̄ bi kág. Wo kú zhízhigə nəcə mə wá mə ámə ntí bwo.»

21 Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəṅg, nyə nə bwo ná: «Mə wé éga, mə muud bí ṅgə s̄ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» 22 Bwé nə né ná: «Kərunêy wé nyə ámə nti sá, Kərunêy á lúluú ózimbi təd, a jí tútəlí muud, a gwóṅ Zembî, lwon̄ buud *Oyúden jêsh í ṅgə jaaw lân̄ yé ṅkí nywa. ṅgwól Ḃṅgəles mə Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyédí njów, a kág gwágulə sâ wó é bwiing nyə yí.»

23 Pyêr mú nyiṅgal bwo njów, bánón̄ bwé mú já. Mán mælêṃ, a mú wəol, bánón̄ bwé mú kə. Ból ómínyon̄ wâ Zhwópe bwé mú kə lúgal nyə.

24 Jwôw í á kwo bε yí, bwé mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ṅgə bwánd bwo, a mə shîn seṅg mímbiél myé nə bé óshwé ó abúgúlág. 25 Ja Pyêr nyə á bæ nə a zə nyí njów yí, Kərunêy nyə á lələ kə səl nyáméfwó shí, kúdw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. 26 Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Búnúg, mə jí námə múúd nda wo.»

27 Bá bwé mú ṅgə lésha ná ndeé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoṅ buud bwé ámə seṅgya. 28 Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwá Yúden jí ci kú seṅgya nə mwân ilwon̄, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Njí, Zembî mə lwágulə mə nə mə ajáláyé nə dúg ṅgwól múúd nda sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, ṅkí sâ íci. 29 Gwó wá í ámə sá ná, ní mə ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə onkwafad. Né ndeé, mə ṅgə ka ceel mpu sâ bí ámə jôw mə nə ndí yí.» 30 Kərunêy mú bəsa ná: «Í mə sá mwôw mán̄ṅ múús, mə á ṅgə sá məjəgula ṅgeε málwəla málól má mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg ní ṅgwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáándé mí ṅkəṅkənwá, 31 a ṅgə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî mə magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíndyá wó ṅgə kwínd buud nə ndí myá. 32 Kəndúg búúd Zhwópe bwé kág jôw wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyêr yé. A njul njów mə Shímun mə də sá ísý í íkúúdu í cúdu yé, ncindye mân̄.” 33 Ntó námə mə á ka lələ kənd buud kə jôw wo yé. Wo mə mpu sá nə zəla. Né ndeé, sá bēsh sá təl mísh mə Zembî dí ja gaád ná sá mə gwágúlə sâ jêsh Zembî nyə ámə lwâm wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

34 Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə mə mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúd məmpwoombá. 35 Jísə ní ná muud yêsh mə gwóṅ Zembî a sá tútəlí yé, təə a jí jáyé lwon̄ búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tεem bæ nə a jí jáyé kúl búúd dí, təə jáyé dí. 36 Nyə á kənd bag ə *Izəryél məkál. A bwiing bwo Jəṅ Kéél ná buud bwé mú nə ṅkul jee

* **10:9** kwáminú: Ja bwé á də lwó minjów yí, bwé də mə kwáminú námə nda mənyung. Kwáminú í á də bæ ṅkí lal, buud kə də ṅgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbú 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4 **10:32** 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16

cugə nə Zembî ná shɛɛ nəcə Yésus-Krîst, nya wə jí Cwám̄ba á buud bēsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sâ í á ngə s̄y tээ́d Galilē kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarēt Shíshim, yə nyə məma ŋk̄ul. Yésus wəɔŋḡu nyə á ka ngə kə ík̄ul ík̄ul, ngə sâ buud mənywa, ngə lwag bəɔŋg bēsh Njwū məjamb nyə á ngə lwágulə cūŋ wá, nəcə Zembî nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə bāŋ sə á shí dág sâ jēsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúmushi nyə jwōw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jēsh d̄i, í á bə nji sə owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwúmala nyə á gwúm yí, sánón̄ sə á də, sə ŋgul. ⁴² Nyə a lwām sə ná sə cúndág kéel, sə bwaagulə nə nyə wə Zembî nyə a t̄al ná a bāg sām̄b m̄ikuwó nə mimbimbə milésú yé. ⁴³ *Buud ə mícúndá bēsh bwá ngə bwiing lāŋ yé ná muud yēsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm̄ nəcə jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim mú shulə wə buud bēsh bwá á ngə gwágulə lésú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə misíyá mí áb̄iwáág wá, bəɔŋg bēsh bən̄n̄ Pyêr bwá á bə gwoon̄g wá, bwá mú káam mbií á ná fəg d̄u jímb lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembî mə bále yə búúd bwá cúgέ Oyúden wá Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim. ⁴⁶ Nəcə bwá á gwág buud bəɔŋg bwá ngə lás mākálúd, bwá ngə ságusə Zembî. Ntó wə Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sə nyíngəg ban nə buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá mə lág námá Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwām nə bwá dúwanugí jíná mə Yésus-Krîst d̄i. Bwá mú ci nə nyə ná bən̄n̄ bwá kwóg ná já baalé mwōw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ə lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág ná ikúl í cúgέ *Oyúden yí bwá mə námá lág Milésú mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsəlem yí, buud ə áb̄iwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né

ná: «Wo mə kə nyíi búúd wá kú áb̄iwáág dí, binón̄ də íd̄aw səŋ ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tээ́d jaawúlə bwo sâ í á c̄y yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Mee mə á bə Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlúd. Mə mú dág *ntamé á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwóólulá məlwə mən̄ í ngə shulə wú gwōw ngə zə mádí. ⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu dág sâ jəɔŋg, mə mú dág ná cínəŋg cwū í á bə, nə ocúdu wā məkuú mən̄ nə bəɔŋg wā jugá, nə bəɔŋg bwá d̄u julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwōw. ⁷ Mə mú námá gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Pyêr, tówúg, wo gwúg isâ ini wo dág!” ⁸ Mə ná: “Mb̄, Cwám̄ba. Nəcə sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja áb̄eé í ngə wú gwōw ná: “Sâ Zembî mə fúb yí, kú bəeg nyíngə ci ná jísə sâ abúbōw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jəɔŋg jēsh mú ŋk̄an̄ kə gwōw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla dəɔŋgú dí, buud olóol bwá mú wóós njów sə á bə yí, bwá ngə zhu Sezarē, ná bwá ámə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sán̄n̄ kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwá mú zə, sán̄n̄ mú bə búúd bəɔŋg ná ndeé bwá mú kə nə sə njów mə múúd bí ngə ci éne. ¹³ A mú jaaw sə nda nyə á dág *éngəles tál nyə njów ngə ci nə nyə ná: “Kəndəg búúd Zhwópe bwá kág jōw Shím̄un bwá d̄u jōw nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wō wēsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tээ́d ná mə bwiing bwo kéel, seegya nji Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim mə shwiy bwo nyúúlúd námá nda í á bə nə sə mátээ́dúlé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwám̄ba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bí bāŋ bí é duwan nə Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ŋk̄i Zembî mə yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sə ja sə á *búgula Yésus yí, mə wə zə ná mə sáág ngáádə nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntáni yí, bwá á saləwo, bwá mú ságusə Zembî, bwá ná: «Ntó jí nə Zembî mə yə ikúl í cúgέ Oyúden yí zhií ná bwá céndúg mítédúgá bwá ŋwa Cug.»

10:38 Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal 2.12 **11:5** 10.11-20 **11:14** 16.31 **11:15** 2.4 * **11:15** Jwōw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) **11:16** 1.5 **11:18** 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21

Jǝjǝ Kéel í zǝ kǝ íkùl ishúsúd

¹⁹Ja bwé á gwú Itiyen yí, mǝma lúmbáí í á zǝ bǝ obúgula, bwé mú shín cǝma, ngǝ kǝ íkùl íkùl kǝ kumǝ Fenisí, nǝ Shíprǝ nǝ Antyósh. Bwé á ngǝ bwiing njǝ *Oyúden kéel. ²⁰Njǝ, bóól búúd bwé á bǝ cínǝng bwé njúl buud ó Shíprǝ nǝ buud ó Sirên. Bǝh bwé á kǝ kumǝ Antyósh, bwé mú bwiing Ogurêk Jǝjǝ Kéel mǝ Cwámǝba Yésus. ²¹Cwámǝba nyǝ á ngǝ kwíínd bwo nǝ njul nyé, zhwoǝg buud bwé mú *búgula, bwé cénd kuú njǝond, yid wǝ Cwámǝba. ²²*Dǝ lú óbúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lǝh wǝǝng. Bwé mú kǝnd Barnábas wu Antyósh. ²³Barnábas wǝǝng, ja nyǝ á jé Antyósh a dúg nda Zembí nyǝ a lwóya mpaam nyé ná, nyǝ á bul bǝ nǝ mǝshusǝg, a mú cwíny óbúgula bǝsh ná bwé jíig gwoǝng mǝ Cwámǝba dí nǝ milám myáǝ myêsh. ²⁴Nyǝ á bǝ jǝ múúd, a njúl lwándúlá nǝ jǝjǝ Shíshim nǝ búgǝ ná cwóó. Bóólúgǝ ncúlyá buud bwé mú kwíiduli Dǝ lú óbúgula dí.

²⁵Barnábas nyǝ á ka kǝ Tárus ná a kǝ njwa Sól. ²⁶Nda nyǝ á kwey nyǝ ná, nyǝ á zǝ nǝ nyǝ Antyósh. Bá bwé mú já cínǝngú mbú ncindí, bwé ngǝ seengya nǝ Dǝ lú óbúgula, bwé ngǝ yǝ ncúlyá buud minjígúlá. Nǝh Antyósh wǝ *ompwíin bwé á tééd gwiidǝw ná okristen yé.

²⁷Í á ka zǝ bǝ na dúl baan dí ná, bóól *búúd ǝ micúndǝ bwé á shulǝ wú Yurúsalem kǝ Antyósh. ²⁸Ngwól á bwo, nǝ jíná ná Agabus, múse zǝ lás nda Shíshim nyǝ a lwágulǝ nyǝ ná. A mú jaaw ná mǝma yáág-yáág zha í bá bǝ shí nyêsh dí. Zha nyǝǝng í á shí námǝ bǝ fwála Klóod nyǝ á bǝ Káázal yí. ²⁹Ntó, ompwíin bwé mú njwa cigúlá ná bwé zǝ seeng mikwíindyá, muud yêsh wá bímbí á jí nǝ njul wá yí, bwé kǝnd bǝǝng óbúgula wá Yudéa. ³⁰Bwé á sá námǝ ntó, bwé mú kǝnd Barnábas bá Sól nǝ mikwíindyá, bwé kǝ yǝ ócúmbá buud wá Yudéa.

12*Engǝles mǝ kǝ yíl Pyêr mímbwugud*

¹Baan dǝǝngú Njwú-buud Herod nyǝ a tééd ná a zǝ ngǝ jugushi bóól búúd ó *Dǝ lú óbúgula. ²A mú gwú Zhâk mínyǝǝ mǝ

Yuánes nǝ kafwele. ³Nda nyǝ á dúg ná *Oyúden bwé á ngǝ gwág nywa sǝ jǝǝng ná, nyǝ á ka námǝ bii Pyêr, í njúl fwála lú zǝnj bwé dǝ dǝ íbuléd yá kú nǝ *lǝvur yí. ⁴Nyǝ á bii nyǝ ntáni, a mú kǝ wá nyǝ mímbwug dí, a tâl íkínda í ízimbi inǝ ná í báágulǝg nyǝ, kínda ízimbi jêsh nǝ ozimbi onǝ. Nyǝ a ngǝ tǝduga ná a bá ka zǝ tâl nyǝ kǝod dí tâm buud ja zǝh *Páska í bá cǝ yí. ⁵Pyêr nyǝ á ka bǝ mímbwugud. Dǝ lú óbúgula dǝh, ngǝ báásulǝ mǝjǝgula ngǝlǝ jǝgula nǝ Zembí shú déd kú yǝw.

⁶Búlú í á bǝ ná Herod mǝ bá tâl Pyêr kǝod dí nda mán yí, Pyêr nyǝ á bǝ a mbwúg gwád ngwóólúlá mǝnkǝda nǝ mikwoolú mí íjkwánz mímbá. Nyǝ a bǝ a mbwúg mpédúgǝ ózimbi obá, isándálé í tâl mpumbéd. ⁷Ka seegya ná ngwól *éngǝles mǝ Yawé má jé, kúl fúm jǝǝng má shwal bǝ nǝ mǝnkǝnya ná ngǝh. Engǝles mú yid Pyêr bugúlu dí, juumushi nyǝ, nyǝ nǝ né ná: «Ná câ! Wóólúg!» Mikwoolú mí íjkwánz mí mú shugula wú Pyêr mábwád. ⁸Engǝles mú kwo ci nǝ nyǝ ná: «Cǝǝlǝgǝ kanda wo bwáád mǝngwub.» A mú námǝ sá ntó. Engǝles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bǝg mǝ.» ⁹Pyêr mú cúwo tóon ngǝ bǝ éngǝles, a kú fwo mpu magulǝ ná sǝ éngǝles ngǝ sá yí jisǝ bábálé. Nyǝ á ngǝ njwa nda *ntamá á mísh ná bagó. ¹⁰Ja bwé má cǝ cé isándálé ashúshwóógú, bwé cǝ ábêê yí, bwé mú jé njuwug íjkwánz á ngǝ ngwála. Njuwug wǝǝng mú juw bwo wáméfwó. Njǝ bwé á wóós tóon kǝ njwóh dí yí, éngǝles mú kyey, béegya nǝ Pyêr. ¹¹Fug mú zǝ Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mǝ má ka mpu já gaád bábálé ná Cwámǝba nyǝ ámǝ nti éngǝles yé, zǝ tí yíl mǝ mǝbwê má Herod dí ná mǝ fáámug nǝ sǝ Oyúden bwé ngǝ jí sá mǝ yí.» ¹²Nda nyǝ á shín mpu ntó ná, nyǝ á ka kǝ njǝw má Maríya nyǝǝngú mǝ Yuánes bwé á kwo dǝ jǝw ná Márkus yé. Cínǝng wǝ zhwoǝg buud bwé á bǝ bwé mǝ seengya, bwé ngǝ jǝgula nǝ Zembí yé. ¹³Nyǝ á ka kudǝ mbê. Ngwól sóol mǝsáal mudá nǝ jíná ná Rôd mú shísh mbéd kǝ gwágulǝ. ¹⁴A mú yag Pyêr kǝl ná ndeé, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyǝngǝ nǝ kúlǝ nǝ mǝshusǝg kǝ jaaw búúd

11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30
 11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3
 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwé á kwo dǝ jǝw ná Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10

ná Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci nà né ná: «Wo ji lad». Nyεε mú námé bwaagulə ná a ηgə jaaw búbálé. Bwá ná: «Engəles yé wá éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiηgə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dúg nyə, fəg mú jímb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyεε mú fufə bwo mbwê nə bwá jíg kúl-kúl. A mú bwiηg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshəli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhák bənəη bóól bwáηg bēsh». A músə kyey kə kúl shúsád.

¹⁸ Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú mé á tâw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sâ í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd mäsóógú, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú təl ísándálé kəodud ná ndéé a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudeá kə Sezarê, kə ji wu.

Engəles mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwuηə nə buud ɔ Tir nə bəηg wā Sidon. Nda búúd bəηg bwá á mpu ná məbii máη mé á də bul zhu ləəm mə Herod ná, bwá á ka tōw cūη ná bwá jəlá nə kə dúg nyə, a sáág ná bənóη bwá jíig ná sheε. Bwá mú kə kwambulə nə mwā mpáánzá* yé Blastos ná a sáág ná bənəη Herod bwá bwámag. ²¹ Jwōw lú mpwəmə dəηgú, Herod mú bwáád míkáándó mí ící myé ná ndéé a mú kə ji jiya ící dī. A mú ka zə lás nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwá mú shwal wá yāngá ná: «Dúni kəl dúsə nji kəl lú Zembî, kú bə kəl lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ηgwól *əngəles mə Yawé mə yíd nyə nəcə a bálə kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milésú mí Zembî myáá mí mú námé ηgə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bāη Sól bwá mú shîn sá lwámá bwá á kə Yurásəlem yí ná ndéé bwá mú nyiηgə. Ja bwá nyiηgə ni, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo də jōw ná Márkus yé.

13

Nkəηkə Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

12:18 5.22-24 * **12:20** mwā mpáánzá: Mwān wəηgə nyə á bə kágó mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2
12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nə mpál nη á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16
13:3 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ηkwamé: Nyísə bwádó lú shí tútám májúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8
‡ **13:8** Elimas: Dúl jíiná dé wə Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11

¹ Də lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ micúndá nə oyígəli. Barnábas nyə á bə cínəηg, nə Símayon bwá á kwo də jōw ná Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarâk* bá wəof kúl ηgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwōw bwá á ηgə sá mísəon bwá ηgə ci idāw yí, Nkəηkə Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Təlúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal mə mə féesh bwo ná bwá sáág yí.» ³ Ná ndéé, bwá mú jəgula nə Zembî bwá ηgə ci idāw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwā, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkəηkə Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ηwa byóol cə kə kóómb ηkwamé† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wós Salaminə, ηgə bwiηg Milésú mí Zembî *məmpáánzá mə mínjígúlá mə *Oyúden dī, bwá ηgə kə nə Yuánes tâη kágó mílwámá. ⁶ Bwá mú lína ηkwamə nyəηg nyēsh ná ndéé kə wós ηgwála á Pafos. Bwá á kə kwey ηgwól mwā Yúden nūη Pafos nə jíiná ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndó á məshügá. ⁷ Bar-Yésus éne bá ηgwámuna Serzhus Polus wə bwá á ηgə cugə. ηgwámuna nywáá njúl nə fəg, nyə á ka jōw Barnábas bá Sól nəcə nyə á bə nə məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nji, Elimas‡ mú ηgə laa bwo, a ηgə yida cəel shwúgəli ηgwámuna ná a kú *búgula. Jíiná lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwá jōw ná Pwól yé, mə lwánd nə Nkəηkə Shíshim ná cwóó músə ka dúg Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yíf! yé mása məkəη nə məshügá éga, yé mwān mə Njwū məjamb, yé múúd jí kú cəel ótútəlí éga! Wo ayówé ηgələ cəel ntáma jəjə íyug i Cwámba? ¹¹ Wo zə dúg ja gaád. Mbwə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dúg məηkenya mə jwōw. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shîn lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ηgə lyəda kukúl ηgwúd ηgə sə muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nji ηgwámuna nyə á dúg sâ í á sîy ni yí, nyə shwal bə mbúgula,

njígúlá nyə á gwág shú má Cwámba yí í má bií nyə.

Pwôl Antyósh á Pisidî

¹³ Pwôl bánêh buud ó gwoong bé bwé mú kəwa byóólúđ Pafos, kə Pərzhe kóómb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nûh, nyə mú nyiŋgə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bāh bwé mú tí Pərzhe, ŋgə kə ná ndeé kə wóós Antyósh á Pisidî. Bwé mú kə nyí *mpáánzə minjígúlá dí jwôw lú Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lǝlə *mbwoomb məcəx nə micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shîn yí, otówe ɔ shwóg wā mpáánzə minjígúlá bwé mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ŋkí bi básə nə gúl sâ bí bí nə ŋkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwôl mú tōw tátəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izərayēl nə bəŋgə bwé ŋgə gwǝǝ Zembî wá, bi ɔ gwágúlə mə. ¹⁷ Zembî á kúl búúd Izərayēl jísú ga nyə a féesh osóŋgú bású. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kég bul mpyáanz nûh jiya á Igípten dí. Né ndeé nyə a yíl bwo nûh nə mbwə ŋkúl yé. ¹⁸ A mú ŋgə jísow bwo shí a shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbû məwûm mánê. ¹⁹ A mú janǝlə ílwoŋ í búúd zanǝbá shí á Kanaan nə ndeé a yə ódā shí nyāh tâh lúgí ²⁰ shú mimbû kúnə-kúnə mitəd minê nə məwûm mátəon.

«Mpásə wəŋgú a mú də wéeshuli bwo osəmbye ɔ mílészú ná ndeé zə wóós fwála má *múúd micúndə Samyél. ²¹ Ja jəŋgú bwo mú jii ná bwé bəg nə wāh njwú-buud. Zembî mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á beend má Bənzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tâh mimbû məwûm mánê. ²² Zembî mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəŋgə wə Zembî nyə á bwiing lân yé ná: “Mə má dúg nə Dávid mwān mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sâ jēsh má bá də jii ná a sáág yí.” ²³ Nyédí mpwoŋ buud dí wə Zembî nyə a lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cugye buud á Izərayēl yé. ²⁴ Shúshwóógú nə cugye wəŋg

zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izərayēl jēsh nduwān tâh yuug nə bwé má cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgú nyə á ŋgə shinal sáal dé yí, nyə á ŋgə ci nə buud ná: “Bí ŋgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ŋgə téduga nə má jisə yé. Nji, ŋgwól múúd zag mádí mpásə. Mə ampíyáyé nə mə cínuyə nyə mikwoolú mí mánǝwub məkuúd.” ²⁶ Bwáang bēsh, tə mpwoŋ buud má *Aburaham tə bí bəŋg bí ŋgə gwǝǝ Zembî wá, shé wə Zembî nyə á nti kéel á cug dəŋg wá. ²⁷ Buud ó Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāh bwé á shigé mpu Yésus. Bwé á yida cəǝlə nyə shwiŋ. Ntó, bwé á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé má də lǝ ósábaad bēsh dí yí í bwəmag. ²⁸ Təem bə nda bwé á shigé kwey nyə nə məbexé ná a yəg ná, bāh bwé á ci nə Pilāt nə a gwúg nyə. ²⁹ Némá nji bwé á shîn sá isā byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembî dí shú dé dí yí, bwé á shul yíl nyə líd bwé kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembî nyə a gwûmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bəŋŋə bwé á zhu Galilé bád kə Yurúsəlem wá bwé á ŋgə dúg nyə. Buud bəŋgə wə bwé músə owúshined bé kúl búúd jēsh dí. ³² Jǝǝ kéel dəŋg námə wə sə ŋgə bwiing bí yí, ŋkaagə Zembî nyə a kaag odā yí. ³³ Zembî nyə a sá ná ŋkaagə nyəŋg í zəg bwəma nə sá bwān gwúmúshílə nyə á gwûmushi Yésus yí. Sâ jəŋgə wə jisə cilyá Sôm ábeé dí yí, ná: “Wo ji mwān waamə, mə má byā wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembî nyə a gwûmushi nyə ákandəg, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jǝǝ ísā mə á kaag Dávid yí, məŋkaagə má cugé nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ŋgə báásulə gúl kákúl cilyá dí ná: “Wo abulé bíđ nə jǝǝ sól məsáal wô kég bwo shwóŋud”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déđ. A mú yə, a dəw nə osóŋgú bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyəŋg Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shigé bwo. ³⁸ Bwaang bi má jəlá nə mpu ntó nə nyə wə má sá ná bí gwágúg kéel ijuugá í *mísəm mín. Məcəx má Moyíz bí á də bə má má á

13:13 13.5; 15.38 **13:14** 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15 **13:18** MmN 16.35; Ilh 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17 **13:28** Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sôm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3 **13:35** Sôm 16.10 **13:36** 2.29 **13:38** 10.43; 15.10 **13:39** Rom 4.25; 6.7; 10.4

shígé sá ná bi ñgég nə bə otútəlî. ³⁹ Nji Yésus wə jísé ná muud yêsh má búgúlá nyə yé, a bə tútəlî ncindî nə ncindî. ⁴⁰ Bi ó bey ná sâ búúd ɔ mícúndə bwé á ci yí, í bwámag nə bî. Bwé á ci ná:

⁴¹ Bî buud ɔ mpyón, dɔgá, káámúgâ, bi jimbúg!

Nəcé, té bî ñgə ná dúgya yí, mə zə bá sá gúl sâ bi ñgə dɔg, sâ jí ná ñkí bi mə gwág nji lân bî kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwé á cúwo tóon yí, búúd bwé á jəgula nə bwo ná bwé bəg kwo zə bwiiŋg bwo lân ñgwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwé á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwé á wá milám mísəon wáŋ dí wá bwé á bɛ Pwól bá Barnábas bəñəŋ kə ñgə lésha. Pwól bá Barnábas bwé mú ñgə wá bwo ñkul mílámúd ná bwé wág icug byəŋ mpaam má Zembî dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwé á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ñgwála bēsh ná bwé zə gwágulə kéel mə Cwámba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwé á dɔg bímbí lú ncúlyá buud bəŋg ná, bwé á ka zə mpii Pwól bá Barnábas váál áwuwaguwə, bwé mú ñgə shwána bwo, ñgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwé mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wə téédúg gwág Milésú mí Zembî. Nda bí bəŋ má ka ban myo ná, bi má lwágulə ná bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bəŋ mə zə lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcé Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə mə təl wo ná wo bəg məŋkenya má ilwon, ná wo kág nə cug kə wós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwé á bul bə nə məshusug bwé ñgə ságusə kéel mə Cwámba. Bəŋg bwé á bə féeshá ná bwé dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwé mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey ləom wəŋg wēsh. ⁵⁰ Oyúden bwé á ka shwambulə fwámé búdá ó ləom bwé á dɛ gwóŋ Zembî wá. Bwé mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwá lí ná ndéé bwé wáám bwo kə

ntə mínji mí shí nyán. ⁵¹ Pwól bá Barnábas bwé mú kudə fumbyá mákuú máŋúd shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwé mú lúg lwándulá nə məshusug nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwé á wós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáanzə minjígulá. Bwé á kə lésha nə buud mbií á ná *Oyúden nə Ogərək ñkí bul bulya bwé *magulə búgə. ² Bəŋg Oyúden bwé á shígé magulə búgə wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shíŋg obúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bəŋ bwé á ji cínəŋgú fwámé mwəw, bwé ñgə lás kú nə ifwaas. Bwé á ñgə bul ñwa ñkul wə Cwámba. Cwámba ñgə námə magulə kéel bwé á ñgə bwiiŋg yí, a ñgə yə bwo ñkul, bwé ñgə sá *isâ í ntə búúd ñkwón yí, nə *isâ í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ñgwála bwé mú béegya ígwoŋg íbá, gúl í ñgə bɛ ishwambulə í Oyúden, gúl í ñgə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəŋ bwé mú zə sá yuug ná bwé jugushi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jəŋg ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mingwála myâ Likawuní, nə cínəŋg mákoogú məkoogú. ⁷ Bwé mú kə ñgə bwiiŋg Jəŋ Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Lístrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nún Lístrə kú bwele tōw tútəlî nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwəw, muud wəŋg nyə á ka ñgə gwágulə nda Pwól nyə á ñgə lás ná. Pwól mú dɔg nyə ná figə-figə, a mú dɔg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ñkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwəw ná: «Tówúg tútəlî nə məkuú mwə». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ñgələ kyey. ¹¹ Buud bwé á bə cínəŋg wá bwé mú dɔg sâ Pwól má sá yí. Bwé mú ñgə lás gwów-gwəw kál lú Likawuní dánúd

13:41 Aba 1.5 13:43 11.23 13:44 17.2 13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51 18.6; Luk 9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwé á dɛ kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á dɛ lwágulə ná, kúkúl shí bwé á má təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bî cínəŋg wá, ná bwé músə sá nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zəs nə Hərmes: Ogərək bwé á ñgə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembî.

ná: «Ozembî bwá má bæ nda buud ná ndeé bwá má shulə zə sádí». ¹² Bwá mú ngə jôw Barnábas ná Zás, Pwôl nyε ná Hermes* nəcə nyə wə nyə á du bæ nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwá á du *búgula Zás wá bwá á du bæ nə mpáánzə ngéé nyíngulé ngwála dí. Fada á yábbə wəngú músə ηwa míngwûm mí nteny nə ikəlugá-kəlug í du lugushi dánd lú zâη yí, bənnəη buud bwá mú zə kə ngεε nyíngulé ngwála. Bwá á cεel kə cigə inteny ná bwá sâ Pwôl bá Barnábas *mətúnuga nda ozembî.

Pwôl bá Barnábas bwá jíguli búúd fwámé Zembî

¹⁴ Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwôl bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándə†, bwá mú sáanz kə nə onkwimbyé tâm buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyé ni? Sə búsa námə búúd nda bî. Sə ngə yida bwiing bí Jəjə Kéél ná bi bídúg isâ í ikás ini, bi céndúg kuú njəond yid wə Zembî á kuwô. Nyə wə nyə a té gwôw nə shí, nə mâη nə isâ byêsh bíś cínəηg yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíd té zhúle yág ná ilwəη í búúd byêsh í ngág nə bε byán ijâm nə ijag, ¹⁷ nji nyε kú bíd ngélə lwágulə ná a jisə, a ngé námə sá bwo mpaam. Ntó námə wə á ngé nti bí ompú bwá ngé zhu gwów yé, a ngé yə bî məfwála məmpəg má jəla nə bugaban yí, a yə bí zhwoη idəw, a lwándulə bí məshusug mílamúd». ¹⁸ Nji, bwá á tεem lás nə buud óni ntáni, buud óni bwá á shígé leel magulə ná bwá bíd sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwá mú zə wósə bwá ngé zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndeé bwá mú lúmə Pwôl məkwóógú ná lúmə lúmə, bwá julə nyə shí nə shí ná ndeé kə wusə bugád. Bwá á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwá mú kə lyε nyə. Pwôl mú wəol, a mú nyiingə kə ngwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú kə bwiing Jəjə Kéél nūη Dərbə ná ndeé bwá mú bæ nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyiingə kə Lístrə, cə kə Ikóniyum kə wósə Antyósh. ²² Bwá á ngə wá ompwíin ηkul mílamúd, bwá ngé cwíny bwo ná bwá sáag zény búg. Bwá á ngə lwágulə

bwo ná bwá mpúg ná: «Sə má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntəg, sə ngé ntə ngə ntə ngə ntə ná ndeé sə mú ka nyíi Faan má Zembî dí.» ²³ Bwá á ngə sá ná, *Də lú óbúgula dēsh dí, bwá féesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idəw jəgula nə Zembî, bwá mú ηwa bwo cwámbulə Cwámba wəη bwá á *búgula yé.

Pwôl bá Barnábas bwá nyiingə kə Antyósh

²⁴ Bwá mú lína Pisidî, kə kumə Paməfilî, ²⁵ bwá bwiing kéel má Zembî Perzhe ná ndeé bwá mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kälə wú Antalya, bwá mú ηwa byóól kə Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembî í á féesh bwo ná bwá sáag sáal bwá má sá yí. ²⁷ Ja bwá á kə jé yí, bwá á sεεηg *Də lú óbúgula, jaaw bwo sâ jēsh Zembî nyə á yə bwo ηkul ná bwá sáag yí, bul bæ ná ndeé nda Zembî nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í maguləg búgá ná. ²⁸ Bənnəη *ompwíin bwá mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sεεηgá á Yurúsalem

¹ Bóól búúd bwá á shulə wú Yudéa zə ngə jíguli óbúgula ná: «ηkí bi mə bá kú síya ábiwáag nda Cεε mə Moyíz í ngé ci ná, bí cugé nə ηkul *dúg cəg.» ² Buud bəngú bənnəη Pwôl bá Barnábas bwá mú zə sēηusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyā. Cígulá í mú zə bæ ná Pwôl nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwá kəg nə lésú wəng Yurúsalem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bənnəη ocúmbá buud. ³ *Də lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwá mú lína Fenisî nə Samariya, bwá ngé bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sâ jəng í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusug. ⁴ Ja bwá má kə jé Yurúsalem yí, nə Də lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwá mú ləg bwo. Bəη bwá músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembî má balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól óbúgula bwá á bæ ηkəomá *Ofarizyēη dí wá bwá mú báasulə ná í ji ná ikúl í ngé cénd mítédúgá yí í ngé nə síya ábiwáag, bwá bε námə Məcεε mə Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwá mú ka zə sεεηgə, zələ faas lésú wəngə.

14:13 10.25-26; Dan 2.46 † **14:14** nyaa mikáándə: Oyúden bwá á du nyaa mikáándə jaá mpimbə má bul bii lám yí.
14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 **14:16** 17.30 **14:17** Sôm 147.8; Zhe 5.24 **14:19** 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25
14:22 11.23 **14:23** 6.6; Tit 1.5 **14:26** 13.1-2 **14:27** 11.18; 15.12 **15:1** Ləv 12.3; Gal 5.2 **15:2** Gal 2.1-10
15:4 15.12 **15:7** 10.1-43

⁷ Buud bwé mú námá bul sɛɲusa mákâ. Ntó, Pyêr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaanɲ, bi mé bwey mpu ná Zembî nyə a féésh mə wa bídí mwôw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kəg bwiinɲ ikûl ishús Jɔjɔ Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílâm mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mé magulə ikûl, a yə bwo Nkɛɲkɛ Shíshim námá nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpádúgá sɛnɔɲ ikûl. Nyə a fúb námá bwo mílâm nəcé bwé bálə nə búgá. ¹⁰ Nəcé jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá ná tɔɔ impáámá bí sú, tɔɔ séméfwó sá á shígé bə nə ɲkul mə jísəw yí? ¹¹ Nji sá ɲgə *magulə ná sá mé dúg cug mpáam mə Cwámá Yésus dí, ntó námá wá jí nə ikûl yé.» ¹² Buud bēsh bwé mú jí ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembî nyə á balan nə bwo, *isá í ntó búúd ɲkwón yí nə *isá í mímbúgú í ɲgə sɛy ikûl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé mə shîn bwiinɲ yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanɲ, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnəw shîn jaaw sá nda Zembî nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikûl ishúsúđ kə féésh búúd bwé ɲgə bɛ jíná dé cínɔɲ wá. ¹⁵ Sóólúgú wɔɔɲg í bwəma nə sâ *búúd ɔ mícúndə bwé á ci yí. Nəcé jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

¹⁶ Mpúsə isâ íni, mə bá kwo zə lwəɔ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛɛɲg íbúgúlə yâ cínɔɲ ná ndéé mə kwo təl banda dɔɔɲg tətəlí.

¹⁷ Ja jɔɔɲgú, buud bēsh bwé bá sɔ Cwámá. Haaw, buud ɔ ílwoɲ byēsh mə á jəw ná í bɛg jíná dām yí.

Ntó wá Cwámá nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuuɲ byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sâ jɔɔɲg wá mé mə dúg ná, ílwoɲ í búúd í ɲgə cénd kuú nɔɔnd ɲgə yid wá Zembî yí, sá ajəláyé nə wá bwo məkwowala cugud. ²⁰ Nji, sá cíləg bwo ná bwé sásúləg məlwaagəwo mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaagəwo mə jaɲgálə múúd bíná kú nə bá, nə məlwaagəwo mə dələ cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ məcií. ²¹ Sá mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiinɲgə ɔ

lâɲ ó Moyîz búšə míɲgwála myéshud. Mwôw mə Sábaad mēsh dí, bwé lɔ mícilyá myé *mámppáanzə mə míɲjígúlá mēshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ lú óbúgula dēsh bwé mú dúg ná bwé jəlá nə féésh bóól búúd bənɔɲ Pwól nə Barnábas bwé kəg Antyósh. Bwé músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ: nə Yúdə bwé á du námá jəw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwé mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá mə báda bí obúgula bí cúgə Oyúden wá, bí bɔɔɲg básə Antyósh nə Sirí nə Sílisí wá. ²⁴ Sá mə gwág kúga ná bóól búúd bású bwé á zə nə míɲjígúlá myáɲ nūɲ bídí zə sá ná mítədúgá mí búbúləg bí mílámud. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwə wá sá bēsh sá ámə bə cúɲ ná sá mə féésh búúd bwé zəg nūɲ bídí, bənɔɲ Barnábas bá Pwól omínyɔɲá bású wá cɛlí, ²⁶ buud bwé á mə kɛɛɲzh ícug byáɲ shú jíná mə Cwámá wúsú Yésus-Kríst wá. ²⁷ Sá mə ka nti bí Yúdə bá Sílas ná bwé zəg báásulə jaaw bí sá sá ɲgə cílə ga. ²⁸ Nə Nkɛɲkɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg ná sá ajəláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cílə bí nji isâ bí cúgə nə ɲkul kwanz yí: ²⁹ bí mə jəlá nə sásulə ocúdú buud bwé ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bí kú də də məcií, kú də cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, bí kú də sá jaɲga. Bí mə ká də sásulə ísâ íni, í bə bí mpwogé. Bí ó jí nə shɛɛ.

³⁰ Yúdə bá Sílas bənɔɲ Pwól nə Barnábas bwé mú béégya nə obúgula, bwé mú shulə kə Antyósh. Bwé mú kə sɛɛɲg óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwé mú lɔ kálaad ná ndéé a mú wá bwo ɲkul mílámud, bēsh bwé mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúdə bá Sílas bwé á bə *buud ɔ mícúndə ná, bwé á ka námá kwo də lésha nə obúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ɲkul mílámud. ³³ Bwé á jí cínɔɲgú fwámé fwála ná ndéé obúgula bwé mú jəna nə bwo ná bwé nyínɲgəg ná shɛɛ kə kwey búúd bwé á nti bwo wá. ³⁴ *[Nji Sílas mú kwey nə nyə anyínɲgáyé, nyɛ mə jí wu.]

³⁵ Pwól bá bəɲ Barnábas bwé á jí námá

15:8 2.4; 10.44 **15:9** 10.35 **15:10** 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 **15:12** 2.22 **15:16** Amo 9.11-12; Iza 45.21 **15:19** Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 dələ cúdú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaɲgálə múúd bíná kú nə bá: Ləv 18.6-18 cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ məcií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4 **15:24** Gal 1.7; 5.10 **15:28** 10.19; 15.20; Luk 11.46 **15:32** 11.23, 27 * **15:34** Míl mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga.

cínɔŋg Antyósh. Bánɔŋ bóól óbúgula bwé ŋgá yə buud minjígúlá, bwé ŋgá bwiing jəjə lân á kéel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwôl mú ci nə Barnábas ná: «Shwé nyíngəg ná kə ŋgə dúg omínyɔŋə búsu míngwéla myêsh shwé á bwiing kéel mə Cwám̄ba myá. Í jii ná shwé mpúg nda bwé mú ŋgə bæ ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwé kág nə Yuánes nyə á bæ nə dúl jíné ná Márkus yé. ³⁸ Pwôl nyé mú dúg ná bwé ajáláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgulə bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Pamáfilí yé.

³⁹ Bwé mú sɛŋusa mákəl ná ndeé bwé mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwé mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwôl mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwôl nyé mú féesh Sílas ná bá bwé kə. Obúgula bwé mú jôw Cwám̄ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ŋgá wá mədɔ mə óbúgula ŋkul mílámád.

16

¹ A mú kə wóós Dérba, kumə Lístrə. A mú kə kwey ŋgwól *mpwíin nún nə jíné ná Timoté. Timoté wɔŋgú nyɔŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sóŋgú nyé njúl mwá Gúrêk. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwé á ŋgə bwiing lân mə Timoté nə a jii jə múúd. ³ Pwôl nyə á ka cɛel ná bá bwé kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ŋgəlé bæemb *Oyúden wá shí nyɔŋg nəcé nda bwé á bwey mpu ná sóŋgú jisə mwá Gúrêk ná. ⁴ Míngwéla myêsh bwé á ŋgə kə myá, bwé á ŋgə kala óbúgula micígúlá *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwé á ŋwa myá, bwé ŋgá tâl óbúgula məkuú shí ná bwé bég micígúlá myɔŋg. ⁵ Mədɔ mə óbúgula mə mú ŋgə lal, buud bwé ŋgá kwídali jwôw dêsh. ⁶ Pwôl nə gwoonj je bwé mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a shígé magulə ná bwé bwíingug kéel Azi. ⁷ Ja bwé mə kə wóós íjumə í Mishí yí, bwé mú ŋwá kə Bitiní, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwé mú ka lína

Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamə á mísh ná bagá, ŋgwól múúd Masedwân tâl ŋgá téeg nyə məbwə ná: «Záá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sə á shwal zə sɔ ná sə mə kə Masedwân, sə ŋgá mpu búbálé ná Zembí ŋgə jôw sə wu ná sə kág bwiing kéel. ¹¹ Sə mú ŋwa byóól Truwás, sə kə ná tíŋ kə wóós Samoturas. Mán mələm sə ó kumə Neyapolis. ¹² Tíla cínɔŋgú sə mú kə Filipí, ŋgwéla ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wɔŋgú njúl ŋgwéla ózhul ɔ Róma, sə mú jii cínɔŋgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lá Sábaad sə mú cúwo wú ŋgwéla, kə bwúnj lá ŋgwɔɔ, wú sə á téduga ná bwé á kwambulə ŋkumba kəl shú məjəgula wá. Sə á ka bæ sə njúl nún, sə ŋgá lésha nə budá bwé á sɛɛngya cínɔŋg wá. ¹⁴ Ŋgwól múdá nə jíné ná Lidiya nyə á zhu ŋgwéla á Tiyatír, nyə á də kusha ijimə í míkáándə mí atítí; mudá wɔŋgú nyə á də gwɔɔ Zembí. A mú də gwágulə Pwôl ná ndeé Cwám̄ba mú bény nyə lám ná a máguləg lésú mə Pwôl. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé besh yí, nyə a téeg sə məbwə ná: «ŋkí bi mə kwey ná mə jii mbúgula mə Cwám̄ba, zəgá jii mádí njów.» A mú yímbali sə ná sə máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bæ, dúl jwôw sə ŋgá kə kál sə á də jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sâ. Sás dɔŋg í á də sá ísəy í málwaa. Nyə á bæ nə jamb lí lweendí, lweendí jɔŋg dúgá yə buud bwé á bæ nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dɔŋg mú zə ŋgə bɛ Pwôl, a ŋgá kím gwów-gwôw ná: «Buud óga búse osóól ɔ másáal ó Zembí á gwów-gwôw. Bwé ŋgə jaaw bí zhí á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námá də sá ntáni mwôw ŋkí bulya ná ndeé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jíné mə Yésus-Kríst dí, mə yímbali wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwé á bæ nə nyə wá bwé á dúg ná búgá ján bwé də bæ nə məbii yí í mə jimb ná, bwé mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósəmbye ó mílúsú dí wú buud bwé á də

sɛɛŋgya tâm dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwéman bwo ná: «Buud óga bwá má tál sá ŋgwála ná shwu. Bâŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ŋgə zə jǐguli buud məfúlú má ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwéleg magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínəŋg áncuncuma wá bēsh bwá mú shwal mpii bwo. Otówe ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándá, bwá lwám buud ná bwá yídúg bwo nə milwóŋ. ²³ Bwá mú danɣulə cú bwo na ná ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ŋgə baagusa sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kál fúm dí cwû, a wá bwo mimbwagə mákuúd.

²⁵ Ngeé tâm bulú, Pwól bá Sílas bwá mú ŋgə jəgula nə Zembî bwá ŋgə sey isusa gúmalálə Zembî. Bwá á ŋgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ŋgə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa mbií á ná mənyuŋ mə njów mímbwug má ŋgə shwágusa máshugud. Mimpumbé myēsh mí mú námə læel shîn juw, mimbwug myēsh mənəkəda shîn sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé ná bagá, a mú ntág wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ŋgə téduga ná mimbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwól músə ka kîm nə ŋkulû ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sə bēsh sá búsə wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud ná bwá zág nyə nə məlamba. A mú ŋgə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwól bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kə nə bwo tóŋ kə jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwáməba Yésus, wo bəg *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwá mú bwiing bwo kéel mə Cwáməba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh. ³³ Námə wala dəŋgú, tâm bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndéé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwá mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyədí njów kə yə bwo idəw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwá mú kəəs nə məshusəg nəcé bwá búgúlalə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwá

á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwá kəg.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwól ná: «Otówe ɔ shwóg bwá má nti búúd zə ci nə mə ná mə bídúg bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóŋ bí kəg ná shɛɛ.» ³⁷ Na wá Pwól mə cí nə bwo ná: «Bwá amə yíd sá tâm buud kú námə jî sá kəod, í njúl ná sá búsə buud ɔ Róma. Bwá mú wusə sá mímbwugud. Ja gaád bwá cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwá zág bíd sê!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwá mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bəŋg búsə buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwá mú kə cweel bwo milám, wéeshali bwo tóŋ, bwá mú jəgula nə bwo ná bwá kyéyug wú ŋgwála wəŋgúd. ⁴⁰ Pwól bá Sílas bwá mú wú njów mímbwug bwá mú kə Lidiya dí njów. Bwá mú də cwîny óbúgula ná ndéé bwá músə kyey.

17

Sáal mə Pwól Tesaloníka nə Beré

¹ Bwá mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwá kə wós Tesaloníka wú *Oyúden bwá á bə nə *mpáánzə minjǐgúlá wá. ² Pwól mú kə bwəma nə Oyúden bəŋgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bəŋŋ bwá mú ji mwôw má Sábaad məlól, a ŋgə lésha nə bwo, ³ ŋgə jǐguli bwo nda mícilyá mí Kálad Zembî mí ŋgə ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kříst júgug ná ndéé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wəŋg wá Yésus má ŋgə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwá mú magulə njǐgúlá wəŋg. Bwá mú sɛɛŋgya gwoŋg nə Pwól bá Sílas. Bóól zhwoŋ Ogurêk bwá á də gwóŋ Zembî wá bwá mú námə sá ntó, tɛem bə námə bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwá mú zə jág shîn bwo. Bwá mú kusə wəáməshé-mbéshe wá nyaan milám bwá á də ji ntó kú nə iséy wá, bwá zə shwambulə búúd ná ndéé tál ŋgwála ná shwu. Bwá músə kə Yason dí njów ná bwá kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tâm buud. ⁶ Nda bwá á shígé kwey bwo ná, bwá mú bii Yason bəŋŋ bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləom dí bwá ŋgə kîm ná:

16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2 16:27 12.18-19 16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29 16:33 16.15 16:37 22.25-29; 23.27 16:40 11.23 17:1 1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9; 28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17 17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7 Luk 23.2; Yuá 19.12

«Məŋkúmbə mə búúd mə ɲgə wá zhizhəəm shí nyêsh myá mí mə wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lág bwo nyádí njów, í njúl ná bwé aŋgê nə bíš məcɛɛ mə Káázəl, bwé ɲgə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wé wé Yésus.» ⁸ Oŋkwimbyê bánj óni bwé mú kənd buud milâm gwôw təə ojwú ó ləəm bêsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíd Yason bánŋŋ bóól óbúgula óni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidələ ményúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Berê bulú nə bulú. Ja bánj bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáánzə minjígúla. ¹¹ Oyúden wá Berê bwé á bə nə jə milâm ntə bəəŋg wá Tesaloníka. Báá, bwé á lág kéel nə məjigawa, bwé mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembí jwôw dêsh shú ná bwé dúg mpu ɲkí minjígúla mí Pwól mísə tətəli. ¹² Zhwog buud bánj bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogurêk, fwámé budá, nə zhwog budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól mə kə námá bwiing Milésú mí Zembí Berê yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbulág mílúud. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntág ləel ɲwa Pwól kənd nyə kóómb á mánj. Sílas bá bánj Timotê bwé mú lág Berê. ¹⁵ Buud bwé á kə lágál Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bánj bwé mú nyiŋgə. Pwól mú ntə bwo nə məkəl shú mə Sílas bá Timotê ná bwé ləélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atên

¹⁶ Ja Pwól nyə á ɲgə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dúgúla ná buud ə ɲgwála wəəŋgú bwé á ɲgə gwóqə zh-wog ivuguli í ózembí ó ayadúg. ¹⁷ Nyə á kə də kə *mpáánzə minjígúla kə də lésha nə bwo nə bóól búúd bwé á də gúmal Zembí wá, a də námá kə jwôw dêsh tām dánd kə də lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwé á də námá lésha nə nyə, bwé njúl buud ə Epikyur nə bəəŋg ə Stoyik. Bóól bwé mú kə də jí ná: «Jí gwéméfwó lās-lás múud ga ɲgə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ɲgə bwiing lánj ózembí sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ɲgə bwiing lánj mə Yésus nə gwúmálə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á kə ntág

ɲwa Pwól, kə nə nyə buud onáni bwé á də sɛɛŋgya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sə wó ɲjígúla ágúgwáan wó ɲgə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo mə sá ná məlwə məsú mə gwágúg isâ í agúgwáan. Sə mə cɛel wámbulə isâ byəəŋgú.» ²¹ Buud ə Atên bêsh nə ojónj bwé á də jí wu wá bwé á də cínjuli fwála dánj nji dúlə ɲgə bwiing nə ɲgə gwágulə milánj mí agúgwáan mí ɲgə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndéé, Pwól təl na tətám Areyopagos a mú kə zə lās nə buud ná: «Yé búúd ə Atên, mə mə dúg ná íkóómb byêsh dí bi mə jág bul cɛel yóbá. ²³ Nəcə ja mə mə ɲgə kyey bídí ɲgwála ɲgə dúg bín isâ bí ɲgə yə gúmə yí, mə ámə kwey ɲgwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga jí shú mə Zembí sə ampúyé é”. Sâ bí bánj ɲgə yə gúmə kú mpu ni, gwó wé mə mə ɲgə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyêsh nə isâ bísə cínəŋg yé, á jí Cwamba á gwôw nə shí yé, nyə ádé jí mampáánzə búúd bwé shúmá nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé sɛy məbwə mə búúd dí námá nda á jí ná buud bwé sáag nyə gúl sâ. Nyɛɛ muud ɲgə yə sə bêsh cug nə məyəwuda nə bíl isâ byêsh yé, sâ í cúgé nə ɲkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwonj í búúd byêsh í ɲgə zhu wá muud ɲgwúd, ná ilwonj byəəŋg í jígə shí nyêsh dí. Nyə á cɛɛlə buud məfwála mə cug, a təl námá bwo minji mí məshí bwé ɲgə jí má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwé sɔqə nyə, bwé ɲgəg bwówələ kə bwé é kwey nyə, í njúl ná a cúgé shwóg-shwóg nə sâ. ²⁸ Nəcə, cug sə ɲgə cugə yí, í ɲgə zhu nyádí, nyə wé ɲgə sá ná sə ɲgəg nə kuwo, nyə wé ɲgə sá ná sə bág sâ sə básə yí. Sâ jəəŋg wé bóól ócile ó okálaad bánj bwé á ci yí, ná: “Nəcə sə básə mpəg jé”. ²⁹ Nda sə básə kə bə mpwonj buud nyé ná, sə ajáláyé nə téduga nə Zembí jisə nda or ɲkí nda kwóógú bwé də lúlə *mwaanê nə ndí yí ɲkí gúl jimə kwóógú sâ búúd ə ikəŋ bwé yágúlé nə mílúu ná ndéé bwé mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə aŋgê ná nə kənd mísh məfwála búúd bwé á də bə jág dí má. Nji, a ɲgə jôw buud bêsh íkəl byêsh bwo njúl yí ná bwé céndúg mitédúgá. ³¹ Nyə á mə təl ɲkúmba jwôw á bá cígal

17:10 17.2 17:11 Yuá 5.39 17:12 11.18 17:13 14.5, 19; 1Te 2.14-16 17:17 17.2, 4 17:18 4.2; 1Kr 1.22
17:24 7.48; Sôm 146.6; 1Oj 8.27 17:25 Sôm 50.10-13 17:26 Mbá 32.8; Zhb 12.23 17:27 Iza 55.6 17:28
Mat 1.27 17:29 19.26; Iza 44.9-20 17:30 14.16; Rom 2.4 17:31 3.15; 10.42

mílású myâ shí nyêsh sémyé á tútálí yí nda múúd nyə á féesh yé mé bá zə sám̄b ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wəŋgə gwúmúshílə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwə á gwág Pwôl mé ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwə mú tééd ngələ cágulə nyə, bóólúgá bān ná né ná: «Sə é bá kwo gwágulə wo nə lân wô ni gúl ja.» ³³ Na wə Pwôl nyə á zə béegyá nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwə á shí leedya nə nyə, bwə *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwə á də jəw ná Damaris yé, nə bóólúgá námə na.

18

Sáal mə Pwôl Kərênt

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntúni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərênt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden nūnə ná jínə ná Akilas, a njúl muud á Pôn. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnəw wóós, bwə ngə zhu Italí nəcə Klóod nyə a wíng Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwôl mú seengya nə bwo. ³ Nda í á nyîn ná bənonə bwə á jíg váál ísəy ngwúd ná, bənonə bwə mú ji kəl ngwúd də sēy. Bwə á də laad məbanda nə míkáándə*. ⁴ Pwôl nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjígulá dī mwôw mə Sábaad mēsh, a dágə mpu sá ná Oyúden nə Ogurék bwə máguləg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timoté bwə á wóós wúlə Masedwân yí, Pwôl nyə á ka zə wá nyúul nyé nyêsh bwiingulə kéel dī, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wá jísə *Kríst. ⁶ Nji, Oyúden bwə mú zə bul fam nyə, bwə də jág lwíy nyə. Pwôl mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo ná: «Mpwene wán mə jágwə nə biméfwó, kú bə mə. Mee mə zə ka yág kóómb búúd bwə cúgé Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kə nyí njów mə ngwól múúd bwə á də jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəŋgə nyə á də gúmal Zembí, njów yé ni i njúl koogú lə mpáánzə minjígulá. ⁸ Kríspus múúd nyə á bə njwú á mpáánzə minjígulá yé nyə a *búgula Cwamba nə njów yé wēsh. Zhwog buud ó Kərênt bwə á də gwág Pwôl wá bwə

á búgula námə, bwə mú ngə duwan. ⁹ Pwôl mú dág *ntamá á mísh ná bagá gúl búlúd Cwamba ngə ci nə nyə ná: «Wo kú fúnda. Wee ngag nə lás, wo kú ji kúl-kál, ¹⁰ nəcə mə ji nə wo, múúd cugé nə nkul kúnya nə wo ná a sá wo bəw. Mə ji nə búúd nkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyə á ji na mbú ncindí nə onkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Milású mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyôn nyə á bə ngwáməna íjwúga yá Róma í á tál Akayí yí, Oyúden bēsh bwə á tów ciŋé-cində nə Pwôl, bwə mú bií nyə kə nə nyə ósémye ə mílású dí ¹³ kə shwáman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwə yág Zembí gúmə mbií í yídá lúmbuli nə Məcəx yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cēel lás, nji Galiyôn mú ci nə Oyúden ná: «Í mbəm bə ná muud éne mə shwey gúl wôn nkí ná a mə sá gúl sá áyíyáág, mə lág shwáman jín nda í jéla ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísə ná bí ngə shuya shú sá í dágýá nə minjígulá mín, nə mínə mún, nə məcəx mán ná, biméfwó lásúgá isá bín. Mə acéélé lás mbií lósú ni.» ¹⁶ A músə nyiing bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bēsh bwə mú bií Sostēn njwú á mpáánzə minjígulá, də dangulə cú nyə námə na mpumbé njów mílásúd Galiyôn kú bish. ¹⁸ Pwôl nyə á nyiingə kwo ji Kərênt fwámə zhwog mwôw ná ndeé a mú jéna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bənonə Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Sanjrê nə nkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwə mú kə kumə Ifēz, Pwôl mú béegyá nə Akilas bá mudá. Nyee mú kə mpáánzə minjígulá kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwə mú bií nyə ná bənonə bwə nyág ná já fwámə mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jéna nə bwo, nyə ná: «Nkí Zembí mə magulə, mə é bá nyiingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²² Bwə mú kə səl byóól Sezaré. Pwôl mú bád kə, kə báda *Də lú obúgula, a músə ka shulə kə Antýósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndeé a mú kyey. A lína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwín məcwún ngələ wa bwo nkul búgád.

Apolos mə bwiing kéel Ifēz nə Kərênt

18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Mán məbanda mə a də bə, bwə laad káándə mbií á ná bwə ká weef í bə banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31 **18:19** 17.2 **18:21** Zhk 4.15

24 Ngwól *Yúden nã jínã ná Apolos nyã á bæ muud á Alæguzandri, nyã á ka zã wóós Ifêz. Nyã á bæ nã cóŋ lású, a njúl námé nã fwámé mpúyá kéel má Zembî. 25 Nyã a shí jíg ísâ í dúgyá nã zhií mã Cwámba yí. Nyã á bæ nã mæma yéesh ísý a mú ðã bwiing ísâ í Yésus, a ðã jíguli byo njígulá á tútálí í njúl ná nyã á mpu nji nduwán má Yuánes. 26 Nyã á ka ðã bwiing kéel *mpáánzã minjígulá dí, kú fúndã múúd. Priska bá Akilas bwé mú ðã gwágulã nyã nã ndéé bwé mú ñwa nyã bwádí njów zã nyiŋgã mpu lwágulã nyã zhií má Zembî ná sãŋ sãŋ. 27 Nda nyã á ka ñgã cœel kã Akayí ná, obúgula bêsh bwé mú wá nyã ñkul lámúd, bwé cilã bœŋg wã wu ná bwé bâg ñwa nyã nã mæshusg. Ja nyã á ka kã jé wu yí, mpaam má Zembî í mú sã ná a bæg nã mæma mfíí shú obúgula. 28 Iciyá í lású byé í á ðã sã ná mæshwán *Oyúden bwé á ðã cœel sã má má bæg zhizhe. Nyã á ðã mpu lwágulã bwo micilyá myã Kálaad Zembî dí ná Yésus wá jisã *Kriŧ.

19

Pwól mã kã Ifêz

1 Í á ka zã bæ, ja Apolos nyã á bæ Kœrênt ni, Pwól nyã a shîn lína shí á mimbãŋ ná ndéé a mú shulã kã Ifêz. Nyã á ka kã kwey bóól *ómpwíín nûŋ, 2 a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lóg Nkêŋkê Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwé nã né ná: «Sá afwóyé námã bwele gwág ná Nkêŋkê Shíshim jisã.» 3 A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwé ná: «Nduwán má Yuánes.» 4 Pwól mú ka ci ná: «Nduwán má Yuánes í á bæ shú búúd bwé á magulã ná bwé cénd mítádúgá wá. Yuánes nyã á ñgã lwágulã kúl búúd ná bwé búgúlág múúd ñgã zã nyádí mpásã yé. Muud wœŋg wá Yésus.»

5 Nda bwé á gwág ntó ná, bwé á duwan jínã má Cwámba Yésus dí. 6 Ja Pwól nyã á bæd bwo mæbwê yí, Nkêŋkê Shíshim mú zã bwádí, bwé mú ñgã lãs mákálúd bwé ñgã cúndã micúndã mí Zembî. 7 Bwé á je bæ buud wûm nã óbã.

8 Pwól nyã á kã nyíi *mpáánzã minjígulá, nyã a ðã bwiing kéel cínœŋg tâŋ oŋkwoond

olóol kú fúndã mísh mã buud, a ñgã lésã nã buud, a ñgã sã ná bwé mágulæg sã í dúgya nã Faan má Zembî. 9 Nda bóól bwé á ñgã sã lal lúú bwé kú magulã sã nyã á ñgã ci yí bwé ñgã yida *lãs nã zhií mã Cwámba bwaasúlã mpu tâm buud ná, Pwól nyã á ka ntâg béégã nã bwo, a ñwa ómpwíín, a kã ðã lésã nã bwo jwôw dêsh shikúl má Tirános dí. 10 Nyã a sã ntó tâŋ mimbû mímbá, í mú sã ná buud œ Azí bêsh bwé gwágúg kéel mã Cwámba, tœ *Oyúden tœ Ogrêk.

11 Zembî nyã a wéeshuli *mæshimbã má álal-ñkul mábwê má Pwól dí, 12 mbií í á bæ ná bwé á ðã ñwa onábukæn nã mikáándã mí á ðã kúnã nã Pwól myá, bwé ðã báaw mímbál nã myo, mæbwas bíd mímbál myœŋgã, mæjamb wû.

13 Bóól óŋkœœ ó Oyúden bwé á ðã kyey mílœœm mílœœm ðã yíl búúd mæjamb wá, bwé mú zã tééd ná bwé ðã jôw jínã má Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbálu. Bwé á ðã ci ná: «Mã yímbúlí bí jínã má Yésus Pwól ñgã cúndã yéd.» 14 Ntó, bóól búúd zanbã bwé njúl bwân ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwé ðã jôw ná Skéva yé, bwé á ka námã zã sã sóólúgú wœŋg. 15 Ntó jamb í á zã fœel bwo ná: «Mã mpú Yésus, mã mpú námã Pwól, bí bãŋ wá ozá?» 16 Muud nyã á bæ nã jamb ni yé mú nœŋ bwo nyúúlud, figã bêsh shí ntœ bwo ñkul. Nyã a sã bwo ná ndéé bwé mú wœenzh na njów ni dí oshushwáás nã mæfãŋ nyúúlud ná jœd. 17 Buud œ Ifêz bêsh, tœ Oyúden tœ Ogrêk bwé mú gwág lâŋ wœŋg, í mú sã bwo ifwaas ná ndéé jínã má Cwámba Yésus í mú jwœ. 18 Ncúlyá buud wã bœŋg bwé á búgula wá bwé mú zã ñgã magulã mæbôw máŋ, bwé ñgã bágulã isã bwé á ðã sã yí tâm buud. 19 Bóól zhwog buud bwé á ðã sã májig wá bwé mú ðã zã nã okálaad bœŋg ðã zã ñkúnd tâm buud ná ndéé jígal. Bwé á bála bímbí lú okálaad dœŋg ná í á kumã misãŋ mí *mwaanê otóshin mæwûm mátóœn. 20 Ná ndéé, kéel í á ñgã mpyáánz nã ñkul mã Cwámba, misóólúgú mí ñgã sîy.

Mæma zhizhœœm á Ifêz

18:24 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6 18:26 17.2 18:28 5.42 19:2 2.38; 8.16 19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17 19:6 2.4 19:8 17.2; 28.23 19:9 9.2 19:10 20.18 19:11 2.22 19:13 3.6; Luk 9.49-50 19:15 16.17 19:17 5.11 19:20 2.41 19:21 23.11; Rom 1.10, 13

²¹ Ja ísâ íni í á shîn sây yí, Pwôl mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwân nə Akayî kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námá ji ná mə kág Róma.»
²² A mú kənd bóól ósóol ó mäsáal bé óbá Masedwân, nə Timotê nə Erâst. Nyεε mú ləŋgali fwámé fwála Azî. ²³ Fwála dəəŋg wá íccu í á zə bə shú zhí mə Cwámba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nə jínə ná Dəmitrî nyə á də lúlə kwóógú bwé də lúlə *mwaanə nə ndî yí, də sá ímpúmpáánzə í zembî á mudá bwé á də jəw ná Artemís yé. Sâ jəəŋg í á də sá ná buud bwé á də sá íság-ság í məbwə wá bwo bííg fwámé mábii. ²⁵ Nyə á ka seəŋg buud ə íság-ság bəəŋgú nə bóól búúd bəsh bwé də sá mbii mäsáal məəŋg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bi mə mpú ná iséy íga wá í ngə yə shé məbugabaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, təə wa Ifêz təə Azî yēsh, Pwôl éne má shîn sá ná zhwoog buud bwé máguləg ləŋ yé ná ozembî buud bwé lúlə nə məbwə wá bwé cúgé ózembî. ²⁷ Sâ jəəŋg í é sá ná iséy bíśú í bəg zhizhe. Kú námá bul bə nji ntó, í é sá námá ná mpáánzə mə Artemís məma zembî á mudá í nyínəg zhizhe, buud bwé mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə bə nə gúmə Azî nə shí nyēsh bwé ngə gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyada, bwé mú téed ngələ kîm ná: «Artemís á buud ə Ifêz jisə sâ anúní.» ²⁹ Ngwála wēsh mú shwal tōw ná shwu. Buud bwé mú cíg kə mpáánzə isəəŋgyá. Bwé bii búúd ó gwoəŋg ə Pwôl, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julə kə nə bwo wu mpáánzə isəəŋgyá. ³⁰ Pwôl mú ci ná a ké lwóya nyúul wu tām buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban ná a kú kə. ³¹ Bóól búúd ə Azî bwé á bə oshwé bé wá bwé mú námá kənd búúd kə téeg nyə məbwə ná a kú təl mákuú mpáánzə isəəŋgyá. ³² Í á shwal zə bə buud ngə kîm ntáni, nyāŋ kîm yé ŋkwimbyē, nyāŋ kîm yé. Í mú bə áfúləkumbē, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámə seəŋg búúd yí. ³³ Bóól búúd bwé mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ngə cə yí, nyε muud *Oyúden bwé á təl shwóg yé. A mú ngə fəfə buud mbwə ná bwé gwágúlg, á cəel lwágulə búúd sâ jísə yí. ³⁴ Nji

bwé á yag ná a ji Yúden yí, buud bēsh bwé á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ə Ifêz jisə sâ anúní.» Bwé á kîm ntó nə ndeé je bə təŋ məwəla məbá.

³⁵ Muud nyə á də cilə isâ í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd ná shεε. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ə Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mə jág ná nji wa Ifêz wə mpáánzə mə Artemís məma zembî á mudá nyísə yé, nji wa námá wə vugali jé í á kud wú gwów yí jísə yé? ³⁶ Muud cugé nə ŋkul shwána sâ jəəŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji ná shεε bi kú jigəwa ná bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. ³⁷ Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl ná bwé asáyé zembî á mudá wúsú bōw, kú námá *lás nə né bwaasúlə mpu. ³⁸ Ŋkí Dəmitrî bənəŋ buud ə íság-ság bé búsə nə lésú nə muud, ngáá ná mílăsú mí də lís njów mílăsú, ogwəməna búsə námá! Bwé kág nə lésú wāŋ ishwmān dí. ³⁹ Ŋkí bi má ka bə nə gúl sâ bí ngə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé seəŋgyád. ⁴⁰ Jəəŋg sə ngə sá múús ga jisə ojwū jee wáámə sə ná sə ngə wá zhizhəəm ləəmud. Sə búsə ná nə ŋkul ka jaaw búúd ná seəŋgya ga jisə shú jí?» ⁴¹ Nji nyə á shîn lás ntáni yí, a mú ci nə buud ná bwé bwílyág.

20

Pwôl mə wú Ifêz

¹ Ja zhizhəəm ni nyə a shîn yí, Pwôl nyə a jəw *ompwíin, a zə cwíny bwo. A mú jəna nə bwo ná ndeé a músə tí kə Masedwân. ² A mú kyey máshí məəŋg dí a ngə cwíny obúgula ŋkí bulya ná ndeé a mú kə kumə shí Ogurêk. ³ A mú já cínəŋgú oŋkwoond olóol. Nyə á ka bə ná a ŋwa byóól kə Sirî. Nji nda nyə á gwáduga ná *Oyúden bwé ngə bwéel nyə ná, a mú nyiŋgə kə Masedwân. ⁴ Buud ó gwoəŋg bé bwé á bə, nə Sopater mə Pírus muud á Berê, nə Aristárug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timotê, nə Tishik bá Trofím buud ó Azî. ⁵ Bāŋ bwé á kə shwóg kə bwánd sə Truwás. ⁶ Sə bāŋ sə á ka zə tí njəənd Filipî ja mwōw bwé á də də íbuléd yā kú nə *ləvur mə á shîn yí. Sə mú ŋwa byóól, sə já zhíid mwōw mátəon ná ndeé sə mú kə kwey bwo Truwás. Sə á ji cínəŋgú mwōw zəŋgbá.

⁷ Sá á ka seengya jwôw shwéndε má da tééd yí ná sá má zá féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán mælâm ná, nyə á ka ngə lésha nə buud, a ka julə kaand ná ndeé kə wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, mælámba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dɔɔngú nə jíná ná Etíkus. Nyə á ka zə cɔ gwád ná cúg, Pwôl nyε ngə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bií Etíkus ná, nyə á yɛɛ wú nūɲ bádyé álél* á njówád zə kaduwa shí. Bwə zə weel nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú leelá kə, kə nkény ncwámá ni mábwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílám gwów. Jím jé jísə ná nyə nyúúléd.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú lâm. A músə kyey. ¹² Bwə mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sá jɔɔng í á bə məma sá í á mpu yə buud nkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá ɲwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánɔɲ Pwôl sá é kə nyingə lad gwoong wá. Nyεε, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyə á cεel ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sá mú ɲwa nyə byóóléd sá músə kə Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínɔngú, sá mú kə nə byóól mán ná ndeé mán mælâm sá mú kumə ná beendya nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sá kumə ngéé Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sá mú kumə Milét. ¹⁶ Pwôl nyə á ngə bul jii ná a kyey mán nə mán, cɔ Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azí. Nyə á ngə cáás ná nkí fwála dí nə nkul bə, a bə Yurúsalem jwôw lú Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifêz

¹⁷ Sá njúl na Milét í, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwə á zə wóós nyádí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda má á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw má á wóós Azí yí. ¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwámba mə kú bwεε nkény nyúul, mə ngə sêy nə micún nə mindɔɔlú mə á ngə bwəma nə ndí nə máláámb *Oyúden bwə á ngə ndény mə má. ²⁰ Bi mə mpú ná mə a

shígé shweel gúl fwámé sá í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə da yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ngə báásulə Oyúden nə Ogurêk bēsh ná bwə céndúg mítédúgá zə wə Zembî, bwə búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkékê Shíshim má bií mə mbwug, mə wə nkág Yurúsalem kú mpu sá í ngə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sá jísə yí jí nji ná míngwála míngwála, Nkékê Shíshim ngə jaaw mə ná mənəkəda nə *incwaw í ntug wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sá. Má jii nji ná mə mpúg ju kúlá má ngə ju yí, mə mpu sá ísəy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, ísəy í bwiingulə Jɔɔ Kéel á mpaam má Zembî. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dág mpwóómbú nyām, bí buud mə á ji bídí ngəlá cúndə Faan má Zembî wá. ²⁶ Mə ka ngə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ má nkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá má Zembî wēsh kú shweel tɔɔ sá. ²⁸ Bi ɔ mpú baagulə bíméfwó, bí mpu námə baagulə sɔɔnz jēsh Nkékê Shíshim nyə á tál bí ná bí bág obaagulə yí. Bi ɔ mpú wíl Dɔ lú óbúgula Zembî nyə á kusə nə mæcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, onkweny ó ányinyaanə bwə é zə nyíi na bídí. Bwə ábúle jagulə sɔɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwə bá da wɔɔf na bídí gwoong dí bwə da jígali bówbôw mínjígulá da julə *ompwíin ná bwə bég bwo. ³¹ Gwə wə má cí nə bí ná: “Jígá ɲkasə. Bi ó da téduga ná, tâɲ mimbú mílól, mə á da kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásə, mə nə məzhwíle míshúd.” ³² Ná ndeé, mə má bəd bí mábwə má Zembî dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə nkul sá ná bí ngəg nə lal búgád, nyə námə wə jí nə nkul yə bí mənɲwa nyə á bwey kwəmusa shú búúd nyə á má sá ná bwə bág mínkékê wá. ³³ Mə a shígé wímb *mwaanə nkí or nkí káándə má múud. ³⁴ Bíméfwó bí mə mpú ná ísə má á da jii yí nə byɔɔng búúd ó gwoong jām bwə á da jí yí, məbwə mām mága má á da sêy, má da bií. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntúga wə múúd mə jéla

20:7 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í da bə wúl njów mbád wúlúgád. Kákúl í ngə ciy na ni jísə, wo lɔ mínjów myɔɔngú mílól wúlə shí kə gwów. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkékê Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 **20:32** 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 **20:33** 18.3 **20:35** Mat 10.8

nə wáduga yé shú ná a kwííndúg bəəŋg básé kú nə mən̄kul wá. Muud táduga námá íciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəəŋg mə lág yé, nyəəŋg mə yána ɔ jísé nə ocúncésh.”» ³⁶ Ja nyə á shîn lás ntúni yí, bənón̄g bēsh bwé á kúd məbwón̄g shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwé músə ŋə bwawada, bwé ŋə kúlal nyə, bwé ŋə kalawo nyə cún̄jád. ³⁸ Bwé á bul gwág cey lámúd nəcé nda nyə á ci nə bwo ná bwé ábúlc kwo dúg mpwóombú nyé ná. Bwé á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólád.

21

Pwól ŋə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mən̄yúúl na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsú bwún̄jád, sá mú bə zhíí tútəlí kə Kos. Mán məl̄m sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ŋé cēel kə Fenisî, sá mú bád cín̄ŋgá kyey. ³ Sá mú ŋə kə ná ndeé sá mú dúg Shíprə ŋé nyîn sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóómb Sirî ná ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul ísá wá. ⁴ Sá á ji cín̄ŋgá mwôw zan̄gbá nəcé sá á kwey bóól óbúgula cín̄ŋg. *Ompwíin bəəŋgá, N̄kēŋkē Shíshim í á tōw bwo lúúd bwé mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jəla nə ji cín̄ŋgá mə á shîn ná, sá á tí njəond. Obúgula bēsh nə budá nə ikágé bwé mú kə ŋə lúgal sá kə cúwo ŋgwála dí tóón̄. Ja sənón̄g mə kə wóós ncindyə m̄n̄ yí, sá bēsh sá mú kúd məbwón̄g shí jəgula nə Zembî. ⁶ Sənón̄g sá mú shîn jəna. Sá mú kə byóólád, b̄n̄ bwé mú nyingə kə kwáádé. ⁷ Sá b̄n̄, t̄lə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolem̄yis, sá báda óbúgula sá á kwey wú sənón̄g sá mú já jwôw ŋgwúd. ⁸ Mán məl̄m, sá mú kyey. Sá kə ná ndeé kə wóós Sezarê, sá mú kə nyíi wé Fílíp mbwiingye lân̄ mə Yésus nyə á bə ŋgwól múúd á buud zan̄gbá bwé á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú ji cín̄ŋg nyádí. ⁹ Nyə á bə nə mäsás mán̄q mə njúl oncwíyē, mäsás məəŋg mə á də cúndə micúndə mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á ji cín̄ŋgá ŋkí bwey jiya ná, ŋgwól *múúd micúndə mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus.

¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóolə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «N̄kēŋkē Shíshim ŋə ci ná muud jí nə kandá éga yé, ntúga wó *Oyúden bwé é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwé kēenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə s̄ə, nə obúgula wá Sezarê sá bēsh sá á tēég Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Nə ndeé Pwól mú bəsa nə sá ná: «Nəcé jí bí é zə bəwəli mə lām nə yé bí ŋgá j̄i nə yí? Mēe mə ji ŋkwəmusá nə bwé wálúlég mə mən̄kəda nūŋ Yurúsalem, təə bwé gwú ntāg mə jínə mə Yésus dí, bwé gwúg.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magulə s̄ə sá á ŋə ci yí ná, sá á shígé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwám̄ba mə cēel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəmusə nə ndeé sá mú kyey bádulə kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ómpwíin wá Sezarê bwé mú nyíi sádí gwoŋgud. Bwé mú kə nə sá wé ŋgwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé ná sá jígu nyádí njów. Muud wəəŋgá nyə á bə nə jínə ná Mənasón.

¹⁷ Ja sá á kə wóós Yurúsalem yí, omínyəŋə bású wá búgé bwé á lág sá nə məshusug. ¹⁸ Mán məl̄m, Pwól mú kə nə sá wé Zhák, ocúmbá buud bwé mú námə wóós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndeé a mú kə zə jaaw bwo bímbí Zembî nyə á balan nə nyə íkúl ishúsúd yí. Nyə á ŋə bwiing s̄ə jēsh a ŋgá féel.

²⁰ Bwé mú də gwágulə nyə ná ndeé bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaəŋg, wo mə dí dúg bímbí lá ncúlyá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myán̄g mísə ná Mácçə mə Moyíz dí ná tíny. ²¹ Bwé mə shîn gwáduga lân̄ í ŋgá kyey yí ná wo ŋə jíguli Oyúden básə íkúl íkúl dí wá ná bwé bídúg məççə mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ŋə námə ci nə bwo ná bwé kú ná ŋə sá bwān b̄n̄ ábiwáág, bwé kú ná ŋə bə ijām nə ijag bísu. ²² J̄ān̄ wé jí? Bwé gwáduga ná wo mə zə. ²³ Gwé wé jí ná, ság s̄ə sá mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wə ón̄q bwé ámə də ómbyúl. ²⁴ N̄wag bwo binón̄g kég gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mətāŋ mún̄ mēsh shú ná bwé kənyag milúu. Ja jəəŋg, buud bēsh bwé é mpu ná lân̄ í ŋgá kyey shú dwô dí

20:38 20.25 21:4 10.19; 21.11 21:5 20.36 21:8 6.5; 8.5, 40 21:9 2.17 21:10 11.28 21:11 20.23; 21.33; Rom 15.31 21:13 20.24 21:14 Luk 22.42 21:18 15.13; Gal 1.19 21:19 11.18 21:21 ábiwáág; 16.3; Gal 3.25, 28; 5.2 21:23 Il̄ŋ 6.13-21 21:25 15.29

yí wúsə ijóó, wo ηgə ná bə Məççə mə Moyîz.
 25 Shú bəəηg búúd bwə cúgə Oyúden nji bwə á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ηwa mícígulá, sá mú cilə bwo ná bwə cig ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg, bwə yəw dúlə də məcíí, nə dúlə də míshwun mí shígə shwiy məcíí myá, bwə yəw janğa.»

26 Ntó, jwəw í á bə yí, Pwól nyə á ηwa buud bəəηg, bəónə bwə kə gusa ηgusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luη mə Zembî zələ jaaw jwəw ηgusa íci wəəηg í bá shîn yí, jwəw múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwə zə bii Pwól

27 Ja í á ka ηgə bə ná mwəw zəηgbá mání mə zə shîn yí, *Oyúden wá Azî bwə mú dúg Pwól *Luη mə Zembî dí cwú. Bwə mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwə mú bii nyə. 28 Bwə mú ηgə kîm ná: «Bag ó *Izəyēl, oshwəη, zəgá, muud éga wə ηgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə məcçə mäsú nə Luη ga. A ηgə lúmbuli nə sá mínjígulá myé á ηgə jíguli buud bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bále námə zə nyíηgal Ogurék wá Luη, a mə wá málwaagəwo wa féeshá kúl gaád.»

29 Nda bwə á ηgə dúg Pwól bá Trofîm muud Ifēz ηgwála ná, bwə á téduga nə nyə a nyíηgal nyə Luη. 30 Ngwála wēsh í mú tōw ná shwuu, buud bwə mú zə wóós áncuncuma. Bwə mú bii Pwól, bwə julə wú nə nyə Luη mə Zembî, bwə leel ntāg fad mímpumbé. 31 Nda bwə á ηgə sə ná bwə gwú nyə ná, lân í mú kə wóós wə lúlúú á ózimbi tóóshin í á ηgə jwú cínəηg yí ná: «Yurúsalem yēsh músə ná shwuu.» 32 Námə cé nə cé, a mú ηwa ózimbi nə mílúlúú mí ózimbi təd, bəónə bwə mú kə nə mikúlə wú búúd bwə á bii Pwól wá. Nji búúd bəəηg bwə á dúg lúlúú ózimbi tóóshin nə bóól ózimbi yí, bwə á yəw yídulə Pwól. 33 Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shísh nyéadí, mamusə bii nyə, ci ná bwə wálulág nyə nə mikwoolú mí íηkwánz mímbá. A mú ka ηgə jî ná a mpúg ná muud wəəηg wə zə? Jí nyé ámə sá yí? 34 Nji, na mənəkumbə mə búud dí, í á bə nyāη ηgə kîm jé, nyāη ηgə kîm jé. Kakúlə jəəηg mú sá ná lúlúú ózimbi kú wambulə sá í ámə sīy yí. A mú ntāg ci ná bwə kág nə Pwól lunğula ízambid.

35 Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yā bádulə njów yí, ózimbi bwə á ηkēny nyə gwəw nəcé buud bwə á bə nji ná bwə sá nyə bəw, 36 nəcé, bēsh bwə á ηgə bə nyə bwə ηgə kîm ná: «A jələ nə yə!»

Pwól ηgə kaad mísh mə buud ə ləəm dí

37 Ja í á ka bə ná bwə wál zə nyíi nə Pwól lunğula ízimbi dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə ji nə ηkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gurék í? 38 Ntó ji ná wo dí mwān Igîpten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa ná ndéé a mú kə nə izhilunğanə otóóshin onə shí a shwéeshá dí yé?» 39 Pwól mú bəsa nə nyə ná: «Mεε mə ji mwā *Yúden á Tárus, shí á Silisî. Mə ji muud á ηgwála wúsə kú bə zhizhe ηgúηgwála yí. Mə jəgula nə wo ná wo yág mə fwála, mə fwóg lésa nə buud óga.» 40 Nda bwə á magulə ná a lásúg ná, Pwól nyə á ka tōw na ícé í mákuú yā bádulə njówúd, a mú fufə búud mbwə. Buud bēsh bwə mú ji kúl-kúl nə kufug. Pwól mú tééd lásulə nə bwo kál lú hebarə dí, nyə ná:

22

1 «Yé bwáəηg nə odá, gwágulágá kəəd mə zə kaad bídí míshúd yí.»

2 Ja buud bwə á gwág nə Pwól ηgə lésa nə bwo kál lú hebarə dí yí, bwə á nyíηgə mpu ji okúl-ókúl ná kufug. 3 «Mə ji mwān *Yúden. Mə a byēl Tárus á Silisî, nji mə á wəof wa ηgwála gaád, mə ηwa námə njígulá wa wə Gamalyel. Njígulá wəəηg í á bə njígulá á ná mə á bə məcçə mə impáábə bíshé mbií í á jələ yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bíηgə sá múús éga. 4 Buud bēsh bwə á bə zhíga wá, mə a lwágulə bwo cúwúlí á shwiy. Mə á də bii bwo, də wóolə bwo, də wusə bwo mímbwugud, təə budúm təə budá. 5 Ajeláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə ηkul mpu bwiηg lân wām. Bwə wə bwə á yə mə okálad shú bwáəηg wá Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə ké bii bəəηg wá nūη mə zə nə bwo wa Yurúsalem ná bwə zəg bwəma nə íntúgúlí.

6 «Í á ka bə nə mə, mə ηgə shísh Damás, ηgeε tām mwásə, yáag-yáag mənkenya mú

zhu jon dí, zə lyɛ mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ɲgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí?” ⁸ Mə mú jí ná: “Cwámba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarêt, mə wə wó ɲgə lwágulə cúwáí yé.” ⁹ Buud ó gwoonɲg bâm bwé á dúg mənkenya nji bwé kú gwág kál í á ɲgə lás nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwámba e, mə sáág jí?” Cwámba nə mə ná: “Wəólúg wo kág Damás. Nûɲ wə bwé é kə jaaw wo sâ jêsh Zembî mé ci ná wo sáág yí é.” ¹¹ Nda mísh mé á ntáma mə nə mənkenəwa məonɲg ná mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoonɲg bâm bwé ɲgə bii mə mbwád.

¹² «ɲgwól múúd nyə á bə nûɲ ná Ananíyas, nyə á də gwəɔ Zembî nda məcəɛ mə cí ná. Oyúden bēsh bwé á bə nûɲ wá bwé á də ságusə nyə. ¹³ Muud wəonɲgə nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwáanɲg Sól e, mísh mé bánúg wo.” Námé cé jəonɲgə di, mísh mé mú dúgya mə, mə mú dúg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembî odá nyə á féesh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tátəlí múúd, wo gwág lósú á mpu yé. ¹⁵ Nəcə wo bá bə wúshined yé, bwiiɲg búud bēsh isâ wó mé dúg nə byəonɲg wo mé gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndeé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbúg jíné dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísám myô.”

¹⁷ «Mə á ka nyiɲgə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nûɲ dúl jwəw di, mə ɲgə jəgula *Luɲ mé Zembî dí cwû, mə seegya mə músə nda *shíshim wâm mé wú mádí nyúúlád. ¹⁸ Mə mú dúg Cwámba ɲgə ci nə mə ná: “Nə cá! Ləeləgú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwé ámaguləyé lân wó é bwiiɲg shú dām yí.” ¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwámba, bwé bwey mpu ná mə á də kə *mámpáánzə mé mínjígúlá mé Oyúden dí kə də bii búud bwé á də *búgula wo wá də wá bwo mímbwug dí, də yíd bwo nə milwón. ²⁰ Ja gwáméfwó bwé á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínəɲg mə ɲgə magulə buud bwé á ɲgə gwú nyə wá, mə wə mə á ɲgə baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwámba mú ci nə mə ná: “Kaág, mɛɛ mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoɲ í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóshin

²² Buud bwé á ɲgə gwágulə nyə ná ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwé mú kím gwów-gwów ná: «Jímbálúgá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə jí shí gaád!» ²³ Bwé mú ɲgə kím, bwé ɲgə tí mikáándá, bwé də myeɛg mífumbyá gwəw. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóshin mú ci ná bwé nyiɲgálúg nyə luɲgula ízimbi dí, bwé kág yíd nyə nə milwón, a jáawug sâ bwé ɲgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwé á wóolə nyə nə mikwoolú mí kúúdú ná bwé zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jí lúlúú ózimbi təd í á bə cínəɲg yí ná: «Ye bi búsə nə zhíí ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lósú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne jí bəle bə múúd ləom á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóshin mú kə jí Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo jí bəle bə múúd ləom á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóshin mú ci nə né ná: «Mɛɛ mə a wá zhwoɲ *mwaanê shú ná bwé máguləg ná mə bəg muud á Róma.» Pwól ná: «Mɛɛ mə jí mbyágá.» ²⁹ Buud bwé á bə ná bwé zə yíd Pwól a lásúg wá bwé mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wá á mé sá ná bwé wálúləg ɲkəda éne.

Pwól má kaad mísh mé ósémbye ɔ mílósú wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sâ *Oyúden bwé á ɲgə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mənəkəda, a jəw milúlúú myá ofada nə *Gwoonɲg ósémbye ɔ mílósú wá Zembî bēsh bwé zə seɛɲgya. A músə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshád ná a káádug.

23

¹ Pwól mú bân mísh dúg *Gwoonɲg ósémbye ɔ mílósú wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanɲg, mə ɲgə sɛy nə Zembî lám ná sán zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwé á bə nyə kúnə-kúnə wá ná bwé nyífəg nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo jí nda mbéé fifim bwé mé shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mé zə jí na

shí ná wo zá sám̄b mə lású nda mácc̄εε má jí ná, n̄ji wo abé̄ȳyé s̄a mácc̄εε mə ngá ci yí, wo yida lwâm ná bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá á bə cín̄ɔŋg wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaan̄g, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajəláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud básé na Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású di wá básə bóól *Osadwisyên̄ bóól *Ofarizyên̄ ná, nyə á k̄im cín̄ɔŋg cwû ná: «Bwaan̄g, mə jí Farizyên̄, mwân Ofarizyên̄. Mə təl k̄ɔɔd̄ad n̄acé mə ngélə bwánd nə búgá nə mimbimbə mí bá gwûm.» ⁷ Námə n̄ji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyên̄ bán̄ɔŋ Osadwisyên̄ bwá mú s̄ɛ̄ɲusa mák̄əl, gúfúgá ósém̄bye ɔ milású í mú bóóg má̄ɲk̄əw məbá. ⁸ N̄acé Osadwisyên̄ b̄an̄ bwá də ci ná muud má yə yé cugé nə ɲkul kwo gwûm, s̄a bwá j̄ɔw ná *é̄ngales yí í cúgé, gúl s̄a cúgé námə ná *j̄im. Ofarizyên̄ b̄an̄ bwá də magulə ís̄a bȳɔŋg bȳesh ná bísə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oyí̄guli ɔ mácc̄εε bwá á bə Ofarizyên̄ wá bwá mú t̄ɔw ótátəlí ngə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sə b̄an̄ s̄ə adúgέ ná muud éga jí nə gúl s̄a máb̄εξ. Jí nə ɲkul bə ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ɲkí nt̄ag ngwól é̄ngales.» ¹⁰ Zhuyá músə bul yáág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə n̄ūɲ kə yíl Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á b̄ε cín̄ɔŋg yí, Cwám̄ba mú zə wóós wá Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ɲkúl. Wo má bwaagulə l̄an̄ wám wa Yurúsələm, í j̄ii ná wo kэг námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá c̄eel gwú Pwól

¹² Mán m̄el̄əm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwé ci íd̄aw nə m̄əɲgul, bwé ná, ɲkí bwé agwúyé Pwól bwé bə nə m̄əzhún̄gúlú. ¹³ Buud bwá á sá kúdúgú j̄ɔŋg wá bwá á bə buud c̄ɔ məwûm mán̄ɔ. ¹⁴ Bwá á ka kə d̄úgya nə milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sə má j̄ɔw m̄əzhún̄gúlú s̄ádí ícug dí, s̄ə má ci id̄aw nə m̄əɲgul kə wóós ja s̄ə é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í j̄ii

já gaád ná bin̄ɔŋ *Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî bi d̄úgyág nə lúlúú á ózimbi, a zég nə Pwól bídí ná bi mə zə faas lású yé. Sə má shín̄ kwəm̄usa ná s̄ə é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú j̄ɔŋg. A músə kə nyíi lun̄gala ízimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú j̄ɔw ngwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a jí nə s̄a á kə jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg é̄ne mú kə nə ncwámá ni wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyə ámə j̄ɔw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zég jaaw wo gúl s̄a.» ¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nyə koogú kə jí nyə ná: «Jí wó c̄éel jaaw mə yí?» ²⁰ A mú b̄ɛsa nə né ná: «Oyúden bwé má shín̄ kwambulə ná bwé zə ci nə wo ná wo kэг nə Pwól mán̄ Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî dí nda bwá c̄eel kə faas lású yé. ²¹ W̄εε kú bá magulə. Básə buud c̄ɔ məwûm mán̄ɔ bwé ngé bwéel ná bwé gwú nyə wá. Bwé má ci íd̄aw, ci málwəg, j̄ɔw ná bwé bág nə m̄əzhún̄gúlú ícug bȳán̄j̄ud ɲkí bwé b̄ə kú gwú nyə. Bwé ngə bwánd n̄ji ná wo máguləg s̄a bwé cí yí, bwé má bwey kwəm̄usa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd̄ mwân ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má shín̄ zə lwágulə mə kúdúgú ga.»

²³ A mú j̄ɔw milúlúú mímbá myá ozimbi t̄əd, nyə nə bwo ná: «Kwəm̄usagá ozimbi mit̄əd mímbá, nə b̄ɔŋg bwé də ju nə ikabulí wá məwûm zan̄gbá nə ifulísh mit̄əd mímbá bwé b̄ag zə kə Sezaré m̄əwəla ibuú m̄a mpwóbulú dí. ²⁴ Bwé kwəm̄usag námə íkabulí shú ná bwé kэг nə Pwól a kú shwúg jús kú bw̄im b̄ɔgú kə wóós nə nyə wá ngwám̄ana Felígús.»

²⁵ A mú cilə kálaad nt̄aga:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, má cilə lwám̄ ngwám̄ana Felígús. Wo ɔ lás ɔ! ²⁷ Muud má ngá ntí wo éga, Oyúden bwé ámə bíí nyə, bwé mú shín̄ bə ná bwé gwú nyə. S̄án̄ɔŋ ozimbi s̄ə mú f̄εm̄ashi nyə n̄acé s̄ə ámə gwág ná a jí muud á Róma. ²⁸ Mə ngá ka s̄ɔ ná mə wám̄búlə cwoomb bán̄ɔŋ bwé yə nə ndí yí, má ámə kə nə nyə bwádí Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî dí,

²⁹ mə mú kwey ná bánónɔ̄ bwé ɲgə sɛ̄ɲasa məkəl ísâ í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ɲkul sá ná bwé gwúg ɲyə ɲkí ná bwé wáág ɲyə mímbwug dí má.

³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga ná bwé ɲgə bwéél ná bwé gwú ɲyə ná, mə mə ka ntí wo ɲyə. Mə mə námə jaaw búúd bwé ɲgə wáamb ɲyə wá ná bwé zág bwaagulə ɲyə məbɛɛ mé nŋ wódí.

³¹ Ozimbi bwé á ka sá nda ijwŋga í á bə ná, bwé mú ɲwa Pwól kyey nə ɲyə bulú nə bulú kélə nə ɲyə Antipátris. ³² Mán mələm, bwé mú bíd ná bəɲg bwé á ɲgə ju nə ikabulí wá bwé kág nə ɲyə shwóg, bāɲ bwé mú nyiɲgə nə mpúsə kə luɲgula ízambid. ³³ Bəɲg bwé á kə nə Pwól wá bwé mú kə kumə Sezaré, bwé músə yə ɲgwámuna kálaad, bwé lwágulə námə ɲyə Pwól. ³⁴ ɲgwámuna mú lɔ̄ kálaad ná ndéé a mú jî Pwól kóómb mpál shí kwáádə nyé nyísə yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. ³⁵ A mú ci nə Pwól ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínónɔ̄ básə nə lésú wá bwé bá zə yí.» A mú lwām ná bwé kág jil ɲyə luɲ má Herod dí.

24

Pwól mə kaad wə Felígús

¹ Mpúsə mwəw mətəon ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənəɲ bóól ócúmbá buud nə ɲgwól lwóya bwé á də jəw nə Tertúlos yé bwé á wóos Sezaré. Bwé mú zə shwəman Pwól wə ɲgwámuna. ² Bwé mú jəw Pwól. Tertúlos mú tééd ɲgələ búgə ɲyə lésú, ɲyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wə mə sá ná sə búlug mpu cugə ná shɛɛ nəcé wóó mbií wó ɲgə kyey nə ijwŋga yí, í mə mpu kwambələ lwoɲ buud jísú. ³ Sə ɲgə lɔ̄ wo kúkúl jəsh nə wəla dēsh shú jəjə sóólúgú wə wəɲg. ⁴ Mə abulé ɲgə julə lwóɲ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlég mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jə fúlú ná. ⁵ Sə mə kwey ná muud éga jisə ɲkí jág wagəwo. ɲyə wə jisə lúlúú á ɲkəomá buud bwé jəw ná buud ó Nazarət wá, ɲyə wə ɲgə təl *Oyúden bəsh wə shí mishwun ná shwu. ⁶ ɲyə a sɔ̄ námə ná a séémbəli *Luɲ mə Zembí, sə mú ka bií ɲyə. * [Sə á jii ná sə mə lás lésú yé nda məcɛɛ

mású mə ɲgə ci ná. ⁷ ɲjî Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin ɲyə á lələ zə nə júdə zə déég sə ɲyə, ⁸ a mú ci ná buud bánónɔ̄ básə nə lésú wá bwé zág bɛɛ ɲyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ɲgə jî ɲyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə məbɛɛ mēsh sə ɲgə bwaagulə ɲyə má.»

⁹ Oyúden bwé mú mpu bwaagulə lésú ni wēsh ná ntó wə jisə yé. ¹⁰ ɲgwámuna mú yə Pwól lésú, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoɲ jisú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wām nə búgə. ¹¹ Mə ɲgə kúnəw bád kə Yurəsəlem ná mə kə yə Zembí gúmá, í afwóyé sá mwəw wúm nə məbá. Wo jî nə ɲkul je fyál sə mə ɲgə ci ga. ¹² Bwé abwélé kwey mə Luɲ mə Zembí, ɲkí *məmpáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí, sá muud sə ɲgə sɛ̄ɲasa məkəl ɲkí ntəg ná mə ɲgə wá zhizhəom ɲgwəla. ¹³ Sə jəsh bwé ɲgə ci mə ni, bwé cugé nə ɲkul lwágulə ná jisə búbálé. ¹⁴ ɲjî, mə mpú magulə wódí míshád ná, na zhí bwé mə jəw ná ɲkəomá ni dí wə mə ɲgə yə Zembí á impáambə bísú gúmá yé, mə ɲgə *magulə sə jəsh jisə cilyá kálaad məcɛɛ nə ókálaad ɔ̄ *búúd ɔ̄ micúndə dí yí. ¹⁵ Sə bwé ɲgə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá sá yí, gwə námə wə mə ɲgə bwánd nə búgə yí. Jisə ná buud bwé bá gwúm, tə bəɲg ó anyunywaə, tə bəɲg ó abábəw. ¹⁶ Gwə wə jí ná, mə ɲgə wá ɲkul ná mítédúgá myá lám mí bág mə tətəlí ja jəsh mísh mə Zembí nə mísh mə búúd dí. ¹⁷ Mə a cínɲali mimbú ɲkí bulya ná ndéé mə á ka zə ná mə zə yə mímbúbúwá myá lwoɲ buud jām mikwíindyá, mə kəenzh námə ílím, ¹⁸ ja jəɲg wə bwé á kə kwey mə Luɲ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntəg kú nə gúfágá búud, kú nə icucu. ¹⁹ ɲjî gúl búbaalé Oyúden wə Azí wə bwé á bə, bwé wə básə ná bwé zág təw wo míshád shwəman mə, ɲkí básə nə sə bwé lámusa nə mə yí. ²⁰ ɲkí ntó dí, buud óga, bəɲg bwé təl óga bwé jááwəg ɲkí mə a shí biil nə wəɲ ja mə á kaad *Gwoɲg ósəmbye ó mílású wə Zembí dí yí. ²¹ Ye ɲjî ciyá mə á ci mə təl tām kəod ná: “Mə təl múús kəodud nəcé mə ɲgələ magulə ná mimbimbə mí bá gwúm” yí?»

²² Felígús nywáá ɲyə á bwey bul mpu isá í dúgyá nə zhí Pwól ɲyə á ɲgə bɛɛ yí. ɲyə

23:30 24.5-8 **24:1** 25.2 **24:5** 17.6 **24:6** 21.28, 30 **24:6** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **24:14** 9.2 **24:15** 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 **24:16** 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 **24:17** 11.29-30; 21.17-28 **24:21** 23.6; 24.15 **24:22** 9.2

á ka bíd bwo ná bwá bâg shúgula zə, nya nə bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mə bá wóós yí, ja jəŋg wə mə bá zə faas lésú wán yí.»²³ A mú ci nə lúlúú ózimbi təd ná a bááguləg Pwól, nji a bíd ná a jéég ŋgə wiinzh nyúul, a kú kaambələ nə buud bə nə bwá kú zə dúg nya.²⁴ Baalé mwôw mə mú cə. Felígús bá mudá yé Drusíl shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zág jaaw bwo sâ í dúgyá nə búgə búgúlálə Yésus-Kríst yí.²⁵ Nji, Pwól mú ka ŋgə bul lás lésú cugələ cug á tətəlí, dúlə mpu bii lâm, nə lésú sémyé mílású í bá zə sîy yí. Felígús mú gwág íkukwendə, a mú ci nə Pwól ná: «Fwog je nyiŋgə jíga ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.»²⁶ Nyə á ŋgə bwánd nə búgə ná Pwól nyə é je yə nyə *mwaanê. Gwá wə í á sá ná a dúg bul jôw nyə ija ija zə də lésa nə nyə.²⁷ Mimbû mí á cə mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ŋgə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lágə Pwól mímbwugəd.

25

Pwól mə kaad wə Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgúd. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsəlem. ² Nə milúlúú myâ ofada, nə otówe ə shwóg wâ *Oyúden bwá mú zə shwáman Pwól nyədí, bwá téég nyə məbwə, ³ ná a bwígúg bwo ná ŋkwonjá, a ntíg Pwól Yurúsəlem. Í á bə bwá mə shîn cwə yuug ná bwá zə gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bəsa nə bwo ná Sezarê wə Pwól jí mímbwug dí yé, nyáməfwó Festos mə zə námə kə wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ə shwóg bán bwá zág sánŋ kág. Nkí gúl sâ abúbôw í ŋgə dúgya nə muud wəŋgə, bwá ka kə shwáman nyə nûŋ.»

⁶ Festos nyə a já cínŋgə bwádí mwôw mwəmb ŋkí wúm. A músə shulə kə Sezarê. Mán mələm nyə á kə jí jiya sémyé mílásúd, a mú ci ná bwá zág nə Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsəlem wá bwá mú lyə nyə, bwá mú ŋgə jéég nyə məma minjagə bwáməfwó bwá cugə nə ŋkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwól mú shwə nyúul, nyə ná: «Mə

afwóyé shwey wôŋ nə məççə mə Oyúden, kú shwey wôŋ nə *Luŋ mə Zembî, kú shwey wôŋ nə *Káázəl.»⁹ Nji, Festos mú cəl sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwól ná: «Ye wó magulə nə mə kándug wo Yurúsəlem, lésú wô í kág lís wu mə njúl?»¹⁰ Pwól ná: «Mə tál *mpáanzə mílású mə Káázəl dî. Í jii ná lésú wám í lísúg cínŋgə. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woməfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Nkí jísə mpu bə ná mə jí nə məbçç, nə mə mə sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugə nə məbçç ísâ byêsh búga bwá ŋgə jéég mə íga dí, muud nyə ajaláyé nə kəenzh mə ná bwá kág gwú mə. Mə jii ná lésú wám í kág wə Káázəl.»¹² Festos bánŋ osémye ó mílású bə bwá mú də lésa na nə ndéé a mú ci nə Pwól ná: «Wo mə jii ná lésú wô í kág wə Káázəl, wo é ka námə kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cə. Njwú-buud Agarípa mú zə wóós Sezarê, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínŋgə fwámé zhwoŋ mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú mə Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lágə ŋgwól múúd wa mímbwugəd. ¹⁵ Ja mə á kə Yurúsəlem yí, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgə, bwá ná mə máguləg ná a jí nə məbçç. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ə Róma bwá cugə nə ŋkul kəenzh múúd ná a yág, muud wəŋgə bánŋ buud ə lésú bə bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgə kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sánŋ bəsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyiŋgə neela, mə mú jí jiya sémyé mílásúd, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zág nə muud wəŋgə. ¹⁸ Buud ə lésú bə bwá mú námə zə, nji ísâ bwá á ŋgə ci nyə yí í kú bə nə ísâ í abúbôw mə mə á ŋgə téduga yí. ¹⁹ Bánŋ bwá á ŋgə séŋusa məkəl ísâ í yábə wánúd. Bwá á ŋgə wáám nyə nə lésú mə ŋgwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgə nyə á yə, Pwól ka ŋgə ci ná a jí kuwó. ²⁰ Məçç mə a shígə ka mpu sâ mə sáág yí. Mə á ka jí nyə ŋkí a jí nə ŋkul magulə ná a kə Yurúsəlem, lésú yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kág wə Káázəl, nyə wə kág sámb wə. Mə á ka námə ci ná

bwá bááguləg nyə njów mímbwug kə wóós ja má é bá kənd nyə wá Káázəl yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məméfwó má cəel námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á lâm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə isâ í gúmá byêsh í də bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə milású, bəñəñ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wá ngwála. Festos mú sá nə bwá zəg nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bəsh búsa wa wá, bi má dág múúd éga? *Oyúden bəsh wá Yurúsəlem nə bəəng wá wa, bwá á shwəman nyə mádí bwá ngə yáag nə nyə ajáláyé nə kwo cəgə. ²⁵ Jám kóómb dí, mε mə a shígé dág nə a má sá gúl sâ abábôw á jəlá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jî ná lású yé í kág wá *Káázəl ná, mə á ka námá magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sâ má cíləg Káázəl shú lású wəəng dí yí. Gwá wá má ámə zə nə nyə wódí nə nkí wo e sá nə a lásúg íí, mə je bii sâ má cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúmbálé nə mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sâ nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já nííd.» Pwól mú séém mbwə, a mú tééd kəəd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág nə í má bul jəla mə nda má tál wódí mpwóómbúd múús nə mə zə kaad shú isâ byêsh Oyúden bwá ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byêsh, wo mpú námá isâ bwá də sənəsa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo nə wo gwágúləg mə nə lâm jísów.

⁴ «Oyúden bəsh bwá mpú cəg jám té wúlə shí. Bwá mpú nda má á ngə cəgə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwá bwey mpu nə kóómb yəbə wúsú dí mə á bə nkəómá í búl bə nə nkúd yííd, mə á bə *Farizyən. Nkí bwá cəel, bwáméfwó búsa nə nkul je bwiing lāñ wām. ⁶ Mə má zə tōw kəədud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembî nyə á kaag odá yí, mε ngə bwánd nywo nə búgə.

⁷ Ibəend wúm nə íbá byêsh sá búsa nə ndí yí í ngə yə Zembî gúmá bulú nə mwásə kú yəw. Ibəend byəəng í ngə bwánd ŋkaagə nyəəngú nə búgə. Yé Njwú-buud, wām bwándúlə wəəng wá Oyúden bwá ngə wáámə mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāñ bí cúgé nə nkul magulə nə Zembî ngə gwúmushi mimbimbə yí? ⁹ Mε mə á fwo námá də tédəga nə má jəlá nə bul lúmbəli nə jínə má Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námá wá má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bii zhwoğ obúgula nə nkul milúlúú myā ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námá bə cūñ nə buud bwá á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáánzə mə mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwáí, də yímbəli bwo nə bwá kílyág búgə ján. Mə á nteəng námá sóólúgú wām, mə kə də bə obúgula míngwála mishúsúd. ¹² Gwá wá í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myā ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kág sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dág nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Mənkenya mənə má mú lyə sənəñ buud ó gwoəng bām. ¹⁴ Sə bəsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lú aramyé dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí? Mpug nə wo cugé nə nkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zə e, Cwáməba?” Cwáməba ná: “Mə Yésus, mə wá wó ngə lwágulə cúwáí yé. ¹⁶ Nji, wəəlúg, wo tówúg tətəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bág mə kágə mílwámá, wo bwiing sâ wó má dág yí nə byəəng byêsh má bá nyiingə zə də lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cəg wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jəsh má é lwām wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kág bəny bwo mísh, bwá wúg yídúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wá Zembî. Búgə bwá é *búgula mə yí í é sá nə bwá lágúg ijuugá í *mísám myāñ bwá mú ŋwa jiya, bəñəñ bəəng búúd bwá mú minkəñkə nəcé ngələ búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sâ má á dág í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyəny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njəənd, mə tééd kə

26:1 9.15 26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16 * 26:14 shushwom: Bwá á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8

búúd ɔ Damás dí, mə mú nyingé kə bəɔŋg wā Yurúsəlem nə bəɔŋg wā Yudéa yēsh dí, kə námá íkúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh ná bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəɔnd yid wə Zembî, bwá mú cugə cug í lwágulə ná bwá má cénd mítédúgá yí. ²¹ Sâ jəɔŋg wə Oyúden bwá á kə bií mə *Luŋ má Zembî dí, bwá ŋgə sɔ ná bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcə Zembî, shú ná méé ŋgəg nə bwiing kéel, bwiing íkúkágá, bwiing ócumbá buud. Mə ŋgə bwiing nji sâ *búúd ɔ mícúndə nə Moyíz bwá á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sâ gwəw. ²³ Í á bə ná *Kríst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúlə, á jəlá nə bá bwiing kúl jísú nə byəɔŋg í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwôl mə cœel ná Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwôl ŋgə kə shwóg nə kəɔd yé ntáni, Festos mú ŋkáánd ná: «Pwôl wo ji lad. Bulúle mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwôl nyɛ mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású mə ŋgə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. ²⁶ Njwú-buud mə ŋgə lésha nə ndí kú fúndə yé, a mpú isâ ini. Mə tédúgá nə mə anjê nə kwab ja má ci ntó yí, nyə ajágé təɔ sâ na. Nəcə isâ byəɔŋg í á shígé də sîy íshwoo mǎfəfəd. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isâ *búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ŋgə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo sáag mə nə mə bəg krísten ɛ́!» ²⁹ Pwôl ná: «Í bəg ntó təɔ kíkídiga təɔ jáyé ja. Mə jəgula nə Zembî ná təɔ wo, təɔ buud bēsh bwá ŋgə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənəkəda nda má jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw, nə ŋgwámuna, nə Berenís nə buud bēsh bənŋə bwá á bə bwá njúl wá. ³¹ Bwá músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé təɔ sâ búšə nə ŋkul gwú nyə nə ndí yí, kú námá bə təɔ sâ bwá wáləlág nyə mənəkəda yí.» ³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jî ná lésú yé í kəg wə *Káázel, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəɔnd mə Pwôl kálə Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwá kənd sá Itali yí, bwá á ŋwa Pwôl nə míl mímbwug, bwá yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəɔŋg í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánúnî bwá á də jəw ná Kında mə *Káázel yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ŋgə kə mábwûŋ mə Azî yí. Sə á bád cínəŋgá, mú kyey sənŋə Aristárug muud Masedwân nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán məlâm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lām nə Pwôl, a mú bíd nyə ná a kəg óshwə bé dí, ka bwá é ŋgə yə nyə isâ. ⁴ Sə mú tí na. Nda ŋkwə bwá á ŋgə ntágulə sə ná, sə á ŋgə baag kóómb fuundú mǎŋ á Shíprə ŋkwə bwá á də bə bwá mú ŋgə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína mǎŋ mâ Silisî nə Pamafíli, sə mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisî. ⁶ Cínəŋg wə lúlúú ózimbi wúsú nyə a dág ŋgwól titíma á Aləgəzandrî təl ná a kə Itali yé. A mú nteɔŋg sə titíma wəɔŋgád. ⁷ Sə á ŋgə kə ntáni, júgə cúnə nə cúnə, sə ŋgə kə togútoogú, já zhíd zhwog mwəw nə ndéé sə mú kə wóós ŋgeé Kanídu. Nkwə kú bíd sə fwála ná sə shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú mǎŋ á Kúrēt ŋkwə bwá á də bə bwá mú ŋgə cwaaləwo yí. Sə á ŋgə kə ŋgeé Salmóne. ⁸ Sə mú ŋgə líduga nə ŋgələ baag na fuundú mǎŋ nə ndéé sə mú kə wóós kúkúl bwá dá jəw ná: «Jəjə mábwûŋ» yí, ŋgwála í njúl kúnə-kúnə nə cínəŋgá nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sə. Ka námá nyingə bə ná nda wəla lú ici í ídəw* í á cə ná júgə í á zə bə ŋkí wagəwo. Gwə wə Pwôl nyə á ka zə kéwəli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəɔnd ga í é bə sə ŋkí jág ŋkǎŋgula. Mə dág ná sə é jímbal mímbag mísú, təɔ titíma, sə je námá gwíli míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyɛ mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amadí, a kú gwág sâ Pwôl nyə á ci yí. ¹² Nda bwûŋ dəɔŋg í á shígé bə jə bwûŋ búud bí nə ŋkul cínəŋgali ŋkwân yí ná, zhwog buud bwá mú ŋgə ci ná sə cəg cínəŋg, sə səŋg ná sə kúməg Fenígús, bwûŋ á Kúrēt, sə kəg cínəŋgali ŋkwân wu. Bwûŋ dəɔŋg dáá dúsə mbəg ŋgeɛ

26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 **26:26** Yuá 18.20 **26:28** 11.26 **26:31** 23.29 **26:32** 25.11-12

27:1 25.12 **27:2** 19.29 **27:3** 24.23; 28.2 **27:9** 2Kr 11.26 * **27:9** ici í ídəw: Í á də bə zəŋ. Bwá á də sá zəŋ nyəɔŋg wəla lə bwóógúd ŋkwə bwá njúl ŋkí yáag. † **27:12** məkóól mə jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féel-féeli yé ŋkəw á oféel-féeli ó iciyá dí.

mpédúgá *mækóól má jwôw† nà kóómb jwôw í dâ jímæ yí, í njúl námé mbæg ηγεε mpédúgá *mæncwúm mæ jwôw‡ nà kóómb jwôw í dâ jímæ yí.

Mama ηkwô má zə kunɔ m̄ɔ

¹³ Gúl ηgúnɔgúl í dâ zhu mækóól má jwôwS yí í mú ηgə wɔɔlæ. Bwə mú téduga ná búsa nà ηkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í dâ sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ηgə bɛ fuundú m̄ɔ á Karêt. ¹⁴ Kú námé bwey, mæma ηkwô bwə dâ jôw ná Erakilôn* yé mú zhu nún ηkwaméd zə byaluga nà bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal tâw ná, fwála mæ kwo tál nyə yí í a shígé ná bæ. Sá mú bíd, ηkwô mú ηgə kə nà sá kóómb í ajáláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə cɔ mpúsə ηkwamé bwə jôw ná Koda yí, í mú nywá laa sá ηkwô, sá músə ka tæm balan nà bíbyóól acíg-cíg sá má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofála bwə mú kəl bíbyóól jəɔɔg titíma dí gwôw ná ndéé bwə mú ηgə cɛɛlə mikwoolú lyɛ titíma nəcə bwə á ηgə fúndə ná ηkwô nyə a bá kə nà sá ná ndéé sá kə mága bwún á Síɾət. Bwə mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ηgə kə, kú ná bæ kóómb sá má cɛɛl yí. ¹⁸ Jwôw í á bɛ yí í á bæ ηkwô ηgə ná námé zhíng sê. Sá mú ka tééd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwôw áléel, ofála bwə m̄éfwó bwə mú ηgə wusə isâ í titíma májúwód nà mæbwə m̄ɔ. ²⁰ Sá á cugə mwôw ηkí bulya kú ná dúg jwôw jon dí, kú nà tɔw acén-céní, nji wúl mbií yáág-yáág ηkwô ηgə kunɔ. Sá mú shín dúg ná sá b̄ɔn sá á cugəyé.

²¹ Í á bæ námé buud bwə má bul já kú də. Pwôl mú ka zə tâw bwo tútám, a mú cɪ nà bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sâ má a ηgə cɪ yí, ηki sá á shígé tí mákuú Karêt, sá á mbəm sásulə míga mícúɔ nà intáma. ²² Má ka cɪ nà bí ja gaád ná bi lwóyág inkáɔ. Cug múúdí í ájímbeé wa tɔw ηgwúd. Sá jí nà ηkul ntáma, nji titíma. ²³ Zembî má gwág nà ndí yé, má ηgə yə gúmá yé, ηgwól *éngəles yé nyə ámə wóós mādí bulú gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nà mæ ná: “Pwôl, wo kú bæ nà ifwaas. Í j̄ɔ ná wo kúmæg wə *Káázəl. Zembî nyə e cug námé búúdí ɔ titíma gwô nəcə wo.” ²⁵ Gwə wə má

cɪ nà bí ná, oshwə b̄am, lwóyágá inkáɔ. Mæ ji nà búgə nà Zembî ná isâ í é bæ nda nyə ámə jaaw mæ ná. ²⁶ Sá é kə mága nyúl ηkwamé dí.»

²⁷ Í á ka zə bæ, ηkwô má jéɛla nà sá ntúni ibulú wúm nà ílól. Bulú wúm nà n̄ɔ dí, sá ηgə ná námé ntún m̄ɔ bwə jów nà Adriyatík má dí, isâ í tâm bulú, ofála bwə mú gwáduga ná sá mú kúnə-kúnə nà nyúl shí. ²⁸ Bwə mú wusə zhwanɔgula májúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda mæwúm málól nà zangbá. Sá mú shísh shwóg, bwə mú kwo wusə zhwanɔgula, bwə kwey ómáda mæwúm mábá nà mwɔɔmb. ²⁹ Bwə mú bæmb ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á mækwoógúd. Bwə mú wá máshwamá mán̄ɔ bán titíma dí, bwə ηgə wímb ná mán í léélug lâm. ³⁰ Ofála bwə mú ka zə bií tédúgá ná bwə túb. Bwə mú shul bíbyóól acíg-cíg májúwód nda sâ má cɪ ná bwə kə wá máshwamá m̄ɔ lúú titíma. ³¹ Pwôl mú cɪ nà lúlúú ózimbi ná: «ηkí buud óni bwə bə kú ji titíma dí, bí kú faam nà shwiy.» ³² Ozimbi bwə mú sám̄ɔ mikwoolú mí bíbyóól nà ndéé í mú wô.

³³ Té bwə á ηgə bwánd ná mán í lámúg yí, Pwôl nyə á ηgə cwíny buud ná bwə dég ídâw. Nyə á cɪ nà bwo ná: «Í má bæ mwôw wúm nà mán̄ɔ múús bi njul bi ηgə bwánd, muud kú də. ³⁴ Má ηgə j̄ɔ ná bi nyíngəg tééd ηgələ də, sâ jəɔɔg í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbalé tɔw ntand shilú ηgwúd wa.» ³⁵ Nji nyə á shín cɪ ntáni yí, nyə á ηwa buléd, a jəgula nà Zembî ná ndéé a f̄ɛy, a mú tééd dólə. ³⁶ Bêsh m̄anyúúl má mú lal, bwə mú ηwa ídâw ηgə də. ³⁷ Sá bêsh sá á bæ titíma dí buud mitəd mímbá nà mæwúm zangbá nà ósaman. ³⁸ Ja bwə á shín də jílə yí, bwə á ka zə sɔ mæzhí mæ sá ná titíma ηwág yísa. Bwə mú wusə ídâw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka lâm yí, bwə a shígé yag shí bwə á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə m̄ɔ í á zə shúsə cínú. Mbwaanzulə shé í á ηgə nyín cínɔng. Wu mbwaanzulə wəɔng dí wə bwə á dúg ná bwə cɛɛl kə tál titíma yé ηkí í á bæ nà ηkul s̄ɔ ntó. ⁴⁰ Bwə á ka wiinzh mæshwamá m̄ɛsh bwo mpángulə mwo májúwód, bwə wiinzh námé mikwoolú

‡ 27:12 mæncwúm má jwôw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 mækóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ηkwô wəɔng má dâ zhu ηgeε mæncwúm má jwôw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1 27:34 Luk 12.7 27:35 Luk 22.19

mí sá í dɛ fiinzh titíma yí, bwé mú wɛɛf *sanda ɲgúl, ɲgúl mú ɲgə kə nə titíma kóómb mbwaanɛlə shɛ. ⁴¹ Nji bwé nda fwo kumə bwûɲ, titíma mú kə mága dúl kú lú shɛ í á bə májúwó dí shí kú ɲgə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shɛ dî í kə yîm. Íkwɔ́ í májúwó í mú dɛ zə jiwa bán titíma dí nə ndɛé bán titíma í mú shîn wôɲ.

⁴² Ozimbi bwé mú dúg nə bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág nə ndɛé túb. ⁴³ Nji nda lúlúú ózimbi nyə á cɛɛl cug Pwôl ná, nyə á ci nə ozimbi nə bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwâm nə bɔɔɲg bí nə ɲkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú, ⁴⁴ bɔɔɲg bwé lúg wá bwé ɲgəg nə badawo mábóómbúd, bóól íbwál í titíma dí bwé ka ɲgə kə cínú. Ntó wá bēsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwôl má kumə ɲkwamə á Malta

¹ Ja sá mé shîn faam nə shwiy ntáni yí, sá mú gwág nə bwé dɛ jôw nyân ɲkwamə nə Malta. ² Mimbyágá mí shí nyɔɔɲg mí á ɲwa sá nə dúl váál ósusa í cúgɛ kúl jêsh yí. Nda mpú nyə á ɲgə nywɔ́ yôɲ í ɲgə fafulə ná, bwé á sɔ́ məma kuda, bwé mú ɲwa sá bēsh nə sá kág gwáala. ³ Pwôl nyə á ka ɲkêny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínɔɲgá nə gúɲ kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwôl mbwád yí, bwé á ɲgə lésa bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ɲgwúl buud. A mé tɛem faam nə shwiy májúwó dí, myéndí í á mágúláyé nə a cúgəg.» ⁵ Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tɔɔ məcəy. ⁶ Bâɲ bwé á ɲgə téduga nə bwé é je dúg Pwôl ɲgə gúsə, gúl ja ná bwé é seegya nji a má yɔɲ kadɛwa shí mbimbə. Bwé á bwánd nə kákáká, bwé kú dúg tɔɔ sá ábúbɔw í bə nə nyə. Bwé mú cénd mítádúgá, bwé ná: «A cúgɛ zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ ɲgwól kâɲ nyə á bə kúná-kúnə nə kúkúl bwé á bə ní. Kâɲ wɔɔɲg njúl kâɲ má Publíyus, lúlúú múúd á ɲkwamə nyɔɔɲg.

Publíyus éne mú ɲwa sá nə cɛɛlí, a mú jil sá nyé dí kâɲ mwôw málóól. ⁸ Sóóɲgá yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ɲgə gwɔ́ nyə, a ɲgə námə bwás ncwú-məcií. Pwôl mú kə nyé dí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka zə bə ná, mí mímbəl myá ɲkwamə nyɔɔɲgá mí mú ɲgə zə nyé dí, mí ɲgə zə yál. ¹⁰ Buud bɔɔɲg bwé mú bul ɲwa sá nə gúmá, gúmá í ɲgə nyîn mimbií mimbií. Bwé á yə námə sá isá í njɔɔnd ja sá á kyey yí.

Pwôl má kə kumə Róma

¹¹ Sá á ji cínɔɲg ɔɲkwoond olóól. Gúl titíma á Aləgɛzandrí í á cínɲguli ɲkwân cínɔɲg ɲkwamə nyɔɔɲgúd. Titíma jɔɔɲg mé máyígyé mé á bə yuug «Məwáás»*. Gwé wé sá á ɲwa kálə nə njɔɔnd shwóg yí. ¹² Sá á kə nə ndɛé kə shulə Sirakús, sá mú já cínɔɲgá mwôw málóól. ¹³ Tíflə sá á tí na yí, sá á ɲgə baag nciindyə nə nciindyə nə ndɛé kə wóós Regyo. Mán mələm, ɲkwɔ́ á məkóól má jwôw† mú kuɲg. Mpúsə mwôw mábá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyɔɲú búsu óbúgula na. Bwé mú jəgula nə sə nə sánónɲ sá jág mwôw zəɲgbá. Mpúsə wɔɔɲg wé sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyɔɲú búsu wá Róma bwé á gwáduga nə sá ɲgə zə. Bwé á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwé dɛ jôw nə Minjów mí ójóɲ mílóól yí. Ja Pwôl nyə a dúg bwé yí, nyə á yə Zembí cúncésh, ɲkul bul wóós nyə nyúúlád. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwé á bíd Pwôl ná a jəg kə ji kál á cɛɛl yí, bá ɲgwól zimbi nyé é dɛ baagasə nyə yé.

Pwôl má bwiɲg Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwôw málóól ntáni, Pwôl nyə á jôw otówe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwé zə bwəma nə nyə kúl nyə á dɛ ji yí. Ja bwé á zə sɛɛɲgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaɲg mə a shígɛ shwey wôɲ nə kúl búud jíshé, kú shwey wôɲ nə ijâm nə ijag ódá bwé á lúgə yí. Nji tɛem bə ntó, bwé á bii mə Yurúsələm, kɛɛɲzh mə məbwə mé búud ɔ Róma dî. ¹⁸ Buud bɔɔɲg bwé á shí jî mə kɔɔd, bwé mú kwey nə bwé bíd mə nəcé bân

27:41 27.22 28:2 2Kr 11.27 28:5 Mak 16.18; Luk 10.19 28:6 14.11 * 28:11 Məwáás məɔɲg wé Kastor bá Polugus. Bwé á bə ozembí wá yábó Ogarêk. Buud bwé á dɛ téduga nə ozembí bɔɔɲg wé bwé á dí baagula ofála. † 28:13 məkóól má jwôw: Í ká nə Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 28:16 24.23 28:18 23.29 28:19 25.11

bwá á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwíy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə ngaan ná, gwá wá má á jî ná lósú wâm í zəg wá *Káázɛl nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə ji nə məshwán nə lwoŋ búúd jâm. ²⁰ Sâ jəŋg wá má ámə sɔ ná shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbáélé mə ji mən̄kəda dí nəc é sâ *Izɛrəyél ngə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwá mú bɛsa nə né ná: «Sá afwóyé bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudéa shú dwô dí, ŋki ntâg ná ngwól *mínyəŋə wúsú má zə jaaw sá wúl bów-bôw lâŋ shú dwô dí. ²² Nji, sá má jii ná woméfwó jáawug ná sá tédúgá wô shú nyəŋg ŋkəomá a búgə wó má kə nyíi ni. Sá ngə gwág ná buud bwá ngə ban nywo kúl jêsh.» ²³ Bónón bwá á cɛɛlə ŋkúmba jwôw bwá bá zə cínəŋg nyádí njów yí. Ja jwôw dəŋg í á jé yí, bwá á zə bwá njúl buud ŋkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wós mpwókugá, a ngə bwíiŋg bwo Faan má Zembî, a ngə sɔ ná bwá máguləg Yésus, a ngə bwíiŋg bwo ná nyə wá Məcɛɛ má Moyîz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndé mí á ngə ci yé. ²⁴ Bóól bwá mú ngə *magulə isâ nyə á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwá á ka ngə bwílya bwá njúl məcán məcán. Pwól mú kwo ci bwo nji sâ ngwúd ná: «Sâ Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáámbé bín mpú mə múúd micúndé Izayí dí yí í má mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:

“Bi mə bá də kənd málwə, nji bi kú bwɛɛ wámbələ;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwɛɛ dúg,

²⁷ nəc kúl búúd ga í má shîn lal mílâm.

Bwá má shîn juwal málwə,

bwá búdal mísh;

ná mísh máŋ má á bá dúg,

məlwə máŋ má á bá gwág,

mílâm myán mí á bá wámbələ,

ŋkwuŋgá bwá á bá cénd kuú njənd,

ná ndéé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembî má kənd búúd bwá cúgə Oyúden wá cug jé jəŋg. Báá, bwá é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shîn ci ntáni yí, Oyúden bwá á shwal bwílya, bwá ngə jág sɛŋusa məkəl.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbû mímbá oncindî, a ngə ji njów nyéméfwó nyə á ngə jəna nə *mwaané yé yí, a dúgá lág búúd bwá á də zə nyádí wá, ³¹ a ngə cúndə kéel á Faan má Zembî, a ngə jíguli buud minjígulá mí dúgyá nə Cwám̄ba Yésus-Kríst myá ná kpwoó kpwoó, kú nə gúl sâ í ntágulə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Də mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cəel jíguli bwo váal bí nə nkul mpu cugə sɛɛngí, Oyúden bənnə ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembî mə də ηwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mánkəw məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 í, Pwôl ηgə lwágulə váal múúd ji nə nkul bə tátəlí mísh mə Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli nə buud bəsh búsa osól ə mísam, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Nə ndéé, buud bəsh búsa nə nkul dúg cug nji nə kwíindyá mə Nkənkə Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ηgə kə nə buud wə Zembî.

(2) Nyíngələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə nə kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcé á cəel bwo, búsa kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15 dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jələ nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə bédále zhwoɡ buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sənəη sá bəg kúnə-kúnə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembî nyə a jəw mə nə mə bəg ntó, Zembî nyə a féesh mə nə mə bwíingug Jəjə Kéel dé. ² Bweyálə Zembî nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dəηg, a sá nə *buud ə mícúndə bə bwə cíləg ηkaagə nyəηgú Kálaad Zembî dí. ³ Jəjə Kéel dəηgú dúsa ləη mə mwān yé nyə á zə byél mpwoη buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə nkul á Shíshim mə Zembî ja nyə á gwúmushi nyə

yí; cínoηg wə nyə á mpu lwágulə nə Cugye wúsú Yésus-Kríst wəηgú ji *Mwān mə Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwonə mə Yésus dí nə mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wəηg wí nə mə sáag nə ikúl byəsh í bəg nə məgwág mə búgá, jínə dé í mú ηwa gúmá. ⁶ Bì búsa námə búúd ə ikúl nə ilwoη byəηgú, bí buud Zembî mə jəw nə bí bəg buud ə Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembî mə búl cəel nūη Róma wá. Nyə a jəw bí nə bí bəg buud bə. Sóηgú wúsú Zembî bə Cwamba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shɛɛ.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembî waamə akíba kwonə mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nəcé shí mishwun nyəsh í ηgə gwáduga búgá jín.

⁹ Mə ηgə yə Zembî gúmá nə lám wām wəsh nəcé mə ηgələ bwíing Jəjə Kéel mə mwān yé. Zembî wəηgú ji wúshined waamə nə mə anɡə nə bwelə yəw tédugələ bí bəsh. ¹⁰ Mə ηgə wá bí ja jəsh məjəgula mām dí; mə ηgə jí Zembî nə nkí á magulə, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nūη bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh nə mə dúg bí. Mə cəel kwíind bí nə ísə Zembî mə də yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji nə mə ηgə jii nə shé bəg kul ηgwúd shú ná, búgá bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáag nə shé bəsh bəg nə məgwə, bí ηwa mwo mádí, mə ηwa námə bídí. ¹³ Bwaanɡ, mə acéélé nə bí bəg kú mpu nə mə dú yígula nə mə zə nūη bídí. Mə ηgə jii nə séy jām í bəg námə nə mpumə bídí nda bíl ílwoη dí. Nji, zə wóós múús í, məkwowula mə abídé mə nə mə zəg. ¹⁴ Mə jisə nə mə bwíingug buud bəsh Jəjə Kéel, tə buud bwə mpu cug wá, tə buud bí kú mpu wá; tə ompuye ó ísə tə buud bwə cúgé ompuye wá. ¹⁵ Gwə wə mə ηgə bul jii nə mə zəg námə bwíing bí buud ə Róma Jəjə Kéel yí.

Jəjə Kéel dúsa nyúl mpífə mə Zembî

¹⁶ Mɛɛ mə anɡə nə gwág shwôn nə bwíingulə Jəjə Kéel dəηgá. Nəcé a dúsa nə nyúl nkúl mə Zembî shú cugúlə múúd yəsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16 1:2 3.21; 1Pr 1.10-12 1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8 1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9 1:7 nə shɛɛ: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15 1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16 1:13 1Kr 9.19-22 1:14 Kol 3.11 1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24

nə Ogurêk bêsh. ¹⁷ Nəcə otútəlí ó Zembî* bwá má nyín Jəjə Kéel dî. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembî bəəng dí nə búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá nə: «Tútəlí muud mə dág cug nəcé bələ nə búgá».

Muud yêsh nyə a má byaagula nə Zembî

¹⁸ Mpugá nə Zembî ngə lwóya mpimbə jé í ngə zhu gwôw, a ngə nyada nə buud bwá ngə cugə cug á kú bish Zembî ngə sá olílingî wá, nəcé bwá ngə sá ná obúbálé bwá kú sêy. ¹⁹ Nəcə, isâ byêsh búúd bwá jálá nə mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ngəñ, Zembî nyəméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ngəñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú nə nji í anğê nə nyín; sâ gwáméfwó á jísá yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nə gwów yí, misóólúgú myé mí ngə lwágula ñkul nyé nə sâ gwáméfwó Zembî jísá yí. Múúd mə ká téduga tédúgá á fəg, a dág. Buud bwá cúgə ná nə kəod bí nə ñkul kaad yí. ²¹ Nəcə bwá á má sá ná, bwá má tɛm mpu isâ í dúgyá nə Zembî yí, bwá ayáyé nyə gúmá nə akíba mə jálá nə nyə Zembî yé. Wán faasúla isâ í mú kú nə mfíí, lám ímpwúfú wán í mú yídúgú ná ñkwed. ²² Sâ jəəng í má sá ná bwá bég ilad, nji bwá ngə téduga ná bí nə fəg. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá nə yə Zembî jí kú bá bwele fudə yé, bwá ngə yida yə ivugali í isâ í də bwoo yí, ivugali í búúd, nə ivugali í ínunú nə ivugali í ócúdu nə onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danğ-danğ nə bwá ngəg nə bə íwímbúg yá milám myán, ngə sá misóólúgú mí áduđaná, ngə séémbuli mányúul mán bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwəpla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijəj; bwá ngə yida kənd gúmá isâ Zembî nyə á té yíd, í njúl nə Zembî muud nyə a té isâ byêsh yé, nyə wá má jálá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danğ-danğ nə bwá bég iyéesh í isâ í shwôn. Budá bán bwá má bíd sálə sóólúgú nə budúm, bwá mú yida ngə sá bwá budá nə budá, í njúl nə ntó dí Zembî nyə á

kwambələ bwo ná í bág də bə yé. ²⁷ Námá mbií ngwúd wəəngá, budúm, bwá má lúgə ná bwá báləngí nə budá, bwá mú yida də bə ná, ngwól múdúm yə nə yéesh shú ngwól. Bwá ngə sá isâ í shwôn, ngwól múdúm balan nə ngwól nda mudá. Cwagəwálə bwá ngə cwagəwa wəəngá, bwáméfwó bwá ngə námə ñwa myəna myá cínəngá.

²⁸ Ná ndeé, nda bán bwá abíshé nə bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danğ-danğ nə bwá bég milúu kú də mpu faas isâ, ka ngə sá isâ bí kú jəla yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlá nə olílingî, nə mbiya lám, nə yéesh mábii, nə gwólə lám, nə zhín, nə məgwú mə búud, nə ozhuyá, nə məkəñ, nə məfúlú kú nə wúmbálé; bwá kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdujú, bwá mpii Zembî, sá mpyón, ñkény mányúul, sá bəgəwa, bul bə nə fəg sálə məbôw dî, sá mینگáádə nə obyól bán. ³¹ Bwá mú kú ná bə məcəç, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lám íñkúñkwon. ³² Í njúl ná bwá ngə mpu cígúlá má Zembî ná buud bwá sá mbií misóólúgú míni wá bwá mpíyá nə shwiy í, bán bwá sá myo, bwá gwág námə búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bêsh bí na məbɛç, tə Oyúden, tə ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ngə yə bóól búúd məbɛç yé, tə wo wá zə tə zə, wo cúgə nə kəod wó jí nə ñkul kaad yí. Nəcə, ja wó ngə yə bóól búúd məbɛç wo ngə sá isâ í məbɛç ímpwúd bwá ngə sá yí, woméfwó námə wá wo ngə yə məbɛç éne. ² Sə bêsh mə mpú ná, buud bwá ngə sá mbií isâ wəəng wá, Zembî ngə sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ngə yə bóól búúd məbɛç wo ngə námə sá isâ í məbɛç bwá ngə sá yí; wo tédúgá nə wo bá faam, ná Zembî nyə abúle sámb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyény bímbí jə lám Zembî jí nə ndí yí, nə bələ á ngə bə kú lámusa yí, nə bwándúlə á ngə bwánd yí? Wo ampúyé nə jə lám Zembî ngə bə nə ndí ni í ngə cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo má

1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbií Zembî má də ci ná muud ji tətəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Ləv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4 **2:1** Sôm 50.16; Mat 7.2 **2:4** Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Məkál mə mítán mə ci na ná: wo ngaan ná wo acéndé bów-bów kuú njəond wô.

yidá bæ nji miŋgáádé nə miŋgáádé*, mpug ná Zembî mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówúd. Wo ηgə sá ná mpimbə jəŋg í bəg bul yáág shú dwô dí. Jwôw dəŋgú, Zembî mə bá lwágulə ná á də sámb buud mílású sémyé á tətəlí. ⁶ A bá yə múúd yēsh myəna myā misóólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəŋg bí nə zény ηgələ kə shwóg ηgə sá mənywa, ηgə sə ná bwə ηkənəwag, bwə bəg nə gúmá, bwə cugəg cug í cúgə nə ηkul shîn yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə. ⁸ Bəŋg bwə ηgə yida sá miŋgáádé, kú magulə óbábélé wá, bwə ηgə bə məzhí má olíŋgí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bēsh bwə ηgə sá məbôw wá, bwə é bwəma nə *incwaw í ntug, bwə bá bə nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurék. ¹⁰ Bəŋg bēsh báá bwə ηgə sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurék í, bwə bá ηkənəwa, bwə bə nə gúmá, cug bə bwo ná shəe. ¹¹ Mpugá ná Zembî nyə ádé baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwelə mpu *mbwoomb məcəx; ηkí bəŋ bwə sá *mísám, bwə bá jəx. Jəxlə wəŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məcəx yí. Bəŋg bwə á mpu *mbwoomb məcəx wá, bwə ká ηgə sá mísám, bwə bá ηwa məbəx námə nda məcəx məŋg má ηgə lwágulə ná. ¹³ Buud bwə də gwágulə məcəx gwágulə gwágúlág wá, bwó dí búsé otətəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí wá; nji, bəŋg bwə ηgə bə məcəx wá, bwó wə Zembî mə bá ci ná búsé otətəlí ɔ búúd wá. ¹⁴ Nkí íkúl ishús í ηgə sá isá mbwoomb məcəx í ηgə jí yí í njúl ná bwə áshígé lág məcəx, bwə ηgə sá isá byəŋgú nə fug byélé. Ntó má lwágulə ná məcəx məŋg mə á bwey nyíi bwédí cugəd. ¹⁵ Cug ján í lwágulə ná misóólúgú mí məcəx mí bwo cilyá mílámúd; lám wəŋ í ηgə námə magulə ntó, misóólúgú mí məcəx myəŋg mí də nyîn námə ja bwə də faas ísá í məbəx nə isá í nkáam yí. ¹⁶ Sā í bá nyîn ná ηgəŋ jwôw lá sémyé mílású yí wəni. Nəcə, Jəjə Kéel má ηgə bwiŋg yí ηgə ci ná, jwôw dəŋgú, Zembî mə bá nti *Kříst Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísá búúd ishwoo mímwə dí ná.

Oyúden bwə á sá məlwə

¹⁷ Wo muud jí nə jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwəŋ *mbwoomb məcəx dí, wo ηgə ηwa gúmá nəcé wo mpúlə fwámé Zembî. ¹⁸ Wəe wo mpú sá Zembî wəŋgú ηgə jii yí, mbwoomb məcəx í ηgə ntəg sá ná wo mpúg də féesh sá jí nə mfíi yí. ¹⁹ Wəe wo ηgə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy lwólə wəancímncím zhií, wo ηgə fəen bəŋg bí yídúgúd wá məŋkenya. ²⁰ Wo ηgə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy jígúliłə ílad, ná wo jí yígúli íkúkágə, ná mbwoomb məcəx í má sá ná wo mpúg óbábélé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ká jígúli wóméfwó nəcé jí? Wo wə ηgə cúndə ná buud bwə nda júwo, nji wəe ká ηgə júwo nəcé jí? ²² Wo ηgə ci ná buud bwə nda sá míncəmb, ká nəcé jí wé ηgə sá yí? Wo ηgə mpii ozembî ó áyadúg, nəcé jí wó ηgə júwo isá í ózembî bəŋg yí? ²³ Wo ηgə ηwa gúmá ná wo mpú məcəx, wo ηgə nyiŋgə caam mwo; caamálə wó ηgə caam mwo ni, wo ηgə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo má dúg í? Kálad Zembî ηgə ci ná: «Bí ηgə sá ná íkúl ishús í ηgəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfíi shú dwô dí ja wó bə mbwoomb məcəx yí. Wó ká yida ηgə caam məcəx, wo bə námə mísh má Zembî dí nda muud cúgə síyá ábiwáág yé. ²⁶ Nji, ηkí muud cúgə síyá ábiwáág yé má bə mbwoomb məcəx, a bə mísh má Zembî dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígé byél kúl búúd í də síyá ábiwáág dí yé, ηkí nywáá ηgə bə məcəx, a bá sámb wo mílású. Nəcə wo aŋgə nə cugə nda məcəx mə jí ná, í njúl ná wo jí nə məcəx micilyá, wo námə nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden cúgə nji síyálə íyuug, ábiwáág kú bə nji nyəŋg bwə sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəŋg nyə á má magulə cug Yúden nyédí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyəŋg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyəŋg má zhu wə Nkəŋkə Shíshim, kú bə nəcé muud ηgələ bə məcəx. Fwámé Yúden jí nyəŋg mə ηwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bə mísh má búúdəd yé.

2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21 **2:16** 2.6; 1Kr 4.5 **2:17** 9.4; Iza 48.1 **2:19** Mat 15.14 **2:21** Mat 23.3-4; Yuá 7.19 **2:24** Eze 36.20 **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3 **2:26** Gal 5.6 **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11

3

Tútálí muud cugé shí gaád

¹ Ká ñkí ntó, *Oyúden bwé ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhíí? Ábɪwáág jɪ nə wáyé mfií? ² Tɔɔ nyáyé zhííd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwé ntɔ. Bwé ntɔ nəcé, í tééd fwo bæ ná, bwé wá Zembî nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jɪ? Ñkí bóól Oyúden bwé á bæ kú bɛ míççɛlá myá bɛnɔŋ Zembî, yə sá jɔɔŋ wá í é sá ná Zembî bág kú ná bɛ iciyá nyámɛfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cugé nə ñkul bæ ntó! Buud bwé jɛlá nə mpu ná Zembî má dɛ ci ñjɪ obábálé, buud bɛsh bwé ñjúl obwiingye ó íjɔ́. Sâ jɔɔŋ wá jɪ cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud bwé jɛlá nə mpu ná
iciyá byô bí ñjɪ obábálé;
ñkí bwé tál wo kɔɔd dí, wo ntɔ.

⁵ Ñkí olíingɛ búsú bwé dɛ sá ná otútálí ó Zembî* bwé mpúg nyîn, sá ka ci cínɔŋ nə jɪ? Ye sá é ci ná Zembî má dɛ námé sá ócícéndé ja á dɛ lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cugé nə ñkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembî ka sám búbúud milású ntúdelé?

⁷ «Ñkí íjɔ́ byâm í dɛ sá ná obábálé ó Zembî bwé búlɛg mpu nyîn, mə é ka nyiŋgə ŋwa mábɛɛ mə *sám na ntúdelé?» ⁸ Muud jɪ nə ñkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw mɔɔŋg mə wééshúlig mənywa?» Bóól búúd bwé ŋgə ntáma mə jíná wá, bwé ŋgə ci ná mə á ci ntó. Zembî mə bá yə bwo intúgúlí í jála yí.

⁹ Sá kág ci ná jɪ? Ye sá Oyúden sá ŋgə ntɔ bóól búúd nə nyúl zhíí? Cwú! Sá ŋgə kúnɔw lwágulə nə buud bɛsh búsə mányámá má mísámúd, buud bɛsh tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogurêk. ¹⁰ Sâ jɔɔŋ wá Mícilyá mí ŋgə lwágulə kúl mí ŋgə ci ná:

Kú nə muud jɪ tútálí, kú nə tɔɔ ŋgwú.

¹¹ Kú nə muud jɪ nə fɛg, kú nə muud ŋgə sɔ́ Zembî.

¹² Buud bɛsh bwé á má wú zhííd
bɛsh bwé mú ŋgə cwagɛwa ntó,
kú nə tɔɔ ŋgwú jɪ nə jɔ́ lám,
kú nə tɔɔ ŋgwú nə ŋgwú.

¹³ Ñkwoóminú ján jɪ nda shwɔŋ í má bân yí. Júm dán í wééshúli ñjɪ məshúgá, Sâ í wú bwo mpúsə íjá í mpu yí jɪ nda məjə mə nywá.

¹⁴ Məzhúŋgúlú nə iciyá í ófimâl í á má lwánd bwo mímpud nə cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáas bwo shí ñjɪ kálə gwú búúd.

¹⁶ Kúl jêsh bwé ká yí, bwé ŋgə gwílya mənywa mə búud, ŋgə nyasulə buud mántágulad.

¹⁷ Bwé ampúyé zhíí mətəla.

¹⁸ Bwé abwélé bæ nə tédúgá nə bwé fúndə Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jêsh *mbwoomb máççɛ í ŋgə ci yí, í ŋgə dúgya nə buud bwé á yéyɔw mbwoomb máççɛ wá. Jɪ ntó shú ná muud bág kú bɛny mpu, í mpúyúg nə buud ɔ shí mishwun bɛsh bwé á má byaagulə mísh má Zembî dí. ²⁰ Gwə wá jɪ ná, muud tɛɛm sá mísóólúgú máççɛ mə ŋgə jɪ myá, Zembî nyə abále ci ná muud wɔɔŋgú jɪ tútálí nəcé ntó. Nəcé məççɛ məsə yidá bæ shú ná muud mpúg ja á má sá sám yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wá í sá ná muud nyínúg tútálí

²¹ Jaá ga jɪ ná, Zembî má lwóya otútálí bé, kú ciingya mbwoomb máççɛd. Mbwoomb máççɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndé mí ŋgə yida bwiing otútálí Zembî má lwóya wá.

²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembî ci ná a jɪ tútálí muud. A dɛ sá ntó nə muud yêsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcé buud bɛsh bwé á má sâ, nə ndéé milwanó mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Ñjɪ, Zembî nywáá, mə ci ná búsə otútálí ɔ búúd. A mə ci ntó ashwá nə jɔ́ lám jé, nəcé shwiy mə *Kríst Yésus í yíl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Kríst wá Zembî nyə á yána tâŋ cúdú məzán yé, shú ná mácií mé má shwíyúgú, muud mə búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mísám. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə nə a jɪ tútálí nəcé nyə á ŋgə bíd misám búúd bwé á ŋgə sá yág ja Zembî nyə á ŋgə ná jísɔw yí. ²⁶ Nyə á ŋgə

3:2 9.4; Sôm 147.19-20 3:3 9.6; 11.29; Ilŋ 23.19; 2Tm 2.13 3:4 Sôm 51.6 3:5 9.14 * 3:5 Mbií Zembî má dɛ ci ná muud jɪ tútálí muud yí. 3:8 6.1 3:9 1.18-2.24; 3.23 3:10 Sôm 14.1-3 3:13 Sôm 5.10; 140.4 3:14 Sôm 10.7 3:15 Iza 59.7-8 3:18 Sôm 36.2 3:20 Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 3:21 1.2, 17 3:22 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 3:23 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19 3:24 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 3:25 mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 tútálí: 1.17; 3.3-4

jísow ntó a ηgá mpu ná Yésus mə bá zə bə *lím ícweel. Ja gaád a mə lwóya shwiy mə Yésus dí ná a ji Zembî á otátəlí. Gwə wə á mə sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəηgá ji tətəlí muud.

²⁷ Ká muud ji nə ηkul ηkêny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə təə zhíí. Nəcə ji? Nəcə, bəğlə məcəξ dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sə ηgə téduga ná Zembî mə də ci ná muud ji tətəlí muud ja múúd wəηg mə búgula yí; í ádé bə nəcə ηgələ sá misóólúgú məcəξ mə ηgá ji myá. ²⁹ Ye Zembî ji nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námá Zembî á bóól búúd bēsh í? Haaw! A ji námá Zembî á bóól búúd bēsh. ³⁰ Nəcə Zembî ji nji ηgwûd. Nyə wə mə bá ci ná buud ə ábiwáág bí otátəlí ja bwə búgula yí. Nyə námá wə mə bá sá ná, búúd bwə cugé búúd ə ábiwáág wá bwə ká búgula Yésus íí, a ci ná bwə músə otátəlí ə búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sá mə jímbál *mbwoomb məcəξ nəcə búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sə ηgə yida mpu təl mbwoomb məcəξ fwámé céd.

4

Búgá mə Aburaham jísə sə yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú mə dā *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bág nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəcə misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhíí ná a ηkényúg nyúúl; nji a kú ηkêny nyúúl mísh mə Zembî dí. ³ Ká Kálaad Zembî ηgə ci ná jí? Ngaá a ηgə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgá jé jəηgá,
a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

⁴ Sə mə mpú nə muud mə sá gúl séy yé mə də ηwa myána; myána myəηg mí cugé ná bwə sá nyə mpaam, mísə sá bwə mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembî mə də sá ná muud jí kú bish nyə yé bág tətəlí muud. Muud mə jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágulé ntó yé, Zembî lə nyə búgá jé, a ci ná a ji tətəlí muud. ⁶ Ntó wə *Dávid ηgá lás ja á ηgá bwiηg mənywa mə múúd jí ná Zembî

nyə alýyé nyə misóólúgú, á yida ηwa nyə ná tətəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembî mə juu nə fúlú nyáη a kú bish məcəξ wá,

á mə jímbal *mísəm myáη wá, bwə mə jəla.

⁸ Muud Cwámaba mə bə kú ná kwo lə *səm yé yé, mə jəla.

⁹ Jəlálə wəηg, ye wúsə nji shú buud ə ábiwáág, yé wí námá shú búúd bwə cugé nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ηgə ci ná: «Zembî nyə a dág búgá mə Aburaham, a mú ci ná a ji tətəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham mə shîn síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shígé bə a mə shîn síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka ləg ábiwáág təη məyηgyé lwólə ná Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud. Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud nəcə búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóηgú á buud bēsh bwə búgúlá Zembî nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcə Zembî mə lə bwo búgá jəη, a mú ci ná búsə otátəlí ə búúd nda Aburaham. ¹² Bəηg bwə mə síya ábiwáág wá, bwə ka bə kuú njəənd sóηgú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námá sóηgú wáη.

¹³ Zembî nyə á kaag Aburaham bəñη mpwəη buud nyé ná bwə wə bwə bá bə nə shí nyēsh. Í a shígé bə nəcə Aburaham mpúlə bə məcəξ; í á bə nəcə Aburaham nyə a búgula, Zembî mú ci ná a ji tətəlí muud.

¹⁴ Í ká bə ná buud bwə ηgá bə məcəξ wá, bwə wə bí nə kəw lú ísá Zembî nyə á kaag yí, mpu ná búgá í mə bə kú nə mfií, ηkaagé kú nyiηgá bə sá múúd mə wímbé nə kənd lām yí. ¹⁵ Nəcə məcəξ wə mə də sá ná mpimbə mə Zembî í bííg muud; məcəξ mə á mbəm bə kú bə, caamúlə məcəξ kú námá bə. ¹⁶ Gwə wə jí ná, búgá wə í é sá ná muud ləgúg mənywa Zembî nyə á kaag má. Í bə ntó shú ná mpaam mə Zembî í mpúyúg, ηkaagé í mú bə nə mfií shú mpwəη buud mə Aburaham nyēsh. Mfií wəηg í cugé nji shú bəηg bwə á ləg *mbwoomb məcəξ wá; wúsə námá shú bəηg bwə ηgá búgula nda Aburaham

sóonǵá á sá bēsh wá. ¹⁷ Sá jǵonǵ jísə Mícilyád ná: «Mə a sá né wo bǵg sóonǵá á ncúlyá ikúl nə ilwonǵ.» Abərahām jǵi sóonǵá wúsú mísh má Zembî nyə á búgula yéd, Zembî má də gwûmushi mímbimbə, də sá né sâ í cúgé yí í bǵg yé. ¹⁸ Fwála í á bə né muud kú ná bwánd nə búgá yí, Abərahām nywáá nyə á ngə gwaa kənd mísh nə búgá. Nyə a búgula Zembî, a músə bə sóonǵá á zhwog ikúl nə ilwonǵ. Mícilyá mí ngə ci ná: «Bímí ni wə mpwonǵ buud nywô í bá bə yé.» ¹⁹ Nə ndéé, Abərahām nyə á bə nə mimbû kúná-kúnə nə təd, a ngə mpu ná nyúul má shîn kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Abərahām nyə á tɛem ngə dúg isâ ini ntúni, búgá jé í á shígé shím̄ba. ²⁰ Búgá í á shígé fúfə nyə ná a shwána nkaagə má Zembî. Búgá jé í á yida ləshishi nyə, a mú yə Zembî gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindî nə ncindî ná Zembî jǵi nə nǵul mə sá sâ á má kaag yí. ²² Sâ jǵonǵ wə ciyá jí ná: «Zembî mú lǵ nyə búgá jé jǵonǵá, a mú ci ná a jí tətəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ngə ci ná: «Zembî mú lǵ nyə búgá jé jǵonǵá» ni, í cúgé nji shú má Abərahām nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námá shú dúsu. Zembî mə bá námá lǵ sá jísú búgá, sá bēsh buud sá ngə *magulə ná Zembî nyə a gwûmushi Cwám̄ba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcə Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembî nyə a gwûmushi nyə shú ná sá bǵg otətəlí ɔ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá nǵkwambulə

¹ Nə ndéé, nda Zembî má ci ná sá mú otətəlí ɔ búúd nəcé búgá ná, mpwogé músə mpádúgá sánǵn Zembî nəcé Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. ² Ntó, nda sá bí nə búgá ná, sá mú nə zhií ná sá ciingya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam má Zembî. Mpaam nyǵonǵ dí wə sá ngə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ngə ntǵg cugə milúu ná sǵn nəcé sá ngə bwánd nə búgá jēsh ná sá má bá námá nǵkənəwa mǵnǵkənəwa má Zembî. ³ Sə má bul nyingə bə nə milúu ná sǵn ja *íncwaw í ntǵg

í ngə bíí sá yí, nəcé sá má mpú ná incwaw í ntǵg í jíǵgúli sá ná sá bǵg nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á má jíǵg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná də búla ja mǵbwábúlán má é də wós sá nyə yí; bálə kú búla wǵonǵú í mú sá ná a mpúg ngə bwánd nə búgá. ⁵ Sə ábúlé sám̄ba nə bwándúlə sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a má yə sá Nǵkəǵkə Shíshim ná a ngəg nə myeeg sá cɛelí mílamúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cǵglə yíid, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jǵonǵ wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bish Zembî wá. ⁷ Muud cugé nə nǵul mpu magulə ná a yó jilá má tətəlí muud; muud jí nə nǵul yə jilá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembî nywáá ngə yida lwágulə ná á cɛel sâ. Ndəm á cɛelí jǵonǵ nyí ná Kríst nyə á zə yə jilá jísúd sá njúl ná ósól ɔ *mísám. ⁹ Nǵkámásá ná Yésus fwó sá ntó sá njúl ósól ɔ mísám, nǵkəmusa nə ja mácií mé má má sá ná Zembî cǵg ná sá bí otətəlí ɔ búúd ga; ngaa ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nə mpimbə má Zembî í ngə zə yí? ¹⁰ Zembî nyə á nti mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáag nǵkwambulə mpádúgá sánǵn. Nǵkámásá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhizhíy myé yí, nǵkəmusa nə ja sánǵn mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Kríst ngə cugə. ¹¹ Jēsh námá dí cí. Sə búsə nə milúu ná sǵn nə Zembî shú má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sánǵn Zembî bǵg mpwogé jaá gaád yé.

Yésus jí Adam ábɛé

¹² Sâ má ngə cɛel ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcé muud ngwúd, sám wǵonǵú mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúd bēsh, nəcé buud bēsh wə bwə á sá sám. ¹³ Shúshwóogú ná Zembî zǵg yə Moyíz mǵcɛɛ, sám í á bwey də bə shí mishwun; nji, Zembî nyə a shígé fwo də lǵ búúd misám nəcé mǵcɛɛ kú fwo bə. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wós wəla má Moyíz íí, shwiy í á ngə bii buud bēsh tǵo buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə mǵcɛɛ Adam nyə á caam yí.

4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11 4:21 Mət 18.14; Luk 1.37 4:22 4.3 4:23 10.9; 15.4 4:25 Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 5:1 3.21-30 Zembî má ci ná sá mú otətəlí ɔ búúd: 3.25-26 5:2 mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mǵnǵkənəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 5:3 Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 5:5 8.39; Sóm 22.6; Heb 6.19 5:6 1Pr 3.18 5:8 Yuá 3.16 5:9 1.18; 1Te 1.10 5:10 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 5:11 8.31 5:12 Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49

Adam nyɛ jisə vugali mə múúd nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sá cúgɛ nə ŋkul yüga íwushí í Adam nə yána mə Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ŋgwûd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam mə Zembî í ntɔ́ mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúú mə Yésus-Kríst muud ŋgwûd yí í bul bæ nə mfíí. ¹⁶ Məma salanê jisə mpédúgá sâ Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sólúgú íwushí í múúd ŋgwûd í á sá yí. Nəcə, sémyé í á bɛ iwushí í múúd ŋgwûd yí í á bæ ná muud mə jəlá nə bwəma nə intúgúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə mə sá mísəm ná sâ sâ sâ yí, yána mə Zembî dáá í mə yida sá ná buud bwə bág otátəlí ɔ́ búúd mish méd. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúd ŋgwûd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bəsh. Nji, Zembî mə sá búúd mbiya məma yána lúu mə Yésus-Kríst muud ŋgwûd dí; a mə sá bwo mənywa, a sá ná bwə bág otátəlí ɔ́ búúd. Bwə bá cugə nəcé *Kríst, bənɔ́ŋ ka bá bæ mícî.

¹⁸ Nda í ká bæ ná wusúlə múúd ŋgwûd nyə á wush yí í á sá ná buud bəsh bwə bág nə intúgúlí ná, ntó námá, Zembî nyə ci ná buud bəsh básə otátəlí ɔ́ búúd nəcé sólúgú tátəlí muud ŋgwûd nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúd bəsh bwə á mə bæ ósól ɔ́ mísəm nəcé sólúgú málwə múúd ŋgwûd nyə a sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwə bá bæ otátəlí nəcé sólúgú mágwág múúd ŋgwûd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb məcəɛ shú ná iwushí í mpyáánzúg. Nə ndeé, kúl səm í á mpyáánz yí, mpaam mə Zembî í á nyiŋgə mpyáánz ntɔ́ íwushî. ²¹ Mpaam mə Zembî í á mpyáánz ntɔ́ íwushî shú ná, nda səm í á ŋgə jwɔ́, í dúgə sá ná buud bwə bwəmag nə shwiy ná, mpaam mə Zembî í jwɔ́g ja gaád, ŋgə sá ná buud bwə bág otátəlí ɔ́ búúd; nə ndeé, sá mú nə ŋkul jee lág cugə á kandugə kandugə lúu mə Cwamba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sá básə mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná ji? Ye shé mə jəlá nə ŋgə kə nə *mísəm shwóg nə shwóg shú ná Zembî ŋgəg nə bul nyiŋgə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajəláyé nə bæ ntó! Shé á mə yə, shwiy dɔ́ŋg í á mə sá ná shé béégyág nə mísəm; shé é ka nyiŋgə ŋgə cugə mísəməd na ntədəlé? ³ Ngaá bi mə mpú nə sá bəsh buud sá á ŋgə duwan tɔ́ŋ buud ɔ́ Yésus wá, sá á mə yə námə nduwán wɔ́ŋgú? ⁴ Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sənɔ́ŋ Yésus sá mú dɔ́w. Ntó mə ká ná, nda ŋkúl ayíyáág mə Sólúgú í á gwúmushi nyə ná, shé mə jəlá nə ka cugə cugə ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sá mə ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsu, gwúmúlə yé í é bæ námə gwúmúlə wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á dɔ́ fwo bæ yí í á bæ mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwólós dí yí. Í á sɔ́y ntó shú ná ŋkul mísəm mí á dɔ́ bæ nə ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mányámá mə mísəməd. ⁷ Mpugá nə muud mə yə yé, mísəm mí ányíngáyé ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sənɔ́ŋ Kríst sá á yə ná, sá mə tédúgá nə sənɔ́ŋ sá é cugə námə. ⁹ Sá mə mpú nə nji Kríst nyə a gwúm yí, nyə abúlə ná nyiŋgə yə, shwiy í cúgɛ ná nə ŋkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág nə mísəm ja ŋgwûd á kandugə; cugə á ŋgə cugə yí jisə shú mə Zembî. ¹¹ Námə mbií ŋgwûd wɔ́ŋgú, bi mə jəlá nə ŋwa bímfwó nə bi á mə yə, shwiy dɔ́ŋg í á mə sá ná bi béégyág nə mísəm; nji bí ka ŋgə cugə shú mə Zembî, kwonɔ́ mə Yésus-Kríst dí. ¹² Səm í á jəláyé ná nə nyiŋgə jwú nə mənyúúl mún mə bá yə mání; mbô, *səm í á jəláyé ná nə sá ná bi dúg ŋgə bɛ iyéesh ya mənyúúl mún. ¹³ Kúgá ná dɔ́ balan nə ikúl í nyúúl bín dɔ́ sá olíŋgɛ námə nda bí bí ná málwəá mə mísəm. Yidagá yə Zembî mənyúúl mún nəcé bi a shí yə, nə ndeé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúúl bín dúlə sá otátəlí. ¹⁴ Səm í abúlə ná nyiŋgə jwú nə bi; nəcé bí cugə ná íjwúga í məcəɛd, bi básə mpáam mə Zembî dí.

Sá básə mikwám mí cugə á tátəlí

¹⁵ Ntó wə jí? Sá sáág *mísəm nəcé sá músə mpáam mə Zembî dí, kú ná bæ íjwúga í məcəɛ

5:17 bənɔ́ŋ ka bá bæ mícî: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbú 20.4, 6 5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9 Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18 6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1 6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6 6:15 6.1 6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19

di? Mbô! Í ajáláyé nà bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí mə ká yə múúd mənyúul ná bi é də sá nyə məgwág, bí shwal bə málwaa mé? Bi búsə málwaa mə múúd bí mə sá mágwág nə ndí yé. Bí mə ká bə málwaa mə mísəm, mísəm mí kwaamb bí shwiy; bí mə ká bə málwaa mə Zembî, Zembî ci ná bí bí otátəlí ɔ búud. ¹⁷ Akíba nə Zembî nəcə yág í, bí á də bə málwaa mə cug mísəm; nji ja gaád í, bí a mə kənd milām mín myēsh njígúlá í ngó jíguləw buud bēsh yíid, njígúlá bí á lóg yí. ¹⁸ Bi a mə shwub nə mísəm, bí músə málwaa mə cug otátəlí. ¹⁹ Mə lás ná zhizhe lásúle á buud nəcə bi ádé leel gwág. Mwôw mə mpús í, bí á də balan nə ikúl í nyúul bín də cugə nda málwaa mə mísólúgú mí áduđaná, málwaa mə cug á kú bish məcɛɛ; zhúgúlá a cínəngú í á bə ná bí á də sá Zembî málwə. Jaá gaád í, ságá ná ikúl í nyúul bín í bəg málwaa mə cug otátəlí; zhúgúlá a cínəngú í é bə ná bí é ngə cugə cug Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á də bə málwaa mə mísəm yí, í áshígé də bə bí yímbəlí ná bí kəndug milām otátəlí dī. ²¹ Wáyé mfií bí á bə nə ndí ja jəng yí? Ngaá bi mú də gwág mísólúgú mín shwôn, nəcə mí á də bə myəng mi kənd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî mə yíl bí mánýámá mə mísəməd sá ná bí bəg málwaa mə ná, bí mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, səm í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywaa mə yó múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwon mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus dī.

7

Sá ngə sēy nə Zembî mbií ágúgwáan

¹ Bwaang, ja mə ngó lás nə bí yí, mə mpú ná mə ngə lás nə buud bwə mpú məcɛɛ wá. Ngaá bi mə mpú ná məcɛɛ mə də jwú nə muud nji ja múúd ngó ná cugə yí? ² Nda mudá, nkúmba cɛɛ í ngə laad nyə nə ngwúm yé té wēsh ngwúm ngó ná cugə yí. Nji, ngwúm mə ká yə, cɛɛ dɔəngú kú ná bii múdá. ³ Ntó ji ná, múdá mə ká ntɔ wúl njów báád ngwúm ná nə mísh í, bwə jəw nyə ná mudá

minəomb. Nji, nkí ngwúm mə yə, cɛɛ kú ná nyingə bii múdá; á ká ntɔ wúl njów báád í, á kú bə múdá minəomb.

⁴ Bwaang, jí námə mbií ngwúd wəəngú shú dún, bí músə buud ɔ *Kříst, sá jəng í á mə sá ná bí bəg mimbimbə shú sá í dúgyá nə məcɛɛ yí. Bi á mə ntɔ məbwə mə múud shúsúd, múúd nyə a gwúm yé. Í á sɔy ntó shú ná shé wúməg Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ngə ná bɛ iyéesh í cug múúd yí, məcɛɛ mə á də shwambələ bəw-bəw iyéesh bísú. Bəw-bəw iyéesh bísú byəngú wó í á də ngə sēy sádí ikúl í nyúulád, mpúmá a cínəng nyə á bə nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í dúgyá nə məcɛɛ mə á də bii shé mikwám má; ntó, shé mə wú mikwám myəngúd. Shé mú málwaa mə Zembî mbií ágúgwáan Nkənkə Shíshim ngó lwágulə shé yí, kú ná bə mbií á yág shé á ngə bɛ məcɛɛ nda mósə cilyá ná.

Ká məcɛɛ mə ngə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Məcɛɛ mə mə yidá bə *səm? Mbô! Í cúgé nə nkul bə ntó! Nji, məcɛɛ mə á mbəm bə kú bə, mə a shígé nywá mpu sá bwə jəw ná səm yí. Nəcə, cɛɛ í á mbəm bə kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá nkán», mə a shígé nywá mpu sá bwə jəw ná iwímbúg yí. ⁸ Səm í á ngə zhií na mpéndí níid, í mú sá ná mə téédúg ngələ wímb isá mimbii mimbii. Məcɛɛ mə ká bə kú bə, səm mə yə. ⁹ Té wēsh mə á ngə ná bə kú mpu məcɛɛ yí, mə á ngə cugə. Ká, nji mə á ka zə mpu mpéndí yí, səm mú bān lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpéndí í á bə ná í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, səm í á ngə zhií mpéndíid, í mú jwángulə mə ná ndéé í mú gwíílya mə.

¹² Sə ngwúdú, məcɛɛ máá mósə nkənkə sá, sá məcɛɛ mə ngó jii yí í njúl námə nkənkə sá, í njúl tətəlí, nkí nywa. ¹³ Ká, yə sá ányunywaá í mə yida bə sá shwiy shú dáamə? Mbô! Í cúgé ntó! Jí ná səm í á yida ngə zhií sá ányunywaá dí ná í zə gwíílya mə; ntó, mpéndí í mú sá ná səm í mpúyúg, í mpúg námə nyín ná wúsə mbiya bəw-bəw sá.

Cug mísəm í də wá múud mánýámád

6:17 Yuá 8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24 6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15 6:23 5.21 7:2 1Kr 7.39 7:4 6.4; Gal 2.19 * 7:4 Mpumá nyəng wə misólúgú. 7:5 6.21 7:6 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 7:7 4.15 7:7 Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 7:8 1Kr 15.56 7:9 5.13 7:10 Ləv 18.5 7:11 Mət 3.13 7:12 1Tm 1.8 7:14 Sòm 51.7
7:15 Gal 5.17

14 Haaw. Sá má mpú ná mæçç mäsə sâ á *shíshim, mæ mæ ngə ná bɛ iyéesh í cug múud, mæ ji kwám á *mísám. 15 Sâ gwáméfwó má ngə sá yí, mæ anɣê nə wámbələ gwo. Mə anɣê nə sá sâ má céél sá yí, nji sâ má ngə mpii yí, gwə wə má sá yí. 16 Nda jí ka bə ná sâ má ngə sá yí mæ anɣê nə cɛel gwo ná, mæ má ka dúg ná mæçç mäsə jɔjɔ sâ. 17 Ntó, mæ ná dí ngə sá isâ má ngə sá yí, jísə sám í njúl mæ nyúúlád yí. 18 Mə mpú búbálé ná nkul mæ sá mánywa yí í cúgé cug múúd jâmud. Yéesh nə yéesh jân wə má jí nə nkul gwág yí; nji, kú nə nkul má sá mánywa má ngə cɛel sá má. 19 Ntó ji ná, mánywa má céél sá má, mæ asáyé mwo; nji məbôw má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. 20 Nda jí ka bə ná mæ ngə sá sâ má acéélé yí ná, mæ dí ngə sá isâ, jísə sám í njúl mæ nyúúlád yí. 21 Mə má ka kwey ná nyúl nkúl nyísə mádí cugud; nkul nyɔɔng wə í dɔ sá ná, ja jêsh má céél sá mánywa yí, mæ yida sá məbôw, 22 í njúl ná mæ ngə gwág nywa mæçç má Zembî mádí lâm dí cwû. 23 Nji mæ má kwey ná nyúl nkúl nyísə mæ nyúúlád í ngə lumbuli nə isâ téduga wâm í ngə magulə yí. Nkul nyɔɔng í ngə sá ná mæ bág kwám á nkul mísám mí nə ndí mádí íkúl í nyúúlád yí. 24 A nkúnkwónjúlə mæ e! Nyúúl ga í ngə kə nə mæ shwiyud. Zə e bá yíl mæ mága mányámád e? 25 Yé Zembî, akíba nə wo kwonj mæ Cwámaba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fɔg nyâm í ngə sá ná mæ bág lwaá lú mæçç má Zembî, iyéesh byâm byân í ngə sá ná mæ bág lwaá lú nkul mísám mí nə ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wə ngə kyey nə mbúgula

1 Ntó, jaá ga dí, buud bwó mú buud ó *Kríst Yésus wá bwə anyingáyé ná kwo bwəma nə intágulí í *mísám. 2 Nkul Nkɛnkɛ Shíshim jí nə ndí yí í má yíl wo mányámá má mísámúd, wo abálé ná kwo yə shwiy lú mísám, nəcə nkul nyɔɔng wə í dɔ yə múud mæ Kríst Yésus cug. 3 Mæçç má Moyíz má á

shígé bə nə nkul sâ ntó nəcə cug múúd í cúgé nə nkul bɛ mwo. Nji, Zembî nyə a shí sâ; nyə á nti Mwân yé zə jímbal búúd mísám. Mwân mú zə nwa nyúúl búúd ə mísám bí nə ndí yí, ná ndéé Zembî mú yə nyúúl nyɔɔngú intágulí í mísám. 4 Nyə á sâ ntó shú ná shé bág nə nkul mæ bɛ ótátəlí bêsh mæçç má ngə jii wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngə kyey nə shé, í é bə Nkɛnkɛ Shíshim.

5 Buud iyéesh í cug múúd í ngə kyey nə ndí wá, isâ í cug múúd wə bân bwə dɔ tâl shwóg yí. Bɔɔng Nkɛnkɛ Shíshim ngə kyey nə ndí wá, bwə dɔ tâl isâ í Shíshim shwóg. 6 Mpugá ná muud mæ bɛ iyéesh í cug múúd yé, məshíné mé mäsə nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bɛ iyéesh í Nkɛnkɛ Shíshim yé, məshíné mé mäsə cug, nyə é cugə ná shee. 7 Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifamuga ngələ fəm Zembî; í anɣê nə sá mæçç má Zembî məgwág, í cugé námə nə nkul bwelə sá mwo mágwág. 8 Buud bwə ngə bɛ iyéesh í cug múúd wá bwə cúgé nə nkul nywa Zembî lámúd.

9 Ká bí bá bí anɣê ná bɛ iyéesh í cug múúd, bí mú ngə bɛ Nkɛnkɛ Shíshim, nəcə a njul bí mányúúlád. Muud cúgé nə Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. 10 Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúlád ná, mányúúl mán má é tɛem ngə yə nəcə mísám, *mishíshim mín mí é ngə nwa cug† nəcə Zembî nyə a má cɪ ná bí músə ótátəlí ə búúd. 11 Nkí bí bí nə Shíshim má Zembî muud nyə a gwûmushi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námə sá ná Shíshim yé wɔɔngú í gwûmúshíg mányúúl mán má shwiy mání.

12 Nda jí ntó ná, bwaanɣ, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ngəg nə nyingə bɛ iyéesh í cug múúd. 13 Nəcə, bí má ká ngə bɛ iyéesh í cug múúd hí, bí mæ bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Nkɛnkɛ Shíshim ngəg nə gwílya misólágú mányúúl má dɔ sá myá, bí bá cugə. 14 Mpugá ná buud bêsh Shíshim má Zembî ngə kyey nə ndí wá, bwó wə búsə bwân ó Zembî. 15 Nəcə, Shíshim bí á lág yí í cúgé *shíshim í sá ná bí bág məlwaá,

7:18 Mat 8.21; Flp 2.13 7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 7:24 1Kr 15.57 8:1 1.18; 5.1 8:2 3.27; 7.7-11 8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 8:4 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 8:6 6.21; Gal 6.8 * 8:6 8.6 Wa, shwiy dásə béegyálə nə Zembî, kú bə zhizhe shwiy sá má mpú yí. 8:9 1Kr 3.16 8:10 Gal 2.20; 1Yn 3.24 † 8:10 8.10 Ból bwə ngə cɪ ná: «Shíshim má Zembî ngə yə bí cug». 8:11 2Kr 4.14 8:12 6.18 8:13 Gal 6.8; Ifz 4.22-24 8:14 1Yn 2.29-3.1 8:15 Mak 14.36; Gal 4.5-7

bí nyingə ɲgə cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lág Shíshim í sá ná bi bág bwân ó Zembî yí; Shíshim wəɲɲg í yó shé ɲkul ná shé kímág ná: «Abba‡, Dâ!» 16 Nkɛɲkɛ Shíshim nyəméfwó ɲgə námə lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsə bwân ó Zembî búbálé. 17 Nda jí ná shé búsə bwân ó Zembî ná, shé búsə námə nə kəwſ wə Zembî. Shénɔɲ Kríst shé má bá kəwula mákəw, ɲkí shé ɲgə námə kəwula micúɲ myé. Shé ɲgə kəwula micúɲ myé shú ná shénóɲ bēsh bág ɲkənəwa máɲkənəwa mé.

Milwaná myâ mwôw má ɲgə zə má

18 Jugúlə shé ɲgə jug mwów mága dí yí í cúgə təw sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ɲkənəwag yí. 19 Nəcə, Zembî mə bá zə sá ná buud búsə bwân bé wá bwə mpúyúg. Ná ndéé, isâ byēsh Zembî nyə á té yí í ɲgə bwánd sâ jəɲɲgú nə milâm ná jig-jig. 20 Nji, ja gaád íí, mól mánkul má ɲgə lwáfulə isâ byəɲɲg ná í ɲgəg nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byəɲɲg dí í á vāɲ ná í ká biil mánkul məɲɲgúd, Zembî wə nyə a nyasulə byo cínɔɲg. Nji, isâ byəɲɲg byēsh í ɲgə bwánd nə búgə ná 21 dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jəɲɲgúd, nəcé lwéfúlí jəɲɲg í ɲgə caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínɔɲg yí, í bá ka lág cug fulí bwân ó Zembî bwə ɲgə cugə yí nə məɲkənəwa bwə ɲgə ɲkənəwa má.

22 Sá má mpú ná, zə wóós kíkídiga, isâ byēsh Zembî nyə a té yí í ɲgə ná jug, ɲgə leegya nda mudá ɲgə kwi y minú ná a zə byá yé. 23 Í cúgə námə nji isâ byəɲɲgú; təw sá bəɲɲg Zembî nyə a má yə Shíshim yé tãɲ məkagulá wá, sá ɲgə námə leegya ɲgələ bwánd fwála Zembî mə bá zə təl sá cé bwân bé dí yí, fwála á bá námə zə yíl mányúúl mäsú mányámád yí. 24 Nəcə, Zembî nyə a má cug sá, nji sâ jəɲɲg í afwóyé ná nyîn, sá ɲgə ná bwánd bwándúg nə búgə. Sâ múúd ɲgə bwánd nə búgə yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? 25 Nda jí ná, sâ sá aɲgê nə

dúg yí, sá ɲgə bwánd gwo nə búgə ná, sá ɲgə bwánd gwo nə jísów.

26 Námə mbií ɲgwúd wəɲɲgú, Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə námə kwíínd sá tag dúsúd; sá ádé mpu sâ í jí ná sá gwáámbúg Zembî mājəgula mäsúd yí. Nji, Nkɛɲkɛ Shíshim nyəméfwó má də jəgula shú dúsú, də leegya mbií míleegya íciyá í lésú bísú í cúgə nə ɲkul féég yí. 27 Zembî nywáá muud má də bigas ísâ í lâm yé, á də mpu ísâ Nkɛɲkɛ Shíshim má də gwáámb cínɔɲg yí; nəcé Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə jəgula shú óbúgula námə nda Zembî mə jí ná.

Zembî jí cugye

28 Sá má mpú ntəg ná Zembî má də sá sâ jēsh í shúgúlág ɲkí nywa shú búúd bwə céel nyə wá, buud nyə á jəw téduga yéd wá. 29 Nəcə, buud Zembî nyə á bwey fwo téd mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwə bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zhwoɡ omínyəɲâ. 30 Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wə nyə á jəw wá; buud nyə á jəw wá, bwó wə nyə á ci ná búsə otátəlí ɔ búúd wá; buud nyə á ci ná otátəlí ɔ búúd wá, bwó wə nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgə nə ɲkul yíl shé cɛlí má Zembî dí

31 Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembî ɲgə kyem sâ, zə jí nə ɲkul nyingə lúmbəlí nə sá? 32 Nyə a shígə jagulə fwámé Mwân yé, nyə a kɛɛzh nyə shú dúsú. A téd fwo kɛɛzh Mwân yé, ɲgáá ná nyə é kwádulə yə sá isâ byēsh ashwâ? 33 Zə jí nə ɲkul shwəman búúd Zembî má féesh wá? Nğáá Zembî nywáá nyə a má bwey ci ná búsə otátəlí ɔ búúd? 34 Zə jí nə ɲkul sámb bwo lésú? Nğáá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə mənəcwúm, a ɲgə jəgula shú dúsú. 35 Jí jí nə ɲkul sá ná sá béégyág nə cɛlí Zembî ɲgə cɛel sá yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágúwó, ye cúwúlí, ye zha, ye məbúwa, ye isâ í áwuəgəwə, ye shwiy ná bwə gwú sá? 36 Nğáá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: Shwiy í ɲgə wáámb sá jwów dēsh nəcé wo. Bwə dúg sá nji nda itəw

‡ 8:15 Abba: Ciyá ní í ká ná Dâ. 8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § 8:17 Kəw á jəjə isâ Zembî nyə á kwəmasa shú bwân bé yí. 8:18 2Kr 4.17 8:19 Kol 3.4; 1Yn 3.2 8:20 Mət 3.17-19 8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sôm 139.1 8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sôm 118.6 8:32 5.8; Yuá 3.16 8:34 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 8:35 2Kr 5.14 8:36 Sôm 44.23; 2Kr 4.11 8:37 1Yn 5.4-5 8:38 Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22

bwá ñkág nà ndî ná bwá ká cígə yí.
 37 Nji, sə ñgə jág bul ntə isà íni byêsh. Nəcə muud ñgə cɛɛl sá yé ñgə sá ná sá ñgəg nə ntə.
 38 Mɛɛ mə ñgə ntəg mpu búbálé ná gúl sá cúgə nə ñkul béég sá nə cɛɛlí Zembî ñgə cɛɛl sá yí: tə shwiy, tə cug, tə *wəéngəles, tə isà í ñgə wá buud mányámád yí, tə cug ga, tə jəɔɔg zág yí, tə isà í ñgə ntə buud ñkul yí, 39 tə mənkuł má gwəw, tə məɔɔg má shí, tə gúl sá Zembî nyə a té yí, kú nə tə sá jí nə ñkul béég sá nə cɛɛlí Zembî ñgə cɛɛl sá kwon mə Cwamba wúsá *Kríst Yésus dí yí.

9

Izarəyêl jí fééshá má Zembî

1 Námə nda má jí múúd má *Kríst ná, búbálé wə má zə lás éga, mə abwíngé ijóó; lám wám Nkəŋkə Shíshim ñgə kyey nə ndí yí í ñgə magulə ntó. 2 Mə ñgə ci fwámé ci ná lám cúgə bwelə bə mə ná shɛɛ, mə jí nə məma mácey mə lám má ñgə kə nji shwóg nə shwóg. 3 Mə jí námə nə ñkul jee magulə ná məmɛfwó bəg nə məzhúngúlú, ná mə wə yídag béégya nə Kríst shú bwááŋg wá kúl búúd má á zə byêl byélé á shí ga yí. 4 Bwá, bag ó *Izarəyêl, Zembî nyə á ñwa bwo tən bwân bé, a yə bwo mənkanəwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcəɛ mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənkaagə mé. 5 Bwá wə bí nə ímpáábə í á fwə íbɛend, mpwon buud nyáŋúd wə Kríst nyə á zə byêl byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntə sá jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

6 Ntó cugé ná ñkaagə má Zembî í á má yə íyí-yíy, mbô. Í yidá bə ná, mpwon buud Izarəyêl nyêsh dí nyísə fwámé Izarəyêl; 7 nyêsh tɛɛm námə bə mpwon buud má *Aburəham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburəham ná: «Wə *Izaag wə mpwon buud má á kaag wo í bá zhu yé.» 8 Ntó má kə ná, bwân múúd mə byá nə yéésh jé á muud wá, bwó dí básə bwân ó Zembî; bəɔɔg á byá nə ñkaagə má Zembî wá, bwó wə básə nyə fwámé bwân.

9 Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyiŋgə zə námə mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

10 Í cúgə námə nji bímbí má ñgə ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbəkə bá mpáábə jísú Izaag bwá mú bə nə bum lə məwáás. 11 Í á ka bə, bwân kú fwo byêl, bwá kú fwo sá tə mánywa tə məbôw, Zembî mú sá ná tédúgá yé í bwámag. Nəcə tédúgá yé í də bə nji nda nyámɛfwó mə féésh ná. 12 A də féésh múúd, kú bə ná muud nyə á mə fwo sá mísóólúgá, nji muud á cɛɛl jəw yé, a jəw. Ntó, nyə á ci nə Rəbəkə ná: «Mwân acúmbə mə bá bə mwân á ntombú lwaá.» 13 Gwə wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mə á cɛɛl *Yákwab, mə mpii Iso.»

Zembî cugé nə olíŋgí

14 Ntó má kə ná jí? Ná Zembî jí nə olíŋgí? Mbô! Í cúgə ntó! 15 Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyɔɔɔg má é cɛɛl gwág ñkúŋkwónúlə yé, mə gwág; nyɔɔɔg má é cɛɛl gwág cey lámúd yé, mə gwág.» 16 Ntó jí ná Zembî má də féésh múúd nə lám íŋkúŋkwon, kú bə nəcə muud bálə nə yéésh, ñkí ntəg ná muud bulúlə yímə. 17 Sá jəɔɔg wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawôn ná, «Mə a təl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá ñkúl nyám wódí, jíná dām jwəg shí nyêsh.» 18 Ntó jí ná Zembî má də sá ná, muud á cɛɛl gwág ñkúŋkwónúlə yé, a gwág; nyɔɔɔg á cɛɛl sá ná a bəg nə nún yé, a sá.

Zembî jí fulí nyádí mífééshád

19 Wo é ci na ná: «Ká nəcə jí Zembî mə nyíngə də jum búúd yí? Nəcə, zə jí nə ñkul ləl lúu nə cígúlá Zembî má ñwa yí?» 20 Eéékyé, yé mwá muud! Wo wə zə ná wó kaad nə Zembî? Ye mpii nyí nə ñkul ci nə muud nyə á mə mɛ nyə yé ná: «Nəcə jí wo á mə mɛ mə ntúga yí?» 21 Nkí ntəg ná yə məɔl məmپی cugé nə zhií ná a mɛg isà í gúmá, mɛ námə zhizhe isà nə yagə jé ñgwúd nə ñgwúd?

22 Zembî nyə á cɛɛl lwóyá mpimbə jé nə ñkul nyé; nji, buud í á bə ná a jánguləg

8:39 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 9:2 MmN 32.32 9:4 bag ó Izarəyêl: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə: Mət 17.7; MmN 24.7-8 məcəɛ: MmN 20-24 mənkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 9:5 15.8; MmN 3.6, 15 Kríst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 9:6 3.3-4; 2.28-29 9:7 Mət 21.12; Mat 3.9 9:8 Gal 3.7; 4.23 9:9 Mat 18.10, 14 9:10 Mət 25.21-23; Rom 11.6 9:13 Mal 1.2-3 9:14 3.5; Mbá 32.4 9:15 MmN 33.19; Mat 20.1-15 9:16 Ifz 2.8 9:17 MmN 9.16 9:18 MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 9:20 Iza 29.16; 45.9 9:21 Zhe 18.6; 2Tm 2.20 9:22 2.4, 8 9:23 5.2

nə zhwuŋá wá, nyə á yida jísəw bwo kú lámusa. ²³ Nyə a jísəw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwé mpúg bímbí á jí nə milwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməsa né a bá yé mílwané myəŋg wá. ²⁴ Buud bəŋgú, jísə sá buud nyə á jəw wá. Nyə á jəw ntág sá, kú bə nji wúlə *Oyúden dí, nyə a jəw námá buud íkúl ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyə á ci kálaad má Ozê dí ná; ná: Kúl búúd í á shígé bə kúl jām yí, mə bá jəw gwo ná kúl jām; buud má á shígé bul cēel wá, mə jəw bwo ná wəabábə.

²⁶ Námá kúkúl nyə á ci nə bwo ná:

bí cugé kúl jām yí,
bwé bá jəw bwo cínəŋg ná
bwān ó Zembî á kuwô.

²⁷ Izayí nyə a shí námá bwú ŋkúgú shú *Izarəyêl ná:

Buud ɔ Izarəyêl tɛɛm bulya nda shɛ á m̃əŋ,
Zembî mə bá cug nji bábaalê.

²⁸ Nəcə, Zembî mə bá sá sóólúgú nyə á ci yí wa shí gaád; a bá casulə wə ná m̃əŋ kú bwānd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná: nda nəcé Cwám̃ba á ŋkul nyêsh lúgələ sá búbaalé bwān, ŋki sá á má zə bə nda Sódóm, námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na né jí? Shé má ci né íkúl í cugé Oyúden yí, í á shígé ŋgə sə zhí ná Zembî cíg ná búsa otátəlí ɔ búúd; nji, Zembî má ci né búsa otátəlí ɔ búúd nəcé bwé jéégúlə míkwon wá Yésus. ³¹ Ká Oyúden b̃əŋ bwé á ŋgə sə ná bwé bə otátəlí nə baagulələ máccɛ; nji, bwé áshígé bə. ³² Bwé á shígé ka bə otátəlí nəcé jí? Nəcə bwé á shígé ŋgə bwānd ná bwé é bə otátəlí nəcé jéégúlə kwon wá Yésus. Bwé á ŋgə táduga ná bwé é bə otátəlí nəcé ŋgələ sá misóólúgú; bwé á ka bw̃im kwóógú lú mábəəgúd, ³³ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bw̃ig kwóógú lú mábəəgú
Siyôn*

kwóógú í é də búlal búúd yí.

Nji, muud mə jéég kwon cínəŋg yé

nyə abúle sámba.

10

Zembî má cug múúd yêsh mə búgula yé

¹ Bwaəŋ, mə ŋgə bul j̃i ná Zembî yég *Oyúden cug, gwé wé má jí nyə májəgula m̃am dí yí. ² Jí búbalé ná bwé á má mpu wá mílúú ázembî dí, mə jee námá mpu bwiing ntó. Nji, bwé ŋgə wá mílúú nda wəancímncím, kú mpu ís̃ə bwé jélá nə mpu yí. ³ Jí ná, bwé ampúyé gwág váál Zembî má də sá ná muud bág tətəlí yí, bwé á má ka ba nyāŋ zhí shú ná bwé bág otátəlí mísh má Zembî dí. Bwé á má yida sá míŋgáádə nə otátəlí ó Zembî. ⁴ Jí ná, iséy máccɛ mə á ŋgə cēel sēy yí, *Kríst wé nyə á zə casulə byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tətəlí nəcé máccɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə máccɛ yé, nyə é *dúg cug nəcé máccɛ.» ⁶ Nji, shú bálə tətəlí muud nəcé búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zé má bá bád kə jəŋud?» Ntó jí ná wó cēel ná Kríst nyíŋgəg shulə. ⁷ «Nda námá b̃əɛg ci ná: zé má bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí ŋgə ci ná: «Lāŋ wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lāŋ wəəŋg wé sə ŋgə cúndə yí, lāŋ í ŋgə jíŋguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lās nə mpu wó ná Yésus jí Cwám̃ba, wo búgula nə lám wó ná Zembî nyə a gwúm̃ashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də búgula nə lám, Zembî mú ci ná a jí tətəlí muud; muud lās nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jí ná mwā Yúden nyə aŋgə nə salan nə mwā Gərêk; bēsh bí nə Cwám̃ba ŋgwūd. A də bwādan nə buud bēsh bwé jəw nyə wá zhwog zhwog íbwādán. ¹³ Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud yêsh mə bá kám̃b Cwám̃ba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwé é kám̃b Zembî, bwé kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwé é búgula, bwé kú fwo gwáduga lāŋ yé yé?

9:24 1.16; 10.12 9:25 Ozê 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozê 1.10 9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20

9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə m̃əma mb̃əŋ bwé á lwəŋ ŋgwála á Yurúsələm cínəŋg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11 9.33 10:12 3.22 10:13 Zhu 3.5 10:15 Iza 52.7

Ntədəlé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwâm nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mân jɔjɔ məkuú ná ndeé məkuú mə búúd bwá ngə kyey nə jɔjɔ lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bēsh dí bwá á magulə Jɔjɔ Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwám̄ba e, zó nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndi yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í d̄u zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəɔng wə Kéel mə Kríst.

¹⁸ Mə ngə ka shílá ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lân wəɔngú e? O! Bwá á shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná:

Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyēsh d̄i; obwiingye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndeé kə kumə íjumə i shí byēsh d̄i.

¹⁹ Ká mə nyiŋgə námə jí ná: «Ye bag ɔ *Izarəyél bwá á shígé wám̄bulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná: Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd wú,

í njúl ná bwá cúgə námə fwámé lwon búúd, Mə sá ná bi f̄imug lwon búúd jí kú nə fag yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námə lás ná, Zembî mə ci ná: Buud bwá á shígé ngə sɔ mə wá bwá á kwey mə.

Bəɔng bwá á shígé ngə jí mə təɔ s̄a wá, mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ɔ Izarəyél, á ci ná Zembî mə ci ná:

Mə má téég məbwə jwəw ncindí ngələ jəw bwo,

bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádá.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílá ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgə ntó! Ngaá mə jí mwân *Izarəyél, mwân á mpwon buud mə *Abraham, bəend mə Bəŋzhamé d̄i? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bi mə jág s̄a Micilyá mí ngə bwiing shú mə Eli ja nyə á shwáman Izarəyél wə Zembî yí? ³ Ná Eli nyə á ci

ná: «Cwám̄ba, bwá mə shîn gwú *búúd ɔ mícúndá bwô, bwá shîn caam *wálatâr bwô; mə má lúg fwó, bwá ngə námə sɔ né bwá gwú mə.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná jí? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóshin zangbá koogú shú dām məmэфwó, bāŋ bwá á shígé bwele kúd məbwón shí né bwá yə Baal gúmá.» ⁵ Námə mbií ngwúdu wəɔngú, gúl bábaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə né bwá á fwo sá wúl jɔ sóólágú; í ká bə s̄a mísóólágú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó má kó ná jí? Ná s̄a bwān wə Izarəyél bwá á ngə sɔ yí, bwá ábíyé gwo; nji bábaalé Zembî nyə a féesh yí, gwə wə má bií gwo. Bóólágá bāŋ bwá á sá miŋgáádá ⁸ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,

zə wós múús í

bwá bág minjimbúlá,

mísh mán mə bág kú dág,

məlwə mán mə bág kú gwág.

⁹ Dávid mə ci námə ná:

Iseŋgyá í dæg byán í bág bwo láám̄b,

í bág bwo wód, bwá bílúg ná ndeé,

bwá bāg lág myána mí jálá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh mə bág bwo yídúgú nə yídúgú

nə ndeé bwə ngəg nə jújufə nda wəancim-ncim;

sáág nə bwə jíg mányámád kú yəwula.

¹¹ Má shílá ná ná, Ja *Oyúden bwá á sandula

ntáni yí, ye bwá á bála mbəɔgú á kandugə?

Mbô! Í cúgə ntó! Iwushí byán í á má yida

s̄a né Zembî cugug ikúl ishús, á cug byo shú

nə Oyúden bwə sáág wú. ¹² Dugá, iwushí

Oyúden bwá á wush yí í á sá né buud ɔ

shí bwə bígúg; bálúlə bwə á bál yí sá né

ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bó ntáni,

ŋkəmusa nə ja Oyúden bēsh bwə bá magulə

*Kríst ná ndeé bwə *dág cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə né mə bwiingug

ikúl í cúgə Oyúden yí Kéel dé. Ntó, mə jaaw

bi buud cúgə Oyúden wá né mə ngə gwág

nwya iséy byām byəɔngú. ¹⁴ Mə ngə gwág

byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgá né mə e

10:16 Iza 53.1; Yuá 12.38 10:17 Yuá 17.20 10:18 Sôm 19.5 10:19 Mbá 32.21; Rom 11.11 10:20 Iza 65.1; Rom 9.30 10:21 Iza 65.2 11:1 Mis 22.30; 2Kr 11.22; Gal 1.13-14; Flp 3.5 11:2 11.29; Sôm 94.14; Zhe 31.37 11:3 10j 19.10, 14, 18 11:5 9.27 11:6 4.5; Gal 3.18 11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15 11:9 Sôm 69.23-24; 35.8 11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5

shwambulə bag dām Oyúden ná bwá sáág wú ná ndeé bóól wá cínəngú bwá mú dúg cug. ¹⁵ Yílúla Zembî nyə á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud ɔ shí bēsh bwá bííg zhíí bwá kwámbulá nə nyə. Í tééd ná bæ ntó, ɲkəməusa nə ja bwá bá nyiŋgə zə məbwə mə Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwá mə gwúm gwúmúg í!

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumá á mə mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú mə Zembî yí, ɲgaá ná a mə kənd mpúmá nyēsh koogú shú mə Zembî í? Í ká bæ ná mikɔ́l mí líí mīsə sá mə Zembî, ɲgaá ná məbwə mə líí jəŋg mə é bæ námá Zembî isá byé? ¹⁷ Sá ɲwágá ná bwān ó Izəryél nda olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fēy mól məbwə mə líí jəŋgá, a mú kə ɲwa wo, wo ɲjúl mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, a zə fəen kúl nyə á fēy məbwə nyádí olivyé dí yí. Wo músə námá ɲgə ywó məkúl mə ɲgə bád wú mikɔ́l mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláyé nə sá ɲkwámá nə fwámé məbwə mə líí, wo dí ɲgə ɲkēny mikɔ́l, mikɔ́l wə mí ɲgə ɲkēny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «ɲgaá ná nyə a fēy məbwə mə líí shú ná məe mə fáánəwog cínəng?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég məbwə mə líí nəcé mə bálə kú nə búgá; wəe mə ka ntág ɲwa jiya nəcé wo bálə nə búgá. Nji, wo kú bəeg ɲkēny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé məbwə mə olivyé yé, wəe wə nyó é jagulə yé? Wo ó bəy! ²² Dúgúg ná Zembî ji nə jə lám, a ɲjúl námá nə ɲkúd. A ji nə ɲkúd shú bəəng bwá á mə búla wá; a ɲjúl nə jə lám shú dwō, ɲkí wo ɲgə kə shwóg nə ɲgélə jéég nyúul jə lám jé jəŋgád; ɲkí ntó dí, a bá námá fēy yíl wo. ²³ Bəəng bwá á búla wá bāŋ íí, bwá ká yəw cug ján á kú nə búgá, Zembî ɲwa bwo, nyiŋgə fəen kúl bwá á fwo də bæ yí, nəcé a ji nə ɲkul mə sá ntó. ²⁴ Wəe muud wó á bæ mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, Zembî nyə á kə fēy wo zə fəen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. ɲkámúsá ná á sá ntó nə wo, ɲkəməusa nə bəəng bwá bwey bæ məbwə má líí jəŋg wá. Ngaá ná nyə e bá námá zə nyiŋgə fəen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izəryél jēsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaəng, mə acéélé ná bi jágúg jəjə yuug Zembî nyə á ɲgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi mə bul bæ nə fəg. Jí ná, bóól bwān ó *Izəryél bwá bá námá bæ ɲji miŋgáádə miŋgáádə ná ndeé kə wóós ja bíl íkúl byēsh í bá kə wə Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izəryél jēsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəáó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug ján á kú bísh Zembî.

²⁷ Sə mə bá sá nə bwo wə ní.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misəm myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ɲgə ban Jəjə Kéel ná, Zembî ɲgə ɲwa bwo nda mizhízhíŋ myé, sá jəŋg jí shú mfíí wán; ɲji, nda nyə á bwey fēésh impáámábə byán ná, á bul cəel bwo.

²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd ɲjúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. ³⁰ Nəcé, yág íí, bi a sá Zembî məlwə. Nji, kídíga, a mə gwág bí ɲkúŋkwóŋúlə. A gwág bí ɲkúŋkwóŋúlə ntó nəcé Oyúden sálə nyə məlwə. ³¹ Nə ndeé, bwá ɲgə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcé Zembî nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāg námá gwág bēsh ɲkúŋkwóŋúlə.

Shé gúmálúgá Zembî

³³ Oó! A nyāŋ məma fwo múúd ná ndeé Zembî e!

A fəg nyé nə mpúyá yé í mə lal ɲkúl e!

Muud cugé nə ɲkul shwánzələ mícígálá myé, muud cugé nə ɲkul bigas íyuug á mə yígula yí.

³⁴ Micilyá mí ɲgə mpu ci ná:

Zə nyə a mə ná fwo mpu tédúgá mə Zembî? ɲkí ná, zə nyə á mə bwele cwīny nyə?

³⁵ Zə nyə a mə fwo yə Zembî sá

shú ná a kág ɲgə bwánd ná

Zembî nyíŋgəgú yə nyə yé?

11:16 Ilɲ 15.19-21 **11:17** Ifz 2.11-13 **11:18** Yuá 4.22 **11:20** 1Kr 10.12 **11:25** Mat 24.14; Yuá 10.16

11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * **11:26** Siyôn: Nyə á bæ məma mbúŋ bwá á lwə ɲgwála á Yurásəlem cínəng gwów yí. **11:29** 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sòm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13

11:35 Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6

36 Nacé, sâ jêsh í zhu wá Zembî; nyə wá má sá ná sâ jêsh í bág; sâ jêsh jísé yí, jísə shú dé. Gúmá bág nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yálə Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndéé bwaanɔ, nda Zembî má gwág sə cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bi yánag mənyúul mán tâɔ *mətúnuga mâ mikuwó, mətúnuga yálə Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó ji yálə Zembî gúmá fwámé yə.

² Kúgá bɛ məfúlú mâ cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bî, a yág bí fug ágúgwáan, bi dág mpu sâ á ngó jii yí; ntó ji ná sâ jí nkí nywa yí, sâ í jála yí, sâ jí kú nə tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoonɔ jín; má ci ná, muud kú bul gúmá nyáméfwó ntɔ mǐnji. Muud yêsh ɔwág nyáméfwó nda á jí ná, bɛ bímbí lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud ji nə nyúul ɔgwúdá, í njúl ka bə nə ikál nkí bulya; ikál í nyúul byəonɔ byêsh í ádé sêy séy ɔgwú. ⁵ Námə mbií ɔgwú wəonɔ, sə má tɛem bə nkí bulya, sə bēsh sə básə seɛnɔyá nyúul ɔgwú dî wá *Křist, sə bēsh sə ngó bə leedyá nda ikál í nyúul muud.

⁶ Zembî nyə á ngə yə sâ isâ í yána byé nə jɔ lám, isâ í yána byəonɔ básə mimbii mimbii. Nkí Zembî mə yə múúd ɔkul ná a cúndág mícúndá, muud wəonɔ cúndág nə bímbí lə búgá á jí nə ndí yí. ⁷ Nyəonɔ jí ná a dág sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəonɔ jí ná a dág jígúli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonɔ jí ná a dág bándulə búúd yé, a dág bándulə; nyəonɔ jí ná a dág sá yána yé, a də sá dwo nə lám ɔgwú; nyəonɔ mə də tɔw shwóg kyey nə bóól yé, a dág bə nə zény ja á dá kyey nə bwo yí; nyəonɔ mə kwíind ínkúɔkwónúlə í búúd yé, kwíindúg bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə cɛel múúd yêsh

12:1 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 **12:3** 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27
12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 **12:9** 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16

⁹ Ciiلاغá cɛelí jí kú nə məkəɔ yí. Mpiigá məbɔw, nywílyágá nə mənywa. ¹⁰ Dugá bə nə mácey mpádúgá nyín nda omínyonɔ bwo ngó ciɔla wá. Muud yêsh sɔɔg ná nyə wá búlug də gúmá bóól búúd. ¹¹ Séyúgá nə Cwámba mbií á ná bibibi, kú sá íləm, njí zény nə zény. ¹² Bi mə jəlá nə bə nə məshusug nacé bí ngə bwánd nə búgá ná Zembî mə bá sá bí mənywa; bí mə ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísów; bi ɔ sá kááfə məjəgula. ¹³ Dugá kwíind búúd ɔ Zembî bwə ngó jii kwíindyá wá, bi də sɔ ná bi dág lág ójón bídí mǐnjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwá lwágulə bí cúwúli wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nə məshusug, bí nyii məshusug məonɔgád; bwə ká bə nə yé, bí jii námə yé dəonɔ. ¹⁶ Dugá bə cúnɔ mpádúgá nyín. Kúgá də bɛ isâ í álal-ɔkul; yidagá bɛ byəonɔ básə ɔkwón á muud yêsh yí. Muud kú bɛeg bə nə tádúgá ná nyáméfwó wá má búl bə nə fug.

¹⁷ Bi kú də bweel məbɔw. Sógá ná bi dág sá mənywa mísh má búúd bēsh dî. ¹⁸ Nkí jí nə ɔkul bándá, ságá mimbii mǐn myêsh ná bi cúgəg nə buud bēsh ná shɛɛ. ¹⁹ Yé búúd má búl cɛel wá, kúgá də kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wá dág lwóya mpimbə də kunda bî; nacé jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Mə wá má bá də kunda, mə wá má bá də yə búúd myəna». Ntó wá Cwámba ngó ci yé. ²⁰ Í njúl námə nyinɔgə bə cilyá ná:

Múúd ngó lumbəli nə wo yé ká gwág zha,

yág nyə idəw;

á ká gwág shwáásúlə miná,

yág nyə sá á ngúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo má ɔkúnd nyə

máág má kunda lúúd.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə məbɔw í ntóg wo ɔkul; yidagá də sá ná mənywa mwô má dág ntɔ məbɔw bwə sá wo má.

13

Krīsten má jǽlá nǽ sá micī mǽgwág

¹ Muud yêsh má jǽlá nǽ sá micī mǽgwág. Nǽcé, icī byêsh bí shí ga dí yí í ngǽ zhu wǽ Zembî. Zembî wǽ nyǽ a tâl micī myêsh mísé myá. ² Ntó má ké ná, muud mǽ lǽl lúu nǽ cī yé má lǽl lúu nǽ téégyá ísâ Zembî nyǽ a táág yí. Buud bwǽ sá ntó wá bwǽ sá ná Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajǽláyé nǽ fúndǽ ójwû ja wó dǽ sá mánywa yí; nji, ñkí wó dǽ sá mǽbôw, wo wǽ má jǽlá nǽ fúndǽ. Ñkí wó cǽel cǽgǽ kú fúndǽ cī, dǽgú sâ mánywa, cī nyǽ é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cī wúsǽ sól mǽsáal má Zembî shú dúlǽ bándulǽ wo ná wo dúg sâ mánywa. Ñkí wó dǽ sâ mǽbôw, wó jǽlá nǽ fúndǽ; nǽcé, cī í dǽ bǽ nǽ kafwǽe shú ná a dúg yǽ búúd intágúlí. Cí wúsǽ sól mǽsáal mǽ dǽ lwóya mpimbǽ má Zembî, dǽ lámusa nǽ buud bwǽ dǽ sá olíngǽ wá. ⁵ Gwǽ wǽ jí ná, muud má jǽlá nǽ magulǽ íjwûga í cī nǽ jǽlám, kú bul bǽ nji nǽcé fúndǽlǽ ná Zembî nyǽ á bá gwág nyǽ mpimbǽ.

⁶ Sá jǽngǽ námǽ wǽ bí má dǽ jǽna ótóra yí. Buud bí ná bwǽ dúg ñwa ótóra bǽngǽ wá, Zembî wǽ nyǽ á tâl bwo ná bwǽ dúg sâ ísý byǽngǽ. ⁷ Yágǽ muud yêsh sâ bí mbíd nyǽ yí: bí jǽna múúd tóra tóra yé; bíl ísâ byêsh bí má jǽlá nǽ jǽna yí, bí yǽ búúd bwǽ jǽlá nǽ ñwa wá; muud mǽ jǽlá nǽ fúndǽgú yé, bí fúndǽ nyǽ; nyǽngǽ mǽ jǽlá nǽ gúmǽ yé, bí yǽ nyǽ gúmǽ.

Cǽg cǽelí

⁸ Kúgǽ bǽ nǽ mpwǽlá nǽ muud; mpwǽlá í bǽg nji cǽelí ná nyíga cǽel nyíga, nyíga cǽel nyíga. Nǽcé, muud mǽ cǽel bǽólǽgǽ yé, ngǽ mpu bǽ mǽcǽǽ. ⁹ Ngǽá bí mǽ mpú ná mǽmpǽndí má ngǽ cǽ ná: «Cǽ wo kú sá mínǽmb, cǽ wo kú gwú múúd, cǽ wo kú júwo, cǽ wo kú wǽmb ízhaá sâ.» Mǽmpǽndí máni nǽ mǽól mǽsh má ngǽ cǽ nji sâ ngwûd ná: «Cǽelǽg múúd yêsh jísǽ wo kúnǽ-kúnǽ yé nda wó cǽel wómǽfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nǽ cǽelí yé cǽgǽ nǽ ñkul sá múúd jí nyǽ kúnǽ-kúnǽ yé

mǽbôw. Ntó jí ná, muud mǽ cǽel bǽólǽgǽ yé, ngǽ mpu bǽ mǽcǽǽ.

¹¹ Ngǽgǽ nǽ cǽgǽ cǽg cǽelí jǽngǽ, nǽcé bí mǽ mpú ná fwǽla sǽ ngǽ cǽgǽ ga í músǽ wǽla bí má jǽlá nǽ juum ígwád yí. Nǽcé ja gaád íí, jwów Cwámǽ mǽ bá zǽ yíl shé mányámád yí í mú bul bǽ kúnǽ-kúnǽ ntǽ jwów sǽ á magulǽ Yésus yí. ¹² Bulú má bul kǽ. Sá myáásugǽ ísâ í dǽ sý yídúgú dǽ yí; sǽ yídágǽ ñwa íkeny í gwáná bwǽ dǽ lúmbuli nǽ ndí mǽñkényad yí. ¹³ Sá cǽgǽgǽ cǽg á otátalí, mbií í jǽlá nǽ mǽñkenya mǽ mwásǽ yí: kú nǽ idína í álal-ñkul*, kú nǽ shwágúlǽ mǽlwǽg; sǽ kú sá janǽga, kú sá ásý-sý, kú nǽ ozhuyâ, ku mpii tǽ muud. ¹⁴ Yidagǽ ñwa *Krīst nda káándǽ má bwáád†, bí kú bí dǽ ná iyéésh í cǽg múúd í nyíngǽg ngǽ kǽ nǽ bí cǽg ábábôwǽd.

14

Magulǽgǽ bǽngǽ bwǽ afwóyǽ lal wá

¹ Muud jí ná nǽ búgǽ ñkí tag yé, bí ó magulǽ nyǽ; bí kú sǽñusa mákǽl nǽ nyǽ nǽ yé mbií mítádúgǽ. ² Jí nǽ ñkul bǽ ná, ngwól múúd ngǽ tǽduga ná a jí nǽ ñkul dǽ sâ jêsh, nyǽngǽ jí nǽ búgǽ ñkí tag yé nyé ngǽ dǽ nji idâw í ífambá. ³ Muud ngǽ dǽ sâ jêsh yé bǽg kú mpyény ngwól; nyǽngǽ nyǽ anǽgǽ nǽ dǽ sâ jêsh yé bǽg kú dúg ná nyǽngǽ ngǽ dǽ yé ngǽ jág sá; nǽcé Zembî má magulǽ námǽ nyǽ. ⁴ Wǽe wǽ zǽ má zǽ sámǽ ízhaá lwaábulǽ iwushí? Ñkí á kyabǽ, í dúg mása yé; ñkí á ku, í dúg námǽ nji mása yé. Nji nyǽ é kyabǽ, nǽcé Cwámǽ jí nǽ ñkul mǽ sá ná a kyábǽg.

⁵ Jí námǽ ná, ngwól múúd mǽ dúg ná dúl jwôw í búl bǽ fwámǽ jwôw cǽ dúl, ngwólǽgǽ nyé má ñwa mwôw mǽsh cé ngwûd; muud yêsh nádag nǽ sâ nyámǽfwó má kwey ná jí tǽtǽl yí. ⁶ Muud mǽ tâl ñkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámǽ; muud mǽ dǽ sâ jêsh yé ngǽ dǽ shú má Cwámǽ, nǽcé a ngǽ yǽ Zembî akíba; nyǽngǽ nyǽ anǽgǽ nǽ dǽ sâ jêsh yé ngǽ námǽ yǽ Zembî akíba. ⁷ Mpugǽ ná muud ngwûd nǽ ngwûd á gwoong jísú

13:3 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Lǽv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ñkul: Mbií idína wǽngǽ í á dǽ bǽ, buud dǽ nǽ ngul ntǽ mínji, buud sá janǽga kú nǽ mǽsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ñwa Krīst nda káándǽ má bwáád: Ntó jí ná cǽgǽ mbií wí ná muud mǽ dúg bí yé bǽg nda a ngǽ dúg Krīst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20

nyə aŋgê nə cugə shú nyáméfwó, ŋgwûd nə ŋgwûd kú námá yə shú nyáméfwó. ⁸ Nkí shé ŋgə cugə, shé ŋgə cugə shú má Cwám̄ba; ŋkí shé mə yə, shé yə shú má Cwám̄ba. Ntó jì ná, tɔɔ shé má cugə, tɔɔ shé má yə, shé búsə buud ɔ Cwám̄ba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔŋ wá *Kříst nyə á yə, a nyiŋgə gwûm nə ndî yí, shú ná a jwúg nə mimbimbə, jwú nə mikuwó. ¹⁰ Ká nəcè jí wé mə sámb *mínyɔŋhə woó iwushí yí? Nkí ntág ná, nəcè jí wé mə mpyeny mínyɔŋhə woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá t̄w kɔɔd dí njów mílású má Zembî. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Mə Cwám̄ba ŋgə cugə yé mə ŋgə ci náəə:

«Buud bēsh bwé bá kúd mə məbwón,

bēsh bwé bá ságusə mə nə mimpu myáŋ».

¹² Gwá wá jí ná, muud yēsh á gwoŋg jísú má bá kə bwəma nə shitóg mísh má Zembî dí.

Kú wá ŋgwól bɔɔgú zhíid

¹³ Ntó, shé yówug dúlə yéya məbɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ŋwa cígalá ná muud nyə ajáláyé nə wá ŋgwól bɔɔgú zhíid, kú sá gúl sâ í é búlal ŋgwól yí. ¹⁴ Sâ má zé ci ga, mə mpú ná jí búbalé, mə mpu ntó nəcè mə jí muud mə Cwám̄ba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgə ŋkí lwaagəwo ná j̄ŋ yé mbií wá cí. Njì, múúd mə ká tódúgá ná «sâ ga jí ŋkí lwaagəwo», sâ jɔɔŋ mú bə ŋkí lwaagəwo shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ŋkí dólə wó dá gúl dæg yí í ntágúlá mínyɔŋhə woó, mpug ná sóólúgú wó wɔɔŋgú í cúgə sóólúgú cɛelí. Kú sá ná dólə wó dá gúl dæg yí í gwílyág ŋgwól mínyɔŋhə woó, í njúl ná *Kříst nyə á yə námá shú dé. ¹⁶ Sá jí ŋkí nywa shú dwô dí yí, ŋkí wo dág ná í é ntágulə* ŋgwól múúd ná ndɛɛ bwé mú jág lás nə wo, wo bíd j̄ŋ sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í cúgə sâ ídæg nə məŋgul. Faan má Zembî dúsə sâ á cug ótátəlí, cug á ná shɛɛ, cug məshusug, isâ ini byēsh í ŋgə zhu wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wɔɔŋg yé, Zembî gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sɔgá ná shé sáág isâ í é sá ná buud bwé cúgəg ná shɛɛ yí; isâ í é sá ná buud ó gwoŋg bēsh bwé ŋgəg nə

lal búgád yí. ²⁰ Wo kú bɛɛg caam sóólúgú má Zembî nəcè gúl dæg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; njì, jí bówúlə ná wo dág wúl ndólúgú í é wá ŋgwól múúd bɔɔgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bág kú də cúdú ŋkí ná kú ŋgul málwəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ŋkul wá mínyɔŋhə woó bɔɔgú zhíid yí. ²² Búgá wó ŋgə *búgula shú sóólúgú wɔɔŋg yí, baaguləg gwo mpádúgá biná Zembî obá. Muud jí ná micígulá myé mí ádé kənd nyə məbɛɛd yé, a má jəla. ²³ Muud mə dá wúl ndólúgú a ŋgə zhízhigə yé, a má ŋwa məbɛɛ mísh má Zembî dí, nəcè sóólúgú wɔɔŋg í cúgə sóólúgú búgá. Sóólúgú wēsh múúd mə sá nə milám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bɛgá yuug Kříst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgá í á má fifə wá, sá kúgá də mpyeny ozhigə-zhigə wá bɔɔŋg bwé ŋgə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sɔ njì isâ sá má gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoŋg dí sɔgə ná ŋgwól bág nə mənywa, shú ná nyāŋ láləg búgád. ³ Mpugá ná *Kříst nyə a shígə ŋgə sɔ njì mənywa mə nyəméfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə: «Zembî, məlwíy bwé də lwíy wo má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sâ jēsh Zembî nyə a sá ná bwé cíləg yág yí, í á bə ná sá ŋwág njígúlá cínəŋg, sá bág nə zény kálə shwóg, nə inkán, ná ndɛɛ sá mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembî muud má də sá ná sá bág nə zény kálə shwóg, sá bə nə inkán yé, kə sá ná bi dág bə cún mpádúgá nyín nda Kříst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bi mú bá də yə Zembî gúmá bi njúl lám ŋgwûd, cún ŋgwûd, nyə Zembî jí Sóóŋgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kříst yé.

⁷ Ntó, ŋgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpádúgá nyínád, námá nda Kříst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná Zembî bág nə gúmá. ⁸ Mə ŋgə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwá wá Kříst nyə á ŋwa nyəméfwó t̄ŋ sóol məsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná mənkaagá Zembî nyə á kaag osóŋgú ó bɛɛnd

14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntágulə: Sá ná muud sámg. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14 15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8 Mat 15.24; Mis 3.25-26 15:9 Sôm 18.50

má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb di, ikûl ishús í ñgə mpu ná Zembî má gwág bwo cey lámúd, bwó mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náóó:

Sâ jəŋg wə má bá də ságusə wo nə ndî tām ikûl í cúgə Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jínə dwô.

¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikûl ishús,
bínónj kúl búúd má Zembî
ságá məshusəg.

¹¹ Í nyiŋgə námə bæ cilyá ná:

Bí ikûl ishús byêsh ságúságá Cwámaba,
ikûl í búúd byêsh í ságúságə nyə.

¹² Izayí nyə á ci námə ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ñwa íjwúga, jwú nə ikûl ishús;
ikûl byəŋg í bá də bwánd sóólúgú yé nə
búgá.

¹³ Zembî muud má də sá ná buud bwé dúg bwánd ísà nə búgə yé, sáág ná milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusəg, mí bæ bí ná shee búgə bí ñgə *búgula yííd. Ja jəŋgú ñkul má Nkəŋkə Shíshim í mú sá ná bí ñgəg nə kə shwóg nə shwóg ñgə bwánd nə búgə.

Pwôl ñgə bá cəel sá minjənd

¹⁴ Bwaanğ, kóómb jín di, məmэфwó mə ñgə mpu kú nə məshwán ná bí má lwánd nə jəjə mítédúgá, bí má shín námə mpu sá jêsh bí má jéla nə mpu yí, bí mú námə nə ñkul də yéya məcwûŋ mpédúgá nyín. ¹⁵ Nji tɛem bæ ntó, mə má ñgə cilə bí nə búbaalé mányaan bíl íkúlúd shú ná bí nyiŋgəg ñgə téduga ísà bí má bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná mə bég sóól məsáal má *Kříst Yésus shú íkûl í cúgə *Oyúden yí; mə ñgə sá sáal dəŋgú tãŋ nda fada má də sá *mátúnuga ná, ñgə cúnda Jəjə Kéel má Zembî. Ísey byəŋg bí ná mə sáág ná ikûl í cúgə Oyúden yí í bág mətúnuga Zembî ñgə magulə má, mətúnuga Nkəŋkə Shíshim má tãl koogú shú déd má. ¹⁷ Sâ jəŋg í sá ná mə ñgəg nə bəgəwa nə bálə múúd mə Kříst Yésus, mə bəgəwa nə ísey má ñgə sêy shú má Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugə nə ñkul bwiŋg gúl sã shús, nji ísey Kříst nyə á balan nə mə ná mə

sáág yí; nyə a sá ná ikûl í cúgə Oyúden yí í sáág Zembî məgwág; nyə á balan nə iciyá byâm nə mísóólúgú myâm. ¹⁹ Nyə á balan námə nə ñkul í də wéeshli *məshimbá nə *ísà í mímbúgú, ñkul má Shíshim má Zembî. Sóólúgú wəŋg í á s̄y mbií á ná mə á má bwiŋg Jəjə Kéel má Kříst tédé Yurúsalem nə cínəŋg məkoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná mə bwiŋgug Jəjə Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwelə cwéed Kříst yí, shú ná mə bég kú ñgə lwə kúl bóól búúd bwé á sá məbwamá yí. ²¹ Mə á yida bə sã jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúnda í á shígé fwo kumə bwádí wá
bwé bá gwág,
bəŋg bwé á shígé fwo gwág lãŋ yé wá bwé
bá wámbulə.

²² Sâ jəŋg námə wé í á də laa mə ija ija ná nda zə nûŋ bídí. ²³ Ká ja gaád íí, mə cúgə ná nə sã má sá wa məshí mágaád, í ñjúl ná té mímbú mimbú má də bwey bæ nə yéesh ná mə zə nûŋ bídí; ²⁴ mə ñgə téduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, mə bá ciŋgya zə dúg bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə njeənd shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mə kə Yurúsalem kə kwíind búúd ó Zembî. ²⁶ Ntó jí ná okřisten wã Masedwãn nə Akayí bwé á ñwa cígúlá nə bwé seŋg míkwíindyá kənd búúd ó Zembî wã Yurúsalem búsé məbúwa dí wá. ²⁷ Bwámэфwó bwé á ñwa cígúlá, nji í ñjúl ná jísə bwo mpwálá. Jí bwo mpwálá nəcé okřisten wã Yurúsalem wé bwé á bæ nə ísà í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwé mú kaaw yə íkûl ishús; í jii námə ná ikûl ishús í ñwág ísà í ñgə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shín sá sóólúgú wəŋgú nə mə má cwámbulə bwo míkwíindyá myəŋg yí, mə ka bá zə ciŋgya nûŋ bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú ná mə bá zə nə ocúncêsh ó Kříst bêsh ja mə bá zə nûŋ bídí yí.

³⁰ Nda shé bêsh búsé búúd ə Cwámaba Yésus-Kříst ná, nda jí námə ná Nkəŋkə Shíshim ñgə sá ná shé cílag ná, bwaanğ, mə bándúlə bí ná bí wág mənyúúl gwáná má ñgə gwána yííd, ñgəgá nə jəgula nə Zembî shú

15:10 Mbá 32.43 15:11 Sôm 117.1 15:12 Iza 11.10 15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17 15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15

dâm. ³¹ Ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dâm ná mə fáámugí, buud básé kú *búgula Yésus nûŋ Yudéa wá bwé bág kú nə zhií bwé sá mə məbôw; ntâg námé ná buud ó Zembî wá Yurúsalem bwé légug mikwíindyá mə ngé kə nə ndî myá nə jəjə lâm. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ŋkí Zembî mə magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig nə bi bēsh. Amen.

16

Məbáda

¹ Mə cəel ná bi mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Də lú óbúgula á Kankrê dí. ² Bi ɔ lág nyə tâŋ muud mə Cwámba, mbií í jálá nə buud ó Zembî yí, bí kwíínd nyə mbií kwííndyá wēsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíínd búúd ŋkí bulya, tɛem bə məméfwó.

³ Bi ɔ bádá mə Priska bá Akilas buud sánŋŋ ngé sēy iséy í *Kříst Yésus wá. ⁴ Bwé á nywá gwíílya byán ícug nəcé cugulə mə; məméfwó námé dí ngé yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cugé *Oyúden má mə ngə námé yə bwo akíba. ⁵ Bi ɔ bádá námé mə Də í də sɛɛŋgya bwédí njów yí. Bi ɔ bádá Ipanēt shwé waamá alám; nyə wá nyə a téed *búgula Kříst nûŋ Azí. ⁶ Bi ɔ bádá mə Mariya muud nyə á bul jisəw cún shú dún yé. ⁷ Bi ɔ bádá mə mimbyél myâm Androníkus bá Zhuniyas sánŋŋ sá á bə mímbwug dí wá; báá bwé á téed bə buud ɔ Kříst nə mə, bwé ngə cə bóól *búúd ɔ lwámá. ⁸ Bi ɔ bádá mə Ampiliyatus, muud mə ngé bul cəel cug sɛɛŋgí á sánŋŋ Cwámba dí yé. ⁹ Bi ɔ bádá mə Urəbē muud sánŋŋ ngé sēy iséy í Kříst yé, bí bəda námé mə Stakis shwé waamá alám. ¹⁰ Bi ɔ bádá mə Apeles muud sá á mə dág ná ndéé sá magulə ná a ji fwámé křisten yé. Bi ɔ bádá mə buud ɔ njów mə Aristobúlus. ¹¹ Bi ɔ bádá mə mbyél wâm Herodiyon; bí bəda mə bəŋŋ búúd básé búúd ɔ Cwámba njów mə Narəsis wá. ¹² Bi ɔ bádá mə Trifen bá Trifos budá bwé á mə jisəw yíngá shú mə Cwámba wá; bí bəda námé mə abábə waamá Perəsis mudá nyə á mə námé bul jisəw yíngá shú

mə Cwámba yé. ¹³ Bi ɔ bádá mə Rúfus muud Zembî nyə a féesh kwon mə Cwámba dí yé; bí bəda námé mə nyəŋgá yé, nyə á bə námé mə tâŋ nyəŋgá. ¹⁴ Bi ɔ bádá mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwááŋg bēsh bánŋŋ básé wá. ¹⁵ Bi ɔ bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bánŋŋ básé wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə mə buud ó Zembî. Mədɔ mə óbúgula ó Kříst mēsh mə ngə bəda bî.

¹⁷ Bwaŋg, buud bwé dú sá ná buud bwé bág məcún məcún wá, bwé ngə lúmbuli nə ŋjígulá bí á ŋwa yí, oshwon bi ɔ káálúgə nə bwo; kúgá də kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbií búúd wəŋŋ í áŋgə nə sá iséy í Cwámba wúsú Kříst, bwé ngə sá iséy í mímwə myán. Bwé də balan nə jəjə íciyá í lésú nə jəjə míkaand, də jwáŋgulə búúd bwé afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwé ngə gwáduga cug mágwág bí báá ngé cugə yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dəŋgá; mə jii ná bi bág nə fəg sálə mənnywa dí, bí bə ná sán kóómb á məbôw. ²⁰ Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus kə sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ngé sēy sēy ŋgwúd yé ngə bəda bî; mimbyél myâm Lusyus nə Yason nə Sosipater bwé ngə námé bəda bî. ²² Mə Tertiyus muud ngé cilə kálaad éga yé*, mə ngə bəda bí məbáda mə sɛɛŋgyá shé á mə sɛɛŋgya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ngə námé bəda bî. Mə njul nyédí njów, cínŋŋ námé wə Də lú óbúgula dēsh í də sɛɛŋgya yé. Erâst jí bân-mása á wa ŋgwála yé ngə bəda bî, mwááŋg Kwárutus ngə námé bəda bî. ²⁴ †[Cwámba íshé Yésus-Kříst kə sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zembî gúmə, nyə muud jí nə ŋkul sá ná Jəjə Kéel lúlushig bí yé. Jəjə Kéel dəŋŋ wə mə á ngə cúndə ja mə á ngə bwiŋŋ lán mə Yésus-Kříst yí. Na Jəjə Kéel ni dí wə Zembî mə sá ná sá mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembî á kandugə kandugə mə ka sá ná sá jəŋŋ í búgúlíg ja gaád. Nə ndéé ikúl ishús í mú nə ŋkul jee mpu gwo ja bwé lə micilyá mí

15:32 1.7 15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2
 16:13 Mak 15.21 16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10
 16:18 Flp 3.19; Kol 2.4 16:19 1.8 16:20 1.7 16:21 Timoté: Mis 16.1 * 16:22 Tertiyus wə Pwól nyə á ŋwa
 ná a ciləg kálaad éga yé. 16:23 Erâst: 2Tm 4.20 † 16:24 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá ini. 16:25 Ifz 1.9;
 3.4-5; Kol 1.26 16:26 1.2, 5 16:27 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

*búúd ɔ́ mícúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú
ná bwé búgúlág nyə, bwé sá nyə mágwág. ²⁷
Nyə Zembí muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə fəg
yé, nyə wé ηwág gúmá kandəgə á kandəgə
nəcé sá Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kórênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kórênt yí

Kórênt nyə á bæ ηgwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá njənd yé ábeê yí, nyə á já Kórênt ηkúmba mbû nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəηg wə nyə á fwə míscəon yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kórênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ə nûη okálaad jee wóós ónê, óbá wá cínəηg wə búsé wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyédí kálaad ashúshwóógú á Kórênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwîny óbúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəomú í ηgəg nə bæ mpédúgá nyáη (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə janğa í shínúg mpédúgá nyáηúd (lúú 5), bwə yówug dǎlə kə nə milású məmpraánzə mə milású mə búúd bwə aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1-6.11). A mú ka féel váál krísten mə jéla nə dū balan nə nyúúl nyé yí (6.12-6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishílí bwə á ηgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdú ó mətúnuga yí, nə váál bwə dág cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1-11.1);
- (3) váál íscəηgyá í okrísten nə idâw í Zembî í jéla nə dū s̄y yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə dū yə búúd ηkul nə bwə dág sá yí (lúú 12 kə wóós lúú 14);
- (5) nə váál mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúle mwaanê, nə byé íyuug nyə á ηgə bæ nə ndí yí), nə məbáda (lúú 16).

Mabáda

¹Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sə wə mə cíl kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a

jôw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúla ná. ²Sə ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kórênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bəg minkəηkê mi búúd nəcé binónη *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú nə bí bəg minkəηkê mi búúd, binónη buud bēsh búsé íkál íkál bwə ηgə kámb jínə mə Yésus-Kríst mājəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwámba á sənónη. ³Sóónηgú wúsú Zembî bâ Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shee.

Pwôl mə yá Zembî akíba

⁴Mə ηgə yə Zembî waamá akíba ja jēsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwonη mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵Mə ηgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí mēsh kwonη mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jēsh sə á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷Í mú ná, nda bí ηgə bwánd nə Cwámba íshé Yésus-Kríst zəg lwóya nyúúl nə, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tə ηgwúd nə ηgwúd kú fúfə. ⁸Nyə wə mə bá ηgə lulushi bí nə ndeé kə wóós mēshínéd, bí mú bá bæ kú nə sá mājumâ jwôw mə Cwámba íshé Yésus-Kríst, məma jwôw dəηg. ⁹Zembî muud mə jôw bí nə bí cúgəg sēηgí nə Mwán yé Yésus-Kríst Cwámba íshé yé jí abúgúlag.

Mbéégí d̄ə á Kórênt

¹⁰Bwaanη, oshwonη, jínə mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh dūgá bæ cún; mbéégí mənəkəomú í á jélayé nə dū bæ mpédúgá nyín. Yidagá bæ leedyá mbií á nə sá jēsh dí, bí bēsh dū bæ nə tédúgá ηgwúdâ, bí dū ηwa cígúla ηgwúdâ.» ¹¹Bwaanη, mə lás ntó nəcé bóól búúd wá njów mə Klowé bwə mə jaaw mə nə bí ηgə bæ nə ozhuyá mpédúgá nyín. ¹²Sá mə ηgə cēel ci yí jí nə bí mú ηgə lás nûη, nyíga ná: «Mee ηgə bə Pwôl», nyíga «Mee ηgə bə Apolos», ηgwól ná: «Mee ηgə bə Séfas», ηgwólúgá ná: «Mee ηgə bə *Kríst.» ¹³Ye buud bí nə ηkul ba Kríst məkəw məkəw? Ye Pwôl wə bwə á bwambulə kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ηgə duwan yí, ye bí á ηgə duwan jínə mə Pwôl dí? ¹⁴Mə yə Zembî akíba nəcé mə

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nkəηkê Shíshim ηgə sá nə bí lásúg má.
1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 1:14 Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24

a shígé duu tɔɔ muud nûn bídí, sɔsaalê nji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nɔ ñkul ci ná bí á ngə duwan jíná dáámud. ¹⁶ Mə mə nywa wusa, mə á duu námə Stefanas bənôn buud ɔ njów yé. Mə abúgáláyé ná mə a shí nyiŋgə duu ngwál múúd. ¹⁷ Nəcə Yésus nyə a shígé ntí mə ná mə zóg ngə duu buud. Nyə á nti mə ná mə zóg ngə jaaw Jɔjɔ Kéel, mə zóg ntág ngə jaaw dwo, kú bə nə fəg búúud ɔ kaand bwé dɔ lás mikaand nə ndí yí, nəcé shwiy Kríst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sâ cúgé nə mfí yí.

Shwiy mə Yésus-Kríst í lwó fəg mə Zembî

¹⁸ Mpugá ná lân shwiy Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bəŋg búúud bwé ngé jimb wá; nji, í njúl ñkul mə Zembî shú shé bəŋ buud Zembî ngé cug† wá. ¹⁹ Sá jəŋgə, Micilyá mí ngə ci gwo ná: Mə bá céég búúud ɔ fəg fəg nyán, mə sá ná mifeeshá búúud bwé ngé faas myá mí bəg cwúdagə.

²⁰ Ká muud fəg nyə é nyiŋgə lás ci jì? Yígəli məcɛɛ nyə é ci jì? Lás mikaand á mwɔw mága nyə é ci jì? Ngaá ná Zembî mə sá ná buud ɔ shí ga fəg nyán í bəg sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembî mə lwóya fəg nyé. Nji buud bwé mə ca balan nə fəg á buud ná bwé wámbulé Zembî ná ndéé, bwé akúmáyé. Zembî mə ka dúg ná á balan nə lân sə ngé bwiŋg yí shú ná á cug búúud bwé ngé *búgəla wá; lân sə ngé bwiŋg wəŋgə buud bwé ngə ŋwa wo nda sâ íkás. ²² Oyúden bwé jii dúg *máshimbá, Ogurék bwé ngé sɔ fəg; ²³ nji sá bəŋ sə ngə cúndə *Kríst bwé á bwambulə kwolós dí yé. Cúndə wəŋg wúsə sâ málwiy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Ogurék. ²⁴ Nji, Kríst jì ñkul nə fəg mə Zembî shú búúud Zembî mə jɔw wá, tɛem bə Oyúden, tɛem bə Ogurék. ²⁵ Nəcə kúl búúud bwé dúg ná Zembî jisə kás yí, íkás yá cínəŋg bísə nə fəg ntə búúud fəg nyán, kúl búúud bwé dúg ná Zembî mə bə nə iləm yí, iləm yá cínəŋg í lal ñkúl, ntə búúud ñkul nyán.

²⁶ Bwaanɔ, tédúgágá ná sá bí á dɔ bə jaá Zembî nyə á jɔw bí yí. Gwoŋg jín í á bə,

kú nə zhwog buud bwé mbíd fəg á shí ga, kú nə zhwog ñkácíd í búúud, kú nə zhwog buud bwé á byél ófwámé búúud dí wá. ²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féesh isá í íkás yá shí ga shú ná a wá búúud ɔ fəg shwôn, a féesh isá í cúgé nə ñkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ñkul shwôn. ²⁸ Zembî nyə á féesh isá í cúgé fwámé isá shí ga dí yí, isá búúud bwé mpyəny yí, isá bwé ádé kənd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəŋg búúud bwé ngé dúg ná fwámé isá yí í bəg ocwúdagə. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ñkəny nyúúul nyédí míshád. ³⁰ Zembî wá nyə a sá ná bí bəg buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fəg mə Zembî shú dúsú; nyə wé mə sá ná shé bəg otátəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dî, nyə wé mə sá ná shé bəg miŋkəŋkə mi búúud, nyə wé a tɔ tɔŋ shú ná shé wúg mənámá mə *mísámúd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwámba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ngə lás nə fəg kaand

¹ Bwaanɔ, ja mə á zə nûn bídí mə á zə ngə cúndə *ndimba mə Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúud ɔ shí ga, ñkí ntág fəg nyán. ² Mə a shígé cɛel lás gúl sá shús nûn bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwé á bwambulə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntág nûn bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ngé lilya. ⁴ Njígúlá mə á dɔ jígəli bí yí, nə cúndə mə á dɔ cúndə yí, í á shígé dɔ bə nə iciyá yá fəg kaand í dɔ teeg búúud miləm yí. Nkəŋkə Shíshim wá nyə á dɔ balan nə ñkul nyé dɔ báásulə iciyá byám. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bəg kú kə bɛ fəg á buud, í yídagú bɛ ñkúl mə Zembî.

Pwól mə lwó fəg mə Zembî

⁶ Tɛem bə ntó, kéel sə ngé bwiŋg yí dúsə fəg shú búúud bwé mə fifə cug krísten dí wá. Nji í cúgé fəg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg

1:16 Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** cug múúd: Í kó ná, Zembî mə yíl múúd mənámá mə mísámúd, sá ná a cúgəg cug á céel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21 **1:31** Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 **2:1** 1.17 **2:2** 1.23; Gal 6.14 **2:3** Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 **2:4** 4.20; 1Te 1.5 **2:5** 1.18, 24 **2:7** Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26

micî myâ shí ga, micî jiya ícî ján í wál bá za jimb myá. ⁷ Nji sê ngə cündə fəg má Zembî í á du bæ kú fwo búguli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəməusa fəg nyɔɔŋgá shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəməusa nywo ná a bá sá ná sá ngwág gúmə. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ngwúnd nə ngwúnd á shí ga í á mpu fəg nyɔɔŋgá. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwámba á milwané kwolós dî. ⁹ Bi má dág sâ Zembî nyə a sá ni? Jí námá nda Mícilyá mí ngé ci ná:

Sâ jú s í á shígé bwelɛ dág yí,

lwə kú bwelɛ gwág yí,

sá í á shígé bwelɛ wóós lám má múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəməusa gwo

shú búúd bwə ngé cɛel nyə wá.

¹⁰ Sá bāŋ wə Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jɔɔŋgá nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í du sɔ ná í mpúg sá jêsh, tɛem bæ isâ í shwoó Zembî jí nə ndî nyádí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu isâ ngwól múúd ngé tédúga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wɔɔŋgá nyəmɛfwó? Jí námá mbií ngwúnd wɔɔŋgá nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isâ Zembî ngé tédúga yí, nji Shíshim mə Zembî wə í mpú. ¹² Sá bāŋ, Shíshim sá á ləg yí í cugé shíshim á shí ga; sá á ləg Shíshim mə Zembî, Zembî nyəmɛfwó nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg isâ á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá ádé lás lésú isâ byɔɔŋgá nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim mə Zembî wə í du jíguli sá byo, sá ka du balan nə iciyá í Shíshim dúlɛ féég isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cugé nə Shíshim mə Zembî yé nyə ádé magulə isâ Shíshim mə Zembî í du nti búúd yí; isâ byɔɔŋg bísə isâ í íkás shú dé, a cugé nə ŋkul wámbələ byo, nəcé bwə du wámbələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngé bɛ Shíshim mə Zembî yé, nywáá má du wámbələ sá jêsh; nji, muud kú wámbələ nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Zə má fwo mpu tédúgá má Cwámba? Zə jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tédúgá má *Kríst.

3

Okrîsten wâ Korênt bwá á bæ ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaanɔ, mɛɛ mə a shígé bæ nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ngé bɛ Shíshim mə Zembî wá ná. Mə á ngə yida lás nə bí nda mə ngə lás nə buud bwə ngé ná bɛ isâ yâ shí ga wá, mə á ngə ŋwa bí nda íkúkény cug krísten dî. ² Mə á ngə yə bí mənnyá má bəl, kú bæ fwámé ídâw. Nəcé, bí a shígé bæ nə ŋkul mə kwág fwámé ídâw. Wóós námá nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcé bí ngə ná bɛ isâ yâ shí ga. Ja bí ngé ná bæ, ngwól mpii ngwól, bí ngé bæ ozhuyá bimɛfwó nə bimɛfwó yí, ngaá nə bí ngə ná bɛ isâ yâ shí ga? Ngaá nə bí ngə kyey kuú njɔɔnd búúd bwə ngé bɛ iyéesh byán wá? ⁴ Nəcé í ngə bæ nún ná, nyāŋ ná: «Mɛɛ ngə bɛ Pwól», nyāŋ ná: «Mɛɛ ngə bɛ Apolos.» Ja bí ngé sá ntó yí, ngaá bí ngə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mɛɛ Pwól mə jí jí? Ngaá osól ɔ másáal Zembî nyə á nti shú nə bí búgúlág nyə wá. Sá á ngə sɛy, muud yêsh ngé sá nda Zembî ngé yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mɛɛ mə á bɛ mpəg, Apolos zə myɛɛg májúwó. Nji Zembî wə nyə a sá ná mpəg í kɔg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ mpəg yé cugé tɔɔ sâ; nyɔɔŋg nyə ámə myɛɛg májúwó yé kú námá bæ sâ; Zembî muud nyə ámə sá nə mpəg í kɔg wə jí sâ. ⁸ Muud mə bɛ yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwə təl cé ngwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd yêsh námá nda nyə á sɛy ná. ⁹ Nəcé, sá ngə sɛɛŋgya ngə sá Zembî iséy byé. Bi búəsə fambə má Zembî, bí búəsə námá málwɔga mé.

Okrîsten bí nda njów

¹⁰ Mpaam mə Zembî wə í á sá ná mə bəg nda muud málwɔga á íkəŋ. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwə ngə lwɔ límuga jɔɔŋg dí gwôw. Nji, muud yêsh mə zə lwɔ cínɔŋg yé kə káálúgə nə mbií á ngé lwɔ yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyinɔgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námá nji jɔɔŋg í bwéy bæ ni, nji Yésus-Kríst. ¹² Í yidá bæ ná, bóól búúd bwə

2:8 Luk 23.34 * **2:8** cí á shí ga: Iciyá íni í ngə námá ci mənɔkul mə Sátan mə ngé kung shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dúg námá Yuá 12.31. **2:9** Iza 52.15 **2:12** Rom 8.15 **2:13** 2.4; 12.10 **2:14** 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 **2:16** Iza 40.13; Rom 11.34 **3:1** Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12

ngə lwɔ́ límuga jɔɔŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwá dɛ́ lúlɛ́ *mwaanê nə ndî yí, ŋkí ijimá í mákwóógú, bóólúgá lwɔ́ nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntâg bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw má *Krîst* íí, sóólúgú múúd yêsh ngə sá yí í bá nyîn ná ngəŋ. Nəcə, í bá cɔ́ kuda dí jwôw dɔɔŋgú, kuda í bá zə lwó ísɛ́y í múúd yêsh, í mú nyîn ŋkí jí fwámé ísɛ́y. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwɔ́lɛ́ dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wɔɔŋgú bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔɔŋg yé sóólúgú í bá shîn jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyəméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyɛ́ ná bi búsa *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyɛ́ ná Shíshim má Zembî í njul bídí?

¹⁷ Ŋkí muud mə céég Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námá céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə nji shú má Zembî, bí wə búsa njów wɔɔŋg.

¹⁸ Muud kú ngə shiig nyúul. Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá na bídí ná a jí nə fɛg, mbií fɛg á cug gaá, muud wɔɔŋg yídag mpu ná fɛg nyé nyísə ikás mísh má Zembî dí, ja jɔɔŋgú a mú bə nə fwámé fɛg. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ɔ́ shí ga bwá dúg ná jisə sá fɛg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá ikás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî má dɛ́ sá ná buud ɔ́ fúg bwá bílɛg mákəŋ máŋúd». ²⁰ Í nyiŋgə námá bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ́ fúg mitédúgá myáŋ, a mpú ná mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bæeg ŋkəny nyúul nəcə bələ nə wónɔ́gə nə bóól búúd. Mpugá ná isâ byêsh bísa isâ bín. ²² Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; tɔɔ shí ga, shí nyîn; tɔɔ cug, tɔɔ shwiy, tɔɔ isâ yâ cug ga, tɔɔ byɔɔŋg yâ cug zág yí, byêsh bísa isâ bín. ²³ Bi bəŋ bí búsa buud ó Krîst, Krîst má Zembî.

4

Nji Yésus wə má bígás Pwól

¹ Ntó, dúgúgá sə ná sə búsa osóol ɔ́ mäsáal ó *Krîst, ná Zembî nyə á yə sə mbag ná sə cúndág isâ í á dɛ́ bə shwoó dí, nyə á mə sá ná sə mpúg yí. ² Ná ndɛ́é, ja bwá mə yə múúd mbag yí, sá bwá dɛ́ bul jii dúg yí jí ná a sáág ísɛ́y byé mbií Mása mə jíí yí. ³ Nda mə, tɔɔ

bi má bigas mə, tɔɔ wúl njów mílású í bigas mə, sá jɔɔŋg í acíyɛ́ mə tɔɔ sâ. Məméfwó mə abígásé námá məméfwó. ⁴ Mə anɔ́gə nə mpu ná mə mə sá gúl sâ májumâ. Nji, ntó cugé ná mə jí kú nə wôŋ. Nji, muud ngə bigas mə wə Cwámba. ⁵ Gwə wə jí ná, kúgá sámb múúd lású té fwála dɔɔŋg í afwóyɛ́ wóós yí. Kúgá sámb té Cwámba nyə afwóyɛ́ nyiŋgə zə yí. Nəcə nyə wə mə bá zə sá ná isâ bí íshwoó yídúgúdí yí í nyínúg ná ngəŋ, mitédúgá myâ milâm mí mpúyúg; ná ndɛ́é, Zembî mú yə muud yêsh máshwúmb má jálá nə nyə má.

⁶ Bwaanɔ́g, mə má ngə ŋwa iyuug íni byêsh sá Apolos dí shú ná bi jíígúg sá kaaná í ngə ci yí, ná: «Muud nyə ajáláyɛ́ nə ntɔ́ sá jí cilyá yí.» Má cɛel ci ná, shú dúsú sá Apolos íí, muud nyə ajáláyɛ́ nə bæɔ́wa nə ŋgwól ntɔ́ ŋgwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo jaaw wo ná wó ntɔ́ bóól búúd? Jáyɛ́ sá wó jí nə ndî ná bwá á shígé yə wo yí? Ŋkí sá jêsh wó jí nə ndî yí, bwá á yə wo, nəcə jí wó ká ŋkəny nyúul nə ndî nda bwá á shígé yə wo yí? ⁸ Bí ngə tédúgá ná bi mú nə sá jêsh bí má jíí yí, bi mú lwándúlá nə ibwádán í Zembî, bi mú nə ijwúga, sə bəŋ kú nə ndî. Bi ɔ́ nywá ka bə nə ijwúga fwámé bə, sənôŋ bí bêsh sə bág nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembî má tâl sə bəŋ *buud ɔ́ lwámá zhúgúlâ sámbá, nda buud cígúlá í mə bə ná bwé jálá nə yə wá. Məsú mántágula má músə á zəgá-dúg, tɔɔ mísh má búúd dí, tɔɔ mísh má *wəŋgəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcə Krîst, bi bəŋ ntâg nda mifafúgú nəcə bələ búúd ɔ́ Krîst. Sə mú nda itag-bwool, bi bəŋ nda minɔ́kɔ́kúlá. Bi mú ngə ŋwa gúmá, sə bəŋ ngə bwəma nə mpyóŋ. ¹¹ Wóós nə wəla ga, sə ngə yə nə zha yə nə shwáásúlə minú, sə fúfə nə mikáándá. Sə ngə bwəma nə bígá, sə ngə cugə nda minjé-gwôw. ¹² Sə ngə wádúgá səy nə məbwə məsú shú ná sə bág nə isâ. Muud nyə ámə lwíy sə yé, sə bwádán nə nyə; kúl bwé lwó sə cúwúlí yí, sə máánd milâm. ¹³ Buud bwé ámə ntáma sə jínə wá, sə ci bwo iciyá í cwéél bwo milâm yí. Wóós nə kíkídíga, buud ɔ́ shí bwé ngə ŋwa sə nda isâ í kund, nda shíd məwúdə.

3:13 Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwôw má Krîst: Dúsə jwôw á bá zə sámb búúd ɔ́ shí ga milású yí. **3:15** Yúd 23
3:16 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sôm 94.11
3:22 Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sôm 143.2 **4:5** 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16
4:7 Gal 6.3 **4:9** Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29 **4:10** 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14
səy: Mis 18.3 **4:13** Mit 3.45

Pwôl ji sósŋgá

14 Mə anġê nə cilə bí isâ íni ná má cɛel wá bí shwôn. Mə ŋgə yida sá ná bi mpúg kuú njəond bí má jálá nə kyey yí, nəcé bi búse mə bwân má búl cɛel wá. 15 Nəcé, bí tɛem bə nə buud məwûm mə otósŋhin bwə ŋgə lwó bí cug krîsten, bí cugé nə ncúlyá osósŋgá, mə muud má á zə bí nə Jɔjɔ Kéél yé mə wə jí sósŋgá wún kwon mə Yésus-Krîst dî. 16 Nda jí ntó ná, oshwon, ŋgəgá nə yagula mə. 17 Gwə wə í sá ná mə ntíg bí Timotê, mwân waam má búl cɛel yé; a jí mə abúgúlág cug krîsten dî. Nyə wə nyə é zə sá ná bi bág kú wusa kuú njəond má ŋgə kyey cug krîsten dí yí. Kuú njəond wəŋgú wə má ŋgə jígguli mádɔ mə óbúgula mēsh kúl jēsh yí. 18 Bóólúgá búúd bwə ŋgə ŋkēny mənyúul nda sá bwə cí ná mə abúlé ná kwo zə nūŋ bídí. 19 Nji, ŋkí Cwám̄ba má magulə, mə wál bá zə wós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwə ŋgə ŋkēny mənyúul óni; mə abúlé zə mpu nji iciyá í lésú byāŋ, mə bá bul cɛel mpu ŋkí ŋkul má Zembî nyísə bwədí ícugud. 20 Nəcé, Faan má Zembî í cugé sá á lésú mpu, dúsə sá ŋkúl. 21 Bi má jii ná jí? Ye mə zəg nūŋ bídí nə lwón, ye mə zəg nə cɛelí nə lám ná shɛɛ?

5*Okrîsten bwə ajáláyé nə bə nə jaŋga*

1 Lāŋ má bul shīn kyey kúl jēsh ná jaŋga í ŋgə sīy nūŋ bídí. Né dāŋ jaŋga dúsə ná, tɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anġê nə sá dwo. Bwə ŋgə bwiiŋ nə ŋgwól múúd a bídí sɛɛŋgyá ŋgə cugə nə mudá mə sósŋgá. 2 Bí ŋgə ná ŋkēny mənyúul? Sósólúgá wəŋgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Nġaá í jii ná í ceyug bí lámúd, bi yílág muud wəŋgú bídí sɛɛŋgyád? 3 Mɛɛ jām kóómb dî, tɛem bə ná mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə má bwey sámb lésú wəŋgú nda mə jí nūŋ. Mə má sámb ná muud má sá sósólúgá wəŋg yé má jág sá. 4 Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgya jínə má Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wām í é sɛɛŋgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus

mə bá lwóya ŋkúl nyé. 5 Í jii ná bi bədug *Sátan muud wəŋgú məbwəd, a ntámág nyə nyúul ná ndéé, *jím jé í mú bá *dúg cug jwôw má Cwám̄ba. 6 Bi ajáláyé ná nə ŋkēny mənyúul. Bi ampúyé ná búbaalé *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ŋgug wēsh í bádúg íí? 7 Yílúgá ləvur† acwúlú shú ná bi bəg mbulyá ŋgug ágúgwáan. Nəcé bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcé bwə á shí bwey cígə *Mwā Ncwəmbɛ á Páska íshé, mwā ncwəmbɛ wəŋg wə *Krîst. 8 Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəŋgú nə bów-bów tédúgá nə gwólə lám: ləvur acwúlú wə ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sá á shweelúg, nə lám óbúbálé: buléd á kú nə ləvur wə ni.

9 Mə á cilə bí ŋgwól kálad dí nə binón buud ó jaŋga bi kú də kéya. 10 Mə a shígé cɛel ci ná bi bəg kú ná bwele shísh kúná-kúnə nə búúd ɔ jaŋga bēsh wā shí ga, tɔ buud bēsh bí nə yéesh bálə nə məbii wá, tɔ buud ɔ mándá, tɔ bəŋg bēsh bwə ŋgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi má jálá nə wú shí gaád. 11 Mə á yida ci ná bi kú də kéya nə buud bí ná: nyāŋ ŋgə ci ná a jí mbúgula, a ŋgə nyiŋgə sá jaŋga; nyāŋ ŋgə ci ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə nə yéesh bálə nə məbii; nyāŋ ná a jí mbúgula, a ŋgə nyiŋgə yə ozembî ó áyadúg; nyāŋ ná a jí mbúgula, a dúgə nyɛɛg búúd; nyāŋ ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge məlwəg; nyāŋ ná a jí mbúgula, a dúgə nyiŋgə mánda búúd nə isâ byāŋ. Mimbií mi búúd míni, bi kú sɛɛŋgya nə bwo, binón kú də səŋ ídāw ŋgwúdud. 12 Ye sá wə búsé ná sə sámbúg buud bwə cugé *Dɔ dí wá milésú? Nġaá ná buud wā Dɔ dí cwú wə bí má cígal milésú wá? 13 Buud bwə cugé Dɔ dí wá, Zembî wə má bá sámb bwo myāŋ milésú. Kagá yíl bów-bów múúd bídí gwoŋgud.

6*Ishwáman yā mpádúgá buud ó Zembî*

1 Ŋkí ŋgwól múúd á sɛɛŋgyá jín mə bə nə lésú nə ŋgwól, jí í mpú sá ná a lúgə kə nə

4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 4:19 ŋkí Cwám̄ba má magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 4:20 2.4; 15.24 4:21 2Kr 1.23; 13.10 5:1 Ləv 18.8 5:2 6.12; 10.23 5:3 Kol 2.5 5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na jí kaaná nda wəŋg sə má də ci ná: «Shú ŋgwúd mə də wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7 ləvur: Oyúden bwə á də yíl ləvur yēsh bwədí mínjów, bwə də Páska nə ŋgug á kú nə ləvur; ntó má kə ná bwə á də gusa milám myāŋ shú zələ də Páska. 5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14 5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 5:12 Mbá 13.6

lósú búúd ó Zembî dí, a bálé kə nə ndî ná ikûl ishús í kág sámb yí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwé bá sámb búúd ó shí milósú? Ká, ñkí bi wé má bá sámb búúd ó shí milósú, ye ilúlsú yâ mpédúgá nyín wé í káád bí ñkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámb *wéñgales milósú? Ká ñkəmusa nə milósú myâ isâ í shí ga! ⁴ Ñkí bi má ka bə nə milósú myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wé bí má ká dúg ná bwé sámbúg bí milósú myəɔŋg wá? ⁵ Bi má jəlá nə gwág shwôn nə sá má ñgə ci ga. Ye seɛŋgya jín jí kú nə tɔɔ muud jí nə fəg yé, muud jí nə ñkul lás lósú mpédúgá mwân bá *mínyəŋə yé? ⁶ Nə jí! Mwân bá mínyəŋə bwé ká tɔw míkəɔd dí? Bwé bálé ntág ká tɔw míkəɔd myəɔŋg dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlə bə nə ishwmán ntáni mpédúgá nyín, bi má bwey ku wé ni. Nəcé jí bí búsé ñgwól kú jisəw ñgwól bé ólɪŋgí yí? Nəcé jí bí búsé kú bíd ná ñkí muud mə déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bi wé má yídá sá ólɪŋgí, bi wé ñgə sha búúd isâ; omínyəŋə bún ntág wé bí má sá mísólúgú myəɔŋg wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwé sá ólɪŋgí ntáni wá bwé ábúlé bə nə kəw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nə bəɔŋg bwé ñgə yə ozembî ó áyadúg gúmə wá, nə buud bwé sá mɪnəɔmb wá, nə budúm bwé má ñwa mányúul nda budá wá, nə bəɔŋg bwé sá íland nə bóól búdúm wá, ¹⁰ nə ijúwâl, nə buud bí nə yéesh bálə nə məbii wá, nə oshwégye ó málwəg, nə bəɔŋg bwé də nyeeɛg búúd wá, tɛem bə búúd ó mándá, bwé ábúlé bə nə kəw Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námə wé bóól búúd wá gwoɔŋg jín bwé á bə yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bî, sá nə bi bəg mɪŋkəŋkə mi búúd, sá nə Zembî dúgúg bí nə otátəlɪ ó búúd lúú má Cwám̄ba Yésus dí.

Baagələ nyúul shú má Zembî

¹² Bóól búúd bwé də ci ná: «Muud jí fəlɪ ná a sáág sá jəsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jəsh dí jí nə ñkul kwíind múúd. Bwé də ci ná: «Muud jí fəlɪ ná a sáág sá jəsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíd nə ñkúmba sá í bííg mə kwám. ¹³ Bóól námə ná: «Ídâw bíse

shú mwə, mwə shú ídâw. Nə mwə nə ídâw, Zembî mə bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgə shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwám̄ba, Cwám̄ba jisə Cwám̄ba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyə a gwúmushi Cwám̄ba yé, a bá námə gwúmushi sə nə ñkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul mán máse ikúł í nyúul má *Kríst? Mə ñwág kúł nyúul má Kríst mə sá gwo kúł nyúul má múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud mə ká seɛŋgya nə mudá jaŋga yé nyə é bə nyúul ñgwúd nə mudá wəɔŋgú? Jísə mpu bə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwé é bə nyúul ñgwúdú.» ¹⁷ Nji, muud mə ká fəla ísâ nə Cwám̄ba yé, nyə é bə *shíshim ñgwúd nə Cwám̄ba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bə nyə nyúúlád. Nji, muud mə sá jaŋga yé má də ntáma nyúul nyé nyáméfwó. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná mányúul mán máse Mpáanzə má Ñkəŋkə Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Ñkəŋkə Shíshim wəɔŋg wúsú bídí mányúúlád. Bi aŋgə ná nə jwú nə biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tãŋ shú ná bi wúg míkwmád; bi má jəlá nə ka yə Zembî gúmə nə mányúul mán.

7

Sá í dúgyá nə bā yí

¹ Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa nə mudúm jíg kú kúnya nə mudá. ² Nji, í bul jəla nə mudúm yêsh bəg nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ñgwúm, buud bwé sásúləg jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé nə kaambulə múdá nə nyúul nyé; mudá námə ntó. ⁴ Mudá cugé nə ñkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, ñgwúm yé wé jí nə nywo. Námə mbií ñgwúdú, ñgwúm cugé nə ñkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wé jí nə nywo. ⁵ Ñgwól kú ban ñgwól; ka nji ná bi má bə cún nə bi mə béegyá ñkúmba fwála shú ná bi má kənd mílám májəgula dí. Fwála dəɔŋg ká námə shín, bi ó nyiŋgə fəla; nəcé bí a bá bə kú mpu máánd mílám nə ndéé *Sátan mú bwówulə bî. ⁶ Na, mə ayím̄bálíyé bî; mə

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6 6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17 6:9 15.50; Gal 5.19-21 6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7 6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16 6:13 Mat 15.17-19; 1Te 4.3 6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14 6:15 12.27 6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31 6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 6:19 3.16 6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11

cwíny bí cwínyág. ⁷ Mpülə dúg dí, má jii ná buud bēsh bwá jíg nda mə. Nji, muud yēsh ji nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yi; nyíga nə jíga, nyími nə jími.

⁸ Má ngə ci nə miŋgwam mi búđm nə mikúsé mí búdá ná, í nywa ná bwé jíg nda má njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwé ampúyé máánd mílám, bwé béyág; nəc é í yida bul jəla ná muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntág bə mə, Cwám̄ba wé má tál mpándí ná, ci mudá kú béégya nə ngwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntág béégya nə ngwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji nə a kə sá ŋkwambulə nə ngwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bā.

¹² Shú bóslúgá bāŋ, Cwám̄ba dí má cī, mə wé ngə ci ja nííd ná, ŋkí mbúgula Zembî ji nə mudá *hááden, múdá má ká cēel ná bá bwé baagulə bā, a kú beeg yíl múdá wəŋg. ¹³ Ŋkí mudá wé jí mbúgula, ngwúm nye hááden, ngwúm má ká cēel ná bá mudá bwé baagulə bā, mudá kú beeg gwú bā dəŋg. ¹⁴ Nəc é, mudúm jí hááden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəc mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəc ngwúm yé. Í mbām bə kú bə ntó, mpu ná bwān bāŋ bwé é bə shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ŋkí nyəŋg jí hááden yé má cēel béégya nə ngwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbúlí ná a jíg nə bā dəŋg. Zembî nyə a jəw bí shú ná bi jíg ná shē. ¹⁶ Ntág námá ná, wē mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ngwúm woó dúgúg cug? Ŋkí ntág ná wē mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ngə tál buud icé icé

¹⁷ Sá ngwúd jí ná, muud yēsh tówúg cé Zembî nyə a tál nyə yííd, cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Cēx má ngə yə máđə má óbúgula mēsh yí, dwó óni. ¹⁸ Ŋkí Zembî nyə a jəw ngwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wəŋgú jíg nə ábiwáág yé. Ŋkí

Zembî nyə a jəw muud a kú bə síya ábiwáág íí, muud wəŋgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgé tə sá, bálə kú síya ábiwáág kú námə bə tə sá. Sá jí nə mfíí yí jisə nji bēğlə mámpándí má Zembî. ²⁰ Muud yēsh tówúg cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. ²¹ Ŋkí Zembî nyə a jəw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimál lámúd nə jiya lwaá gwō. Nji, wó ká dúg zhíí ná wo bág fəlí, wo bē zhíí nyəŋg. ²² Nəc é ná, lwaá Cwám̄ba má jəw yí í músə fəlí, í dúgyá nə Cwám̄ba. Ntó námə, nyəŋg *Křst má jəw a njúl fəlí yé músə lwaá má Křst. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tāŋ shú ná bi wúg míkwámúd. Kúgá sá ná bi nyíngəg bə məlwaá mə múúd†. ²⁴ Bwaŋg, má nyíngə ná námə ci nə muud yēsh bwénúg mísh má Zembî dí cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí.

²⁵ Shú bəŋg búsə ná óncwíyē wá, sá má zé ci ga í cúgé ná Cwám̄ba nyə a tál mpándí; mə cwíny bí tāŋ nda muud bí bí nə ŋkul je shwu nyúul nə ndí yé nəc Cwám̄ba nyə a gwág mə ŋkúŋkwóŋúlə. ²⁶ Mē ngə téduga ntúga: ja sá má dúg mícúŋ myā wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwé jíg miŋgwam. ²⁷ Nji tēem bə ntó, ŋkí wo má bá múdá, wo kú beeg sə ná wo gwú bā. Ŋkí wo afwóyē bá múdá, wo kú beeg sə ná wo bā. ²⁸ Nji, ŋkí wo bá múdá, wo asáyé *səm; ncwíyē sás má ká kə báád íí, nyə asáyé səm. Nji, buud bwé béya wá bwé é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ngə lás ntāni shú ná mə sá ná bi sásúlág minjugú myəŋg.

²⁹ Bwaŋg, mə ngə ci nááá, fwála í mú kúkúl. Né ndéé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwé cugəg nda bwé cúgé mímbéyá; ³⁰ bəŋg bwé ngə jíí wá, bwé cugəg nda bwé aŋgə nə jii; bəŋg bí nə məshusug wá, bwé cugə nda bwé cúgé nə məshusug; bəŋg bwé ngə kusə wá bwé cugə nda isá bwé ngə kusə yí í cúgé isá byāŋ‡. ³¹ Buud bwé ngə də shí wá bwé cugəg nda bwé aŋgə nə də shí. Mə lás nə bí lású ni wēsh nəc shí shé bí nə ndí múús ga í bá cə.

³² Má cēel ná bi bág kú nə sá í kənd bí

7:9 1Tm 5.14 **7:10** Mat 5.32; 19.9 **7:14** Rom 11.16 **7:15** jíg ná shē: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 **7:16** 1Pr 3.1 **7:18** Gal 5.1 * **7:18** Muud jí síyá ábiwáág yé: na ji mwá Yúden. **7:19** Rom 2.25-29; Gal 5.6 **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá nyíngə bíd nə məfug mə búud má ngəg nə jwú nə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 ‡ **7:30** Muud nyə ajáláyé nə bíd ná gúl sá í tówúg shwóg nyédí cugud. **7:31** 1Yn 2.17

milâm gwów yí. Muud cúgé mbéyá yé má d̥ kænd lâm ísâ í dúgyá n̥ Cwám̥ba yííd, a d̥ s̥ n̥ Cwám̥ba gwágúg ny̥ nywa. ³³ Nji, ny̥w̥ng jí mbéyá yé má a d̥ s̥ n̥ mudá yé gwágúg ny̥ nywa, a d̥ kænd lâm ísâ í shíd, ³⁴ lâm í mú d̥ b̥ ny̥ k̥w. Nt̥ó nám̥ wé jí n̥ mudá yé. Mudá cúgé báád yé, t̥o ny̥w̥ng jí ná ncwíyê yé má d̥ kænd lâm ísâ í dúgyá n̥ Cwám̥ba yííd, shú n̥ nyân̥ b̥g yé m̥ Cwám̥ba ncindî n̥ ncindî. Mudá jí báád yé ny̥e má d̥ s̥ n̥ ngwúm yé gwágúg ny̥ nywa, a d̥ kænd lâm ísâ í shíd. ³⁵ M̥ ḁngê n̥ l̥s nt̥ani n̥ m̥ c̥el̥ k̥ul b̥í b̥ííd. Í yidá b̥ shú m̥nywa m̥n. M̥ ng̥o̥ jí n̥ b̥í s̥ág s̥â í búl j̥la yí, n̥ b̥í b̥g̥ buud ̥ Cwám̥ba ncindî n̥ ncindî, kú b̥ k̥w.

³⁶ Nkí ncwám̥á má bul b̥ n̥ yéesh n̥ land jé, n̥ ndeé a mú c̥el̥ n̥ bwé b̥yág̥ n̥c̥é a t̥édúgá n̥ ny̥ e j̥ág s̥á s̥ás d̥w̥ngú̥ nkí a b̥ kú ná bá ny̥, nkí a d̥g̥ n̥ bwé j̥l̥á n̥ b̥ya, bwé b̥yág̥ nda á ng̥o̥ jí n̥; ny̥ asáyé s̥m. ³⁷ Nji nkí ncwám̥á í n̥wa cígúla nyédí lámú d̥ s̥â nda c̥índal ny̥, nkí a jí n̥ nkul̥ mpu máánd̥ lâm̥ bii yéesh jé, á ká n̥wa cígúla n̥ bá land jé bwé ánying̥y̥é ná b̥ya, a mpú s̥â. ³⁸ Nt̥ó jí n̥ muud m̥ bá land jé yé m̥ mpú s̥â, ny̥w̥ng m̥ b̥ kú bá yé má bul mpu s̥â. §

³⁹ Mudá jí c̥çl̥á n̥ ngwúm yé té w̥esh̥ ngwúm ng̥o̥ ná c̥g̥a yí. Ngwúm má ká y̥, mudá kú ná b̥ c̥çl̥á, a mú jee bá muud y̥esh̥ á c̥çl̥á bá yé; nji í jí n̥ muud w̥w̥ng̥ b̥g̥ muud m̥ Cwám̥ba. ⁴⁰ Nji, í bul j̥la n̥ a j̥g̥ kú ná k̥ báád. M̥e m̥m̥ m̥c̥w̥w̥ng̥ w̥é m̥ni, m̥ t̥édúgá n̥ m̥ jí nám̥ n̥ Shíshim̥ má Zembî.

8

Sâ í dúgyá n̥ ocú dú ó m̥túnuga

¹ Bóól ózembî b̥í ó áyadúg. Bóól búúd bwé ng̥o̥ cíg̥a ocú dú ng̥o̥ s̥á iv̥g̥uli í ózembî b̥w̥ngú̥ *m̥túnuga. Shú s̥á í dúgyá n̥ ocú dú ó m̥túnuga b̥w̥ngú̥ yí, shé má mpú n̥: «S̥

b̥esh̥ b̥í n̥ mpúyá.» Nji, mpúyá w̥w̥ng̥ í d̥ s̥á n̥ muud nkényág̥ nyúul, í njúl n̥ c̥çl̥í í d̥ s̥á n̥ g̥w̥o̥ng̥ í l̥álug̥ búg̥ád. ² Múúd m̥ ká t̥édúgá n̥ a mpú gúl s̥á, muud w̥w̥ngú̥ ny̥ afwóy̥é mpu s̥â jí n̥ fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud m̥ c̥çl̥ Zembî yé, Zembî m̥ mpú ny̥.

⁴ N̥ ndeé, shú d̥l̥a ocú dú ó m̥túnuga má iv̥g̥uli í ózembî ó áyadúg̥ íí, s̥é má mpu n̥ iv̥g̥uli by̥w̥ngú̥ í cúgé t̥o̥ s̥â shí gaád, ng̥wól̥ zembî cugé, nji fwámé Zembî ng̥w̥ud̥ n̥ ng̥w̥ud̥. ⁵ Bóól búúd bwé ng̥o̥ t̥édúgá n̥ ncúlyá ozembî n̥ ncúlyá micwám̥ba myân̥ m̥s̥a. Nji, b̥il̥ ísâ búúd bwé ng̥o̥ d̥g̥ n̥ ozembî yí í t̥eem̥ b̥e j̥o̥ng̥ dí, nkí nt̥ag̥ shí ga dí, ⁶ shú shé b̥ân̥, Zembî jí ng̥w̥ud̥ nji Zembî Sóóngú̥. Isâ by̥esh̥ í zhu nyédí, shé ng̥o̥ c̥g̥a shú dé. Cwám̥ba jí nám̥ ng̥w̥ud̥, nji Yésus-Kr̥ist; isâ by̥esh̥ b̥is̥a n̥c̥é ny̥, s̥é b̥ús̥a nám̥ n̥c̥é ny̥.

⁷ Nji, buud b̥esh̥ dí b̥í n̥ mpúyá ni. Bóól bwé á má jan̥wo n̥ y̥l̥a ózembî ó áyadúg̥ g̥úmá, n̥ ndeé, wóós n̥ k̥id̥iga, ja b̥ân̥ bwé d̥á cú dú m̥túnuga má ózembî ó áyadúg̥ yí, bwé é ng̥o̥ d̥a bwé ng̥o̥ t̥édúgá n̥ cú dú éga jí cú dú m̥túnuga shú zembî áyadúg̥. S̥â j̥w̥ng̥ í mú s̥á b̥wo f̥ân̥ lám̥ dí, n̥c̥é í b̥ál̥a ná nkí tag. ⁸ Í njúl n̥ s̥â má d̥a dí jí n̥ nkul̥ s̥á n̥ s̥á shíshíg̥ Zembî kún̥a-kún̥a. Nkí s̥á má b̥á kú d̥a, s̥â kú j̥imb̥ s̥á m̥ish̥ má Zembî d̥i; nkí s̥á má d̥a, s̥â kú nám̥ kw̥id̥uli s̥â. ⁹ Nji b̥í ó bey n̥ s̥â b̥í b̥í f̥ul̥í n̥ b̥í s̥ág̥ yí í yídag̥ b̥e óbúgula ó át̥atag̥u kwóógú̥ l̥ú m̥b̥w̥ngú̥. ¹⁰ N̥c̥é, wo muud jí n̥ mpúyá yé, nkí bwé d̥g̥ wo, wo ng̥o̥ d̥a mp̥áanz̥a zembî áyadúg̥ d̥i, ng̥aá n̥ s̥á j̥w̥ng̥ í é s̥á n̥ muud jí ná n̥ lám̥ nkí tag yé ng̥wág̥ nkul̥, a k̥a d̥a ócú dú bwé ám̥a cíg̥a y̥e ózembî g̥úmá wá? ¹¹ Ja j̥w̥ng̥u, mpúyá w̥o í má s̥á n̥ ng̥wól̥ *m̥íny̥w̥ng̥u woó jí n̥ lâm̥ nkí tag yé j̥imb̥úg̥, í njúl n̥ Yésus ny̥ á y̥e nám̥ shú d̥éd. ¹² Nkí b̥í m̥ s̥m̥ nt̥ó n̥ om̥íny̥w̥ng̥u b̥un, b̥éw̥uli b̥wo lám̥ í kú f̥wo lal̥ íí, b̥í m̥ s̥m̥ n̥ Yésus-Kr̥ist. ¹³ Gwé wé jí n̥, nkí gúl s̥á

7:33 Luk 14.20 § **7:38** (tééd 36 k̥a wóós 38) Impánz̥a íni, bóól bwé ng̥o̥ c̥i n̥ í j̥l̥á n̥ b̥e nt̥uga: 36 «Nkí muud m̥ d̥g̥ n̥ a j̥ág s̥á n̥ baagul̥l̥a s̥ás dé ncwíyê w̥la l̥u b̥â c̥y̥ a kú kænd ny̥ báád íí, nkí a d̥g̥ n̥ í j̥l̥á n̥ a k̥ándug̥ ny̥ báád íí, a s̥ág̥ s̥â á jí yí; ny̥ asáyé s̥m, b̥â í síy̥g̥. ³⁷ Nji, muud m̥ n̥wá cígúla lámú d̥, kú n̥ s̥â í ng̥o̥ c̥índal ny̥, á ng̥o̥ mpu j̥w̥u n̥ t̥édúgá yé yé, nkí a n̥wa cígúla nyém̥f̥wó dí lámú d̥ n̥ a baagul̥a s̥ás dé ncwíyê, a má mpu s̥â.» **7:39** Rom 7.2-3 **8:1** Mis 15.29; Rom 12.16 c̥çl̥í: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13

má dá í é búlal ngwól mínyonê waamá bííd íí, má kú ná bá bwεle dá cúdú, shú né má bág kú búlal mínyonê waamá bííd.

9

Pwól cugé ná milúndâl

1 Ye má cugé fulí? Má cugé *múúd lwámá má Yésus íí? Ngaá má a shí dúg Cwámá wúsá Yésus? Ye bí cugé ísáy má má sá shú má Cwámá yí? 2 Nkí bóólúgá búúd bwé dúg ná má cugé múúd lwámá, bí kú bε, má jí muud lwámá má Yésus shú dán. Nécé bí búsa yuug í ngó lwó ísáy má ngó sêy tân nda muud lwámá má Cwámá yí.

3 Shú búúd bwé ngó bæ ná mæshwán ná má wá, sá má jí ná nkul bæsa ná bwo yí jí ná: 4 Ngaá sá bí ná zhií ná sá ngwág idâw ná mængul bídí? 5 Ye sá bán wá búsa ci muud kú jaand ná mudá yé? Ngaá ná bóól búud ó lwámá bwé ngó sá ntó, tóó ómínyonê ó Cwámá, tóó Séfas? 6 Nkí ntâg ná, ye sá bân Barnábas wá sá cugé ná zhií ná sá jíg kú sêy? 7 Zó nyə a má bwεle sêy séy ízimbi a ngó jóna ná nyáméfwó yé? Zó nyə a má bwεle bæ fambá ná ndéé a kú dá mpúmá a cínong yé? Nkí ntâg ná zó nyə a má bwεle wíil ínteny ná ndéé a kú balan ná mányánj má ínteny byəong yé? 8 Ye iyuug má ngó nwa bí íni bísa nji ijâm ná ijag yâ buud? Ngaá ná bísa námá cilyá mácéξ Moyíz nyə á cilə mád? 9 Jí mpu bæ cilyá mácéξ má Moyíz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngó nyaal mpumá ngólə lwáál nywo yí.» Ye ínteny wá Zembî ngó bul táduga yí? 10 Ye nyə anğê ná lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wá cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngó waad mändəlú yé ngóg ná waad a ngó bwánd ná búgá ná nyə é bæ ná mfií; nyəong ngó nyífə mpumá ngólə lwáál yé ngóg nyífə a ngó bwánd ná búgá ná nyə é bæ ná kəw. 11 Sá á bæ bí mpæg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá má ká mwáágulə mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó aá? 12 Nkí bóól búúd bí ná zhií ná bwé ngwág mbii mánywa məong bídí, sá bân má ban ka bul bæ ná zhií nyəongú nəcé jí? Nji,

sá á shígé balan ná zhií nyəongú; sá ngə yida jisəw sá jəsh shú ná sá kú ntágulə ná Jəjə Kéel má *Kříst í bág kú bwiingya.

13 Buud bwé dá sêy ísáy í Zembî Mpáánzə wá, Mpáánzə wá í dá námə wíil bwo; bəong bwé dá kənd Zembî *mátúnuga *alatâr dí wá bwé dá nwa dán kəw lá idâw alatâr dí. Ngaá bí má mpú ntó? 14 Mbií ngwúd wəong námə, Cwámá nyə a wá cεξ ná buud bwé jáaw Jəjə Kéel wá bwé jəlá ná cugə ná ísáy byəong. 15 Nji mεε má a shígé balan ná mæzhií məong; má anğê námə ná cilə ntága ná má lúndal ísâ byəong. Má yidá bul cεl ná má yág, ntə ná má sáág milúndâl. Jâm sâ gúmá wá cí, muud cugé ná nkul yíil má gwo. 16 Mεε jâm kóómb dí, ja má ngó jaaw Jəjə Kéel yí, má cugé ná nkul cí ná má ngə sa gúl sâ, nəcé jisə má sâ cínúlá Zembî ngó cínal má yí. Məntágula ná má nkí má bə kú jaaw Jəjə Kéel. 17 Í á mbəm bæ ná má a té ná lâm wâm ná má zə jaaw Jəjə Kéel, má bæ ná zhií ná má jíg myóna. Ká, má ngə sá ísáy byəong cínúlád, jisə mbag Zembî nyə á keel má mábwád yí. 18 Ná ndéé, myáyé myóna má ngó nwa cínong myá? Myóna myâm wá má jááwúg buud Jəjə Kéel ashwá, má ngó cündə kú lúndal ísâ má jí ná zhií ná má ngwág Jəjə Kéel dí yí.

19 Haaw! Má jí fulí, kú bæ lwaá má múúd. Nji, tεem bæ ntó, má a má sá máméfwó lwaá á buud bēsh shú ná má bág ná fwála má sá ná bímbí lú búúd dēsh dí ná nkul gwág má yí í búgúlág Yésus. 20 Ja sánŋh *Oyúden búsa yí, má cugə námə nda Oyúden shú ná má sá ná bwé kándug milâm wá Yésus. Ja sánŋh buud bwé ngó bæ məcəξ má Moyíz wá sá búsa yí, má bæ námə mácéξ məongú nda bwo, í njúl ná í cugé má cínúlá ná má bég mwo. Má bæ mwo nji shú ná má sá ná buud bwé ngó bæ məcəξ wá bwé kándug milâm wá Yésus. 21 Ja sánŋh buud bwé ádé bísh mácéξ məong wá sá búsa yí, má cugə nda bwo, námə nda má anğê ná bísh mácéξ məong, í njúl ná má ngə bæ Cεξ má Zembî, Kříst jí Cεξ dām. Má cugə nda má anğê ná bísh məcəξ nji shú ná má sá ná buud bwé ádé bísh məcəξ wá bwé kándug

9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 9:4 Luk 10.7-8; Mat 10.10
 9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3 9:9 Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6
 9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 9:13 Ilj 18.8-19 9:14 9.4 9:15 Mis 18.3 9:16 Zhe 20.9 9:17 4.1 9:19
 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26 9:21 Gal 2.3-4 9:22 Rom 1.13; 2Kr
 5.11; 11.29

milâm wá Yésus. ²² Ja sánónḡ buud bí nà búgá átutagâ wá sá básá yí, mæ cugə nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kándug milâm wá Yésus. Mæ a mæ bæ sá jêsh shú búud bêsh shú ná mázhíí mêsh dí, mæ cúgug búbaalé búúd. ²³ Mæ ñgə sá isâ íni byêsh nəcé Jɔjɔ Kéel, shú ná mæ bág nə kəw mánywa Jɔjɔ Kéel í ñgə kaag mád.

²⁴ Bi ampúyé ná í dæ bæ mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju íkúló ná ndeé muud ñgwúd ñwa mpóógú? Jugá kúlá mbií wí ná bi ñwág mpóógú yí. ²⁵ Ogiimbe ó ígwiimbí bêsh bwá dæ ci isâ ñkí bulya shú ná bwá ñwág *túm gúmá. Í ñjúl ná tím gúmá bwá dæ ñwa yí í dæ yéel. Sá bân wúsú tím gúmá í ábúlé yéel. ²⁶ Kúlá mé ñgə ju yí, mæ aṅgə nə ju nda muud nyá aṅgə nə mpu kúl á ñgə kə yé; ja mæ ñgə wusə ikúda yí, mæ aṅgə nə wusə ikúda ntó ñgúlád. ²⁷ Mæ ñgə yida jugushi nyúúl nyâm, ñgə nywaad nywo sá mæ céel yí, shú ná í kú bá bæ ná, mæ shîn cúndə Jɔjɔ Kéel bóól búúd gwág ná ndeé, mæe nyiṅgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nə buud ə Izarəyêl yí

¹ Ntó, ye bwaṅg, mæ acéélé ná bi bág kú mpu isâ í á sîy nə odá yí; ñkúdú í á baagalə bêsh, bêsh bwá á ntə mân mæ atítíí nə mækuú. ² Ntó ji ná bêsh bwá á duwan ñkúdú, duwan máṅ dí tâṅ *ompwíín ó Moyíz. ³ Bêsh bwá á dæ dæ idəw impwúd Shíshim mæ Zembî í á dæ ntí bwo yí. ⁴ Bêsh bwá á ñgul mǎjúwó mǎmpwúd Shíshim mæ Zembî í á ntí bwo má, mǎjúwó mæ á ñgə wú kwóógú má. Kwóógú dɔṅg í á bæ fwámé kwóógú wá í á ñgə lágál bwo cí, í á bæ *Kríst. ⁵ Nji, tɛem bæ ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoṅg jáṅ, Zembî nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwá wə nyə á jaṅgalə bwo, a mpáṅgalə mímbimbə myáṅ shí a shwéeshád yí. ⁶ Isâ íni í á bæ nə bwo ntó shú ná í bág shé mæcwûṅ, shé kú dæ wíimb sálə isâ í abúbôw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wá gwoṅg jáṅ bwá á sá ná.

Sâ jəṅg jí cilyá ná: «Kúl búúd í á ji shí dæ, ñgul; bwá mú tōw, zhwiimba.» ⁸ Shé kúgá sá jaṅga nda bóólúgá wá gwoṅg jáṅ bwá á sá ná. Sálə bwá á sá jaṅga yí, bwá á yə jwôw ñgwúdá buud otóshin mæwûm mábá nə ólóól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kríst nda bóólúgá wá gwoṅg jáṅ bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyə, onywá bwá mú jaṅgalə bwo. ¹⁰ Shé kúgá námə dæ cwaduga nda bóólúgá wá gwoṅg jáṅ bwá á cwaduga ná; bân, *éṅgales á shwíy nyə á zə jaṅgalə bwo. ¹¹ Bwaṅg, isâ íni í á bæ nə bwo ntáni shú ná í bág shé mæcwûṅ. Í á cilya shú ná shé buud shé ñgə cugə mwôw mâ mæzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé mæ jéllá nə ñgə cugə ná. ¹² Ná ndeé, muud ñgə tédúgá ná mæbwábúlán mæ cúgé nə ñkul sá nyə sá yé, kə bey ná a búlág. ¹³ Mæbwábúlán mêsh bí á mæ dæ bwəma nə ndí má mæ dæ námə bæ ñji isâ bí nə ñkul wóós nə muud yí. Nji, Zembî ji abúgúlág; a cugé nə ñkul bíd ná bi bwámagí nə mæbwábúlán mæ ntə bí ñkul má. Ja bí mæ bá dæ bwəma nə mæbwábúlán yí, a bá dæ lwó bí zhí shú ná bi jisówúg kú búla.

Kúgá fəla isâ í májamb nə isâ í Zembî

¹⁴ Gwá wə jí ná, yé bwaṅg mæ búl cɛel wá, fúndágá yálə ózembî ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mæ ñgə lás nə bí nda mæ lás nə buud bí nə fəg wá. Biméfwó faasugá sá mæ ñgə ci yí. ¹⁶ Ja sá mæ dæ dæ idəw í Zembî yí, sá mæ dæ ñgul bálá; sá mæ dæ yə Zembî akíba shú bálá jəṅgú. Ñgulúlə sá mæ dæ ñgul bálá jəṅg yí í dæ bæ ná sá bêsh sá mæ dæ ñwa kəw lú mánywa mâ mácií *Kríst nyə á wéeshuli shú dású má. Féyálə sá mæ dæ féya buléd yí í dæ bæ ná sá bêsh sá mæ dæ ñwa kəw lú mánywa mâ nyúul Kríst nyə a yána shú dású yí. ¹⁷ Sá bêsh sá mú mbwəɔdá nyúul ñgwúd nda buléd jí ñgwúd ná. Ntó ji ná sá tɛem bæ ñkí bulya, sá básə nyúul ñgwúd nəcé sá mæ dæ kəwəla ñji buléd ñgwúd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izarəyêl. Buud bwá dæ dæ ócúdu bwá dæ kə *mátúnuga dí wá bwá dæ fəla isâ nə *alatâr, ntó ji ná bwá

9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbá 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29
10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilḡ 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilḡ 14.29-30; Sôm 78.31;
Heb 3.17; Yûd 5 10:6 Ilḡ 11.4, 34; Sôm 106.14 10:8 Ilḡ 25.1-9 10:9 Ilḡ 21.5-6 10:10 Ilḡ 14.2, 36; 16.41-49;
Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21
10:16 11.24-25; Luk 22.17-20 10:17 12.27 10:18 Lav 7.11-21 10:19 8.4

du fula ísâ nà Zembî muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ngə ka cœl ci yí? Ye ná ocúdu búúd bwə du yə ózembî ó áyadúg mətúnuga dí wá búsa gúlúgá sâ? Nkí ntâg ná ozembî bəəngú bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mə ngə ci ná ocúdu búúd bwə du kənd mətúnuga dí wá, Zembî dí bwə dú yə bwo yé; í du bə mətúnuga bwə du yə májamb má. Mə acéélé ná binón məjamb bí dúg fula ísâ. ²¹ Bí cugé nə nkul ngul bálá mə Cwám̄ba, bí nyingə ngul bálá májamb. Bí cugé nə nkul nwa kəw tǎwəli mə Cwám̄ba dí, bí nyingə nwa kəw tǎwəli májamb dí. ²² Ye sá má sɔ ná Cwám̄ba sáág wúú? Sá má lal mən̄kul cɔ nyə?

²³ Bóól búúd bwə ngə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cœl yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí nə nkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cœl yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí í du lal gwoong. ²⁴ Muud nyə ajáláyé nə sɔ ná nyəméfwo wə bəg nə mən̄ywa; muud yēsh sɔg ná bóól bwə bəg nə mən̄ywa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwə kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nə milám ná salá, kú jí míshílí ná bí ngə bæemb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə ísâ byēsh bí cínong yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mə ká jōw bí dína dí, bí má ká kə, dagá mbií ídāw wēsh bwə é yə bí yí; dagá byo nə milám ná salá, kú jí míshílí ná bí ngə bæemb. ²⁸ Nji, nkí ngwól múúd má jaaw bí ná cúdu bwə ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cúdu *mətúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcé muud má jááw bí yé, bí á bá ntágulə nyə lám. ²⁹ Ja má cí ná lám yí, mə acíyé lám wán, má cí jí má múúd nyə ámə jaaw bí yé. Nəcé jí lám má ngwól múúd í é zə jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ Nkí mēē mə yá Zembî akíba mə ka də, bwə é ka kə ngə jí nə mə íkúdúgúd nəcé jí, í njúl ná mēē shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntó, tɔ bí mə dā, tɔ bí má ngul, tɔ bí mə sá jí, ságá sá jēsh nə yéesh ná bí mə yá Zembî gúmá. ³² Kúgá bæeg sá ná tɔ mwā Ogurēk, tɔ mwā *Oyúden, tɔ muud ngwūd á *Dɔ lú óbúgula ó Zembî lán̄gúwóg búgád. ³³ Ságá nda mə; ísâ byēsh dí, má cœl sá sá múúd yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sɔ ná məméfwo bəg nə mən̄ywa; má du sɔ ná

ncúlyá buud bwə bəg nə mən̄ywa, ná Zembî cúgug bwo.

11

¹ Ngəgá nə yagula mə, námé nda má ngə yagula Kríst ná.

Nda sá má jálá nə jí mísəən ná

² Mə ngə faag bí nəcé, bí ngə táduga mə ija byēsh, bí ngə ntâg námé bə minjígulá má á kala bí myá. ³ Nji, má jí ná bí mpúg sá ngwūd ná: múdúm yēsh lúlúú yé wə *Kríst, múdá lúlúú yé wə mudúm, Kríst lúlúú yé wə Zembî. ⁴ Mudúm yēsh mə jəgúlá nə Zembî nkí ntâg ná a cúndə mícúndə mí Zembî a njúl nə tùm lúúd yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. ⁵ Mudá má yídá jəgula nə Zembî nkí ná a cúndə mícúndə mí Zembî shwə lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Nəcé, bálə shwə lúú wúsə námé nda a má kənya shilú*. ⁶ Haaw. Múdá má ká bə kú nə tùm lúúd í, í jí ná a sémbyág námé shilú. Nkí jí ka bə sá shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kənyag lúu, í jí ná a dúg cœlə tùm lúúd. ⁷ Mudúm nyə, nyə ajáláyé nə bwáád tùm, nəcé a jí yuug má Zembî, a ngə lwó gúmá í mpíyá nə Zembî yí, mudá nyə ngə lwó jəong í mpíyá nə mudúm yí. ⁸ Nəcé, múdúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. ⁹ Zembî nyə a shígé té múdúm nəcé múdá, nyə á yida té mudá nəcé mudúm. ¹⁰ Gwə wə jísə ná, mudá má jəlá nə bə nə ndəm lúúd; ntó jí shú lwólə *wəéngəles ná a jí íjwuga í múdúmád. ¹¹ Tēem bə ntó, dúgúlə cug sá ngə cugə t̄n̄ buud ɔ Cwám̄ba yí, mudá cugé nə nkul cugə kú nə mudúm, múdúm kú námé cugə kú nə mudá. ¹² Í bə ntó nəcé ná, námé nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námé wə múdúm má du byél múdá dí yé, sá jēsh í zhu wə Zembî. ¹³ Biméfwo faasugá ná jíga: ye jí jɔ sá ná mudá bəg shwə lúú ja á ngə jəgula nə Zembî yí? ¹⁴ Jísə námé sá shwôn ná mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá ná cug shé ngə cugə ga gwáméfwo í ngə jíguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sá

10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbú 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16 **10:22** Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sôm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22 **11:1** 4.16 **11:2** 2Te 2.15; 3.6 **11:3** 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wəla mwəw Pwól nyə á cilə kálad éga yí, í á du bə sá shwôn ná bwə dúgug mudá nə kənyá shilú. **11:7** Mət 1.26-27 **11:8** Mət 2.18-23; 1Tm 2.13

gúmá shú múdá nye. Nacé Zembî nyə á yə mudá shilú ñkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúu. ¹⁶ Nji ñkí muud má cœel sá máshwán na, sá bân sá cugé nə fúlú nyɔɔŋ, mədɔ má óbúgala kú námá bə nə nywo.

Nda sá má jálá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷ Mə afáágé bî wɔɔŋ lósú má zó lás nə bí gaád. Mə afáágé bî nacé, sœɛŋgyalə bí mú də sœɛŋgya *Dɔ dún dí yí, í ányíngáyé ná bə shú sálə ná bí lálug, í mú ŋə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bə ná, ja *Dɔ lú óbúgala dún í də sœɛŋgya yí, mə gwág ná mən̄kɔmú má mú ŋə bə mpédúgá nyín. Mə ŋə *magulə lâŋ wɔɔŋgú búbaalê. ¹⁹ Mə ká ntâg ci, í jii ná mən̄kɔmú mɔɔŋg má bég, bɔɔŋg búśá fwámé óbúgala mpédúgá nyín wá bwá mpúyúg. ²⁰ Ntó ji ná, ja bí mú də sœɛŋgya kul ŋgwúd yí, í ádé ná nyiŋgə bə shú zálə də ídêw í Zembî. ²¹ Í mú də bə ná, fwála lə dólə, muud má læel shín də byé ídæg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwá wóśsúg. Ja í bá ntó yí, í mú wóśs ná, ŋgwól njúl nə zha, ŋgwól nye má də ŋgul ná ndéé cɔ fudud; ²² ye bí cugé nə minjów ná bí dúg də nə ŋgul wu? Nacé jí bí búśə kú bísh Dɔ lú óbúgala ó Zembî yí? Bî má cœel zə də wá búúd bwá cúgé nə məbii wá shwôn lúúd í? Mə cíg ná ji? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wúni sóólúgú. ²³ Nacé, njíngúlá má á lág nə Cwám̄ba yí, wə wə má á kala bí yí; náóó: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlú bwá á kusha nə nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndéé, a yə Zembî akíba, a mú fêy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dún dí nywá wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá má.» ²⁵ Námá mbií ŋgwúdá, ja bwá má shín də yí, a mú ŋwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jisə sɔ á gúgwáan í zə s̄y mácií mām dí yí. Ja jêsh bí má bá də ŋgul gwo yí, bí ɔ bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁶ Ntó má ká ná ja jêsh bí má bá də də buléd ga nə ŋgul bálá wáan ga yí, bí ŋgə bwiŋg shwiy Cwám̄ba nyə á yə yí, bí də bá jaaw dwo ná ndéé kə wóśs ja á bá nyiŋgə zə yí. ²⁷ Sá jɔɔŋg wə jí ná, muud mə dá buléd a ŋgul bálá mə Cwám̄ba yé, ñkí á də nə ŋgul

mbií wúsá kú jala yí, á byaagulə nə nyúúl nə mácií mə Cwám̄ba. ²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyəmэфwó ná ndéé, a ka də buléd, a ŋgul bálá wáan. ²⁹ Nacé muud mə dá buléd a ŋgul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm mə nyúul mə Cwám̄ba yé, a ŋgə sá ná sémbyé mílósú í bág bə ñkí bul nyaan shú nyəmэфwó. ³⁰ Sá jɔɔŋg wə í sá ná, zhwoŋ buud bwá mú mimbál mpédúgá nyín, bóól nə ijâm, bóól ñkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbâm də faas sémэфwó, sá kú nyiŋgə bwəma nə sémbyé mílósú. ³² Nji, Cwám̄ba má də sám̄b sá mílósú, a ság sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémbyé mílósú ányinyaanê búúd bwá abíshé Zembî wá bwá bá bwəma nə ndí yí. ³³ Ná ndéé bwaŋg, ja bí má də sœɛŋgya ná bí mə dá yí, dúgá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ Ñkí ŋgwól múúd ŋgə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tœem zə, shú ná bí kú də sœɛŋgya ná bí mə zə də kwaamb sémbyé mílósú ányinyaanê bídí ícug dí.

Shú bíl ísâ byêsh í, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaŋg, shú ísâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bí dúg bə kú mpu. ² Bî mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwá á də julə kə nə bí bów-bôw zhíid, bí kə ŋgə bɛ ózembî ó áyadúg, mbeé ísâ bíśá kú nə ñkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má cœel ná bí mpúg ñkúmba sá: muud Shíshim má Zembî ŋgə sá ná a lásúg yé cugé nə ñkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembî í anġê nə sá ná a lásúg yé cugé námá nə ñkul ci ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Isâ Zembî mə də yə bwán bé mpáam dí yí bíśə mimbii mimbii, nji Shíshim ŋgwúd wə í də kaaw byo. ⁵ Bulya mimbii búúd bí nə ñkul s̄y nə ísâ byɔɔŋg yí; nji Cwám̄ba ŋgwúd wə ŋgə jwú nə ís̄y byɔɔŋg byêsh. ⁶ Misóólúgú mí mimbii mimbii, nji buud bêsh bwá ŋgə sá myo wá, Zembî ŋgwúd wə ŋgə sá ná bwá sáág myo. ⁷ Muud yêsh Ñkɛŋkɛ Shíshim mə

11:18 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 **11:22** Zhk 2.5-6 **11:23** 10.16; Mat 26.26-28 **11:25** sɔ: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29 **11:27** 11.20-22; Heb 10.29 **11:28** 2Kr 13.5 **11:32** Heb 12.5-6; Mbá 3.19 **12:2** 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8 **12:3** 1Yn 4.2-3; Rom 10.9 **12:4** 12.27-14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4 **12:5** 12.28-30 **12:7** 14.26

yá ñkùl ná a sáág sâ yé, a yá nyə ñkul nyəwəngá shú ná í kwííndág bóól bēsh. ⁸ Ntó, Ñkēñkē Shíshim mə yá ñgwól múúd ñkul ná a lásúg lású fəg, a yə ñgwól ñkul ná a mpúg sâ Zembî ñgé jii ná buud bwá sáág yí; Shíshim ñgwúd nə ñgwúd wə ñgé kaaw. ⁹ Shíshim ñgwúd wəwəngá mə yá ñgwól múúd búgá álal-ñkul, a yə ñgwól ñkul mə lwág mímbâl, ¹⁰ a yə ñgwól ñkul mə sá *máshimbá, a yə ñgwól ñkul mə cúndá mícúndá mí Zembî, a yə ñgwól ñkul mə mpú faas míshíshim, a yə ñgwól ñkul mə lás mákêl mimbií mimbií, a yə ñgwól ñkul mə féég sâ í ðu ciy mákêl məwəng dí yí. ¹¹ Isâ íni byēsh íí, ñji Shíshim ñgwúd nə ñgwúd wə má ðu kaaw byo, a yə múúd yēsh jəwəng á céél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl ñji ñgwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ñgwúd, ikál ñkí bulya. Ikál í nyúul tēem bulya ntó, byēsh í sá ñji nyúul ñgwúd. Ntó námá wə jí nə *Kříst yé. ¹³ Shé bēsh, təw *Oyúden təw Ogurēk, təw məlwáá təw ofalí, shé á duwan Shíshim ñgwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ñgwúd. Zembî nyə á ñgulal shé bēsh Shíshim ñgwúd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cúgé ñji kál ñgwúd, ikál í nyúul bí ñkí bulya. ¹⁵ Ñkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cúgé mbwə ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁶ Ñkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda má cúgé júš ná, mə cugé kál nyúul», ye lwá í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁷ Ñkí nyúul nyēsh ncindí í sheé ná bə ñji júš nə júš, í ka ðu gwág ntədəle? Ñkí nyēsh ncindí í sheé ná bə ñji lwə nə lwə, í ka ðu gwág má cud ntədəle? ¹⁸ Bi má dág íí? Zembî nyə á ñgə təl ikál í nyúul byēsh nyúulád nda nyə á cēel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mbəm sheé bə ñji kál nyúul ñgwúd nə ñgwúd, nyúul í á nywá ka bə ñgow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl ñji ñgwúd.

²¹ Júš í cúgé nə ñkul ci nə mbwə ná: «Mə aŋgē nə jii wo», lúu kú námá ci nə məkuú ná: «Mə aŋgē nə jii bî.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúul í ðu nyín nda bí nə iləm yí, byó wə í yidá bul

kwíínd yí, ²³ byəwəng sá má ðu dág ná í abulé jəla nə gúmə yí, byó wə sá má ðu bul ñwa nə gúmə yí; byəwəng bí ná í ajélayé nə nyín yí, byó wə sá má ðu bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúul í ðu nyín yí í ádé jii mbií mbagulá wəwəng. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmə ikál í nyúul í cúgé nə gúmə yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí máñkəwəmə í kú bə nyúul muud dí, ikál í nyúul í yídag ðu bə, jiga baagulə jiga, jiga baagulə námá jiga mbií ñgwúd. ²⁶ Gúl kál nyúul í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúul, bíl byēsh bə nə məshusəg.

²⁷ Ntó, bi búšə nyúul má Kříst. Muud yēsh jí bídí *Də dí yé jí kál á nyúul nyəwəng. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a təl buud Də lá obúgula dí ntága: cé áshúshwóógá, nyə a təl *buud ə lwámá; cé ábeé, a təl *búud ə mícúndá; cé álél, a təl búud ə mínjígulá. Né ndeé, a mú yə bóól ñkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ñkul mə lwág mímbâl, bóól ñkul mə kwíínd búud, bóól ñkul mə cwíny gúfágá, bóólágá ñkul mə lás mákêl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wə bí búud ə lwámá? Ye bēsh bí buud ə mícúndá? Ye bēsh bí oyígulí? Ye bēsh bwá ðu sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bēsh ñkul í ðu lwag mímbâl yí? Ye bēsh bwá ðu lás mákêl məshús íí? Bēsh bwá ðu féég mákêl nyəwəngá? ³¹ Gwágugá yéesh ná Ñkēñkē Shíshim yág bí isâ í búl bə nə mfíí yí.

Mə zə nyiŋgə lwó bí nyəwəng zhí í ntə mázhíí mēsh yí.

13

Cēlí í ntə sâ jēsh

¹ Mə tēem lás mákál má búud, lás mákál má *wəéngəles íí, ñkí mə cugé nə cēlí, mpug ná mə jí nda kəñ í ñgé bwíim yí, ñkí ntəg yaanğ í ñgé lwanğula yí. ² Mə tēem námá cúndə mícúndá mí Zembî, tēem mpu míndimba myēsh, tēem bə nə mpúyá wēsh, mə tēem námá bə nə búgá jēsh ncindí mbií á ná mə ðu yíl mímbán ícéd íí, ñkí mə cugé nə cēlí, mə cugé təw sâ. ³ Mə tēem námá yána isâ byám byēsh, mə kēenzh námá nyúul nyám ná bwá jéég jígal mə kudad íí, ñkí mə cugé nə cēlí, sá jəwəngá kú kwíínd mə təw sâ.

12:10 14.5; Mís 2.4 **12:11** 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10 **12:12** 12.27 **12:13** Gal 3.27-28 **12:26** Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mís 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21

⁴ Cælí jí nà jisów, cælí jí nà osusa, í cúgê nà zhín, í ádé bægæwa, kú ñkêny nyúul, ⁵ í ádé sá isâ í shwôn, í ádé sọ ñji mænywa mé, í ádé læel gwág zhwunú, í ádé baagula mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olflingá, cælí í yida ðu gwág nywa óbúbálé; ⁷ í ðu juu sâ jêsh, ðu búdal, í ðu bæ nà búgá nà sâ jêsh, í ðu bwánd sâ jêsh nà búgá, í jisów sâ jêsh.

⁸ Cælí í ádé shîn; dúlæ cúndæ micúndá mí Zembî í bá bæ cwúð, lásúlæ mákál í bá shîn, mpúyá í bá bæ cwúðugá. ⁹ Næcé sá ñgæ mpu isâ ikúl, sá ñgæ cúndæ micúndá mí Zembî ikúl. ¹⁰ Nji, ja isâ byêsh í bá bæ óncindí yí, byoong bí ikúl yí í bá bæ cwúðugá. ¹¹ Ja má á bæ mwántombú yí, má á ðu lás nda mwántombú, má ðu téduga nda mwántombú, má ðu bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúð ga, má má yow isâ í bwân ó ntombú. ¹² Næcé isâ í ñgæ nyîn sá nda isâ sá ñgá dúg yêñ† dí yí, nda isâ ñgúdá í má búdal yí; ñji, ja fwála doong í bá wóós yí, sá má dúg ná bii-bi-bii. Ja gaád má ñgæ mpu isâ impál, ja jooñgá má bá wámbulæ, námæ nda Zembî má wámbulæ má ná. ¹³ Isâ í ábúlé shîn yí bisæ ílól ja gaád, byó wá: búgá, nà dúlæ bwánd nà búgá, nà cælí; sá í ntọ na ílól íni dí wá cælí.

14

Yéesh isâ bí nà ñkul kwínd múúð yêsh yí

¹ Shúshwóógú nà sâ jêsh íí, fwogá tééd sọ ná bí bóg nà cælí. Gwágúgá yéesh isâ Zembî má ðu yæ bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndéé cúndólæ micúndá mí Zembî. ² Næcé nááá, muud má lás mákál mæshús yé, nyæ alésháyé nà buud, a lésha nà Zembî, næcé kú nà tó muud nyæ é gwág sâ á ñgá ci yí. Nji, a ñgæ lás nà ñkul Ñkêñkê Shíshim ñgá yæ nyæ yí, ñgæ ci mindimba. ³ Nji muud má cúndá micúndá mí Zembî yé ñgæ lésha nà buud; a ñgæ cúndæ shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud má lás kál íshús yé ñgæ sá ná nyæmfwó lálug búgád, í njúl ná muud má cúndá micúndá mí Zembî yé ñgæ sá ná *Dọ dêsh í lálug búgád.

⁵ Má jii ná bí bêsh bí láság mákál mæshús; ñji má bul jii ná bí cúndág micúndá mí Zembî. Næcé nááá, muud má cúndá myo yé má cọ múúð má lás mákál mæshús yé; susaalê ñji ná muud má lás mákál mæong yé má féég sâ nyæ ámæ ñgæ ci yí, shú ná Dọ dêsh í lálug búgád. ⁶ Ntó bwaanng, ñkí má sheé ná zæ nûñ bídí zæ lás nà bí ñji mákál mæshúsúð, má é kwínd bí cínongú ná jí? Kú nà tó sá! Susaalê ñji ná má bágulá bí gúl sá Zembî nyæ ámæ lwó má yí, ñkí ná má yé bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndá má Zembî ñkí ntág ñjígulá.

⁷ Jí námæ nda isâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwón á bulya mækál ñkí bínzhá; ñkí isâ byoong í ñgá lás ná kpódó kpodo kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ñgæ cæel sey jáyé susa? ⁸ Ñkí laag í lás buud nda yag sâ í ñgá ci yí, zæ nyæ é kwæmusa dóómb? ⁹ Mbií ñgwúð nà bí. Ñkí bí má lás mákál mæshús lésú wán kú gwíng sá bí ñgá ci yí, buud bwá é ka wámbulæ ná jí bí ñgá lás yí? Í é bæ ná bí ñgæ lwábuda ntó. ¹⁰ Mækál má lésú mí ñkí bul bulya shí gaád, ñji kú nà tó ñgwúð dí ná buud bwá ðu lás kú gwág sá bwá ñgá ci yí. ¹¹ Ntó jí ná ñkí má ampúyé dúl kál lú lésú nda í ká ná, má é bæ múúð ñgá lás dwo yé njínæ muud, nyæ bæ námæ má njínæ muud. ¹² Ná ndéé, nda bí má búl jii isâ Zembî má ðu yæ bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sọ ná bí bóg nà byoong í é sá ná Dọ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wá jí ná, muud má ðu lás mákál mæshús yé jégulag nà Zembî ná a yóg nyæ ñkul ná a dúg féég sâ á ðu ci yí. ¹⁴ Næcé ná, ja má jégula yí, má ká jégula kál læ shúsúð íí, shíshim wâm í ñgæ jégula, ñji lúu wâm í anjê nà sá sâ. ¹⁵ Ká má sáág jí? Má é ðu jégula shíshim dí, má é ðu námæ jégula nà ikáñ byâm; má ðu sey ísusa ságusa Zembî shíshim dí, má é ðu námæ sey nà ikáñ byâm. ¹⁶ Næcé, ñkí wo yá Zembî mæshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyæ é magulæ wo ná: «Amen»? Mbô. Nyæ ámagulayé, nywáá nyæ ampúyé sâ wó ñgá ci yí. ¹⁷ Wo yá Zembî mæshwúmb, jí ntó; ñji sâ jooñg í asáyé ná ñgwól múúð lálug búgád. ¹⁸ Má ñgæ yæ Zembî akíba næcé má ðu lás mákál mæshús cọ bí

13:5 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Ból bwá ci ná «í ádé ló mábðw». **13:8** 12.10; 14.1-5 **13:12** Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî má wámbulæ má: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yêñ: Iyên yá fwála doong í ðu síy nà ñkwánz, ivugali kú ðu nyîn ná ñgáñ nda iyên yá mwðw mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** Ilj 11.29 **14:16** Amen: 2Kr 1.20

bêsh. ¹⁹ Nji, tɛem bæ ntó, ja má jí Dɔ lú óbúgulad yí, má yidá bul cɛel ná mæ cig iciyá itóon nà ikəŋ byâm jígúílílə búúd, ntɔ cílə íciyá mæwúm má otóóshin kəl lə shúsád. ²⁰ Bwaanɔ, kúgá nyiŋgə bæ nə mitédúgá myâ milúu nda ikúkágó. Bágá ikúkágó shú sâ í dúgyá nə mæbôw yí; nji shú mítédúgá myâ milúu di, bágá onkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæççé dí ná:

Mə bá kænd bóól búúd ná bwə kág lás nə kúl búud jâm;

buud bɔɔŋg bwə bá nɔgə lás kəl lə shús.

Nji, mə tɛem bá sá ntó, kúl búúd jâm í abúlé gwág mə.

Cwámba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlə mákəl mæshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; micúndá, myâŋ mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgula dán dēsh má sɛɛŋgya, bi bēsh ka nɔgə lás mákəl mæshús. Nkí ozhizhe ɔ búúd§, nkí ohááden bwə wóós cínɔŋg, nɔgá bwə ci ná bi mú mimbəl myēn? ²⁴ Í njúl ná nkí obúgula bēsh bwə cúndə micúndə mí Zembî, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mə wóós cínɔŋgá, muud wɔɔŋgá, nyə é mpu ná a má byaagulə nə Zembî, bēsh bwə nɔgə yə nyə mæbɛ́. ²⁵ Í é sá námə ná isâ í dɛ bæ nyâŋ shwoó lámúd yí í búgúlig, a mú kúd mpwoombú mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jí bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanɔ, jí bí má jəlá nə ka dɛ sá yí? Ja bí má sééŋgya yí, í dúg bæ ná, muud jí nə sasa yé, sey; nyɔɔŋg jí nə sâ á jígúlig yé, jígúli; nyɔɔŋg jí nə sâ á bágúlag yé, bágulə; nyɔɔŋg jí nə kəl á lásúg yé, lás; nyɔɔŋg jí nə nkul féég kəl dɔɔŋg yé, féég. Sá jēsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád. ²⁷ Nkí buud bwə lás mákəl mæshús íí, í bág nji buud obá nkí ólól, kú ntɔ; bwə dɛ lás nɔgúw nɔgúw.

Í jii námə ná nɔgúw múúd bág a nɔgə féég sâ bwə nɔgə ci yí. ²⁸ Nkí muud mə féég yé cugé, bwə jíg kúl-kúl Dɔ dî, muud dɛ lás nji shú nyáméfwó nə shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ micúndá, buud obá nkí ólól bwə lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nkí nɔgúw múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛel bágulə gúl sâ í á dɛ bæ kú fwo mpúy yí, nyɔɔŋg nyə ámə nɔgə lás yé fwo təl lású. ³¹ Bi bēsh bí bí nə nkul nɔgə cúndə nɔgúw nɔgúw shú ná buud bēsh bwə bág nə mpúyá, bwə nɔgə mæcwûŋ. ³² *Muud micúndá yēsh má dɛ shimal ísâ í dɛ wóós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcə, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bæ Zembî á ná isâ í síyúg ná shɛɛ, námə nda jí mэдɔ má Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwə dúg jí kúl-kúl mэдɔ má óbúgulad nəcə jísə bwo ci ná bwə lásúg cínɔŋg. Bwə jəlá nə yida dɛ sá mágwág námə nda Ççé má Zembî í nɔgə ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jí nɔgúw yé njów nəcə í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nûŋ bídí wə bwə á tééd bwiiŋgúlə kéel má Zembî yé? Nkí ntâg ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Nkí nɔgúw múúd mə tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, nkí a tédúgá ntâg ná Shíshim má yə nyə nkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔŋg má jəlá nə yag sâ má nɔgə cilə bí yí ná jísə mpéndí mə Cwámba. ³⁸ Nkí muud mə bé kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyâŋ múúd. ³⁹ Ná ndéé bwaanɔ, gwágúgá yéesh ná bi cúndəg micúndə mí Zembî, nji bi kú ban ná muud kú lás mákəl mæshús. ⁴⁰ Ságá sá jēsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Krîst nyə a shí gwûm

¹ Bwaanɔ, mə zə báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nûŋ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndî yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg dúsə, nkí bi má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí

14:20 Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ni di, Izayí nɔgə ci nə Izarəyêl ná buud ɔ Asirî bwə bá zə káda bwo, bwə nɔgə lás kəl lú asiriyç dán Izarəyêl kú gwág: sá jɔɔŋg í bá bæ Zembî lwólə bwo ná a má gwág bwo mpimbə. Í njúl ná ja Zembî má dɛ ntí búúd ɔ micúndá zə lás nə bwo bwə nɔgə gwág yí, í dɛ bæ Zembî nɔgələ jísəw bwo. † **14:22** Bwə mpúg ná Zembî mə bá yə bwo intégúli. ‡ **14:22** Í mpúyég ná Zembî jí kúl bwə má sééŋgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwə nɔgə gwágulə ná báá bwə ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má kə ná: «Muud má lág kéel wə Zembî yé má dɛ mpu bwánd ná nyə e lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2

cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgá jín má yə íyíy-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njígú lá má á lóg yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *mísám mísú nda Mícilyá mí ngé ci ná; ⁴ nyə á dəw, a mú gwúm jwəw áléel nda Mícilyá mí ngé ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíín wúm nə óbá. ⁶ Ná ndeé, nyə a lwó námá bóól bwááŋg ɔ íshé nyúúl, bwá njúl buud cɔ mítəd mítóon, bēsh bwá á dág nyə ja ngwúd; bóól ncúlyá buud wá cínəŋg bwá ngə ná cugə, bóólúgá bwá á má yə. ⁷ Ná ndeé, nyə a lwó Zhák nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bēsh.

⁸ Zhúgú lá zhúgú lá, a má shín lwó báni bēsh nyúúl, nyə á ka námá lwóya mádí, mə muud jí nda bwá á shεemb shεembúg yé. ⁹ Jí ná mə wá má búl bə kú nə mfií búúd ɔ lwámá bēsh dī. Í ajáláyé ná bwá jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Dɔ lú óbúgula ó Zembí cúwálí. ¹⁰ Nji, mə jí sá má jisə yí nəcé mpaam má Zembí. Mpaam nyəəŋgú í á shígé yə íyíy-yíy shú dáámud. Mə wá mə á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntəg bə ná mə wá mə a wáduga, mpaam Zembí ngé sá mə yí nywə wá í ngé wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tə mə, tə bwo, sé ngə cúndə lân ngwúd ni, wá námá wá bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwúm

¹² Nkí sé ngə cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədəlé bóól búúd wá bídí bwá ngé ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá écí. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sé ngé cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sə mú bə ówúshined wá məshígá ja sé má bwáágú lá ná Zembí nyə a gwúmushi Kríst yí. Nəcé nkí mimbimbə mí ádé gwúm, Zembí nyə a shígé gwúmushi Kríst wá écí. ¹⁶ Nəcé, nkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá écí. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgá jín í yə íyíy-yíy,

bí básə ná *mísám mínud. ¹⁸ Ntó jí námá ná bəəŋg bwá á ngə yə bwá njúl buud ɔ Kríst wá bwá má jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sé ngé shwu mənyúúl nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sé wá má ka bul nkúŋkwəŋ nə buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí bábá lé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntó má lwó ná bəəŋg bwá á má kə ígwəd wá bwá bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ngwúd wá nyə a sá ná buud bwá bwámagí nə shwiy; ntó muud ngwúd námá wá má sá ná buud bwá bəg gwúm. ²² Námá nda búúd bēsh bwá ngé bwəma nə shwiy nəcé Adam ná, bēsh bwá bá námá nyiŋgə *dág cug nəcé Kríst. ²³ Nji, muud yēsh mə bá gwúm jé ja, Kríst nyə a tééd gwúm shúshwóógú, buud bé bwá bá ka gwúm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Ná ndeé, məshíné má shí ka bá bə. Kríst mə bá shín céég ísə yə məyídúgú* í ngé wá buud mənyámád yí, nə byəəŋg í ngé lwó buud mpəl yí, nə byəəŋg í ngé ntə buud nkul yí, ná ndeé a mú nyiŋgə yə Zembí Sóŋgú icí. ²⁵ Nəcé í jii ná a bəg jwú nə ndeé kə wós ja Zembí mə bá culushi mízhízhíj myé myēsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhíj á bá kə shúgula céég yí í bá bə shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyə a má wá ísə byēsh mənyámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná ísə byēsh yí, í áŋgə nə cəel ci ná Zembí nyəməfwó jí námá mənyámád. ²⁸ Ja ísə byēsh í bá bə mənyámá má Zembí dí yí, nyə muud nyə á wá ísə byēsh Mwán dí mənyámád yé, Mwán má bá námá nyí mənyámád, Zembí mú bə Mása á ísə byēsh. ²⁹ Nkí gúl sá cúgé ná mimbimbə mí də gwúm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəlé? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcé jí? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwúm, sé bəŋ buud bí micúŋ nə mindəəlúd wəla dēsh óga, sé ngə yə wəŋ cúŋ nəcé jí? ³¹ Bwaəŋg, mə ngə faam nə shwiy jwəw dēsh, bábá lé námá nda bí ngé sá mə lúu ná

15:3 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14 **15:10** 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32 **15:17** 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mat 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17 **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəéŋgəles bwá ngé ciy Yúd 1.6 dí wá. **15:25** Sòm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbú 1.18; 20.14; 21.4 **15:27** Sòm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11 **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8

sáñ ná. Lúu wí mæ ná sáñ næcé bi bálæ búúð
 ɔ Cwámba wúsú Kríst Yésus. ³² Mæ a gwána
 næ ibiin Ifêz. Nkí gwáná jœŋg í á bæ nji
 shú ísá í dúgyá næ buud yí, máyé mǎnywa
 mǎsǎ mæ cínœŋg má? Nkí jí ná mimbimbæ
 mí ádé gwûm íí, shé mú bæ kaaná í ngé ci
 ná: «Shé dǎgǎ, shé ngúlǎgǎ, næcé shé é yæ
 mán». ³³ Kúgǎ shiig mǎnyúul, wúl kaaná wí
 ná: «Igwœœŋg í abúbôw í ðu yád jœjœ mǎcum
 mæ múúd». ³⁴ Kúgǎ ná nyiŋgæ ngæ cœgæ nda
 mikás. Yœwœgǎ sálæ mǎsǎm. Bóól búúð wǎ
 gúfúgǎ jín bwá ampúyé Zembî. Mæ lás ntáni
 shú ná bi gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm næ mǎnyúul mǎshús

³⁵ Ngwól múúd ji næ ñkul jí ná: «Mimbimbæ
 mí bá gwûm ntædel? Mí bá nyiŋgæ zæ næ
 nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bæ yí
 í cúgé næ ñkul kœ í kú fwo fudæ. ³⁷ Ja wó bæ
 mpæŋ yí, ye wó bæ gwo næ nyúúl í bá kœ næ
 ndí yí? Nǎgǎ ná í ðu bæ zhizhe bumá *blé
 ñkí gúl bumá shús? ³⁸ Næ ndéé, Zembî mú yæ
 gwo nyúúl á céel yæ gwo yí, a yæ mpæŋ jêsh
 nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cúgé mishwun
 mimpwûd. Jí ná, mishwun mí búúð mí
 næ myé, mishwun mí ócúdu næ myé, mish-
 wun mí ínunú næ myé, mí mí óshû næ myé.
⁴⁰ Mǎnyúul mǎsǎ námá, næ mǎnyúul mâ jœŋ,
 næ mǎnyúul mâ shí. Mǎnyúul mâ jœŋ wǎŋ
 ñkænǎwǎlæ wí næ yé, mǎnyúul mâ shí wǎŋ
 ñkænǎwǎlæ næ yé. ⁴¹ Jwôw í ðu ñkænǎwa
 yé mbií, ñkwoond yé mbií, wæacén-céni wǎŋ
 mbií. Nkámásá wæacén-céni mpédúgǎ nyǎŋ,
 jísæ, ngwól yé ñkænǎwǎlæ í shwœœla næ ngwól
 yé. ⁴² Ntó námá wó jí næ gwûmǎlæ mímbimbæ
 yé. Mbimbæ í ðu ðœw næ nyúúl í ðu bwo yí, í
 gwûm næ nyúúl í cúgé næ ñkul bwoo yí. ⁴³ Í ðu
 ðœw í kú bæ sâ gúmá, í gwûm í njúl sâ gúmá.
 Í ðœw í njúl næ ilæm, í gwûm í njúl næ ñkul.
⁴⁴ Í ðu ðœw næ nyúúl á mishwun, í gwûm
 næ nyúúl á *shíshim. Nda nyúúl á mishwun
 nyísǎ ná, nyúúl á shíshim nyísǎ námá. ⁴⁵ Sá
 jœŋg wó jí cilyá Kálaad Zembî dí yí. Jí cilyá
 ná:

Adam ashúshwóógǎ nyæ á zæ bæ kuwó;

Adam ámæzhúgúlâ mú zæ bæ shíshim í yá
 búúð cœg yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd zæ, í á bæ nyúul
 á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgûla
 zæ. ⁴⁷ Muud ashúshwóógǎ nyæ á ñwiny
 mǎndælúð, mœyœw næ mǎndælú. Muud ábæé
 nyæ nyæ á zhu jœŋœd. ⁴⁸ Buud bwá á mœyœw
 næ mǎndælú wá bí námá nda Adam nyæ á
 mœyœw næ mǎndælú yé; buud bí búúð ɔ jœŋ
 wá búsæ námá nda Adam nyæ á zhu jœŋ dí
 yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bæœla nyœœŋg nyæ á
 mœyœw næ mǎndælú yé ná, sá má bá námá
 bæœla nyœœŋg nyæ á zhu jœŋ dí yé.

⁵⁰ Bwaœŋg, sâ má ngé ci yí jí ná, shé cúgé
 næ ñkul bá kæ næ mǎnyúul mé ámishwun næ
 mæcií shé ngé cœgæ næ ndí mága kæ ñwa kœw
 Faan má Zembî dí; tœœ sâ í ðu bwoo yí, í cúgé
 næ ñkul ñwa kœw læ sâ í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mæ
 zǎ féég bí ndímbe: sá ábúlé kæ ígwéd sá bêsh,
 ñji sá bêsh mǎnyúul má bá yida cénd, ⁵² ja
 ngwûd námá nda jús í ðu kœwœla ná; í bá bæ
 ja cwôŋ ámæzhúgúlâ í bá lás yí. Næcé cwôŋ
 wœœŋg í bá lás, mimbimbæ mí músæ gwûm
 kú ná næ mǎnyúul mǎsǎ næ ñkul bwoo má; sá
 bǎŋ mikuwó, mǎnyúul má mú cénd. ⁵³ Næcé,
 í jii ná nyúul nyí næ ñkul bwo yí í céndúg bæ
 nyúul í cúgé næ ñkul bwoo yí, nyúul nyí næ
 ñkul yæ yí í cénd bæ nyúul í cúgé næ ñkul yæ yí.
⁵⁴ Ja nyúul nyí næ ñkul bwoo yí í bá cénd bæ
 nyúul í cúgé næ ñkul bwoo yí, nyúul nyí næ
 ñkul yæ yí í cénd bæ nyúul í cúgé næ ñkul yæ yí,
 ja jœŋg wó cilyá jí cilyá ga í bá bwœma yí, ná:
 Sá má ntœ, ntœlæ wúsú wœœŋg í má minæ
 shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntœlæ wí ñgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ñgow?

⁵⁶ Shushwom í ðu zæ næ shwiy wó *sám, sám
 í ñwa ñkûl mǎcœœd. ⁵⁷ Ká, akíba næ Zembî
 muud má sá ná sá ntœg næ ñkul mæ Cwámba
 wúsú Yésus-Kríst yé. ⁵⁸ Næ ndéé, yé bwáœŋg
 má búl cœel wá, yíímúgǎ mǎnyúul, bi kú
 shwágusa, ñgœgǎ næ kæ næ sáal mæ Cwámba
 ñji shwóg næ shwóg, bi ñgé mpu ná iséy bí

15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 **15:36** Yuá 12.24 **15:38** Mæt 1.11 **15:43** Flp 3.20-21 **15:45**
 15.21-22 **15:45** Mæt 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 **15:49** Mæt 5.3 † **15:50** Ntó má ká ná mǎnyúul má ámishwun næ
 mæcií mága má cúgé næ ñkul bá nyí Faan má Zembî dí. **15:51** 1Te 4.15 **15:52** cwôŋ: Mat 24.31; 1Te 4.16 **15:53**
 2Kr 5.4 **15:54** Iza 25.8 **15:55** Ozê 13.14 ‡ **15:55** Bwá á ðu sá wúl mbií shushwom næ líí. Bwá ká ðu lúmæ ínteny
 ná í kyéyug. **15:56** Rom 4.15; 6.14 **15:57** Rom 7.24-25 **15:58** 16.13

ngé sá tâḅ buud ɔ Cwám̄ba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Sεεḅgúl̄a ísâ shú búúđ ó Zεmbî

¹ Shú sεεḅgúl̄a *mwaanê má bá kwíínd búúđ ó Zεmbî yé, d̄ugá námá sá nda má á jííḅali m̄ad̄ɔ má Galátia ná bwá d̄ug sá ná. ² Jwôw d̄êsh shwéndε má dú tééd yí, muud yêsh á bídí gwoonḅ kánd̄ug gúl sâ koogú nyádí njów, bímbí d̄êsh á d̄ug ná a jì n̄ə ḅkul baagul̄a yí. Í ajíȳé ná bî bwánd̄ug ná m̄ə fwóg wós, bí ka sεεḅg ísâ. ³ Ja má bá wós yí, má bá k̄and búúđ bí má bá féésh wá n̄ə okálad, bwá k̄ə k̄and mwaanê bí á yána w̄oonḅgú Yurúsalem. ⁴ Nkí í bá nyín ná má j̄elá n̄ə k̄ə námá, s̄ón̄ḅ s̄ə mú k̄ə.

⁵ M̄ə bá z̄ə n̄ūḅ bídí m̄ə má fwo lína Masedwân, má bá ciḅḅya wu. ⁶ M̄ə bá jee jì bídí fwámé fúfwálá, má jee námá shínal ḅkwân j̄êsh, ná ndeé bî mú bá kwíínd m̄ə n̄ə kál̄ə kúl̄ j̄êsh má bá k̄ə yí. ⁷ M̄ə ayídáyé c̄eel ná m̄ə bâg d̄ug bî m̄ə ngé c̄ɔ c̄ɔḅ. M̄ə ngə yida t̄ad̄uga n̄ə búgá ná m̄ə bá jì fwámé fwála bídí ḅkí Cwám̄ba m̄ə bá yə m̄ə ḅkul nȳoonḅg. ⁸ Njì, má bá jì Ifêz k̄ə wós jwôw lú Pantekôt, ⁹ n̄əcé mpumbé í mú mpu b̄ə m̄ə ná bagé cín̄onḅg t̄εem b̄ə n̄ə mizhíz̄híḅ mí ḅkí bulya. ¹⁰ Timotê ká wós n̄ūḅ, s̄ɔḅgá m̄əzhíí ná a b̄əḅ kú n̄ə sâ í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ngə s̄ey iséy í Cwám̄ba námá nda m̄ə. ¹¹ Má c̄eel c̄i cín̄onḅg ná, muud kú mpyény nyə. Bî ɔ bá kwíínd nyə ná a bâg nyiḅḅgə z̄ə m̄ádí ná sh̄εε. M̄ə ngə ntâg bwánd̄ né b̄ən̄ḅḅ b̄óól ómínyonḅḅ bwá bâg z̄ə. ¹² M̄wáánḅ Apolos nyε, má m̄ə bul cwíny nyə ná b̄ən̄ḅḅ b̄óól ómínyonḅḅ bwá z̄əḅ n̄ūḅ bídí, njì nyə afwóyé mpu magul̄a ná a z̄ə ja gaád. Nyə é bá ka z̄ə ja nyə é bá b̄ə n̄ə fwála yí.

M̄əcw̄iḅ n̄ə m̄əb̄ádá má m̄əzhúgúl̄a

¹³ Jigá ḅkasê, yíímúgá m̄ənyúúł búgád, ságá isâ nda búđúm bwá d̄ə sá ná, l̄ulugá m̄əḅkul. ¹⁴ Ságá sóólúḅ wún wêsh n̄ə c̄eelí.

¹⁵ Bwaanḅ, bî m̄ə mpú ná Stefanas b̄án̄ḅḅ njów búúđ yé b̄úsə buud ó áshúshwóógú bwelél̄ə *búgula n̄ūḅ shí á Akayî, bwá á má wá m̄ənyúúł kwííndúl̄a búúđ ó Zεmbî d̄i.

¹⁶ Ná ndeé, má ngə yáág n̄ə bí ná bî m̄əḅul̄əḅ ijwûga í mbií búúđ w̄oonḅgú n̄ə b̄óól b̄êsh b̄án̄ḅḅ bwá ngə s̄ey ngə wáduga wá.

¹⁷ M̄ə jì n̄ə m̄əshusug n̄əcé Stefanas bá Fortunatus n̄ə Akayikus bwá má z̄ə; z̄ól̄ə wán̄ í má sá ná bí kú ná b̄ə m̄ə n̄ə fund, ¹⁸ bwá á má z̄ə sá ná lâm í s̄elug m̄ə shí, milâm s̄əl námá bî. Dugá l̄ḅ mbií búúđ n̄i.

¹⁹ M̄ad̄ɔ m̄ásé shí á Azî má má ngə b̄áda bî. Akilas bá Priska n̄ə *D̄ɔ lú óbúgula d̄úsé bwádí njów yí í ngə b̄áda bí m̄əb̄ádá má buud ɔ Cwám̄ba má, kwo b̄áda kwo b̄áda. ²⁰ Omínyonḅḅ b̄án̄ b̄êsh bwá ngə b̄áda bî. Ngəḅá n̄ə kúl̄l̄a m̄əkúl̄l̄a má buud ó Zεmbî. ²¹ M̄ə Pwôł má c̄il̄ə m̄əb̄ádá mága n̄ə mbwê wâm. ²² Nkí muud m̄ə b̄ə kú c̄eel Cwám̄ba, ḅkwaal n̄ə muud w̄oonḅg. Maranata*. ²³ Cwám̄ba Yésus k̄ə sá bí b̄êsh mpaam. ²⁴ Má c̄eel bí b̄êsh kwonḅ má Yésus-Krîst d̄i.

16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 **16:5** Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 **16:6** Rom 15.24 **16:7** 4.19 **16:8** Mis 19.8-10
16:10 Timotê: 4.17 **16:12** Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10;
2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azî: Mbú
1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9;
Mbú 22.20 Maranata: Yûd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá n̄i í k̄ə ná «Cwám̄ba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4;
11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kálaad ábée á Kòrènt éga ngə lwó ná fwámé baalé zamədanê nyə a wóós mpádúgá Pwôl bənôñ Dɔ́ á Kòrènt. Bóól búud bwé á zə ngə jaaw Kòrènt ná Pwôl cúgé muud lwámá má Yésus. Ná ndéé, Pwôl ngə lwó Dɔ́ ná Zembî wé nyə á sá ná a bég muud lwámá mə Krîst.

Nyə á nyiŋgə námá lwó bwo ná bwé sééŋgug mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrîstɛn wâ Yúdéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bí mə mpú lâm yána mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst; bí mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wé yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl ngə jág lámusa nə buud bwé á ngə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyɔ́ñá wâ cɛɛlí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bég *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ngə cígúlá ná yé, nə *mínyɔ́ñá íshé Timotê, sá wé má cílá kálaad éga. Sə ngə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî dí Kòrènt yí, nə minjɛŋkɛ mi búúd myêsh mísá Akayî myá. ² Sóŋgú íshé Zembî bā Cwám̄ba Yésus-Krîst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá ná bí ngəg nə cugə ná shee. ³ Gúmá nə Zembî, Sóŋgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst, Sóŋgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dá cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ngə cweel sá milám *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bég nə ŋkul mə cwéel bəŋg bēsh bwé ngə námá bwəma nə incwaw í ntug wá milám, váál á má cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ngə jág bul jug jugúlə má *Krîst ná, ntó námá wé Krîst ngə jág bul cweel sá milám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ngə bul bɛ́ sá, mí ngə bɛ́ sá shú

nə milám mí cwááləwog bí, bí dúgúg cug. Nkí Zembî ngə ntág cweel sá milám, a ngə sá ntó shú ná milám mí cwááləwog bí, bí mú jísəw mínjugú mimpwúd sá ngə námá jísəw myá. ⁷ Sə ngə *búgula kú nə məzhigé ná bí e tów búgə jínuđ ná shîm; nəcé, sá má mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwúd sá ngə jug yí ná, Zembî ngə námá cweel bí milám nda á ngə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaanɔ́, sá acéélé ná bí bég kú mpu yáág-yáág íncwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azî yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntɔ́ sá ŋkul, váál á ná sá áshigé ná nyiŋgə ngə bə nə búgə ná sá é wú cínyɔ́ñá mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîm dúg ná sá má yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ngə nyiŋgə búgula séméfwó, búgə jísú jêsh í shwálug kə nji wé Zembî muud mə də gwúmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wé nyə á ka fɛɛmushi sá bów-bôw shwiy sá á nywá yə jəŋgúđ, a bá námá də nyiŋgə fɛɛmushi sâ. Sə ngə búgula nji nyə ná a bá námá nyiŋgə də fɛɛmushi sâ, ¹¹ bí ngə ntág kwíind sá nə jəgúlálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəŋg yí. Ná ndéé, nda jí ná zhwog buud bwé ngə jəgula nə Zembî shú dású ná, zhwog buud bwé bá námá yə nyə akíba shú dású ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl má búgə njənd

¹² Sâ jí nə ŋkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lâm í ngə lwó sá ná sá áŋgê nə cugə nə buud milám mímbá, sá kú nə sâ á shweelúg, námá nji váál Zembî ngə jí yí. Sə ngə ntág bul cugə cug jəŋgú nə bí, sá áŋgê nə bɛ́ məfug má buud, mpaam má Zembî wé í ngə kyey nə sâ. ¹³ Sə áŋgê nə cilə bí gúl sâ shús, námá nji jəŋg bí ngə lɔ́ bí ngə námá mpu ni. Mə jí nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sá sá ngə cɛɛl ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə jí nə búgə ntó nəcé bí mú ngə bwelɛ mpu ná bí bí nə ŋkul jee bəgəwa nə sá námá nda sá má bá bəgəwa nə bí jwów má Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwá wé má á ka cɛɛl fwo zə nún bídí, zə nyiŋgə sá ná bí gwágúg məshusug ja ábɛê yí. ¹⁶ Mə á ka cɛɛl ná mə bá tí nún kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nún bídí ná bí zəg kwəmusa

1:1 Gal 1.1 Timotê: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 1:5 4.10; Sòm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 17 1:8 4.8; Mis 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19

mæ njæond kálæ Yudéa. ¹⁷ Ye mæ á lás mimpu mimbá ja mæ á ηwa cígúlá né mæ sá ntó yí? Ye ntó ji né micígúlá myám mí mú ηgæ bæ nji iyuug yá lâm múúd má jí næ ndí yí, mæ ka ðu bæ mæ ηgá ci, mæ ηgá shwána? ¹⁸ Zembî nyæmfwó má mpú né sá ádé bwelæ bæ næ bí ná, sá ηgá ci, sá ηgá shwána. ¹⁹ Krîst Yésus Mwân mæ Zembî, sônôn Silvê næ Timotê sá á ηgæ cúndæ bídí yé, nyæ a shígé bæ, næ ci næ shwána. Nyæ á ðu bæ, á ká ci sâ, ciyá jé bæ nji ciyá ηgwûd. ²⁰ Mæηkaagá mêsh Zembî nyæ á kaag má má á bwæma nyádi, shé ka ηgæ cí Amen nyádi kwon dí, ηgálæ magulæ né Zembî má jæla næ gúmá. ²¹ Zembî nyæmfwó wá ηgá lûlushi sônôn bí cug shé ηgæ cugæ næ Krîst yíid. Nyæ námá wá nyæ a gwáágulæ shé mæwúdá má féeshá. ²² Nyæ wá nyæ a wá shé mæyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílamúd tâη béén ná a bá sá sâ jêsh nyæ á kaag yí. ²³ Má ηwa Zembî wúshined ná, má ká shiig mæ yæ. Mæ a shígé cæel káág bí mbag, gwé wá mæ áshígé ná nyiηgæ zæ núη Kórênt yí. ²⁴ Sá áηgê næ cæel nywaad bí, sâ ná bí mágulæg; mbô, sá ηgæ yida wá mæbwó íséy bínúd ná bí bæg næ mæshusug, næcé búgá jín jisæ álal-ηkul.

2

¹ Mæ mæ á ka ηwa cígúlá né mæ ányiηgøyé ná zæ núη zæ wá bí mæcey lámúd. ² Nki má yida wá bí mæcey lámúd, zæ nyæ e sá né mæ gwágúg mæshusug? Ngaá bí buud má zé wá mæcey lámúd wá? ³ Mæ á cilæ bí kálaad shú ná, ja má zé núη yí, bí buud má jéllá né sá næ mæ bæg næ mæshusug wá, bí kú bá yida wá mæ mæcey lámúd. Mæ ηgæ mpu búbélé ná bí báá má ðu bæ, má ká gwág mæshusug, í bæ námá mæshusug mún. ⁴ Mæ á cilæ ntâg kálaad wæηgá næ mæzhwíle míshúd, mæ ηgá dúg *incwaw í ntug, lâm kú bæ mæ né shee. Nji, mæ a shígé cæel wá bí mæcey lámúd, mæ á yida cæel ná bí mpúg ná mæ ηgæ cæel bí váál á ntø minji.

Ijuugá

⁵ Nki ηgwól múúd nyæ a sá né mæ bæg næ mæcey mæ lâm, mæ dí nyæ á sá yé; mpülle

dúg íí, bí bêsh wá nyæ á sá mæcey mæ lâm mæηg wá, mæ awáyé jwuη sá má ηgá ci yíid. ⁶ Muud wæηgá, bímbí búúd ó *Dø bwá á mæ ηkáánd næ nyæ yí í má jæla. ⁷ Né ndeé, má yidá ci ná bí kág bíð nyæ, yidagá cweel nyæ lâm; næcé bí má ká bæ kú sá ntó, mæcey mæ lâm mæsæ næ ηkul káda nyæ né ndeé nyúúl shwal tag nyæ.

⁸ Ná ndeé, lwógá nyæ né bí má cæel nyæ, má wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mæ á cilæ bí yí, í á bæ ná mæ dúg ηkí bí e sá mæ mægwág mæzhíí mêsh. ¹⁰ Bí má ká bíð múúd, kú lámusa næ nyæ, mpugá ná mæ má bíð námá nyæ. Nki mæ mæ á ka ntâg bíð muud ja mæ á jæla næ lámusa yí, mæ a bíð nyæ shú dún mísh má *Krîst dí. ¹¹ Mæ a sá ntó shú næ *Sátan kú bæ næ zhíí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

¹² Mæ a wós Truwás ná mæ ká bwiing Jøjø Kéel mæ Krîst. Nji, tæem bæ nda Cwamba nyæ á juw mæ mpumbé ná wúηgúlún ná, ¹³ lâm í á bul kæ mæ gwów næ mæ bálæ kú kwey mwáàng Títus. Mæ á ka ntâg jóna næ buud o núη, mæ mú kyey kæ Masedwân.

Sáal á sç á gúgwáan

¹⁴ Mæ yó Zembî akíba, nyæ muud má dá sá ja jêsh, kwon mæ *Krîst dí, né sá dúg ntø ntølä yé yé. Mæ yó nyæ akíba, nyæ muud ηgá balan næ sá shú ná njígúlá má Krîst í ηgág næ mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bándæ bæ jøjø labínda má Krîst shú má Zembî, sá ηgæ sá ná buud bêsh bwá gwádúgág mæcud má Krîst, tæ bæηg bwá ηgá *dúg cug wá, tæ bæηg bwá ηgá jø wá. ¹⁶ Mæcud mæηg mæsæ ka bæ mæcud má shwi y shú bæηg bwá ηgá jø wá; nji, shú bæηg bwá dúg cug wá, mæsæ mæcud má cug, má ηgá kæ næ bân cug dí. Ká, zó jí næ ηkul sá váál íséy byæηg yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwoη buud bwá ηgá ηwa Milósú mí Zembî nda sá mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ηgæ mpu ná Zembî wá nyæ á nti sá, sá má ka ðu lás kú shweel tæ sâ mísh má Zembî dí, sônôn Krîst sá njúl mbádúgá.

1:18 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * **1:22** Mæyigyé ná sá músæ buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 **1:24** 1Pr 5.3 **2:1** 12.21; 1Kr 4.21 **2:3** 13.10 **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 **2:6** 7.11 **2:7** Kol 3.13 **2:9** 7.15; 10.6 **2:11** 1Pr 5.8 **2:12** 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1 **2:15** 1Kr 1.18 **2:16** zó jí næ ηkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11

3

1 Ye sé ngə nyiŋgə sɔ ja shús ná buud bwə shwúg mənyúul nə sâ? Ye í é nyiŋgə ná jii ná sé sáág nda bóólúgá, ná sé zág nə okálad bwə yá sé ŋkul ná sé sáág iséy wá, zə lwó bî? Nkí ntâg ná ye sé gwaámbúg bi okálad bóoŋgá? 2 Bi wə búsé kálad wúsú, kálad jisə cilyá sádí mílámúd yé, kálad múúd yêsh mə mpú yé, múúd yêsh ŋgə lɔ yé. 3 Haaw. Í ngə mpu nyîn ná bí bí kálad Kríst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sé ná sé kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tíndi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim má Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntâg cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə milâm mí búúdud. 4 Kríst wə ŋgə sá ná sé ŋgəg mpu ntó búbólé mísh má Zembî dí. 5 Sá aŋgê nə cɛel ci ná sé má sá gúl sâ nə ŋkul nyísú sáméfwó; mbô. Zembî wə ŋgə sá ná sé bág nə ŋkul ŋgələ sá isâ sé ŋgə sá yí. 6 Nyə wə nyə á kwəməsa sé ná sé bág osóol ɔ məsáal wá sɔ á gúgwáan. Sɔ jooŋg kú ntâg bə sɔ á məcɛɛ nda məsə cilyá ná, í njúl yida bə sɔ Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə laad yí. Nəcé bɛɛlə məcɛɛ í də gwílya múúd gwílya gwílyág, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáá mə yə múúd cag.

7 Məcɛɛ má á bə cilyá mákwóógúd, bɛɛlə mwo í dúgə gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwanə mí á bə sáal dɔoŋgúd váál á ná Moyíz muud nyə á lég dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkənəwa, bag ó *Izəryél kú ná jisəw dúgələ nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bə nji milwanə myâ kúl fwála. 8 Milwanə tééd fwo bə ntó sáal í á də kwaamb shwi yíid, ŋkəmusa nə dɔoŋg sáal Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwanə myâ cínəŋg mí é nyiŋgə bul ntɔ? 9 Sáal í á də kwaamb muud intúgúli yí tééd fwo bə nə bímbí lú mílwanə ni, ŋkəmusa ná sáal í ŋgə sá ná buud bwə bág otútəlí mísh má Zembî dí yí? 10 Ngaá milwanə mí á ŋkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sâ? 11 Nkí sâ á kúl fwála í á bə

nə milwanə, ngaá sâ á kandugə kandugə í é nyiŋgə bul bə nə ndí? 12 Sá báá ngə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó, gwə wə sé ŋgə sá isâ ná kpwɔɔ kpwɔɔ yí. 13 Sá aŋgê nə sá nda Moyíz; nyə á də shwu suláya lúúd ná bag ó Izəryél bwə nda dúg váál mənkenəwa má kúl fwála má é ngə shín yí. 14 Ká, milúu mí á má shila† bwo nda jwów á kú nə yásə. Í mú də bə bwo zə wóós múús ná, ja bwə lɔ mícilyá myâ Sɔ a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milâm. Suláya wəoŋgá nyə afwóyé wú, á də jimb nji ja múúd má bə múúd má Kríst yí. 15 Jí ntó, ja jêsh bwə də lɔ mícilyá mí Moyíz yí, suláya má də búdal bwo milâm. 16 Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwámba‡ yí, ja jooŋg wə suláya mə wú yí. 17 Nəcé Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsə yí, cínəŋg wə jiya fulí jisə yí. 18 Sá bêsh buud ósuláya bwə á má wú mámpwoombúd wá, sé ngə benyɔ milwanə mí Cwámba, nda sé bí nə ŋkul də dúg gúl sâ yèn dí nə; ná ndéé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ngə sá ná sé ŋgəg nə bɛɛlə sâ sé ŋgə dúg yí, a ngə kwádulə sé milwanə kwádulə kwádúlág.

4

Təəm á shíshim

1 Ná ndéé, Zembî nyə a gwág sé ŋkúŋkwónulə, a mú yə sé iséy sé amə ci íni. Nda jí ntó ná, sé aŋgê nə teeg mənyúul. 2 Sá á má ban mísóólúgá mí shwôn mí də sîy íshwoo myá, sé ngə cugə ná sán kú nə məkəŋ, sé aŋgê nə kwíŋg Milású mí Zembî; sé ngə yida lwó buud obúbələ, sé mú ka ngə sɔ mísh má Zembî dí ná buud bêsh bwə shwúg mənyúul nə sâ. 3 Nji, ŋkí Jəjɔ Kéel sé ŋgə bwiŋg yé ngə ná bə mbúdúlá nə suláya, a ngə bə ntó shú búúd bwə ŋkág ná bwə ká jimb wá, 4 ohááden, buud zembî á shí ga má sá ná milúu mí bág shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwə bág kú dúg mənkenya

3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á də bə wúl mbii məjúwó nda məjúwó má lwaaw; bwə á də juwo kwas məjúwó məoŋgúd ka də cilə nə ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10 **3:13** MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shila: Ciyá ni jisə námə Ifz 4.18; í kə ná «milúu mí músə bwo kú ná nyiŋgə də mpu bii isâ, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyíz nyə á də yíd kə wə Zembî yí, nyə á də yíl suláya mpwóómbúd. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr 2.7 § **3:18** Bóól bwə ci na ná: «milwanə mí Cwámba mí ngə faan sé mámpwoombúd ka ngə wéeshuli njəs nda njəs yèn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbɛɛlə má Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24

mâ Jɔɔɔ Kéel á milwaná, Jɔɔɔ Kéel má *Kríst muud jísá mbɛɛla má Zembí yé. ⁵ Sá anɔɔ nɔ cúndá sâ í dúgyá nɔ sámfwó yí. Mbô! Sá nɔ cúndá sâ í dúgyá nɔ Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. Sá b̄n̄ sá búsa yida bə ósól ɔ mósáal bún lúu má Yésus d̄i. ⁶ Mpugá nɔ Zembí muud nyə á ci ná: «Məŋkenya má fáanug yídúgúd» yé nyəmfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí nɔɔ n̄kənəwa Kríst mpwóómbúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud nɔɔ n̄kəny tɔɔm wɔɔnɔg wá, sá búsa nda mímbágé mí mp̄í, mí d̄u bw̄l; í jəlá nɔ mpu nȳn ná fámbámbá nɔ məma n̄kúl sá búsa nɔ ndí yí nyísə n̄kul má Zembí, kú bə sámfwó n̄kul nyísá. ⁸ Minjugú mí nɔɔ shúsə sá ikóómb byēsh, n̄ji sá kú fina; bíl íja məfug sh̄n sá mílúúd, n̄ji sá nɔɔ ná bə nɔ búgá; ⁹ sá bwəma nɔ cúwálí, n̄ji sá kú myeesh; bwə nɔɔ bwam sá shí, n̄ji sá kú yə. ¹⁰ Sá nɔɔ n̄kəny shw̄iy mə Yésus sádí nyúúlúd ja jēsh. Í nɔɔ bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námá sádí mányúúlúd. ¹¹ Sá tɛem nɔɔ cugə, shw̄iy í nɔɔ bwéel sá ja jēsh nɔɔ sá nɔɔlə s̄ey nɔ Yésus. Í nɔɔ bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námá sádí nyúúl á shw̄iy gaád. ¹² Ntó ji ná shw̄iy í nɔɔ bɛ sá, b̄i báá nɔɔ ntāg n̄wa cug cínɔɔg. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembí dí ná: «Mə á bə nɔ búgá, mə ka lás». Váál búgá jɔɔnɔg í nɔɔ námá gw̄ɔ sá mílámúd, sá ka námá nɔɔ lás. ¹⁴ Nɔɔ sá nɔɔ mpu ná muud nyə á gw̄umushi Cwám̄ba Yésus yé má bá námá gw̄umushi sán̄n̄ Yésus, a mú jil shé nyádí koogú. ¹⁵ B̄i má dúg íí, sá nɔɔ bwəma nɔ isá íni byēsh shú dán, shú ná buud bwə búlɔg nɔɔ nyí mpaam má Zembí d̄i ná ndeé, buud bwə yá Zembí akíba wá bwə mú nɔɔ bul bulya, Zembí mú n̄wa gúmə.

Inkán̄ í mbúgula

¹⁶ Gwó wə bí má dúg ná, sá anɔɔ nɔ teeg m̄nyúul. Tɛem bə ná nyúúl búúd bwə nɔɔ dúg ga í nɔɔ sh̄n cósɔg íí, lám í nɔɔ bə mə cw̄u n̄ji gúgwáan nɔ gúgwáan jwów d̄esh. ¹⁷ Nɔɔ, búbaalē minjugú sá nɔɔ bwəma nɔ ndí məfwála mága dí myá mísə zhizhe sá, mí

nɔɔ yida kwəməsa sá ná sá bág bə nɔ gúmə áyíyáag í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá anɔɔ nɔ sá sá í nɔɔ nȳn yí, sá nɔɔ yida sá sá í anɔɔ nɔ nȳn yí; nɔɔ sá í nɔɔ nȳn yí í d̄u ji n̄ji fúfwálá, jɔɔnɔg í anɔɔ nɔ nȳn yí d̄u ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nɔ ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá má mpú ná n̄kí banda dɔɔnɔg í sh̄n búg íí, sá bí nɔ n̄jów gwów wə Zembí, n̄jów á kandugə kandugə; Zembí nyəmfwó wə nyə a lw̄ɔ wo, kú bə mábwə má búúd. ² Gwó wə jí ná, sá nɔɔ leegya wa banda gaád, sá má ka bul bə nɔ yéesh nɔ n̄jów wúsá á gwôw. Sá nɔɔ c̄eel n̄wa nyúul nyísá á gwôw, bwáád nda káándá wa nyíga dí gwôw, ³ n̄kí nyān nyúul nyí nɔ n̄kul bá zə kwey sá ná nɔ nyíga í kú fwo wū. ⁴ Jísə ná, té sá nɔɔ ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micún̄ mí nɔɔ ntə sá n̄kul, sá ka d̄u leegya. N̄jí, sá anɔɔ nɔ c̄eel béegya nɔ mbwéedí sá bí nɔ ndí ga, sá nɔɔ j̄i ná sá má bəd nyúl cínɔɔg gwôw, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mínəg nyúúl á shw̄iy ga. ⁵ Zembí nyəmfwó wə nyə á kwəməsa sá shú cug jɔɔnɔgá, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd t̄ān̄ b̄één ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sá jɔɔnɔg í d̄u sá ná sá bág nɔ n̄kul búgád ja jēsh, tɛem bá ná sá nɔɔ mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nɔ Cwám̄ba. ⁷ Ntó ji ná, sá anɔɔ nɔ dúg nyə, n̄ji sá nɔɔ *búgula ná sán̄n̄ sá bí sámbá. ⁸ Sá ka nɔɔ bə nɔ n̄kul búgád, sá nɔɔ yida j̄i ná sá wúg wa nyúúl gaád kə ji Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Ná ndeé, tɔɔ sá má nyinɔg ná nɔɔ ji wa nyúúl gaád, tɔɔ sá má wú, sá nɔɔ bul j̄i n̄ji sá n̄gwūd: ná sá nɔɔg nɔ cugə váál á c̄eel yí. ¹⁰ Nɔɔ shé b̄esh shé má bá kə t̄ow bəl-bəl dí kúl *Kríst mə bá kə cígal mílósú yí, muud yēsh ka bá n̄wa myəna myā misóólúgú nyə á sá ja nyə á nɔɔ cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaā nɔ myān̄ myəna, mí abábôw nɔ myān̄.

Séy n̄kwambulə

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

4:6 Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sôm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22 **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10

¹¹ Nda sá ká ngə gwɔɔ Cwámba ná, sá ka ngə cɛɛl sá ná buud bwə mágələg ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá má mpú ná mísh má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sá ángê nə nyiŋgə sɔ ja shús ná bi shwúg mənnyúul nə sê. Mbô. Sá ngə yida cɛɛl yə bí zhií ná bi jéég bəgəwə nə shé bələ sámbá. Ná ndéé, bi é bə nə ciyá bí má cí búúd bwə ngə ŋkus nə isá yá tóón nə tóón kú bə yá lâm dí cwú wá. ¹³ Nkí sá ngə nyîn nda lúu í cugé ná sá nə fəg íí, jísə nəcé sá má yə Zembî cug jísú ncindî nə ncindî. Nkí sá má yida nyîn ná sá bí nə fəg íí, jísə nəcé sá má cɛɛl kwíínd bí. ¹⁴ Nəcé cɛɛlí *Kříst ngə cɛɛl sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngələ téduga ná muud ngwúd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó ji ná bənŋ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ngə cugə wá, icug byán í bəg nə mfíí shú dé, kú ná nyiŋgə ngə bə shú dán; nəcé nyə á yə a gwúm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgê ná nə dúg buud mədúgya má shí ga. Nkí sá á fwo ngə dúg Kříst mədúgya má shí ga, sá aŋgê ná nə dúg nyə váál dɔɔŋg. ¹⁷ Bi má jəlá nə ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwuməga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shín; bi má dúg íí, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembî wə ngə sá sólúgú wɔɔŋg wēsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ŋkwambələ nə shé yé, nyə á ka námə yə sá séy nə sá ngəg nə kala ŋkwambələ nyɔɔŋg. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembî nyə á bə Kříst cwú*, a ka ngə sá ŋkwambələ mpədúgá nyəméfwo nə buud ə shí ga, kú ná nyiŋgə kənd lâm íwushí í búúdəd. Nyə á ka wá sá njúgúlá lúúd ná sá ngəg nə kala ŋkwambələ nyɔɔŋg. ²⁰ Sá ka ngə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ngə jəw bí yí, Zembî nyəméfwo wə ngə jəw bí éne. Sá má jəgula nə bí jínə má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembî sáág ŋkwambələ mpədúgá binŋ nyə.» ²¹ Zembî nyə a sá ná Kříst bəg *sám jilá íshéd, í njúl ná Kříst nyə a shígə bwelə bə nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bəg otátəlí kwon má

Kříst dí.

6

¹ Nda jí ná sánŋ Zembî wə ngə sêy ná, sá ka ngə ci nə bí ná: «Kúgá fándá ləg mpaam má Zembî ntó ná ndéé, bi kú dúg mfíí á cínəŋg.» ² Mpugá ná Zembî nyə á ci ná: Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magələ mājəgula mwô.

Jwów wo á ngə jii kwííndyá yí, mə a shí kwíínd wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jəlá nə bii kwííndyá wə ga.

Minjugú mí Pwôl

³ Sá ángê nə bwele jii ná sá má kwal múúd bəgá, nəcé sá acéélé sá ná buud bwə mpyényúg iséy bísu. ⁴ Sá ngə yida sɔ ná bi shwúg mənnyúul nə sê mázhií mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ə māsáal 3 Zembî; sá ka ngə bul bə nə jísów: jísow *incwaw í ntəg, jísow micún, jísow yágúwó, ⁵ jísow bígá, jísow mimbwug, jísow ocinúcində, jísow yíŋgá íséy, jísow məfúfə məgwə, jísow mázha. ⁶ Sá ngə ci mənnyúul, sá nə mpúyá, sá nda nə mílámusa, sá nə jə lâm, Nkəŋkə Shíshim ngə kyey nə sá, sá njúl nə cɛɛlí á kú nə məkəŋ, ⁷ sá njúl nə ciyá jí búbálé yí, sá nə mpífə má Zembî, sá nə məkwɔɔ mə dómb má otátəlí, mə lúmbúlí nə mə kaambələ nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwə saambələ sá; gúl ja bwə mpyaam sá, gúl ja bwə sá sá məshwúmb; gúl ja bwə ŋwa sá nda buud ə məshígá, sá báá njúl otátəlí; ⁹ gúl ja bwə ŋwa sá nda ojínə, í njúl ná buud bwə mpú sá, bwə ŋwa sá nda sá ngə júgula, í njúl ná sá ngə cugə, bwə dúg sá nda sá bí íntúgúlíd, nji muud kú gwú sá, ¹⁰ bwə ngə sá sá isá í céyug lámúd yí, sá báá nji məshusəg məshusəg, sá njúl məbúwa dí, nji sá ngə sá ná bóól bwə bígúg, sá ngə fúfə nə sá jēsh, nji sá mbííd byēsh.

¹¹ Yé bwááŋg wá Kříst, sá á jaaw bí isá byēsh kú shweel tɔɔ ngwúd, sá á juw bí mílám mísu ná wúŋgúlún. ¹² Sá báá sá afwóyé yow cɛɛlələ bí, bi wə bí acéélé ləg cɛɛlí

5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20 * **5:19** Dúgúg sá Yésus ngə ci Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10 **6:2** Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusəg məshusəg: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6 **6:13** 1Kr 4.14

sá ñgá cɛɛl bí yí. ¹³ Ságá námá sá nda sá ñgá sá bí ná. Mə ñgá ci nə bí tâñ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá mílám mín ná wúñgúlúñ!»

Kúgá fɔla sámbá nə ohááden

¹⁴ Kúgá fɔla sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wímbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ñkul bə mpédúgá bishúle mácɛɛ nə bələ kú bish mácɛɛ yí? Dáyé kəw mánkenya bánñh yídúgá bí nə ñkul bə nə ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí nə ñkul bə mpédúgá *Kříst bá Beliár† yí? Jáyé wóngó mbúgula bá hááden‡ jí nə ñkul bə nə ndí yí?

¹⁶ Mpáánzə Zembí í má bwɛɛ fɔla jí nə ozembí wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzə má Zembí á kuwô, nəcé Zembí nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sənónh mə bá cugə, mə bə Zembí wán, bññ bə kúl jâm.

¹⁷ Nə ndeé, wúgá na bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámaba ñgə ci ntó.

Kúgá kúnnya nə sá áduđaná.

Mə ka bá ñwa bí nə məshusug.

¹⁸ Mə bá bə bí sóñgá,

bí bə mə bwán wəábudúm nə wəábudá. Cwámaba á ñkul nyêsh ñgə ci ntó.

7

¹ Isá byêsh Zembí nyə á ñgə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembí nyə á ñgə kaag sá byo ná, yé bwááñg má búl cɛɛl wá, shé yílúgá sá jêsh í ñgə lweegushi shé mənnyúul nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ñwagá Zembí nə gwóógé, shé ka ñgə casulə bələ nə kuú njəond á cɛɛl yí.

Məshusug má Pwôl

² Juwugá milám, jil sá cínəñg. Sə áshígé byaagulə nə muud, sá kú díya nə muud, kú námá nyúg təə muud. ³ Mə añgê cɛɛl ci nə bí má jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí nə sá má cɛɛl bí váál á ná, təə bí mə yá, təə bí mé nyiñgə cugə, ñji sá ñgá cɛɛl bí. ⁴ Mə ñgə jág bul bə nə búgá nə bí, mə ñgə bəgəwa nə bí, lám də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntə

mínji *incwaw í ntəg byêsh sá ñgə bwəma nə ndí yíid.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwán yí, sá áshígé bə nə wogá, ñji incwaw í ntəg məváiál mēsh. Nəcé í á bə, buud bə ñgə lúmbuli nə sá, milám mí ñjúl nyiñgə bə sá ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembí má də bə, ja múúd cúgé ná nə bándáyé yí, a wá nyə ñkul lámád. Nywáá nyə á ka námá sá nə Títus wóósúg, í mú wá sá ñkul mílámád. ⁷ Í cúgé nə ñji wóósúlə Títus nyə a wóós wá í á wá sá ñkul mílámád, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ñkul lámád yí. Nyə á jaaw sá váál bí ñgə yímə nə bí mə dúg sá yí, nə váál sá ñgə cey bí lámád yí, nə váál bí ñgə cɛɛl ñkény mbag wám yí. Məkál məəñg má á nyiñgə bul sá mə məshusug.

⁸ Mə mpú nə kálaad má á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bólé, mə a shíngi nə dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámád ja jəəñg dí ná. Nji, mə anyiñgáyé ná shíngi. ⁹ Má yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə jí nə məshusug, kú bə nəcé nda bí á bə nə məcɛy mə lám ná, í yidá bə nəcé, məcɛy mə lám mún məəñg má á sá nə bí céndúg mítédúgá. Ntó má lwó nə məcɛy mə lám mún má á bə váál Zembí má dú cɛɛl yí. Ntó jí nə sá áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcé, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lám Zembí má dú cɛɛl yí, muud wəəñgú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyiñgə shíngi məcɛy má á sá nyə lámád má. Nji, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lám mâ shí ga, má kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bí a gwág váál məcɛy mə lám Zembí má də cɛɛl yí; bí má ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân májigəwa e! A wññ mpúlə kaambulə nyúul e! A wññ shíngilə e! A jññ gwóógé e! A jññ jə yéesh e! A jññ kááfə e! A wññ mpúlə súg múúd nyə á byaagulə yé e! Bí a lwó nə milám mín mí á bə otátəlí ja bí á kwambulə lésú wəəñg yí.

¹² Kagá mpu nə ja má á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyiñgə bə shú múúd bwé á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú nə mísh má Zembí dí, bí dúgúg váál bí ñgə jigəwa nə sá yí. ¹³ Sá í á wá sá ñkul

6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwôl ñgə cɛɛl ci buud bwé cúgé búúd 3 Kříst wá. † **6:15** Beliár mə ká ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá amə ci mpánzə 14 dí yí. **6:16** Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10 **7:5** 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13 **7:8** 2.4 **7:11** 2.5-6 **7:12** 2.5-10

mílámúd wá ni.

Í á ka ntâg bæ, ñkul má bæ sá mílámúd ntâni íí, sá nyiŋgə bul gwág nywa máshusug Títus nyə á bæ nə ndí má. Nyə á bæ nə məshusug nəcé bi bēsh bi a sá né lám í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi má dúg íí, bəgəwálə mə á ñgə bəgəwa nə bí nyádí míshúd yí, í á shí bæ nə zhií. Né ndeé, nda sá má də bwey jaaw bí ñji obúbálé ná, í á shí nyín ná má a shí bæ nə ñkaam ná mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji ñji ké də téduga váál bí á də sá nyə məgwág yí, nə váál bí á lég nyə nə gwəzəgə nə məjigəwa yí. Nyə a má ka nyiŋgə jág bul cəel bí. ¹⁶ Mə ji bul bæ nə məshusug ná bí má sá ná mə búgúlag bí.

8

Kwíndúlə Ókrísten

¹ Bwaanŋ, sá ñgə jii ná bí mpúg váál mpaam má Zembí í á má sêy mэдə má Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntəg í ñgə tí bwo məkuú shí, ñji báá búse nə məshusug ntə mínji. Məshusug məonŋ má wé má sá ná, məbúwa má tēem bii bwo nə nywád íí, bwé má yida lwó ná báá bwé bul bæ nə lám yána. ³ Bwé á má wá máyána bímbí í jéla nə məbii mán yí, mə jee námé cí ná bwé á cə bímbí í jéla yí; bwé á sá ntâg sóólúgú wəonŋú nə tédúgá wán bwéméfwó. ⁴ Bwé á zə jəgula nə sá, bwé bul yáág ná sá sáág bwo mpaam ná bwé wáág məbwé sá sá ñgə sá buud ə Zembí yíid. ⁵ Bwé á wá ntâg mənyúul ntə váál sá á ñgə téduga yí, tēéd fwo yə Cwámba icəg byán, nyiŋgə yə sá námé nda Zembí nyə á jii ná bwé sáág ná. ⁶ Sə á ka námé yáág nə Títus ná nyə muud á tēéd ná bí sáág sóólúgú mpáam wəonŋ yé, a sáág ná bí cásuləg váál í jéla yí. ⁷ Ká, bí báá búse nə isá byēsh məñkund məñkund: bí búse nə búgə álal-ñkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cəelí bí á lég nə sá yí. Í jii námé ná bí búləg wá mílám sóólúgú mpáam wəonŋúd. ⁸ Mə ayímbúliyé bí, mə ñgə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwé ñgə jigəwa yí, shú nə məjigəwa məonŋ má lwóg ñkí cəelí jín í ñgə bándə wú lámúd. ⁹ Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst;

bí mə mpú ná nyə á bæ, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúul məbúwa dí, shú ná bí wá yídag bíg məbúwa mэд.

¹⁰ Má jaaw bí váál má ñgə dúg cínəŋg yí, í é kwíind bí. Ji ná, tēéd mbú í á cə yí, bí á bæ buud ə áshúshwóógú ná bí mə sēəŋg mwaanē; bí a shígé bæ shúshwóógú ñji sēəŋgúlə dí, bí wé bí a tēéd bæ nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédúgá wán ja gaád. Ságá ná sóólúgú í bwámag nə məma yéesh bí á bæ nə ndí yí, í nyín nə bímbí lá məbii bí búse nə ndí yí. ¹² Ja múúd má sá yána ná í ñgə wú nyə lám dí cwú yí, ñgaá bwé lég nyə nə sá á ji nə ndí yí; kú bæ sá á cúgé nə ndí yí. ¹³ Í cúgé ná muud ñgəg nə yíl bóól búúd mántəgula dí ná ndeé nyə yidá ñgə nyasula nyasuləg. Í yidá bæ ná buud bēsh bwé bəg nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sá bí má búl bæ nə ndí cə bóólúgá yí, í kəg lwándulə bwo kúl búse bush yí; shú nə jəonŋ bwé bá námé bul bæ nə ndí dúl jwów dí yí í bəg lwándulə bí kúl bí má bá bæ bush yí; na, isá í mú bæ bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálad Zembí ñgə cí ná. A ñgə cí ná: Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bæ nə sá í ñgə ntə gwəw. Nyəonŋ nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sá.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá ná Títus bəg námé nə váál zény dəonŋ shú dún yé. ¹⁷ Nəcé Títus má magulə sá sá á ñgə jii ná í bəg yí. A má tí ñjəond zələ nún bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ñgwól *mínyəŋə wúsú mэдə mēsh má ñgə ságəsə sá á ñgə sá shú Jəjə Kéel yí. ¹⁹ Sá í búl bæ yí jí ná mэдə má má féesh námé nyə ná sánəŋ wə zəg sá sóólúgú mpáam ga. Sə ñgə sá wo shú ná Cwámba nyəméfwó ñwág gúmá, sə lwándulə jəjə íyug bísu. ²⁰ Sə ñgə bwey mpu kááləgə ná buud bwé bəg kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sə ñgə kala zhwog *mwaanē bwé á má yə sə mbag yé. ²¹ Sə ñgə sə ná sə sáág mənywa mísh má búúd dí námé, kú bul bæ ñji mísh má Zembí dí. ²² Sə má nti námé ñgwól mínyəŋə wúsú. Mínyəŋə wúsú wəonŋú, sə á má faas kááfə jé ija ija ná ndeé, a má nyiŋgə námé lwó sá jiga ja ná a ji nə fwámé yéesh, a ñgə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwoonŋ

7:14 8.24 7:15 2.9 8:1 Mis 11.29-30; Rom 15.26
Mat 8.20; Flp 2.6-7 8:10 1Kr 7.25 8:12 Mak 12.43

8:6 Títus: 2.13 8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10 8:9
8:15 MmN 16.18 8:23 Títus: 2.13

waamê, sá wá sá ngé sêy nûñ bídí; bóólúgá bwááñg bân, mædɔ wá má ámə nti bwo, bwé ngə zə shú ná *Kříst ñwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo ná bí má cœel bwo, bí lwó námə bwo ná bí mə mpíyá nə bəgəwálə sá má də bəgəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntó mædɔ má ngé dúg.

9

Lású míkwiindyá

¹ Sá ngə sœng *mwaanê ná sá má bá kwíind búúd ɔ Zembî nə ndí. Mə nyiñgələ cilə bí shú dœñgá, í bæ nda má nteñg. ² Mə mpú ná bí búšə nə məma zény, má də bəgəwa nə zény jín jœñg búúd ɔ Masedwân dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayî búšə bwey bæ ñkwəməsá té mbú í á cɔ yí.» Wálə bí má wá mányúúl sáal dœñg dí yí í má nyiñgə gwúmushi bóól ñkí bulya yéesh. ³ Mə má ka nti bwááñg shú ná bəgəwálə má dú bəgəwa nə bí yí í nda bæ mə ñkóñgúg. Í jii ná bí bəg ñkwəməsá nda má á ci ná. ⁴ Mə ngə bæemb ná ñkí sánñ buud ó Masedwân sá má zə, sá zə kwey ná bí cugé ñkwəməsá; á shwôn nə sá buud sá má də bul lɔ bí wá e, á shwôn nə bí námə e! ⁵ Gwé wá mə ámə tééd nti bwááñg shwóg zə sá ná bí kwəməsag məyána mún yí. Bwé zə sœng məyána bí á bwey kaag ná bí mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ngə sá sóólúgá wœñgá nə jɔ lâm, kú bæ íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í də bæ, muud mə sá ñkóóg nə mæmpəg má bɛ yé, kú námə bul bæ nə idâw í səw; nyœñg mə búl bɛ yé, bul námə bæ nə idâw í səw. ⁷ Muud yêsh wág məyána váál á má ñwa cígúla nə lâm yé yí; muud kú ngə sá a ngé shúsula, kú nyiñgə sá nda sâ cínúla; nəcé Zembî má cœel múúd mə wá məyána nə məshusug yé. ⁸ Zembî jì ntâg nə ñkul nyiñgə bul sá bí mpaam shú ná bí dúg bæ nə isâ í kwágá nə bí məzhí məsh yí, wəla dêsh, bí də námə bæ nə jwuñ váál á ná bí də sá mí sóólúgá mí anyunywaá myêsh mí jéla nə s̄y myá. ⁹ Í mú bæ námə nda jì cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A má bæ nə yána, a má kaaw

mímbúbúwá isâ, otútəlí bé bwé jì kandugə kandugə».

¹⁰ Zembî wá má də yə búúd mæmpəg nə idâw yâ də. A bá námə yə bí mæmpəg, a sá ná mæmpəg mœñg má fwúg, bí mú bá bul nyiñgə ngə sá jɔjɔ mí sóólúgá. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bí mú námə bá bul nyiñgə bæ nə yána. Nə ndeé, ja sá má bá də kala búúd isâ bí má bá də wá yí, buud bœñg bwé mú bá də lɔ Zembî nəcé yána dán. ¹² Sœngúla bí ngé sœng mwaanê ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge ntâg námə shúg cínœñgá, í é sá námə nə buud bwé búlug lɔ Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwé é dúg ná bí ngə ñwa jɔjɔ Kéel mə *Kříst nə mægwág, bí ngə fúla isâ nə buud ó Zembî wá Yurúsalem, nə bóólúgá bêsh, bí añgê ntâg sá sóólúgá wœñgá nə mílâm mímbá. Ja búúd ó Zembî bwé é dúg ntó yí, bwé é magalə ná bí ngə sá fwámé sâ, bwé ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bân bwé é bul cœel bí*, bwé ka də jəgula nə Zembî shú dán nəcé a má sá bí mpaam í ngé ntɔ minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntɔ ñkwóñ nyə á má sá sá yí.

10

Pwôl jì námə sóol məsáal má Kříst

¹ Məmfwó Pwôl, mə má teeg kál nə bí; ñgaá bí má də ci ná má də bæ fufwáás múúd ja shé búšə kul ñgwúd yí, ñji ja má jì shwóg-shwóg nə bí yí mə bæ nə ñkád. Námə nda shé má mpú ná Yésus nyə á bæ nə lám ná shœ, nə jɔ lâm ná, ² mə téég bí məbwé ná: kúgá sá ná mə bág nyiñgə zə bæ nə ñkád ja má é wóós nûñ yí. Bóól búúd bwé ngə ci nûñ nə mə ngə bɛ iyéesh yâ shí ga. Mə jì ñkwəməsá nə mə zə fwo lwó búúd bœñgá ñkád nə ijíjœl. ³ Jì mpu bæ búbálé ná sá búšə buud ɔ shí ga; ñji, sá añgê gwána nda buud ɔ shí ga. ⁴ Mpugá ntâg ná məkwɔɔ mə dóomb sá má də kə nə ndí dóomb dí má má cugé məkwɔɔ má shí ga; ñji, məsə nə ñkul má Zembî, má də céeg íkóógúla í dóomb*. Sá má də caam mbœe fug məshigá, ⁵ caam námə sâ jêsh í láa búúd zhí ná bwé bág kú mpu Zembî yí. Sá má də wá tédúgá

8:24 7.14; 8.7-8 **9:1** 8.1-4; Rom 15.26 **9:3** 8.22, 24 **9:6** Mik 11.24; 19.17; 28.27 **9:9** Sôm 112.9 **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na jì námə nə ñkul bæ ná: «Bân bwé é bul bæ nə yéesh ná bwé dúg bí...»
9:15 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sá ngə cœel ci ná ná: «məkwɔɔ mə dóomb məsú má də búgə bíl isâ byêsh múúd jì nə ñkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17
10:6 2.9

wêsh mímbwugud, sá ná í bág nà mægwág nà *Kríst. ⁶Ja bí má bá bæ bi mú ngə mpu gwág nà Zembî yí, sá má bá ka bæ ñkwəmusá má yé búúd ɔ mábún intúgúlí.

⁷Dugá mpu dúg ísâ. Ñkí muud mæ dúg ná nywáá músə muud má Kríst íí, á jəla námə nà mpu ja ngwúd á kandugə ná, nda á jí múúd má Kríst ná, sá búəsə námə búúd ó Kríst. ⁸Í ká bæ ná mæ ngə nywá bul bəgəwə nà ñkul Cwáməba nyə á yə mæ yí, mæ kú ntəg gwág shwôn. Nji mæ mpú ná Cwáməba nyə á yə mæ ñkul nyɔɔngú ná mæ sáág ná bi lálug búgéd, kú yida bæ ná mæ zág búlal bí. ⁹Mə anğê nà jii ná okálaad bām bwé ngég nà sá bí ikukwəndə. ¹⁰Mə mpú ná bóól búúd bwé dū cí ná okálaad má dū cilə bí wá bwé dū bæ nà mpəl, bwé njúl ñkí lal ñkúl; nji ja məməfwó má wóós yí, mæ njúl zhizhe, lésú wām kú nà mfií. ¹¹Muud yêsh mæ cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byām bísé ja má ngé cilə shwóg-shwóg yí, ntó námə wə mísóólúgú myām mí é bæ ja má é wóós yí.

¹²Sâ jísá yí jí ná, sá cugé nà ñkul cí ná sənəñ buud bwé ngé sɔ ná buud bwé shwúg mənnyúúl nà bwo wá sá búəsə váál ngwúd; sá cugé námə nà ñkul sheé yagula micé nà bwo; ñwálə bwé má ñwa bwáməfwó nda iyuug yí í lwó ná fúg í mæ ncundəw bwo. ¹³Sá báá sá acéélé bəgəwə ná ndéé ntə mínji, sá ngə námə bəgəwə nji nà bímbí Zembî nyə á yigula ná sá zág nà Jəjə Kéel ná ndéé zə wóós bídí ní. ¹⁴Sá anğê nà ntə mínji, námə ki sá a shígé zə wóós nún bídí. Nğáá ná sá wə sá á tééd zə nà Jəjə Kéel má Kríst nún bídí? ¹⁵Sá cugé nà bəgəwə ántə mínji, váál á ná sá kə ngə bəgəwə nà ízhaá ísəy. Mbô. Sá má yida táduga ná búgə jín í é ngə lal lálug íí, ísəy bísí í mú ngə nyinğə mpu nyín kúl Zembî nyə tál sá ná sá séyúg yí. ¹⁶Ja ísəy bísí í é mpu nyín na bídí yí, sá mú ka cɔ kə nà jəjə Kéel shwóg, nda kə bəgəwə nà ísəy bóól bwé á bwey sá yí. ¹⁷Muud mæ céél bəgəwə yé, bəgəwag nà sâ Cwáməba nyə a sá yí. ¹⁸Muud mæ sɔ ná buud bwé shwúg mənnyúúl nà nyə yé, nyə dí bwé dū magulə yé; nji nyɔɔng Cwáməba mæ sá ná bwé shwúg mənnyúúl nà nyə yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ jísəw mæ. Bálé, jísəwágá mæ. ²Mə ngə baag bí mbəəg má Zembî. Nəcə mæ a jí bí bā shú ngwúm ngwúd, nji *Kríst. Má jii ná mæ bág kə ntəngəli bí nyódí bi njúl nda ncwíyê sás dúsə ná ná fwɔ-fwɔ yí. ³Nji, mæ ngə fúndə ná bi bág gwaa kənd mítédúgá ná ndéé bi músə bá ngə kyey nà Kríst milám mímbá; nəcə ntó wə nywá nyə á zə nə məkəñ zə shiig Ifa yé. ⁴Mə ngə fúndə ntó nəcə bí ngə bæ ná, nji ná muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bæ nyɔɔng sá á cúndə yé, ñkí ntəg ná bí mæ lág *shishim íshús, kú bæ wəəng bí á lág nà sá yí, ñkí ná bí mæ lág kéél íshús, kú bæ nyɔɔng bí á lág nà sá yé, bí ngə mpu jísəw ísâ íni byêsh.

⁵Mə yida mpu ná, bəəng bí ngə ñwa ná *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni bwé antɔyé mæ nə təə sâ. ⁶Mə je bæ nə shúg lésú; nji, kóómb á mpúyá, mæ cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó ísâ byêsh dí nə mázhií mēsh dí.

⁷Ntó ná səlálə mæ á səl məməfwó shí, zə bwiiñg bí Jəjə Kéel má Zembî ashwá, shú ná bi bánúg gwəw yí, mæ a sá *sám aá?

⁸Ja má á ngə sēy bídí yí, mədɔ məshús má á lúg məbwə məbwə nə má ngələ yida yə mæ myəna shú dún. ⁹Ja gwáməfwó má á bæ máfúfə dí nún bídí yí, mæ a shígé sá ná muud ñkényúg mbag wām, bwááñg bwé á zhu Masedwān wá bwé á shí bwúg mæ ísâ í á ngə fúfə mæ yí. Mæ a sá ná bi kú ñkény mbag wām; mæ é dū námə sá nji ntó. ¹⁰Námə nda má jí nə búbálé mæ Kríst ná, mæ mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mæ yówəg bəgəwálə Akayí yêsh dí. ¹¹Mə ngə cí ntúni nəcə jí? Ye ná mæ acéélé bí? Mbô. Zembî mæ mpú ná má cəel bí.

¹²Mə áyówəé sálə sâ má ngé sá bí yí. Mæ é kə nə ndí shwóg, buud bwé ngé cəel ñkény mənnyúúl ná sənəñ sá ngə sēy váál ngwúd óni, bwé bəg kú ná nə zhií bwé ñkény mənnyúúl. ¹³Buud óni bwé cúgə fwámé búúd ɔ lwámá, búəsə mbéé osóol ɔ məsáal wā íbəmb. Bwé á má shweel sâ búəsə yí, ka yida dū sá ná bwé

10:7 1Kr 1.12 10:8 13.10 10:11 13.1-2 10:12 3.1 10:13 Rom 12.3 10:15 Mis 19.21; Rom 15.20
 10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 10:18 1Kr 4.4-5 11:2 Ifz 5.25-27 11:3 Mət 3.1-5, 13 11:4 Gal 1.8-9 11:5
 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18 11:8 Flp 4.15-18 11:10 1Kr
 9.15-18 11:11 1Kr 16.24 11:12 11.5; 12.11 11:13 Flp 3.2; Mbú 2.2

nyínúg ná buud ó lwámá ó Krîst. ¹⁴ Ntó cugé námé sâ ákáámúg, nácé *Sátan nyáméfwó má ðu námé shweel sâ á jísá yí, ka yida ðu nyîn nda *éngales á mænkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má ðu sá ntó ná, osóol ó mäsáal bé bwé ka námé ðu sá nda bwé ngə kyey ótútəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwé bá shúgula nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwôl nya a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Má nyingə ci ja ábeê ná, muud kú nwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega nwa mə nda mpúfú; sâ jəəng í é yə mə zhií ná mə kág námé nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zé lás ga í cúgé váál Cwám̄ba mə céel yí, jísə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə jí nə sâ má jí nə nkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ó shí ga ná, mə zé námé ka bəgəwa jām ja. ¹⁹ Bì báá mífufúgú bí ngə ntāg jísəw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwé ngə wá bí mányámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isâ ilan ilan, ngə cwíil bí məmpóónz; bí ngə jísəw isâ íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyîn né sé bān sé á bə mífufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhií ná mə bəgəwag námé nda bóol bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə má ná nyingə lás nda mpúfú. ²² Nkí búsə bwán ó wəhebərê, mə jí námé mwā heberê; nkí búsə bwán ó *Izərəyêl, mə jí námé mwā Izərəyêl; nkí búsə onta ó *Aburaham, mə jí námé nta má Aburaham. ²³ Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Krîst íí, mə je námé lás nda mpúfú ná, mēē ngə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyingə bul cə bwo nə ngələ bwəma nə bigé. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwé á má búd mə shí ija itóon, ðu yíd mə zhud á milwón məwúm málóol nə ibuu*. ²⁵ Ijwú i ngwáməna yíd mə nə milwón ija ílól, buud

lúma mə məkwóógú ja ngwú†, byóol búg nə mə ija ílól. Mə a má já mān mwásé ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəənd má ngə kə myá mí ngə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a má ngə ntə wagəwo wagəwo míngwəp, ngə bwəma nə izhiləngaané, kúl jām ngə ndény mə mələáamb, ohááden bwé ngə kwal mə məbəəgú. Mə a má bwəma nə kakələ míləəm dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a má ngə ntə mān váál áwuwagəwə. Bəəng bwé ngə shīg nə búsə námé ókrîsten nda sé wá, wá námé məwagəwo. ²⁷ Má ðu wáduga nə iséy í ayíyáág, mə ðu jí mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás má minú; ðu ci ídāw, jug nə məyōn, fúfə nə sâ má bwáád. ²⁸ Mə akéé mēel ci sâ má ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh má bág váál í jəla yí. ²⁹ Zé má tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bish yé? Zé má biil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə íləm byām. ³¹ Zembî mə mpú ná mə anğē nə bwiing ijəp, nyə Sósəngú mə Cwám̄ba Yésus; gúmə bág nə nyə kandugə kandugə. ³² Ja má á bə Damás yí, ngwáməna Njwú-buud ánúnî Aretas nyə a təl yé, nyə a təl buud ná bwé ngəg nə baagusə mimpumbé mí ngwála ná bwé bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembî báá bwé á wá mə kúdéd, bwé cəgə míkwoolú ka cingəli vúnde dí kənd tóon, ka ngə shul nyunğ nə nyunğ ná ndéé kə wós shí; ntúni wə mə á faam yé.

12

Isâ múúd cúgé nə nkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mə bəgəwagí? Mbô! Í avwóléé təə sâ. Tēem bə ntó, mə zé námé fwo yida jaaw ísā Cwám̄ba nyə a lwó mə *mántamá mā mísh ná bagéd yí, nə byəəng nyə á bəgəmə mə *shíshim dí yí. ² Mə mpú ngwól múúd má *Krîst nyə á nkān kə ná ndéé kə kumə jon álél dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ó, nkí í á bə ntāg nji shíshim yé ó, mə ampúyé, Zembî wə má mpú. Sâ jəəng í má síy múús mimbú wúm nə mínə. ³ Muud wəəngú, nkí

11:15 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshígé jəlá nə yíd múúd cə milwón məwúm mənə; bigé Oyúden í á ka ðu kə shúg milwón məwúm málóol nə ibuu; ntó jí ná, yíl ngwúdí məwúm mənə dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22 † **11:25** lúmalə məkwóógú: Í á ðu bə, bwé kúd múúd məbwónúdí ka ðu lúma ná ndéé muud yə. Wo jí nə nkul dūg lan mə Pwôl ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2 **11:30** 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

nyə á kə nə nyúúl nyé ncindî ɔ, ηkí í á bə ntâg nji shíshim, mə ηgə ci né mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. ⁴ Nji mə mpú ná nyə a ηkâη kə ná ndéé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nə ηkul ciy məkál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nə zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál ísâ múúd wəηgú nyə a gwág byəηgú; nji, shú dâm məmífwó, mə yidá bəgəwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbâm cɛel né mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; isâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwə á bá ηwa mə ntɔ sâ mə ηgə sá yí, nə sâ mə ηgə cí yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Né ndéé, shú né mə bág kú ηkény nyúúl nə mpúlə ísâ byəηgú, nyə á ka bíd ná fimâl bég mə nyúúlád, ηgwól *éηgəles mə *Sátan zə yíd mə né mə kú də ηkény nyúúl. ⁸ Mə á jəgəla nə Cwám̄ba ija ilól né a yílág mə fimâl wəηg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ηgə sá wo yí í kwagá nə wo. Nkul í də sêy iləmud.» Né ndéé, mɛɛ mə yida bəgəwa nə lám wêsh ja mə jí nə iləm yí, shú ná ηkul mə Kríst í ηgág nə sêy mádí cugud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja mə bə nə iləm yí, ja bwə lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwɔ yí, ja mə bwámá nə cúwúli nə yágúwó nəcɛ Kríst yí.

Nəcɛ, mə jí nə ηkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwəw

¹¹ Ngaá mə mú ηgə lás nda mpúfú! Bi wə mə nyasələ mə váál sóólúgú dəηgú. Bi wə mə jálá nə sá né buud bwə shwúg mənyúúl nə mə. Nəcɛ ná, tɛɛm bə ná mɛɛ cugé tɔ sâ, bəηg bwə ηgə nyín nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni, bwə ántɔyé mə nə tɔ sâ. ¹² Bi a shí dág nda məma jísów jâm í á wéeshəli məyigyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: isâ í ntɔ búúd ηkul yí, nə *isâ í mímbúgú, nə *məshimbá mə á ηgə síy. ¹³ Mól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ngaá nji nə sâ ηgwúd né mə a shígé sá né bi ηkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bəw kóomb jəηgú.

¹⁴ Mə wál námə nyiηgə zə nūη ja álél, mə é sá námə né bi bág kú ηkény mbag wâm. Mpuhá nə mə aηgê nə sɔ məbii mán,

bi wə mə ηgə sɔ wá. Ye bwán wə bwə də wíl obyál? Ngaá ná obyál wə bwə də wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd nə mə kéénzhəg sâ jêsh, mə kɛɛzh námə məmífwó shú dán. Ye í é bə, mə ηgə jág bul cɛel bí ntó, bi bân nda nyiηgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búsa dí cún ná mə a shígé sá né bi ηkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwə ηgə cí né mə á ηgə kyey nə bí məkəηúd; ná mə a ηgə ηwa bí isâ bi kú mpu. ¹⁷ Búúd bêsh mə á də nti bí wá, ye mə a shí bwelɛ nti ηgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus ná a zág, mə mú nti bá *mínyəηú wún bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bi a shí dág né sá sə búsa nə mítédúgá mimpwúd sə ηgə kyey kuú njoond ηgwúd? ¹⁹ Bweyələ bí á tééd nə ηgələ cí né sə ηgə bul lás ntáni né sə ηgə shwɔ mənyúúl bídí míshúd. Mbô! Sə ηgə lás mísh mə Zembî dí, sənəη Kríst sə njúl cún. Yé bwáəηg mə búl cɛel wá, lésú wêsh sə ηgə ntâg lás ga wúsə shú né bi láləg búgád. ²⁰ Mə ηgə bɛɛmb ná ja mə bá zə yí mə bág zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ηgə cɛel yí; bi bân kwey námə mə dúl váál, kú bə váál bí mə cɛel yí. Mə ηgə bɛɛmb ná mə bág zə kwey né bí ηgə bə nə ozhuyâ, nə mbiya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyâ, nə ojaawá-jaawá, nə ikúdúgú, nə iηgúη, nə oncúg-nculê. ²¹ Mə ηgə bɛɛmb ná ja mə bá nyiηgə zə nūη yí, Zembî waam bág sá nə mə gwágúg shwôn bídí míshúd. Nəcɛ, ηkí mə zə kwey nə zhwoη buud bwə á ηgə sá *misəm wá bwə acéndé mítédúgá né bwə yówhəg misóólúgú mí ádadanâ, yəw janəga, yəw ásíy-síy bwə á ηgə sá yé, mə bá jí yé nda yə lú shwiy.

13

Məcwūη mə áməzhúgúlâ

¹ Ja álél wə mə wál zə bídí ga. Sə é zə də cígal mílésú nji owúshinɛd óbá ólól bwə mə fwo bwiηg mpu ηgwúd. ² Ja mə á fwo bə nūη ja ábɛé yí, mə a shí fwo bwey lás nə buud bwə á ηgə sá *misəm wá, nə bóólúgá bêsh. Mə tééd námə bwey nyiηgə lás nə bwo ja gaád mə kú fwo wóós nūη ná: Mə

12:5 11.16, 30; 12.1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24 12:17 7.2 12:18 2.13; 8.6, 16-17 12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 12:21 13.2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10

ájaguləyé tɔɔ muud ja mə é zə yí, ³ nəcé bí ηgə jii dúg məyɪgyé mə lwó ná *Kríst ηgə lás mədí nyúúlúd íí. Bì mə mpú ná Kríst ηgə sêy nûη bídí nə ηkulû, a cugé nə iləm. ⁴Jí mpu bə nə bwá á bwambulə nyə kwolós dí a njúl ná nə iləm; ká, a ηgə cugə nə ηkul mə Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá mə ka bə nə iləm; nji, sónónη sá é cugə shú dán nə ηkul mə Zembî.

⁵Ná ndeé, muud yêsh fáásug nyəméfwo, bigas cug jé, dúg ηkí a ηgə cugə cug mbúgula. Bì anǵé nə kwey məyɪgyé ná Yésus-Kríst njul bí mányúúlúd íí? Bí mə ká bigas bíméfwo ná ndeé bí nda kwey máyɪgyé, mpu ná bí cugé ótátalí ó óbúgula. ⁶Mə tédúgá ná, tɔɔ jí tɔɔ jí, bí é kwey ná sá báá sá búsa nə məyɪgyé mɔɔηg. ⁷Sá ηgə jəgula nə Zembî ná bí kú ná bæeg sá tɔɔ sá ábúbôw. Sá abulé jəgula ntó ná í nyínúg ná sá á mə mpu sêy. Sá ηgə yida jii ná bí ηgəg nə sá mənɔywa, tɔɔ í yida nyîn ná sá bāη sá a shígé mpu sêy. ⁸Nəcé sá báá sá cugé nə ηkul í dú julya nə obúbólé yí, sá mə yida bə nə ηkul í dú nywaadulə óbúbólé. ⁹Sá mə gwág máshusug ná sá bág nə iləm, bí yidá bə nə ηkul. Sá ηgə bul jii sá ηgwûd, nji ná búgá í fífəg bí. ¹⁰Gwá wá mə ηgá bwey cila bí mə kú fwo wóós yí, shú ná ja mə bá wóós yí, mə bág bə kú zə ηgə ηkáánd nə bí nə ηkul Cwám̄ba nyə á yə mə yí. Nyə a shígé yə mə ηkul nyɔɔηgú ná mə zəg ηgə ntáma buud, nyə á yə mə ná mə sáág ná buud bwá lálug búgéd.

¹¹Bwaanη, mə shúgúlá cì nə bí nááá, dɔgá bə nə məshusug, ηgəgá nə sɔ ná búgá í ηgəg fífə bí, sɔgá ná muud yêsh məkuú mə tówúg shí, dɔgá bə cún, kúgá dɔ sɔ mábyaagulə. Né ndeé, Zembî á cɛelí, Zembî á ná shɛɛ nyə é bá ji nə bí. ¹²Ŋgəgá nə kúlulə məkúlulə mə buud ó Zembî. ¹³Buud ó Zembî bēsh bwá ηgə báda bí. ¹⁴Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jííg bí bēsh dí, nə cɛelí mə Zembî, nə cug sɛɛŋí mílām mə Ŋkəŋkə Shíshim.

13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá nì í ká ná buud bəɔŋgá cug jáŋ jísa mbádúgá nə Kríst.
13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəənd ngələ jaaw miláŋ mí Zembî. Njəənd ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə miláŋ mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwá á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud nə okrísten bəsh bwá cugé Oyúden wá bwá jəlá nə bə máccə mə Moyíz, bul bə ná ndéé cəx lú ábiwáág.

Nə ndéé, ja Pwôl nyə á gwág nə okrísten wá Galátia bwá ngə bə nda bwá magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwá bág kú bə njígulá wəəng, bwá nyíngəg ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á s̄y nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd ná, nə nda okrísten wá Yurúsəlem bwá á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná təə micilyá myâ Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tətəlí nə a bəxlə máccə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwá cugəg váál cug Nkəŋkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh təə mbúgala yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkəŋkə Shíshim wəəng nyədí lámúd, a wú míkwámúd.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwá á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sóŋgú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwá wə bwá á féesh mə ná mə bəg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááŋg* bəsh sənəŋ búśé sámbá wá, sé ngə cilə mədə

másə Galátia má. ³ Sóŋgú íshé Zembî bā Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ngəg nə cugə ná shee. ⁴ Kríst nyə á keenzh nyəméfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bów cug á mwôw mágaád. Nyə a sá námá nda Sóŋgú wúsú Zembî nyə á ci ná. ⁵ Zembî ŋwág gúmá kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ŋgwú

⁶ Bi má leel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel hí? Mə ngə bul káam sá jəəngú éé. ⁷ Mə acíyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbô. Jí yida bə ná, bóól búúd bwá mə zə sá ná fəg í jímbug bî, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəŋla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təə í nyingə bə sá méfwó, təə jisə ná *éŋgəles nyə ámə zhu gwôw, ŋkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námá ci ná, ŋkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəŋla nə dəəng bí á *magulə yé, ŋkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sənəŋ buud wə sá bəg cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii ná buud wə bwá gwágúg mə nywa? Má ká ngə jii ná buud wə bwá gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sóol məsáal mə Kríst.

Zembî wə nyə a jəw Pwôl

¹¹ Bwaəng, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwənde nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ Ngaá bi a shí gwág sá mə á də sá ja mə á bə náá yəbó *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á də lwó *Də lú óbúgala ó Zembî cúwálí nə ŋkúd, mə á də cugas bwo ná bwá jéeg. ¹⁴ Mə á ngə leel kə shwóg yəbó Oyúden dí cə bíl zhwoŋ ikala byám mədí kúl búúd dī, mə á bul wá lúu məcum mə ódā dī. ¹⁵ Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwə mə nyóŋgú waam dí yé, múúd nyə á jəw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla mə wóós yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 * **1:2** Na cugé óminyəŋə wá byélé, jisə buud bənəŋ bwá ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15 **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 **1:15** Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10

mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nya kə bwiing ikúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jì tɔɔ mácwûŋ wə muud, ¹⁷ mə kú námá fwo kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə *buud ɔ lwámá bwə á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabí, mə nyingə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpúsə mimbú mílól wə mə á ka tɛem bád kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyéđí mwôw wûm nə mátóɔn. ¹⁹ Mə a shígé námá bwəma nə tɔɔ *muud lwámá ŋgwûd mwôw wûm nə mátóɔn mɔɔŋgád, mə a dúg nji Zhâk á mínyɔŋə mə Cwám̄ba. ²⁰ Mísh má Zembî dí, mə aŋgê nə bwiing ijǝǝ, sâ má ŋgə jaaw bí ga jisə búbálé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə mɛfaan mâ Sirí nə Silisî. ²² Nji, mədǝ má *Křist mâ Yudéa má áshígé námá fwo mpu mə mpwoombú. ²³ Bwə á yida ŋgə gwág nji lánj ná: «Muud nyə á də sá shé cúwúli yé mú ŋgə bwiing búgá nyə á ŋgə cɛel janǝlə yí.» ²⁴ Bwə á ka ŋgə yə Zembî gúmá nə sâ nyə á sá mə jɔɔŋgá.

2

Pwól bánôŋ bóól búúd ɔ lwámá

¹ Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsalem nji mpúsə mimbú wûm nə mínǝ; jâŋ jaa, sá Barnábas wə sá á kə, mə ŋkág nə Titus sám̄bád. ² Mə á kə ntâg nəcé Zembî wə nyə a lwó mə ná a ŋgə jii ná mə kág. Sónôŋ otówe ɔ shwóg sá á ka kə sɛɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jǝǝ Kéel má ŋgə cúndə ikúl ishús yí, ná ŋgáŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jǝǝ Kéel dɔɔŋgá, nəcé mə a shígé jii ná iséy byâm í yág iyíy-yây, tɔɔ byɔɔŋg má á sá mwôw má mpús yí, tɔɔ byɔɔŋg má ŋgə sá mwôw mága dí yí byêsh. ³ Mə ŋgə ci ná sônôŋ Títus wə sá á bə sám̄bá, a njúl mwâ Gurrêk; otówe ɔ shwóg bwə áshígé námá yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwə á ŋgə shiig ná búšə gwoonǝ dí wá bwə á ŋgə ci ná a síyág. Nəcé buud bɔɔŋgú bwə á zə nyíi gwoonǝ jisúd nda búšə námá ókřisten nda sá, ndug bwə á yida zə ná bwə zə ŋgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwə dúg váál sə ŋgə cugə

cug á kú nə mənyámá Yésus-Křist ŋgə yə sá yí. Bwə á ŋgə baagusə ntó ná bwə cɛel nyingə wá sá mənyámád*. ⁵ Nji, sá áshígé bwɛɛ kúd lúu nə bwo, kú námá bwɛɛ yə bwo zhií; sá á ŋgə jii nji ná obúbálé wá Jǝǝ Kéel sá ŋgə bwiing bí wá bwə bág kú fúfug.

⁶ Buud bwə á bwey mpûy ná otówe ɔ shwóg wá bwə áshígé námá yímbəli mə nə tɔɔ gúl sâ shús. Mɛɛ mə abíshé sâ otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á də bə yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbeé jii jíga, keel jii jíga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwíingug ikúl ishús Jǝǝ Kéel, námá nda nyə á yə Pyêr ná a bwíingug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wə nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú ikúl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwə á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wá *Dǝ. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə ná Zembî nyə a má féésh mə fééshá mpáam; báá bwə á ka bəda sá Barnábas, lwó ná bwə má magulə ná sá má fula nə bwo iséy bwə ŋgə sêy yíid, sá kág ikúl ishúsúd, bân bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci ná sá bág də táduga mímbúmbúwá myâ Dǝ; mə á bwey námá wá lâm nə má də sá ntó.

Pwól bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tâm buud, nəcé nyə a sá sâ mábɛɛ. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógá nə buud Zhâk nyə á nti wá bwə wóósúg íí, nyə á ŋgə də səŋ ŋgwúdu nə ikúl ishús; nji ja búúd ɔ Zhâk bwə á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwə dú yáág nə ábiwáág wá bwə á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə ikúl ishús. ¹³ Dúgúlə bóól *Oyúden bwə á dúg ntó yí, bwə mú námá julə mənyúúl, Barnábas mú námá nyíi máshügá mɔɔŋgád. ¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njɔɔnd wánj í á shígé ná ŋgə bɛ obúbálé sá ŋgə bwiing Jǝǝ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bēsh bwə njúl, ná: «Ja wéɛ mwâ Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ŋgə yida sá nda ikúl ishús yí, ntədəlé wó jí nə ŋkul

1:18 Mis 9.26-28 † 1:18 Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr. 1:19 Mat 13.55 1:21 Mis 9.30 2:1 Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2 2.6, 9 2:4 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Mənyámá má mácɛɛ má Moyíz. 2:6 Rom 2.11 2:7 1.15-16; Rom 1.5 † 2:9 Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mis 11.3 ‡ 2:12 ikúl ishús: Na jisə bɔɔŋg ókřisten bwə á shígé bə Oyúden wá. 2:16 3.10-12; Rom 3.20-30

ka yímbuli ikûl ishús ná í ñwág kuú ñjœnd Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bân, shé á byêl Oyúden, shé cugé íkûl ishús í ñgé sá *misám íni. ¹⁶ Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nã ñkul ci ná muud ji tâtálí nã sálã misóólágú mácéxé má ñgé jii myá; Zembî má ci ná muud ji tâtálí nji ja á búgúla Yésus-Kríst yí; shé bân shé á má *búgula Yésus-Kríst shú ná búgá jœng í sáág shé otátálí mísh má Zembî dí, kú bã sálã misóólágú mí mácéxé. Shé má mpú ná sálã misóólágú mí mácéxé í cugé nã ñkul sá múúd tâtálí mísh má Zembî dí. ¹⁷ Shé ñgã sô ná Zembî ñwág shé ná otátálí ò búúd nãcé Kríst; nji, í ká yida ñgã nyîn cínœng ná shé músã osóol ò misám nda ikûl ishús íí, ntó ka kã ná ji? *Kríst ñgã yida kã nã buud misámád íí? Gúl sã cugé nã ñkul bã ntó.» ¹⁸ Má ká nyiñgã ñgã wœl mácéxé má á bwey myaas má, ñgã má nyiñgã tâl máméfwó cé múúd má cáám mácéxé yé? ¹⁹ Jí ná, Mácéxé má á gwú mã, mã músã ka bã mbimbã shú sã í dúgyá nã mácéxé yíí; mã ji mbimbã jini kóómbúd shú ná mã ñgág nã ka cugã nji shú má Zembî. Mã á bã mbádúgá nã Kríst ja nyã á yã kwolós dí yí. ²⁰ Ntó ji ná, mã ná dí ñgé cugã yé, Kríst wã ñgé cugã mádí cwû. Cug má ñgé cugã nyúúl nyâm dí ja gaád yí, mã ñgã cugã gwo nji nã búgá ñgálã búgula Mwân mã Zembî, nyã muud nyã á cœl mã ná ndéé a yãna cug jé shú dãm yé. ²¹ Mã acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú nã mfíí. Nãcé, í ká bã ná muud ji nã ñkul bã tâtálí mísh má Zembî dí nã sálã misóólágú mí mácéxé, mpu ná Kríst nyã a fãnda zã yã shwiy kú nã mfíí.

3

Ye búgú, ye mácéxé

¹ Heé, yé íwagula-wagula i búúd yã Galátia! Zã má nyiñgã zã kãnd bí micwagãwa dí éne? Ñgã sã á shí mpu lwó bí Yésus, nã nda bwã á bwambulã nyã kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mã sã ga: Jí í sã ná bí lógúg Ñkênkê Shíshim, ye sálã misóólágú mácéxé má

ñgé jii myá, ye magulálã bí á magulã jœjœ lãn sã á bwiing bí yí? ³ Dúni váal wagula wã ji? Ñgã bí á ñgã mpu tééd cug krísten nã Ñkênkê Shíshim? Bí wál nyiñgã tãduga ná bí é shinál gwo nã mœñkul mún? ⁴ Ow! Zhwog mœnywa bí á bwãma nã ndí má* má á bã ntó cwag íí? Mbô, má cugé nã ñkul bã ntó cwag. ⁵ Zembî muud ñgé yã bí Ñkênkê Shíshim a ñgé sã bí *mashimbã yé, a ñgã sã bí mwo nãcé bí ñgálã sã misóólágú mácéxé má ñgé jii myá? Ñgã a ñgã sã bí mwo nãcé magulálã bí á magulã jœjœ lãn sã á bwiing bí yí?

⁶ Ñgã ntó wã í á bã nã *Aburaham yé? «Nyã a *búgula Zembî, Zembî mú ló nyã búgá jé jœngú, a mú ci ná Aburaham ji tâtálí muud». ⁷ Mpugá gwág cínœng ná buud bánœñ Zembî búsé mpwogé nãcé búgá wã, bwã wã búsé bwãn ó Aburaham. ⁸ Ñgã Kálaad Zembî nyã á bwey jaaw Aburaham jœjœ lãn ga ná: «Íkûl nã ilwoñ byêsh í bá zã bwãma nã ibwádán wódí». Kúkúl Kálaad Zembî jœng í á bwey lwó ná ikûl ishús í bá bii búgá ná ndéé Zembî mú ci ná búsé otátálí. ⁹ Ntó ji ná, nda Zembî nyã a bwádan nã Aburaham nãcé a búgúlalã ná, Zembî má bwádan námã nã buud bêsh bwã ñgé búgula nda Aburaham wã.

¹⁰ Mœlweemyã má ñgã yida bœ buud bêsh bwã ñgé dúg ná baagulálã mácéxé wã í é kãnd bwo wã Zembî wã; ñgã jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Muud mã bã kú baagulã súsúsá jêsh jísã cilyá Kálaad Zembî dí ná a dúg sã gwo yé, ñkwaal nã nyã». ¹¹ Í ñgã ntãg mpu nyîn ná sãñ sãñ ná muud cugé nã ñkul bã tâtálí mísh má Zembî dí nãcé misóólágú mí mácéxé; í cugé nã ñkul bã ntó nãcé cilyá wúsã ná: «Tâtálí muud mã bá *dúg cug nãcé bálã nã búgá.» ¹² Mpugá ntãg ná baagulálã mácéxé í cugé bul bã yuug búgá; cilyá í yida bã ná: «Muud mã báágúlã súsúsá jêsh jísã cilyá mácéxé dí ná á ðã sã gwo yé, mácéxé yã nyã cug.» ¹³ Kríst nyã á ka tó tâñ shú ná ñkwaal á mácéxé bídúg shé. Nyã a ñkênny ñkwaal wœngú nyádí nyúúlãd nda jí cilyá Kálaad Zembî dí

2:17 Rom 2.17-3.20 **2:19** 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 **§ 2:19** Mã ji mbimbã shú sã í dúgyá nã mácéxé yí: Ntó má kã ná «mã a má yow ñgálã cugã nji shú lá mácéxé». **2:20** 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 **3:1** 5.7 **3:2** 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 **3:4** 4.11 * **3:4** Cilyá ní jí námã nã ñkul bã ná «Zhwog micúñ bí á má jísow myá». **3:6** Mæt 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mæt 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbã 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Abã 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Lãv 18.5; Rom 10.5 **3:13** Mbã 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ní wúsã Mbã 21.23 dí; ntó ji ná, shwiy lá kwolós dúsé shwiy lá mázhúngúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2

ná, nááá: «Muud yêsh bwá kéél lííd yé, ñkwaal nà nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ñkêny ñkwaal wəŋgá shú ná, nyádí kwon dí, íbwádán í Aburaham í kálag íkùl ishúsəd, shé buud ñgá búgula wá shé lágúg Ñkêñkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwon buud má Aburaham

¹⁵ Bwaanğ, shé ñwagá ná yuug nà gúl sâ shé má dú dóg búúd bwá dâ sá yí. Nğáá í dâ bə nà zhizhe kálad lágá múúd mə sá yé, á ká sŷy váál í jéla yí, muud kú ná nyiŋgə jímbal tə cilyá, kú námá kwádələ tə gúl sâ cínəŋgá? ¹⁶ Aburaham wə Zembî nyə á kaag mənkaagá yé, *Aburaham nə mpwon buud nyé. Bwá aŋgê nə cí ná Aburaham nə məmpwon mə búúd mé, nda sâ má cí nə məmpwon məŋg mäsə ñkí bulya. Jísə nə «mpwon buud nyé», ntó jì ná *Kríst. ¹⁷ Mə ñgə cəel cí ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálad lágá váál í jéla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məççə mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málóól. Məççə məŋg má á shígé bə nə ñkul mə cénd sâ kálad lágá wəŋg dí, ná má zó sá ná ñkaagá í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcé í ká bə nə muud mə lág nə lágá nəcé sálə mísóólágú mí məcçə, í nda ná nyiŋgə bə sâ Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bəğlə ñkaagá nyə á kaag yí.

Mfíí məcçə má nə ndí yí

¹⁹ Ká Məççə mäsə nə wáyé mfíí? Məççə mə á zə kwídəli shú ná buud bwá dóg mpu ja bwá é dâ caam mwo yí, té mpwon buud Zembî nyə á yə ñkaagá yí í afwóyé wósos yí. *Wəéŋgəles wə bwá á ka zə nə məcçə, ñkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ñgá sá sâ nyəméfwó yí. Zembî jì ntág fwó‡.

²¹ Ye ntó jì ná Məççə má ñgə lúmbəli nə mənkaagá Zembî nyə á ñgə kaag má? Gúl sâ cúgé nə ñkul bə ntó. Dúl cçə í á mbəm bə ná dúsə nə ñkul yə búúd cug í, muud jee

bə tátəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólágú mí məcçə. ²² Ká, Kálad Zembî ñgə lwó ná buud ə shí ga bəsh búsə mənnyámá má *mísáməd. Mənnyámá məŋg mäsə shú ná obúgula bwə ñwág ñkaagə má Zembî, nəcé báá ñgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó jì ná shé á bə mənnyámád té fwála lə búgúlələ Yésus í á shígé fwo wósos yí; Məççə wə má á ka dâ fad shé, ñgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhí shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má ká ná, Məççə má á ñgə kyey nə shé nda muud ñgá fála múmwán yé, ñgələ bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótátəlí mísh má Zembî dí. ²⁵ Nə ndéé, ñgáá ná fwála lə búgúlələ Kríst í á má wósos? Məççə má aŋgə ná nə fála shé. ²⁶ Nəcé, bi bəsh má *búgula, bi músə bwán ó ZembîŠ kwon má Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ñgə duwan təŋ buud ə Yésus wá, bi a má ñwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyiŋgə dâ bə nə tádúgá ná mwâ *Yúden wə éga, mwâ Gərêk wə éga; lwaá wəga, falí muud wə éga; nyíga jì mudúm, nyíga mudá. Mbô! Bi bəsh mú sâ ñgwúd kwon má Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músə búúd ə Kríst ná, bi wə músə mpwon buud má *Aburaham. Ntó, bəğlə ñkaagə Zembî nyə á kaag yí, bi búsə nə kəw† wə Zembî.

4

¹ Mə ñgə cəel cí ná, té wəsh mwán má lág nə lágá yé jì ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bə ámadí, a jì námá nda lwaá, kú nə kəw ísád. ² Nyə é ñgə gwág nə buud bwá é ñgə kweemb nyə wá, nə bəŋg bwá é ñgə vyee nyə jús ísá dí wá. A bá cugə ntó ná ndéé kə kumə ja fwála sóŋgú nyə á cçələ í bá wósos yí. ³ Ntó námá wə í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ñgə gwág nə míshíshim mí ñgə kyey nə ísá yá shí ga

3:16 Mət 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəéŋgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2
3:20 Mbá 6.4 ‡ **3:20** Zembî nyə a kaag ñkaagá kú nə kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32
3:23 4.3 **3:24** Rom 10.4 **3:26** 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembî» yí, a ñgə cəel cí bwán bwá mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísá í dúgyá nə bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Cugə mbií wí ná muud mə dóg bí yé bág nda a ñgə dóg Yésus. **3:29** 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kəw ní dúsə kəw á jəjə ísá Zembî nyə á kwəmusa shú bwán bé yí. **4:3** 4.9-10

myá*. ⁴ Ná ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembî nyə á nti Mwân yé, zə byél mwə mə mudád, íjwûga í Mácçéd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə ná Mácçé mə jwúg nə nyə shú ná a jónág tâŋ í yíl búúd mənnyámá mə mácçéd yí, zə sá ná shé bág nə zhií mə bé bwân ó Zembî. ⁶ Bi músə bwân ó Zembî; məyigyé mâ cínəŋg mäsə ná Zembî nyə a mə nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámúd, Shíshim wəŋŋ í dū kîm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé nyingə bə lwaá, wo músə mbyágá; ná ndeé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî mə sá nə wo bág nə dwó kəw ísâ nyə á bwíŋg bwân bé yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé dū mpu Zembî yí, bi á dū bə məlwaá mə ózembî bwə cugé námə mpu bə ózembî wá. ⁹ Ká ja bi mə mpu Zembî gaá, bul bə ná ndeé ja Zembî mə mpu bi gaá, dáyé váál bí bi nə ŋkul nyingə kə *búgala mbéé ítag-bwool í míshíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bi mə cəel nyingə kə bə məlwaá? ¹⁰ Bí ŋgə bul kaŋəsə mól mwôw, nə bóól óŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbú!‡ ¹¹ Bí ŋgə kənd mə lâm gwôw é! Mə ŋgə bəemb ná iséy mə á sá bídí yí í yég íyíy-yíy é!

¹² Bwaanŋ, ngaá mə a mə sá móméfwó nda bi, mə téég bí məbwə, ŋgəgá nə cugə váál mə ŋgə cugə yíŦ. Bi a shígé bwəle sá mə məbôw. ¹³ Biméfwó bi mə mpú ná ja mə á tééd bwiinŋ bí Jəjə Lāŋ ja áshúshwóógú yí, bwas wə í á sá ná mə shígəlag bídí. ¹⁴ Bwas dəŋŋ í á sá ntāg mə nyúúl ŋkí dana, ŋji bi a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ŋgwól *éŋgəles mə Zembî, nda mə wə *Kříst Yésus. ¹⁵ Ká məshusəg bí á dū gwág mə ja jəŋŋ má mə á mə ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagwə ná bí á dū gwág mə məshusəg váál á ná, bi á mbəm bə nə zhií, bi a nywá jee tí mísh mún yə mə. ¹⁶ Ká, mə

músə bí zhízhíŋ ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bóól búúd bwə ŋgə zə nə ndí bídí ni í cugé fwámé yambán; jisə ŋji ná bwə cəel zə béég bí nə mə shú ná bi nywílyág ŋji nə bwo. ¹⁸ Jisə jəjə sâ ná bi nywílyág nə sâ ányunywaá; ŋji í jəla ná bi nywílyág nə gwo ja jēsh, kú bə ŋji ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bām, mə mú ŋgə nyingə jug shú dúnúd nda mudá ŋgə kwiy miná ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wóós ja Kříst nyə é mpu shîn ŋwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád nə mə bág nūŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyíŋgáyé ná mpu sâ mə saág shú dún yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyingə kə nyíi məlwaə mə Mácçéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námə mpu gwág sâ Mácçé mə ŋgə ci yí? ²² Ji cilyá Kálad Zembî dí ná *Abraham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sóól məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə mə Zembî dí. ²⁴ Budá óbá óni básə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayí, sə jəŋŋ í byá məlwaá: Agar wə éne. ²⁵ Agar wəŋŋ wə mbún Sinayí wúsə Arabî yí, a ji ntāg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəŋŋú bənəŋ mimbyágá myé myēsh básə məlwaá. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntāg wə jí nyóŋŋú wúshé. ²⁷ Nəcé jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusəg;
wo wá yāŋgá, wo muud wó abwélé gwág məcéy mə byéyí yé.
Nəcé bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwə bul bulya,

* **4:3** Ciyá sá amə ci na ná: «mishíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bēsh bwə cugé bul bə nə cūŋ ŋgwūd na. Sə bāŋ sə ŋgə ci ntāni nəcé sə mə dúg ná Pwól ŋgə ci məŋkul mə dū ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magala Yésus-Kříst yí. Bóól bwə ŋgə ci ná jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í ká ná «Dâ». **4:7** Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 ‡ **4:10** Na, Pwól ŋgə jəla nə ci məzan mə Oyúden, ŋkí ntāg bíl ísâ íkúl ishús í á dū sá dúlə yə wəacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lésú ŋgwūd wəŋŋ Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr 9.19-21 § **4:12** Pwól ŋgə jii ná obúgala ó Galátia bwə cugəgá nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá məççé; məççé mə cugé nə ŋkul sá ná bwə bííg cug, mə cugé námə nə ŋkul sá ná bwə shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mət 16.15; 21.3 **4:23** Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbú 21.2 **4:27** Iza 54.1

cọ bɔɔŋ wə múdá jísə nə báá yé.

²⁸ Bwaanɔ, bi báá bi búsa bwán bwó á byêl ŋkaagá mə Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Nə ndéé, mwân nyə á byêl yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyɔɔŋ nyə á byêl nə ŋkul mə Nkɛŋkɛ Shíshim yé cúwáí; ntó námə wá í ŋgə bə ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná jí? Nɔgá mí ŋgə ci ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í aǰíyé nə mwán yé zág kaaw mánkəw nə mwán mə múdá cúgə lwaá yé.»

³¹ Nə ndéé bwaanɔ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyɔɔŋ cúgə lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə a yíl shé mánnyámád nə shé cúgəg ofulí. Yíímúgá mənnyúúl, kúgá nyingə kə nyíngal mánnyúúl málwaađ.

Jiya fulí

² Mə Pwól mə ŋgə ci ná, bí mə ká kə ŋgə síya ábiwáág íí, sá *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. ³ Mə nyingə báágulə jaaw múúd yêsh mə síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yíimbúlí nə a bég námə mácɛɛ mêsh. ⁴ Bí buud ŋgə dúg nə baagulələ Mácɛɛ wá í é təl bí otútəlí mísh mə Zembî dí wá, bi mə ntáma bínɔŋ Kríst shwá, bi mə wú kúl bí á dɛ bwəma nə mpaam mə Zembî yí. ⁵ Sə báá, sé ŋgə jí nə búgə nə Zembî wə mə bá sá nə sá bég otútəlí; Nkɛŋkɛ Shíshim wə ŋgə balan nə búgə jísú, ŋgə sá nə sá ŋgəg nə bwánd nə Zembî nyə e sá sá sóólúgú wɔɔŋ. ⁶ Nəcə, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyingə bə kú síya, kú námə nə mfií; sá ŋgwúd wə ŋgə kwíínd: nji búgə. Búgə jɔɔŋ í dɛ ntəg nyín cɛelíd.

⁷ A jɔ kúú nɔɔnd bí á téeđ nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə jándəwo bí zhíd nə bi kú ná nyingə bɛ óbúbále éne? ⁸ Váál lííngúlə bwé mə lííng bí ni í áŋgə nə zhu wə Zembî muud ŋgə jɔw bí yé. ⁹ Nɔgá bi mə mpú ná búbaalé *ləvur bíbíyá í dɛ sá nə mbulyá ŋgug wêsh í bádúg?*

4:29 Mat 21.9 **4:30** Mat 21.10 **5:1** 2.4; 4.5, 9; 5.3

3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 **5:8** 1.6-7

5:9 1Kr 5.6 * **5:9** Kaaná ni wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dɛ;

wúsə námə nda kaaná sé mə dɛ ci ná: «Shú ŋgwúd mə dɛ wá bóól bəsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr

1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13

5:17 Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5;

1Pr 4.3; Mbá 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wɔɔŋ í á dɛ bə, buud də nə ŋgul ntəg mɔnjí, buud sá jɔŋgə kú nə

məsus.

nə bi mú buud ɔ Cwámba, bi abúle nyingə bɛ nyúl zhí shús. Nji, muud nyə á mə zə sá nə fug í jímbúg bí éne, tɔɔ nə nyə wə zə tɔɔ zə, Zembî mə bá yá nə nyə.

¹¹ Bwaanɔ, í mbəm bə búbále nə mə ŋgə ná nyingə cúndə ábiwáág, bwé ka nyingə wáámə mə nə cúwáí nəcə jí? Mə ká nyingə ŋgə jííngulí buud ntó, mpu ná mə ŋgə ná jííngulí kwólós, sá í kwál bwo bɔɔgú yí kú ná bə. ¹² Buud bwé mə zə zamudan bí óni, bwé jéég námə kə cwíya mímyáágá!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaanɔ, *Kríst nyə á mə sá nə bi cúgəg cug fulí. Nji, cug fulí jɔɔŋgú í ájáláyé nə yida təl bí məkuú shí nə bi sáág isá mílám mín mí ŋgə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cɛelí í é sá nə bi dúg bə, ŋgwól kwíínd ŋgwól, ŋgwól kwíínd ŋgwól yí. ¹⁴ Nəcə, mampándí mêsh má Mácɛɛ mə ká bwəma mpándí ŋgwúd dí ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí mə ká yida ŋgə kwagula mpédúgá nyín, ŋkí ntəg nə bí ŋgə bə, ŋgwól fɛɛg ŋgwól, ŋgwól fɛɛg ŋgwól, bi ó ka bey ná í bág shúgula bí nə bóól kweemushi bóólúgá!

¹⁶ Mə ŋgə yida ci náaá: cugəgá váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə lwó bí yí; ja jɔɔŋgú, bi anyíngəyé ná ŋgə bɛ iwíimbúg í cug mə múud. ¹⁷ Nəcə, iyéesh í cug múúd í ŋgə lúmbulí nə iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim, iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim lúmbulí nə bí í múúd; isá íbá íni í ŋgə síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á nə bí nda sá sá bí mə cɛél sá yí. ¹⁸ Nji, bí mə ká ŋgə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə lwó bí yí, bí nda ná nyingə bə málwaa mə mácɛɛ.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu íyéesh í cug múúd dí myá mí cúgə nə njúúg, myó wá: nə janɔgə, nə misóólúgú mí ádudanə, nə asíy-síy, ²⁰ nə yálə ózembî ó áyadúg gúmə, nə sálə jamb, nə ifamuga, nə ozhuyá, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə dúlə bə məcún məcún, nə mánkəw, ²¹ nə məzhán, nə ínguluga, nə idína í álal-ŋkul†, nə bíl váál isá

5:3 3.10, 12; Rom 2.25 **5:5** 2.16; Rom 8.23-25 **5:6**

5:9 1Kr 5.6 * **5:9** Kaaná ni wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dɛ;

5:10 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr

1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13

5:17 Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5;

1Pr 4.3; Mbá 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wɔɔŋ í á dɛ bə, buud də nə ŋgul ntəg mɔnjí, buud sá jɔŋgə kú nə

məsus.

yâ ntó. Mə tééd fwo bwey kéwəli bí námə nda mə á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isá íni wá bwə ábúlé bæ nə kow Faan mə Zembí dî.

²² Ká, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáá mə dɛ sá nə muud bəg nə cɛlí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə milámusa, nji jɔ lâm, nə jɔ fúlú, mənkaagə mé nda salan, ²³ nə lám né shee, nə dúlə mpu bii lâm; kú nə tɔɔ cɛɛ í ngə ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwə músə búúd ó Kríst wá, bwə á mə bwambələ mbií búúd bwə á dɛ fwo bæ yí kwolós dî, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byêsh. ²⁵ Nkí shé mə mpú nə Nkɛŋkɛ Shíshim wə ngə sá ná shé cúgəgú, shé kágá bíd ná nyə wə kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówugá ibəmb, shé yow dúlə ngə sɔ məbyaagulə nə dúlə sá ófimál séméfwó nə séméfwó.

6

Dugá wá mábwə

¹ Bwaang, nkí í wóós nə muud mə biil nə iwushí, bí buud ngə bɛ Shíshim mə Zembí wá, ηwagá nyə nə lám né shee, bí sá ná a cíg sóólúgú wɔɔng. Bi ó dɛ námə káálugə nə bí bíílúg mábwəbúlánád. ² Dugá sá ná, ngwól mə ká bæ nə məkwowala, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcé, nkí muud ngə tédúgá ná a jì gúl məma sâ, í njúl ná a cúgə tɔɔ sâ, a ngə shiig nyəméfwó. ⁴ Ná ndéé, muud yêsh fáásug misóólúgú nyəméfwó ngə sá myá; á ká dúg nə mí mpiyá nə gúmá, a mú ηwa gúmá nə nyəméfwó, kú bæ mánnyúúl mə búúdád. ⁵ Nəcé muud nyəméfwó mə jəlá nə fwo wáduga nə micúŋ myé.

⁶ Muud ngə jíg Milású mí Zembí yé yág muud ngə jíguli nyə yé kow á isá byêsh á jí nə ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mánnyúul; bwə ádé kə nə məshigá wə Zembí; mpəg múúd mə bɛ yí, gwo námə wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bɛ mpəg á nyúúl*, mpəg jɔɔng í bá wúmə nyə

shwiŋ, dwə wə á bá mwáág tâŋ mpumə yí. Muud mə ká yida bɛ mpəg Shíshim†, mpəg jɔɔngú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá mə bá mwáág tâŋ mpumə yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánnywa; shé mpúgá ná, shé mə ká bæ kú káád íí, shé mə bá mwáág mpúmá á mánnywa mɔɔngú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Ná ndéé, té shé ngə ná bæ nə fwála yí, shé sáágá buud bəsh mánnywa, bul bæ nə ndéé bɔɔng búśá óbúgula nda shé wá.

Məshíné mə kálaad

¹¹ Bwaang, bí mə dúg məma íkaŋgá mə ngə cilə bí nə mbwə wám yí. ¹² Buud bwə ngə yímbəli bí ná bí síyág ábiwáág óni, bwə ngə sɔ ná bwə ηwa gúmá nə misóólúgú myá buud. Jísə nji ná bwə acéélé bwəma nə cúwúlí kwolós mə *Kríst í ngə kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ɔ ábiwáág bwáméfwó bwə aŋgə nə baagulə məcɛɛ, nji bwə ngə jii ná bí síyág ábiwáág. Jísə bwo nji ná bwə cɛel bá dɛ bəgəwə ná bwə wə bwə á sá ná bí síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká məe jám kóómb dî, mə cugé nə gúl sâ mə jí nə ηkul bəgəwə nə ndí yí, námə nji kwolós mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; nəcé Kríst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dî, shí ga dúg mə nda mə jì kwolós dî. ¹⁵ Gwə wə mə cí ná, síyálə ábiwáág cúgə nə mfíí, nyiŋgələ bæ kú síya, nda nə mfíí; sá jí nə mfíí yí jí nji bələ kukwumuga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bəsh bwə é bɛ njígúlá ní wá, Zembí ká sá ná bwə cágəg ná shee, ká gwág bwo cey lámád, ká sá námə *Izəryél yé ntó.

¹⁷ Tééd múús íí, muud nda ná nyiŋgə ntágulə mə lúu; mpugá ná nyúúl nyâm nyí nə məyiigyé mə ngə lwó ná mə a mə jug shú mə Yésus má. ¹⁸ Bwaang, Mpaam mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínád. Amen.

5:22 Ifz 5.9 5:23 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 5:24 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30
 5:26 Rom 12.10; Flp 2.3 6:1 Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 6:3 1Kr 4.7 6:5
 Rom 2.6; 14.12 6:6 1Kr 9.11, 14 6:8 Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * 6:8 bɛ mpəg á nyúúl: Ntó mə ká ná: «Wá lúu
 ngələ sɔ mánnywa mə dúgyá nə nyúul má». † 6:8 bɛ mpəg Shíshim: Ntó mə ká ná: «Wá lúu ngələ sɔ mánnywa mə dúgyá
 nə Shíshim má». 6:9 2Te 3.13 6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2;
 Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 6:11 1Kr 16.21 6:12 5.2, 11 6:14 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal
 2.19 6:15 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 6:16 Sôm 125.4-5 6:17 2Kr 4.10 6:18 Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm
 4.22; Flm 25; Mbá 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugəd, bwə də jôw ókálaad bəəng nə «ókálaad ɔ mwâ mimbwug». Bəğlə sâ jísé Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəngú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, bənəng nyəəng á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyəəng nyə á cilə Fəlməng yé.

Minjígulá mísé kálaad wəəng dí myá mí ngə nyîn nda sâ mə cí ná Pwôl nyə a shíge cilə nyə nji shú Də ngwúd. Shug lú mínjígulá myəəng wə yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulə yí; yuug nə á sheəng isâ yâ jon nə ya shí byēsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wəəngú mənkəw məbá.

- (1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembí nyə á sheəng Oyúden bənəng ikúl ishús, a sá ná bwə bág kúl ngwúd kwon mə Kríst dí (1.3–3.21).
- (2) Nkəw ábēé í ngə lwó nə obúgula bēsh bwə jəlá nə cugə cug á bələ seəngyá kúl ngwúd, nəcé bēsh bwə músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí minjékənkə mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlág. ² Sónngú wúsú Zembí bá Cwámbe Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námé nə bí ngəg nə cugə ná shee.

Mpaam ántə minji

³ Gúmá nə Zembí, Sónngú mə Cwámbe wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwon mə *Kríst dí, sá sə mənywa mə *shíshim məváál mēsh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwon mə

Kríst dí a nda fwo fwə shí nə gwôw. Nyə a féesh sá ná sə bág minjékənkə, kú nə sá á jumág nyədí míshád. Ngələ bə ceełí nyə á ceeł sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cəğlá nə a bá ŋwa sá tãŋ bwán bə kwon mə Yésus-Kríst dí, váál jəjə yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú ná sə ságúsəg məma mpaam nyə á sá sə kwon mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembí nyə a mə yíl sə mányámád nəcé məcií mə ábábə yé wəəngú, a mə juu sə nə iwushí bísú nyədí kwon dí, nə ijuugá námé bímbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembí nyə a mə bul bul sá sə mpaam nyəəngú, juw sə zhí mə bə nə fəg nə ikəŋ. ⁹ Nyə a mə sá nə sə mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó ná a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jəəng nə a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúlá: í á bə ná a bá seəng isâ byēsh yə Kríst nə Kríst nyəməfwó a jwúg nə byo: tə isâ bísé gwów jon dí yí, tə byəəng bísé wa shí yí.

¹¹ Zembí nyə a mə ŋwa sə tãŋ kəw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a tééd bwey féesh sə námé nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud mə dú kyey nə isâ byēsh nda á ceeł ná yé. ¹² Nyə á ŋwa sə tãŋ kəw dé shú ná, sə buud sə á tééd fwo bwey kwey bwágé lúu wə Kríst wá, sə dág ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyədí kwon dí wə Zembí nyə á wá bí Njékənkə Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tãŋ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jəjə Lãŋ ngə cug bí yí, nə ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəəng mílámúd tãŋ béeŋ nə a bá yə sə dúsú kəw lú mánywa ja á bá zə meel yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəəngú ná í bág də ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəəng wə bí é gwág ná, té mə á gwáduga nə bí ngə *búgula Cwámbe Yésus, bí ngə námé ceeł obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngələ yə Zembí akíba shú dán ja jēsh mə ngə wá bí məjəgula məm dí yí. ¹⁷ Mə ngə

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19-21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembí nyə a mə yíl sə mányámád: Kol 1.13-14 məcií: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a mə bul bul sá sə mpaam: Ifz 2.7 **1:9** 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwə cí na ná: «Zembí nyə a mə yə sə dúsú kəw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22 **1:16** Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10

jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pəpá á milwaná yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ɪŋgúŋgəŋ mísh má lámúd, bí mpúg váál bwágé lúu búúd bwé dú bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lá zhwog ɪjimé ísâ á dú kaaw míŋkəŋkə mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mísóólúgú á du sá shú sé obúgula myá, mísóólúgú á du sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəəŋg wé nyə á wɛɛf gwúmúshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə mənɔwɔm jəŋ dí gwəw yí. ²¹ Nyə á bən Kríst gwəw a ntə ísâ yá məyídúgú† í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəəŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, nə byəəŋg í ŋgə ntə buud ŋkul yí, nə byəəŋg bísé nə icwám̄ba yí; á ntə sâ jəsh jí nə ŋkul gwíidəw jíná təw wa cəg ga dí, təw jəəŋg cəg í ŋgə zə shwóg yíid. ²² Zembî nyə a mə wá ísâ byəsh Kríst dí mányámád, nə ndéé, nda Kríst mə jwú nə ísâ byəsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Də lú obúgula, ²³ Də dəəŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ŋgə lwándulə sâ jəsh kúl jəsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cəg

¹ Bí bəŋ, nə iwushí nə *misəm bí á du sá myá, mí á sá nə bí bəg mimbimbə. ² Bí a wá mənyúúl cəg iwushí nə misəmád yág, ŋwa kuú njəənd á buud ə shí ga, ŋgə bə mása ŋgə kyey nə lal-lal məjamb míŋgúlád yé, nyə *shíshim ŋgə lwáfələ buud ə míŋgáádə yé. ³ Sá bəsh óga, sá á bə námə gwoəŋg jəəŋgúd, cəg jísú í á ŋgə bə iyéesh yá milám mísú, sá á du səŋji nə sé mə lwándúlə iyéesh byəəŋgú nə bów-bəw mítádúgá myá cínəŋg; sá á bwey byél sé njúl námə nda bóól bəsh, sé njúl nji nə Zembî gwágúg sé zhwunú. ⁴ Nji, Zembî ji bul bə nə lám məcɛy, nyə á cɛɛl shé nə fwámé məma cɛɛlí. ⁵ Gwé wé í á sá ná, shé buud

shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cəg ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam mə Zembî wé í á mə sá ná bí dúgúg cəg. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénəŋ Yésus-Kríst, nə ndéé, lúu yé dí, nyə a mə kə jil shénəŋ gwəw jəŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lá mánywa dəəŋgú lúu mə Yésus-Kríst dí, shú nə a lwó ikala í búúd í é ŋgə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sá shé bəŋ mə jəw nə mpaam yí. ⁸ Mpugá nə mpaam mə Zembî wé í á mə sá ná bí dúgúg cəg, bí a mə ka ntəg bii mpaam nyəəŋgú nə zhií a búgə. Sóólúgú wəəŋg í cúgə sóólúgú wán, jísə yána mə Zembî. ⁹ Shé ádúgɛɛ cəg nəcé fwələ sá wúl sóólúgú, mbə. Muud nda jee ŋkəny nyúul. ¹⁰ Shé búsə yida bə sâ Zembî nyəməfwó mə shín lúlə yí. Nyə á nyiŋgə té shé ncuncumbə lúu mə Yésus-Kríst dí, shú ná shé kág sá jəjə mísóólúgú nyə á bwey kwəmusa shé myá.

Kúl búúd mə Zembî

¹¹ Bí buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bí ə tédúgá sá bí á du bə yí, ja *Oyúden bwé á du ŋwa nə bí cúgə nə ábiwáág yí, í njúl nə bəŋ bwé á bə nə nyə nji mányúúlád, məbwé mə búúd sálə. ¹² Bí á du bə, kú nə wəŋgə nə *Kríst, kú nə zhií bí mə bə búúd ə Izəyél; bí á du bə ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ə ísə bé yíid, ŋgə cəgə kú nə bwágé lúu, ŋgə cəgə kú nə wəŋgə nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád í, bí buud bí á du bə Zembî shwóg-shwóg wá, məcií mə Kríst mə á mə sá ná bí bəg nyə kúnə-kúnə, kwəŋ mə Yésus-Kríst dí.

¹⁴ Nyə wé jísə mətəla məsú, nyə muud nyə á sá ná, a ŋwa ká ŋwa ká, a sɛɛŋg yé. Nəcé yánalə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlá í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə íkúl ishús yí, kóógúlá í á du sá ná bwé dúg fúma yí. ¹⁵ Nyə a mə yíl məmpándí nə ici yá *mbwoomb məcɛɛ, shú nə mwá Yúden bá bəsh mwá íkúl bwé bəg mbii

1:18 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jísə wəéŋgəles bwé ŋgə ciy Yúud 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sòm 8.7; Kol 1.18; 2.19
1:23 Də dəəŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jəsh kúl jəsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1
2:7 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ə ísə bé yíid: 2.19 **2:13** bí á du bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcií: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mətəla: 2.16; 4.3; Kol 1.20 sɛɛŋg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14

múúd agúgwáan ηgwúd nyádí kwonj dí, bwé cugə mátala dí. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ηkwambulə mpédúgá bə́nə́η Zembí, a seηg mwā Yúden bá mwā ikúl bwé bə́ sá ηgwúdu, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə́ nə́ məkál zə́ jaaw bí buud bí á bə́ shwóg-shwóg nə́ Zembí wá, jaaw bə́ηg bwé á bə́ nyə́ kúnə́-kúnə́ wá ná ifiimuga í mətə́shín. ¹⁸ Nyə́ wə́ nyə́ a mətə́ sá nətə́ sá bēsh, nə́ Oyúden nə́ ikúl ishús, sətə́ kúməg wə́ Dā nə́ ηkul mətə́ Nkə́ηkə́ Shíshim ηgwúd nə́ ηgwúd.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyiηgə́ bə́ ójína, ηkí ntə́g mintə́bə́. Bí músə́ buud ə́ mpwág mətə́ Zembí, námətə́ nda míl mίηkə́ηkə́ mί búúd myēsh, bí músə́ njə́w búúd mətə́ Zembí dí. ²⁰ Bí búsə́ nda isā́ í mətə́lwə́ga bwé ηgə́ zə́ lwə́ nə́ ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jə́ηg wə́ *buud ə́ lwámá nə́ *buud ə́ mícúndá, Yésus-Kríst wə́ jísətə́ kwóógú áshúshwóógú í á tēéd kə́ bwamətə́ dí yí. ²¹ Njə́w wēsh í ka zə́ ηgə́ lwīny nyádí kwonj dí ka zə́ bə́ ηkə́ηkə́ Mpáánzətə́ mətə́ Cwámba. ²² Nyádí kwonj dí wə́ bí mətə́ zə́ námətə́ ηgə́ bwə́zda mətə́lwə́ga dí yé. Bí mətə́ ηgə́ bwə́zda mətə́lwə́ga dí nətə́ ndeé́ í mú bə́ njə́w Zembí ηgə́ jil Shíshim yé yí.

3

Kríst jì námətə́ Kríst á ikúl ishús

¹ Gwé́ wə́ jí nətə́, mətə́ Pwól, mətə́ muud jí mímbwug dí nətə́cə́ ηgələ́ sēy nə́ *Kríst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, mətə́ də́ jə́gula nə́ Zembí shú dán. ² Bí a mətə́ jə́lā́ nə́ jee gwág váál Zembí ηgə́ kyey nə́ mpaam nyé yí, nətə́ nyə́ á ηwə́ mətə́ wá nyádí mίsólúgú, a yə́ mətə́ iséy nətə́ mətə́ sáág shú dán. ³ Zembí wə́ nyə́ a bágulə́ mətə́ *ndímba mətə́ mətə́ ndəm cilə́ bí ní. ⁴ Ja bí é ηgə́ lə́ kálad éga yí, bí mətə́fwó bí é jee dúg váál mətə́ mətə́ mpu ndímba mətə́ Kríst yí. ⁵ Zembí nyə́ a shígé́ fwo lwó ikala í búúd í ayág ndímba wə́ηgú nda á mətə́ ka sá ja gaád nətə́. A mətə́ sá nətə́ Nkə́ηkə́ Shíshim zə́g wéeshə́li nyə́, lwó mίηkə́ηkə́ mί *búúd ə́ lwámá nə́ *buud ə́ mícúndá. ⁶ A mətə́ lwó bwo

nətə́, ja búúd ə́ ikúl ishús bwé mətə́ magulə́ Jə́jə́ Lāη yí, bə́nə́η bēsh *Oyúden bwé músə́ námətə́ nətə́ kə́w ηgwúd mίsh mətə́ Zembí dí, bə́nə́η bēsh bwé músə́ ikúl í nyúul ηgwúd; ηkaagə́ Zembí nyə́ á kaag lúu mətə́ Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námətə́ nətə́ bwo bēsh.

⁷ Jə́jə́ Lāη wə́ηg wə́ Zembí nyə́ a sá mətə́ mpaam, wə́ef ηkúl nyé, ηwə́ mətə́ iséyád nətə́ mətə́ kyéyug nətə́ ndí yí. ⁸ Mətə́ muud mətə́ búl bə́ kú nətə́ mfíi mίηkə́ηkə́ mί búúd myēsh dí yé, Zembí nyə́ a sá mətə́ mpaam nətə́ mətə́ zə́g jaaw ikúl ishús tāη jə́jə́ məkál nətə́, Kríst ηgə́ sətə́ buud mbii mətə́nywə́ múúd cugé́ nətə́ ηkul shwánzələ́ mətə́. ⁹ Mətə́ jaaw bwo məkál, mətə́ bágulə́ bwo ndímba: ndímba Zembí nyáméfwó muud nyə́ á tətə́ isā́ byēsh nyə́ á də́ baagulə́ shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə́ a sá nətə́ mətə́ zə́g bágulə́ búbələ́ wə́ηg shú nətə́ *Də́ lú óbúgula í lwóg váál Zembí jí nətə́ fə́g isā́ byēsh dí yí, isā́ yā́ jə́η, byə́ηg í ηgə́ wá buud mətə́nyámád yí, nətə́ byə́ηg í ηgə́ lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembí nyə́ á bwey bə́ nətə́ yuug jé́ á kandugə́ kandugə́ shú isā́ ínī byēsh, nyə́ á mətə́ ka zə́ sá sólúgú kwonj mətə́ Cwámba wúsá Yésus-Kríst dí. ¹² Sətə́ músə́ nətə́ ηkul jee kumə́ wə́ Zembí kú zhízhigə́, nətə́cə́ sətə́ mú búúd ə́ Kríst, sətə́ ηgə́ ntə́g *búgula nyə́. ¹³ Mətə́ ka ηgə́ cī nətə́, bí tēem dúg nda mətə́ ηgə́ bwə́ma nətə́ *incwaw í ntə́g shú dán éga, bí kú wá mətə́nyúul íηkúηkwonj dí; incwaw í ntə́g íga í bá shúgula bí sətə́ gúmə́.

Ceélí mətə́ Kríst

¹⁴ Gwé́ wə́ jí nətə́, mətə́ ηgə́ kúd Dā mətə́bwón, ¹⁵ nyə́ muud nyə́ á gwiid* mίnjə́w mί búúd myēsh mίnə́, tə́ə́ myə́ wə́ shí, tə́ə́ myə́ jə́η dí yé, ¹⁶ mətə́ ηgə́ jə́gula nətə́ nyə́ nətə́, nda nywáá jí nətə́ yáág-yáág mίlwanə́ nətə́, a sáág nətə́ Nkə́ηkə́ Shíshim yé wáág bí mətə́ma mpífə́ mίlām dí cwú, ləlushi bí. ¹⁷ Mətə́ ηgə́ námətə́ jə́gula nətə́, nda bí ηgə́ *búgula nyə́ nətə́, a sáág nətə́ *Kríst zə́g jí bí mίlámú, bí nádag nətə́ ceélí, bí ηgə́ magulə́ nji sá́ í zə́ nywadulə́ ceélí yí, ¹⁸ shú nətə́ bí bə́g nətə́ ηkul nətə́, bí nə́η míl mίηkə́ηkə́ mί búúd myēsh bí wámúlag bímbí ceélí mətə́

2:16 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23
2:20 Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mətə́ muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndímba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bə́ kú nətə́ mfíi: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 *** 3:15** Ból bwé cī nətə́ gwiid ní mətə́ kətə́ nətə́ «nyə́ wə́ nyə́ a tē». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10

Krîst í bwáag yí, nà bímbí í gwáá yí, nà bímbí jí nà cé kǎlǎ gwów yí, nà bímbí jísá nà gwaále shí yí. ¹⁹ Bì bág námá nà ñkul mǎ mpú cǎlí mǎ Krîst í ngé ná ntǎ sǎ fǔg ñi, shú nǎ milâm mí lwándúg bí nǎ fǔg nǎ cǎlí nǎ cwóó námá nda Zembî jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembî muud jí nǎ ñkul bul sǎ sǎ mǎnywa ntǎ bímbí sǎ mǎ gwáámǎ nyǎ yí nǎ bímbí sǎ mǎ tǎdúgá ná nyǎ e sǎ yé, nyǎ muud ngé sǎ nǎ ñkul nyé í ngég nǎ sǎy sǎdí ícǔg dí yé, ²¹ *Dǎ í sǎág ná ikala í búúd byêsh í yág nyǎ gúmǎ kwonǎ mǎ Yésus-Krîst dí, kandugǎ á kandugǎ. Amen!

4

Nyúul ñgwûd

¹ Nda jí ntó ná, mǎ muud jí mimbwug dí nǎ ngǎlǎ sǎy nǎ Cwámǎ yé, mǎ cǎ nááá, cǔgǎgá mbií cǔg í mpiyá nǎ muud mǎ bii njúwúlú Zembî ngé jǎw buud yé. ² Ntǎ jí ná, muud kú bwele ñkêny nyúul, ðǎ bǎ ñji nǎ lám ná shǎe, kú nǎ milámǎsa, ñgwól jísǎw ñgwól cǎlí. ³ Ñkǎñkǎ Shíshim mǎ sǎeñg bí nǎ bí ngég nǎ cǔgǎ búmbǎ ñgwúd; bulugá wǎ ñkul nǎ cǔg búmbǎ jǎwng í bág kú ntáma; bí ǎ shúgál gwo nǎ lám mǎtǎla, nǎcé lám mǎtǎla wǎ ngé bǎduga bí búmbǎ ñgwúd.

⁴ Bì mǎ jǎlá nǎ cǔgǎ búmbǎ ñgwúd nǎcé Zembî nyǎ a jǎw obúgula bêsh nǎ bwǎ bwándúg bwágǎ lúu ñgwúd*; ntǎ, obúgula bêsh búsa mbwǎdǎ nyúul ñgwúd, bwǎ á lág Ñkǎñkǎ Shíshim ñgwúd, ⁵ búsa nǎ Cwámǎ ñgwúd, bwǎ ñgǎ magulǎ minjǎgúlá mimpwúd, búsa nǎ nduwán ñgwúd†, ⁶ Zembî jí ñji ñgwúd, á jí Sǎóñgǎ a shé bêsh yé; nyǎ wǎ mǎ jwú nǎ shé bêsh, á ðǎ balan nǎ shé bêsh shú sǎlǎ ísǎy byé, a jisǎ shé bêsh dí.

⁷ Ñji, mbúgula yêsh nyǎ a shí lág dé kǎw lú yána váál *Krîst nyǎ á yigala nyǎ dwo mpáam dí yí. ⁸ Sǎ jǎwng wǎ jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Ja nyǎ á kǎ gwów yí,
nyǎ á bii mikwám kǎ nǎ ndí;

a mú yǎ búúd mǎyána.

⁹ Kǎ, ja bwǎ cí nǎ nyǎ á kǎ gwów yí, ntǎ mǎ kǎ ná jí? Ngǎá ntǎ mǎ kǎ ná nyǎ á fwo tǎéd shulǎ kǎ shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyǎ á shulǎ yé, nyǎ námá wǎ nyǎ a bǎd kǎ zhwááñgê, cǔ jǎwng lǎ gwów dêsh; í á bǎ ntǎ shú nǎ nǎ shí nǎ gwów byêsh í bág ñji nyǎ nǎ nyǎ. ¹¹ Mǎyána nyǎ á ñgǎ yǎ buud mǎ mǎ á ñgǎ bǎ ná, nyǎ a sǎ ná bǎól búúd bwǎ bág *buud ǎ lwámá, bǎól *buud ǎ mícúndǎ, bǎól obwiñgye ǎ lâñ, bǎól obaagulǎ ǎ gwoonǎ nǎ oyíguli. ¹² Nyǎ a sǎ ntǎ shú nǎ minǎkǎñkǎ mí búúd mí bág fwámé ñkwǎmǎsǎ mǎ sǎ ísǎy, ñgǎlǎ sǎ ná nyúul mǎ Krîst, *Dǎ lú obúgula í lálug. ¹³ Bwǎ sǎág ísǎy byǎwng nǎ ndéé kǎ wóós nǎ shé bêsh shé mǎ bá bǎ nǎ váál búgǎ ñgwúd, shé bêsh mpu *Mwân mǎ Zembî váál ñgwúd, shé bêsh fifǎ námá bímbí Krîst mǎ fifǎ yí.

¹⁴ Í bág ntǎ shú nǎ sǎ nda ná nyiñgǎ bǎ íkúkágǎ, sǎ nda nyiñgǎ ðǎ ñgǎ yǎngula nda ifúlǎ í íntǎl í ðǎ yǎngula ñgwǎdǎ nǎ ñgwǎdǎ ná; nda ná nyiñgǎ ðǎ ñgǎ bǎ ñjǎgúlá wêsh í wóós yí, buud bwǎ á mǎ kú nǎ dúlǎ kul bǎól íbǎd wǎ bwǎ nda ná nyiñgǎ nyúg sǎ. ¹⁵ Sǎ mú bá yida ðǎ jaaw obúbǎlé nǎ lám cǎlí, sǎ ka ñgǎ wíy mǎzhǎ mêsh ñgǎ bǎ nda Krîst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nǎcé nyǎ Krîst wǎ ñgǎ sǎ ná Dǎ dêsh ncindí í bág fwámé tǎégyá nda nyúul muud, kúl nyúul jêsh jé jiya dí, misǎsagǎ myǎ mǎbwǎdǎ mǎ nyúul ka ñgǎ laad byo. Dǎ ka bǎ ntǎ, kúl nyúul jêsh ñgǎ sǎy váál í jí yí, nyúul nyêsh ka ñgǎ wíy nǎ cǎlí.

Kuú ñjǎnd ágúgwáan

¹⁷ Mǎ ka ñgǎ cǎl lǎs fwámé lǎs Cwámǎ ñgǎ mpu, ñgǎ cǎ nááá: kúgǎ ná ñgǎ kyey kuú ñjǎnd óhááden; bwǎ ñgǎ sǎ isǎ nǎ milúu myán, milúu ka ñgǎ zhǎñg bwo ntǎ kú nǎ wímbǎlé. ¹⁸ Milúu mí á mǎ shilǎ‡ bwo, bwǎ cúgé nǎ ñkǎw cǔg Zembî nyǎ a mǎ yǎ búúd yíid nǎcé shúg dǎsǎ bwo mílúud yí nǎ bimbúlǎlǎ mílâm mí á mǎ bimbála bwo yí. ¹⁹ Milâm mí músǎ bwo kú ná nǎ mǎcǎy, bwǎ á mǎ ka wusǎ mǎnyúul ásíy-síy dí, ka ñgǎ

3:20 Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4** bwágǎ lúu: Ná «bwǎ bá bǎ nǎ cǔg á kandugǎ kandugǎ». **4:5** Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ñgwúd: Bwǎ á ñgǎ duwan shú mǎ Cǔgye ñgwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sôm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28 **4:12** 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ **4:18** mílúu mí á mǎ shilǎ: Ciyá ñi jísǎ námá 2Kr 3.14; í kǎ ná «mílúu mí músǎ bwo kú ná nyiñgǎ ðǎ mpu bii isǎ, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5

bɛ misóólúgú mí ádadanâ mǎváál mêsh, nǎ mbeé ncwanɔgǎ antɔ minji.

20 Nji bi báá, kéel má *Kríst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. 21 Ngaá ná kéel má Kríst wó bí á gwág yí? Ngaá ná minjígulá myé bí á nwa myá mí á bǎ obúbálé wó Yésus? 22 Ká jì? Í jii ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo dǎ bǎ kuú njǎond ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dá nɔgǎ yúúd yúúdúg, nɔgǎ bɛ mǎshígǎ íwímbúg í nɔgǎ shíg nǎ yí. 23 Í jii ná milám nǎ milúu mí nɔgǎ nǎ nyinɔgǎ bul bǎ bí gúgwáan nǎ gúgwáan. 24 Í jii ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembî nyǎ a má sǎ ná í bǎg nda nyǎmǎfwó, í nɔgǎ bɛ otútǎlí nǎ cug mǎnɔkǎl í nɔgǎ zhu óbúbálé dí yí.

25 Nda jí ntó ná, myaasugǎ ijǎǎ. Nǎ ndéé, muud yêsh má jǎlá nǎ bwiiɔg nɔgwól nji obúbálé, nǎcé shé músǎ leedyǎ nda ikál í nyúul muud. 26 Í ká bǎ ná muud má gwág zhwunǎ, kǎ bey ná a sǎág *sǎm; a kú ntǎg bíd ná jwów í jímǎg a njúl ná nǎ zhwunǎ. 27 Bi kú bǎeg yǎ Njwú mǎjamb zhí. 28 Muud nyǎ á dǎ júwo yé yówug júwo; a yidag sǎy nǎ mǎbwǎ mé shú ná a bǎg nǎ sǎ jí nǎ nɔkul kwíind nyǎmǎfwó, kwíind námǎ nɔgwól múúd jí nǎ mǎyǎngan yé. 29 Muud kú ná nyinɔgǎ cúwal ícúwǎlí-cúwǎlí nyédí mpud; nɔkí í jii ná bí lǎsúg í, bí ci nji jǎjǎ íciyǎ bisǎ nǎ nɔkul sǎ ná muud lǎlǎg búgǎd yí, íciyǎ bisǎ nǎ nɔkul kwíind búúd bwǎ gwág wǎ yí. 30 Zembî nyǎ a wǎ bí Nkǎnɔkǎ Shíshim tǎn mǎyígyé ná á bá yíl bí mǎnyámád. Kúgǎ sǎ ná Nkǎnɔkǎ Shíshim wǎɔɔg shúsúlǎg. 31 Ofimál, nǎ dúlǎ nyada, nǎ impimbǎ, nǎ ozhuyǎ, nǎ *bwaasúlǎ mpu, tǎem bǎ dúl váál gwǎlǎ lâm dǎsh, byêsh íni í shínúg bídí ícug dí. 32 Yidagǎ bǎ nǎ osusa, bí dǎ gwág búúd bǎsh cey lámád, bí dǎ sǎ ná, nɔgwól juu nɔgwól, nɔgwól juu nɔgwól, námǎ nda Zembî nyǎ á juu bí lúu má Kríst dí ná.

4:23 Rom 12.2 **4:24** Mat 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 **4:26** Zhk 1.19-20
4:28 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 **4:32** Mat 6.14;
18.22-35; Kol 3.12-13 **5:1** Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2;
3.14-15 mǎtúnuga; Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6**
Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgǎ nǎ yídúgǎ: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mǎnɔkenya; Yuá 8.12; Kol
1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22 **5:13** Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11;
Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyǎ Pwól nyǎ á balan nǎ ndí na ni, bǎól bwǎ ci gwo ná: «Mpuǎgǎ balan nǎ mǎfwǎla má
cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2

5

Kuú njǎond cǎelí

1 Ngaá bí jisǎ bwán Zembî mǎ búl cǎel wǎ, nɔgǎgǎ nǎ sǎ nda nyǎ. 2 Nwagǎ kuú njǎond cǎelí námǎ nda *Kríst nyǎ á cǎel sǎ ná; nyǎ á cǎel sǎ váál á ná nyǎ á kǎenzh cug jé yǎ Zembî shú dúsó, a bǎ sǎ *mǎtúnuga má anywa mǎcud wǎ Zembî.

3 Bwǎ nda ná dǎ cwééd bí nǎ janɔgǎ, nǎ dúl váál misóólúgú mí ádadanâ myêsh, tǎɔ yéesh mǎbii. Isǎ íni í ájǎláyé nǎ minɔkǎnɔkǎ mi búúd. 4 Kúgǎ ná nyinɔgǎ dǎ cúwal ícúwǎlí-cúwǎlí, muud nda ná lǎs nda a cugé nǎ lúu, kú sǎ bǎw-bǎw fyanɔgǎ. Ntó nyǎ ájǎláyé. Yidagǎ dǎ lǎ mǎnywa Zembî nɔgǎ sǎ bí má. 5 Bi má jǎlá nǎ wǎmbulǎ mpu ná, tǎɔ muud janɔgǎ, nɔkí muud jí nǎ cug ádadanâ yé, nɔkí ntǎg muud jí nǎ yéesh mǎbii yé, nɔgwúd nǎ nɔgwúd nyǎ abǎle bǎ nǎ kǎw Faan má Kríst bá Pǎpǎ Zembî dí; yéesh mǎbii jisǎ dúl váál yǎlǎ zembî áyadúg gúmǎ.

6 Bi kú bíd ná muud zǎg shíg bí nǎ mbeé zhizhe kaand. Váál ísǎ byǎɔɔg wǎ í dǎ sǎ ná mpimbǎ má Zembî í bííg buud ǎ mǎbún. 7 Kúgǎ dǎ fulǎ sǎmbǎ nǎ bwo. 8 Yág, bí á bǎ nǎ milám yídúgǎ nǎ yídúgǎ; ká, bí músǎ nǎ mǎnɔkenya mǎlámúd ja gaád; nɔwagǎ kuú njǎond á mǎnɔkenya. 9 Mǎnɔkenya máá má dǎ bǎ, nǎ jǎ lâm, nǎ otútǎlí, nǎ obúbálé. 10 Bi ó dǎ sǎ nji sǎ Zembî mǎ gwág nywa yí. 11 Kúgǎ dǎ nyí misóólúgǎ myǎ mǎyídúgǎd, mí cugé nǎ mǎfí. Yidagǎ dǎ lwó ná misóólúgǎ mǎɔɔɔg mí anywáyé. 12 Isǎ bwǎ dá nɔgǎ sǎ mǎyídúgǎd yí í cugé sǎ má dá bwiiɔg, sǎlǎ shwôn. 13 Ja mǎnɔkenya má má kwan gúl sǎ yí, sǎ jǎɔɔg mú nyín nda jí ná. 14 Nǎcé mǎnɔkenya wǎ má dá sǎ ná sǎ jêsh nyínúg nda jí ná. Gwǎ wǎ bí má gwág gúl ciyǎ ná:

Wo muud jí gwǎd yé, juumúg.

Wǎlǎg wú mímúnúg,

Kríst ka kwan wo.

15 Bi ɔ mpú dɛ baagʊsə kuú njɔɔnd wán ná bi kú ɲgə cʊgə nda iwagʊlálə, bi cʊgəg nda buud bwé má kyé wá. 16 Yílúgá fwála míkʊámád*, bôw mwôw mága. 17 Né ndeé, kúgá dɛ wagʊla, dʊgá mpʊ wámɔlɔ sâ Zembî mə jíí yí. 18 Kúgá dɛ ɲgul ná ndeé shwág, váál ɲgulɔga dɔɔɲg í dɛ kənd múúd íntíwálíd. Yidagá dɛ sɔ ná bi lwándúg† nɛ Nkɛɲkɛ Shíshim. 19 Dʊgá sey ósôm nɛ mɲɲgwa nɛ isusa yâ Zembî ja bí má dá lésɛhə yí; dʊgá ságʊsə Cwámɔba ísusa dí nɛ lám wêsh. 20 Dʊgá lɔ Zembî Sóɲɲgú kwoɲ mə Cwámɔba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nɛ sâ jêsh dí. 21 Dʊgá sá mpédúgá nyín ná muud yêsh jweeg lúu magʊlɔ ná ɲgwól jwúg nɛ nyə nɛcé gwɔ́ɔlɔ bí ɲgá gwɔ́ɔ Kríst yí.

Cʊg á njɔw bā

22 Budá ɔ, bídúgá ná ogwúm bún bwé jwúg nɛ bî váál í jɛlá nɛ Cwámɔba yí. 23 Nɛcé mudúm má jwú nɛ mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nɛ *Dɔ lú óbúgʊla ná; Dɔ dɔɔɲgú, nyə á cʊg dwo, dúsə nyúúl nyé. 24 Né ndeé, váál Dɔ í ɲgá sá Kríst mɛgwág yí, ntó námá wé búdá bwé jɛlá nɛ sá ógwúm báj mɛgwág mɛzhíí mêsh yé.

25 Bi bāɲ ogwúm, cɛɛlɔgá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á ná nyə á kɛɛzh cʊg jé shú Dɔ. 26 Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nɛ məjúwó nɛ ciyá jé shú ná í bág ɲkɛɲkɛ Dɔ, 27 í nyínúg nyə milwané mi cúwɔla nda mudá, kú nɛ lág, kú nɛ mbwad, ɲkí gúl váál sâ ni, ɲji ɲkí ɲkɛ, kú nɛ sá á jumúg. 28 Váál cɛɛlí jɔɔɲg wé ɲgwúm má jɛlá nɛ cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə tâɲ nyúúl nyé á nyəméfwô. Muud mə cɛɛl múdá yé yé, á cɛɛl nyəméfwó. 29 Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəméfwô, mbô. Muud yêsh má dɛ wíil nyúúl nyé, dɛ ɲwa njugú nɛ nywo námá nda Kríst ɲgá ɲwa njugú nɛ Dɔ ná, 30 Dɔ dúsə nyúúl nyé yí, sá búsa íkál ya nyúul nyé nyɔɔɲg. 31 Sâ jɔɔɲg wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Nda má mə kwambɔlɔ bwo ntání

ná, mudúm mə bá lúgə sóɲɲgú bá nyɔɔɲgú, a kə leedya nɛ mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ɲgwúdú.» 32 Ndímɔba ni wúsə ayíyáág; mə jaaw bí ná í dúgyá nɛ Kríst bəɲɲɔɲ Dɔ lú óbúgʊla. 33 Nji, í dúgyá námá nɛ bî: muud yêsh cɛɛlɔg mudá yé nda nyəméfwó, mudá yé ɲgwúm yé gúmá.

6

A bwān nɛ obyɔl

1 Bwān ɔ, ságá obyɔl bún váál mɛgwág má jɛlá nɛ Cwámɔba má, ntó ji tútəlí. 2 Nɛcé nyúl mpéndí í ɲgə ci ná «gúmálúg sóɲɲgú wô bá nyɔɔɲgú wô», mpéndí nyɔɔɲg ntâg ɔ í tɛéd bə nɛ ɲkaagá, 3 nyísə nɛ ɲkaagá ná: «Wo dúgúg mánɲwa, wo cʊgə kwóm kwóm shí gaád». 4 Bi bāɲ obyɔl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njɔɔnd wán í bág cíndal bwán ná bwé dúg sá bí mɲɲgáádá. Yidagá ɲgə wíil bwo, ɲgə lwó bwo cʊg, ɲgə yə bwo fwámé njígúla í ɲgá zhu wé Cwámɔba yí.

A mɛlwaá nɛ omása

5 Yé málwaá, ságá omása bún bā wa shí mɛgwág; mɛgwág mɔɔɲg mə dúg bə nɛ gwɔ́ɔgá nɛ məjigʊwa, nɛ lám ɲgwúd, váál mɛgwág í jɛlá nɛ *Kríst yí. 6 Í kú ntâg dɛ bə ɲji bwé mə fwo fála bî, nda sá mə cí ná bí ɲgə sɔ ná buud ɔ bwé gwágúg bí nywa. Dʊgá sá mɛgwág m̄ ná bi búsa mɛlwaa mə Kríst, bi ɲgə leel sá sâ Zembî mə jíí yí. 7 Séyúgá nɛ bwo váál í ɲgá wú lám dí cwú yí, nda sá mə cí ná bí ɲgə sɛy nɛ Cwámɔba, kú bə búúd. 8 Nɲgá bi mə mpú ná tɔɔ lwaá tɔɔ muud cúgɛ lwaá yé, muud yêsh mə sá jɔjɔ sólúgú yé, mə bá ɲwa myána wé Cwámɔba? 9 Bi bāɲ omása ntâg íí, cʊgəgá nɛ mɛlwaa mún váál ɲgwúd dɔɔɲg. Yɔwɔgá cwambɔlɔ. Nɲgá bi mə mpú ná nɛ mɛlwaa mún nɛ bí, Mása wán á bínɔɲ bêsh ji gwów jɔɲɔd, nyə ádé ntâg baam nɛ ɲgwól múúd ntɔ ɲgwól?

Lúmbúlí mə mbúgʊla

5:18 Mik 23.31-35; Rom 13.13 † 5:18 Na ɲgə cɛɛl ci ná «bi shwágúg nɛ Nkɛɲkɛ Shíshim» nda búúd bwé dɛ shwág nɛ mɛlwəg ná. 5:19 Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 5:25 3.19 5:26 gusa dwə nɛ məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mət 2.24 5:32 Mbú 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16 6:4 Kol 3.21 6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 6:6 1Kr 7.22 6:8 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 6:9 Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 6:10 Yuá 15.5; 1Kr 16.13 6:11 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 6:11 Zhk 4.7

10 Ciyá má zó jóna ci bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl mæ Cwám̄ba, í lúlushig bí nyédí kwon̄ dî. 11 Nwagá mækwoꝝ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yó búúd má, bi bág næ ηkul mæ dæ tál kuú ja Njwû mæjamb má dæ zó næ zhwog mækəŋ mé zə dæ cæel nyúg bí yí. 12 Buud dí sé ηgá lúmbuli næ ndí wá. Sé ηgə lúmbuli næ isâ yá mæyídúgú í ηgá wá buud mǎnyámád yí, næ isâ byēsh í ηgá lwó buud mp̄əl yí, næ byəŋg í ηgá bə næ miŋkwóŋ wa shí á mæyídúgú yí, næ mæjamb mǎsə gwów jon̄ dí má. 13 Gwé wé mé cí ná, ηwagá mækwoꝝ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yó búúd má, dæ ji næ ndî, bi bág bə kú fúfug ja mǎfwála mǎ bá ηkaŋgula bí yí, bí lúmbuli næ ndeé ntə, bi tál ná shîm. 14 Bi ɔ yím mǎnyúul! Bi ó dæ cugə nji óbúbáléd, óbúbálé bwé bág bí tâŋ nda kandá ízimbi. Bí dæ nǎmǎ cugə ótútəlí dí, ótútəlí bwé bág bí nda wáma íŋkwánz bwé dæ búdal bəd næ ndí yí. 15 Ságá ná mækuú mán mǎ dúg bə kwéeshá kálə bwiŋg Jəjə Lâŋ í dá wá búúd mətala mílámád yí. 16 Na isâ íni byēsh dí, bí ka nǎmǎ dæ bii búgá nda buná, gwé wé í é dæ jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúli nyó é dæ wusə bí yí. 17 Ságá ná cug á kandugə kandugə í bág bí nda tûm íŋkwánz zimbi mǎ dæ búdal lúú næ ndí yí; bí ηwa Milású mí Zembî, kafwele mæ Nkəŋkə Shíshim ó ni. 18 Nkəŋkə Shíshim dúg yə bí mǎváál mǎ mǎjəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé tɔɔ jáyé, bí dæ jəgula næ Zembî, dæ téég nyə mǎbwə. Bi ɔ yáág ná bi dúg sá sóólúgú wəŋg kú bwelə káád. Bi ó dæ wá búúd ó Zembî bēsh bídí mǎjəgulad. 19 Bí dæ nǎmǎ wá mæ shú ná Zembî wág mæ Kéel dé mpu dí, mæ dúg jaaw búúd *ndím̄ba á Jəjə Lâŋ ná kpwoɔ kpwoɔ, 20 wám lwámá Zembî nyə á yə mæ wé Jəjə Lâŋ, tɛem bə ná í mǎ kənd mæ mímbwug dí. Dugá wá mæ mǎjəgula dí ná mæ dúg bwiŋg Jəjə Lâŋ wəŋg ná kpwoɔ kpwoɔ váál í jéla yí.

Məbádá

21 Shú ná bi mpúg cé má tál yí næ sâ mǎ ηgá sá yí, mwááŋg Tishík mǎ búl cæel yé, sóol mǎsáal mæ Cwám̄ba, sóol mǎsáal abúgúlág ηgə zə, nyə é zə bá jaaw bí. 22 Mə wé mǎ nti nyə ná a zəg jaaw bí nda mǎ jísá ná, a zə wá bí ηkul mǎnyúúlád.

23 Zembî Sóóŋgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwé ó sá ná bí bwááŋg bēsh bi cúgəg ná shee, bwé ó sá nǎmǎ ná bi cúgəg cæelíd næ búgád.

24 Buud bēsh bwé ηgá cæel Cwám̄ba Yésus-Kríst næ váál cæelí í cúgé næ ηkul shîn wá, Zembî ké sá bwo mpaam!

6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 6:13 Rom 13.12 6:14 Iza 11.5 6:15 Iza 52.7; Rom 10.15 6:17 Iza 40.2; Heb 4.12
6:18 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4 6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8;
2Tm 4.12; Tit 3.12 6:23 bi cúgəg ná shee ... bi cúgəg cæelíd: 2Kr 13.11 6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəənd mísəən yé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalé mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dî (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrísten wâ Filipî akíba, a wá bwo nkul mílamúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lə lósú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bân nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka təl njígúla mənkəw zəngbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkənya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə dɛ dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, dɛ yida lésha nə Zembî (4.6).
- (7) Dɛ faas mítédúgá mí lâm (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwáá mə *Kríst Yésus sə wə mə cílá kálaad éga. Sə ngə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí búśá búúd ó Zembî kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə binón otówe ə shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sósngú wúsú Zembî bə Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə dɛ yə Zembî waamə akíba ja jêsh mə dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə dɛ jəgula nə Zembî shú bi bêsh yí, mə dɛ jəgula nə məshusug. ⁵ Mə dɛ jəgula nə məshusug ntó

nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógá zə wósó múús íí, bi ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbalé ná Zembî muud nyə á mə tééd bí jɔ sósúgá wəəng yé nyə é kə nə wə shwóg ná ndéé kə bá casulə jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbií tédúgá wəəng shú dánúd nəcé bi búśə mə nkí jág nywa lámúd. Bi búśə mə nkí jág nywa lámúd nəcé bi ngə nywa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, nywa kəw mímbwug myám dî, nywa kəw shwəɔlálə Jɔjɔ Kéel dî, ngələ lwó ná a jì tətəlí. ⁸ Zembî jì wúshined waamə ná yéesh mə ngə gwág bi bêsh yí jísə yéesh jì Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembî shú dán dí mə məśə ná cɛelí jín í ngəg nə kwíduli kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú ná bi dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bi músə bá bə nə mítédúgá ná sán, kú nə sá á jumág jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dəəngá bi bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá ná bi wúməg shú ná buud bwé yəg Zembî məshwúmb yí.

Pwôl tɛm bə mímbwug dî, a jì nə məshusug

¹² Bwaəng, mə jii ná bi mpúg ná isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá ná Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwə wə í mú ná, tə ozimbí bwé ngə baagulə lun mə ngwámuna wá bêsh, tə kúkúl jêsh íí, í mə mpúy ná mə jì mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bósúgá ncúlyá bwáəng sənón ngə bɛ Cwámba wá, bələ mə mə zə bə mímbwug dí ga í mə sá ná bwé yidag mpu shwu mányúul nə Cwámba, bwé mú ngə bəle cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bósól bəng bwé ngə cúndə Kríst nə lâm íwímbúg, ngə fendya nə mə; bósúgá bá bwé ngə cúndə nə jɔ lâm. ¹⁶ Búga báá bwé ngə sá nə cɛelí, bwé ngə mpu ná nkí mə jì wa, jísə shú ná mə shwəɔlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bósúgá bəng, ja bwé ngə cúndə Kríst yí, bwé əngé nə cúndə nə jɔ lâm, bwé ngə sá nji ngələ fendya nə mə. Bwé tédúgá ná fendyálə nə mə í é sá nə mímbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3 **1:6** 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus: 1.10
* **1:6** Jwôw mə Kríst: Dúśə jwôw á bá zə sámb búúd ə shí ga mílósú yí. **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1 **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14
1:9 Kol 1.9-10 **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16 **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə míśólúgá. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9 **1:15** 2Kr 2.17

18 Ká jí í ntágúlá cínɔŋg yí? Kú nà sâ! Tɔɔ bwá sêy nà bów-bów yuug, tɔɔ bwá sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Kríst wá bwá ngó bwiing yé. Sá jɔɔŋg jísə mə sá məshusug, mə é də námə bə nji məshusug nə məshusug. 19 Mɛc mə mpú ná, nə məjəgula bí ngó jəgula shú dām má, nə shúgálələ Shíshim mə Yésus-Kríst ngó shúgal mə yí í bá sá ná micúnj myâm mí shúgúlág mə tɔɔm. 20 Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií mə ngó bwánd sá mə ngó *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán nə tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídíga, tɔɔ mə cugə, tɔɔ mə yá, Kríst nyə é nwa gúmá mádí nyúúlád. 21 Nəcé, cug jâm jêsh jísə nji shú mə Kríst; mə ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfíí. 22 Nji, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísý í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá mə féeshúg yí.

23 Mə mú ngə zhízhigə mpédúgá iyéesh íbá: mə jí nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kəl ngwúd; jâŋ ɔ jí mə sá mə búl cɛel yí. 24 Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfíí ná mə ngóg ná cugə wa shí mishwun shú dúnád. 25 Nəcé ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kəl ngwúd sánŋə bí bêsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə məshusug búgád. 26 Ntó, ja mə é nyíngə zə bídí yí, zələ wâm í mú sá ná bí bág nə milúu ná sáj kwonj mə Yésus-Kríst dí.

Bi mə jalá nə wá nkúl gwánád

27 Sá ngwúd jí ná, bí mə jalá nə cugə mísh mə búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔjɔ Kéel mə *Kríst yí. Nəcé, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyíngé zə, mə jíí ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yím mənyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngó gwána gwána á magulələ Jɔjɔ Kéel, bí njúl lâm ngwúd. 28 Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwá lumbúlí nə bí wá. Inkánj bín í é sá ná bwá mpúg ná búsá zhíí á shwiy dí, bí bânj njúl zhíí á cugud; Zembî wá mə sá ntó. 29 Nəcé ibwádán í ngó zhu bí wá Zembî yí bísə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlələ, jísə námə bí ibwádán ná bí bwámagí nə micúnj shú déd. 30 Bi mə jalá nə nwa dún kow gwána bí á dúg mə ngó gwána

yíid, gwána bí ngó gwág né mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh sálug nyáméfwó shí

1 Nkí cug sɛɛŋgí á bínŋj *Kríst í wá bí nkul mílâm dí, nkí cɛelí í yé bí inkánj, nkí bí mú ngə cugə sɛɛŋgí nə Shíshim mə Zembî, nkí bí mú ná lâm ínkúnkwonj ná ngwól gwág ngwól cey lámúd hí, 2 ságá ná məshusug mām mə bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií cɛelí ngwúd, lâm ngwúd, bí ngó cugə leedyá. 3 Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ mísh. Nji, muud yêsh sálug nyáméfwó shí, gúmal bóól búúd ntə mbií á gúmal nyáméfwó yí. 4 Muud nda sɔ nji mənywa mâ nyáméfwó; muud yêsh sɔjɔg ná bóól bwá bág námə nə mənywa. 5 Ngəgá nə cugə mpédúgá nyín nda búúd bwá də cugə kwonj mə Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

6 Yésus nyə á bə mbií ngwúd nə Zembî. Nji, tɛem bə ntó, mfíí nyə á bə nə ndí wɔɔŋgá, nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembî. 7 Nji, nyáméfwó nə lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndí yí, a yidá zə bə mbií ngwúd nə lwaá, a bə múúd, buud bêsh mpu námə dúg ná a jí muud. 8 Nyə á səl nyáméfwó shí, sá mágwág ná ndɛé magulə shwiy, shwiy yələ kwolós dí ntág. 9 Gwá námə wá Zembî nyə a bân nyə gwôw nə ndí yí, a yə nyə jíná í ntó míná mêsh yí. 10 Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ byêsh, tɔɔ byɔɔŋg bí jonj dí gwów yí, tɔɔ byɔɔŋg bí wa shí yí, tɔɔ byɔɔŋg bí shí ga dí shí yí, í dúg kúd mábwónj shí ja í gwág jíná mə Yésus yí, 11 buud bêsh bwá maguləg ná Yésus-Kríst jí Cwámba, bwá lás ntó mímpu dí, yələ Zembî gúmá.

1:19 Rom 15.30 1:21 Gal 2.20; Kol 3.3-4 1:23 2Kr 5.8-9 1:27 Kol 1.10; 1Te 2.12 1:30 Mis 16.19-40; Flp 1.13 2:2 Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12 2:3 Rom 12.10; Gal 5.26 2:4 1Kr 10.24 2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 2:6 Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 2:7 Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 2:9 Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13

Bi má jalá nà faan máŋkenya

12 Bwááŋg má búl cœel wá, nda jí ntó ná, bi má ða bwey bæ nà mágwág. Í ajíyé ná mágwág mœœŋg má ðúg bæ nji ja má jí nûŋ bídí yí. Í jii ná bí búlúg bæ nà mágwág ja má cúgé nûŋ bídí ga. Ságá ná cugúlœ Zembî má cug bí yí í nyínug bídí ícug ðí; ságá ntó nà gwœœgá nà mæjigæwa. 13 Nœcé Zembî wá ŋgá sá ná bi bág nà fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú á gwág nywa myá.

14 Ságá sóólúgú wêsh kú cwaduga, kú sêŋœsa mækæl, 15 shú ná bí bág kú nà sá á jumág, kú nà cúcwán lú mábwam. Bi má jœlá nà bæ bwân ó Zembî, kú nà sá á jumág na kala búúd á lílŋgí bíńónŋ ŋgœ cugœ nîíd, bi ŋgœ faan mpédúgá nyánúéd nda imœœs í wá mæŋkenya shí gaád yí; 16 nœcé bí ŋgœ kala bwo kéel á cug kuú njœœnd wánúéd. Sá jœœŋg í bá sá ná mœ bág bæ lúu ná sán jwôw má *Krîst, nœcé í bá mpûy ná mœ a shígé ŋgœ wáduga nà micúŋ nà mindœœlú ntó ŋguas.

17 Séyúlœ bí ŋgœ sêy nà búgá yí í má bwey bæ bí *mætúnuga. Í ká bæ ná mœ yág, shwiy ðâm zœ casulœ mætúnuga mún mœœŋgú, mœ bæ nà mœshusug, mœ kala bí bêsh mœshusug mœœŋgú. 18 Mbií ŋgwúd wœœŋgú námá, í ji ná bí bág nà mœshusug, bí kala mœ mœshusug mœœŋgú.

Pwôl má kænd Ipaŋurodit Filipí

19 Mœ ŋgœ bwánd nà búgá ná Cwám̄ba Yésus nyœ e sá ná mœ léélug nti bí Timotê shú ná nyúúl bâg námá zœ lal mœ ja á bá nyiŋgœ nûŋ zœ jaaw mœ mœcwama mún yí. 20 Kú nà ŋgwól múúd má jí nà ndí wa ná sá sœ ŋgœ bæ nà mœœy mœ lâm mbií ŋgwúd, ná ndéé a ji nà ŋkul mpu wá lúú ísâ í ðúgyá nà bí dí yé. 21 Bêsh bwé mú ŋgœ wá milúu nji ísâ í ðúgyá nà bwéméfwó yííd, kú bæ byœœŋg í ðúgyá nà Yésus-Krîst yí. 22 Biméfwó bi mœ mpú ná Timotê nyœ a shí lwó bí sá á jísœ yí. Námá nda mwân má ða nada nà sóœŋgú ná, ntó wœ nyœ á má nada nà mœ, sá sœ ŋgœ bwiiŋg Jœœ Kéel yé. 23 Nyœ wœ má ŋgœ téðuga ná mœ é nti ja má é wám̄bulœ nda má é shúgula ná yé.

24 Cwám̄ba má lwó mœ búbálé ná mœméfwó mœ é léelá zœ nûŋ. 25 Nji mœ ámœ kwey ná í bul jœla ná mœ ntúg bí *mínyœŋê waamá Ipaŋurodit bí á nti ná a zœg ða kwíínd mœ ja má jí kwííndyá yé. Nyœ a má zœ wá nyúul, kwiid mœ nà iséy, zœ bæ mœ muud gwoœŋg lúmbúlíd. 26 Má nti nyœ nœcé a ŋgœ bul bæ nà yéesh ná a ðúg bí. Nyœ a shígé ŋgœ bæ ná shœœ nda nyœ á mpu ná bi a má gwáduga bwœs dé ná. 27 Jí mpu bæ ná nyœ á bwœs. Nyœ a lúg kúná-kúnœ ná á yœ. Ká Zembî nyœ a bwíŋg nyœ ná ŋkwœŋú. Kú námá bæ nji nyœ, Zembî nyœ a bwíŋg námá mœ ná ŋkwœŋú ná mœ á bá bæ, móól máœœy mœ lâm káda móól. 28 Mœ má ka léelá nti nyœ shú ná bi gwágúg mœshusug nà nyiŋgœlá ðúg nyœ, byâm ímpimbœ í mú námá bóœg. 29 Bi œ lœg nyœ tâŋ muud mœ Cwám̄ba, nœ zhwoœ mœshusug. ðuga ŋwa mbií búúd dé nà mæjilœ, 30 nœcé nyœ a má nywá zœ yœ nœcé iséy í *Krîst. A zœlá ná a zœ wá mbwé wán í á ŋgœ fúfœ mœ mádí íséyúéd yí, a má nywá zœ bwœma nà shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yœlá Krîst lâm

1 Bwaœŋg, mœ shúgúlá ci nà bí ná, ðuga bæ nà mœshusug tâŋ buud œ Cwám̄ba. Mœ akáádé ŋgœlá báásulœ bí ísâ impwúd. Mœ báásúlœ bí byo ntó shú ná bi sásúlœg ísâ í abúbôw. 2 Bi œ káálúgœ nà bœw-bôw ósœl œ mäsáal, mbeé ómpyê bœœŋg, bi œ káálúgœ nà bwo, wán ábiwáág* bwé á síya yé cugé nà mfíí. 3 Shé bâŋ wœ búsó nà fwámé ábiwáág, shé buud shé ŋgœ yœ Zembî gúmá nœ zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búsó milúu ná sán nà bœlá kwœŋ má Yésus-Krîst ðí wá, shé buud shé anœé nà ŋwa gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

4 Í njúl ná nda mœ, mœ ji nà mœzhií ná mœ jœe ŋkœny nyúúl nà mísóólúgú mí cug múúd. Nkí muud ji nà ŋkul ŋwa gúmá nœcé mísóólúgú, mœ wœ jí ná mœ búlúg ŋwa gúmá jœœŋg. 5 Nœcé bwé á sá mœ ábiwáág jwôw lú mwœœmb mpúsœ byélé ðâm; mœ ji mwân *Izœyêl byélúœ bæœnd má Bœŋzhamê dí,

2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18 3:1 2.18 3:2 2Kr 11.13 * 3:2 Ábiwáág nyœ á ða bæ yuug lwólœ ná muud jisœ mbyágá má Abœrahám, ntó ji ná a ji muud á kú mœ Zembî. 3:3 Rom 2.28-29 3:4 2Kr 11.18, 21 3:5 Luk 1.59; Rom 11.1 3:6 Mis 8.3; 22.4; 26.9-11

mbyágá heburâ. Kóómb bέεlε máccεε, mæ á bε *Farizyên. ⁶ Shú wálε lúú mísœœn *Oyúden dí, mæ á dε lwó Dɔ́ lú óbúgula ɔ́ Yésus cúwálí. Kóómb cugálε títálí nda máccεε má jí ná, mæ á bε kú ná kúl búsé ná ηkul jum mæ yí. ⁷ Mæfúlú má á dε bε mæ isâ í mfíí mání, mæ mú ηgæ dúg mwo múús kú ná mfíí nácé mæ músæ muud má *Kríst. ⁸ Mpúlε má má mpu Cwám̄ba waamá Kríst Yésus yí, ja má dúg mfíí á cínœηg yí, mæ má kwey ná bíl isâ byêsh bísæ zhizhe. Nácé Kríst í, mæ a má myaas isâ byêsh, mæ dúg byo shíd máwúdε shú ná mæ bág ná nyæ cug jâm jêsh dí, ⁹ mæ bág muud yé ncindí ná ncindí; ja jœœηgâ mæ jee tœw Zembî míshád, kú bε nácé títálí waamé ná mæ ηgæ bε máccεε, í yidá bε nácé títálí má Zembî; a má kalá mæ nyæ nácé mæ ηgæ *búgula Kríst. ¹⁰ Mæ má dúg isâ byêsh shíd máwúdε ntó nácé mæ ηgæ jii nji ná mæ mpúg Kríst, mæ bε ná ηkul í á sá ná a gwúmúg yí, mæ ηwa dâm kœw á micúη myé, mæ dúg mámfwó nda mbimbæ nácé shwiy dé, ¹¹ shú ná tœ wáyé mbií tœ wáyé, mæ bæg wúm nda nyæ.

Pwól jisæ yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mæ má kumæ mæshíné, ηkí ná mæ bii sâ jêsh. Mbô! Mæ ηgæ ná wá ηkul ná mæ bílg dáás ná mbwê wâm nácé *Kríst Yésus má bii mæ ná mbwê yé. ¹³ Bwaœηg, mæmfwó mæ œηgê ná ci ná mæ má bwey bii dáás. Mbô! Nji, tédúgá wâm wí nji ηgwúd; nji náœœ, mæ má yíl lâm cug má á fwo dε cugæ yííd. Mæ ka ηgæ nádœwo ná mæ ká nji shwóg. ¹⁴ Mæ ηgæ wá ηkul nyâm nyêsh ná mæ cásulœg ηjœœnd, mæ bii dáás Zembî ηgæ jœw sá ná sá kág ηwa núη gwów kwœη má Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé bêsh buud shé mú œηkwanz ɔ́ búúú cug sœœηgí á sánœη Yésus dí wá, shé bág ná tédúgá ηgwúd wœœηg. Nkí bi mæ bε ná tédúgá íshús gúl súsúsá dí íí, Zembî nyæ é fœœn bí mœηkenya cínœηg. ¹⁶ Sá ηgwúúú, nda shé má bwey bε ntúga éga, shé kyéyugá kuú ηjœœnd ηgwúd. ¹⁷ Bwaœηg, yagulagá mæ. Mpugá dε dúg buud bwé ηgæ cugæ mbií cug bí á dúg sá ηgæ cugæ yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú

ηjœœnd wáη í ηgæ lwó ná bwé ηgæ lúmbuli ná sá Kríst nyæ á zæ sá ja nyæ á zæ yæ kwolós dí yí. Mæ a shí bwey dε jaaw bí gwo, má nyiηgæ jaaw bí gwo jaá gaád ná mæzhwíle míshád. ¹⁹ Zembî mæ bá jaηgulε bwo, nácé bân, iyéesh byáη wé bísæ bwo wáη Zembî, bwé yidá dε mamœda ná sá í jálá ná sá bwo shwœn yí, milâm myáη mí ká nji isâ í shíd. ²⁰ Shé bân nyíshé mpwág nyísæ gwœw, wú shé ηgæ bwánd ná Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mæ bá zhu, zæ cug shé wá. ²¹ Nyæ wé mæ bá zæ cénd shé mœnyúúú má mántágula shé búsé ná ndí mága, sá ná má ηkœnwag nda nyúúú nyé; a bá sá sá ntó nácé a ji ná mpífá í dε ná a wág isâ byêsh nyádí mányámád yí.

4

¹ Gwó wé má cí ná bí ná, yé bwáœng má búl œœl wá, bwáœng má ηgæ gwág yéesh wá, yíímúgá mœnyúúú sá jêsh í dúgyá ná Cwám̄ba yííd. Bwaœηg má búl œœl wá, bí wé ηgæ wá mæ mœshusug lámúú, bi wé ηgæ sá ná bwé ságúsóg iséy byâm.

Krísten má jálá ná cugæ lâm ná salá

² Mæ ηgæ yáág ná Ivodí mæ yáág ná Sœtish ná bwé dúg bε cún ηgwúúú tâη buud ɔ́ Cwám̄ba. ³ Wœœ ntœg íí, fwámé shwé waamé shwé ηgæ sœy séy ηgwúúú yé, mæ ηgæ ci ná wo ná wo kwíndúg bwo. Nœgá wo mpú ná sánœη bwo, ná Kulœman ná bóól búúúú ɔ́ gwœœηg, sá á gwána shú Jœjœ Kéel. Buud bœœηgú míné máη mássæ cilyá kálaad á cug dí. ⁴ Dúgá bε ná mœshusug ja jêsh tâη buud ɔ́ Cwám̄ba. Mæ nyiηgæ ci gúl ja ná: dúgá bε ná mœshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shœœ í dúg nyín, muud yêsh dúg. Cwám̄ba wál bá zæ. ⁶ Bi nda yágœwo tœ sâ. Nji, dúgá lwó Zembî iyéesh bín, tœ bí tœl jáyé cé tœ jáyé, bí dε jœgula ná nyæ, dε téég nyæ mœbwé, bí dúgá yæ nyæ akíba. ⁷ Ja jœœηgâ, Zembî nyæ e sá ná bi bág ná shœœ; sóólúgú wœœηgú, í ηgæ ntœ ikœη byêsh yí, í é sá ná milâm mín ná mitédúgá mín mí nádag wé *Kríst Yésus. ⁸ Bwaœηg, má nyiηgæ shúgula ci ná bí ná, kœndúgá milâm sâ jêsh jí búbálé yííd,

3:7 Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mæ ηwa dâm kœw á micúη myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mis 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3
3:18 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4
4:1 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2
4:6 Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11

í jálá nə gúmá, jí tútəlí, í cúgé fulá nə məbôw, jí ná buud magulə yí, jí ηkí nywa bwiingúlə, í njúl sâ á jə fúlú, sâ á ságúsóg yí. ⁹ Sâ jêsh bí á jíg mádí yí, bí á lóg nə mə yí, bí á gwág mə cî yí, bí dúg mə sá yí, ságá gwo. Né ndeé, Zembî á mpwogé nyə é bá ji nə bî.

Pwôl ji nə məshusug nə cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mə mə bul bə nə məshusug cug mə ηgə cugə nə Cwámba yíid nəcé məcey bí ηgə gwág mə má mə mə ka tɛem nyiηgə nyîn. Mə mpú ná bí á dɛ bwey bə nə məcey nə mə, nji bí a shígé dɛ bə nə fwála mə lwóyá məcey məηg.

¹¹ Mə alásé ntúga nəcé mə bálə mífúfəd. Mbô! Mə a jíg cug dúlə bə nə məshusug nə mbií cé jêsh mə tál yí. ¹² Mə mpú dɛ cugə mántágulə dí, mə mpú námə dɛ cugə məbugəbaanud. Ja jêsh, tɔ kúl jêsh íí, mə a mə jíg cugələ nə jíl, mə jíg cugələ nə zha; mə mpú dɛ cugə tɔmud, mə mpú námə dɛ cugə mífúfəd. ¹³ Mə ji nə ηkul jísow mbií cug wêsh nəcé mə ji nə muud ηgə ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛem bə ntó, bí a mə mpu sá ná ηwaálə kəw *incwaw í ntug byâm dî.

¹⁵ Bí buud ó Filipí, bí mə mpú ná ja ísáy í Jəjə Kéel í á ηgə bwelə téed yí, ja mə á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Də lú óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í dɛ yéya ísâ nə mə; nji bí námə wə bí á sá ntó. ¹⁶ Gwə wə í á bə ná mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá cə ja ηgwúd.

¹⁷ Mə anğê nə lás ntúga nə mə ηgə sə nə buud bwə yəg mə isâ. Mə ηgə yida sə nə Zembî kwádúlag bí mpumə ísáy bí ηgə sá yíid. ¹⁸ Mə a mə shîn bə nə isâ byêsh í jəla yí, ntə námə bímbí í jəla yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipafərodit má mə á mpu nyiηgə zə lwándulə mə nə cwóó. Məcwúm məηg məsə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jəjə mətúnəga Zembî ηgə magulə a ηgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamə nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwoğ tɔm yé wúsə kwonə mə Yésus-Kríst dí ná. ²⁰ Zembî sóηgú wúsú ηwág gúmə kandəgə á kandəgə. Amen.

Məbádá

²¹ Bí ɔ bádá mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwonə mə *Kríst dí yé. Omínyəηû bām

sánəη búsə wa wá bwə ηgə bádə bî. ²² Buud ó Zembî bêsh bwə ηgə bádə bî, bul bə ná ndeé bəηg wá njów mə *Káázəl. ²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Kríst í jíg mítədúgá mínád.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwé á zə shüig okristen wâ Kolósia nə bów-bôw mínjígúlá. Bwé á ngə jígúli ná, shú nə muud mpúg Zembî, a dúg cug íí, á jəlá nə yə mən̄kul mə míshíshim gúmá, a bə íjâm nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídâw nə mən̄gul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembî mə yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wé bwé á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Krîst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zég cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntə mámpífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyédí wé ŋkul mə Zembî í á də wú, í ka ngə té isâ byêsh yə gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wâ Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dán̄ (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Krîst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwám̄ba, a jwú nə shí ndon nyêsh, a jwú nə Dɔ̄ (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ̄ yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mæcwûŋ mâ váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyédí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shîn nə məbáda.

Məbáda

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə Yésus-Krîst yé, nə mə, nə *mínyon̄h wúsú Timoté, sá wé mə cílá kálaad éga. ² Sá mə cilə bí min̄kɛŋkɛ mí ómínyon̄h búsu búse Kolósia wá, omínyon̄h ó abúgúlag nəcé shé bələ búúd ɔ̄ *Krîst. Són̄gú wúsú Zembî sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cugəg nə shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dán̄ yí, nyə Són̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst; ⁴ nəcé sá mə gwág nə bí ngə *búgula *Krîst Yésus íí, bí ngə námə cɛel obúgula bêsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə nə Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mə bwúg bî gwów yí. Bî a mpu nə bí mə jəlá nə bwánd nə búgə ja milésú myâ obúbálé, Jɔ̄jɔ̄ Kéel nyə á bwelə wós bídí yí. ⁶ Ja Jɔ̄jɔ̄ Lân̄ wəon̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jêsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwé á bwelə jaaw bí mpaam mə Zembî yí. Jwów dəon̄gú, bí a wám̄bələ nə mpaam nyəon̄g nyísə búbálé. ⁷ Ipafras muud sá mə búl cɛel wə nyə a jígúli bí ntó; a ji shwé wúsú sán̄on̄ sá ngə sêy yé. A ji jilá jisú nûŋ bídí ngələ sêy nə Krîst shú dán̄, a ngə sêy mbií á búgúlag. ⁸ Nyə wé nyə á jaaw sá mbií cɛelí Shíshim mə Zembî mə yə bí yí.

⁹ Sâ jəon̄g wé í sá ná, tééd jwów bwé á bwiing sá lân̄ wán̄ yí, sá mə də jəgula nə Zembî shú dán̄ ja jêsh nə a yəg bí fəg nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sâ jêsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə ŋkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwám̄ba gúmá yí, bí mú bə nyə ŋkí nywa lámúd məzhí mēsh, bí ngə sá jɔ̄jɔ̄ mísóólúgú mimbii myêsh, bí ngə nyin̄gə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ngə námə jəgula nə Zembî nə a lúləshig bí məzhí mēsh nə məma ŋkúl nyé ántə min̄ji, shú nə bí bəg nə zény kələ shwóg, bí kú lámusa ja bí mə bwámá nə məkugulu yí. ¹² Dugá yə Zembî Són̄gú akíba nə məshusəg, nyə muud nyə á mə sá nə bí bəg nə ŋkul bii dán̄ kəw lá isâ nyə á mə kwəmusa shú búúd bə yí, bwé ngə cugə mən̄kenya mé dí wá.

Yésus-Krîst, amádí á isâ byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, ntɛɛŋguli shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəon̄g wé nyə á balan nə ndí zə tɔ̄ t̄an̄, yíl shé mányámád yé, a juu nt̄ag shé *misám.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 **1:3** Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 **1:4** Ifz 1.15 **1:5** 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 **1:6** Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; **1:7** Ipafras: 4.12; Flm 23 **1:8** 1Kr 8.1 **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9 **1:10** Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27
1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18; **1:13** Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 * **1:15** Mwán acúmbâ: Ciyá ní í ngə lwó mfíí Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél.

15 Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nə ŋkul dág yé. A jí Mwán acúmbâ má Zembî*, á ntɔ isâ byêsh Zembî nyə a té yí. 16 Nəcə nyədəí wə ŋkúl má Zembî í á ŋgə wú†, í ka ŋgə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byêsh, nə byəŋg í ŋgə nyîn yí, nə byəŋg í áŋgê nə nyîn yí, tɔɔ otówe ɔ shwóg wâ məyídúgú, tɔɔ byəŋg bísə nə icwám̄ba yí, nə byəŋg í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəŋg í ŋgə lwó buud mp̄âl yí, nyə wá nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəméf̄wó. 17 Nyə á də bwey bə, isâ byêsh nda fwo bə; nyə wə ŋgə shúgal isâ byêsh. 18 A jí lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jísə shug lú cug ágúgwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelélə gwúm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóomb byêsh. 19 Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa ná nyəméf̄wó jíg wə *Kríst ncindí nə ncindí. 20 Zembî nyə a gwág námə nywa ná á nyiŋgə sá ŋkwambulə mpédúgá nyə nə isâ byêsh, tɔɔ byəŋg bí wa shí yí, tɔɔ byəŋg bí gwów yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kríst zə yə kwolós d̄i, shwiy dɔɔŋg d̄i wə Zembî nyə a wá mətəla mpédúgá bən̄n̄ isâ byêsh yé.

21 Bi b̄an̄, bi a shígé də bə nə wóŋgɔ nə Zembî yág, mitádúgá mín nə bów-bów mísólúgá mín mí á sá ná bi bág mizhízih̄iŋ myé. 22 Zembî má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ŋkwambulə mpédúgá bin̄n̄ nyə, shú ná a bág kə t̄əl bí nyədəí míshád bi njúl min̄k̄ɛŋk̄ɛ, kú nə lág, kú nə sá á jumúg. 23 Í bá bə ntó ŋkí bi mə nada nə búgə fwámé nada ná bób, kú fúfug; ŋkí bi mə bə kú magulə ná gúl sâ í zág t̄əl bwándúlə bí ŋgə bwánd sâ bí á gwág Jɔjɔ L̄an̄ d̄i yí. Jɔjɔ L̄an̄ wɔɔŋg wə osól ɔ məsáal ó Zembî bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə jí ŋgwól sól məsáal ŋgə cúndə Jɔjɔ L̄an̄ wɔɔŋg yé.

Pwól nyə á bul wáduga

24 Mə ŋgə gwág məshusug ja má ŋgə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə má ŋgə jug mádí nyúulád yí, mə ŋgə jusa *incwaw í ntug

nyúul má *Kríst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúul má Kríst nyəŋg wə *Dɔ lú óbúgula. 25 Mə á zə bə sól məsáal Dɔ dɔɔŋgúd nə yələ Zembî nyə á yə mə iséy ná mə bwíiŋgug bí L̄an̄ yé wêsh ncindí yí, 26 mə bwíiŋgug bí *ndimba nyə á ŋgə baagulə shwoó d̄i ikala i búúd í dágə cɔ, də cɔ, də cɔ yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó min̄k̄ɛŋk̄ɛ mi búúd myé. 27 Nəcə á c̄eəl ná bwə mpúg bímbí ndimba wɔɔŋgú jí nə milwaná ikúl ishús d̄i yí, yuug jé jɔɔŋg jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bi je ŋgə jí nə búgə ná bi mə bá jí nyədəí jiya gúmád. 28 Kríst wɔɔŋgú, nyə wə sá b̄an̄ ŋgə bwiiŋg yé. Sə ŋgə bwiiŋg sə ŋgə sá ná muud yêsh sáág nc̄ə, sə ŋgə lwó muud yêsh sâ í jálá nə s̄y yí. Sə ŋgə sá iséy byəŋgú nə bímbí lú fúg d̄esh sə bí nə ndí yí, nəcə í jíi ná sá sáág ná muud yêsh mə bá t̄əw mísh má Zembî d̄i yé fifag búgád. 29 Shú dɔɔŋg wə má ŋgə líduga nə cúná yí, mə ŋgə cúná cúná jɔɔŋgú nə ŋkul má Kríst í ŋgə nyîn mádí cug d̄i yí.

2

1 Mə ŋgə bul jíi ná bi mpúg ná mə ŋgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wá L̄owdis̄e, nə shú bóbúlúgá b̄esh bwə abwélé dág mə wá. 2 Mə ŋgə cúná shú ná milám mí s̄əlug bwo shí, ná bwə c̄élagí, c̄eəlí jɔɔŋg í sáág ná bwə búlug bə leedyá; mə ŋgə námə cúná shú ná bwə bíig ibwádán múúd má də bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndimba Zembî nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndimba wɔɔŋgú wúsə: Kríst. 3 Njí nyədəí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá j̄esh í dúgyá nə fug nə mpúyá yí.

Pwól ŋgə kéwuli obúgula

4 Mə ŋgə ci ntúní shú ná muud nda zə nə jɔ mbúló kaand zə sh̄iig b̄i. 5 Mpugá ná, t̄em bə ná mə cugé n̄uŋ bídí, *shíshim w̄am wí n̄uŋ; mə jí nə məshusug nə ŋgələ dág ná bí ŋgə mpu táág isâ bídí ícug d̄i, búgə bí ŋgə *búgula *Kríst yí í t̄əl ná sh̄im.

1:16 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † 1:16 Yésus wə nyə á ŋgə wéeshuli ŋkul má Zembî, ŋgə té isâ nə ndí. 1:17 Yuá 1.1; 8.58 1:18 lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: M̄is 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ 1:18 Námə nda lúu í də yə nyúul cug í dágə lwó nyúul məzhíí ná, a ŋgə yə Dɔ dé cug, a ŋgə lwó bwo məzhíí. 1:19 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 1:20 Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 1:23 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 1:24 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 1:25 Ifz 3.1-3 1:26 2.2; 4.4; Ifz 3.6 1:27 gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 1:28 Ifz 4.13 1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13 2:2 1.26-27; Ifz 5.2 2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 2:4 2.8; Rom 16.18 2:5 1Kr 5.3 2:7 1.23

6 Ná ndeé, nda bí á má lág Kríst Yésus ná nyə wá jí Cwámba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. 7 Bi é cugə ntó bi má nada nə nyə, bi ngə magulə nji sâ í ngə zhu nyédí yí, bi ngə kyey nə búgə jín nji nda bwé á jíguli bí ná, bi dágə bul lə mánywa bwé sá bí má.

8 Bi ó bey ná muud zág nə dúl váál mbeé faasúlə íciyá zə sá ná bi gwágúg nji nə nyə, mbeé máshügá wə máni. Məshügá məəng mə ngə ηwa ηkul íjám nə ijag dî, nə míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myáád*, kú bá wə Kríst. 9 Nəcə Zembî nyəmэфwó njul nyúúl má Kríst dî ncindî nə ncindî. 10 Kríst wəəng dí wə isâ í ngə zhu bí shú ná bi bəg lwándúlá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nə isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpəl yí. 11 Bi a síya wún ábiwáág Kríst dí kwəηəd; mbwə má múúd dí í á sâ bí nyə. Nyəη nyə á zhu wə Kríst, nyə a yíl ηkul *mísém mí á də bə nə ndí bídí mílám dí yí. 12 Ntó jí ná duwanúlə bí á duwan yí, binónη Yésus bí á dəw, binónη mú gwúm. Jí ntó nəcé bi a búgula ηkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí†. 13 Né ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bələ bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bi bəg mimbimbə. Nji, ja gaád í, Zembî má nyiηgə yə binónη Kríst cug, a má jímbal shé iwushí byēsh. 14 Nyə a má yíl micilyá mí á ngə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá myəəng wə mí á də bə nə məmpəndí má á də bwaagulə sə məbɛɛ má. Nyə a má bwambulə myo kwolós dî, caam myo. 15 Isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a má déég byo ηkul dəəmb nyəη, a ngə julə kə nə byo mbaadé nə mbaadé tám buud, ngələ lwó ná í músə mikwám myé.

16 Ntó, muud nyə ajáláyé nə cígə bí iwushî shú sá í dúgyá nə dəg nə məηgul yí, ηkí

ntəg sâ í dúgyá nə zan məcúwo mə mbyòl ηkí osábaad yí. 17 Məcɛɛ mə isâ íni má á bə nji tən nda shishím í á ngə lwó ná isâ í ngə zə yí; nji, wə Yésus-Kríst wə fwámé isâ bísə yé. 18 Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í máshügá, nə ngələ yə *wəəngales gúmá. Buud bwə sá mísóólúgú myəəng wá bwə də bul wá lúú isâ bwə də dág məntamád yí, bwə ηkēny mányúul ntó cwúd, í njúl ná milúú myəη wə mí ngə fwə mitádúgá myəη. 19 Bwə ánádáyé nə Kríst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ngə wíl kug nyúul wēsh, a ngə námə mpu táág ísəy í məbwəə mə nyúul nə misəsagá, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí‡.

Cug má krísten

20 Binónη *Kríst bí á yə, shwiy dəəng í á má sá ná bi béégyág nə bów-bów *míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ngə ná cugə nda buud ə shí ga yí? Nəcə jí bí ngə magulə ná bwə ngəg nə yímbuli bí nə məmpəndí mäsə ná: 21 Ci wo kú ηwa sá ga! Ci wo kú də jini! Ci wo kú kúnya nə jími! 22 Məmpəndí máni má ngə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shín balan nə jəη, í shín yí. Məsə nji məcɛɛ nə minjígúlá myá buud. 23 Məmpəndí məəngə má ngə jíguli ná muud sáág míl mísóólúgú bwə á má ngə wá yəbəd myá, yə wəəngales gúmá, səl mányúul shí, cüg nyúul. Minjígúlá myəəng mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cúgə nə ηkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yá lám yé.

3

1 Ngaá bi mə mpú ná binónη Kríst bí a gwúm? Ntó, ngəgá nə sə isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembî dí mbwə məncwúm yí. 2 Wágá milúú isâ í dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byəəng yâ shí gaád. 3 Nəcə, binónη Kríst bí á yə, cug jín jisə shwoód

2:8 1Tm 6.20 * 2:8 míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ə Kálaad Zembî bēsh bwə cúgə bul bə cún ηgwúd na ciyá níid. Sə bəη sə ngə ci ntáni nəcé sə má dág ná Pwòl ngə ci məηkul má də ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Ból bwə ngə ci ná jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9. 2:9 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 2:11 Ifz 2.11 2:12 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † 2:12 Sə bí nə ηkul féeğ na ná «bí ngə búgula ná ηkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí í má yíl bí mányámá má mísémád». 2:13 Ifz 2.1, 5 2:14 Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 2:15 2.9-10 2:16 Rom 14.1-6 2:17 Heb 8.5 2:18 Ifz 1.21 2:19 1.18; Ifz 4.16 ‡ 2:19 Váál lúú í də wíl kug nyúul, də námə mpu táág ísəy í məbwəə mə nyúul nə misəsagá yí, ntó námə wə Kríst muud jí lúú yé ngə wíl Də lú óbúgula dēsh ncindí yé. 2:20 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 2:21 Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 3:1 2.12; Ifz 1.20 3:2 Mat 6.33 3:3 Rom 6.4; 2Kr 5.14 3:4 Gal 2.20; Flp 1.21; ηkəηwa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2

wá Zembî kúl Yésus jísá yí. ⁴ Ja Krîst muud jí cug jín yé má bá zə lwóya nyúúl yí, binónj mə bá nyín, bi ngə námə nkənəwa nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ngəgá nə gwílyá ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda janga, nə misóólúgú mí ádudanâ, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bôw iyéesh, nə yéesh mábii, nəcé yéesh bálə nə məbii jísə yálə nkúmba zembî áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bôw isâ íni wá í də sá ná mpimbə má Zembî í bíig buud ɔ málwâ. ⁷ Kuú njəond wán í á bə námə ntó ja bí á də ná bə isâ byəng yág yí. ⁸ Nə ndéé, ja gaád íí, myáásugá isâ byəng: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwólə lâm, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwáí-cúwáí. ⁹ Kúgá ná də bwiingya íjǝǝ mpádúgá nyín, nəcé, nda múúd má də yíl káándə ná, bi a má yíl mbií múúd bí á də fwo də bə yí nə misóólúgú myé myêsh, ¹⁰ bi a má bwáád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wəngú, Zembî má də sá ná í nyíngág ngə bul bə gúgwáan ngə bəǝla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú ná buud bwé mpúg nyə váál í jála yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyingə də bə nə tédúgá ná mwâ Gərêk wə éga, mwâ *Yúden wə éga, nkí ná nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wéga, fálí muud wə éga. Mbô, bíni í cúgé ná nə mfíí, njí Krîst wə jí nə mfíí, a njul ntág múúd yêsh ngə *búgala yé lámád.

¹² Ntó jí ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bi bág minkənkə mi búúd, á bul cəel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó jí nə: bí gwág búúd cey lámád, bə nə jǝ lâm, muud kú bwelə nkény nyúúl, də bə njí lám ná shee, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jísów mpádúgá nyín. Nkí ngwól *mínyəngə woó má byaagulə nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bə wə cəelí; gwə wá í é sá ná bi mpúg bə leedyá.

¹⁵ Krîst nyə a jów bí zə seeng búmbə ngwúd shú nə bi cúgəgí mpwogé mpádúgá nyín. Ságá nə mpwogé wəng lwándúg bí mílámád. Dugá lǝ mánywa.

¹⁶ Ságá nə Kéel má Krîst í lwándúg bí mílámád nə cwóó; dugá yéya mínjígúla, bí də sá ná nyíga kéwáí nyíga, nyíga kéwáí nyíga nə fug nyín nyêsh; bi dúgá sey ósôm nə mingwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bi ngə lǝ Zembî. ¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jínə má Cwámba dí, bi dúgá lǝ Zembî Sóongú kwonj yéd.

Cug á mpádúgá okristen
(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwé jwúg nə bí. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwámba yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cəeləgá budá bín, nda də njwa bwo nə nkád.

²⁰ Yé bwân, ságá obyəl bín məgwág məzhií mêsh, ntó jí jǝ sâ mísh má Cwámba. ²¹ Yé ósóongú, kúgá də sá ná bwân bín bwé dúg gwág ízhunú, mənyúul má á bá tag bwo.

²² Yé osóol ɔ mäsáal, ságá omása bín bā wa shí mishwun məgwág; kú bə njí ja bwé ngə dúg bí yí, í á bá bə nda bí ngə sǝ ná bi nyínúg mísh má búúdud. Ságá bwo məgwág nə lâm ngwúd, váál í yə Zembî gúmá yí. ²³ Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sóólúgú í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bi ngə sá shú má Cwámba, kú bə shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ngə mpu ná Cwámba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á má kwəmsa tânj myəna shú búúd bé yí. ²⁵ Nəcé muud yêsh mə sá ólíngə yé mə bá njwa myəna myâ olíngə bé, na jí kú nə səsaał.

4

¹ Yé ómása, balanəgá nə osóol ɔ mäsáal bân váál dásə tátalí kú nə injkwíí yí, mpugá ná bi bí námə nə Mása jonj dí.

Pwól mə cwíny okristen
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá líu cínəngú bi dúgá yə nyə akíba. ³ Ngəgá námə jəgula nə Zembî shú dású ná a júwug mpumbé shú kéel sə ngə bwiing yé ná mə bwíingug *ndímba má *Krîst, sâ í má sá ná mə kág mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula

3:5 Gal 5.19-21 3:5 Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 3:6 Ifz 5.6 3:7 Rom 1.18; Ifz 5.8 3:8 Ifz 4.29; 5.4
 3:9 Ifz 4.22, 25 3:10 Mət 1.26-27; Ifz 4.24 3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 3:12 Ifz 4.2-4 3:13 Ifz 4.32
 3:14 Ifz 5.2 3:15 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 3:16 Ifz 5.19-20; Heb 13.15 3:18 Ifz 5.21-6.9 3:24 Ifz 6.8
 3:25 Zhk 2.1 4:1 Ləv 25.43 4:2 Rom 15.30; Ifz 6.18-19 4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17 4:3 Rom 15.30 4:4 1.26

námé nə Zembî shú ná mə bwíingug kéel dɔɔngá ná sán sán nda í jîí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwé cúgé *Dɔ dí wá, bi ó du bæ nə fag ja í wós ná binón bég yí. Mpugá balan nə məfwála mɔɔng mêsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bæ ja jêsh nji iciyá í mpaam, ñkí nywa nda bwé ámə wá ca, shú ná bi dúg mpu bɛsa nə muud yêsh váál í jála yí.

⁷ Mwááng Tishik má búl cɛel yé, sóol mäsáal mə Cwámba, sóol mäsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isá byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwé waamé sá ngé sêy nə Cwámba yé. ⁸ Mə ngə bul nti nyə ná a zég lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milâm shí. ⁹ Mə mə nti bá *mínyonhə waamé abúgúlág mə búl cɛel yé, Onezîm, mbyágá á nûñ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jêsh í ngé cɔ káadá yí.

Məbádá

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ngə bəda bî, tɔɔ Márkus mínyonhə mə Barnábas; nyə wé mə á nti bí məkál ná: «A ká zə nûñ, bi ɔ lóg nyə váál í jála yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jíné ná Yustos yé ngə námé bəda bî. Mpádúgá *Oyúden bwé á mə *búgula Yésus wá, nji ólólól óni wé sónón ngé séy Faan má Zembî wá; bwé á mə bul wá mə ñkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nûñ bídí ngə námé bəda bî. Sóol mäsáal mə Yésus-Krîst wɔɔngá nyə anğé nə yow gwánálə shú dún məjəgula méd. A ngə jəgula ná bi tówúg búgád ná shîm, bi bég okrîsten bwé á mə lal wá, bi dúgə bæ cún ja jêsh nə sâ Zembî ngé jîí ná bi sáág yí. ¹³ Mə ngə bwíing lán yé ná a ngə bul ñwa ñjugú shú dún nə shú bɔɔng wâ Lɔwdisê, nə bɔɔng wâ Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl cɛel yé ngə bəda bî, tɔɔ Démas.

¹⁵ Bi ɔ bədá sá bwááng wâ Lɔwdisê, bí bəda námé Neməfá, nə Dɔ í du sɛɛngya nyédí njów yí. ¹⁶ Ja bí mə bá shîn lɔ kálaad éga yí, bi ɔ bá kənd Dɔ á Lɔwdisê nyə, bwé ó bá lɔ, bí ka námé bá lɔ nyɔɔng mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship ná a kwéémbug séy Cwámba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jála yí. ¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədə méga nə mbwé wâm: Bi ɔ tédúgá ná mə jí mímbwugud.

Zembî ké sá bí mpaam.

4:5 Ifz 5.16 **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15 **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22 **4:9** Onezîm: Flm 10-12 **4:10** Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mis 12.12 **4:12** Ipafras: 1.7; Flm 23 **4:14** Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10
4:15 Lɔwdisê: Mbá 3.14 **4:17** Arship: Flm 2 **4:18** 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəonj wə nyə á fwə Də á cínəonj yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bənəonj gwoonj jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê nə a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyinğə, kə bwəma nə gwoonj Kərênt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl ísâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə ŋkul ci nə kálaad wəonjgú ji nə mənəkəw ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcé məkál á má bii má má lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jéla nə bə yuug yí.
- (2) A nyinğə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntág cəel nə bənónj bwə nyinğəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándulə bwo nə bwə wáág ŋkul nə ngélə kwambulə kuú njəond wəŋ (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə záyé mə Yésus-Krîst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwûn nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cíló bí kálaad éga, sənónj Silvê nə Timotê. Sá mə cilə bí *Də á Tesaloníka, Də dúsé Də mə Zembî Sónngú bá

Cwámba Yésus-Krîst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh shú dán bí bêsh, sá anğê nə bwele yəw ngələ wá bí mājəgula mósúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónngú íshéd nəcé: búgə jín í cúgə ná á shílág; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándulə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Krîst nə búgə yí wúsə álal-ŋkul. ⁴ Yé bwáanğ Zembî mə cəel wá, sá ngə téduga bí ntó, sá ngə mpu nə Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwiinğ bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkê Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəonjgú nə ŋkul mə Zembî, sá ngə *búgula nə mílám mísu myêsh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dúg wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí lág Jəjə Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkəŋkê Shíshim má, í njúl nə bí á bə *íncwaw í ntəg dí nə liid. ⁷ Sá jəonj í má sá nə obúgula bêsh wə Masedwán nə bəonjg wə Akayî bwə mú də ŋwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nûn bídí nda kwólónj; lân í má kyey kúl jêsh nə bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci nə kúl jêsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayî. Í cúgə ná nyinğə bə sá sá bwíinğəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lág sá fwámé lág ná; nə bí a mə yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú nə bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwó. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw nə bí ngə bwánd Mwán yə nə a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá nə shé fáámugí nə mpimbə mə Zembî.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaanğ, ŋgaá nə biméfwó bí mə mpú nə njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə nə sá á fándá zə ngə kyey ntó? ² Bí mə mpú nə sá á zə wósós bídí sá mə fwo bul jug, sá á

má nda tí múúd makuú shí. Biméfwó bi mē mpú ná mēntágula mēni mēsə dúsú kōw Zembí nyə á yə sá yí. ⁴ Ngaá ná ja sá á bə nūh bídí yí sá á shí bwey ngə jaaw bí ná sá é bwəma nə mēntágula? Ntó námá wá í má bə éga, bi mē mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda méé mē áshígé ná nyingə jísəw ngəlé ji nda gwáduga bí ná, mē á nti Timotē ná a zég wámbulə nda bí ngə cugə cug búgá jín ná. Mē á ngə bēemb ná Mása mēbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndéé njugú sá á nwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Ná ndéé, Timotē má wóós wa wúlə nūh bídí. A má zə nə sá jəjə mákəl ná bí ngə ná kə shwóg nə búgá jín nə cēlí jín. A jaaw námá sá ná bí ngə ná téduga sá tédúgálə ányunywaá, bi njúl nə mēma yéesh ná bi mē dóg sá, nda sá bí námá nə yéesh ná sá má dóg bí ná. ⁷ Gwə wá jí ná, bwaang, mēfúfə nə mēbwəbúlán má tēem ngə ntágulə sá, mēnyúúl má má bul nyingə lal sá nə gwádúgálə búgá jín. ⁸ Sá má nyingə cugə ja gaád nəcə sá má gwág ná bi má nada nə Cwámba. ⁹ Sá bí bul bə nə mēshusug nə bí mísh má Zembí íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nə nkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ngə jəgula nə Zembí ntə mínji. Bulú nə mwásə sá ngə jəgula ná shé nyíngəg dúgya, sá zég lwándulə sá í ngə ná fúfə bí búgá dí yí.

¹¹ Sóónjú íshé Zembí nyəméfwó bá Cwámba íshé Yésus bwə sáág ná zhií zələ nūh bídí í bəg sá ná wanə wanə. ¹² Bí ngə ciila mpédúgá nyín, bi ngə námá cēel bóól búúd bēsh. Cwámba sáág ná cēlí jəng í ngəg nə yáág yáágúg námá nda cēlí sá ngə cēel bí yí. ¹³ A sáág ná milám mí bəg nda nkúnkulə bí, bi bəg bə nə kuú njəond Zembí mē cēel yí, kú nə sá á jumúg mísh má Sóónjú íshé Zembí dí ja Cwámba íshé Yésus bənəng buud bē bēsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Ná ndéé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njəond Zembí mē cēel yí, bi mú námá ngə kyey wə. Ná ndéé, kəgá nə kuú njəond wəng shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí

ntó jíná má Cwámba Yésus dí. ² Bi mē mpú məcwūn sá á cwīny bí nə nkul mē Cwámba Yésus má. ³ Nkúmba sá Zembí ngə jii yí jí ná bi cúgəg mbií á cēel yí. Kwanzugá janja. ⁴ Muud yēsh cúgəg nə nyúúl nyé* mbií Zembí mē cēel yí, nwa nyə nə məjilə; ⁵ kú bə bów-bōw íyéesh nda buud bwə ampúyé Zembí wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyəngə na sá níid, nda ntə mínji. Nəcə Cwámba má du kunda búúd ísá íníid; sá á shí bwey du jaaw bí ntó, sá ngə námá nyingə báásulə jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembí nyə a jōw shé yí í áshígé bə ná shé ngəg nə kə shwóg ngə sá ísá í ádudaná; í á yida bə ná shé cúgəg mbií á cēel yí. ⁸ Ná ndéé, muud mē bán məcwūn mága yé nyə abáné múud, á ban Zembí muud ngə yə bí Nkənkə Shíshim yé.

⁹ Shú sá í dúgyá nə cēlí á mpédúgá omínyəngə yí, í ajíyé ná mē cíləg bí, nəcə mē mpú ná Zembí nyəméfwó nyə á má jíguli bí nda bí má jəlá nə ciila mpédúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ngə ntəg námá bwey lwóya cēlí jəngú nə omínyəngə ó íshé bēsh wə Masedwān yēsh. Bwaang, sá má bándulə bí ná bi kəg nə cēlí jəng shwóg ngə yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sə cug mətəla, muud bul sə ná a dúgúg nji sá í dúgyá nə nyə yí, sə ná a séyúg nə mēbwə mé nda sá á cwīny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bi cúgəg cug í é bə nə məjilə mísh má buud bwə cúgé *Də dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwə ngəg nə nkény mbag wán.

Zembí mē bá gwūmushi omínyəngə ó íshé

¹³ Bwaang, sá acéélé ná bi dóg jág sá í dúgyá nə okristen bwə á má kə ígwəd wá yí. Í jii ná bi dóg mpu, shú ná bí kú du bə ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwə ángə nə bwánd nə búgá wá. ¹⁴ Shé ngə *magulə ná Yésus nyə á yə a mú nyingə gwūm, shé maguləgá námá ná, bəng bwə á yə bwə ngə *búgula Yésus wá, Zembí mē bá gwūmushi bwo a mú kə nə bənəng Yésus.

¹⁵ Gúl sá sá ngə jaaw bí Cwámba nyə a ci wə ga: ja Cwámba mē bá nyingə zə yí, shé buud mē bá bə shé ngə ná dúgya wá, shé

3:5 Flp 2.16 **3:6** Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 **3:7** 2Te 1.4 **3:10** 2.17 **3:12** Gal 6.10 **3:13** 5.1-2; Flp 1.10 **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 **4:3** 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** Bóól bwə ci na ná: «Muud yēsh cúgəg nə yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4 **4:11** 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23

ábúlé kə shwóg, lúgə bəɔŋg bwə má yə wá mpúsə. ¹⁶ Nəcé í bá bə ná, buud bwə bá gwág kəl ngə cúndə, wúl kúkúmá *wəéŋgəles ngə wéeshuli kəl, laag má Zembî ngə lás, Cwámba nyəméfwó mú shulə wú jɔŋ dí, buud bwə á yə bwə njúl búúd ɔ *Kříst wá bwə mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwə ká shîn gwûm ntáni, shé buud mə bá bə shé ngə ná dúgya wá, shé mú seɛŋgya nə bwo ná ndéé sənónj mú ŋkəŋ kə míŋkúdúd kə bwəma nə Cwámba nûŋ míŋgúlúd; sənónj sá mú ji kandugə á kandugə. ¹⁸ Dugá wíya ŋkul mílámúd nə iciyá íni.

5

Muud nyə ampúyé jwôw Cwámba mə bá za yí

¹ Bwaanŋ, í ányíngóyé jii ná mə cílɛg bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá sŷy yí. ² Nəcé biméfwó bi mə mpú ná sáŋ sáŋ ná jwôw má Cwámba í bá zə wóós nda júwâl í də zə mpwó-bulú ná. ³ Buud bwə bá ngə ci ná: «Húúuŋ! A mǎŋ mǎtəla e! Kú nə təɔ sâ í kánd múúd lám gwôw!» Í bá bə, buud bwə ngə lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námə nda mácey má minú má də wóós múdá á bum məshüga ná. Bwə ábúle faam. ⁴ Ká, bwaanŋ, bi báá cugé yídúgúd*. Jwôw dəɔŋgú í ábúlé wóós bí nda júwâl. ⁵ Bi báá búšə bwán ó mǎŋkenya bi bēsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajláyé nə kə ígwéd nda bóól búúd bwə ngə kə ígwéd ná; shé má jəlá nə ji ŋkasə, shé də cunal íyéésh íshé.

⁷ Nəcé ná, buud bwə də kə ígwéd wá bwə də kə ígwéd íbulú, ɔŋgule də fudə nə məlwəg íbulú. ⁸ Shé bǎŋ buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéésh í íshé. Ntó, í jii ná shé ŋwág búgə nə cəlí búdal íbəd dí tǎŋ nda búduga í íŋkwánz ózimbi bwə də bwáád bəd dí yí, shé ka ngə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə intúgúlí, bwándúle wəɔŋgú í bə shé nda tûm íŋkwánz zimbi má

də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcé ná, Zembî nyə a shígé féésh shé ná shé zəg yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féésh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Kříst dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wəɔŋg wə nyə á yə shwiy dású? Haaw! Nyə á yə shú ná sənônŋ sá cúgəg, təɔ shé má ji ŋkasə, təɔ shé má nyiŋgə kə ígwéd. ¹¹ Ná ndéé, dugá sá ná, bóól wá bóól ŋkúl mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ngə bwey sá ná.

Məcwûŋ mə məzhúgúlá

¹² Bwaanŋ, sá ngə námə ci nə bí ná, bəɔŋg bwə tál bí shwóg bwə ngə wáduga ngə cwîny bí cug křisten dí wá, dugá ŋwa bwo nə məjilə. ¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cəel bwo nə fwámé cəelí nəcé séy bwə ngə sēy yí. Cugəgá nə shee mpədúgá nyín.

¹⁴ Bwaanŋ, sá ngə yáág nə bí ná bi dúg lás nə bəɔŋg bwə acééle sēy wá; bí sá ná bəɔŋg búšə nə íŋkwo wá bwə wíínzhug mənyúul, nə bəɔŋg búšə nə iləm wá məkuú má tówúg shí; bəgá nə jísów, də jísəw búúd bēsh. ¹⁵ Bi ó bey. Muud nda bweel məbôw ŋgwól má sá nyə má; yidagá də síya mánywa mpədúgá nyín, də námə sá búúd bēsh. ¹⁶ Dugá bə nə məshusug ja jēsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembî kú káád, ¹⁸ də yə Zembî akíba nə məfwála mēsh má cug jín. Bí buud bí búšə búúd ɔ *Kříst Yésus wá, ísâ Zembî mə jíí ná bi dúg sá wə íni.

¹⁹ Kúgá ntəgúlə nə Shíshim má Zembî bəg kú sēy séy jé.

²⁰ Kúgá bəeg mpyēny íciyá í *búúd ɔ mícúndó ó Zembî.

²¹ Dugá faas ísâ byēsh, bí də bii njí byəɔŋg í nywá yí.

²² Bi ɔ káálúgə nə mbií məbôw wēsh wúšə nə ŋkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbá dá

²³ Zembî á mpwogé nyəméfwó kə fúb bí ikóómb byēsh; kə baagulə bí ikóómb byēsh, nə *shíshim, nə *jím, nə nyúúl, byēsh í bág bə kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kříst mə bá nyiŋgə zə yí. ²⁴ Muud ngə jôw bí yé jí abúgúlág; nyə wə má bá sá sóólúgú wəɔŋg.

4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl; Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwə afwóyé magulə Yésus wá bwə ngə ŋkúŋkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug; búšə yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 **5:14** 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10 **5:16** Flp 4.4 **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 **5:18** Ifz 5.19-20 **5:19** Ifz 4.30 **5:21** 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 **5:23** 5.1-2; 2Kr 13.11 **5:24** 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3 **5:25** 1.2-3; Rom 15.30

²⁵ Bwaang, dugá jəgula nə Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáang bēsh məkúləla mə buud ó Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí jínə mə Cwám̄ba d̄i nə bí l̄g bwáang bēsh kálad éga.

²⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst ké sá bí mpaam.

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúalá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwə mú bɛ myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwə á magulə ná jwów má Cwám̄ba í á má bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban ná bwə ányíngáyé ná sɛy nəcə shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad ná a sùgúg bwo mitádúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ònkwoond mpásə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námá Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja áβεê (Mis 20.1-6). Kálaad jii nə icé ntúga:

- (1) Pwôl má tééd yə Zembî akíba nəcə buud bwə ngə gwádúga búgə ókrísten wá Tesaloníka búśə nə ndí yí; a mú jî Zembî ná bwə bág nə zény kálə shwóg tə bwə bwəmə ná cúwáí (1.1-12).
- (2) A mú ntág zə nwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbáwáí múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná obúgula bwə jísówúg (2.13-3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə íbwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí nə: «ŋkí muud nyə acéélé sɛy nə məbwə mé, nyə ajəláyé námá də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə má cílə bí kálaad éga, səná Silvē nə Timoté. Sá má cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśə Də má Zembî Sóóngú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. ² Zembî Sóóngú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bí cùgəg nə shɛɛ.

Cwám̄ba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaang, sá búśə ná sá dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla ná sá dúg yə nyə akíba, nəcə búgə jín í ngə lal

lalág íí, cɛlí bí ngə cila mpédúgá nyín yí í ngə námá yáág yáágúg. ⁴ Sâ jəng í má sá ná sáméfwó sə ngə bwiing mól mádə má Zembî lán wən nə milúú ná sán. Milúú misə sá ná sán nə bí nəcə bí búśə nə zény kálə shwóg, buud bwə ngə tɛm wáám̄b bí nə cúwáí bímbí bwə ngə wáám̄b yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. ⁵ Sâ jəng jísə yuug í ngə lwó ná Zembî má du cigal mílású sémbyé á tətəlí. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan má Zembî bí ngə jug nə ífamuga yá cínəng yí. ⁶ Bábálé jisə ná Zembî jii tətəlí muud, a bá bweel *incwaw í ntəg búúd bwə ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá ná shé yówalag ja Cwám̄ba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ñkácí í *wéngales byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ngə ban magulələ Jəjə Kéel mə Cwám̄ba íshé Yésus wá intúgúí. ⁹ Buud bəngú intúgúí byán í bá bə ná, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwám̄ba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ñkúl nyé á milwaná yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmá jé í nyínúg búúd bé dí yí, ná bəng bəsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bí mə bá bə gwoong jəngúd, nəcə bí á magulə sâ sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwə wá í sá ná sá ngəg nə jəgula ja jêsh shú dán yí. Sá ngə jəgula ná Zembî íshé sáág ná bí cùgəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sá ngə námá jəgula ná a kwíndúg bí nə ñkul nyé, bí sáág mənywa məsh bí ngə gwág yéesh ná bí mə sá má; a sáág námá ná búgə jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bí e sá ná jíná má Yésus Cwám̄ba íshé í ñwág gúmá, bí mú námá ñwa gúmá nyédí. Mpaam má Zembî íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst wə í é sá sóólúgú wəng wəsh.

2

Isâ í bá sîy shúshwóógú ná Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zələ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst má bá nyíngə zə yí nə nda shé má bá sɛngya nyédí ná, sá ngə ci nə bí ná ² bí kú fándá lɛl cugula ntó, námá nda sá má cí nə jwəw dəng í má bwey wóós. Tə ná ngwól múúd mə jaaw bí ná *shíshim í ámə jaaw

nyə gúl sâ, tɔɔ muud mə jaaw bí jí, tɔɔ muud mə jaaw bí né sá wə sá amə cilə, kúgá fándá bə nə ifwaas ntó. ³ Muud tɛɛm zə jwángulə bí ntədélé, kúgá bɛ nyə. Nəcə Cwám̄ba nyə abúle fándá zə ntúni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ŋgaan nə Zembî mbií áyíyáág, Mása minḡáádé ŋgá sá nə buud bwə bág kú bish Zembî yé mə bá fwo lwóya nyúul nə ŋgáŋ, mása wɔɔŋgú nyɛ mə bwey bə nə a bá jɛɛ. ⁴ Mása wɔɔŋg mə bá zə b̄n lúu, lúmb̄li nə sâ jêsh bwə jôw nə zembî yí, bwə ŋgá yə gúmá yí. A bá sá ntó nə ndeé kə nyíi *Mpáánzə Zembî kə ji wu, nyəméfwó kə kudə b̄d nə nyə wə Zembî.

⁵ Mə á d̄a bwey jaaw bí sâ ni mə njúl ná n̄ŋ bídí; bi anyíŋgáyé ná téd̄uga ntó? ⁶ Ja gaád bi mə mpu sâ í ŋgá bii Mása wɔɔŋg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námə ka lwóya nyúul n̄ji ja fwála d̄ɔɔŋg í bá wóós yí. ⁷ Tɛɛm bə ntó, sâ *ndím̄ba í ŋgá sá nə buud bwə bág kú bish Zembî yí í ŋgə bwey s̄ɛy. Í bá s̄ɛy nə ŋgáŋ ja sâ í ŋgá laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndeé, Mása á kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. N̄ji, Cwám̄ba mə bá yámb nyə ŋḡul nə mpu yé, a mú jímb, zələ Cwám̄ba Yésus mə bá zə a ŋgá ŋkəŋwə yí, í bá zə shínal nyə nə mán̄. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wɔɔŋg mə bá zə nə ŋkul mə *Sátan zə ŋgə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntɔ́ búúd ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú ŋgálə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá olíŋḡi, zə shiig búúd bwə jálá nə jímb wá. Bwə bá jímb nəcé bwə á bə nda c̄ɛɛl óbúbálé shú nə bwə dúgúg cug. ¹¹ Sâ jɔɔŋg wə Zembî mə bá n̄ti bwo nyúl ŋkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú nə bwə *máguləg ij̄j̄. ¹² Nə ndeé, buud b̄sh bwə ŋgá bə kú magulə sâ jí búbálé wá, bwə ŋgá yida gwág nywa olíŋḡi wá bwə bá bwəma nə intúgúlí.

Obúgula bwə yímúg m̄nyúul

¹³ N̄ji, yé bwááŋg Cwám̄ba mə c̄éɛl wá, sá b̄ŋ sə mə jəlá nə d̄a yə Zembî akíba ja jêsh nəcé sâ nyə á mə sá bí yí; nəcé Zembî nyə a mə féesh bí nə bi wə téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá nə bi bág min̄k̄ŋk̄ mi búúd,

bi mú magulə sâ jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndələ sá á zə ŋgə cúndə J̄j̄j̄ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jôw bí shú nə bi dúgúg cug, bi bág nə milwanə mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Nə ndeé bwaan̄g, yímúgá m̄nyúul; sá á jíguli bí min̄j̄gúlá, míl sá lás nə mimpu bi ŋgá gwág, mílúgá sá cilə bí cilág, nadagá nə min̄j̄gúlá myɔɔŋg.

¹⁶ Sóŋgú íshé Zembî nyə á c̄ɛɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ŋkul m̄nyúúlúđ, sá nə shé ŋgáŋ nə bwánd nə búgá. Nə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst nyəméfwó, nə Sóŋgú íshé Zembî wɔɔŋgú ¹⁷ bwə wág bí ŋkul m̄nyúúlúđ, bwə sá nə bi yímúg m̄nyúul sâ ányunywaá jêsh bí mə sá yíid, tɔɔ lósú ányunywaá w̄esh bí mə lás yíid.

3

Cwám̄ba jisə abúgúlág

¹ Nə ndeé bwaan̄g, jəgulagá nə Zembî shú dú súđ. Jəgulagá nə l̄ŋ mə Cwám̄ba í léélug mpyáánz, buud bwə ŋwág námə wə nə gúmá nda n̄ŋ bídí. ² Jəgulagá námə nə a yílúg sá m̄nyámá mə íbów-bôw i búúd í ányinyaanə d̄i; buud b̄sh dí bwə ŋgá magulə *búgula. ³ N̄ji Cwám̄ba nywáá ji abúgúlág, nyə wə mə bá sá nə bi yímúg m̄nyúul, a sá nə Mbúwúlú múúd nda sá bí məbôw. ⁴ Sá bí nə búgá t̄ŋ buud ɔ Cwám̄ba nə bí ŋgə sá nda sá ŋgá ci nə bi sáág nə, bi é ŋgə námə nə sá n̄ji ntó. ⁵ Cwám̄ba sáág nə milám mín mí c̄éɛlúg Zembî, mí bág nə zény kələ shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwə séyúg nə məbwá mán̄

⁶ Bwaan̄g, sá ŋgə cw̄iny bí jínə mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí nəəó: bi a lág n̄j̄gúlá nə s̄; *mínyŋŋə w̄n yêsh mə bə nda b̄ n̄j̄gúlá wɔɔŋgú, a yida ŋgə ji kú s̄ɛy yé, sásúlágá nyə.

⁷ Biméfwó bi mə mpú nda bí mə jəlá nə ŋgə yagula sá nə. Ja sá á bə n̄ŋ bídí yí, sá áshígé ŋgə cugə cug ílám. ⁸ Sá áshígé d̄a bíđ nə buud bwə w̄ílúg s̄ ashwá. Mb̄. Sá á yida d̄a wáduga s̄ɛy bulú nə mwásə shú nə mbag wúsú í bág kú badəwo múud məbagad. ⁹ Ntó cugé nə sá áshígé bə nə zhí mə sá nə buud

2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 **2:4** Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6 **2:8** Iza 11.4; Mbú 19.15 **2:9** Mat 24.24; Mbú 13.11-13 **2:11** 2Tm 4.4 **2:12** 1.6-8 **2:13** 1.3 * **2:13** Bóól bwə ci nə nyə á féesh bí ná m̄tédúléđ. **2:14** 1Te 5.9 **2:15** 3.6; 1Kr 11.2 **2:16** 1Te 1.4 **3:1** Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10 **3:6** 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mis 18.3; 1Te 1.6; bə nə zhí mə sá nə buud bwə ŋkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11

bwé ηkényúg mbag wúsú. Sá á bæ næ zhií nywəŋgá, nji sá á yida cœl lwó bí yuug bí mé jálá næ yagula yí. ¹⁰ Ngaá ná ja sá á bæ núŋ yí sá á shí bwey dɛ jíguli bí ná ηkí muud nyə acéélé sêy næ məbwé mé a nda námé nyiŋgə dɛ də?

¹¹ Ká, sá ηgə gwág ná bóól búúd wá gwoŋg jín bwé mú ηgə cugə cug ílɛm; bwé lúgə sêy næ məbwé mán, búsa nji ηgələ kənd milám ízháá isád. ¹² Mbií búúd wəŋgá, sá ηgə yímbuli bwo, ηgə bándulə bwo jíné mé Cwám̄ba Yésus-Kríst dí ná bwé ηgəg næ sêy ná shɛɛ, bwé bág də ídɛw bwé á sêy næ məbwé mán yí. ¹³ Bwaanɔg, bi bân bí nda káád sále mánywa.

¹⁴ Muud mə bə kú sá mágwág næ sâ sá ηgə ci wa kálaad éga dí yé, bi ó ηwa nyə jínə, bi mú béégýá næ nyə shú ná í sáág nyə shwôn.

¹⁵ Bi nda yida ηwa nyə nda zhízhiŋ, mbô. Yidagá lámusa næ nyə nda múúd mə lámusa næ *mínyəŋá ná.

Ibwádán næ mábádá

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyəméfwó kə sá ná bi cúgəg mpwogé ija byêsh mázhií mēsh dî. Cwám̄ba jíig næ bi bēsh. ¹⁷ Mə Pwól wé mé cílé mábádá méga; ntúga wé mé dɛ sâŋ ókálaad bâm yé. Mbwé wâm wé í ámə cílə. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst kə sá bí bēsh mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sóngú mwā Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njənd yé ábēē wá nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jəw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoong mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəng nyə á cilə Titus yé búsa wáŋ mbwoomb bwə jəw ná «okálaad ɔ máwáil sənz». Bwə jəw bwo ntó nəcé búsa nə məcwūŋ shú obaagula ɔ íncwəmbə nə bóól otówe ɔ shwóg wā Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mənkwəw məbá:

- (1) Minjígú alá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bə shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngəg nə sá isâ nə jəw lâm, bwə ngə ságusə Kríst muud má yíl sá míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wá mə cílá kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sá ngə bwánd nə búgá yé, bá Cəgye wúsú Zembî wá bwə á ŋwa cígú alá nə mə bəg muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwān waamə mə á byā cəg krísten dí yé. Zembî Sónngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ɔ sá wo mpaam, bwə ɔ gwág wo cey lámád, bwə ɔ sá námə ná wo cəgəg mpwogé.

Minjígú alá myā məshígá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwān yí, mə a yáag nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jígú alá minjígú alá mishús nūŋ wá, wo tálúg mpándí ná bwə kú ná kwo jígú alá minjígú alá myəng. Jígú nūŋ, wo tálúg bwo mpándí nyəng. ⁴ Gú alá jí námə ná, nə mikanda, nə lələ mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpándí ná bwə kú də kənd mílám mbií isâ byəngú. Isâ byəng í ádé kwínd múúd ná muud bəg tádúgá mə Zembî. Í yidá də shwambələ búúd ná bwə dúg sənusa mákəl. ⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgula bwə bəg nə fwámé cəelí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm ná sán, búgá jé kú nə məkəŋ yé, nyə wá mə də cəel búúd fwámé cəel yé, váál cəelí jəng wá mə jí ná bə bəg nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwə á mə yíl mílám jə minjígú alá míniíd, bwə á mə kə cwagəwa bə dólə lás mbəe ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii ná buud bwə ŋwág bwo nda *Onkumə ɔ məcɛɛ mə Zembî, nji í njúl ná bwə aŋgə nə wámbulə sâ bwə ngə ci yí, kú wámbulə sâ gwáméfwó bwə ngə lás nə inkán yí.

⁸ Sə báá sə ngə mpu ná məcɛɛ məsə jəjə sâ ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jéla yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sə dúgá mpu ná məcɛɛ mə áshígé tələw shú múúd jí tətəlí yé. Mbə. Mə á yida tələw shú búúd bí kú bísh məcɛɛ wá, nə buud ɔ málwə, nə buud bí kú bísh Zembî wá, nə bóól osól ɔ *mísám, nə buud búsé kú gwəg Zembî wá, nə bəng bwə ŋwá isâ í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú ósónngú wá, nə bəng bwə gwú ónyəngú wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bēsh. ¹⁰ Məcɛɛ mə á tələw námə shú búúd ɔ janja, nə budúm bwə sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwə kúshá kənd bóól míkwám dí wá, nə obwiŋgye ɔ íjəg, nə bəng bwə kéén jínə mə Zembî məshígá wá. Məcɛɛ mə á tələw shú sâ jēsh í lumbəli nə fwámé njígú alá yí. ¹¹ Fwámé njígú alá wəng í ngə bə jəjə lân

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwān waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ngə jígú alá minjígú alá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21 **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4

má Zembî á milwaná búúd bwá ða ságusə ná nywáá má jəla yé. Jəjə Ləŋ wəəŋg wə bwá á yə mə ná mə zág ŋgə bwiiŋg yí.

Pwól ŋgə yə Yésus akíba

12 Mə ŋgə yə Cwám̄ba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má lələshi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey ná a jì nə ŋkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá ná mə bəg nyə sóol məsáal. 13 Í njúl ná mə á ða bul jág lás nə nyə yág, mə á ða jugəshi buud bé mə njúl ŋkí jág gwə lām; nji, nywáá nyə a má bwíŋg mə ná ŋkwəŋə nəcé mə á ŋgə sá isə byəəŋg jág ðí, mə kú nə búgá. 14 Cwám̄ba íshé nyə a má sá mə mpaam ntə mínji, nyə a má sá ná mə bəg nə búgá, nə cəelí í ŋgə zhu wə Kríst Yésus. 15 Ciyá ga jí abúgúlág, sə má jəlá nə magulə gwo sə bəsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ə *mísəm; ósól ə mísəm bəəŋgá ðí, mə wə jí áshúshwóógá. 16 Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ŋkúŋkwóŋúlə shú ná jə lām má Kríst Yésus í nyínug mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgula mwəw mə ŋgə zə má, yuug ná bwá bá lég cug á kandugə kandugə. 17 Buud bwá yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwele yə yé, Zembî jí kú nyín nə mísh yé, á jí Zembî nji nyə ŋgwúd nə ŋgwúd yé, a ŋkəŋwəg kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jəjə gwáná

18 Timotê mwān waam, mə zə yə wo nyíga mpéndí bə nə iciyá *búúd ə mícúndá bwá á cì shú dwó yág yí. Iciyá byəəŋg í ó yə wo ŋkul ná wo gwánág jəjə gwáná. 19 Ngagá nə gwána wo mbíd búgá, wo njúl nə lām ná sán. Bóol búúd bwá á mə ða ban dúlə gwágúlə lām ná ndéé búgá ján í á mə nyasula nda byóol í ða búg ŋgwəjə ná. 20 Imene bá Aləguzándrə búse sámbá búúd jəəŋgúd; mə a má cwám̄bulə *Sátan bwo shú ná bwə ŋwág njígúlá ná bwə nda ná bá bwele *lás nə Zembî bwaasúle mpu.

1:12 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 **2:6** Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwə á ða jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bəg fúlí. Tən nyəəŋg wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd bəsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 **2:8** 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5 **2:10** 5.10 **2:11** 1Kr 14.34

2

Ða sá mājəgula shú múúd yəsh

1 Sə má ŋgə tééd fwo yáag nə ndí yí jí ná, obúgula bwá dúg kə nə miŋgwóombálú wə Zembî, ða jəgula nə nyə, ða gwáamb nyə isə, ða lə nyə. Bwə dúg sá ntó shú búúd bəsh íí, 2 shú ójwú-buud nə shú búúd bəsh bí nə miŋkwóŋ wá. Sə jəəŋg í é sá ná shé cugəg nə shee, kú nə intúgúlí, nəcé cugələ cug í yə Zembî gúmá yí, nə cugələ mbií cug í jəla yí. 3 Ntó jí jə sə, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. 4 Á jii ná buud bəsh bwá dúgug cug, bwə mpu óbábálé.

5 Nəcé, Zembî jí nji ŋgwúd, líí-nji námə ŋgwúd mpədúgá Zembî bənəŋ buud,

líí-nji jəəŋgá jisə muud, nyə wə Yésus-Kríst.

6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú ná buud bəsh bwá bəg ofulí*.

Nyə á sá sóólúgá wəəŋg námə fwála í á jəla yí, zə lwó búúd ná Zembî ŋgə jii ná bəsh bwá dúgug cug.

7 Shú dəəŋg wə Zembî nyə a təl mə mb-wiiŋgye ləŋ yí, nyə a sá ná mə bəg *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə jígúlíg ikúl í cugé *Oyúden yí óbábálé bwə jəlá nə *búgula wá. Bábálé mə aŋgə nə bwiiŋg ijəjə.

Cug búdúm nə budá ðə ðí

8 Mə ka jii ná budúm bwá dúg sá mājəgula kúl jəsh. Bwə dúg jəgula bwə ŋgə bən məbwə wə Zembî, məbwə mə njúl kú nə məbyaagulə. Bwə dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhuŋwa.

9 Mə jii námə ná budá bwə dúg bwáád mbií í jəla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bə mí asə mísh; bwə nda ða síya mífind mí ázəgá-dúg, nda ða bwáád isə í or; ŋkí ntəg oŋkaaw ó álal-kus, nə ivuŋgá nə mikáándə mí álal-kus. 10 Bwə dúg bwáád mímbwéedí mí jəlá nə budá bwə ŋgə cugə cug mágwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəəŋg wə jəjə mísóólúgá. 11 Mudá mə jəlá nə ða

ηwa njíggúlá a njúl kál-kál, kú bwεε bân lúu. ¹² Mə ayóyé múdá ηkul ná a jíggúlíg, ηkí ntâg ná a jwúg nə mudúm. A dúg ji kál-kál. ¹³ Jí ná, Adam wə Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsə. ¹⁴ Adam ntâg dí nyə á magulə məshīgā. Mudá wə nyə á magulə məshīgā, a mú caam məcεε. ¹⁵ Nji, mudá mə bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bég nə zény búgá, nə zény cεlí, nə zény cugələ mbií Zembî mə céel yí, a mbíd lâm ájjilâ.

3

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wâ Dɔ yí

¹ Sâ jí kú nə məshwán wə ga: ηkí muud mə gwág yéesh ná a sá séy dálə fála *Dɔ mə Zembî, jɔjɔ mpwóombá iséy wə múúd wəɔηg ηgə jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bég kú nə sâ á jumúg, a bég ηgwúm mə múdá ηgwúd; a bég muud mə də cunal iyéesh yé, a də shimal ísâ, a mpíya nə gúmá, a bég muud mə də mpu ηwa ójón yé, a njúl ná a ji nə ηkul mpu jígguli. ³ Nyə ajáláyé nə bə ηgule məlwəg, kú bə múúd mándá; a yidag bə kú də yâ, kú bə múúd icwoomb. A bég kú cεel *mwaanê. ⁴ A jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd, bwán bə kú nə məbún, bwə ηgə cugə mbií cug í jəla yí. ⁵ Nkí muud mə yidá bə kú mpu sá nə njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd íí, ntədelé nyə é mpu kweemb Dɔ mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Dɔ yé nyə ajáláyé nə bə múúd ηgə ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ηwa nyéméfwó nda gúl məma sâ, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Dɔ ná, nə ndé a mú bwəma nə intúgúlí Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jəlá námə nə bə váál múúd dí ná buud bwə cúgé Dɔ dí wá də lɔ nyə ná jɔ múúd; ntó, nyə abúε bwəma nə mpyóη ná ndé a biil láám bə mə Njwú məjamb dí.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námə mbií ηgwúd wəɔηgú, *jaákwon mə jəlá nə bə nə jɔ fúlú, a nda də lás sâ ηgwúd mimpu mimbá; nyə ajáláyé nə wá lúu məlwəg dí, a nda də sɔ *mwaanê nə məcií

míshád. ⁹ A jəlá nə magulə *ndímba a búgə lâm á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə céel bə jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwə fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumúg íí, a mú ka séy séy jaákwon. ¹¹ Budá* bwə jəla námə nə bə nə jɔ fúlú, nda də ci búúd iciyá í bəwáli bwo milâm yí, bwə mpúg də cunal iyéesh byán, bwə bég ɔ abúgúlág məzhíí mēsh. ¹² Jaákwon mə jəlá nə bə ηgwúm mə múdá ηgwúd, bwán bə kú bwεε bân mílúú, a jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd. ¹³ Bəɔηg bwə sá iséy byán váál í jəlá wá, buud bwə é ηwa bwo nə məjilə. Búgə bwə ηgə *búgula Yésus-Kríst yí í é sá nə bwə dúg lésha nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ηgə cilə wo kálaad éga nə búgə ná mə wál bá zə nūη. ¹⁵ Nji, ηkí mə bá kú leel zə, kálaad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú njəɔnd í jəlá nə muud á njów mə Zembî yí. Njów mə Zembî wəɔηg wə Dɔ mə Zembî á kuwó í ηgə shúgə ηgə baagulə obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ηgə yə sá yí wí məma ndímba ánánî. Kríst nyə á zə byél muud, Nkɛηkɛ Shíshim nyə a lwó ná a ji tátəlí, *wəəngəles bwə á beny nyə, cúndá yé í á má sɔy ílwoη i búúd byēsh dí, ncúlyá buud bwə á má búgula nyə wa shí mishwun, Zembî nyə a bân nyə gwôw, yə nyə gúmá jé.

4

Gwánág ni ibów-bôw i mínjígúlá

¹ Nkɛηkɛ Shíshim ηgə ci ná sáη sáη ná mwów mə aməzhúgúlá dí, bóól búúd bwə bá yíl mílâm ísâ í dúgyá nə búgə yííd, bwə yidá kə sá mágwág nə míshíshim mí məshīgā, kə ηgə bɛ mínjígúlá mí mínjumbúlu. ² Bwə bá kə ηgə cwagəwa bɛ mikaand mí ijɔɔ búúd ɔ kwába bwə bá də shíig bwə nə ndí myá. Buud ɔ mákəη bəɔηg iwushí í á mə nada bwo láméd nda məyígyé múúd nyə a lánd nə ηkwánz ágúgwə* má. ³ Bwə tál búúd mpəndí ná ci muud kú bā; bwə ciləshi búúd

2:13 Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3 **3:11** Tit 2.3 * **3:11** Na ji nə ηkul bə búdá ɔ ójaákwon, jí námə nə ηkul bə ójaákwon ɔ ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bóól bwə ci ná: «Milâm mí á má bimbəla bwo». **4:3** bā: 1Kr 7.1 idəw: Mət 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30

bíl ídâw, í njúl ná Zembî nyə á té byo shú búúd ó abúgúlág bwé mpú óbúbálé wá ná, bwé dúg də byo nə akíba. ⁴ Sâ jêsh Zembî nyə a té yí jí nkí nywa; kú nə tɔɔ sâ í jálá nə myeesh yí; í jii nji né sé dúg yə Zembî akíba shú sâ jêsh sé má ŋwá yí. ⁵ Nacé ná, nə Milású mí Zembî, nə məjəgula í də sá né isâ byêsh í bəg inķəŋķé í isâ.

⁶ Jíggúlíg ómínyəŋə búwô ó abúgúlág isâ íni, ntó nyə e lwó ná wo jí jɔjɔ sóol məsáal mə *Kříst Yésus, bwé á wíil wo nə jɔjɔ íciyá í búgə nə fwámé njíggúlá, wo ŋə námə mpu bə njíggúlá wəŋŋ. ⁷ Dugú ban mbií míkanda ícwúcwúul í búdá í də kənd, mikanda mísé kú bish Zembî myá. Yidagú wá ŋkúl né wo ŋəgə nə cugə cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í də lúlashi nyúul yí bí nə búbaalé mfií bíbiyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí nə mfií məzhií mēsh, ŋkaagə njúl námə ná muud mə cágə cug jəŋŋ yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námə bá cugə mpwogé jəŋŋ cug í ŋgə zə yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sé má jəlá nə magulə gwo sé bēsh. ¹⁰ Ciyá jəŋŋ jí ná, sé ŋə wáduga ŋə gwána nacé sé ŋə bwánd nə búgə ná Zembî á kuwó mə bá lə sâ sé ŋgə sá yí. Zembî á kuwó wəŋŋ wé jí cugye á buud bēsh, bul bə né ndéé obúgula. ¹¹ Isâ wó jəlá nə jígguli búúd wé íni, wo ci nə bwo ná bwé bəg minjíggúlá myəŋŋ.

¹² Muud nyə ajáláyé nə mpyēny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwé ŋwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njənd, yuug celi, nə yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wóós yí, wo ɔ wá lúú dúlə lə micilyá mí Zembî ísəŋgyád. Wo ɔ wá námə lúú dúlə sá ná obúgula bwé bəg nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlə jígguli bwo dī. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ŋkul nə fəg ja *búúd ɔ mícúndá bwé á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwé lúú yí; wo nda bəeg ŋwa yána mə Zembî dəŋŋá nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg lām isâ íniid, wo wá lúú sáal dwô dī, buud bēsh bwé dúgúg nda wó ŋgə bugəban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjíggúlá wó ŋgə jígguli buud myá. Nadagú mínjíggúlá myəŋŋád. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námə búúd bwé ŋgə

gwágulə wo wá.

5

Lásulə nə buud bwé sá iwushí wá

¹ Nkí í wóós né wo lámúsá nə cúmbá muud íí, wo kú ŋkáánd nə nyə, wo ɔ lás nə nyə tâŋ nda shwóóŋŋ. Wo ó də námə lás nə məncwámá tâŋ nda omínyəŋə búwô, ² lás nə ocúmbá budá tâŋ nda onyəŋŋə búwô, məsás tâŋ nda okóól búwô, nə kúlágú í jəlá yí.

Sâ í dúgyá nə mikúsə mí búdá yí

³ Wo ó kweemb míkúsə mí búdá mí cúgə ná nə jígúwé myá. ⁴ Kúsə í ká bə nə bwân nə onta, bwé jəlá nə tééd fwo jíg dúlə cugə nə buud ɔ njów bāŋ nda Zembî má jí ná; bwé mpúg nə wíilulə obyəl bāŋ bwé á wíil bwo yí wúsə mpwálá bwé jəlá nə nyiŋŋ yí. ⁵ Kúsə múdá í mə mpu lúg kú ná nə jígúwé yí í də kənd búgə jêsh wé Zembî. Mbií kúsə wəŋŋ í də jəgula nə Zembî bulú nə mwásə də gwáamb nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋŋ míkúsə mí búdá mí ŋgə ná bə mənywa mə cug myá, bwé mpúg nə bwé teem bə míkúwó, bwé má yə. ⁷ Kalagú míkúsə mí búdá məlábúgá mága shú ná bwé cúgəgú kú nə məjumá. ⁸ Nkí muud mə bə kú kweemb búúd bə, né ndéé buud ɔ njów yé ntəg íí, nyíni múúd mə kílya búgə jé, a mə bə mbúwálú ntə *hááden.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsə múdá sámbá á míkúsə mísəŋ nə jəlá kweemb myá dī, í jí ná kúsə wəŋŋ í bəg nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwôw; í jí námə ná a bəg kúsə í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰ Í jii námə ná a bəg ná nyə a shí də sá jɔjɔ mísóólúgú mí dúgə nyín, a bəg ná nyə á mpu jígguli bwán bə, nyə á də ləg búúd nyédí njów, də gusa búúd ó Zembî məkuú, də kwíind intágúlá-ntəgula í búúd. A bəg ná nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ míkúsə myá məsás; nacé myāŋ, iyéesh byāŋ í də gwúm, bwé mú ŋə yəw sálə sáal mə Zembî, bwé mú bə nə yéesh ná bwé kə mábáád. ¹² Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nacé a mə ntə ŋkál nyə á təl ná á jí fwó yé. ¹³ Bwé də bə cíŋŋgú, bwé mú kú ná nyiŋŋə sá tɔɔ sâ, nji ŋgələ jēla

mínjów minjów; jêlálə wəɔŋgá kú ntâg bæ nji ná bwé cúgé nə sâ má sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé ci icigá-cigə.

¹⁴ Gwé wá jí ná, má yidá jii ná kúsé wí sás yí í kág báád kə byá bwân, baagulə njów bâ mpwogé shú ná buud bwé ngə lumbəli nə sé wá bwé bág kú nə zhií mə cí sá sâ ábúbəw. ¹⁵ Má ci ntó nəcé bóól nkí bulya bwé má bwey wú fwámé zhíid kə bɛ zhíí mə *Sátan.

¹⁶ Nkí ngwól mbúgula á mudá ji nə mikúsə nyədəí njów búud dí, í jii ná a nkényúg mbag á mikúsə myəɔŋgá shú ná í nda nyiŋgə bæ mbag á *Dɔ́ má Zembí. Dɔ́ í nkényúg mbag á myəɔŋg mí kú nə jígáwé myá.

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wâ Dɔ́ yí

¹⁷ Ocúmbá buud bwé ngə mpu kyey nə Dɔ́ wá bwé mpíyá nə gúmá ikóómb íbá, ná ndeé bəɔŋg bwé má wá mányúúl bwiingúle jɔjɔ kéel nə jígúliə óbúgula dí wá. ¹⁸ Kálaad Zembí ngə ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ngə nyaal mpumə ngəle lwáál nywo yí», a nyiŋgə námá ci ná: «Sóól məsáal má jəlá nə bæ nə myəna.»

¹⁹ Nkí bwé zə shwəman ngwól Acúmbá muud á Dɔ́ má Zembí, wo é jisə magulə shwəman jəɔŋgú buud obá nkí ólóól bwé má fwo bwiing mpu ngwú. ²⁰ Bəɔŋg otówe ɔ shwóg bwé sá *sám wá, wo lás nə bwo tām buud; sâ jəɔŋg í é sá ná bóól bwé bəg nə ifwaas.

²¹ Má ngə ci nə wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Kríst dí nə mísh má *wəɔŋgəles Zembí nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ bɛ mínjígúla míni, kú kə nkəómá, kú yag múúd mpwoombá. ²² Wo nda jigəwa bəd múúd məbwé; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémád. Wo ɔ baagulə wóméfwó ná fwɔ-fwɔ. ²³ Wo kú ná də ngul nji məjúwó; dugú námá ngul búbaalé məlwəg nə məcey má də bii wo ija ija mənɪ.

²⁴ Bóól búúd myán mísh mí də búguli buud nda fwo faas, bóólégá bəŋ myán zə də mpúy fwála má fwo cɔ́. ²⁵ Jɔjɔ míssóólégú mí də námá bæ, bóól búúd myán leel nyín.

Nji, míl tɛem bæ nda leel nyín, mí ábúle bwên shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

¹ Obúgula bí məlwaa wá bwé jəlá nə magulə nə omása bəŋ bwé mpíyá nə gúmá jəsh. Ntó nyə e sá ná buud bwé nda *lás nə Zembí bwaasúle mpu, təɔ nə njígúla wúsú.

² Bəɔŋg omása bəŋ bí obúgula wá, bwé nda mpyəny bwo ná jisə omínyəŋə bəŋ. Í yidá jii ná bwé búlug mpu sɛy nə bwo, bwé ngə mpu ná obúgula Zembí mə céel wá bwé wá bwé ngə balan nə məbwé má ísɛy máŋ. Sâ wó jəlá nə jíguli búúd wəni, wo yáag nə bwo ná bwé máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

³ Nkí ngwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nkí ntâg ná a bíd njígúla í dúgyá nə cug í yə Zembí gúmá yí, ⁴ nyāŋ múúd má jág bul nkény nyúul, a má bul námá bæ nə jág. Í mú nyə nda bwas á ná a dúg ngə shuya ózhuyá ó dúle ngə faas bíl íciyá. Jí í də wóós cínəŋg yí? Ngáá nji zhíŋ nə ozhuyá, nə *bwaasúle mpu, nə dúle bɛemb bóól búúd? ⁵ Í də námá bæ buud mítédúgá mí má ləŋgəwo wá, də sɛŋɛsa mákál ná sɛŋɛsa sɛŋɛsa, kú nə məshíné. Nəcé buud mítédúgá mí má ləŋgəwo wá bwé ampúyé ná óbúbálé, bwé má yida dúg ná cug í yə Zembí gúmá yí jisə bwo zhií bwé é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembí gúmá yí í yida námá bæ zhií múúd mə bíl kúm yí, nji í bé ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusəg nə sâ á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə nkul kə nə sâ ja shé má ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé má ká bæ nə idəg nə mikáándá, bímbí dəɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwé də yáag ná bwé cɛel bæ nə kúm wá, bwé də bágulə mányúúl ná məbwəbúlán mə wáábúg bwo, bwé mú biil láábúúd ná ndeé, bwé mú bæ nə iyéesh mimbií mimbií í ntágúla bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byəɔŋg wé í də sá ná muud kweemushi

5:14 1Kr 7.9 **5:17** 1Te 5.12 **5:18** Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 **5:19** Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1
5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 **5:22** 4.14 **6:1** Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 **6:3** 1.3-7 **6:3** 1.10; Gal 1.6-9
6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14 **6:5** Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 **6:6** 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5
6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 **6:8** Mik 30.8-9 * **6:10** Na ji kaaná búúd bwé á də bwey ci fwála mwəw má Pwól dí yí.

nyáméfwó ná ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá ná, «ceelúle *mwaanê wúsə kəplé á mimbii mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwé á wá mənnyúul ceelí jəŋg dí ná, bwé á béégya nə kuú njəənd búgə kə ηgə gwaa cwagəwa; bwé á má təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wεε muud má Zembî, túbúg isá íni. Yidagú sɔ́ ná wo cágəg tútəlí, wo kəndəg lâm wé Zembî, wo bəg nə búgə, nə ceelí, nə jísów nə lám mətəla. ¹² Mpug ná cəgələ cəg búgə jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəŋg shú ná wo búig cəg á kandəgə kandəgə. Cəg jəŋg wé Zembî nyə a jəw wo ná wo zəg ηwa yí. Njúwúlú wəŋg wé wó á bwaagələ zhwoğ buud bwé ηgə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo ηkəl mísh má Zembî dí, nəcé nyə wé ηgə yə isá byêsh cəg. Mə təl námə wo ηkəl nyəŋgú mísh má Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magələ Zembî mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Nkəl nyəŋg nyísə ná wo mpúg baagələ məmpəndí má á yə wo má, wo sá ná wo cágəgí nə mwo kú sá sá májumá, kú fúfug ná ndeé kə wós jwów Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí. ¹⁵ Nəcé, Zembî wé má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wós yí, Zembî muud jí Ajəláci anání yé, Cí í jwú nə micí myêsh yí, Cwámba míl micwámba myêsh mí ηgə gwəpə yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wé jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbií mənkenya mísh má múúd má cúgə nə ηkul jísów yí; muud ηgwúd nə ηgwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugé námə nə ηkul dúg nyə. A ηwág gúmə nə ηkul á kandəgə kandəgə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cəg ga wá, təlúg bwo mpəndí ná ci bwé nda ηkény mənnyúul, bwé nda kə wá búgə jáŋ kúm dəŋg dí, nəcé í bá cəp. Bwé yidag kənd mílám wé Zembî muud ηgə yə sá isá byêsh nə jə lâm yé, nyə wé ηgə sá ná sá ηgəg nə balan nə isá byəŋgú shú mənnywa məsú. ¹⁸ Cúg nə bwo ná bwé dúg sá mənnywa, bwé dúg sá jəpə mísóólúgú mənkund mənkund; bwé dúg sá váál yána í ηgə wú lám dí cwú yí, bwé də bə kwééshá ná bwé də kaaw mábii mən nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə ná dāŋ kúm wé

ηgələ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cəg í ηgə zə yí, kú nə sá í ntəgələ.

Məbádá

²⁰ É yé Timotê, mpug baagələ sá Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbəli nə búgə myáád, wo ə sásúlé námə ŋkwafad ə búúd bwé ηgə jaaw mənnyúul ná búsə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwé á jaaw mənnyúul ntó wá bwé á má ləŋgəwo wú búgəd.

Zembî ké sá bí mpaam.

6:12 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1
6:19 Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

Kálaad ábêê Pwôl nyá á cilə Timotê yé Isá í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú mə Timotê yí

Kálaad ábêê mə Timotê ηgə nyîn ná Pwôl nyə á bə Róma ja nyá á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bə Pwôl ηgə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyá á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zə yə ná (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bə nyə fwámé múúd gwoong á cœlí yé (1.2), yə nyə mæcwûŋ.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê jî nə ndí yí. Nda á bwey mpu nə obwiingye ó Jəjə Lâŋ bwé də jug, də bwəma nə cúwáíí nə, a bándúlá Timotê ná a yímág nyúul ja məkəgələ mə bə yí, a gwána nda fwámé «mwâ zimbî mə Kríst», lwóya íŋkəŋ. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə ná a jíig ncê nə buud bwé də té mbeε ílís-lís nə ozhuyá nə isá í də sá nə buud bwé wúg búgə dí wá. A mú ci nə a bég yuug jé, nyə Pwôl, a də cugə nda mílósú mí Zembî mí ηgə ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ηkəngúlá ηkəngula cé nyáméfwó tál yí, a ηgə lə Zembî muud nyə á ηgə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ηgə lwó nə nyə a mə gwána gwáná á kaambəlélə nə Jəjə Lâŋ nə ndeé kə wóós máshíné mə cug jé (4.7). A ηgə jî ja jêsh ná buud bwé lə kálaad éga wá bwé gwánág gwáná jəŋgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ηgə gwána nə búgə, nə jísów, nə cœlí, nə nadâ.

Məbádá

¹ Mə wá ηgə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jî ná mə bág *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú ná mə bwíingug buud cug nyə á kaag ná a bá yə bwo wá Kríst Yésus yí. ² Má cilə wo Timotê mwân waam mə búl cœl yé. Zembî Sónŋgú bá Cwámaba wúsú Kríst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág

wo cey lámád, bwé ó sá námə ná wo cágəg mpwogé.

Pwôl ηgə yə Zembî akíba

³ Mə ηgə yə Zembî ódá bwé á də yə gúmə yé akíba. Nyə námə wé mə ηgə yə gúmə mitádúgá myâ lâm mí njúl mə fúbán yé. Má də wá wo mádí məjəgula dí ja jêsh, tə ibulú tə mimwásá. ⁴ Mə ηgə bul tédugá yé dwô, mə ka ηgə bul jî ná shwá dúgyág mə búlug bə nə məshusug. ⁵ Mə ηgə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəŋ, búgə ηgwúd nə ηgwúd mpáámbe gwô Loyís bá nyəŋgú woó Enís bwé á bə nə ndí yí. Mə ηgə mpu bábálé ná búgə jəŋg námə wé wó jî nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwé wé mə bándúlá wo ná: ηgagú nə gwíing sâ Zembî nyə á yə wo ja má á bəd wo məbwé yí. ⁷ Nəcə *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cúgə shíshim ífwaas; í yidá bə shíshim í də sá nə muud búlug bə nə ηkul, nə cœlí, a də jwú nə lâm yé yí. ⁸ Ntó mə ké nə wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ηgələ bwiing lâŋ mə Cwámaba íshé tām buud, wo nda námə gwág mə shwôn nda mə jí mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námə nda mə shú Jəjə Kéel, shwá ηgə *búgula ηkul mə Zembî. ⁹ Nəcə nyə wé nyə á cug shé, a jêw shé ná shé bág buud bé; nyə a shígé jêw shé ntó ná shé á fwo sá jəjə mísóólúgú, í á bə nji nəcé nyáméfwó nyə á ηwa cigúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cœlə shé mpaam nyəŋg kwon mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A mə ka lwó shé mpaam nyəŋgú ja gaád nə zálə cugye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wé nyə a mə zə caam ηkul shwiy í á də bə nə ndí yí, a zə nə Jəjə Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shîn yí.

¹¹ Jəjə Kéel dəŋg wá Zembî nyə á tál mə ná mə ηgəg nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhíí mə jígúlí búúd. ¹² Gwé wé mə ηgə jísow minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcé mε mə mpú múúd mə á mə búgula yé; mə mpú bábálé ná a jî nə ηkul mpu baagulə sâ jêsh mə yə nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ηwa gwo jwôw á məzhúgúlá.

1:1 1Tm 2.7 1:2 Timotê: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17 1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5 1:5 Mís 16.1 1:6 bəd wo məbwé: 1Tm 4.14; 5.22 1:7 Rom 8.15 1:8 2.9; Rom 1.16 1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5 1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwiy ... cug jí kú bá bwele shîn yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 1:11 1Tm 2.7 1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20

¹³ Iciyá yâ obúbálé wó á lág nã mã yí, ñwag byo tâñ yuug, ñwag byo nã búgá nã cœlí í ñgá zhu wé Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagula gwo nã kwíindyá má Ñkêñkê Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azî bêsh bwé á má myaas mã, tœm bæ Fizhêl bá Erãmozhên. ¹⁶ Cwãmba gwágúg njów búúd má Onezifôr cey lámúd. Nãcé nywáá nyã á ðã wá mã ñkul nyúúlád, kú gwág mã shwôn ná mã jì mímbwugud. ¹⁷ Nyã á yida ñgã sý mã nã zény ja nyã á wóós Róma yí, a mú kwey mã. ¹⁸ Cwãmba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyã cey lámúd jwów á mæzhúgúlã. Wo ntâg wé má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyã á kwíínd mã Ifêz yí.

2

Pwôl ñgã cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kríst Yésus í lúlushig wo! ² Sâ jêsh wó á gwág má á jíguli zhwo gowúshined bwé njúl yí, kalagú gwo, yã búúd wó má dág ná bí abúgúlág wá, bãñ bwé bág nã ñkul mã jígúlí bóólúgá búúd. ³ Jísówúg ðwó kow lú mínjugú tâñ nda fwámé zimbî mã Kríst Yésus. ⁴ Muud ñgã sêy séy ízimbî yé, ja á cœel ná mása yé gwágúg nyã nywa yí, nyã ádé na nyíngã kænd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwé ðã bwééd ñgwiimbe igwiimbî *tûm gúmá ñji ja á ntó nda mácéxé má ígwiimbî mã cí ná. ⁶ Mbeyẽ mæmpæg nyã á wáduga yé, nyã wé má jálá nã fwo tééd mwáágulã mpúmá. ⁷ Faasúg ísã má ñgã cí yí, Cwãmba nyã e sã ná wo wãmbúlág byêsh.

⁸ Wo ɔ tãdúgá Yésus-Kríst nyã á byêl mp-won buud má *Dávid dí, nyã á gwûm yé. Jójó Kéel má ñgã bwiíng wé ñi. ⁹ Mã jì mímbwug dí nda zhilãngaané nãcé mã ñgãlã bwiíng Milású mí Zembî myœng. Ñji, mã tœm bæ mímbwug dí, muud cugé nã ñkul wóólã Milású mí Zembî mæñkãda. ¹⁰ Gwá wé í sã ná mã ñgág nã jísow ísã byêsh, shú ná buud Zembî nyã a féesh wá bwé bílg cug Yésus nyã á zã nã ndí yí, bwé ka bá bæ nã milwané mí ábúle bwelã shîn yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná: Ñkí shénõñ Yésus shé á yã,

shénõñ má bá námá nyíngã cugã.

¹² Shé má ká yím mányúúl, shénõñ ka bá jwú.

Shé má ká kílya nyã, a bá námá kílya shé.

¹³ Shé má ká bæ kú sã sã á cí yí, nywáá bæ námá ñji abúgúlág, nãcé a cugé nã ñkul kílya nyáméfwó.

Wo ñgã sêy mísh má Zembî dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísã íni. Yímbúlíg bwo mísh má Zembî dí ná bwé bág kú ðã bæ ðãlã bigas íciyá ná ndéé mbigas kã nyẽ ózhuyã. Sã jœng í akwííndé tœ sã, í yida kweemushi búúd bwé gwágulã wá. ¹⁵ Wáág ñkúl ná wo dág nyín mísh má Zembî dí ná wo má ntõ mækugulã, wo jì sóol mæsáal cugé nã sã shwôn yé, sóol mæsáal ñgã bwiíng búbalé má Zembî mbií í jéla yé. ¹⁶ Wo nda ðã kænd málwê mbéé zhizhe mikaand mí ñgã lúmbuli nã búgá myáád. Buud bwé ðã lãs mbií mikaand myœng wá bwé bá ñgã kã ñji shwóg-shwóg nã Zembî. ¹⁷ Iciyá byãñ í bá ðã ðã búúd nda fãñ ñkwaambá í ðã ðã múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wœng. ¹⁸ Bwé ñgã jaaw buud ná gwúmúshilã sã ñgã cí ná Zembî mã bá gwúmushi búúd yí í á má bwey bæ. Ja bá ñgã cí ntó yí, bwé má shwáda wú óbúbáléd kã koogá, bwé ñgã sã ná bóól búúd búgá í shwágúság.

¹⁹ Ñji, tœ jí tœ jí, lal-lal lámuga Zembî nyã lâm yí, jáá jí ná námá ná shîm; Zembî nyã á cilã cínœng lámuga jœng dí ná: «Cwãmba mã mpú búúd bí búúd bé wá», a nyíngã námá cilã ná: «Muud yêsh má ðã kãmb Cwãmba yé má jéla nã béégya nã olííngã».

²⁰ Njów má fwámé múúd í ádé bæ ñji nã ishúyá bwé á lúlã nã or ñkí ntâg kwóógú bwé ðã lúlã *mwaanê nã ndí yí; í ðã námá bæ nã byœng ísã bwé á caag nã ilí yí, nã byœng bwé á mẽ nã yagá yí. Bíl bíse byœng bwé ðã balan nã ndí máfwála mã gúmá dí yí; bílúgá, bwé ðã balan nã ndí ja í cugé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mã myáás bów-bôw mínjígúlã mã ámã ñgã cí míni yé, nyã é bæ shúyá gúmá. Muud wœngú nyã é bæ ñkêñkê

1:15 4.16 **1:16** Onezifôr: 4.19 **2:2** 1Tm 1.10; 4.14 Flp 1.12-14 **2:10** Rom 5.2; Kol 1.24 **2:11** Rom 6.8 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9 **2:15** 1Tm 1.10 **2:16** 1Tm 1.4 Rom 9.21 **2:21** 3.17

2:5 4.7-8 **2:8** Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 **2:9** 1.8; Ifz 3.1; **2:12** Mat 10.32-33; Rom 5.17 **2:13** Rom 3.3-4 **2:14** **2:17** Imene: 1Tm 1.20 **2:19** Ilñ 16.5; Yuá 10.14 **2:20**

múúd, a bæ næ mfií shú má Zembî muud njów, a bæ kwéésha ná búsa næ nkul balan næ nyə shú wúl jəjə sóólúgú wêsh.

²² Túbág íyéesh í ngé bul julə mäsás næ mæncwámá yí; wo yida sọ ná wo cügəg cug á tətəlí, cug búgá, cug ceełí, cug á ná shee. Binŋ buud bwé ngé jŋw Cwám̄ba næ milám fúbán wá, bi cügəg gwo næ lâm wêsh. ²³ Dugú ban sɛŋsálə búúd bwé d̄u sɛŋusa mákəl kú næ wúmbulé nda mikás yí. Nəcə sɛŋsálə mákəl wəŋgú í ábweyé næ d̄u shúgula ózhuyâ. ²⁴ Í njúl ná sóol mäsáal mə Cwám̄ba nyə ajəláyé næ d̄u bæ næ ozhuyâ, á jəlá næ yidá bæ næ osusa næ muud yêsh, a d̄u mpu jíguli búúd, a d̄u bæ næ jilálə lâm. ²⁵ A jəlá næ d̄u sá ná, bəŋg bwé sá nyə oŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shee, a ngé bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwé céndúg mítédúgá ná ndeé bwé zə mpu óbúbálé, ²⁶ bwé mú nyingə bii fwámé mítédúgá ná ndeé bwé mú cugya wú nkwaan̄g mə Njwũ məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwé dág gwág nji næ nyə yí.

3

Bów-bôw isâ í bá s̄y mwów mâ məzhúgúlâ d̄i

¹ Mpug ná mwów mâ məzhúgúlâ d̄i, mósól məfwála mə bá bæ nkí lal cug. ² Nəcə buud bwé bá bæ næ íb̄í, bwé bul ceeł *mwaanê. Bwé bá bæ næ bəgəwa, bwé d̄u nkēny mányúul, d̄u *lás næ Zembî bwaasúlə mpu, sá obyəl bāŋ məlwə, nda d̄u lə mánywa, kú gwəp̄ Zembî. ³ Bwé bá bæ næ nkéd, bwé ábúle d̄u magulə juu búúd, bwé bá d̄u sá íkúdgú, d̄u sá ísâ næ jwuŋ, d̄u bæ næ mənyaan, kú ceeł mánywa. ⁴ Bwé bá d̄u bæ ngwól kusha ngwól, ngwól kusha ngwól, bwé bá bæ nda bwé cúgé næ milúu, d̄u jág nkēny mányúul, bwé bá ceeł məshweesh mə cug ntə Zembî. ⁵ Bwé bá d̄u nyín nda buud bwé ngé gwəp̄ Zembî wá, nji bwé nda mpu nkúl mə Zembî í d̄u cénd búúd yí. Wo ə bá d̄u tŋw búúd bəŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bəŋg bwé d̄u kyey næ minjígúlá myāŋ mínjów minjów; budá bwé ngé wáduga næ kúdá lú *misám, íyéesh mimbii mimbii í ngé kə næ bwo cə kə næ bwo cə wá, bwé d̄u biil mínjígúlá myəŋg dí, nda óshú bwé d̄u biil nkwaan̄g dí ná. ⁷ Búsə nji bwé ó d̄u nwa mínjígúlá, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námə nda Zhanés bá Zhambres bwé á lúmbuli næ Moyíz ná, ntó námə wə óyíguli bəŋg bwé ngé lúmbuli næ óbúbálé yé. Mítédúgá mí mú bwo oncúg-nculē mílúúd, jāŋ búgá í á mə yə íyíy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgú wāŋ í ábúle bugəban, nəcə buud bēsh bwé é mpu ná bāŋ bwé ngə cugə íwushí d̄i námə nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isâ wó á jíg məd̄i yí

¹⁰ Wəe gwó kóómb d̄i, wo á bə minjígúlá myām, wo nwa kuú njəond wām, wo mpu íyug mə ngé yigula yí, næ búgá jām, næ cug mə ngé cugə kú næ milámusa yí, næ ceełí jām, næ zény mə jí næ ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwé á wáamb mə næ cúwálí ná, wo mpú bímbí jugúlə mə á jug Antyósh næ Ikóniyum næ Lístrə yí. Byáyé ífamuga mə áshígé jisəw yí? Nji, isâ íni byēsh í á tēem ngə wáamb mə, Cwám̄ba nyə á ngə sá ná mə fáámug. ¹² Mpug ná buud bēsh bwé céel cugə cug í yə Zembî gúmə kwon̄ mə Yésus-Kríst wá bwé bá bwəma næ cúwálí. ¹³ Nji, bəŋg bí mímbəwəlú wá næ bəŋg wā məshigá bwé bá yida ngə jág bul sá məbōw, bwé ngé yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwé ngé námə yílow.

¹⁴ Wəe gwó kóómb d̄i, nadagú næ isâ wó á jíg wo magulə næ lâm wō yí; wo mpú ntāg buud wó á jíg isâ byəŋg bwédí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myəŋg mí næ nkul sá ná muud bəg næ fug shú cug búúd bwé ngé bii næ búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembî wə nyə a lwó buud cilyá wēsh bwé á cilə yí; ntó, cilyá wēsh wúsə næ mfií shú jígúlílə búúd óbúbálé, næ bágúlálə íwushí, næ ságúlə yíl búúd íwushí d̄i, næ jígúlílə búúd cug

2:22 1Tm 6.11 2:23 2.16 2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8 2:25 1Tm 2.4 3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18
 3:2 Gal 5.19-21 3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16 3:6 Tit 1.11 3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5
 3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 3:11 Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúlə mə á jug: Sôm 34.20; 2Kr 11.23-29 3:12 Mat 16.24;
 Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 3:14 2.2; 1Tm 1.10 3:15 Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 3:17 2.21

á tútəlí, ¹⁷ shú ná muud má Zembî bág nə ɲkul kwag sâ jêsh, sá nda fúfə nyə shú sále sóólúgú wêsh wí ɲkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jəjə Kéel

¹ Mə ɲgə lás nə wo mísh má Zembî bá Yésus-Kríst dî. Mə lás nə wo, námə nda *Kríst Yésus mə bá nyíngə zə ná, námə nda á bá zə sám̄b búúd milésú təə mímbimbə təə mikuwó ná, námə nda á bá zə təl íjwúga byé ná. ² Mə lás nə wo ná, cúndág Ciyá má Zembî, báásúlág təə fwála í jəla, təə í ajéláyé; dugú lwó búúd iwushí byán, dugú jum, də cwíny; ísâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jíngúlílə. ³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwé ábúle ná də cəel gwág fwámé ɲjígúla. Bwé bá yidá də bə íyéesh byán, də seɲgya nə oyíguli bwé də jaaw bwo ísâ í də lugə bwo málwád yí. ⁴ Bwé ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwé bá yida də gwágulə míkaaná. ⁵ Nji wɛɛ dugú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ɔ jísów micún, wo ɔ wá nyúúl bwíingúalə Jəjə Lánúđ, sá ísəy byô mbií í jəla yí.

⁶ Mɛɛ mú nda cúdu bwé zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú ɲjəond dām í má wós. ⁷ Mə á má gwána jəjə gwáná, mə má casulə kúlé má á ɲgə ju yí, mə a má baagulə búgá. ⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ɲkwəmsá, tím gúmá í lwó ná Zembî má ci ná mə jí tútəlí yí. Cwám̄ba, muud jí sémbye milésú atútəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəɲg jwəw dəɲgúđ; nyə abúle yə nji mə, a bá námə yə bəɲg bēsh bwé ɲgə cəel ná a nyíngəg zə wá.

Isâ í lám

⁹ Wáág ɲkúl ná wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcé a jág bul cəel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ɔ ɲwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísəyúđ. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mə káándá yəɲ má á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ɔ bá námə zə nə okálad,

bul bə ná ndéé bəɲg bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambá nyə á bul sá mə məbəw. Cwám̄ba mə bá yə nyə myəna myā misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ɔ də námə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mə a shígé bə nə muud mə kwíind mə, buud bēsh bwé á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bəw sóólúgú wán wəɲgúđ. ¹⁷ Nji, Cwám̄ba nyə a shí kwíind mə, nyə á ləlushi mə mbií á ná mə á bwíing kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə májə má zh-wambánkwuɲ dî. ¹⁸ Cwám̄ba nyə e bá námə də yíl mə bíl ísâ í mábəw byēsh dí, a mú bá sá ná mə kág nyí Faan dé á gwówúđ kú shwúg jús kú bwíim bəɲgú. A bág nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbádá

¹⁹ Wo ɔ bədá mə Priska bá Akilas nə ɲjów búúd má Onezifôr. ²⁰ Erást nyə a lúg Kərənt, mə a lúgə Trofím Milêt a ɲgə bwás. ²¹ Wáág ɲkúl ná wo zəg ɲkwán nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwáəng bēsh bwé ɲgə báda wo. ²² Cwám̄ba jíg nə *shíshim wô! Zembî kə sá bí mpaam.

4:1 Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 4:2 Mis 20.20, 31; Tit 1.13 4:3 1Tm 1.10; 4.1 4:4 1Tm 1.4 4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 4:7 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 4:10 Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 4:11 Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 4:12 Tishik: Kol 4.7-8 4:13 Mis 20.6 4:14 Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 4:16 1.15 4:17 Dan 6.21; Sôm 22.22; Mis 1.8; 23.11 4:18 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 4:19 Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17 4:20 Erást: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 4:22 Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə Títus yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bæ váál krísten á né nyə a shíge bæ kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá nkambulə mpédúgá Pwôl bənêñ nə obúgala wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bæ nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kərênt yí; í á bæ Pwôl mé tál ná a ngég nə fála ngə kwambulə isâ yâ Dɔ á nŭñ nkwaamá nyəngé dí (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug lə kálaad ná námé mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bæ nə ndí shú né bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ yí (1.5-16). Lúú ábèê wúsə məcwŭñ á ngé cwŭny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúđ nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ dí yí: nə icwúcwúúl í búđŭm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwŭny míngwəəl wá), nə məncwámá, nə məlwaá (2.1-15). Lúú áléel í nyiŭgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə né shəe ngə kwanz mbéégí mánkəómú yí (3.1-11), né ndeé, a mú kə shínal kálaad nə məcwŭñ nə məbáđá (3.12-15).

Oləye ɔ kálaad éga búsa nə nkul leel gwág né Pwôl nyə anğə nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isâ á ngé lás cínəng yí bísa isâ í dúgyá nə Dɔ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ shwóg, nə kuú njəond obúgala bēsh.

Məbáđá

¹ Mə Pwôl, mə jì lwaá mə Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst né mə nkényúg mbag á sálə né miféeshá mí búúđ myé mí bəg nə búgə. Mə jì ná mə sáág ná buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud mə kənd lám wə Zembî wá. ² Í bəg ntó shú né bwé ngég nə bwánd nə búgə né bwé bá cugə cug á

kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəngú shí nə gwów í nda fwo bæ. Zembî nyə ádé bwelə bwiing ijə. ³ Ja dññ fwála í á wóos yí, nyə a sá ná buud bwé mpúg nkəagə nyə á kaag nyəngú. Lññ wəng wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy né mə ngég nə bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwán waamə kóomb á búgə sə bēsh ngə *búgula yí. Zembî Sónğú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ɔ sá wo mpaam, bwé ɔ sá námé né wo cugə nə mətəla.

Titus mə jəlá nə táág isâ yâ Zembî Kərênt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nŭñ Kərênt yí, í á bæ shú né wo shínúg táág isâ byēsh, wo təl ócúmbá buud ɔ *Dɔ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci né wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bæ múúd ngə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bæ ngwŭm mə mudá ngwŭd. Bwán bə bwé jəlá nə bæ obúgala, bwé nda bwelə bæ nə njagə né bwé ngə bæ nə intíwáí, nkí ntəg né bí nə məbún. ⁷ Í ka jì ná tówe shwóg mə də fála Dɔ yé bəg kú nə sá á jumúg, nəcé a jì tówe shwóg mə Zembî. Nyə ajəlayé nə bæ mbií múúd í də téduga né nyəmfwó jì nə nkul sá sá jēsh yí, kú bæ mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bæ ngule məlwəg, kú bæ múúd icwoomb, a nda də sɔ *mwaanə nə məcíí míshúđ. ⁸ A bəg muud mə də mpu ņwa ójón yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaá, a də cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sɔ nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a də mpu jwú nə lám. ⁹ A jəlá nə bæ múúd mə wá lám njíngúla ábúgáləg sə ngə jínguli yíđ. Ntó, nyə é bæ nə nkul mə bándələ búúđ né bwé bəg fwámé njíngúla, a lwó búúđ ɔ ónkwaad iwushí byəñ.

Bəw-bəw mínjúgúla mí jəlá nə shŭn

¹⁰ Mə mpú né zhwoğ obúgala bí nə məlwə; í bul bæ né ndeé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé də sá mikaand kú nə wúbulé, də shiig buud nə myo. ¹¹ Í jì ná wo júwaləg bwo mimpu, nəcé bwé ngə təl minjów mí búúđ oncindí né shwuu nə ngələ jínguli bwo isâ bí kú jəla yí; bwé ngə jínguli isâ byəngú nji shú né bwé bəg nə myána bəw-bəw zhí jəngúđ. ¹² Wúl mbyágá á Kərênt í á

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7 1:2 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18 1:3 3.4; fwála í á wóos: 1Tm 2.6 1:4 Titus: 2Kr 2.13; mwán waamə: 1Tm 1.2 1:5 Mis 14.23 1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 1:9 2.1; 1Tm 1.10 1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7
1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6

da cúndə micúndá yí í á cí ná: «Buud ɔ Kərêt búsə ja jêsh nji bwiingúlə ijɔ́, nji gwɔ́ɔ́-gwɔ́ɔ́ mílám nda onkweny, milulám da téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyə á ci jɔ́ɔ́ngú jí búbálé. Né ndeé, nkáándúg nə bwo fwámé nkáándúlə, bwá bág nə fwámé búgó, ¹⁴ bwá nda kənd mílám mbeé míkanda mí Oyúden dí, bwá nda bɛ́ mácɛ́é mə búúd bwá ngó ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwɔ́-fwɔ́ wá, isá byêsh bí námə bwo ná fwɔ́-fwɔ́; nji, shú bɔ́ɔ́ng bí nə nyéé wá, bwá ngə ban ná bwá abúgúláyé wá, kú nə tɔ́ sá jí bwo ná fwɔ́-fwɔ́, fɛ́g nyán nyí nyéé nə nyéé, lám wán nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwá ngə cí ná bwá mpú Zembí, nji isá bwá ngó sá yí í njúl sá shús. Bwá cúg é á cɛ́elúg, bí nə məbún, bwá cúg é nə nkul bwɛ́lɛ sá sá ányunywaá.

2

Minjígúlá shú ócwámbá buud

¹ Wɛɛ jaawúg búúd nji sá í ngó bwəma nə fwámé njígúlá yí. ² Cíg nə ocwámbá buud ná bwá dúg cunal íyéesh byán, bwá jəlá nə mpíya nə gúmá, cugə cug íkəŋ, bwá jəlá nə bə nə lal-lal búgə nə məma cɛ́lí, nə fwámé jísów. ³ Cíg nə ocwámbá budá ná bwá cúgəg námə mbií cug Zembí mə gwág nywa yí, bwá nda da cí búúd iciyá í bɛ́wúlí bwo mílám yí, bwá nda bə málwaá mə málwəg. Cíg nə bwo ná bwá dúg bə nə jɔ́ɔ́ məcwún, ⁴ shú ná bwá jígúlig mingwəol mbií bwá jəlá nə cɛ́l ógwúm bán nə bwán yí, ⁵ nə mbií bwá cúgəg cug íkəŋ yí, bwá baagulə mánnyúl nji shú ógwúm bán, kənd mílám ísɛ́y yá mínjów myánúđ, bə nə jɔ́ məfúlú yí. Bwá ɔ́ jígúli ngwəol wəsh mbií á jəlá nə magulə íjwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwá nda *lás nə Mílésú mí Zembí bwaasálə mpu.

Minjígúlá shú ngwíinzhá

⁶ Yáágúg nə mənɔ́wəmə ná mə cúgəg cug íkəŋ məzhí məsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá ná bwá ngwág yuug mísóólúgú mí ányunywaá wódí, wo da bə tətəlí ja wó jígúli bwo yí, wo nwa mínjígúlá myô nə məjilə. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bág kú nə mədana, í

bág iciyá búúd bwá cúg é nə nkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwá ngó lúmbəli nə sá wá bwá bág kú nə zhíí ná bwá mpyaam sá, bwá yidá bə nə shwón.

⁹ Yáágúg nə məlwaa nə mə maguləg íjwúga í ómása bán məzhí məsh, bwá sáág nə ómása bán bwá gwágúg bwo nywa; bwá nda da fadulə íciyá nə ómása bán. ¹⁰ Bwá nda da júwo ómása bán isá; bwá yidag bə bwo buud ɔ́ abúgúlág ija byêsh. Ntó nyə e sá ná, njígúlá sá ngó jígúli shú mə Cugye wúsú Zembí yí, buud bwá ngwág wə nə gúmá.

Zembí nyə a mə lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembí nyə á mə lwóya mpaam nyé í ngó yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyɔ́ɔ́ngú í ngə jígúli sá ná sá bánug cug á kú bish Zembí, sá ban íyéesh yá cug ga; ntó sá mú cugə cug íkəŋ wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lám wá Zembí. ¹³ Sá mə jəlá nə cugə ntó té sá ngó bwánd jɔ́ɔ́ jwôw mə Cwamba nə búg yí. Nəcé jwôw dɔ́ɔ́ngú, Zembí wúsú ánání, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mílwanə myé. ¹⁴ Nyə a yána nyəmɛ́fwó shú dúsú, zə yíl sá mánnyámá mə cug sá á ngə cugə kú bish mácɛ́ɛ yííd, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é da bə nkəwəməsá ja jêsh ná í sá jɔ́ɔ́ mísóólúgú yí.

¹⁵ Sá wó jəlá nə jaaw búúd wáni. Dugú cwíny búúd, da nkáánd nə bwo nə mpəl gwó jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okrísten cug ágúgwáan ján

¹ Báásúlég óbúgula bəsh ná bwá nda da sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ́ shwóg, bwá máguləg íjwúga byán, bwá da bə nkəwəməsá ná bwá sá sá jêsh jí nkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá dúg sásulə ózhuyá, da bə nə yéesh nkəwəmbulə, da bul cugə nə muud yêsh ná sheɛ. ³ Shé mpúgá nə shé á fwo námə da bə kú nə fɛ́g, nji mingáádə, ngə bɛ́ bów-bów məzhí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbii mimbii í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə

1:13 2Tm 4.2 **1:14** 3.9; 1Tm 1.14 **1:15** 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 **1:16** 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 **2:1** Ifz 5.21-6.9; **2:1** 1Tm 1.10 **2:2** 1Kr 13.13 **2:3** 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 **2:5** Ifz 5.22-24 **2:6** 1Yn 2.14 **2:7** 1Tm 4.12; Flp 3.17 **2:8** 1Pr 2.15 **2:9** 1Tm 6.1-2 **2:10** 3.4 **2:12** Ifz 1.4; 1Yn 2.16 **2:13** 1Kr 1.7; 1Te 1.10 **2:14** 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 **3:1** Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tít 3.6

iwímbúg, nda bæ sâ múúd jí nà ñkul cɛel yí, shé á ñgə mpiiya shémé nà shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lám jé nà cɛelí jé á ñgə cɛel buud bēsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bæ nəcɛ sá sálə mísóólúgú myâ tútəlí, ñji nəcɛ nyə á gwág sá cɛy lámúd. Nyə á cug sá nà ñgusa nyə á gusa sá yí, nà séy Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim nyə á sêy yí. Nəcɛ ñgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəɔɔɔg nyúúlád mən̄kund mən̄kund kwon̄ má Cugye wúsú Yésus-Kríst. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ñgə bwánd nà búgə ná sá má bá bii yí, nəcɛ a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ɔ búúd.

Məcwûŋ

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Má ka jii ná wo lásúg gwo nà ñkán̄, buud bwə ñgə *búgula Zembî wá bwə mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó jí jə sâ, í njúl nà mfíí shú búúd bēsh. ⁹ Nji, wo ɔ dɛ kwanz mbɛɛ sɛ̀ɛ̀sálə mákál, nà lɔlə mábyél ná lɔ lɔ kú nà məshíné*, nà ozhuyâ, nà icigə-cigə buud bwə dɛ ñgə ci shú máccɛɛ má Moyíz yí. Isâ íni byēsh í cúgə nà mfíí, bí sə ocwûd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mən̄kɔɔmá yé, wo ɔ ñkáánd nà nyə ja áshúshwóógú, wo ñkáánd ja ábɛɛ; ñkí a ká shwóg í, bí béégya sámbá nà nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəɔɔg má ñwa bów-bów zhíí, sálə á ñgə sá *misám ni, a ñgə gwílya nyəməfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ñgwól á bwo mə wós nûŋ, wo ɔ bá lɛel zə kwey mə Nikopolis, nəcɛ cínəŋg wə má má cɛɛlə ná mə ká cín̄guli ñkwân yé. ¹³ Wo ɔ sɔ ná sâ í bág kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé, bá Apolos njəɔnd bwə é sá yíid. ¹⁴ Í jii námə ná omínyəŋhú búsú bwə jígúg dúlə shimal sá jəjə mísóólúgú, dɛ ju míkúlé mí wós məshígá myá shú ná bwə bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh sən̄ŋ búsə wa wá bwə ñgə bádá wo. Wo ɔ bádá óshwə búsú sən̄ŋ sá bí nà búgə ñgwûd wá.

Zembî ká sá bí bēsh mpaam.

3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 * **3:9** Oyúden bwə á dɛ baagulə məbyél mán̄ micilyá, dɛ lɔ micilyá myəɔɔg mísəɔn, sá jəɔŋg wə Pwól ñgə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17
3:12 Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyé á cilə Falmôñ yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Falmôñ yí

Falmôñ nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cënd kuú njəond búgula Yésus, je bæ Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bæ shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námá zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ηwa cígúlá ná a nyiñg kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəñg kálaad éga, ná a lógúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Falmôñ nə buud bənáñ bwə ηgə ji wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zəny Falmôñ jí nə ndí yí (4-7). Ná ndéé, a mú ka jaaw sâ á ηgə jii ná Falmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábádá má məshíné dî, Pwôl ηgə cwééd zhwoog buud á ηgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jí nə ηkul bæ ná Onezîm wə nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəñg á Kolósia, nə yé mə Falmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Falmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ηwa shwə yé Falmôñ nə mətag: kú yímbúli nyə nə təə sâ, kú yə nyə ηkúmba wáda, a ηgə mpu ná Falmôñ jí nə ηkul ban sâ á ηgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó ná, cēlí Krîst nyə á cēl sá yí, í ηgə fēen sá məñkenya ηgə kwambulə wónḡó mpádúgá sá buud.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcé ηgələ sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááñg Timoté sá ηgə cilə wo, abábə wúsú Falmôñ, wo muud ηgə námá béduga nə sá ηgələ sēy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááñg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoñg wúsú ηgələ lúmbuli dəəmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də sēñgya Falmôñ dí njów yí. ³ Sónḡú wúsú Zembî bá Cwám̄ba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá ná bí cúgəg ná shēē.

Falmôñ nyə á bæ nə fwámé cēlí nə fwámé búgə

⁴ Mə də yə Zembî waamá akíba ja jēsh mə tédúgá wo mádí mójəgula dí yí. ⁵ Mə də yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ηgə kə shwóg nə búgúlálə Cwám̄ba Yésus, wo ηgə námá lwó ná wó cēl búúd bēsh Zembî nyə a mə fēēsh wá. ⁶ Mə ηgə jəgula nə Zembî ná búgə í ηgə sēñg shwə yí í wúmáḡ, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaañg, mə ámə bul bæ nə məshusəg, nyúul bul bæ mə nə ηkul nə dúgúlə nda cēlí gwó í mə ləushi okrîsten mənyúul ná.

Falmôñ nyiñgəg ηwa Onezîm

⁸ Ná ndéé, mə jí nə zhií kwonə mə *Krîst dí ná mə yímbúlig wo ná wo sáág gúl sâ. ⁹ Nji, tēem bæ ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé cēlí Zembî ηgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd hí, mə njúl nyiñgə bæ mímbwug dí ja gaád nəcé mə ηgələ sēy nə Krîst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cəg krîsten dí mə njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyə a shigé fwo də bæ wo nə mfíi ja bíná bí á fwó də cəgə yí; jaá ga dî, a músə shwə bēsh nə mfíi.

¹² Mə nyiñgəg nyə ná a nyiñgəg zə wódí, a ηgə zə tññ nda gúl kúl nyúul jām. ¹³ Mə ámə nywá yidá jii ná a jíḡ wa mádí koogú té mə jí mímbwug dí nəcé Jɔ́ɔ́ Kéel yí, a ηgəg nə sēy nə mə jilá gwó dî. ¹⁴ Nji, mə shigé cēl ná mə sá gúl sâ shwə nda fwo bæ cún; mə acéélé ná wo sáág mənywa yímbúlid, í jii ná wo sáág nə jɔ́ɔ́ lám. ¹⁵ Jí nə ηkul bæ ná Onezîm nyə a béegya nə wo búbaalé fwála shú ná wo nyiñgəg ləg nyə kandəgə kandəgə. ¹⁶ Nyə ányñgəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntɔ́ lwaá, nyə é bæ wo *mínyəñhú wó búl cēl yé. A mə bæ mə abábə, nyə é nyiñgə bul bæ shú dwó dî; nəcé, a jí fwo bæ múúd woó, a mə nyiñgə bæ krîsten nda wo.

¹⁷ Gwə wə mə céel ci ná, ηkí wo mpú ná mə jí wo shwə, ηwáág Onezîm nda wó jí nə ηkul ηwa mə ná. ¹⁸ Nkí nyə á byaagula nə wo, ηkí ntāg ná a jí nə wo mpwálá, ləg ná mə wə mbíd wo nywo. ¹⁹ Mə Pwôl mə ηgə cilə nə mbwə wām ná mə bá jəna wo mpwálá

1:1 Timoté: 1Kr 4.17 1:2 Rom 16.5 Arship: Kol 4.17 1:4 Rom 1.8 1:5 1Te 3.6 1:6 Flp 1.9; Kol 1.9-10
1:7 Rom 12.10; 2Kr 7.4; Heb 13.1 1:8 1Tm 6.1-2 1:9 mímbwug 1; Ifz 3.1 1:10 Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm 1.2
1:13 Flp 2.30 1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2 1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2 1:19 1Kr 16.21

nyɔɔŋg; mə abúlé cɛɛl nyiŋgə jaaw wo ná cug gwô jì námé wo mpwélá wó mbíd mə yí.
²⁰ Nə ndɛɛ mwaanŋ, ság mə kwíindyá mə ŋgə jì wo nì jíná mə Cwám̄ba d̄i; námé nda shwé bí ókr̄isten ná, səlɔg mə lâm shí.

²¹ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgə ná wo é sá sâ mə ŋgə j̄i ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə isâ c̄j̄ j̄ini. ²² Mə j̄i námé ná wo kwám̄bəlɔg mə bwágá, mə ŋgə dúg ná shé wál bá zə nyiŋgə dúgyá, məjəgula mún mə ŋgə gwíig.

Məbáda

²³ Ipafras muud sá jì mímbwug d̄i nəcé ŋgələ s̄ey nə *Kr̄ist Yésus yé ŋgə b̄ada wo.
²⁴ Buud ó gwoonŋ ís̄ey b̄am Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwé ŋgə námé b̄ada wo. ²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist í j̄ig b̄idí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e táduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mətédálé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbədə mäsə ímpánzə yâ məshiné mé lúu 13 wə mé sá ná muud mpúg ná jísə kálaad ná bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándalə okristen ná bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé mé Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo ná cug mə Krîst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul táduga ná í də cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námə lwó mətédáléd ná Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Krîst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máŋkəw məlól:

- (1) Krîst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé mácwûŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág íí, Zembî nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə micúndə bé. ² Né ndeé, mwów má məzhúgúlá mága dî, a má lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋgə wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mé təl nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhigîm mbəŋla mə Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwôw, mbwê mənchwûm mə Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wéŋgəles

⁴ A ntə *wéŋgəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá ná Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgəles ná: «Wo ji Mwân waamê, mə mé byá wo múús». Nda námə

nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgú, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wéŋgəles ó Zembî bêsh
bwé kúdúg məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gúamá.

⁷ Nyə á ci shú wéŋgəles ná:

A də sá ná wéŋgəles bé bwé bág nda fufê,
a sá ná osól ə mäsáal bé bwé bág nda ŋwiile
kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwûga byô í bá ji kú nə zhúgá.
Otátəlí wə bwé ngə lwó nə wo ngə jwú nə
faan dwô.

⁹ Wo á cəel otátəlí, wo mpii fúlú a kú bîsh
mácçé;

sâ jəŋgə wə jí ná, yé Zembî,

Zembî woó nyə a gwáágalə wo məwúdə mə
máshusəg;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə gwoŋg
bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwámba, mətédálé dî, wo wə wo á fwə
shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwé mwô.

¹¹ Isâ byəŋgə byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;

byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwé də báág jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda káándá.

Nji wəe wo njúl nji mbií ŋgwúd,

mimbú myô kú bwəle shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci nə ngwól
éŋgəles ná:

Jíg shí wa mádí mbwê mənchwûm

kə wós ja mə é culəshi mízhízhíŋ myô,

mí bə wo sâ wó də təl mákuú yí!

¹⁴ Wéŋgəles bəŋ ná wə ozá? Ngaá bêsh básə
mishíshim mí ngə sêy nə Zembî, Zembî ka də
kənd bwo ná bwé kág ngə kwíind buud bwé
bá ŋwa cug tãŋ ilúgi Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî mə cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg
wá mílúú sâ bwé á jaaw shé yíid, ŋkwanjá
sá á bá kwab zhií. ² Shé mpúgá ná kéel

1:2 Mwân: 5.8 sála: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3 **1:3** 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwê mənchwûm: 8.1 **1:4** Ifz 1.21; Flp 2.9 **1:5** Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5 **1:6** Sôm 89.28; 97.7 **1:7** Sôm 104.4 **1:8** Sôm 45.7-8
1:10 Sôm 102.26-28 **1:13** 8.1; Sôm 110.1 **1:14** Sôm 34.8; 91.11 **2:1** 6.4-6 **2:2** Mis 7.38, 53; Gal 3.19

*wəéngəles bwə á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-
 ŋkul; muud yēsh nyə á caam mæcɛɛ, nda bíšh
 dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgúli í á jəla
 yí. ³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú bíšh shísha
 məma cug bwə ŋgə jaaw shé yí, shé nda bá
 bwəle faam. Cwám̄ba nyəméfwó wə nyə a
 tééd jaawúlə lán̄ á cug jəŋgá, buud bwə á
 gwág nə nyə wá bwə mú zə báásulə shé wə.
⁴ Shú lwólə námá ná kéel dəŋg dúsə fwámé
 kéel, Zembí nyəméfwó nyə a wéeshali isá
 í ntə buud ŋkul yí, nə *isá í mímbúgú nə
 *məshimbá mimbii mimbii. A mú námá yə
 bwo idáás Shíshim má də dáás búúd yí, nda
 nyə á cəel ná.

Yésus, Mwān má Zembí nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ŋgə cí ná í bá bə yí,
 wəéngəles dí bwə bá jwú nə gwo, Zembí nyə
 a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá
 Kálaad Zembí dí ná:

Yé Zembí, wo ŋgə téduga muud nəcé a jí jí?
 Wo ŋgə kweemb kukwumuga múúd nəcé í
 bələ jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cə wəéngəles.
 Nə ndéé, wo má sá ná a ŋkənwag, a bəg nə
 gúmá nda cí.

⁸ Wo má wá isá byēsh mánýámá má múúd
 dí.

Haaw. Sálə Zembí má sá ná a jwúg nə isá
 byēsh yí, təw sá ŋgwúd nə ŋgwúd í alúgə. Nji,
 shé cugé nə ŋkul fwo dág ja gaád ná a ŋgə
 jwú nə isá byēsh. ⁹ Nji, sá shé mú ŋgə dág yí
 jí ná, Yésus muud Zembí nyə á səl shí fúfwála
 cə wəéngəles yé, a mú ŋgə ŋkənwə, a njúl nə
 gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə
 á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembí
 nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembí wə nyə a té isá byēsh, nyə wə
 ŋgə sá ná byēsh í ŋgəg nə kyey mpwogé, nyə
 námá wə nyə á jí ná ncúlyá zhwog bwān bé
 bwə ŋkənwag mən̄kənwə mé. Í á ka jəla
 ná a sáág ná micún̄ mí bííg Yésus muud nyə
 á juw zhií ná bwān ó Zembí bwə bííg cug yé,
 micún̄ myəŋg mí mú mēel sá ná Zembí jílug
 nyə jiyá í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus
 muud ŋgə sá ná buud bwə bəg min̄kəŋkə mí

búúd yé, nə buud á ŋgə sá ntó wá, bēsh búšə
 nə shug ŋgwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwōn
 jówúlə bwo ná omínyəŋə bé yí. ¹² Ntó wə á cí
 ná:

Mə bá də bwiing omínyəŋə bām bímbí lú
 múúd wo jí yí,
 mə sey wo isusa í gúmá ja bwə sééngyá ná
 bwə gúmal wo yí.

¹³ A nyiŋə námá cí ná:

Mēe jām júgúwé jēsh í bá bə nyádí.

Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə bwān Zembí
 nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí ná bwān á ŋgə cí
 óni búšə nə mishwun nə məcii ná, Yésus nyə
 á ŋwə námá nyúul muud, a bə nə mishwun
 nə məcii shú ná a yág, shwiy dé mú culashi
 ŋkúl mə Njwú məjamb, nyə muud nyə á ŋgə
 kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná
 a yíl búúd bēsh mánýámád, nəcé bwə á ŋgə
 cugə ŋkúmba cug nji ŋgələ fúndə shwiy, cug
 mánýámá. ¹⁶ Í má mpu nyîn ná Yésus nyə
 a shígé zə kwiid wəéngəles; nyə á yida zə
 kwiid mpwoŋ buud má *Abraham. ¹⁷ Sá
 jəŋg wə í á sá ná a céndág bə nda omínyəŋə
 bé məzhií mēsh, shú ná a bəg bwo fwámé
 Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd
 yé, á sá ísəy váál Zembí mə céel yí. A jí
 Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnuga, yíl
 búúd *misám myáj. ¹⁸ Yésus jí nə ŋkul
 kwíind búúd məbwəbúlán má ŋgə fwágusə
 məkuú shí wá, nəcé nyəméfwó nyə á fwo
 námá bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntə Moyíz

¹ Nə ndéé yé min̄kəŋkə mí omínyəŋə bām,
 bí buud Zembí nyə a má námá jəw ná bí
 bəg ŋwə ŋkəw cug á gwówúd wá, kəndugá
 mitádúgá wə Yésus. Nyə wə sá ŋgə magulə
 tām buud ná a jí *muud lwámá má Zembí,
 a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísəy
 byé váál í á kwaga mísh má múúd nyə á nti
 nyə yí, námá nda Moyíz nyə á kyey nə njów
 búúd má Zembí wēsh váál í á kwaga yí ná.
³ Mpugá ná Zembí nyə a dág ná Yésus má
 jəlá nə bul ŋwə gúmá ntə Moyíz, námá nda
 múúd mə lwə njów má də ŋwə gúmá ntə njów

2:3 10.29; 12.25 2:4 Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12 2:6 Sòm 8.5-7 2:8 1Kr 15.27 2:9 Flp 2.8-9
 2:10 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15 2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 2:12 Sòm 22.23 2:13 Iza 8.17-18 2:14 2.17;
 Yuá 1.14 Njwú məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbá 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2;
 Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7

wáméfwó ná. ⁴Bi mə mpú ná njów wêsh í dɛ bə nə muud nyé ámə lwô yé; nji, Zembî wé má dɛ lwô ísá byêsh. ⁵Moyîz nyə á kyey nə njów búúd má Zembî wêsh váál í á kwaga yí. Nyɛ, nyə á bə sól məsáal, ngələ lwó ná sâ Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶Krîst ngə sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwân á njów má Zembî. Njów má Zembî wɔɔng wə shé, nkí shé má kə nə inkáŋ shwóg, kə námə shwóg nə ngələ bə nə milúú ná sán nəcə sá ngə bwánd nyə nə búgá.

Zembî má dɛ yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷Gwá wə Nkɛŋkɛ Shíshim ngə ci yí, ná:
Nkí bi mə gwág kál dé múús íí,
⁸kúgá sá nún
nda ja búúd bwé á sá miŋgáádé yí.
Jwôw dɔɔngá, buud bwé á kə nə məkugulə wə Zembî nún shí a shwééshá dî.
⁹Osóŋgú bún bwé á shweenzh mə cínɔŋg ná bwé dúg sâ má é sá yí.
Bwé á shweenzh mə, í njúl ná bwé á shí dúg ísá má á sá bwo ¹⁰tâŋ mimbú məwúm mánô yí.
Nda bwé á dɛ she ná bwé dúg sâ má é sá yí ná,
mə á nyada nə kala búúd jɔɔngá,
mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh nji dálə wush;
bwé afwóyé mpu zhíí má ngé lwó bwo yí».
¹¹Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:
«Bwé ábúle bwɛle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».
¹²Bwaang, bí ó bey ná ngwól múúd gwoong wán bég nə bów-bôw lâm, lâm á kú nə búgá ná ndé a mú yid kwon nə Zembî á kuwô. ¹³Yidagá dɛ sá ná, jwów dêsh búúd bí nə nkul jôw ná «múús» yí, ngwól cwîny ngwól, ngwól cwîny ngwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shiig tɔɔ muud á bídí gwoong ná ndé nyân mú bə nə nún. ¹⁴Nəcə shé músə *Krîst buud ó gwoong bé, nkí shé má bii búgá məbwé mábá kə wóos məshínéd, námə nda shé á tééd mátéédúléd ná. ¹⁵Shé kúgá wusa ná jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:
Nkí bi mə gwág kál dé múús íí,
kúgá sá nún
nda ja búúd bwé á sá miŋgáádé yí.

¹⁶Ozá bân bwé á gwág kál má Zembî ná ndéé bwé mú sá miŋgáádé wá? Ngaá í á bə buud bêsh Moyîz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷Ozá Zembî nyə á nyada nə ndí tâŋ mimbú məwúm mánô wá? Ngaá í á bə buud bwé á sêŋ ná ndéé mimbimbə myán mí mú ngə mpúŋguli shí a shwééshád wá? ¹⁸Ozá nyə á kɛɛn ná bwé ábúle bwɛle kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Ngaá í á bə buud bwé á sá nyə miŋgáádé wá? ¹⁹Haaw! Shé má dúg na ná bwé á shígé kumə kúl Zembî nyə á kwəməsa bwo wogá yí nəcə jí? Nəcə bwé á ban ná bwé abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwé yówulag; ŋkaagə nyɔɔng nyí ná. Bí ó ka bey ná ngwól múúd á gwoong jín bág shúb wogá jɔɔng. ²Shé á shí námə gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wán gwágúlə bwé á gwág yí í á shígé kwíind bwo tɔɔ sâ, nəcə bwé á shígé *búgula sâ bwé á gwág yí. ³Shé báá obúgula shé mú ngə yɔwula, kú bə bwo, nəcə nyə á ci shú dánjád ná:
Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:
«Bwé ábúle bwɛle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».
Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwɔ shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byêsh. ⁴Shú sâ í dúgyá nə jwôw á zaŋgbá yí, sé má mpú ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúd nyádí kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yɔwula nə ísəy byé byêsh jwôw á zaŋgbá». ⁵Gwá námə wə á cí wa jíga kúkúlúd ná: «Mə abúle bwɛle sá ná bwé yówulag». ⁶Ntó jí ná cígúlá í bwey bə ná Zembî mə bá sá ná ból búúd bwé yówulag. Nji, buud bwé á tééd gwág kéel wá, bwé á shígé yɔwula, nəcə məlwə. ⁷Nda jí ntó ná, Zembî má tâl dúl jwôw búúd bwé é ci ná «múús» yí. Nyə á zə tâl jwôw dɔɔngá mimbú mí má bwey bul cɔ té wulə fwála má Moyîz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə ámə fwo ci ná, ná: «Nkí bi mə gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún».

3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 **3:7** Sôm 95.7-11 **3:8** MmN 17.7; Ilŋ 20.2-5 **3:11** Ilŋ 14.21-23 **3:14** 3.6 **3:16** Ilŋ 14.1-35 **3:17** Ilŋ 14.29; 1Kr 10.5, 10 **3:18** Ilŋ 14.1-4 **4:4** Mət 2.2 **4:5** 3.11 **4:7** 3.7-8; 3.15 **4:8** Mbá 31.7; Zho 22.4

⁸ Í á mbâm bæ ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwé á shîn nyí shí á cəplá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlágá wogá jisə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwów lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembî mə sá ná a yówulag yé, nyə é yówula nə iséy byé byêsh námə nda Zembî nyə á yówula nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mən̄kul ná shé bág yówula nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá mən̄kul shú ná muud nda bá shúb nəcə sálə mbíí málwê bwé á sá má.

¹² Mpugá ná Milésú mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi an̄kál-ŋkálá. Mí də bəwəli ntə kafwele jêsh bwé də jow íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlád kə kumə kúl mí béég *jîm bá *shîshim yí; mí də béég mábwəp mə nyúúl nə óshû ó íyaséd. Milésú mí Zembî wé mí də lwó ŋkí mitédúgá nə iyuug yâ lâm, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntâg nə tə sâ Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isâ byêsh bísə oshushwáás, ompajáá nyédí míshád, nyə muud mə bá sá sə shitóg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á líina jəŋ lə gwów yé*, nyə wé Yésus, Mwân má Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jisú shwóg, kú bwele tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgé nyəŋg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yídá bæ nyəŋg jí nə nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhíí mēsh nda shé, nji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyédí caŋgád kúl á ŋgá lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíínd shé ja shé má jí kwííndyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwé də féesh múúd yêsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwé təl nyə ná a dúg sēy nə Zembî shú dán. A də kala ísâ bwé yá Zembî yí, də sá

*mátúnuga shú ná *mísəm myāŋ mí jímbug. ² A jí nə ŋkul mpu mícúŋ íwugálu nə minjé-gwów mí ŋgá bwəma nə ndí myá, nəcə a jí námə múúd nə iləm námə nda bwo. ³ Sâ jəŋg wé jí nə, á jəlá nə də sá mátúnuga shú jímbalúlə mísəm myā nyəméfwo, nə myəŋg myā kúl búúd námə. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wé mə də jôw búúd bwé ŋwá jiya jəŋg wá námə nda nyə á jôw Arəon ná.

⁵ Ntó námə wé jí nə *Kríst yé. Kríst nyə a shígé wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wé nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwân waamə, mə mé byá wo múús».

⁶ A nyingə námə ci gúl kúkúlád ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Meləkisedek».

⁷ Ja Kríst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á də bul jəgula, də téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bæ nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á də kîm, a jii, məzhwííle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcə nyə á bæ nə məgwág nə Zembî. ⁸ Təem bæ ná nyə á bæ *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə mícúŋ, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bəg váál í jəla yí. A mú bæ ámadí á cug á kandugə kandugə, də yə búúd bēsh bwé sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbíí Ajəláci á ofada mə Meləkisedek.

Bôw ja múúd mə béégýá nə Zembî yí

¹¹ Bulya ísâ sá bí nə sá cig na yí. Nji, shú ná sá féesgúg bí byo, í bul kwowula, nəcə bí ádé ná ləel mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bæ oyíguli. Nji, í ŋgə ná jii ná muud jígúlig bí ísâ bwé jəlá nə fwo tééd mpu mínjígulá mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jii bí mənyá mə bəl, kú bæ fwámé ídâw. ¹³ Muud ŋgə ná cugə nə mənyá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cugəg tətəlí mísh mə Zembî dí ná; a jí ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwé á má lal wá, báá wé bwé jəlá nə fwámé ídâw, nəcə bwé á má jíg cugə ná ndeé milám mí á má

4:10 4.4 **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 **4:16** 10.19 **5:1** 4.14 **5:2** 2.17-18; 4.15; 7.28 **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 **5:4** Arəon: MmN 28.1 **5:5** 1.5 **5:6** Sòm 110.4; Heb 6.20 **5:7** Mat 26.36-46 **5:8** 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 **5:9** 7.27 **5:10** 5.6; 6.20 **5:12** 1Kr 3.2 **5:14** 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14

janzulə bwo nə dälə wá mímbéégí mpádúgá mənýwa nə məbôw.

6

¹ Nə ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isâ í Zembî í jálá nə buud bwé má lal búgád yí. Shé yówug dälə nyingə kə mpús kə də ŋwa minjígúlá mí *Kríst myâ mətéédulé. Shé kúgá nyingə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó jí ná shé kúgá nyingə ŋgə ŋwa minjígúlá myâ nda múúd mə jálá nə yíl lám mísóólúgá mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə minjígúlá mí dúgyá nə minduwán* nə dälə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntág minjígúlá mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémyé mílósú á kandugə kandugə yí. ³ Mbô! Shé ányingəye ŋgə bə bini; ŋkí Zembî mə magulə, shé mə zə yida ŋwa minjígúlá mí jálá nə buud bwé á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, məŋkenya mə Zembî mə á shí kwan bwo, bwé á shí bə nə kəw á isâ Zembî ŋgə yə buud bə yí, bənôŋ bóólúgá bwé á shí lág Nkəŋkə Shíshim, ⁵ bwé á shí kagulə mənýwa mâ Milósú mí Zembî, bwé á shí námə kagulə ŋkul Zembî mə bá yə búúd mwôw mə zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwé mə yid kwonə nə Kríst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyingə sá ná bwé nyingəg kənd mílám wə Kríst. Nəcə banúlə bwé mə ban *Mwân mə Zembî yí wúsə bwo nda bwé ŋgə nyingə bwambulə nyə kwolós dí jáŋ ja, ŋgə nyingə sá ná a nyingəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú ná ndeé í kə ídāw, Zembî bwádan nə shí nyəŋg, buud bwé á bə məmpəg wá bə nə mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə məgwaagalá, í lág kúná-kúnə nə Zembî lwéémug nywo nəcə í cugé nə mfíí; zhúgúlá zhúgúlá, bwé jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwááŋg mə búl cəel wá, tɛem bə ná sə ŋgə lás ntáni, sə ŋgə mpu búbálé ná bí báá bí təl fwámé zhííd, bí ŋgə sá isâ í lwó ná bí mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíŋgí ná a bá wusa sâ bí ŋgə sá yí nə mbií bí mə céél nyə yí. Cəelí jəŋg í ŋgə nyín nə séyúlə bí ŋgə

səy nə buud bə wú yág zə wóós múús yí. ¹¹ Sə ŋgə bul jí ná muud yəsh á sámbá jín yáágúg nə ŋgálə cugə cug jəŋgú cé cug, ja jəŋgú bí mú bá bii isâ bí ŋgə bwánd nə búgá ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ŋgə sá nda buud bwé mə jéég mənýúúl wə Zembî kú nə mílámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham ŋkaagə yí, nyə á kəen ŋkaanə. Nda jí ná ŋgwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á kəen jínə dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná: Búbálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá ná mpwonə buud nywó í búlug bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə lám jísów ná ndeé, í mú námə bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd mə də kəen ŋkaanə yí, á də kəen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, ŋkaanə mú já, muud kú ná sá máshwán. ¹⁷ Ntó, Zembî nyə á cəel nə buud bwé á lág nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg nə nyə abúle nyingə cénd cígúlá á mə ŋwa yí, a mú kəen ŋkaanə. ¹⁸ Nə ndeé, nə ŋkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə kəenúlə nyə á kəen búbálé yí, ŋgwúd nə ŋgwúd á na í cugé nə ŋkul salan, nəcə Zembî cugé nə ŋkul bwíŋg íjǒǒ. Nyə á kaag, a nyingə kəen búbálé nəcə jí? Í á bə shú ná mənýúúl mə lálug shé buud shé mə kə shwaaw nyédí, ŋgə bwánd sá á mə kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ŋgə bwánd nə búgá wəŋgú, wúsə shé shwamá shú ná lám nda ŋkúŋkulə. Nda jí ntó ná, shé mə bá kumə kúl Zembî jísə yí, línálə kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dású yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ŋgə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada mə Zembî á

6:1 9.14 **6:2** Yuá 3.25-26; Mís 19.1-6 * **6:2** Na cugé nji nduwán óbúgula bwé də duwan yí, Oyúden bwé á də námə bə nə wəŋ nduwán nə myəŋ mísóólúgú. **6:4** 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 **6:8** Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** Ilj 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lóg Mat 27.51, ŋkí Mak 15.58, ŋkí ntág Luk 23.45 jísə sanda í á də wá nji mpádúgá fúm á ci nə mpáanzə nyəsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sóm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mat 14.17-20; Heb 5.6

gwów-gwôw. *Aburaham nyə á kə lúmbuli dɔomb nə bóól ójwú-buud, a mú ntɔ bwo. Ja nyə á ngə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jɔɔŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *ɲkɔw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dɔómb dí yí. Jíné lú Melukisedek í tééd fwo kə né «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyiŋgə kə né «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shígé bə nə sɔ́ŋgú, kú nə nyɔɔŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembí nyə a sá ná a bɛ́ɛlag *Mwán má Zembí ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á né mpáámbé jísú Aburaham yə nyə ɲkɔw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dɔómb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwə á ɖə tɔw ofada mpwɔŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Mácɛɛ má Moyíz í ngə yə bwo ɲkul né bwə dúg gwáámb búúd ɔ *Izarəyél ɲkɔw wúm á isâ byán. Ntó jí ná bwə jəlá nə ɲwa kɔw dɔɔŋg ómínyɔŋá bán dí, í njúl né omínyɔŋá bán búsə námə bwán ó Aburaham. ⁶ Sá ɲgwúdu, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwɔŋ buud nyán; nji, tɛem bə ntó, nyə á ɲwa kɔw dɔɔŋg wə Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl né Aburaham wə Zembí nyə á kaag mənkaagə má kúl jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwán né fwámé múúd wə má ɖə bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígá kóómb dí, ofada bwə ɖə ɲwa kɔw dɔɔŋg wá, bēsh bwə ɖə bə búúd bwə bá yə wá. Nji, Micilyá mí ɲgə ci né Melukisedek nywáá ɲgə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ɲkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə ɲwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kɔw dɔɔŋg na mábwə má Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ɲkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwugúlu dí cwú*.

Yésus jí mbií fada má Melukisedek

7:5 Ilɲ 18.21 * **7:10** Lévi nyə á bə mwán mə Yákwab, Yákwab mwán mə Izaag, Izaag mwán mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwugúlu. **7:14** Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1

¹¹ Mácɛɛ Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izarəyél má mé ɲgə ci né ofada bwə dúg zhu bɛend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bɛend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Í á mbâm mpu sá ntó, ki í á shígé nyiŋgə jí ɲgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wá váál má Arɔɔn. ¹² Né ndeé, ja jiya fada í má cénd yí, í jí námə né mácɛɛ má á ɖə fwo bə má má céndúg. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ɲgə ci éne nyə a byél bɛend shúsú; tɔw mbyágá ɲgwúd nə ɲgwúd á bɛend jɔɔŋg í á shígé fwo bwəle sɛy *alatâr dí. ¹⁴ Buud bēsh bwə mpú ná Cwamba wúsú nyə a byél bɛend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shígé ntâg bwəle cwééd bɛend jɔɔŋgú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sɛy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyín ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbɛɛla má Melukisedek í á tɔw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dɔɔŋg, kú námə bə ná micɛɛlá mí búúd wə mí tál nyə; cug ɲkúl jé wə í sá ná a bág fada, nəcé cug jé jɔɔŋg í cúgə nə ɲkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembí mí ɲgə bwiiŋg lán yé ná: «Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cɛɛ acwúlú í á má kəndɔw koogú, nəcé í á bə ɲkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Mácɛɛ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Zembí má yida yə sá fwámé sâ ántantɔɔ sá má jəlá bwánd nə búgə yí, sâ jɔɔŋg wə í má sá ná shé shíshúg Zembí kúná-kúná.

²⁰ Sâ í búl nyín cínɔŋg yí jí ná, Zembí nyə á də ɲkəl ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé ɖə də ɲkəl ja bóólúgá bwə á ɖə tɔw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tɔw fada nə ɲkəl má Zembí ná,

Zembí Cwamba nyə á kɛen ɲkaanə ná:

«Wo jí fada, wo é jí fada

kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyiŋgə shwána ɲkaanə nyé nyɔɔŋg.

²² Kɛenúlə Zembí nyə á kɛen ntó yí í lwó ná sɔ Yésus nyə a jéég bəd dí yí í ntó jɔɔŋg áshúshwóógú. ²³ Gúl sâ jí námə ná, ofada wá bɛend mə Lévi bwə á bə ɲkí bulya nəcé shwiy í á ɖə sá ná bwə bág kú sɛy kandugə

kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwεε yə, séy fada jé í ábúlé bwεε shín. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwə cínjyá wə Yésus ná bwə shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ŋgwûd á kandugə, nəcə a ji kuwó, nyə é du jəgula nə Zembî shú dán ja jêsh.

²⁶ A ji mbií Ajəláci á ofada í jii shé yí nəcə a ji ŋkəŋkə múúd, kú nə məbyaagalə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənôn osóol ə *mísám, a njul jiya gúmá í ntə jíya byêsh yííd. ²⁷ A cugé nda bóól wájəláci wá ofada. Bwə á du bə jwów dêsh íí, nyân fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məŋgá ja ŋgwûd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcɛɛ mə Moyíz mə du ŋwa buud bwə njúl kú bə lwándulá məzhií mêsh, du təl bwo wájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkál mpúsə Məcɛɛ, a təl Mwân yé fada. Nyə a mə lwándulə nyə məzhií mêsh kandugə á kandugə.

8

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada sə á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sé ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyəŋg nyə á mə kə ji jiya gúmád jon dí, mbwə mənɔwúm mə Zembî á ŋkul nyêsh dí yé, ² nyəŋg ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwə, kú bə múúd.

³ Bwə du təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwə yə Zembî yí, a du námə sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajəláci á ofada bəg námə nə jé sá á kálá Zembî yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcə ofada bwə ŋgə kala Zembî isâ wá búsə, bwə ŋgə sêy nda Məcɛɛ mə Moyíz mə ŋgə ci ná. ⁵ Wāŋ yálə bwə ŋgə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sé jee námə ci ná jísə shishîm á fwámé íséy byəŋg. Nəcə, ja Moyíz nyə a lwə banda mátúnuga

yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ə bá sá sá jêsh bə yuug mə á lwó wo mbúnád yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lóg yí í bul bə fwámé íséy, jí ntó nəcə nyə wə jí líí-nji mpádúgá sənôn Zembî shú sə í ntə yí. Sə jəŋg í ntə nəcə mənkaagə mə mə ntə məŋg mâ sə áshúshwóógá.

⁷ Sə áshúshwóógá* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg íí, í á shígé nywá nyiŋgə jii ná sə ábɛɛ í zəg sîy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sə ágúgwáan yí.

Mə bá sá sə jəŋgá nə kúl búúd Izəryêl, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāŋ sə í ábúlé bə nda jəŋg

mə á sá nə osóŋgá bāŋ

jwów mə á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwə á shígé baagulə jāŋ sə ná,

mə á shígé ná námə ŋgə bísh bwo.

Mə Cwámba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sə mə bá sá nə kúl búúd *Izəryêl yí, í bá bə ná,

ja mwôw məŋg mə bá cə yí,

mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítádúgád,

mə cilə bwo mwo mílámád.

Mə Cwámba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wāŋ,

bwə bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyəŋə yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcə bêsh bwə bá mpu mə,

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgí bāŋ,

mə yíl *mísám myāŋ mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ŋgə lás lósú sə á gúgwáan yí, a mə ŋwa ná sə áshúshwóógá dé fwála í á mə ntə. Sā jísə ná dé fwála í á mə ntə yí, í mú sá acwúlú, jāŋ í wál bá zə kəndəw koogá.

9

Yálə búud bwə á du yə Zembî gúmá yág yí

7:26 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7 **8:1** 4.14 mbwə mənɔwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sə í á sîy mbún á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6

1 Sə áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə mæççé má dúgyá nə yólə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwá á də bwəma nə Zembî wa shí gaád yí. 2 Bwá á lwə banda dɔɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə táwuli, nə ibuléd cínɔɔng táwuli dî, ibuléd í íci shú gúmá má Zembî. Bwá á də jəw kóómb jɔɔng ná «kúl jisə ci yí». 3 Jɔɔng kóómb í á də bə mpásə *sanda ábeé yí, bwá á də jəw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». 4 Cínɔɔng cwû, í á də bə nə *alatâr bwá də jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwá á shîn bwadulə alatâr nə wóle sɔ or kúkúl jêsh. Wóle jɔɔng í á də bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə fiidye má Arɔɔn í má kə íkáá shwógúd, nə məkwoógú má á bə nə cilyá mæççé má sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. 5 Bwá á mɛ ivuguli í osherubɛ* íbá, bwá tál búduga wóle jɔɔng dí gwów shú dúlə lwó ná Zembî á milwané jisə cínɔɔng; ivuguli byɔɔng í á bə í má læesh máfafugá də wá gúgúwá kúl ófada bwá á də myεeg mæcií shú cweelələ Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isâ byɔɔng.

6 Nda bwá á shîn táág isâ íni byêsh ntáni ná, ofada bwá á də nyíi banda dɔɔngú dí nji kóómb áshúshwóógú dî jwów dêsh, də kə sá ísəy byán. 7 Kóómb ábeé jân, nji Ajəláci á ofada nyəméfwó wə nyə á də nyíi cínɔɔng. Nyə á də nyíi cínɔɔngú ja ηgwûd ηkúmba mbú. Ja á kə ntág nyíi cínɔɔng yí, á jəlá nə kə nə mæcií má cúdú á kə myεeg shú déd nə shú íwushî yá kúl búúd. 8 Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim ηgə lwó na sólógú níid ná zhí í kə fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bə mbəg té wêsh séy í á ηgə ná sîy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. 9 Sâ jɔɔng jisə tâη yuug shú mwôw mága. Yuug jɔɔng í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isâ, wo tɛem sá *mátúnuga, isâ byɔɔngú nə *mátúnuga mɔɔngú má cugé nə ηkul sá nə lâm í bág wo váál í jəla yí. 10 Bísə nji mícçəlá búúd bwá á ηgə ççəlá shú sâ í dúgyá nə dæg

nə mənɔɔngul nə mɔɔngusa mí íci yí; isâ byɔɔng mfíi wəη í á shîn ja Zembî nyə á wá mícçəlá mí agúgwáan yí.

Krîst ji matúnuga

11 Krîst nyə a má zə, tâη Ajəláci á ofada, zə sá ná sá bág nə kəw á fwámé isâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dî, fwámé banda mátúnuga, kú bə dɔɔng búúd bwá á lwə nə məbwə yí. Ntó ji ná dāη banda mátúnuga í cugé sâ á shí ga. 12 Nyə a nyíi cínɔɔng ja ηgwûd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə mæcií má incwəmbə nə inteny, nyə a yána mæcií mé, a yíl sá mányámád kandugə. 13 Ja ófada bwá á də myεeg buud mæcií má incwəmbə nə inteny, gúl ja ifíi í cwə myəólú nteny yí, isâ byɔɔng í á də sá ná muud nyúúl í bág fúbán†. 14 Nkámúsá ná isâ íni í fúb búúd, ηkəmusa nə mæcií má *Krîst. Krîst nyə á ηwa nyəméfwó, yə Zembî tâη *mátúnuga mészú má njúl kú nə təw cúcwán lá mábwam. Nyə á sá námə nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá ná mæcií mé má sá ná milâm mí bág shé mífúbán, shé mú yəw mísólógú mí də kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

Mæcií má Krîst mészə mbyûl á sɔ á gúgwáan

15 Sâ jɔɔng wə í á sá ná *Krîst bág líi-nji mpédágá sánəη Zembî shú Sə á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwá wúg míkwám mí caamálə bwá á də caam mæççé bwá njúl ná Sə a Cwúlú dí yí; bɔɔng Zembî má jəw wá bwá mú bə nə kəw á jəjə isâ nyə á kaag yí. 16 Shú ná bwá wééfug kálaad lúgá, í də jii ná bwá téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. 17 Nəcé kálaad lúgá cugé təw sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ηgə ná cəgə yí. Múúd wɔɔng mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bə nə ηkul. 18 Gwə wə bí má dúg ná mícçəlá myá sɔ áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwiy. 19 Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lə kúl *Izərayél jêsh məmpándí

9:2 banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye má Arɔɔn: Ilη 17.21-25 məkwoógú má á bə nə cilyá: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 Sherubɛ: Jisə dúl váál éηgales. 9:6 10.11; Ilη 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2 9:10 Ləv 11; 15; Ilη 19 9:11 4.14 9:12 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 mæcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 9:13 Ilη 19.1-10.17 † 9:13 Í á də bə ná, ja múúd má bə nə məlwaagəwo yí, bwá cígə incwəmbə nə inteny ηwa mæcií, bwá jígal cwə myəólú nteny ηwa ifíi byé, bwá mú myεeg múúd wɔɔngú mæcií nə ifíi byɔɔng ná ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8.2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilη 19.6

má á bæ cilyá Mácçéð má ηgwúd ηgwúd yí, nyə á ηwa mæcií má ikálá nə bwán ó ínteny fula nə məjúwó, a mú ηwa mbúmbwə *ízop nə kúl káándó átítíí í njúl síyá nə mimyçó mí ncwəmbε, ηgə juwo cínəηgú, ηgə myεεg kálaad mæççéð, ηgə myεεg námá búúd bēsh wā kúl búúd. ²⁰ Nyə á ηgə myεεg ntó a ηgé kálə ná: «Mæcií mā sç wə méga, sç Zembî ηgé ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myεεg námá mácií mœəηg banda *mátúnuga dí nə isâ byēsh bwə də balan nə ndí dúlə sá mísœon yíid. ²² Mæççε má Zembî má lwó ná bwə də fúb zhwoηg isâ nə mæcií; mácií má ká bæ kú shwiy, ijuugá í *mísém nda bæ. ²³ Ntâni wə ófada bwə á də fúb isâ yé, í njúl ná isâ byœəηg í á də bæ nji ivuguli yâ fwámé isâ bísə jœη dí yí. Ntó ji ná bwə jəlá nə fúb isâ byœəηgú nə mətúnuga mə búl ntç má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mətúnuga búúd bwə á lwç nə məbwə yíid; banda dœəηg í á bæ vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jœη dwáméfwód, kúl á təl Zembî míshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá də kə yána çug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má də kə «kúl í búl ηkê yí» mbú wēsh ná. Ajəláci á ofada má də ntâg kə nyíi kúl jœəηgúd nə ízháá mæcií, kú bæ mácií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánág çug jé ija ija, ηki Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ηgwúd á kandugə mwów má məzhúgúlá dí shú ná mətúnuga mé má zég shinal mísém. ²⁷ Nkúmba cigúlá wúsə ná muud má jəlá nə yə nji ja ηgwúd ná ndéé a mú bá kə tŵw kœdœd. ²⁸ Námé mbií ηgwúd wœəηgú, Kríst nyə a yána çug jé nji ja ηgwúd ná a ηkény zhwoηg buud mbag mísém wán. A bá zə ja ábēé kú ná bæ shú zələ ηkény mbag mísém, í bá bæ shú zələ yə búúd bwə ηgé bwánd nyə wá çug.

10

Mátúnuga má Yésus má kwaga nə muud yēsh

¹ Mácçé Moyîz nyə a təl má má cúgé wámbulə bæ fwámé isâ í á jəla nə zə bæ yí,

másə nji ishishîm. Mæççε mœəηg má jígúli ná buud bwə dúg sá *mátúnuga mæmpwúd mbú wēsh kú yœw. Næcé má cúgé nə ηkul sá ná buud bwə céél shish wə Zembî wá bwə bág váál í jəla yí. ² Í á mbəm bæ ná má də sá ntó, ηki bwə á má bwey yœw sálə mətúnuga mœəηg, ηki buud bwə də sá mwo wá bwə á má bwey bæ váál Zembî mə céel yí ja ηgwúd á kandugə, bwə nda ná də gwáduga mílám myáηúd ná búsə nə məbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga mœəηg má yidá də báásulə bwo *mísém myáη báásulə báásúlég mbú wēsh, ⁴ næcé mæcií má ínteny nə ikálá má cúgé nə ηkul jímبال mísém. ⁵ Sá jœəηg wə í á sá ná, ja *Kríst nyə á bæ ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwə sáág wo tœə mətúnuga,

ηkí ntâg ná bwə yág wo tœə sâ.

Nji wo a sá ná mə bég nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwə á də jígal álatâr dí oncindí wá,

nə mətúnuga má mísém, byēsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembî, mə zə sá sâ wó jí yí, nda kálaad woó ηgé ci shú dâm ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mətúnuga,

kú jii ná bwə yág wo isâ,

kú jii ná bwə jígálég wo ocúdú álatâr dí oncindí,

kú jii mətúnuga má mísém.

Isâ byœəηg í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Mæççε má Moyîz má ηgə gwáám byo. ⁹ A mú nyiηgə ci ná: «Mə wə éga, mə zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a má yíl mísólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ηgwúd á kandugə, a mú sá ná shé bág minkēnkē mi búúd.

¹¹ Fada yēsh má də tŵw tətəlí jwów dēsh də sá ísáy má Zembî. A də sá mətúnuga mæmpwúd ja jēsh, nji má kú bwεe jímبال mísém. ¹² Ká Kríst nywáá, sóólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísém yí, í á bæ nji ηgwúd. Nyə

9:22 Ləv 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 10:1 8.5 10:4 9.12-13 10:5 Sôm 40.7-9 * 10:9 Ntó ji ná Kríst mə yíl mətúnuga nə isâ í acwúlú, a cénd byo nə mətúnuga má çug jé nyə á yána yí. 10:10 7.27 10:11 9.6; MmN 29.38 10:12 8.1 10:13 Sôm 110.1; 1Kr 15.25

a má kə ji shí mbwə mənchwôm má Zembî dî, jílə á kandugə. ¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná Zembî culəshigí mizhízhín myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ngwūd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ngə bə minjékəkê wá, shé bág váál í jála yí, kandugə kandugə. ¹⁵ Njékəkê Shíshim ngə námá bwaagulə shé gwo ná jísə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sɔ má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,
ja mwôw mɔɔng má bá cɔ yí,
mə bá wá bwo mæcɛɛ mām mílámúd,
mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myánj mádí mítédúgád,
mə yíl námá misóólúgú bwə á dɛ sá kú bish
mæcɛɛ myá.

¹⁸ Ja múud má bii íjuugá í misám myé yí,
í á nyíngáyé ná jii ná muud wɔɔngú sáág
mátúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə

¹⁹ Bwaanɔ, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyíi kúl í búl njékê yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcé nyə a má juw shé zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí. Zhíí nyɔɔng nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ngə kyey nə njów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúná-kúnə kú nə məkəŋ, shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí. Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcé Yésus a má myeeg shé mæcií mé, milám mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má anjékəl-njékəl. ²³ Shé kándugá milám nkaagá shé ngə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ngə zhízhigə, nəcé Zembî muud nyə á kaag shé nkaagá yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bíígá mítédúgád ná shé dág wíya məgwô mənyúúlúd ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, shú ná shé cágagí cug cɛɛlí, shé ngə sá jɔjɔ misóólúgú. ²⁵ Bóól búúd bwə mú dɛ mpyəny jílə ísɛɛngyá bishéd, kúgá nwa fúlú nyɔɔng. Yidagá dɛ ngə wíya njkul mənyúúlúd, ngwól wá ngwól, ngwól wá

ngwól, bul bə ná ndéé ja bí ngə dág jwôw má Cwámba í ngə shísh kúná-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shín mpu sá jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcé, njí shé má ka nyiŋgə ngə sá *mísám nə kwo, móól *mátúnuga mí nə njkul yíl myânj mísám máá má cúgé ná. ²⁷ Í má yida lúg nji ngələ fúndə yáág-yáág sémbyé Zembî mə bá sámb shé milású yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígal mizhízhín mí Zembî yí. ²⁸ Muud yêsh nyə á caam mæcɛɛ má Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə njkúd ja ówúshined obá njí ólól bwə bwáágulə yí. ²⁹ Njámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáám mæcɛɛ má Moyíz yé, njkəmsa nə muud mə njwá *Mwân má Zembî nda sá cwag yé. Muud wɔɔngú má dág ná mæcií má sɔ má á sá nə a bág njékəkê múúd má mósə zhizhe, a má lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wɔɔng má jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá dɛ kunda,

mə wə má bá dɛ yə búud myəna

mí jəlá nə misóólúgú myánj myá.

Nyə á ci námá ná: «Cwámba mə bá cígə búúd bə milású». ³¹ Í bul jág wagəwo ná muud kúdag Zembî á kuwô məbwəd.

³² Yidagá téduga mwôw mánjkenya má Zembî má á bwele kwan bí má. Bi a jísow lal-lal gwáná, jísow micúnj. ³³ Í á dɛ bə, bíl íja bwə lwíy bí, jugushi bí tām buud, bíl íja bí nwa minjugú mí bóól búúd bwə á dɛ bwəma nə mbií minjugú mín wá. ³⁴ Jí ná bi á dɛ nwa micúnj mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á dɛ déég bí isá yí, bi á dɛ bíd bwo nə məshusug, nəcé bí á dɛ mpu ná bi búəsə nə fwámé mábii, mɔɔng má bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndéé, kúgá beeg yɔw yímúlə mənyúúl ínkánjúd, nəcé bi mə bá bə nə məma myəna. ³⁶ Ntó, í jii ná bi bág nə zény kələ shwóg shú ná, bí má ká sá sá jêsh Zembî ngə jii ná bi sáág yí, bí lág sá nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcé, nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná,

í má lúg wuwálá cíg-cíg,

10:16 Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14 **10:35** 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4 **10:38** Rom 1.17; Gal 3.11

muud ηgə zə yé ká wóós,
nyə á bweye.

³⁸ Zembî má nyingə námá ci ná:

Muud jí tətəlí mádí mīshúd yé,
nyə é nti lâm mádí, a mú dág cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág
nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwá də cúculə nə
kwon ná ndéé kə jimb wá. Shé má yidá bə
bəonng búśá nə búgə ná ndéé bwá mú bii cug
wá.

11

Búgə sá má dág nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jisə cidəwúlə lám má múúd í kə
cidəw nə gúl sâ ná, í é bə, kú yíl kú bəd
yí; búgə jisə námá magulələ lám má múúd í
mágúlə gúl sâ ná, təə nyə anjé nə dág gwo,
jisə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwá á bə nə
búgə jəonng. Gwə wá í á sá ná mínə máŋ mə
nyíig Mícilyá mí Zembî dî.

³ Búgə wá ηgə sá ná shé ηgəg nə magulə nə
Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó
jí ná sâ jēsh shé ηgə dág yí í á zhu sâ shé anjé
nə dág yíid.

⁴ Búgə í á sá ná Abel sáág Zembî
*mətúnəga mə njúl ηkí nywa cə mə mə Káan,
Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tətəlí
muud. Ná ndéé, tēem bə nə Abel nyə a mə
bwey yə, a ηgə ná lás nyédí búgə nyə á
*búgula yíid.

⁵ Búgə í á sá ná Inəog ηkánúg kə wá Zembî
kú fudə. Təə muud nyə a shígé ná dág nyə
nəcé Zembî nyə a sá ná a ηkánúg. Kálad
Zembî ηgə ci ná shúshwóogú nə a ηkánúg í,
nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda
nəcé búgə, muud nda bwεε nywa Zembî
lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî
kúnə-kúnə yé mə jəlá nə magulə nə Zembî
jisə; á jəlá nə magulə námá nə buud bwá ηgə
wá lám ná bwá sə Zembî wá, Zembî ηgə yə
bwo myóna.

⁷ Búgə í á sá ná *Nówe gwágúg məcwûŋ
mə Zembî a mú bwey mpu sâ í á bə ná í zə
sây yí, sâ jəonngú nda fwo bə. Nyə á ηwa ciyá

má Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byóol,
a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé
wəonng nə buud ə shí bwá á bə nə məbεξ. Ná
ndéé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg nə a jí tətəlí
muud.

⁸ Búgə í á sá ná *Aburaham sáág Zembî
məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə
a tí njəond kələ ləəm í á bə nə Zembî mə
bá yə nyə tən lúgí yí, a nda fwo mpu kál
ləəm wəonng í á bə yí. ⁹ Búgə í á sá ná a
kəg ηgə cugə nda njōŋ ləəm Zembî nyə á
kaag nyə yíid. Nyə á də ηgə jí məbanda
dí, *Izaag jí námá ntó, təə *Yákwab, bwó
buud bwá á lúg nə isə impwúd nyə á kaag
Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á də ηgə jí
ntó nəcé nyə á ηgə bwánd ηgwála álal-límuga
í á bə nə Zembî nyəməfwó mə bá cwə yuug,
nyəməfwó lwə yí.

¹¹ Búgə í á sá ná kundú múdá nda *Sara
zəg bə nə ηkul mə bíí mpwon buud a mə
bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî
muud nyə á kaag ηkaagə yé jí abúgúlág. ¹² Sá
jəonng wá í á sá ná, muud ηgwúdú zə bə nə mp-
won buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mpwon
buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jon,
nda shə á bwûŋ lú ηgwəp.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwá á ηgə yə
bwá ηgə ná búgula Zembî, ní bwá nda fwo
bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má.
Bwá á yida dág mwo shwóg-shwóg, bwá mú
shwas mwo. Bwá á magulə nə búśə ojōŋ wa
shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwá lás ntáni yí, bwá
lwó nə ηgəŋ nə bwá ηgə sə wúl ləəm í bá bə
bwo nyəŋ mpwág yí. ¹⁵ Ləəm wəŋ í á mbəm
ná ηgə nyingə sá bwo fund í, bwá á nywá
námə je bə nə fwála mə nyíngə nə mpás, kə
wu. ¹⁶ Njí mpülə dág dî, bwá á ηgə jí ná bwá
kə ləəm á gwəw, ləəm í búl nywa cə wəonng
bwá á də jí yí. Sá jəonng wá Zembî jí nda gwág
shwōn ja bwá jów nyə ná Zembî wəŋ yí; ηgaá
nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ηgwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulə nə a
yánág cúgə lú mwān dé Izaag, sá mətúnəga.
Búgə í á sá ná Aburaham máguləg, a ηgə
mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə.

11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18 **11:3** Mət 1.1; Sòm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 **11:4** Mət 4.3-10 **11:5** Mət 5.21-24
11:7 Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 **11:8** Mət 12.1-2 **11:9** Mət 35.12, 27 **11:10** 13.14 **11:11** Mət 17.19;
18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * **11:11** Bóólúgá bwá ci ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bə mbyól a mú cwúcwúúl,
fwála lu byá mə bwey ntə, Sara ntəg kundú. **11:12** Mət 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sòm 39.13 **11:16**
13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21

18 Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə mé bá byâ wo mpwoŋ buud mé á kaag wo yí.» 19 Nji, Aburaham nyə á bə nə búgá ná Zembî ji nə ŋkul gwúmushi búúd. Ntós, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə ná ndeé a mé nyiŋgə gwúm yé.

20 Búgá í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ŋgə zə bwo shwóg yí. 21 Búgá í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ŋgəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé a mú jwaagəwo nyádí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

22 Búgá í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jáawug buud nda bwân ó *Izarəyél bwé bá wú Igípten, wósos nə nda bwé bág sá íyasé byé ná†.

23 Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyól bé bwé shwéélug nyə tâŋ oŋkwoond olóol nəcé bwé á dúg ná nyə á bə mbiya jəjə kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tâl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

24 Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug ná bwé kú də jəw nyə ná mwân mé shilə mə Farawôŋ. 25 Nyə á yida cəel ná bwé cúgúg bənəŋ kúl mé Zembî, ntə ná a kág bə mánýwa má kúkúl wəla cug *mísámúd. 26 Nyə á kwey ná í nywa ná bwé sáág nyə isâ í shwôn námə nda bwé bá sá *Kříst ná, nəcé cínəŋg wə jí fwámé təəm ntə wəŋg á kúm á Igípten. Mísh mé mé á ŋgə dúg nji myəna á bá bii mwôw mé zág má yí.

27 Búgá í á sá ná a wúg Igípten kú fúnda ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mé cí ná nyə á ŋgə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgé nə ŋkul dúg nyə. 28 Búgá í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci ná búúd ó Izarəyél bwé myéégug məcií bwé dí mímpumbé mí mínjówúd shú ná *éŋgəles á shwiy nda gwú bwân bán ó acúmbâ.

29 Búgá í á sá ná bwân ó Izarəyél bwé ntəg mənə mé atítí nə məkuú nda bwé á ŋgə kyey

zhizhe shíd; ja búúd ó Igípten bəŋ bwé á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mé á zə byaləga nə bwo, mé mú shín gwú bwo.

30 Búgá í á sá ná mənyuŋg mə Zheríko‡ mə shínúg shugəla shí ja bwân ó Izarəyél bwé á də ciŋgya cínəŋg ŋgwəla tâŋ mwôw zəŋgbá yí.

31 Búgá í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bág kú yə ja búúd bwé á sá Zembî miŋgáádə wá bwé á yə yí. Nəcə, nyə a lég buud bwé á kə ŋgə bigas ŋgwəla shwoó wá. 32 Mə nyiŋgəg ná jaaw bí jí? Mə ká ci ná mə bwiŋg bí milán mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhəfuté nə *Dávid nə Samyél nə *buud ó mícúndá, fwála fúfə mə.

33 Nəcə, búgá í á sá ná bwé lúmbálíg nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé á ŋgə kyey nə ləəm ótátəlí dí ná ndeé bwé mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwé á fad ozh-wambánkwuŋ mimpu. 34 Bwé á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwé faam íkúl í á bə ná bwé gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas mé á də bii bwo, Zembî mú də yálushi bwo, bwé mú bə óŋkán ó dósmb, júlya nə igwoonŋ i dósmb yə míl míləəm. 35 Bóólúgá búdá, buud bán bwé á yə wá bwé á nyiŋgə gwúm, bənəŋ nyiŋgə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgé áyíyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban ná bwé cúgé nə ŋkul cuwó kwonə nə Zembî shú ná bwé fáámugí nə cúgé. Bwé á sá ntó shú ná bwé bág bə nə fwámé cug ja bwé bá gwúm yí. 36 Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígə, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówálá mənəkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz. 37 Bwé á gwú bóól nə məkwóógú, bwé shigə bóól ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwəle. Bóólúgá bəŋ, bwé á ŋgə kyey kə cə kə cə, bwé dúgə bwáád nji íkúúdí í ncwəmbə nə íkúúdí í kálá, sâ jəsh fúfə bwo, bwé ŋgə bwəma nə cúgé, buud bwé ŋgə jugushi bwo. 38 Váál búúd dán í áshígé bə ná í jíg nə buud ó shí ga. Bwé á ka ŋgə jə gwów məshí mé

11:19 Rom 4.17 11:20 Mat 27.27-29, 39-40 11:21 Mat 47.31-48.20 11:22 Mat 50.24-25; MmN 13.19 † 11:22 Dúgúg Mat 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwé bág ŋwa íyasé byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwé dí ləəm Zembî nyə á bwey yə impáámə byəŋ yíid. 11:23 MmN 1.22; 2.2 11:24 MmN 2.10-12 11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30 Zho 6.12-21 ‡ 11:30 Buud ó fwála dəŋgə bwé á də lwə məma mənyuŋg tâŋ luŋgala lyələ ŋgwəla wəsh, ka lúgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25 11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21 11:38 1Sa 13.6

ashwéeshád nə mímbúŋúd, bwá dúgá ji míku mí mákwóógúd nə míku mí мэ́ndəlúd.

³⁹ Tεem bæ ná Zembî nyə á faag buud bəəŋgú nəcé búgá jáŋ, bwá á yə bwá kú fwo bii sâ Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ŋə bwey kwəməsa shé sâ í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shígé jii ná bwá téédúg kə bæ váál í jəla yí, sə bəŋ lúg mpás.

12

Zembî má du ság bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jishé kóomb di, kúdə zhwoɡ buud óni bwá má lyε shé, cug bwá á cugə yí í ŋə lwó shé sâ bwá jəw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ŋə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *misám mí ŋə læel nada shé nyúúlúd myá, shé yídag bæ nə zény kələ shwóg, ju kúlá Zembî má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgá mílámúd yé, nyə námə wə má bá sá ná búgá í fífəgí, bæ ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kələ yə kwolós dí, kú bísh bímbí lú shwón dúsə shwiy dəəŋg dí yí. Nyə a shígé bísh dwo nəcé nyə á ŋə bwey dúg məshusug Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúméd ja gaád, *caəŋgə má Zembî dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyédí, nyə muud ósól ɔ misám bwá á jág lúmbúli nə ndí nji a ŋə jísw jíswúg yé. Kəndugá mitédúgá nyédí, bi bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúd.

⁴ Bí ŋə lúmbúli nə sâ bwá jəw ná sám yí, nji lúmbúli jəəŋg í afwóyé bæ lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndeé, ye bi má wusa lésú Zembî ŋə lás nə bí təŋ bwân bé shú wálə bí ŋkul mílámúd yí? Nɡaá á ci ná:

Mwân waam,
ja Cwámba mə ság wo yí,
kú ŋwa sâ jəəŋgú nda fyaŋga.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúd.

⁶ Nəcé Cwámba má du ság múúd yēsh á céel yé;
nyəəŋg yēsh á mágúlə ná a ji mwân yé yé,
á du yə nyə intúgúli.

⁷ Ntó, jíswúgá minjugú bí ŋə bwəma nə ndí myá, mísə shú ŋələ ság bí. Mpugá ná Zembî ŋə ŋwa bí cínəŋgú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a má bwεε cugə sóŋgú nda du ság nyə? ⁸ Zembî ká bæ kú ság bí nda á du ság bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bi má yidá bæ nyə nda bwân bwá á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí má jəlá nə nyiŋgə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bæ nə osóŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí du ság shé, shé du gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé má jəlá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug í? ¹⁰ Osóŋgú bwá á byá shé wá bwá á du ság shé nji shú kúkúl wəla mbií bwá á du kwey mətəla yí; Zembî nywáá ŋə ság shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bəg mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúli bwá yə shé ná bwá ság shé yí, í ádé fwo bæ shé sâ məshusug, shé má du shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúli byəəŋg í du wúmə mpúmá: shé cugə ná shεε, cugə cug á otátəlí. ¹² Ntó, lələshigá məbwə mún má má káád məní, bí lələshi məbwəŋ mún má ŋə tagəwa məní. ¹³ Dugá kyey nji məzhí məsə tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda ləŋgəwo kə koogú, bwá yídag lal məŋkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cúgəgí nə buud bēsh ná shεε, bí wá ŋkul ná bi cúgəgí ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú du dúg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bi ɔ mpú námə du dúg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəom nə ndeé *Dɔ mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú du dúg ná muud nda wá lúú jəŋgad, ŋkí ntəg nə a mpyēny sâ í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə mətíle mə lúgə yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tεem nyiŋgə jii, wéeshúli məzhwíile, nyə a shígé bæ nə ŋkul cénd sâ í á bwey sŋy yí.

12:1 1Kr 9.24 12:2 2.10; 8.1 12:5 Mik 3.11-12; Mbú 3.19 12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mət 25.29-34 12:17 Mət 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21

18 Bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə wúl mbán búúd bí nə nkul kúnə nə ndí yí, mbán í ngə jíge nə kuda; bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgá á ikukwendε, kú námə nyiŋgə bə kúkúl nkəwə nyə á ngə kuŋg yí. 19 Bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kəl dɔŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo tɔɔ ciyá. 20 Nəcə bwá áshíge bə nə nkul kwiig mpándí Zembí nyə a təl yí. Mpándí nyɔŋg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sá jəsh í kúnə nə mbán yí, bwá gwú gwo nə məkwóógá.» 21 Isá bwá á dúg cínŋg yí í á bə ŋkí jág wagawo, Moyíz nyəmɛfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

22 Bi bāŋ bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbán Siyôn*, ŋgwála mə Zembí á kuwô, Yurúsəlem á jon dí gwôw kúl ncúlyá *wəŋgəles bwá ngə sá zaŋ yí. Wəŋgəles bɔŋg búsə ŋkí jág bulya, bímbí múúd cúge nə nkul lə yí. 23 Bi a shísh kúnə-kúnə nə sɛŋgyá bwān wə acúmbā mínə mə mú bwo micilyá jon dí gwów wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembí muud mə də sámb milású mí búúd bəsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwá mú váál í jəla yí 24 Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sə bəg mifúbán yé. Nyə wə jí lí-nji mpédúgá sánŋh Zembí shú sɔ á gúgwáan, məcií mé mə ngə lás fwámé lésú cə mə mə Abel†.

25 Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgág yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúláyé wá, bwá á shíge faam nə intúgúli. Nkəməsá ná bwá fwó bə kú faam, ŋkəməsa nə shé ja shé mə bán ná shé agwágúláyé múúd ngə lás nə shé jon dí, shé cuge nə nkul bá faam. 26 Yág íí, kəl dé í á sá nə shí í júngyag; nji, ja gaád íí, a mə kaag ná: «Mə bá nyiŋgə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jāŋ ja, kú ntāg bə nji shí wə í bá júngya, gwów

í bá námə júngya.» 27 Ja á cí ná a bá nyiŋgə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó mə lwó ná isá í də júngya yí í bá wú, nəcé byāŋ bísa isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúge nə nkul júngya yí. 28 Nəcə ndéé, shé yágá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúge nə nkul ntaŋusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyə é gwág nywa yí, sɛy nə gúmə nə fúndúgá. 29 Nəcə Zembí ishé ji kuda í də cumbal jígal sá jəsh yí.

13

Mbii cug Zembí mə céel yí

1 Kúgá yow ciilələ bíməfwó nə bíməfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg. 2 Bi kú wusa dələ ŋwa ójón bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəŋgəles bwá nda mpu ná í á bə wəŋgəles. 3 Bi ó də téduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binón bəsh wə búsə mímbwugəd. Bi ó də téduga námə bɔŋg bwá ngə bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bəsh wə ngə bwəma nə minjugú myɔŋg. 4 Bi bəsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í məbwam gwəŋá báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ɔ mínɔɔmb intúgúli.

5 Kúú njəond wán í nda bɛeg bə ngələ bɛ zāŋ *mwaané. Bi mə jəlá nə gwág məshusag nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembí nyəmɛfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelε béegya nə wo, mə abulé bwelε myaas wo». 6 Gwə wə jí ná, shé búsə nə nkul lás nə inkán, cí ná: «Cwáməba ngə kwíind mə, mə afúndáyé ná tɔɔ sá; muud nyə e sá mə jí?» 7 Bi ó də tédúgá ótówε ɔ shwóg bán bwá á bwiŋg bí Milású mí Zembí wá, kəndúgá mitédúgá dúg nda ícug byāŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwá á bə nə ndí yí. 8 Yésus-Kríst ji mbii ŋgwúd wú yág, wósó múús, kə ná ndéé kú nə zhúgá. 9 Bi kú bíd ná minjígúla mishús mísə mímbii mimbií myá mí yílúg bí zhúd kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam mə Zembí wə í wág bí nkul mílámúd, kú bə məcéx mə dúgyá nə

12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbán bwá á lwə ŋgwála á Yurúsəlem cínŋg gwów yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † 12:24 Məcií mə Yésus mə ngə lás lésú íjuugá Zembí mə juu sə mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel māŋ mə á ngə jíí ná Zembí kúndagí nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2 Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 13:3 10.34; Mat 25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sòm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3

idâw má. Mæççə mæɔŋg má aŋgê nə kwíínd buud bwə ɲgá bɛ mwo wá tɔɔ sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé básə nə *alatâr jí nɔ́, buud bwə ɲgá ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwə cúgɛ́ nə zhií mə ɲwá ídâw cínɔŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á də kə nə mæcií má ócúdu «kúl í búl ɲkɛ́ yí», də kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg *misám. Nji, ocúdu bɔɔŋgú mikug myáŋ, bwə á də wú nə myo ɲgwála də kə jígal bugád. ¹² Ntó námá, shú ná Yésus ɲwág mæcií mé má nyəmɛ́fwô kə sá ná kúl búúdu í bág ɲkɛ́ɲkɛ́ kúl, nyə á kə jug nə mæççy bugád ná ndeé a yə. ¹³ Ná ndeé, shé wúgá ɲgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyényúg námá shé nda bwə á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcé shé cugé nə ɲgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ɲgə sɔ́ wɔɔŋg ɲgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó máci. Ntó jí ná mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúdu ná jíná dé dúsá nə mpífá. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwíínd bóól búúdu nə dúlə yána ísá bín, nəcé mbií mátúnuga wɔɔŋg wá Zembí má də gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bán bwə ɲgə jí ɲkasé shú *míshíshim mín, bwə bá námá kə jaaw Zembí séy bwə á sêy shú dán yí. Ntó, ságá bwo mægwág, kyeyugá íjwúga byáŋád, shú ná bwə sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfíí. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsú. Jísú kóómb di, sə ɲgə mpu ná milâm mísə sá ná sáŋ, sə ɲgə ntág námá she cugə ja jêsh mbií í jéla yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgəlag nə Zembí, a sáág nə mə lálug nyiŋgə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagula itəw anání yé, nyə á çç sɔ́ á kandugə kandugə nə mæcií mé. ²¹ Zembí wɔɔŋgú yág bí ɲkul ná bí sáág sá ányunywaá jêsh á céel yí. A sáág ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dî. Yésus-Kríst ɲwág gúmə kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanŋ, má jəgula nə bí ná bí jísówúg lésú má ɲgá yáág nə

bí nə ndí ga. Kálaad nyəmɛ́fwó má má cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Má cɛel jaaw bí ná bwə má bíd *mínyɔŋú íshé Timoté; á ká lɛel wóós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bì ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bán bēsh nə buud ó Zembí bēsh. Bɔɔŋg wá Italí bwə ɲgə báda bí. ²⁵ Zembí kə sá bí bēsh mpaam.

13:11 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sòm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16
13:18 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ́: 8.6 mæcií: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Zhâk yí

Zhâk nyə á cilə okristen shú ná bwə mpúg kuú njəond bwə jəlá nə kyey mpədúgá nyəŋ dí yí nə váál bwə jəlá nə cugə nə buud bwə cúgé okristen wá yí.

A ngə ci isâ ŋkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nə fəg yí: fəg í də wú wə Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nə məbúwa nə kúm, məkugulə nə məbwəbúlán, fwámé yábə í jəlá nə də nyîn nə misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngə lámusa nə dálə ŋwa búúd nə mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nə búgá nə misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nə fwámé fəg (3.1-18).
- (6) Cug á mpədúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nə nadâ məjəgula, nə mik-wíindyá (5.7-20).

Ŋkúmba sâ á ngə bándalə okristen yí jísə ná «búgá jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbádá

¹ Mə Zhâk, lwaá mə Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst, mə wə mə cílé bí kálaad éga. Mə bádá bí bwán ó íbænd wúm nə íbá bí á mə ciima kə ngə cugə məshí məshí wá.

Məkugulə mə də lulushi búgá mə múúd

² Bwaang, məkugulə mēsh bí mə bwámá nə ndí má mə jəlá nə bə bí nji sâ məshusug, tə məsə wáyé mbií tə wáyé. ³ Bí mə jəlá nə gwág məshusug ntó nə mpúlə ná búgá jín í ká ntə məkugulə, bí bə nə jísów. ⁴ Nji, í jii ná jísów jəng gwáməfwó í cásuləg bí séy jé mílámúd, shú ná bí bég ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfə nə tə jə fúlú ngwūd. ⁵ Í ká bə ná fəg í ngə fúfə ngwól múúd á gwoong jín, a gwáámbúg Zembî, Zembî é yə nyə. Nəcə Zembî mə də sá yána nə muud

yêsh, á də ntəg sá dwo nə jə lâm, kú nə məjumâ. ⁶ Nji, í jii ná muud mə gwáámb yé gwáámbúg nə búgá, kú bə nə mílám mímbá. Muud mə sá mílám mímbá yé jí nda ikwó í m̄ŋ ŋkwə mə də yəngulə kənd ká kənd ká yí. ⁷ Mbií múúd wəng kú yímbê nə téduga ná nyə é ləg sâ wə Cwámba. ⁸ Nəcə muud məzhigó jí mílám mímbá, nyə ádé mpu bə ŋkúmba zhí ja á céél sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí nə məbúwa yé gwágug məshusug ná Zembî nyə a mə b̄n nyə gwôw. ¹⁰ Nyəng mə yídá bə nə kúm yé bég nə lúú ná s̄ŋ nə a bəlé shí, nəcə a bá cə nda fúláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fúláwa mə də bə, yásá í ká námə shigushi, məgwə mə mə shwéesh ká, fúláwa mú bwaambəwo, ijə byé í mú sh̄n. Námə mbií ngwūd wəng wə múúd kúm mə bá ngə bwaambəwo, misóólúgú myé myêsh mí ngə sh̄n yé.

¹² Muud mə jísów məkugulə kú fúfug yé nywáá mə jəla, nəcə á ká bá sh̄n ntə məkugulə, a bá ləg cug á kandugə kandugə, mpóógú nyəng wə Zembî nyə á kaag buud bwə ngə cəel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə məbwəbúlán yí, a nda bəeg ci ná: «Zembî wə ngə bwówulə mə»; nəcə muud cugə nə ŋkul bwówulə Zembî, nyə ádé námə bwówulə búúd. ¹⁴ Í yídá bə ná, muud nyəmfwó iyéesh byé wə í də julə nyə, kənd nyə lâm *mísómád; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg í mə ŋwa bum yí, sém í mú byêl; ja sém í mə wíy yí, í mú sá ná muud yég.

¹⁶ Yé bwáang mə búl cəel wá, kúgá shiig mánnyúl! ¹⁷ Fwámé ísâ Zembî mə də yə búúd yí, nə mənywa mēsh sə ngə bwəma nə ndí má, mə ngə zhu gwôw, wə Sóongú mə də wéeshuli mənkenya yé; a jí nji mbií ngwūd kú cənd. ¹⁸ Sóongú wúsú wəngú nyəmfwó nyə á bə nə jəjə tédúgá jé ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəngú wúsə shú ná shé bég mpumə ashúshwóógú á ísâ á mə té yí.

Də gwágulə, ka də sâ

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 1:2 Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7 1:5 Mik 2.6 1:6 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 1:9 2.5 1:10 Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8 1:10 5.1 1:12 5.11; 1Kr 9.24-25 1:13 Mik 19.3; 1Kr 10.13 1:14 Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17 1:17 Mət 1.14-18; Mat 7.11 1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9

19 Yé bwaáŋg má búl cœel wá, bi má jəlá nə mpu né muud má jəlá nə də lœel gwágulə, nji nda lœel lás, nda lœel gwág mpimbə. 20 Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ŋkul wéeshuli sâ jí tətəlí mísh má Zembî dí yí. 21 Gwé wé má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagəwo mēsh nə mbíya gwólə mílâm; myaasugá myo, bí ka lóg kéel Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lóg dwo nə lám ná shɛɛ; dwé wé dí nə ŋkul sá ná *mishíshim mín mí dúgúg cug.

22 Ságâ nda kéel má Zembî í ŋgə cí ná, bi kú də gwágulə gwágúlóg, bi a bá ŋgə shiig biméfwó. 23 Nəcé, ŋkí muud mə gwágúlóg kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ŋgə cí ná, muud wəŋgú jí nda muud má shîn dúg mpwóombú yēn dí, 24 ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lœel wusa nda mpwóombú nyé í ámə bə ná. 25 Nji, muud mə mpú kənd mísh məcɛɛ má Zembî dí nda də gwágulə ná ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məcɛɛ mœŋg má cúgə nə iwushî, máá má də yîl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a nádag nə mwo, a də sá nda má ŋgə cí ná.

26 Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá ná a ŋgə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ŋgə shiig nyúul nda yidá də bii mpu yé, muud wəŋgú yábə yé wúsə sâ cwag. 27 Yábə Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yábə wúsə ná: də téduga bwán ó nyulú nə mikúsé mí búdá *íncwaw í ntug mí ŋgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala málwaagəwo mâ cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpédúgá buud mí anywáyé

1 Bwaanɔ, kúgá də sá ná, bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwané, bi ŋgə nyiŋgə baam nə bóól búúd ntə bóól. 2 Nəcé ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínád, ŋgwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námé zə nyíi nə isala. 3 Ŋkí bi má ŋwa múúd jí nə mimbwéedí mí álal-ŋkul

yé nə məjilə, bí nə né ná: «Záá jí wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəlí», ŋkí ntág ná: «Jig wa kúl má də təl mákuú gaád». 4 Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná bi má wá mímbéégí mpédúgá buud wé ni? Ŋgaá ntó má lwó ná bí ŋgə bigas buud bi njúl nə bów-bôw mítédúgá?

5 Yé bwaáŋg má búl cœel wá, gwágúlógá mə. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgə dí? Nyə á kaag buud bwé ŋgə cœel nyə wá Faan, ŋgaá nyə a má sá námé nə mímbúbúwá mí bág nə kəw Faan dœŋgúd? 6 Ká bi bāŋ bi ŋgə dúg mímbúbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozé bwé ŋgə lwó bí cúŋ, ŋgaá mikúkúm? Ŋgaá bwó wé bwé ŋgə kə nə bí mámpáanzé má mílósú? 7 Ŋgaá bwó wé bwé ŋgə jág lás nə jəjə jíná lú Krísten búúd bwé á gwiid bí yí?

8 Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ŋgə cí ná: «Cœelug múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Ŋkí bi mə lwándúlóg cɛɛ dœŋgú, bi mə sá jə sóólúgú. 9 Nji, ja bí má də wá mímbéégí mpédúgá buud yí, bi má də sêm; Məcɛɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwé má caam məcɛɛ wá.

10 Mpugá ná múúd mə ká bɛ mámpándí mâ Məcɛɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ŋgwúdugá, a má byaagulə nə mēsh. 11 Nəcé muud nyə á cí ná: «Cí wo kú sá mínœomb» yé, nyə námé wé nyə á cí ná: «Cí wo kú gwú múud». Ŋkí wɛɛ wo ádé sá mínœomb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcɛɛ. 12 Ntó, dugá lás, nə də sá ísâ bi ŋgə mpu ná bwé bá sámə bí mílósú bɛɛlə cɛɛ í də yîl búúd mányámád yí. 13 Nəcé, buud bí kú gwág búúd cey lámád wá, bwé bá bwəma nə sémbyé mílósú á kú nə mœcɛy mə lám. Buud bwé ŋgə gwág bóól ŋkúŋkwóŋulə wá, iŋkúŋkwonɔ í də ntə sémbyé mílósú wāŋ.

Búgá jí kú nə misóólúgú yí jí fudó

14 Bwaanɔ, ŋkí muud má cí ná a jí nə búgə, nji misóólúgú kú nyîn, wāŋ mbií búgə í é

1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1 1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 1:25 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2
 1:26 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3 1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá
 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9;
 Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9 2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 2:9 2.1 2:10 Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3
 2:11 MmN 20.13-14 2:12 1.25 2:13 Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 2:14 Mat 7.21; 1Yn 3.17 2:15 Mat 25.35-36

kwíínd nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyəŋə wán á mudúm nkí á mudá ngə fúfə nə sâ má bwáád, nkí ntág ná a ngə fúfə nə idáw yâ dāŋ jwôw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín mú cì nə nyə ná: «Wo ɔ ké nə shεε; kaág bwáád, wo də!» Nkí a cì ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ngə jii nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá wə búgá jísə yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólúgú, búgá gwô jísə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd jì nə nkul cì nə ngwól ná: «Wεε jì nə búgá, mεε nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwô nda nə misóólúgú, mεε mə e lwó mádí misóólúgúd nə mə jì nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə nə Zembî jì nji ngwûd, wo ngə mpu sâ; nji, məjamb mə ngə námá magulə ntó, mə ngə lilya. ²⁰ Wo muud jì kú mpu də faas ísâ yé, ye wo cεel mpu nə búgá jì kú nə misóólúgú yí í akwííndé tɔɔ sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ηwa mpáámbə íshé *Aburaham ná tátəlí muud mísh méd nəcé a yánálə mwân yé *Izaag tâŋ *mətúnuga *alatâr dî. ²² Wo adúgέ? Búgá jé í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byêsh í ngə sêy; misóólúgú wə mí á zə sá ná búgá jé í bəg ncindî. ²³ Nə ndεé, í mú bə nda Kálad Zembî ngə cì nə; ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú cì nə Aburaham jì tátəlí muud; bwé mú gwiid nyə nə shwə mə Zembî.»

²⁴ Bì mə dág í? Zembî mə ηwa múúd ná tátəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námá wə Ráhab mudá janja nyə á bə yé. Ngaá nə Zembî nyə á ηwa nyə ná tátəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcé, buud bwân ɔ *Izəryél bwé á kənd wá, Ráhab nyə a ləg bwo nyédí njów, a mú sá ná bwé kyéyug zhí shúsúd. ²⁶ Nyúúl nyísə kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jì kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə.

3

Júm dásə wagəwo wagəwo sâ

¹ Bwaanŋ bì mə mpú nə sə buud ngə jíguli wá, Zembî mə bá bə nə nkúd wúsú sémbyé mílăsúd ntə bóól búúd wáŋúd. Ntó, í ajíyé nə bì bəg zhwog oyíguli nkí bulya, ² nəcé shé

bêsh shé mə də kwab mímbii mimbii. Múúd mə ká bə kú də kwab nə lésú á mpu yé, nyíni nye mə bə váál í jéla yí, nywáá jì námá nə nkul mpu bii nyúúl nyé nyêsh. ³ Ngaá nə shé mə də shwaam íkabəlí inkwanz mpu dí shú ná í sáág shé məgwág, nə ndεé shé ka bə nə nkul mə kənd bwo mányúúl oncindî kúl shé mə céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bíse məma ísâ í anúní, oŋkwô ɔ anúní wə bwé də sá ná í kyéyug. Nji, tεem bə ntó, nkúnkwaawé cig-cig wə mə də sá ná titíma kəg kóómb jêsh muud ngə julə nyə yé mə céel yí. ⁵ Ntó námá wə júm dásə yé. Í tεem bə kúkúl nyúúl cig-cig, dásə nə nkul də mamuda nə í ngə sá məma ísâ. Bì mə dág í? Kukúdá cig-cig í jígal məma jugú. ⁶ Júm dásə námá kuda, dásə jiya olíŋgí sádí íkúl í nyúúlád. Í ngə lweegushi nyúúl nyêsh. Júm í ngə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóós shwiyud. Kuda jɔɔŋg í ngə zhu kuda á kandugə dî. ⁷ Muud nyə a mə kwááf mímbii mí ócúdu myá jugú myêsh, tɔɔ inunú, tɔɔ ocúdu bwé júlə mímwə shí wá, tɔɔ ocúdu wə mán, nyə a mə kwááf bêsh. ⁸ Nji, kú nə tɔɔ muud ngwúd nə ngwúd jì nə nkul kwááf júm yé. Júm dásə bów-bôw sâ cúgə nə nkul jì nə shεε yí, dásə nə gwoog nə cwóó. ⁹ Shé mə də balan nə júm íshé, də ságusə Sóŋgú íshé Cwámba, shé də námá balan nə júm dɔɔŋg də lweem búúd Zembî nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ngwúd nə ngwúd í wéesháli íbwádán wéesháli málweemyâ. Mbô bwaanŋ! Í ajéláyé nə də bə ntó. ¹¹ Ye ncwun nyí nə nkul wéesháli mójúwó mə ancúncwôŋ nə mə águgwulú luun ngwúd dî? ¹² Bwaanŋ, ye líí *figyê jì nə nkul wúmə íbumá í olivyé? Ye fambə *vínyə jì nə nkul wúmə íbumá í figyê. Ncwun í də wéesháli mójúwó mǎ ca nə ca yí í cúgə nə nkul nyingə wéesháli zhizhe mójúwó.

Fwámé fəg í də zhu wə Zembî

¹³ Zó jì nə fəg nə cóŋ na bídí yé? Muud wɔɔŋg lwóyág ntó jə kuú njɔɔnd jéd, a dág sá ísâ nə lám nə shεε, nə fəg. ¹⁴ Í ká yida bə nə bí ngə bə nə mbíya lám, nə məfendyâ mílámúd

2:17 Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mət 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20
3:2 Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26 **3:3** Sôm 32.9 **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mət 9.2 **3:8** Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mət 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4

íí, kúgá yímbê nà ñkêny mányúul ná bi búsa nà fúg; jísà bí ijóó. ¹⁵ Fúg nyóonng í ángê nà zhu wá Zembî; nyísà fúg á shí ga, fúg á iyéesh í nyúul muud, fúg minjumbálu. ¹⁶ Nacé, kál jí ná, bóól mpíi bóól, bóól fendya nà bóól yí, isâ ða sîy ncúg-nculê, bów-bôw mísóólúgá ða bæ mímbíi mimbíi. ¹⁷ Fúg í ða zhu wá Zembî yí nyáá í ða bæ ná fwó-fwó, í dúgá cœel mótala. Fúg nyóonng í ádé bæ nà cwambulá, í ða bæ fúg á ñkwambulá, í dúgá bul gwág búúd cey lámúd, ða bul sá jò mísóólúgá, kú nà mbéégí mánkœómá, kú nà makéñ. ¹⁸ Buud bwá ngá wá matala mpédúgá buud wá, bwá ngá bœ mpœg mótala ðí. Mpœg jœonngú ka ngá wúma bwo cœg á otútélí.

4

Mbúgula nyà ajóláyé nà bæ mílâm mímbá

¹ Jí í ngá sá ná bi bág nà icwoomb nà igwáná? Ngeá ná jísà nacé iyéesh í zhwiimbyálà nà cœg í ngá sá lúmbúlí mányúul mán ðí? ² Bí ngá wímb isâ, ñji bi kú ngá bii byo; ná ndeé, bi mú ngá bæ nà yéesh gwúlà búúd. Bí ngá ji isâ, ñji bí cugé nà ñkul bii byo; ná ndeé bi mú ngá bæ nà ozhuyâ, ngá gwána igwáná. Bi anngê nà bii nacé bi anngê nà gwáám Zembî. ³ Bí tœem ntâg námá gwáám íí, bi kú bii, nacé bi má ða gwáám nà bów-bôw tédúgá, ñji shú ná bi mœ lwándúlá iyéesh bín yâ zhwiimbyálà nà cœg.

⁴ Bí búsa osóol œ míncœmb; ye bi ampúyé ná bí má ká bœ mánywa mâ shí ga, bi má fœm Zembî? Ntó ji ná muud mœ cœ shwá nà shí ga yé, má bæ zhízhíj má Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî ðí ná:

Zembî nyà acéélé ná
gúl sâ í zág shwœ wú nà Shíshim
nyà á sá ná í zág ji shédí yí*.

Ye bi mœ tédúgá ná ja Mícilyá mí ngá ci ntó yí, jísà zhizhe icigá-cígá? ⁶ Mbô! Zembî má yidá bul bæ nà mpaam. Sâ jœonng wá Mícilyá mí ngá ci yí, ná:

Zembî má ða lúmbuli nà buud

bwá ða ñkêny mányúul wá;
ñji, bœonng bwá sœl bwáméfwó shí wá,
a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndeé, bídúgá ná Zembî jwúg nà bî; ðugá lœl lúu nà Njwû mœjamb, nyà e fúndà bí, a kœ shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembî kúná-kúnà, nyà e shísh námá bí kúná-kúnà. Yé osóol œ *mísám, gusagá mœbwâ; bí buud wá milâm mímbá, fúbúgá mílâm. ⁹ Magulœgá mœntágula mán, bi gwág bíméfwó cœy lámúd, bi mú jii mányúul. Kúgá ná ngá gwo, yidagá jii; yœwœgá dúlœ fánda gwág máshusœg ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Sœlœgá bíméfwó shí mísh má Zembî ðí, a mú bá bœn bí gwôw.

¹¹ Bwaonng, kúgá ða ciya íciyá í ábábôw. Wó ká ci *mínyœñê woó nà muud ciyá ábábôw, ñkí ntâg ná wo jéég nyà njagá, mpug ná wo má jág lás nà mœcœœ, wo má jéég mœcœœ njagá. Ñkí wo jéég mœcœœ njagá, mpug ná wo cúgá múúd mœ báágúlá mœcœœ yé, wo má yidá bæ múúd má ða jéég mœcœœ minjagá yé. ¹² Muud nyà á tâl mœcœœ, á ða námá balan nà mwo yé, ji ñji ngwûd. Nyà wá jí nà ñkul sá ná muud cúgœg, nyà námá wá jí nà ñkul sá ná muud yág. Wo wá zœ ná wo yág muud jí wo kúná-kúnà yé mœbœœ?

¹³ Bi bœñ ntâg íí, bi má ða ci ná: «Ñkí múús ñkí mán sá é kœ ngwœla shús ngwœla kel, kœ ji wu mbú ncindí ngá sá mákíð bii mwaanê»

¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cœg jín í é bæ mán ná; bi búsa nda ngúdá í ða wóós fúfwálá ná ndeé í mú jímby yí. ¹⁵ Bi má jœlá nà yidá ða ci ná: «Ñkí Cwámbe má magulœ, sá é cœgœ, sá sá sâ shús sâ kel.» ¹⁶ Ñji bi mú ngá ñkêny mányúul nà bægœwa dán dœonng; váál ñkényá nyúul dœonng ðêsh dúsa ñkí bôw. ¹⁷ Muud mœ mpú ða sá mánywa yé, á ká bæ kú sá mwo, a má sœm.

5

Mikúkúm mí ó káálœgœ

¹ Bi bœñ mikúkúm ntâg íí, jii gá mányúul; kímúgá œñkwimbyé nacé mœntágula má zœ

3:15 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16 **4:4** Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * **4:5** Bóól bwá ci ná: «Shíshim Zembî nyà a sá ná í zág ji shédí yí í bul bæ nà wú». **4:6** 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25 **4:10** 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sôm 101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20 **4:14** Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20

bii bî. ² Kúm dán í má bwo, mikáándá mín mí má díya óshê. ³ Or wán nê *mwaanê wán mú nê myángulá; myángulá wɔɔŋ í bá bwaagulá bî mæbɛɛ mán. Í bá námá céég dæ bî mænyúul nda kuda í dæ dæ ná, næcé bî má ŋkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zæ shîn. ⁴ Dugá, bî á ban ná bî ajénáyé nê olwaábulá bwá á dæ saag bî mæmpæg ífambá wá. Myéna bî á má mánda myɔɔŋgá mí ŋgæ kîm ŋgæ shwáman bî, Cwámba á ŋkul nyêsh má gwág óŋkwiimbyê ólwaábulá bwá ŋgæ kîm wá. ⁵ Bî má cugæ wa shí mishwun, ŋgæ gwú iyéesh bín, ŋgæ cugæ cug nyanjá. Bî a má bwaag nda mimyáágá mí ócúdu bwá bá cigæ jwów lú zâŋ myá. ⁶ Bî mæ dæ bæ ná, muud kú nê mæbɛɛ, bî yæ nyæ mæbɛɛ, bî gwú nyæ, a kú lál lúu nê bî.

Mbúgula bág nê jísow

⁷ Ná ndeé bwaang, ŋgægá nê jísow, kæ kumæ jwów Cwámba mæ bá zæ yí. Bî má dæ dí dúg í? Mbɔɔl mæmpæg má dæ ŋgæ bwánd ná nyæ é bii jɔjɔ mpúmá í é wú nyæ mándælú yí. A dæ jísow ná ndeé ompú wá mætédúlé nê wá mæshíné nywɔ. ⁸ Jísówágá námá ntó; máándúgá milám, næcé Cwámba wál bá nyingæ zæ. ⁹ Bwaang, bóól bwá nda dæ tædæwa nê bóól, bî a bá ŋwa mæbɛɛ. Dugá muud mæ zæ sámb shé milású yé tál mpumbéd í. ¹⁰ Bwaang, *buud ɔ micúndá bwá á dæ lás nê ŋkul mæ Cwámba wá bwá á jug, bwá kú lámæsa; ŋwagá yuug nê bwo. ¹¹ Nda bî má mpú ná, shé ŋgæ ci ná buud bwá á bæ nê zény kálæ shwóg wá, báá bwá má jæla. Ngaá bî a shí gwáduga lâŋ má Zhwôb; nyæ á bæ, a ŋgæ tæem dúg micún, a ŋgæ kæ nji shwóg nê shwóg. Bî a shí námá dúg cé Cwámba nyæ á kæ shúgula tál nyæ yí. Zembî ji bul bæ nê lâm íŋkúŋkwon, á dæ gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaang, sâ bî má jéla nê tééd fwó mpu yí jí ná, ci bî kú dæ kæn jon læ gwôw, kú kæn mándælu mæ shí, kú námá kæn tæ nyúl ŋkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jéla nê bæ haaw yí, ci «Mbô» ja í jéla nê bæ mbô yí; dugá sá ntó shú ná bî bág bæ kú ŋwa mæbɛɛ ja Zembî mæ bá cígal mílósú yí.

¹³ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgæ bwæma nê minjugú, a jégulag nê Zembî. Ŋkí ŋgwól ji nê mæshusug íí, a séyug isusa ságusæ Zembî.

¹⁴ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgæ bwæ íí, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula, bwá zég jægula nê Zembî shú dé, bwá ŋgæ shúle nyæ mæwúda jíné má Cwámba dí. ¹⁵ Bwá ká sá májægula mæŋgá nê búgá, mbâl í é cugæ, Cwámba nyæ é wæel nyæ tál tútáli. Í ká ntæg bæ ná nyæ a sá *misém, Cwámba juu nyæ nê myo. ¹⁶ Ná ndeé, dugá sá ná ŋgwól kæ magulá misém myé wá ŋgwól, ŋgwól jægula nê Zembî shú má ŋgwólúgá, shú ná bî dúg yál. Mægula mæ tútáli muud mæsæ mæ aŋkál-ŋkálú, má dæ sêy. ¹⁷ Eli nyæ á bæ námá nda shé. Nyæ á jægula nê Zembî nê lâm yé wêsh ná ompú bwá tówúg kú ná nywɔ. Ompú bwá á shí tów kú nywɔ tâŋ mimbú mílól nê oŋkwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyingæ jægula gúl ja, jon í mú nywélushi mpú ná ndeé mándælú má mú sá ná mæmpæg má wúmág.

¹⁹ Bwaang, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí má béégæ nê óbúbálé, a kæ ŋgæ gwæa cwagæwa, ŋgwól má ká sá ná a nyingæg nê mpás íí, ²⁰ mpugá ná muud mæ sá ná sóól misém wúg kóómb nyæ ámæ ŋgæ cwagæwa yí, a nyingæ nê mpás yé, a má sá ná *shíshim yó í fáámug nê shwiy; a má sá námá ná Zembî bág kú ná kænd mísh ncúlyá misém myéd.

5:4 MmN 3.7; Læv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 5:5 Zhe 12.3; 25.34 5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3 5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 5:9 Mat 7.1-2 5:10 Mat 5.12; Heb 11.32-38 5:11 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 5:12 Mat 5.34-37 5:13 1.5-6; Mis 16.25 5:14 Mak 6.13 5:15 Mat 9.2; Mak 16.18 5:16 Sôm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 5:17 10j 17.1 5:18 10j 18.42-45 5:19 Gal 6.1 5:20 1Pr 4.8

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyá á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvē (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nə í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jêw nə Babilon éne.

Kálaad nyəmfwó ngə nyîn nə nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyíi yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bə cîmá ntúni ímpál í shí ítóon yâ Azî ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten búse ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njənd ósól ɔ məsáal búse nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á nə buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə júm okrîsten yí.

Məbádá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cíl kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə cîma, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azî, nə Bitinî yí. ² Féeshúlə Zembî Sóónɡú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkékéké Shíshim tálég bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembî ké bul sá bí mpaam, a bul námá sá ná bí cúgəg ná shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembî, Sóónɡú mə Cwáməba wúsú Yésus-Krîst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámád, a gwúmashi Yésus-Krîst, a mú sá ná sá byélég ncuncumbə cínəng

gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sá á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəngú í á mə sá ná sá bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwelə bə nə məsáám yí, ⁴ sá ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembî mə bwíg gwów jəng dí yí, mánywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə mábwm, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwíg námá bí buud mpífə nyé í ngə baagulé wá, bí buud ngə bii mbaagulé wəngú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəməsa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkugulə mimbii mimbii, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkugulə məng mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfií ntɔ or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námá nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulə shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛel Yésus wəngú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námá fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug má ntɔ ŋkwón, mbii məshusug múúd cúgə nə ŋkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusug məng məsə nəcé bí mə bii myána mi búgə jín: *mishíshim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndə bwə á cúndə nə Zembî mə bá sá bí sóólúgú mpáam wá, bwə á wundə micilyá, sɔ nə bwə wámbulé cug mishíshim mín mí mə bii ní*. ¹¹ Bwə á ngə sɔ nə bwə mpúg fwála ísâ byəng í á bə ná í bá sŋy yí, nə váál í á bə ná í bá ngə sŋy yí; nəcé Shíshim mə *Krîst bwə á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcey í á bwey bə ná Krîst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bə ná í bá bə cínəng mpásə yí. ¹² Zembî nyə á ka lwó bwo ná lán bwə á ngə bwiiŋg yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dún. Nə ndéé, Nkékéké Shíshim mə ka wú gwów zə sá ná obwiiŋgye bwə bwiiŋgug bí lán wəngú. *Wəéngales bwáméfwó bwə ngə cɛel kənd mísh ísâ yâ lán wəngú.

Kuú njənd á buud ɔ Zembî

1:1 2.11; Zhk 1.1 **1:2** 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19 **1:3** 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5 **1:6** 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3 **1:7** Zhb 23.10; Sóm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 **1:8** Yuá 20.29; 2Kr 5.7 **1:9** Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 **1:10** Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * **1:10** Tééd nə kə wóos mpánzə 12, jíse sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí. **1:12** Ifz 3.9-10

13 Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bág bí ñkí yáisa, cunalugá iyéesh bín, ságá ná bwágó lúú jésh í bág bí ñji mpáam má Zembî dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Krîst mæ bá lwóya nyúúl yí. 14 Ságá nda bwán wâ mægwág, kúgá ná ñgæ bẹ iyéesh í ayíyáág bí á ðu bæ næ ndí bí kú fwo mpu Krîst yí. 15 Muud nyæ á jôw bí yé nyæ ádé sɛɛɲgya næ mæbôw; nda jí ntó ná, bí má jəlá næ ðu sásulə mæbôw kuú ñjəond wán wêsh ðí. 16 Gwé wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bəgá minjəkɛɲkɛ mi búúd, nəcé mæ jí ñkɛɲkɛ.»†

17 Dâ má ðu sám̄ búúd milású nda í jəlá ná, kú kə múúd ñkəəmúð; Dâ wəɔɲg ntəg ó bí má dú kám̄b yé. Nda jí ntó ná, ñgəgá næ cugə næ fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, 18 bí ñgə mpu ná Zembî nyæ á jəna tən̄ yílúə bí mbéé cug bí á lág næ impáám̄bá bín yííd. Tən̄ nyəɔɲg í á shígé bæ ísà nda or ñkí kwóógú bwé ðu lúə *mwaanê næ ndí yí, ísà bí næ ñkul ntáma yí. 19 Tən̄ Zembî nyæ a jəna yí í á yida bæ ijimá í məcíí, má ñjúl nda məcíí mæ mwá nɔwəmbe jisə kú næ sá á jumág, kú næ təɔ cúcwán lú mæbwam yé, məcíí má Krîst. 20 Zembî nyæ á bwey təl Krîst ntó a nda fwo fwə shí næ gwôw; a má ka zə sá sólúgú wəɔɲg shú dán mwów mæzhúgúlá məgaád. 21 Nyæ gwúmushi Krîst, a sá ná a ñwág zhwoɲ gúmá, shú ná búgá næ bwágó lúú í bág bí nyádí.

22 Nda bí á má ñwa obúbálé næ mægwág ná, mægwág məɔɲg má á má fúbushi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé ciílálə á omínyəɲə, kú næ məkəɲ. Ciílagá mpédúgá nyín næ milám̄ mífúbán, ciíla ntó kú yəw. 23 Bí má jəlá næ ciíla kú yəw, nəcé, bí buud bí á má byél̄ nɔuncúmbə wá, mpəg í á má byá bí yí í cúgé ntəg mpəg jí næ ñkul bwo yí; jisə mpəg í cúgé næ ñkul bwo yí, gwé wá Milású mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugə. 24 Nğáá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Buud bēsh búsə nda ikáá,
ijɔɔ byán nda fuláwa.
Káá í dú shwáás, fuláwa kud,
25 ñji Milású mí Zembî myáá
mí ñjúl kandugə á kandugə.

Milású mí Zembî myəɔɲg wá Jɔɔɔ Lán bwé á bwiing bí yí.

2

1 Nə ndéé, yəwugá mægwə mæ lâm, yəw məkəɲ, næ kwába, næ zhíɲ, næ ojaawú-jaawú. 2 Yidagá gwág yéesh milású mí Zembî námá nda ikákényí dú gwág yéesh bəl̄ ná. Milású mí Zembî mísə bí mún mənyá, fwámé mənyá kú bæ má fulá. Bí má jəlá næ gwág myo yéesh shú ná mí sáág ná bí ñgəg næ wɔy kə bá kumə cug á kandugə kandugə ðí. 3 Í é bæ ntó ñkí bí a má kagalə Cwám̄ba ná ndéé bí kwey ná á nywa.

Mísəɔn agúgwán

4 Shíshúgá Cwám̄ba kúnə-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwé á myaas yí, í ñjúl ná dáá wá Zembî nyæ a féesh né dúsé jimá shú dé dí yí. 5 Bí músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ñgə sɛɛɲgya ná ndéé bí mú bæ ñjów á *shíshim shú ísəy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga má shíshim, nyé é ðu magulə lúú má Yésus-Krîst ðí má. 6 Jisə Kálaad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a má féesh jimá kwóógú,

mə bwíg dwo Siyôn* tən̄ kwóógú áshúshwóógú.

Muud mæ jéég kwəɲ nyádí yé nyæ abúle sám̄ba.

7 Zembî má sá ná bí buud ñgə *búgala wá bí ñwág gúmá. Nji, buud bwé aɲgə næ búgala wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí,
í má bæ kwóógú lú lámuga†.

8 Í nyiɲgə námá bæ kwóógú lú məbəɔgú,
kwóógú í é ðu búlal búúd yí.

1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 1:15 Ləv 19.2 † 1:16 Dégúg ciyá ni Ləv 19.2 ðí. Í ñgə cɛɛl ci ná: dugá sásulə mísəm, nəcé mæ ádé sɛɛɲgya næ misəm. 1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 1:18 Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 1:19 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 1:20 Ifz 1.4 1:21 gúmá: 5.1; Rom 5.2 1:22 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 1:23 Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 2:1 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 2:2 1Kr 3.2 2:3 Sóm 34.9 2:4 Sóm 118.22; Iza 28.16 2:5 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 2:6 Iza 28.16; Rom 9.33 * 2:6 Dégúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyæ á bæ məma mbún̄ bwé á lwə ñgwála á Yurúsələm cínəɲg gwów yí. 2:7 Sóm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † 2:7 Dégúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 næ Ifz 2.20. Í á ðu bæ kwóógú bwé á ðu téeð jil mándəlúð yí, dwó wá bwé á ðu bɛ ja bwé lám̄ mən̄yɲg mæ ñjów yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33

Bwá é ða bwîim cínəŋgá nəcé bwá má ban ná bwá *amágúláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námá tâl bwo ná bwá bág shúgula ntó. ⁹ Bi báá bi búsa mpwoŋ buud Zembî nyə á féesh yí, bi búsa kínda ófada o Cî, lwoŋ búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiiŋg məma ísâ byé, nyə muud nyə á jôw bí ná bi wúg yídúgád zə mánkenya mé mâ mímbúgú dî yé. ¹⁰ Bi a shígé bə kúl má Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé ða gwág bí cey lámúd, a mú ŋgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəond ósól o másáal ó Zembî

¹¹ Yé bwááŋg má búl cœl wá, bi búsa ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwá njúl ízhaá shíd ná bwá bá cə wá. Ná ndeé, mə ŋgə yáág nə bí náá: yowugá ŋgələ bə iwímbúg í cug múúd, í cœl gwílya bí *mishíshim. ¹² Dugá bə nə jə kuú njəond na cug bínəŋ ohááden ŋgə cugə níid. Í dúg bə ntó shú ná, ja bwá céél ða ntáma bí mínə né bi búsa mimbúwúlú yí, bwá yídag ða dúg jəjə míssólúgú mín ná ndeé bwá mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búsa búúd o Cwámaba ná, bídúgá ná tówe shwóg yēsh búúd bwá má tâl yé jwúg nə bî; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wé jí ájaláci, ¹⁴ ogwámuna jwú ná bwo wé njwú-buud nyə á tâl ná bwá dúg yə ósól o mábôw intúgúli, ða ságusə íjəjə í búúd wá. ¹⁵ Nəcé sâ Zembî ŋgə jii yí ji ná bi dúg sá mánywa, mánywa məŋg má é ða sá ná míkás mi búúd mí bág kú ná nə sâ mí é ci bí yí. ¹⁶ Ngəgá nə cugə cug fulí; nji, cug fulí jəŋg í á jáláyé nə ka yida bə bí búduga dúlə shweel mágwə mə lám; dugá yida ŋwa bímfwó ná bi búsa salawús má Zembî dî. ¹⁷ Gúmálúgá muud yēsh, bí cœl ómínyəŋú bún wá búgá, ŋwa Zembî nə gwəgəgá, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulə

¹⁸ Yé ólwaábulə‡, bídúgá ná omása bún bwá jwúg nə bî, ŋwagá ijwúga byáŋ nə fwámé

gwəgəgá; tə omása búsa nə bów-bôw fúlú wá, kú bul bə nji bəŋg búsa nə jə fúlú wá, ŋkí ntəg bəŋg bwá ádé yá wá. ¹⁹ Mpugá ná, jisə jəjə sóólúgú ná múúd jisówúg məntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə məbɛɛ má; a jisówúg kú lámusa nəcé nywáá bələ múúd má Zembî. ²⁰ Nkí muud má jisow bígə á bwámá nə ndí nəcé a sálə mábôw yí, dáyé dúmá nyə é ŋwa cínəŋg yí? Wó ká ŋgə yida jisow njugú wo ŋgə sá mánywa, jisə jəjə sâ mísh má Zembî dî. ²¹ Zembî nyə a jôw ntəg bí ná bi zəg cugə ntó. Ngəá *Kríst nyə á jug shú dán? Nyə a lwó bí yuug ná bi bág ða bə zhí nyé. ²² Nyə muud nyə á shígé bwelə sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwelə lás lású mákəŋ yé, ²³ nyə muud nyə á ða bə, bwá ŋgə lwíy nyə a kú bweel yé, a tœm jug, a kú cwambulə búúd, a yida ða jôw nji Zembî muud má dá cígal mílósú tátəlí yé; ²⁴ nyə muud nyə á ŋwa misám mísu nyədí nyúúlád kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bág mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misám yí, sá kág yida ŋgə cugə shú ótátəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáág-yáág máfəŋ bí bəŋ bi mú yál yé. ²⁵ Nəcé bi á bə nda incwəmbə í á jimb nə zhí yí. Ká, ja gaád í, bi má nyingə zə wé muud ŋgə wíl *mishíshim mín ŋgə baagulə myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námə nda sá amə ci nə bóólúgá ná, maguləgá ná ogwúm bún bwá jwúg nə bî; ntó nyə e sá ná, tœm bə ná bóól bwá ŋgə bə nə məshwán, kuú njəond mə búdá bəŋ í é sá ná bwá máguləg Milósú mí Zembî ntáni muud nda lésha nə bwo. ² Bwá é magulə nji nə dǎlə dúg nda bí ŋgə cugə nə lám ŋgwúd ná, nə nda bí ŋgə mpu yə bwo gúmá ná. ³ Kúgá ða sá nyanğá á nyúúl dí tóŋ, ða fendya mílúu, ða bwáád óŋkaaw nə ivunğá í or nə mikáandé mí álal-kus. ⁴ Yidagá ða sá nyanğá í á bǎle

2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 **2:10** Ozê 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 ‡ **2:18** Ciyá sá má cí na né «lwaábulə» ní jisə námə Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. **2:19** 5.12 **2:20** 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9

bwele fyóomb yí, nyanǵá á lám dí cwû: fúlú á kú ðu yâ, ðu bæ ná shee, jâñ nyanǵá wá í búl bæ nâ mfíí mísh má Zembî dí. ⁵ Budá bwá á gwág nâ Zembî yág wá, bwá á ðu bwánd sâ jêsh nâ búgá wá Zembî wá, ntó wá bwá á ðu sa nyanǵá yé, bwá dúgá magulâ ná ogwúm bán bwá jwúg nâ bwo. ⁶ Í á bæ budá nda *Sara mudá mæ *Aburaham, nywáá nyæ á ðu bæ nâ mægwág nâ ngwúm yé, a ðu jôw nyæ ná Cwámba. Bi músæ bwán ó *Sára wœng ka ngæ sá mánywa kú bíð ná ifwaas í zág sá bí mitédúgá ná búl-bul-búl.

⁷ Bi bán budúm ntâg íí, námé nda má ngé ci nâ budá ná, ngagá nâ cugæ nâ budá bún bi ngé mpu ná bán búsa váál búúð átutagâ. Nwágá bwo nâ gúmá ná Zembî ngæ námé yæ bwo dán kœw á cug á ngé yæ bí mpáam dí yí. Cugagá nâ bwo ntó shú ná mæjægula má dúg bæ bí kú nâ mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyonjû

⁸ Má ceel ci nâ bi bêsh ná: bægá lâm ngwúd, bí ka ðu gwígya mácey, ðu ciila ceelí á omínyonjû nâ omínyonjû, ðu bæ nâ lâm injkúnkwon, muud yêsh sálug nyæmfwó shí; ⁹ kúgá ðu bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá ðu bæ, múúð mæ ká sá bí mábôw, bí bwádan nâ nyæ, næcé sâ Zembî nyæ a jôw bí ná bi dúg sá wá cí, a ka námé bá shwu bí ibwádán. ¹⁰ Mpugá ná jisæ cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Nkí muud má ceel cugæ fwámé cug, cug á ná a weef nyúul,
á jêlá nâ bæ kú ðu jág lás nâ buud, kú ðu
bwiing íjôp;

¹¹ á jêlá nâ yœw sálæ mábôw, a ðu sá mánywa,
a ðu sô mázhíí mêsh ná mpwogé bág,
a ðu wá nkul nyé nyêsh ná mpwogé wœng
kág shwóg nâ shwóg.

¹² A sáág ntó næcé mísh má Cwámba má
ngæ dúg otutalí œ búúð, a ngæ gwágulâ
mæjægula máj;

a má yida nywaadulâ mpwóombú nâ buud
bwá ngé sá mábôw wá.

Cug á fwála lu cúwáí

3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3
34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10
5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6
má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nâ nkul bæ ná «muud ngæ gwáám Zembî lâm
ánkjnkê». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwâ mæncwûm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33

¹³ Bí má ká ntâg bæ nâ cimbú sálæ mánywa,
zâ nyæ e sá bí mábôw? ¹⁴ Nkí bi má ka ntâg
jug næcé ngólæ cugæ tútalí, bi báá má jêla.
Kúgá bæ nâ ifwaas nâ buud bwá mpíí bí wá,
kúgá bíð ná mitédúgá mí bág bí ná búl-bul-
búl. ¹⁵ Yidagá ngæ yæ Cwámba wún *Kríst
gúmá mílámúð, bi ðu bæ kwéeshá ja jêsh ná
nkí muud mæ jí bí sâ bí ngé *búgula yí, bí
mpu shwôgla búgá jín. ¹⁶ Shwôgla búgá jín.
¹⁶ Shwôgla búgá jín. ¹⁶ Shwôgla búgá jín.
í jêlá nâ yida bæ nâ lám ná shee, nâ lâm ná
sâj, lâm kú bæemb tœ májumâ; ntó nyæ e sá
ná ja bwá ngé ntâma bí míná yí, buud bwá
ngé ci ná bi anǵê nâ kyey fwámé kuú njœnd
ókrísten wá bwá bág nâ shwôn. ¹⁷ Næcé, nkí
Zembî mæ bíð ná muud júgug næcé a ngólæ
sá mánywa, ntó bul jêla, ntó jugúlæ næcé
mábôw.

Yésus nyæ á ntô kál jêsh

¹⁸ Næcé ná, *Kríst nyæmfwó nyæ á zæ yæ ja
ngwúd næcé *misám mín, nyæ á zæ cé buud
œ mábyaagulâ, nywáá kú nâ mábyaagulâ,
shú ná a ká nâ bí wá Zembî. Bwá á gwú
nyæ nyúul, Zembî mú sá ná Nkênkê Shíshim
nyíngag yæ nyæ cug. ¹⁹ Nkênkê Shíshim
wœngú nkul nyé wá í á sá ná a kág nâ Jôjô lân
kæ cúndæ *míshíshim mí á bæ mímbwug dí yí,
²⁰ míshíshim mí búúð bwá á ðu sá míngáádá
yág ja Zembî nyæ á ngæ jisœw mæxé mæ búúð
*Nówe ngé caag byóól yí. Byóól dœng dí cwû
wá búbaalé buud í á faam nâ mæjúwó* tâñ
buud mwœmb yé. ²¹ Mæjúwó mœng má á bæ
mpwokwoond á nduwán, nda í ngé cug bí ja
gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í yíl múúð
mæbwam mæ nyúul, í yida lwó ná muud má
yid wá Zembî nâ lâm ánkjnkê†, a má dúg cug
nâ zhií á gwúmúlæ Yésus-Kríst nyæ a gwûm yí.
²² Ja nyá á gwûm yí, nyæ á kæ gwów, a njul
Zembî dí mbwâ mæncwûm; isâ byêsh í ngé
lwó buud mpêl yí nâ byœng í ngé ntô buud
nkul yí, byêsh í mú mányamá méð.

4

Icug í jêlá nâ cénd

3:9 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 **3:10** Sôm
34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom
5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mat 6.14-22 * **3:20** Jí námá nâ nkul bæ ná «májúwó
má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nâ nkul bæ ná «muud ngæ gwáám Zembî lâm
ánkjnkê». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwâ mæncwûm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24

1 Nə ndeé, nda jí ná Yésus nyúúl nyé í á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bi é jug námé nda nyə, bi ngə mpu ná muud nyúúl í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sómúd. 2 A má yíl lâm sómúd ná, té á ji ná wa shí gaad yí, a bəg kú ná ngə nyiŋgə bə iwímbúg, a yida ngə cugə váál Zembî ngə jii yí. 3 Bímí bí á má bə cug óhááden yág ni í á má kwaga; bi a wá mənyúúl ásiy-sîy dî, nə íwímbúgud, nə fud málwəgud, nə idína í álal-ŋkul* dî, nə ɪnguləgud, nə mbéé yələ ózembî ó áyadúg gúmád. 4 Nə ndeé, ohááden bwə ngə káam ná bi anyiŋgəyé ná ngə fula sámbá nə bwo íntíwáí byəŋgú; bwə mú ka ngə lwíy bí lwíy lwíyúg. 5 Nji, bwə bá tŋw kəədud mísh má Zembî dí nə misóólúgú myəŋgú, nəcé Zembî wál bá zə sámb búúd bəsh milású, tə bəŋg bwə bá ná bə míkuwó wá, tə bəŋg bwə á bwey yə wá. 6 Sâ jəŋg wá í á sá ná Jəjə lán í kəg námé ná ndeé buud bwə á yə wá gwág, shú ná, ja bwə má shín bwəma nə cígúlé mílású á buud míshwun dí yí, bwə káág námé bwəma nə cug má Zembî *shíshim dî.

Cug óbúgula té sá ngə bwánd Yésus yí

7 Məshíné má ísá byəsh má músə kúnə-kúnə. Kúgá də wagula, dugá cunal íyéesh bín shú ná bi dúg sá májəgula. 8 Fwogá tééd bə nə fwámé mácey m̄a omínyəŋə nə omínyəŋə, váál mácey dəŋg í də búdal ncúlyá *misám. 9 Dugá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwádí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bi ə də sá ntó kú cwaduga. 10 Nwagá biméfwó t̄əŋ ikulág má á má bii mpaam má Zembî mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yəsh kwíind bóólúgá nə jé sá Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. 11 Ntó ji ná, ŋkí muud mə lás í, í bəg nda a ngə kala sá Zembî nyə ámə cí yí; ŋkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ŋkul Zembî má yə nyə yí; í jii ná misóólúgú mín myəsh mí yəg Zembî gúmá lúu má Yésus-Kríst dî, nyə muud jí nə gúmá, nə ŋkul, kanduga á kanduga yé. Amen.

Buud bwə ngə bwəma nə cúwáí wá bwə má jəla

12 Yé bwáəŋg má búl cəel wá, ja mákugulu má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajéláyé nə bə yí. 13 Yidagá gwág məshusug ná bí ngə ŋwa dán kəw lú mácey *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bəg gwág məshusug, bí kəcs ja á bá lwóya mílwané myé yí. 14 Búúd bwə ká fíim bí nəcé bí bələ ókrísten í, bi má jəla; mpugá nə Shíshim má Zembî, Shíshim á gúmá wúsə bídí. 15 Nji, muud a bídí sámbá nyə ajéláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúd, ŋkí ntəg ná nyə ámə júwo, ŋkí sá mól mábəw, ŋkí nə nyə ámə sá íshwíguli. 16 Nkí muud má yida jug nəcé a bələ krísten í, a kú bəeg gwág shwôn, a yidag yə Zembî gúmá nə jínə lú krísten. 17 Mpugá ná fwála lə cígúlé mílású í má wócs, í é fwo tééd nə buud wá njəw má Zembî. Ja í ká bə ná cígúlé mílású í tééd nə sá yí, buud bwə ngə bán ná bwə ámagúláyé Jəjə Lán má Zembî wá b̄əŋ bwə bá bə ntədəl?

18 Nkí í tééd fwo líduga shú ná tátəlí muud dúgúg cug, í ka bə ntədəlé nə muud jí kú bish nyə yé bá b̄əŋ sóol *misám?

19 Nə ndeé, buud bwə ngə jug nəcé Zembî nyə ámə jii ná bwə júgug wá, báá bwə kəg shwóg nə mənywa, bwə bádug ijím byəŋ mábəw má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námé sá sá jəsh á cí yé.

5

Məcwūŋ

1 Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwə ngə bə nūŋ bídí wá. Mə ji námé cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námé bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyín myá. 2 Mə yáag nə bí ocúmbá wá Də nááá: wíílúgá ítəw Zembî nyə a má yə bí yí. Bi ə mpú də dúg byo nə lâm wəsh váál Zembî má jí yí, kú bə nda sá cindúlá nə muud ngə cindal b̄i, mb̄; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguləgá bwo nə jə tédúgá. 3 Buud Zembî nyə á bəd bí mábəwád óni, kúgá

4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-ŋkul: Mbií idína wəŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntə mínji, buud sá janja kú nə məsus. 4:5 1.17; 2Tm 4.1 4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sòm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7

yida mpáám̃wɔ bwo gwôw nda bi búsa bwo omása, yidagá ñwa bíméfwó tâñ iyuug soonz jêsh í jála nə bɛ yí. ⁴ Nə ndeé, ja Mása obaagulə ó ítɔw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lág *túm gúmá á milwané í cúgɛ nə ñkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntó námə wə mə cí nə bí mənɔwámá nááá: bídúgá nə ocúmbá buud bwə jwúg nə bî. Mpádúgá nyín ntâg íí, muud yêsh səlɔg nyəméfwó shí, nəcé Zembî mə du lúmbúli nə buud bwə du ñkêny mányúúl wá; ñji, bɔɔng bwə səl bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlɔgá bíméfwó lal-lal mbwə mə Zembî dí shí, nyəméfwó ka bá bûn bí ja fwála dɔɔng í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isâ byêsh í ñgə kənd bí milám gwów yí, bəd nyə mábwd; mpugá nə nyə wə ñgə baagulə bî. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ñkasə. Muud lúmbúli wún Njwú məjamb ñgə kuɔg nda zhwambáɔkwuɔ mə dú báam nə, a ñgə sɔ muud á céégúg də yé.

⁹ Dugá lal lúu nə nyə, bí kú fúfug búgád, bí bwey du mpu nə omínyɔñú bún búsó shí nyêsh dí wá bwə ñgə námə jug váál bí ñgə jug ní. ¹⁰ Nji, Zembî amádi á mpaam nyêsh wə nyə a jôw bí nə bí bág buud ɔ *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú milwané myé. Zembî wɔɔngá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəméfwó nyə é sá bí váál í jála yí, a nywaadulə bî, a wá bí ñkul, a sá nə bí bág kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ñwág ñkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbáda nə ibwádán

¹² Silvɛ wə mə ámə ñwa nə a zág cilə mə baalé íciyá íga yé. Mɛɛ ñgə ñwa nyə nə *mínyɔñú waamá abúgúlag. Mə ámə cí nə a zág cilə mə wá, mə wág bí ñkul milámúd, mə báásulə námə bí nə bí təl fwámé mpáam mə Zembî dî; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dásə *Babilon, Zembî nyə á féesh námə nda bí yí í ñgə báda bî; nɔwámá dām Márkus ñgə námə báda bî. ¹⁴ Nğəgá nə kúlula məkúlula mə cɛlí.

Zembî kə sá nə bí bəsh buud bí músə búúd ɔ Kříst wá, bí cúgəg nə shee!

Kálaad ábêê Pyêr nyó á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wó nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrísten bēsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lúmbəli nə buud bwé á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúla Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísə námá nda bílúgá yá kálaad mə Yúđ (dúg 2.1-8 nə Yúđ 4-16).

Pyêr nyə á ka təl ícə í lósú byé ntúga:

(1) A bəda búúđ, a mú ka báásulə mǎfúlu mə krísten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísəy nə kuú njəond mím búwálú mí búúđ mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mimbúwálú mí də cágulə búúđ bwé ngə bwánd zíyé mə Kríst wá, bwé də ci nə zíyé wəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mimbúwálú myəng nə Kríst ngə bə kú leel zə nəcé Zembí ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwé bág fwo dúg cəg.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúđ ə Yésus bwé búl gwág nywa yí:

(1) Cwámə nyə a mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwúđ dúsə mísh mə Cwámə dí nda mimbú tóshin, mimbú tóshin nda jwəw ngwúđ (3.8).

Məbáda

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wé mə cíl kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nə Cəgye wúsú nyə á mə sá nə jə lám jé ná, ból búúđ bwé lágúg námə búgá í njúl nə mbií mfíí búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəng wé mə cíl kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembí nə Cwámə wúsú Yésus yí í búlúg kwádulə bí íbwádán, í bul sá nə bí bég nə shé.

Cəg krísten mə jálá nə cəgə yí

1:2 Yúđ 2 **1:3** 1.16-17; Ifz 1.3 **1:4** Rom 5.2; Zhk 1.14-15 **1:5** Tit 2.11-12 **1:6** Gal 5.22-23 **1:7** Gal 6.10
1:11 2Tm 4.18; Cəgye: 2.20; 3.18; Tit 3.6 **1:12** Yúđ 5 **1:13** té mə ngə ná cəgə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4
1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19

³ Mpugá nə Cwámə nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind shú nə shé ngəg nə cəgə cəg í yə Zembí gúmə yí. Nyə á yə shé isâ byəngú nkúl Zembí nyéd, sálə nyə á mə sá nə shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembí nyə a jəw shé nə zhií á mənkənwə mə nə jə fúlu jé. ⁴ Mənkənwə nə jə fúlu jé jəng wé í á sá nə shé bíg məmə isâ nyə á kaag yí, isâ byəng bí nə məmə mfíí shú dúsúđ. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bíí məmə isâ byəng yí, bów-bəw isâ í ngə wá məlwəagəwo shí ga dí yí í bég kú ná nyingə julə bí, məfúlu mán mə yídagú bə nda məfúlu mə Zembí. ⁵ Nəcé ntó, wágá nkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgə ná, bí kwádúlag jə fúlu búgə jəng di, bí kwádulə fwámə mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dulə mpu bií lám, kwádulə zény kálə shwóg tə jí tə jí, kwádulə kəndulə lám wé Zembí, ⁷ kwádulə məcéy mə omínyəngə nə omínyəngə, bí kwádulə cəlí cəelúlə búúđ bēsh. ⁸ Nəcé, jə məfúlu mání, bí mə ká bə nə mwo mə ngə kwídulí kúdúlig hí, mwé wé mə é sá nə bí bég kú də báag məbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámə Yésus-Kríst fwámə mpúlə. ⁹ Mpugá nə jə məfúlu mání, muud cúgə nə mwo yé, jisə nda muud mə yə mísh a ka ngə bwówulə zhií bwówulə bwówúlag yé, a mə wusa nə Zembí nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *míshə mí ayág. ¹⁰ Gwé wé mə cí nə bí ná, bwaəng, wágá nkul nə njúwúlú Zembí nyə a jəw bí yí, nə féeshúlə nyə á féesh bí yí, bí ngwág byə nə məjilə. Bí mə ká sá ntó, bí nda bá bwéle bufa məbəwəđ. ¹¹ Ntó, Zembí mú bəgəshi bí zhií nə sáj kálə nyíí faan á kəndəgə kəndəgə mə Yésus-Kríst, Cwámə nə Cəgye wúsúđ.

Obúgula bwé jálá nə nada nə njígúla bwé á nywa yí

¹² Gwé wé jí ná, mə bá də báásulə bí isâ íni tēem bə ná bí mə bwey mpu byə, bí mə bwey námə nada nə búbálé bí á jíg yé. ¹³ Mə dúg nə jisə mpwogé ná, té mə jisə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəngú, bí bég kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcé mə ngə mpu nə mə wál bá zə wú banda dəngúđ, Cwámə wúsú Yésus-Kríst nyə á mə lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá

ηκûl ná bi bâg du táduga isâ byoongâ ja jêsh, teem bæ ja í bá bæ mə má kyey yí.

Njígúalá má Pyêr wúsá búbálé njígúalá

¹⁶ Sá á sá ná bi mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Kríst má bá nyiŋgə zə nə ηkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njígúalá wəoŋg yí, sá á shígé ηgə bwiŋg bí milán búúd bwé á té nə milúu ná ndeé bwé mpu shîn táág myá. Jísə ná sá á dúg cé ícwámba jé nə mísh mósú. ¹⁷ Haaw, nyə a lóg gúmə nə milwané mí ηgé zhu wé Zembî Sósŋgú. Nyə a lóg byo ja kál lá ící má Zembî á milwané í á ci nə nyə ná: «Mwân abábə waamá óga; nyédí wé lâm wâm wêsh wúsá yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dəoŋgú í ηgé zhu gwôw jəŋ dí ja sənŋ sá á bæ mbúmbán Zembî nyə a féesh yíid. ¹⁹ Ná ndeé sá ηgə wá milâm mísú oncindí íciyá í *búúd ɔ micúndád. Í bul jəla ná bi kəndug mísh íciyá byoongú d nəcə bísə shú dúnád nda lámba í ηgé gwô yídúgú yí, í gwô ntó ná ndeé kə wós ja ácén-cení a kúndé mán má bá feen bí məŋkenya mílámád yí.

²⁰ Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ɔ micúndé mísú Kálad Zembî dí myá, mí á shígé ηgə zhu mítédúgá mí búúdud. ²¹ Nəcə, kú nə təo cúndé má Zembî ηgwúd í á bwele zhu tédúgá má múúdud. Nji, buud bwé á du cúndə jínə má Zembî dí wá, Nkəŋkə Shíshim wé nyə á du sá ná bwé cúndág.

2

Oyígúli ɔ máshügá bwé bá bæ

¹ Nji, *buud ɔ micúndé wá məshügá bwé á shí námə du bæ kúl búúd *Izarəyêl dí. Oyígúli ɔ máshügá bwé bá námə du bæ bídí gwoongud. Bwé bá zə nə bów-bôw mínjígúalá mí agwílya buud, zə ηgə nyiŋgal myo na gwoong dí nyima. Bwé bá kə nə íbəmb byán ná ndeé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tân shú ná bwé bég fúli yé. Ntó, bwé mú bá leél jəx kú bwey. ² Buud ηkí bulya bwé é bə ásiy-siy wán wəoŋg, kuú njəond wán í mú sá ná cəg krísten í bég sá cóógú. ³ Oyígúli ɔ máshügá bəoŋgú, nda bwé ηgé sə məzhí mēsh ná bwé bég nə zhwog məbii ná, bwé é du zə nyúg bí nə mikaand

mí máshügá shú ná bwé díyá nə bí. Mpugá ná intúgúli byán í má bwey bæ, Zembî wál bá zə jaŋgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wəəŋgəles bwé á sá *sám wá; nyə á wusə bwo Taratar dí. Búsə feedyá nūŋ kúl yídúgú í búl bæ ná kulád yí, bwé ηgə bwánd sémyé mílósú. ⁵ Nyə a shígé námə jagulə búud ɔ ayág. Nyə á nti məma mpəŋ áyiyáág zə jaŋgulə búud bwé á bæ kú bish nyə wá, nyə á baagulə nji bóol búud zəŋgbá bánəŋ *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúndə ná buud bwé bég tətəlí má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaŋgulə miŋgwəla myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bæ ífi. Nyə á lwó yuug cínəŋg ná buud bwé dúgúg, bwé mpu ná, mwôw má ηgé zə má, nyə abúle jagulə búud bí kú bish nyə wá. ⁷ Nji, nyə á feemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé du bæ ná shee nə dúgúle ásiy-siy búud ɔ iŋgwúmbú bwé á ηgə sá yé. ⁸ Nəcə tətəlí muud mə Lót ja nyə á du cəgə nə buud bəoŋg yí, nyə á du dúg isá bwé á du sá yí, a du gwág byoong bwé á du lás yí: í á du bæ nyə lâm á tətəlí yéd í, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwóŋgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú du tí yíl bwo məkəguləd. Nji, a ηgə táág osól ɔ mábôw ná a bá jugushi bwo jwôw lú sémyé mílósú. ¹⁰ Buud bwé bá bul bwəma nə intúgúli byoong wá, í bá bæ bəoŋg bwé ηgé bə bów-bôw íyéesh yá milâm myán, bwé ηgé sá isá í shwôn wá, bwé ηgé mpyeny jiya ícwámba má Zembî wá.

Buud bəoŋg búsə buud ɔ íməmí, búsə nə mpyaam, bwé cúgə nə ifwaas nə zhwo gúmə má Yésus, bwé yida *lás nə gwo bwaasúle mpu. ¹¹ Í njúl ná wəəŋgəles bwé ntə bwo ηkúl dí, búsə iŋkácid cə bwo; nji báá bwé ádé jág lás nə gúmə jəoŋg mísh má Cwámba dí. ¹² Buud bəoŋg búsə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwé du byél ná bwé bá biil máláambúd ná ndeé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúle mpu. Bwé bá námə du yə shwiy lú ocúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bæ bwo myána shú ólíŋgí bán. Bwé gwág shweesh ná bwé dúg sá isá yá bów-bôw íyéesh byán

mpwó-mwásé izhulun. Bwé ngə zhwiimbya nə məshügə máñ. Ja bwé zé ídína bín dí yí, bwé zé sá isâ í shwôn, zə wá bí məlwaagawo ídínad. ¹⁴ Máñ mádúgya mäsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwele káád sálə mísəm; bwé ngə shüg buud bwé afwóyé mpu mínjígúlá wá nda búúd bwé də shüg óshû nə mədə ngwéye dí ná; myán mílám mí á má janəwo nə yéesh mábii; búsə nə məzhúngúlú má Zembî ícug byánúđ. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwān má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíngə shú ná a ngwág myəna cínəng yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənəkóndug nəcə məlwə mé məəng. Myəólú jakáás í á lás nə kəl lú múúd shú ná í culəshi múúd micúndə sóólúgú íkás yé wəəng. ¹⁷ Oyígúli ə məshügə bəəng búsə nda mənəwun mí kú nə məjúwó má, námə nda minkúdu mí də fánda bándəwo gwów ntó ná ndéé mí shín nyiŋgə cüma nə nkəwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwé də kə nə məma míkaand mí njúl ocwúd kə də shüg búúd bwé má shín faam ná bwé béégyá nə mísəm wá, nyiŋgə də kə nə mbéé íwímbug yə mənnyúúl máñ, nə ásý-sý, də kə shüg bwo nə ndí nda bwé dá shüg óshû nə mədə ngwéye dí ná. ¹⁹ Oyígúli ə məshügə óni bwé ngə kaag buud cug fulí í njúl bəñ bwáméfwó, ásý-sý má nwa bwo məlwaá. Nəcə muud yəsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə nkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwé má mpu Cwáməba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh isâ í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwé ká nyiŋgə kə wá mənnyúúl isâ byəəngúđ bwé bíđ ná í ntəg bwo, cé bwé é təw yí í é jág nyiŋgə bul bəw, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shín mpu mpéndí má Zembî *búúd ə lwámá bwé á kala bwo yí ná ndéé bwé mú yida myaas mpéndí nyəəng. ²² Ntó ji ná, sá ngwól mpwokwoond ngə mpu ci yí í má bwəma nə bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə má

nyiŋgə də ígwíle byé,» nkí ntəg ná: «Ŋkuú ngə námə shín gusa, a má nyiŋgə kə bíđuga ishəwáfád.»

3

Jwəw má Cwáməba í bá wós

¹ Yé óshwə bəm má bul cəel wá, kálad ábēé mə cilələ bí wə éga. Tə kálad ashúshwóógú dí tə nyíga dí, mə ngə cəel gwúməshi bí mitádúgá, bi bəg nə fug nyísə ná sán yí. ² Má jii ná bi tédúgág íciyá *búúd ə micúndə ó Zembî bwé á ci yág yí, bí téduga námə mpéndí mə Cwáməba nə Cugye wúsú *búúd ə lwámá bwé á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bi téédúg fwo mpu ná, ja mwəw mē ngə məshíné má cug ga má bá wós yí, buud ə cóógú bwé bá zə nə cóógú ján zə ngə sá isâ nə mílúu myán. ⁴ Bwé bá námə də ci ná: «Ŋgaá ná nyə á kaag ná a bá nyiŋgə zə? Ká nkaagə nyəəng í á má ka shúgula ngow? Odā bwé á má ngə shín yə isâ í njúl námə nji nda í á ngə bwey bə tééd mátéédulé má shíd ná.» ⁵ Ja bwé lás ntó yí, bwé wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jon lə gwów í mú bə, mändəlú má mú námə bə, má ngə zhu májúwóđ. ⁶ Májúwó námə wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyēsh í janəwog májúwóđ ná ndéé isâ í shí byēsh í mú jə. ⁷ Nə ndéé, nə ciyá jé ngwúd nə ngwúd jəəngə, Zembî mə təl jon nə mändəlú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zə janəgələ byo jwəw lú sémbýé mílású, jwəw búúd bí kú bísh nyə wá bwé bá jə yí.

⁸ Yé óshwə bəm má bul cəel wá, nkúmba sá bí má jəla nə bə kú wusa yí jisə. Jwəw ngwúd dəsə mísh má Cwáməba dí nda mimbú tóshin, mimbú tóshin nda jwəw ngwúd. ⁹ Bóól búúd bwé ngə téduga ná Cwáməba ngə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbò! Nyə anğə nə neela. A ngə yida bə nə jísów nə bí, nyə acéélé ná bí bóólúgá bi jímbug. A cəel ná bi bēsh bəg nə fwála mə cənd kuú njəənd.

¹⁰ Nəcə, jwəw má Cwáməba í bá zə wós nda júwál í də zə ná. Jwəw dəəngú, jon í bá sá məma ncíndə, í mú jimb. Isâ í jon byēsh í bá bumb ngwiile í mú shín nyé. Shí nə

2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6 **2:15** Ilj 22.7, 17; Yúd 11 **2:16** Ilj 22.28-31 **2:17** Yúd 13 **2:19** Yuá 8.34; Rom 6.16

2:20 1.11; Mat 12.45 **2:21** Luk 12.47-48 **2:22** Mik 26.11 **3:1** 1Pr 1.1 **3:2** Yúd 17 **3:3** Yúd 18; 2Tm 3.1

3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 **3:5** Mət 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mət 7.11-21; Mat 24.37-39 **3:8**

Sòm 90.4 **3:9** 3.15; 1Tm 2.4 **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * **3:10** Bóól bwé ci ná: «í ábúlé ná kwo bə», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?»

misóólágú mí shí í bá shîn jígə*. ¹¹ Nda í ká bæ nə isâ byəŋg byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbií búúđ bí má jálá nə bæ yí! Kuú njəond wán nə gúmá bí má yə Zembî yí í jəlá nə bæ nda Zembî mə céel ná. ¹² Bi má jəlá nə ngə bwánd jwôw mə Zembî nə məjigəwa nə í léélug wós, jwôw jon í bá bumb ngwíle, isâ í jon í mú nyê nə məgwô mâ ngwíle wəŋg yí. ¹³ Sá ngə bwánd jon læ gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínəŋg wə isâ byêsh í bá bæ nda tətəlí mə Zembî mə jíí nó.

Bi ə mpú dɔ dɔg

¹⁴ Gwə wə má cí nə bí ná, yé óshwə bəm mə búl céel wá, nda bí ngə bwánd jwôw dəŋg ná, wágá ŋkul ná í bəg zə kwey bí bi njúl kú nə cúcwán lá məbwam, kú nə sá á jumúg mísh mə Zembî dî, binóŋ nə shee. ¹⁵ Mpugá nə Cwámba íshé ngə bæ kú lámusa nəcé á céel cug búúđ. Sá *mínyəŋú íshé Pwól nyə á cilə námá bí wə cí. Mə búl céel nyə, á jí nə fəg mə Zembî. ¹⁶ Gwə námá wə á ngə cilə okálaad bé bəsh dí kúl á ngə lás ləsú ísâ impwúd íga yí. Nji, okálaad bé bəŋg bí nə bíl íkúkúl bísə ŋkí kwowala gwágúləd yí. Íkúkúl byəŋg wə í ngə bæ nə, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwə ngə kwíŋg byo, námá nda bwə ngə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólágú wán wəŋg í bá janɔlə bwo.

¹⁷ Bi bəŋ oshwə bəm mə búl céel wá, mə mə kéwəli bí óni. Bi ó ka bey nə buud básé kú bísh məcéx wá bwə bəg julə bí cwagəwálə wán bwə ngə cwagəwa níđ. Bi ó bey, bi a bá wú kúl bí má jəla nə tów nə shím yí. ¹⁸ Yidagá ngə wəy, mpáam mə Zembî nə mpúyá mpúlə Cwámba nə Cugye wúsú Yésus-Kríst dî. A ŋwág gúmá tééd kíkídíga kə wós kandəgə á kandəgə. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dêsh í ngə ci nə Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəəng óbá bwá ngə bɛ wá, tɛm bə nə nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Ifêz. Fwála dəəng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkâl íkâl. Kálaad éga ngə sá ná sé mpúg ná mədɔ mêsh mə á ngə dúg cún nə bów-bôw mínjígú alá mí á ngə mpyáanz mwôw məəng dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isá íbá:

(1) a bándúlá múúd yêsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɔg nə Zembî bá bêsh Mwán yé Yésus-Krîst;

(2) a lúmbúlí nə bów-bôw njígú alá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígú alá wêsh í yídá lwó ná Krîst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgala má jəlá nə bə kú kənd málwə njígú alá wəəng dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á də bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bəh dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh məsú, sə mpu beny gwo, məbwə məsú kúnnya nə gwo. Sâ jəəng wə Ciyá má Zembî í də yə búúd cug yí. ² Cug jəəng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiing nə jí bábálé yí, cug á kandəgə í á bwey də wə Zembî Sóəngú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námə jaaw bí yí shú nə shé bəg námə nə wónɔg. Wónɔg jəəng jí ntəg í, nə shé, nə Zembî Sóəngú bá bêsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú nə məshusug má bəg shé kú nə nji.

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25

1:5 1Tm 6.16 * **1:5** məŋkenya: Ciyá ní í bédúgá zhwoɡ isá shú má Zembî: nə otútəlí, nə obábálé, nə jɔ lám, nə məsəŋ.

† **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bédúgá námə zhwoɡ isá: nə ijɔɔ, nə olíingə, nə bów-bôw cug mimbii myêsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sôm 32.3-5 **2:1** Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29 **2:4** 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 **2:5** 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 **2:6** Yuá 13.15; 15.5 **2:7** 4.11; Yuá 13.34 **2:7** 2.24; 3.11 **2:8** Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12

Shé kyéyugá məŋkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə məŋkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénəŋ Zembî búsə nə wónɔg, nji shé ngə nyiingə cugə bów-bôw cug í, shé ngə bwiing ijɔɔ, kuú njəənd íshé í aŋgə nə bɛ obábálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə məŋkenya dí nda Zembî nyəməfwó jí məŋkenya ná, ntó ji nə shé búsə nə wónɔg shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísəm myêsh. ⁸ Shé má ká cí ná shé cugé nə mísəm, shé ngə shiing mənyúul, bábálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísəm míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíingə bêsh shé á sá wá, nəcé a jí tətəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé aŋgə ná nə nyiingə sá mísəm, shé má ci ná Zembî jí nə ijɔɔ, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isá íni shú nə bí nda də sá *mísəm. Nji, ŋkí í wósó nə muud mə sá səm, mpugá nə shé búsə nə muud ngə kyem shé mísh má Sóəngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí. ² Nyə a yána nyəməfwó tən cúdú icweel shú mísəm míshé; í á shígé námə bə nji shú mísəm míshé shéməfwó, í á bə shú mísəm mí búúd bêsh wə shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məççə mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məççə mé, a jí nə ijɔɔ, obábálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bɛ ciyá má Zembî yé ngə mpu cəel Zembî váál í jəlá yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí nə: ⁶ muud mə cí ná a má nada nə Zembî yé má jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bəm má búl cəel wá, ççə má cíl bí ga í cugé gúl sâ ágúgwáan nə bí abwélé

1:2 bwiing; Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12

gwág. Dúsə cɛɛ bí má bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bí má bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔɔŋg dúsə ciyá acwúlú bí á bwéy gwág yí. ⁸ Nji, tɛɛm bæ ná bí á bwéy gwág dwo, í yida námá bæ cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug má Kríst dî, í ngə námá nyîn gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mánkenya má mú ngə ŋwa jiya.

⁹ Múúd mə ká ci ná a ngə cugə mánkenya dí, nji a ngə yida mpíi *mínyɔŋhú yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ngə cɛɛl mínyɔŋhú yé yé, nywáá má ŋwa jiya mánkenya dî; a cugé nə tɔɔ sâ jí nə ŋkul kwal nyə bɔɔgú yí. ¹¹ Nyɔɔŋg ngə mpíi mínyɔŋhú yé yé ji ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə aŋgə nə mpu kóómb á ngə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í má búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílâm isâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, má cilə bí, nəcé Zembî má juu bí nə *misəm mín nəcé *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, má cilə bí nəcé bí á má mpu nyɔɔŋg nyə á bwéy bæ tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Bí ngwíínzhá, má cilə bí nəcé bí á má ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə má cilə bí nəcé bí má mpu Sóóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, mə má cilə bí nəcé bí á má mpu nyɔɔŋg nyə á bwéy bæ tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Ngwíínzhá, mə má cilə bí nəcé bí má lal mánkul, Milású mí Zembî mí á má ŋwa jiya bídí mílámúd, bí a má ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mâ shí ga, ŋkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mâ shí ga yé cugé nə ŋkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bísó kú nə Zembî yí, nə dúlə wímb sâ jêsh mísh má dúg yí, nə dúlə ŋkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísó yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wó Dâ, í dɔ zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔɔ iwímbúg byé námá. Muud mə sá sâ Zembî ngə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwá ngə lúmbáli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú máshíné má shí wá mú ngə bwéy bæ ga. Sá á shí bwéy jaaw bí ná *Sátan má *Kríst ngə zə; nə ndéé, buud ɔ lúmbáli bɔɔŋg bwá mú ŋkí bulya ja gaád, gwá wá í ngə sá ná shé mpúg ná məshíné má shí má mú ngə bwéy bæ. ¹⁹ Buud ɔ lúmbáli bɔɔŋg bwá á wú shédí *Dɔ dî, ntó mə lwó ná bwá áshígé námá fwo bæ búúd ɔ íshé. Bwá á mbām bæ búúd ɔ íshé, ŋkí bwá á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlíg nə bêsh ɔni dî, kú nə tɔɔ ngwúd nyə á bæ muud wúsá.

²⁰ Nji, bí báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yálə bí Nkɛŋkɛ Shíshim*, nə ndéé bí bêsh bí mə mpú óbábálé. ²¹ Já má ngə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág óbábálé; mə ngə yida ci ná bí mə mpú óbábálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cugé nə ŋkul wú óbábálé dí cwû. ²² Ká zó jí nə íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbáli ná Kríst wá éne, a má ban Zembî Sóóŋgú bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán má Zembî yé, nyə ampúyé námá Zembî Sóóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námá Sóóŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bí báá bí a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dɔɔŋgú í ŋwág jiya bídí mílámúd. Í ká ŋwa jiya bídí mílâm dí, bí nada nə Zembî Mwán bá bêsh Sóóŋgú. ²⁵ Ná ndéé, ŋkaagó Kríst nyəmfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ngə yímə ná mə cílɔg bí wáni, shú ná bí mpúg buud bwá ngə cɛɛl yíl bí zhííd wá. ²⁷ Bí báá, bí a shí lág Nkɛŋkɛ Shíshim ja Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdá yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wɔɔŋg má ŋwa jiya bídí mílámúd; nə ndéé, bí anyíngáyé ná jii ná ngwól múúd jígúlíg bî. Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jígúli bí sâ jêsh, njígúlá yé wúsə búbálé, nda bæ íjɔ́, nadagá nə Kríst nda njígúlá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bí bág bæ kú bæemb tɔɔ sâ ja á bá nyíngə

2:9 3.10, 15; 4.20 **2:10** Sôm 119.165; Rom 14.13 **2:11** Yuá 12.35-36 **2:12** Mis 4.12 **2:13** 1.1-2 **2:15** Zhk 4.4 **2:16** Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 **2:17** Mat 7.21; 1Kr 7.31 **2:18** 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 **2:19** Mis 20.30 **2:20** 2.27 * **2:20** Bóól bwá ci ná «yála bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24 **2:27** Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5

zə yí, bí nda gwág shwôn shíshálə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ngə cugə cug ótútali

²⁹ Bì mə mpú ná *Kríst jì tútəli muud mísh má Zembî dî; mpugá námá ná muud yêsh mə cugə cug ótútali yé jì məbyá mé.

3

¹ Bì má dúg mbií cəeli Sóonǵá íshé Zembî nyə á cəel shé yí? Nyə á cəel shé cəeli á ná a jôw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé básə bwán bé, sâ jəonǵ wá í sá ná buud ɔ shí ga bwá bəg kú nyinǵə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sóonǵá íshé. ² Yé búúd bām má búl cəel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénəŋ má bá bə mbií ngwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jì ná, muud yêsh ngə bwánd nə búgá ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ngə sásələ *mísám nəcé Kríst cugé nə sám.

⁴ Muud yêsh ngə sá misám yé ngə caam məcəx má Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcəx má Zembî. ⁵ Bì mə mpú ntəg ná Kríst nywáá muud cugé nə nkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal mísám. ⁶ Ntó jì ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yêsh ngə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námá nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ngə sá isə ótútəli yé jì tútəli muud nda Kríst jì tútəli muud ná. ⁸ Nyəonǵ ngə kə nə sálə mísám shwóg yé, jì muud mə Njwú məjamb, nəcé bwey Njwú məjamb nyə a tééd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísólúgú mí Njwú məjamb.

⁹ Muud yêsh jì məbyá má Zembî yé nyə ádé ná nyinǵə sá mísám nə ilan; cug má Zembî í á má nwa jiya nyádí lámúd nəcé a jì məbyá má Zembî, a cugé ná nə nkul ngə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bə mpədúgá

bwán ó Zembî nə bwán ó Njwú məjamb. Sâ í də wá mbéégí wəonǵ yí jí ná, muud yêsh mə bá nda sá isə ótútəli yé, cugé mwân má Zembî, tɛɛm bə nyəonǵ mə bá nda cəel *mínyonǵú yé yé.

Shé cūlagá mpədúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tééd ná bí má bə *Kríst yí dúsə ná shé cūlag mpədúgá íshé. ¹² Shé kúgá nwa kuú njəonǵ mə Káan muud nyə a gwú mínyonǵú yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwəlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyonǵú nəcé jì? Í á bə nəcé mísólúgú myé mí á bə nkí bôw, mínyonǵú nywáá myé mí njúl ótútəli.

¹³ Bwaonǵ, bí kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwá ngə mpii bí yí. ¹⁴ Shé má mpú ná shé á bə mimbimbə, nji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ngə cūla mpədúgá íshé. Muud jì kú cəel bóól yé jì ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpíí *mínyonǵú yé yé jì ngwúl buud. Bì mə mpú ntəg ná ngwúl buud ngwúd nə ngwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé má mpú sá bwá jôw ná cəeli yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námá nə yána ícug bíśú shú ómínyonǵú bású. ¹⁷ Muud jì nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dúg mínyonǵú yé ngə fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd í, ye a jì nə nkul ci ná a ngə ná cəel Zembî? ¹⁸ Yé bwán bām, shé kúgá də jaaw cəeli nji mímpu dî, shé dúgá cəel fwámé cəel, mísólúgú mí cəeli də nyîn.

¹⁹ Ntó wə shé é mpu ná shé ngə bə fwámé zhí yé, milám mí mú já shé shí mísh má Zembî dî. ²⁰ Ja jəonǵú, tɛɛm bə ná lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bə námá nji ná shɛɛ, nəcé Zembî má ntə lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jì nə nkul kənd sá lâm gwów yí. ²¹ Yé búúd bām má búl cəel wá, nkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésha nə Zembî kú nə ifwaas, ²² a yə shé sâ jêsh shé má gwáámb nyə yí, nəcé shé ngə baagulə məcəx mé, ngə sá sâ á gwág nywa yí. ²³ Cəxé dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-Kríst jì *Mwân má

2:29 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuá 8.44
3:10 2.9, 29 **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mət 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jì ngələ cugə kú nə wónǵó nə Zembî; mikuwó: ntó jì bələ nə wónǵó nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbú 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14

Zembî, shé cílag shémé nà shémé nda nya á ci ná. ²⁴ Muud mæ báágúlá mæççé mé yé nywáá má nada nà Zembî, Zembî nyà á má ñwa jiya nyádí lámúd. Shíshim nyà á yà shé yí í dæ lwó ná Zembî nyà á má ñwa jiya shédí mílámúd; ntó wá shé má dæ mpu ná Zembî nyà á má ñwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dálab faas míshíshim

¹ Yé búúd bâm má búl cæel wá, bí nda dæ kænd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusæ myo shú ná bí dág mpu ñkí mí ñgæ zhu wá Zembî. Dugá sá ntó næcé ncúlyá *buud ò mícúndá wâ íbæmb bwá mú shí gaád. ² Mæyígyé bí é dæ yag Shíshim má Zembî yí mæsæ ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyà á zhu wá Zembî zæ ñwa nyúul muud yí, í ñgæ zhu wá Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslélæ mpu dí ná Yésus nyà á zhu wá Zembî zæ bæ múúd yí, wúsæ shíshim mæ Múúd lúmbúlí má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wóós ja gaád.

⁴ Yé bwán bâm, bí báá bí bí bwán ó Zembî, bí a má ntâg bwey ntò búúd ó mícúndá wâ íbæmb; bí á ntò bwo næcé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntò wæng wúsæ búúd ò shí ga mílámúd yí. ⁵ Buud ò mícúndá wâ íbæmb óni búsæ buud wâ shí ga; gwá wá í sá ná bwá lásúg námá ñji nda buud ò shí ga, buud ò shí ga ka námá dæ gwágulæ bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mæ mpú Zembî yé nyà e gwágulæ shé. Muud cúgé yé má Zembî yé nyà agwáguláyé shé. Na wá sá má dæ yag Shíshim óbábálé, shé mpu námá shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpádúgá íshé

⁷ Yé búúd bâm má búl cæel wá, shé cílagá mpádúgá íshé, næcé cæelí í ñgæ zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nà cæelí yé jí mæbyá má Zembî, a mpú námá Zembî. ⁸ Muud cúgé nà cæelí yé nyà afwóyé mpu Zembî, næcé fúlú má Zembî nyí ná a jí nà cæelí. ⁹ Sâ í lwó cæelí Zembî nyà á cæel shé yí jí ná, nyà á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ñgág nà cugæ nyádí

kwoñud. ¹⁰ Cæelí jæng cúgé ná shé wá a cæel nyà; nyà wá a cæel shé, a mú nti Mwán yá nda cúdú icweel shú *míshím míshé. ¹¹ Yé búúd bâm má búl cæel wá, nda Zembî nyà á cæel shé ntáni ná, í jí ná shé kág cæila mpádúgá íshé. ¹² Muud nyà abwélé dág Zembî. Nji, shé má ká cæila mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembî má ñwa jiya shédí mílámúd, cæelí jé í músæ shé mílámúd mbií í jéla yí.

¹³ Shé má nada nà Zembî, Zembî nyà a má ñwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ñgá sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyà a má yà shé Shíshim yé. ¹⁴ Sá báá sá á shí dág nà mísh mäsú ná Zembî nyà á nti Mwán yé zæ cug búúd ò shí ga. Sá ñgæ bwiing ná jí mpu bæ ntó bábálé. ¹⁵ Muud yêsh mæ lás nà mpu yé ná Yésus jí *Mwân má Zembî yé má nada nà Zembî, Zembî má ñwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá má mpú cæelí Zembî ñgá cæel shé yí, shé ñgæ námá *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nà cæelí; muud yêsh má nada nà cug cæelí yé má nada nà Zembî, Zembî nyà a má ñwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná cæelí má Zembî jísæ shé mílámúd váál í jéla yí jí ná, shé mæ shwu mányúul nà jwów lú sémyé mílászú. Shé má shwu mányúul næcé shé búsæ wa shí gaád námá nda Yésus nyà á bæ ná. ¹⁸ Cæelí í ádé sængya nà ifwaas; fwámé cæelí í yídá dæ shínal ífwaas. Næcé ifwaas í lwó ná muud ñgæ mpu ná nyà é bwæma nà íntágulí. Ntó jí ná, muud mæ sá ífwaas yé cæelí má Zembî í afwóyé bæ nyà lámúd mbií í jéla yí.

¹⁹ Shé báá ñgæ bæ nà cæelí næcé Zembî nyà á fwo tééd cæel shé. ²⁰ Ñkí múúd má ci ná á cæel Zembî, ñji a ñgá mpíi *mínyonjû yé, a jí nà íjóp. Næcé sá ñgæ dág omínyonjû búsú ñji sá cugé nà ñkul dág Zembî. Ntædelé sá búsá nà ñkul cæel Zembî sá nda ñgæ cæel omínyonjû búsú yé? ²¹ Cçé *Kríst nyà á yà sá ntâg wá ga: muud mæ céel Zembî yé, céelug námá mínyonjû yé.

5

Búgá í ntò mábwábúlán mâ shí mishwun

4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 **4:8** 4.16 **4:9** Yuá 3.16 **4:10** 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 **4:11** 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 **4:12** 2.5; 4.17; Yuá 1.18 **4:13** 3.24 **4:14** Yuá 15.27 **4:15** 2.23 **4:16** 4.8-10; Yuá 15.5 **4:17** 2.28; 4.12 **4:20** 2.9 **4:21** 4.11; Mat 22.34-40 **5:1** 1Pr 1.22-23

¹ Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus ji *Krîst yé má byêl byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céél mbyól yé nyə é ceel námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. ² Shé má du mpu ná shé ngə ceel bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə ceel Zembî nyəméfwó shé ngə baagulə məcəx mé yí. ³ Haaw, ceelələ Zembî wúsə ná shé má bə məcəx mé. Məcəx mé má cúgə ntəg sâ cún. ⁴ Nəcé muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán mā shí mishwun. Búgə sá ngə *búgula Krîst wə ngə sá ná sá ngəg nə ntə ntó. ⁵ Zə jí nə nkul ka ntə məbwəbúlán mā shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwân mə Zembî yé.

Isâ í lwó ná Yésus ji Mwân mə Zembî yí

⁶ Yésus-Krîst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígə zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkənkə Shíshim ji wúshined ná jí ntó búbálé. Nkənkə Shíshim ngə bwaagulə ntó nəcé nyə wə obúbálé. ⁷ Owúshined búse ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól bwə ngə bwiing sâ ngwúd. ⁹ Shé má du magulə bwaagulələ ówúshined wə buud bwə du bwaagulə yí; yé má Zembî wə í búl bə, nəcé Zembî ngə bwaagulə lán mə Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân mə Zembî yé má du gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd ná ntó ji búbálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé má nwa Zembî ná mbwiingye ijó, nəcé a má bə kú magulə sâ Zembî ngə bwaagulə shú mə Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəng wí náə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cúgə nə Mwân mə Zembî yé cugə nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Má cilə bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jínə mə *Mwân mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə nkul mílámúd mísh mə Zembî dí ná ja shé má gwáámb nyə sâ yí,

ngwóómbúlú wəng í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á du gwágulə mājəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bii sâ shé má gwáámb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyənyə yé ngə sá *sám, sám wəngú nda bə sám í du kə nə muud shwiy dí yí, a jəgəlag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyənyə yé wəngú cug. Í é bə ntó nji shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcé wúl sám í du kə nə muud shwiyud, mə anğə nə cí ná muud jəgəlag nə Zembî ja jí sám wəng yí. ¹⁷ Misóólúgú myá língə myésh mísə mísám, nji míl mísám mísə, myân mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísám, nji Mwân mə Zembî mə du kyem mbií múúd wəngú, Mbúwúlú múúd kú ná nə nkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bəh bí buud ó Zembî, shí mishwun nyésh nyəh í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân mə Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Krîst wə má sá ná shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Krîst ji Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bəm, bi ó du bey ózembî wə yadúg!

5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 **5:4** Yuá 16.33 **5:5** 4.4; Rom 8.37 **5:6** Yuá 16.13; 19.34 **5:7** Yuá 5.36-37

* **5:7** Míl mícilyá mí ayág mí ngə lás ná ímpánzə íni dí ntəga: 7 Owúshined búse ólól jon dí: búse ná: nə Sónğú, nə Ciyá, nə Nkənkə Shíshim; bəsh ólól búse sâ ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námə ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól búse cún. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16 **5:16** Mat 12.31; Heb 6.4-6 **5:18** 3.6, 9-10 Mbúwúlú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 **5:19** Yuá 12.31; Gal 1.4 **5:20** Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 **5:21** 1Kr 10.14

Kálaad áβεê Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes áβεê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ηgə jəw nyəməfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ηgə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lá íjwūga. A ηgə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bənñη bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wā cínəηg.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyíηgə báásulə bwo cɛ lú cɛelí (4-6), nyíηgə báásulə ná bwə ó káálúgə nə buud ɔ məshíigá (7-11) bwə ηgə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwə cúgəg nə buud ɔ məshíigá bəəηg yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda də jɛend váál búúd dəəηg, bwə á bá nyíηgula bów-bəw mísóólúgú myáñúd». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwádí, a ka námə ηgə báda bwo (12-13).

Yuánes ηgə námə bándulə muud yêsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə mə cílá wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, bíñəη bwán bwô. Mə ηgə cɛel bí fwámé cɛel. Məməfwó ntəg námə dí ηgə cɛel bí, bóól búúd bēsh bwə á mə mpu óbúbálé wá bwə ηgə námə cɛel bí. ² Sə ηgə cɛel bí ntó nəcé óbúbálé bwə á mə ηwa jiya shédí ícugəd, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sóəηgú bá Mwân yé Yésus-Kríst bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey lámúd, bwə sá námə ná shé cúgəg nə shee.

Bwə bá ηgə sá ntó námə nda shé é ηgə mpu óbúbálé shé ηgə ciila ná.

Cúlagá, bí ηgə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwə ηgə cugə mbií óbúbálé bwə ηgə jii yí, ηgə bɛ cɛɛ Dâ nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cɛɛ mə zə cílá wo ga í cúgə gúl sâ ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəəηg dúsə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə cɛelí wúsə ná muud bɛ məcɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíg té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwə wə cí, ná bí cílag, dwə wə bí mə jálá nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ məshíigá bwə mú shí mishwun, bwə áηgê nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wə Zembí zə ηwa nyúul muud. Muud yêsh mə sá ntó yé, muud məshíigá wə éne, a ηgə lúmbali nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bí bág shúb sâ sá á ηgə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myêsh myá cínəηg. ⁹ Muud yêsh mə bó kú bɛ nji njígúlá mə Kríst, a yidá ntəηg yé, a cugé nə Zembí. Nyəəηg mə bɛ nji njígúlá wəəηg yé, nywáá ji nə Sóəηgú bá bēsh Mwân. ¹⁰ Ná ndeé, ηkí ηgwól múúd mə zə nūη bídí a kú ηgə jíguli njígúlá wəəηgú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jɛend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéend mbií múúd wəəηg yé mə nyíηgula bów-bəw mísóólúgú myéd.

¹² Mə ji nə zhwoηg zhwoηg isâ mə jááw bí, nji mə shígé cɛel cílá bí byo fábud nə tíndí†. Mə ji yidá bə nə búgə ná mə e bá zə nūη zə lésna nə bí, bí njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə məshusug músə kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyəηə shilə woó Zembí nyə á féesh yé bwə ηgə báda wo.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwə ηgə ci ná ná í cúgə ηkúmba múúd; jisə dúl váál jówálə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ηkul dág Iza 54, bwə ηgə lás nə Siyón cínəηgú nda ηgwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18 **1:9** 1Yn 2.23 **1:10** Rom 16.17 **1:12** 3Yn 13-14 † **1:12** tíndi: Í á də bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwə á də juwo kwas məjúwó məəηgúd ka də cilə nə ndí.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ngwól shwə yé Gáyus. Sə ábulé mpu múúd wəɔng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sómbú, nyə á ngə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njɔɔnd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajáláci á Dɔ, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntâg ngə magulə ná á baagulə ójɔŋ ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ngə námá ci ná muud bwə á dɛ jɔw núŋ ná Dəmitrí yé (11-12), nyə á bə námá fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngələ bəda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká dɛ baagulə ójɔŋ, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛelí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntâg áməkuu-mə-sómbú.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ngə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə má cílə wo kálaad éga. ² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembí ná wo búgubanugí ikósmb byêsh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wô í ngə bugaban ná. ³ Má ci ntó nəcə mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyɔŋú óshé bwə á wós wa yí. Bwə á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njɔɔnd wô wí námá nji obúbáléd. ⁴ Má dɛ jág bul bə nə məshusug ja má gwág ná bwán bəm kuú njɔɔnd wán wí nji obúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngə nkény mbag ómínyɔŋú óshé, bwə njúl ntâg ojɔŋ; wo ngə sá jɔ sóólúgú í ngə mpíya nə búg gwô. ⁶ Bóólúgá bɔɔng bwə á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛelí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njɔɔnd wán dí yí, wo ɔ sá mbií í jéllá nə Zembí yí, ntó í é bə jɔ sá.

⁷ Mpug ná bwə ngə kə njɔɔnd ni dí ná bwə kə ngə bwiing jɔjɔ lán má *Kríst. Ja bwə ngə ntâg kə ni, bwə áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bɛdɛd. Sə má ká sá ntó, sá má wá məbwə ísɛy bwə ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛél ná nyə wə dúg ci yé, nyə anjé nə magulə sá bísú íciyá. ¹⁰ Sâ jɔɔng wə í bá sá ná, nkí mə zə núŋ, mə zə lwó bów-bôw mísóólúgú myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndeé, nyə ashúgé bímbí bɔɔngú, a ngə ban ná nyə alágé bwáang má ngə nti ná bwə zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bə, nyəmɛfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyiingə ntágulə bɔɔng bwə ngə cɛel lág bwo wá ná bwə kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwə dɛ sá məbôw wa, dugú yagula bɔɔng bwə dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé má Zembí; nyɔɔng má dɛ sá məbôw yé nyə afwóyɛ mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bəsh bwə ngə ci ná Dəmitrí ngə kyey jɔ kuú njɔɔnd, obúbálé bwə ngə nyín nyádí cug dí wá bwə ngə námá bwaagulə ntó. Tɔɔ sámfwó sá ngə námá ci ntó, wo mpú ntâg ná sá má dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwo isâ má cílə wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə ná shwə wál bá zə dúgya, shwə ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembí kə sá ná wo bág ná shɛ! Oshwə bwô bwə ngə bəda wo. Wo ɔ bədá námá mə oshwə bəm, ngə bəda bwo ngwúd ngwúd.

Kálaad Yûdê nyé á cilê yé Isâ í dúgyá nê kálaad mæ Yûdê yí

Ja wó lq kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyə á cilê yé nyəméfwó ngə jaaw jíná dé ná nyə wé «Yûdê, lwaá mæ Yésus-Kríst, mínyonhú má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdê nyə anghê nê dúgya nê nkúmba Dɔ, a ngə dúgya nê okrísten bêsh. Kéel dé í ngə námá bul bə nda dé Pyêr nyə á cilê kálaad yé ábêê dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bəonng bēsh bwé á ngə lúmbali nê buud bwé á ngə kyey nê wagəwo wagəwo mínjígulá wá, bwáméfwó bwé ngə cugə cug mísám.

Yûdê nyé a tééd kálaad yé nê isâ bwé du námá ci mátéédulé má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zə lúmbali nê mimbáwálú mí búúd myəonngú nê nkulú, buud sé ngə ci ná bwé á ngə kyey nê nyaan-nyaan mínjígulá zə nyíngal Dɔ mæ Yésus dí wá, a lwó mábôw bēsh bwé bá bwəma nê ndí má (3-16). Né ndéé, Yûdê mú ci nê okrísten báá ná bwé yímúg mənnyúul búgád (17-23), ngə kə shwóg ngə bə mínjígulá bwé á bwey nwa myá. A mú ka kə shínal kálaad nê yálə Zembî gúmá, «Zembî ngwúnd nê ngwúnd ngə cug shé nəcə Cwámaba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngə lwó ná ijqó bí nê məma məma nkúl, a ka námá lwó ná məma məma kwíindyá nê bwágé lúú í ngə zhu okrísten wé Zembî nê wé Yésus-Kríst íí, zhí á Nkənké Shíshim (20-21).

Mabáda

¹ Mæ Yûdê lwaá mæ Yésus-Kríst, mæ mínyonhú má Zhâk, mæ wé má cíl kálaad éga. Má cilê bí buud Zembî Sónngú mæ céel wá, buud nyə á jôw wá, á ngə baagulə kə wósos ja Yésus-Kríst mæ bá zə yí. ² Zembî búlug ngə gwág bí cey lámád, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shee, a búlug cəel bî.

Oyíguli ó máshúgá básə

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3 **1:2** 2Pr 1.2 **1:3** 1Tm 1.18 **1:4** 2Pr 2.1-22 **1:4** Gal 5.13; 2Pr 2.1 **1:5** MmN 12.51; Ilh 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13 **1:6** 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4 **1:7** Mət 19.1-24; 2Pr 2.6 **1:8** 2Pr 2.10 **1:9** Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7 **1:10** 2Pr 2.12 **1:11** Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilh 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilh 16.1-34

³ Yé óshwé bām má búl cəel wá, í á ngə ná bul bə mæ yéesh ná mæ cíləg bí isâ í dúgyá nê cug Zembî má yə shé bēsh yí. Mæ má ka kwey ná jisə mæ yímúbalí ná mæ cíləg bí, wá bí nkul mənnyúulú. Zembî nyə á yə miféeshá mí búúd myé búgə ja ngwúnd á kandugə. Ságá lúmbalí shú kaambulələ nê búgə jəonngə. ⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bish Zembî wá bwé á má zə nyí bídí gwoonng dí nyima. Buud bəonngú bwé má yid mpaam má Zembî wúsú, í yida bə nda nywé wé í ngə ye bwo nkul ná bwé sáag ásiy-siy; bwé ngə shwána Mása nê Cwámaba wúsú Yésus-Kríst. Bweyálə búúd bəonngú intúgúlí byán í á bwey bə cilyá.

⁵ Təem bə ná bí má bwey mpu isâ íga byēsh ná sán sán, má cəel báásulə bí ná Cwámaba nyə á yil kúl búúd jé mənnyámád Igípten nji, nyə á zə janngulə bəonng bwé áshígé shwu mənnyúul nê nyə wá. ⁶ *Wəəngəles bwé áshígé baagulə cé ján wá, bwé á yida mpánngulə jiya ján wá, Cwámaba nyə a wá bwo míkwoolú myá kandugə kandugə dí, yidúgúd ngólə bwánd məma jwôw Zembî mæ bá zə cígal mílósú yí. ⁷ Ntó námá, buud ɔ Sódóm nê Gomór nê míngwála bənónh bwé á bə mələad wá, bwé á wusə mənnyúul ásiy-siy dí nda wəəngəles bəonng, bwé ná bwé ká nê janngá ná ndéé kə janngá míshwun mí cúgé mbií ngwúnd nê myán myá. Nda bwé á sá ntó ná, bwé ngə yóola nê intúgúlí yá kuda á kandugə kandugə: məma yuug wáni.

⁸ Ná ndéé, buud bwé á má zə nyí bídí gwoonng dí nyima óni, bwé ngə námá sá isâ mbií ngwúndú wəonngú. Bwé ngə yád mənnyúul máng nda buud bwé ngə cugə cug í du bə mántamád wá, bwé ngə ban jiya ícwámaba má Zembî, ngə lás nê wəəngəles wá mílwané *bwaasúlə mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wəəngəles nyə a shígé sá ntó. Ja bá Njwú məjamb bwé á sənusa məkəl shú mbimbə má Moyíz yí, nyə a shígé bwele lás nê Njwú məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nê nyə ná: «Zembî nkáándúg nê wo.» ¹⁰ Nji, bân bí ná, sá bwé ampúyé yí, bwé lás nê gwo bwaasúlə mpu; bwé ngə cugə nda ocúdu, du

sá isâ nda bwé cùgé nè milâm; Zembî mæ bá jaŋgula bwo. ¹¹ Mæntágula nè bwo, næcé bwé ngæ bæ kuú njɔɔnd mæ Káan; bwé má wá mányúúl ócícéndé dí ná bwé sɔ *mwaanê nda Balaam bwé má yæ shwiy næcé bwé má sá míngáádé nda Korê. ¹² Sængyálæ bínónj má séeŋgyá ídína dí yí í yidá bæ bí bɔɔgú; bwé sá ngúlúgú dæg kú gwág shwôn, bwé yáág nji nè bwáméfwó. Búsæ nda miŋkúdú mí dæ bándæwo ntó né ndeé ŋkwê mú zæ caam myo mpú kú nywê myá. Búsæ nda ilí í má bæ kú wúmæ wala læ mpúmá dí, í má mun ná ndeé í má shwáás yí. ¹³ Námá nda ikwɔ́ í mæn í dæ wusæ vúl nè isâ í mábwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námá wé bwé dæ wéeshuli mísóólúgú mí shwôn myánj mísh má búúd dí yé. Bwé nyiŋgæ námá bæ nda wæacén-cénî wâ jon bwé má wú lwoŋ wánjúd ngæ ntân ntó wá; Zembî má kwambulæ bwo jánj jiya kúl yídúgú á ná kalúd jí kandugæ á kandugæ yí.

¹⁴ Inɔɔg muud á kala búúd zaŋgbá mpúsæ má Adam, nyæ a cúndæ cúndá wánj ná: «Cwámba ngæ zæ nè wáéŋgales bé, búsæ bímbí múúd cùgé nè ŋkul lɔ́ yí. ¹⁵ A zæ sám búbúúd bësh milású, zæ bwaagula búúd bí kú bísh Zembî wá bów-bôw mísóólúgú myánj myâ kú bísh Zembî, nè iciyá í mpyónj byêsh ósól ɔ *mísám bɔɔng bwé á lás nè nyæ yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bísh Zembî wá búsæ nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwé wé dæ tædæwa nè mælal má cug; kuú njɔɔnd wánj í ngæ bæ nji bów-bôw iyéesh byánj; bwé dæ lás mæma míkaand, bwé faag múúd nji nyɔɔng bí nè ŋkul ŋwa mfíí nyédí yé.

Mæcwîŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bâŋ oshwé bâm má búl cæel wá, tédúgágá isâ *búbúúd ɔ lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwé á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá ná bwé á cî nè bí ná, «Ja í bá zæ bæ ná cug á shí ga í wál zæ shîn yí, buud ɔ cóógú bwé bá bæ, kuú njɔɔnd wánj í bá ngæ bæ nji iyéesh byánj yâ kú bísh Zembî.» ¹⁹ Bwé wé óni; bwé ngæ sá né buud bwé ngág nè béégya, bwé ngæ cugæ nji nda isâ í shí í ngé kæ bwo mílúúd ná, bwé cùgé nè Shíshim má Zembî.

²⁰ Bi bâŋ oshwé bâm má búl cæel wá, wágá ŋkul nyín nyêsh ná bi dúg dæ cwínya, bóól

cwîny bóól shú ná cug jín jêsh í bág nji isâ bí á *búgula yíid. Dugá sá májægula bí ngé bæ kwíindyá Nkêŋkê Shíshim mæ kwíind bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mæ bá zæ lwó ná a gwág shé cey lámúd, a bá zæ yæ shé cug á kandugæ kandugæ. Té bí é ngæ bwánd wæla dɔɔng yí, ngægá nè cugæ bí ngé mpu ná Zembî ngæ cæel bí. ²² Gwágúgá buud bwé ngé ná zhízhigæ wá ŋkúŋkwónjálæ. ²³ Bɔɔng bwé mú ngæ kæ kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bóólúgá ŋkúŋkwónjálæ. Nji bí ó bey, mpiigá isâ bwé ngé sá yí, bí mpii tɔɔ káándé bwé ámæ sá mábôw nè ndî yí.

Zembî ŋwág gúmá

²⁴ Ná ndeé, Zembî jí nè ŋkul sá ná bí bág kú bwím bɔɔgú, bí ka bá kæ tów nè mæshusug nyédí mílwanád, bí njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyæ Zembî ngwúd nè ngwúd ngé cug shé næcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé, a ŋwág gúmá, nè icwámba, nè ŋkul, nè ijwûga, tééd mátéédúléd, zæ wós múús, kæ kumæ kandugæ á kandugæ! Amen.

Kálaad Mbúgúlú mó Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A nḡə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrîsten bwé á nḡə bwəma nə cúwálí nəcé Yésus-Krîst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo nḡul, bwé kág shwóg búgula Yésus, bwííḡ lúú nji nyádí.

Sá bí nə nḡul ci ná məma mánḡəw məsə kálaad éga dí ntúga:

(1) Okálaad zanjbá shú mádḡ zanjbá m̄ Azí Minôr, faan dúsé nə shí bwé nḡə jôw mwôw mága dí ná Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes má nḡān kə gwôw, a má kə dḡg zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á jōḡ í nḡə yə Zembî gúmá (milúu 4 nə 5);

(b) kálaad á mífeedyá zanjbá (6.1–8.1);

(c) micwôḡ zanjbá (8.2–11.19);

(d) nḡəndú bənḡḡ ibiin ibá (12.1–13.18);

(e) Mwâ Ncwəmbə nə buud 144 000 bwé á wú míkwmád wá;

(f) wáéḡəles jaaw nda cigulé mílású í bá bə ná (14.1–20);

(g) ibálá zanjbá yâ mpimbə mó Zembî (15.1–16.21);

(h) Babilon mə bá bwíl, nə biin, nə muud micúndá á ibəmb nə Sátan bwé jḡ (17.1–20.10).

(3) Milúu 21 nə 22 mí nḡə cúndə ná Zembî nḡə kwəməsa ná á bá té isâ ncuncúmbə.

Kálaad mə kə shín nə jōḡḡ nḡāḡ Múúd nyə a gwúm yé nḡə kaag yí, náəə: «Haaw, mə wál bá nyingə zə» (22.21).

Matéédulé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Krîst nḡə bágulə isâ Zembî nyə a cwîny nyə ná a lwóg ósól ə mäsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə sîy yí. *Krîst nyə á ka kənd *éḡəles yé ná a kág lwó sóol mäsáal yé Yuánes isâ byəḡḡḡ. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná

isâ byêsh nyə á dḡg yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud nḡə lḡ íciyá kálaad éga nḡə cúndə yé, nywáá má jəla, tɛɛm bə bəḡḡ bwé nḡə gwágulə isâ bísə cilyá cínḡḡ yí, bwé nḡə baagulə byo wá, bwé má námə jəla, nəcé isâ byəḡḡḡ í wál zə sîy.

Məbáda

⁴ Mə, Yuánes wə mó cíl mádḡ mə Zembî zanjbá mäsə Azí má.

Zembî nyə á bə yé, á jisə yé, á nḡə zə yé, bənḡḡ mishíshim zanjbá mí tál nyə mp-wóombú caḡḡd myá bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bí cḡḡḡ ná shɛɛ. ⁵ Yésus-Krîst muud jisə wúshined abúḡlág yé kə sá námə bí mpaam, a sá ná bí cḡḡḡ ná shɛɛ. Nyə wə jisə muud ashúshwóḡú bwelélə gwúm, a nḡúl Cí í jwú nə micí myâ shí ga myêsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshuli mácií mé shú ná a cḡg shé nə *misám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bəḡ buud ó faan dé, ofada ó Sóḡḡḡ yé Zembî, nyə Yésus nḡāḡ gúmá nə nḡul, kandəḡə á kandəḡə. Amen.

⁷ Dḡḡá, a nḡə zə míḡkúdad, muud yêsh mə bá dḡg nyə, tɛɛm bə bəḡḡ bwé á cúwal nyə nyúúl wá. Ikúl í búúd byêsh í bá nḡə tədəwa shú déd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwámba nḡə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey də bə, mə nḡə námə zə, mə ji áḡkul nyêsh.»

Yuánes nyə a dḡg ntamá á mísh ná bagə

⁹ Mə *mínycḡḡ wún Yuánes, mə muud shé nḡə bwəma nə məntáḡula məmpwúd, shé tál cé ící nḡwúd, shé nə zény nḡwúd kálə shwóg nə Yésus yé, bwé á kənd mə míkwmám dí nḡkwamə bwé jów ná Patmos yí. Í á bə nəcé Milású mí Zembî, nə mə wálə cḡg jām ná mə nḡə bwíḡḡ lán mə Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwámba†, Nḡḡḡ Shíshim nyə á zə sá mə nda mə nḡə cḡḡə nji *shíshim dî; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í nḡə lás gwów-gwów nda cwôḡ. ¹¹ Kál dəḡḡḡ í á nḡə ci ná: «Cílag sá jêsh wó nḡə dḡg yí kálaad dî, wo

1:1 4.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4; 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanḡá áshúshwóḡú nə áməzhúḡlā yā kál lú gurék. Ntó má kə ná «matéédulé nə məshíné». 1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na ji jwów lú shwénde, jwów okrîsten bwé də yə Cwámba gúmá yí. 1:11 4.5

kándug mádɔ zangbá mágäd: ná *Dɔ á Ifêz, nã dɔɔng á Simirnã, nã á Pergâm, nã á Tiyatir, nã á Sardes, nã á Filadelfi nã á Lowdisê.»

12 Mã á ka yid né mã dúg múúd nyã á ngã lás nã mã yé. Ja mã mã yid ntãni yí, mã mú dúg ícê í lámã zangbá í njúl síyã nã or. 13 Mã mú dúg ngwól múúd tãl na mpádúgá ícê í lámã, a ngá bɛɛla nã Mwãn mã Múúd. Nyã á bã a mã bwáád jud ngá wɔɔla kã wóós mãncíndúgúd, nã fwángé or fífú nyã kugud. 14 Lúu yé nã shilú jé í á bã ñkí jág fumã, cɔ máfumã mã fãm. Mísh mé mã á ngã lwenya nda mingwíile. 15 Mækuú mé mã á ngã faan nda ñkwãnz bwá mã gwíng kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ngã shwag nda ikwɔ í mãñ í dũ shwag ná. 16 Nyã á bã a mbíd wãacén-céní zangbá nyádí mbwê mãncwúmád, kafwɛɛ í á ngã cúwo nyã mpu dí, í njúl njãwá ikóómb íbã, mpwoombá nyé í á bã nda jwôw ja í mã mpu cwíil yí.

17 Nji mã á dúg nyã yí, mã á búla nyádí shí mækuú, mã mú kãn nda mbimbã. A mú bäd mã mbwê mãncwúm yé nyúúlúd, nyã nã mã ná: kú bɛɛg fúndã, 18 mã ji mãtéédúlé nã mãshíné, mã ji nyɔɔng á kuwô. Mã á yã, ká dugí, mã ji kuwó, mã é ji kuwó kandugã á kandugã. Mã mbid shwíy nã ban mínjim mádí jwónz lã mbwád. 19 Cilãg sã jêsh wó mã dúg yí, nã sã í ngá síy yí, nã byɔɔng í é zã bã yí. 20 Mã zã féég wo *ndímã wãacén-céní zangbá wó ngá dúg wa mádí mbwê mãncwúm dí óga, nã ndímã ícê í lámã zangbá bísá síyã nã or yí: wãacén-céní zangbá óni búsã *wãéngales wã mãdɔ zangbá, ícê í lámã zangbá í njúl mãdɔ zangbá.

2

Kálad á Dɔ á Ifêz

1 Cilãg *éngales á *Dɔ dúsá Ifêz yé ná: muud mbíd wãacén-céní zangbá nyádí mbwã mãncwúm dí yé, á ngá kyey mpádúgá ícê í lámã zangbá bísá síyã nã or yé, ngã ci ná: 2 «Mã mpú mísóólúgú myô, mã mpú bímbí wó ngá wáduga nã iséy yí, mã mpú

zény wó jí nã ndí ná wó cɛɛl ngã kã shwóg yí; mã mpú ná wo ádé magulã ná binónh mimbúwálú mí búud ngóg nã cugã. Mã mpú ná wo á bigas buud bwá dũ ci ná búsã *buud ó mílwámã bãm mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwá ngã shüg. 3 Wo ji nã zény ná wo kã shwóg, wo a mã dúg micún shú dãm dí ná dúg dúg, nji wo aɔgê nã kã mpús. 4 Nji mã ngã ná jum wo nã sã ngwúd, jí ná wo anyíngé ná cɛɛl mã nda wó á fwo dũ cɛɛl mã ná. 5 Tádúgág kál wó ngá zhu nã mbɔɔgá yí, céndúg tádúgá, wo nyíngag tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógã. Ñkí ntó dí, mã zã nũñ, zã yíl cé lámã gwô kál í dũ tãw yí. 6 Í njúl ná mã ngã gwág wo nywa nãcé wó mpii mísóólúgú mí búud bwá ngá bɛ Níkwãlá wá, námã nda mã mpíi mísóólúgú nyɔɔng ná. 7 Muud jí nã mãlwã mã gwág yé, kã mpú gwág ísã Ñkêñkê Shíshim ngá jaaw mãdɔ mã Zembí yí. Muud mã bá ntɔ yé, mã bá yã nyã ñkul ná a dág bumá líí á cug í tãl *Paradis mã Zembí dí yí.»

Kálad á Dɔ á Simirnã

8 Cilãg *éngales á *Dɔ dúsá Simirnã yé ná: muud jisã mãtéédúlé nã mãshíné yé, nyã á yã ná ndeé a nyíngã gwúm yé, ngã ci ná: 9 «Mã mpú bímbí wó ngá bwãma nã micún yí, mã mpú ná wo ngã cugã mãbúwa dí, í njúl ná wo ji nã kúm. Mã mpú bímbí bɔɔng bwá ngá shüg ná búsã *Oyúden wá bwá ngá ntãma wo jínã yí. Bwá cúgé fwámé Oyúden, búsã buud wã Dɔ mã *Sátan. 10 Wo zã bá jug, nji sã jɔɔng í ajáláyé nã sã wo ifwaas. Dugí, Njwũ mãjamb mã bá zã sã ná bóól búúd bín bwá kág mímbwugud; sã jɔɔng í bá bã bí mãkugulu shú ná sã bí búsá yí í mpúyág. Bi é jug tãñ mwôw wúm. Wo ɔ baagulã kuú njɔɔnd wô kã wóós jwów lã shwíy, mã ka bá bwééd wo cug nda *túm gúmá. 11 Muud jí nã mãlwã mã gwág yé, kã mpú gwág ísã Ñkêñkê Shíshim ngá jaaw mãdɔ mã Zembí yí. Shwíy ábɛé í ábáɛ ná bii múúd mã bá ntɔ yé.»

Kálad á Dɔ á Pergâm

1:12 Zak 4.2 1:13 Dan 7.13; 10.5 1:14 Dan 7.9; 10.6 1:15 14.2 1:16 zangbá: 4.5 kafwɛɛ: 2.12; 9.15; Heb 4.12 1:17 1.8; Dan 8.17-18 1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 2:8 1.8, 18 2:9 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 2:11 20.6, 14; 21.8 2:12 1.16

12 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Pərgâm yé ná, muud jísá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé má ci ná: 13 «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangá má *Sátan jí nûŋ. Mə mpú ná tɛem bə ntó, wo má nada nə jíná dâm. Mə mpú ná tɔɔ ja bwé á gwú wúshined waamê abúgúlág Antipas nûŋ bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kífya búgá wó ngá *búgula mə yí. 14 Nji mə ngə ná jum wo nə búbaalé ísâ: wo jí nə bóólúgá búud na bwé ngé bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izəyél bwé dág ocúdu buud bwé ámə cigə shú ózembî ó áyadúg wá, bwé wúsəg nómá mánnyúul jaŋga dí shú nə bwé bəg nə bɔɔgú bwé dí ícəgud. 15 Wo jí námá nə buud bwé ngé jíguli minjígúlá mí búud bwé ngé bɛ Níkwálá wá. 16 Céndúg tédúgá, ŋkí ntó dí, mə lɛel námá wóós nûŋ, zə lúmbuli nə buud bɔɔngá nə kafwele jí mə mpu dí yí. 17 Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ngé jaaw mədɔ má Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námá nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námá mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatîr

18 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Tiyatîr yé ná: *Mwân má Zembî, muud jí nə mísh má ngé lwenya nda mingwiile yé, á jí nə məkuú nda inkwanz yé, ngə ci ná: 19 «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh, tɔɔ cɛlí gwô, tɔɔ búgú gwô, tɔɔ sáal dwó, tɔɔ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námá mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógá. 20 Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dúg mísóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndé má Zembî, a ngé shiig osóol ɔ másáal bâm ná bwé ngég nə sá jaŋga, bwé ngég nə də ocúdu buud bwé ámə cigə shú ózembî ó áyadúg wá. 21 Mə a má yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yɔw jaŋga. 22 Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə

bwíig nyə bwágé *íncwaw í ntugud; ná ndeé, buud bəsh bənonə bwé á sá minɔomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ŋkí bwé acéndé mítádúgá ná bwé yɔw mísóólúgú mí abúbôw myé myɔɔng. 23 Mə bá námá gwú bwán bə bəsh, mədɔ məsh má ka bá mpu ná mə wé má bigas mítádúgá nə iyéesh í búud, mə bá jéna nə muud yésh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. 24 Nji, bí bɔɔng óbúgula wá Tiyatîr bí anɡé nə bɛ minjígúlá mí múdá wɔɔng wá, bí buud bí áshígé nyi ísâ bwé ngé jôw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. 25 Má jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja má bá nyiŋgə zə yí. 26 Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndeé kə wóós ja shí ga í bá shîn yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a jwúg nə ikúl byêsh, 27 a ka bá də fála byo nə ŋkád nda muud mə bwú mímbágé mí mpí yé. 28 Námá nda Dá nyə á yə mə ŋkul ná, mə bá námá yə nyə acén-cení má də faan mpámán mpámán yé*. 29 Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ngé jaaw mədɔ má Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

1 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Sardes yí ná: muud jísá nə mishíshim mí Zembî zaŋgbá nə wəacén-cení zaŋgbá yé má ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwé ngə bul gwáduga ná wo jí kuwó, í njúl nə wo jí mbimbə. 2 Jigə ŋkasə, wo lálushig súsúsá í má lúg ni, í á bá yə. Nəcé mə má dúg ná mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh má Zembî waam dí. 3 Tédúgág nda wó á lág njígúlá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyiŋgəg baagulə njígúlá wɔɔng. Wó ká bə kú jí ŋkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja má é wóós yí. 4 Nji, bóólúgá búud wá wódí Dɔ dí nûŋ Sardes bwé a shígé wá nyéé myán míkáándó. Bâŋ wó sónonə má bá kyey sámbá wá, nə míkáándó mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó. 5 Ná

2:14 2.20; Ilŋ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sôm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 Ilŋ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20 2:23 22.12; Zhe 11.20 2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námá nda 22.16, acén-cení má də faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ŋkul Dá má bá yə múúd wɔɔng yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20

ndéé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwééd nyə káándá áfufumá. Mə abúlé jímbal jíné dé kálaad á cug dí. Mə bá magulə nyə mísh mə Sóónǵú waam bánǵə wəéngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilág *éngəles á *Dɔ dásé Filadelfi yé ná: Nkǵɛnkǵ muud, Muud á obábále, muud jí nə juwəga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólǵú myô, mə mə juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə nkul fad yí. Mə juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə nkul, nji wo mə baagulə kéel dām kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud básé Dɔ mə *Sátan dí óni, bwə ngə ci ná básə *Oyúden, bwə nda bə fwámé Oyúden óni; bwə ngə shiig. Mə bá sá nə bwə zág kúd wo məmpwoombú shí, bwə mpu ná mə á ccel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məmfwó mə bá námá baagulə wo ja fwála lú mákəgulə í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkəgulə məəng. ¹¹ Mə wál bá nyiŋgə zə. Bíig sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntɔ yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzé ná shîm, a nda bá nyiŋgə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jíné mə Zembî waamə nə jíné lú ngwála mə Zembî nyúúlád. Ngwála wəəngú wə Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembî yé. Mə bá námá cilə nyə jíné dām agúgwáan nyúúlád. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éngəles á *Dɔ dásé Ləwdisê yí ná: muud jísé amən yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amádí á sâ jêsh Zembî nyə a té yí, a ngə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólǵú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú

təla. Wo ɔ nywá bə nkí təla, nkí ntâg nkí gwô, yaa. ¹⁶ Nə ndéé, nda wó jísé fwaalá, kú təla, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ngə ci ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byəəg, mə anyiŋgáyé jii təə sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji nkúŋkwónǵúlə, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág məcwûŋ məga: zaág mádí, zə kusə or mə á mə shîm fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándá mí áfufumá wo bwáádúg, wo nda ná nyiŋgə bə shushwáás, nda nyiŋgə bə nə shwôn. Zaá kusə cwə cwéel míshúd, wo mpúg dóg shwóg. ¹⁹ Mee mə də lás nə buud mə céel wá, mə də ság bwə. Ləlúg nkúl, céndúg mítádúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ngə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyí nyádí njów zə də nə nyə kul ngwúd. ²¹ Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá nə a zág, sá zə ji mádí caəngəd; nəcé ja mə á ntɔ yí, mə á zə námá, sá pupá zə ji nyádí caəngəd. ²² Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

4

Gúmá mə Zembî

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dág mpumbé í njúl ná bagə nûŋ jonud. Kál mə á fwo gwág í ngə lwɔ nda cwôn yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísâ í jálá nə bá zə sɪy yí.

² Kú námá bwey, Nkǵɛnkǵ Shíshim mú zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí. Mə músə dóg məma *caəngə, muud njúl cínəng. ³ Muud wəəngú ké də lwenya nda jɔjɔ mákwóógú bwə də jôw ná zhâspə nə sardwân má, njumbú í mə lyɛ nyə caəngə, njumbú wəəng ngə lwenya nda kwóógú bwə də jôw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaəngə məwúm məbá nə ínə í njúl na caəngə ni dí məkoogú məkoogú, ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwə njúl ícaəngə byəəngúd. Bwə nə míkáándá mí áfufumá, nə mítúm mí gúmá lúúd, mí njúl sɪyá nə or.

3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14 **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 **3:12** 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozê 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sòm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14

⁵ Minjæs mí mú ða dagæwa, mí ηgð zhu na caangéd, nə məjuŋú, nə ηkêl mpú. Mə mú dág ilámba zaŋgbá minjidyá na mpwóómbú caangéd, ilámba byoŋg bíse mishíshim zaŋgbá mí ða tōw mísh má Zembî dí myá.

⁶ Mə dág námé gúl sá cínəŋg mpwóómbú caangéd nda məma m̄n, nə ηkúl-ηkúl nda yēn kristál. Bílúgá ísâ ín̄ ì njúl míkuwó í á bə na tām caangé nə mákoogú mákoogú, ísâ byoŋg í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyēsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zh-wambánkwuŋ, ábeē nda cwə ηgwúm ntəny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ηgð jéel yí. ⁸ Míkuwó mí ísâ mín̄ míni myēsh mí ηgð bə nə məfaafugé mäsaman mäsaman, faafugé dēsh nə mísh kúl jēsh, tō gwōw, tō shí. Míkuwó mí ísâ míni mí ða wá ηgwa ja jēsh bulú nə mwásó n̄:

Zembî Cwám̄ba jì Nk̄əŋk̄ə, a jì Nk̄əŋk̄ə, a jì Nk̄əŋk̄ə,

Zembî á ηkul nyēsh,

Zembî nyə á bə yé, á jísá yé, á ηgð zə yé.

⁹ Ísâ ín̄ ìni í ηgə gúmal nyə, ηgə ságusə nyə, ηgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangéd, á ηgð cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndéé, ja jēsh ísâ ìni í ηgð wá nyə ηgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwūm mábá nə ón̄ b̄wá á ηgə kúd məmpwoombú shí, ηgə yə muud njúl caangéd yé gúma, nyə muud ηgð cugə kandugə kandugə yé. Bwə ηgð kul mítūm mí gúma myáŋ na mpwóómbú caangéd bwə ηgð cì n̄:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zembî wúsú, í jəla nə bwə yəg wo milwaná, nə gúma, nə mpífá.

Nəcə wo a té ísâ byēsh;

wo wá wo á jì ná í bág, í mú ntāg námé bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dág íí, muud nyə á bə a njúl caangéd yé nyə á bə nə kálaad mbwə

məncwúmád, kálaad wəoŋgú njúl, micilyá cwū micilyá tóón, bwə á ka fúlə nyə ná ndéé fad nə lug* mifeedyá zaŋgbá. ² Mə mú námé dág gúl ηkácid *éŋgəles, a ηgð cúndə gwów-gwōw ná: «Zə má mpíyá nə wəfúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tō jōŋ dí gwōw, tō wa shí, tō shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ηkul wəf kálaad nə a dág sá jì cwū yí. ⁴ Mə músə ηkēny məma yə, nə dágúlə nə kú nə tō muud nyə á mpíya wəf kálaad nə a dág sá jì cwū yí. ⁵ Njì, ηgwól cúmbá muud mú cì nə mə ná: «Kú bεεg jì. Dugí, Zhwambánkwuŋ á bεεnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a má ntə sá jēsh; nyə wə jì nə ηkul wəf kálaad, a tí mifeedyá zaŋgbá míni.»

Mwā ncwəmbə

⁶ Mə mú dág íí, na tām *caangé, Mwā ncwəmbə njúl nda buud bwə á cígə nyə t̄n̄ *mətúnuga, a təl na mpédúgá míkuwó mí ísâ mín̄ nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zaŋgbá nə mísh zaŋgbá; məlaag zaŋgbá məoŋg wə mishíshim zaŋgbá Zembî nyə á kənd shí nyēsh dí myá. ⁷ Mwā ncwəmbə wəoŋg nyə á ηgə shísh nə ndéé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caangéd yé; a músə lóg kálaad múúd wəoŋg dí mbwə məncwúmád.

⁸ Ja Mwā ncwəmbə nyə á sh̄n lóg kálaad yí, míkuwó mí ísâ mín̄ nə ocúmbá buud məwūm mábá nə ón̄ b̄wá mú wusə ményúul ombúbudí na nyádí shí məkuú. Bwə á bə, muud yēsh nə b̄ínzhá nə ikwōw í njúl síyá nə or, ikwōw ìni milwándúlá nə cá: cá n̄i wə məjəgula má óbúgula. ⁹ Bwə músə ηgə sey susa ágúgwáan. Bwə á ηgə sey ná:

Wo wə má mpíyá nə ηwa kálaad,

wo tí mifeedyá myé

nəcə bwə á cígə wo t̄n̄ mətúnuga.

Wo á ka t̄ə buud nə məcìi mwō

shú nə bwə wúg míkwám mí *mísámád,

bwə bág buud ó Zembî,

bwə ηgð zhu íbεεnd byēsh dí,

nə mákəl mēsh dí, nə íkúl nə ilwōŋ byēsh dí.

¹⁰ Wo a má sá nə bwə bág

4:6 15.2; Eze 1.22 ísâ ín̄ ì njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í ða bə kúl ónc̄iŋ ə wóógə bwə ða lw̄ə mákw̄iindyə dí yí; sá jəoŋg í ða nada, muud jee táamb ísâ nə ndí. **5:5** 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwā ncwəmbə: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zaŋgbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sòm 141.2 b̄ínzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sòm 96.1 **5:10** 1.6

faan lá ófada, ηgə sêy nə Zembî.
Bwə bá bə nə ijwûga shí ga nyêsh dí.

¹¹ Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú gwág mákál mə ncúlyá wəéηgəles bímbí múúd cúgə nə ηkul l̥ yí, bənôη mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwə á bə bwə má lyɛ caaηgə ná biíii. ¹² Bwə á ηgə ci gwów-gwôw ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwə á cígə yé,
mə mpíyá nə lég mpífá, nə kúm,
nə fəg, nə ηkul, nə gúmá,
nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jɔη dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ m̥əŋ yí, nə isá byêsh bísé cínəŋ yí, byêsh í ηgə ci ná:

Nyɔɔŋg njúl caaηgəd yé bá Mwâ ncwəmbɛ,
bwə mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ηkul
kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí isá mín̥ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwə mú búdɔw shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zə tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyiηgə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóogú; mə mú gwág mikuwó mí isá mín̥ míni, gúl mú k̥m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njummpú. ² Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú dág kabəlí í njúl ná fuûm, muud njúl gwo gwôw nə baηgá mbwəd. Bwə mú yə múúd wɔɔŋgú *t̥m gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á j̥í m̥əntɔ-buud ná, a nyiηgə námə kə ηgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábeê, mə mú gwág kuwó sá ábeê mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabəlí í mú cúwo, í njúl títi ná zhwuŋ, muud njúl gwo gwôw. Bwə mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ηkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówúg nə shwu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwə ηgəg nə gwúya. Bwə mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá álél, mə mú gwág kuwó sá álél mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú dág

kabəlí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwəd. ⁶ Mə mú gwág námə nda kál í ηgə cúwo mpédúgá mikuwó mí isá mín̥ míni, í ηgə ci ná: «ηgug *blé í zə kusha, kílo ηgwúd *danarî ncindî; ηgug *orzə w̥əŋ, okílo olóol danarî ncindî. Nji, ci wo nda ntáma máwúde nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú dág kabəlí í njúl nə nyúúl məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wɔɔŋgú nə jínə ná Shwiy, baη mín̥jím í á ηgə bɛ nyə mpús. Bwə mú yə shwiy bá baη mín̥jím ηkul ná bwə gwúg buud shí nyêsh dí t̥əŋ kɔw ηgwúd á məkɔw m̥əŋ; bwə ηgəg nə sá ná bóól búúd bwə yəg dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwə, bóólúgá díy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dág í, *míshíshim mí búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mí búúd bwə á gwúyɔw nəcé Milésú mí Zembî wá, nəcé bwə á bə fwámé ówúshined, bwə á bwiηg Milésú mí Zembî váál í jəla yí. ¹⁰ Mishíshim myɔɔŋg mí á ηgə k̥m gwów-gwôw ná: «Yé Nk̥ɛŋk̥é Mása, Mása áfwámé, ngaá wó jəlá nə kunda s̥ə, yá nə buud ɔ shí bwə á gwú sá wá? Wo é ηgə bwey ntáni ná ndeé kə wóós jáyé ja?»

¹¹ Ná ndeé bwə mú ηgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwə mú ci nə bwo ná bwə sáləg milám shí búbaalé fwála, kə wóós ja b̥əsh bwə é kwaga bímbí bwə jəlá nə bə yí; nəcé í j̥i ná bóól óshwə b̥əŋ b̥əŋónə bwə á ηgə s̥əy wá nə bóól ómínyəŋə b̥əŋ bwə fwóg gwúyɔw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyiηgə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsə, ηkwoond yêsh ncindî mú bə títi nda məcií, ¹³ wəacén-céní w̥ə jɔη bwə mú ηgə kud shí námə nda íbumé í lí í də kud ná mín̥jw̥ə ja ηkw̥ə ηgə kuŋg yí. ¹⁴ Jɔη í mú f̥álə nyúul nda múúd mə də f̥álə kwɔlɔ-kwóló ná; mimb̥əŋ myêsh nə m̥əŋkwamə m̥əsh mə mú t̥əw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, tɔɔ ojwú ɔ shí,

5:11 wəéŋgəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 5:12 4.11 5:13 Sôm 150.6; Flp 2.10 6:2 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7 6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozê 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 6:12 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 6:14 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21

təə ofwó búúd, təə milúlúú mí ózimbi, təə mikúkúm, təə onkácíd, təə mǎlwaá, təə ofalí, bēsh óni bwá mú kə ngə shwaaw míku mí mákwóógú ná mákwóógú má mimbáñád. ¹⁶ Bwá mú ngə ci nə mimbáñ nə mákwóógú má anúní ná: «Kádágá sê, shweelugá sê, sá bág shwóg-shwóg nə muud njúl caangád yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbə má kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lú mpimbə mə Mwâ Ncwəmbə bá Muud njúl caangád yé í má wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé má bwán ó Zembí

¹ Ja ísá íni í mə shîn bə yí, mə mú dág *wəngəles onđ bwá tál íkóómb í shí ínđ dî, bwá má káágulə óñkwə onđ* wâ shí. Bwá a shígé bíđ ná ñkwə kúnğug təə shí, təə mǎñ, təə málíđ. ² Mə mú nyingə dág ngwól *əngəles ngə wú ngəe kóómb jwów í də cúwo yí, a mbíd sá bwá də bwadalə búúd máyigyé má Zembí á kuwô yí. Nda bwá á yə wəngəles ónđ ñkul ná bwá ntámág shí nə mǎñ ná, əngəles mə á nyingə dág éne mú kím gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ñkí mǎñ, ñkí mǎlí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ə mǎsáal ó Zembí wúsú məyigyé mámpwoombád.» ⁴ Mə músə gwág ná buud bwá á wíyow məyigyé wá bwá á bə buud otóóshin təd nə məwúm mǎñđ nə ónđ, ngələ zhu íbænd í *Izarəyêl byêsh dî.

⁵ Í á bə buud otóóshin wúm nə óbá bænd mə Yúda dí, otóóshin wúm nə óbá bænd mə Ruben dí, otóóshin wúm nə óbá bænd mə Gád dí, ⁶ otóóshin wúm nə óbá jé má Azər dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Nəftali dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Manase dí, ⁷ otóóshin wúm nə óbá jé má Símyon dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Lévi dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Isakâr dí, ⁸ otóóshin wúm nə óbá jé má Zabulon dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Yóseb dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Bəñzhamê dî.

Buud óni bēsh wá bwá á wíyow məyigyé mámpwoombád wá.

Kúl má Zembí

⁹ Ja áməyigyé éne má shîn yí, mə mú dág búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nə ñkul ló yí. Bwá á bə buud wá ilwon byêsh, nə íbænd byêsh, nə ikúl byêsh, nə mǎkəl mēsh, bwá tál mpwóómbú caangád, Mwâ Ncwəmbə dí míshád, bwá má bwáád íjud í áfufumá, bwá nə mǎñ má lándú mábwád. ¹⁰ Bwá á ngə kím gwów-gwów ná:

Zembí wúsú muud njúl caangád yé, bá Mwâ Ncwəmbə wá bwá má cug sê.

¹¹ *Wəngəles bēsh bwá má lyə *caangə nə ocúmbá buud, nə mikuwó mí ísá mínđ wá, bwá mú wusə mǎnyúúl shí ombúbudí na mpwóómbú caangád, yə Zembí gúmá, ¹² bwá ngə ci ná:

Amen. Məzhwámá, nə milwanó, nə fəg, nə akíba, nə gúmá, nə mpífá, nə ñkul, bísə Zembí wúsú ísá byé kandugə á kandugə. Amen.

¹³ Ná ndeé, ngwól cúmbá muud mú lás, ci nə mə ná: «Ozá bǎñ bí nə íjud í áfufumá óni, bwá ngə wú ngow?» ¹⁴ Mə mú bəsa nə nyə ná: «Yé Cwámá, wo wá má mpú.» A mú ci nə mə ná:

«Búsə buud bwá ngə wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwá má gusa íjud byáñ mǎcíí mə Mwâ Ncwəmbə dí, sá ná í bág ofúfumə.

¹⁵ Gwə wá bwá tál na mpwóómbú caangə má Zembí dí yí. Bwá é də yə Zembí gúmá bulú nə mwásə nyədí Mpáánzá.

Muud njúl caangád yé má bá wá bwo nyədí gúgúwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwəle gwág zha, kú nyingə bwəle gwág shwáásulə miná. Təə yásə təə ngwól bibibi nyə abúle ná nyingə nyaan bwo nyúúlúđ.

¹⁷ Nəcé Mwâ ncwəmbə jí tǎm caangə yé má bá bə mbaagulə wǎñ, a bá kə nə bwo mǎncwuñ má ngə wéesháli

6:16 5.7; Ozê 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2

* **7:1** Onkwə óni básə bəəng básə nə ñkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13 **7:9** 5.9; 6.11; Ləv 23.40 **7:10** 5.7 **7:11** 4.4, 6 **7:12** 4.11 **7:13** 6.11; 7.9 **7:14** 1.5; 22.14; Sòm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 **7:15** 21.3 **7:16** Iza 49.9-10 **7:17** 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 məzhwíle: 21.4; Sòm 126.5-6; Iza 25.8

məjúwó mâ cug mád,
Zembî mú bá fim bwo məzhwíle mēsh
míshúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Ncwəmbε músə zó tí feedyá á zangbá. Ja á mó tí wə ntáni yí, mə mú gwág jon ná kufug tâñ kúl wəla. ² Mə mú dúg *wəéngəles zangbá bwé də tōw mísh mə Zembî dí wá. Bwé mú yə bwo micwōñ zangbá. ³ Engəles shús mú zə tōw álatâr dí, a mbíd kwōw bwé də yáñgulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwé mú yə nyə zhwog olabínda nə a jígálág na álatâr dí, yíle jəñg í bádúg nə məjəgula mə míñkəñkê mi búúd myēsh tâñ *mətúnuga. *Alatâr wəñgá nyə á bə síyá nə or cínəñg mpwóómbú caəñgád. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula mə míñkəñkê mi búúd í mú wú *éngəles dí mbwéd, bád kə wə Zembî. ⁵ Engəles mú ηwa kwōw bwé də yáñgulə cáá yí, ηwa kuda álatâr dí lwándulə cínəñg ná cwóó, a músə wusə shí. Nkél mpú kə kyεεg, nə məjunú, nə minjəs, shí í mú jág ntañusa.

Micwōñ mísaman mí ashúshwóógú

⁶ Wəéngəles zangbá bwé á bə nə micwōñ wá bwé mú kwəmsa nə bwé zó lwə myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwə yé cwōñ. Nə mətálumu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwiy shí. Kəw læ shí ηgwūd á məkəw məlól í mú cumbəli jígə, kəw lú ílí ηgwūd á məkəw məlól cumbəli námə jígə, ikáá íbəs byēsh í mú námə cumbəli jígə.

⁸ Engəles ábεé mú lwə yé cwōñ. Bwé mú wusə gúl sâ m̄ñ. Sâ jəñg í njúl námə nda məma mbún í mə ja ηgwiile. Kəw læ m̄ñ ηgwūd á məkəw məlól í mú shîn bə məcií məcií, ⁹ kəw ηgwūd á məkəw məlól mə íkukwumuga í á bə mikuwó m̄ñ yí í mú yə, kəw ηgwūd á məkəw məlól mã ititíma í mú shîn cóóg.

¹⁰ Engəles aléel mú lwə yé cwōñ. Məma ácén-cení mú wú jon dí, a ηgə jígə námə nda shigə lú kuda. A mú zə kud kəw

ηgwūd á məkəw məlól mã míñgwəzə nə mílúu míncwūñ dí. ¹¹ Acén-cení wəñgá jínə dé wə Məgwul. Kəw ηgwūd á məkəw məlól mã məcúwó í mú bə ηkí gwul; ncúlyá buud bwé á ηgə ηgul məjúwó mã məcúwó məñg wá bwé mú ηgə yə nə məgwul məñg.

¹² Engəles ányina mú lwə yé cwōñ. Í mú zə bə, nə kəw ηgwūd á məkəw məlól mã jwōw, nə ηgwūd á məñg mã ηkwoond í, nə ηgwūd á məñg mã wəacén-cení mə mú shila. Sâ jəñg mú sá ná kəw ηgwūd á məkəw məlól mã mwásə í mú bii yídúgá, bulú námə ntó.

¹³ Mə músə nyñgə kənd mísh, mə mú gwág mpal ηgə jéel tām jon a ηgə kām gwów-gwōw ná:

Wo buud ɔ shí ɔ! Nkwéε bí eé!

Nkwéε bí ja wəéngəles olól bwé mə lúg wá bwé é lwə myáñ mícwōñ yí eé!

9

¹ *Engəles átána mú lwə yé cwōñ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú jon dí kud shí yé, bwé mə yə nyə juwuga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūñ nda yíle í ηgə wú məma kuda dí yí. Yíle jəñg í mú lwánd ηgúl wēsh ná ndéé jwōw shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jəñg dí də shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byəñgá váál ηkúl wəacélaafə bwé də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo ná í kú beεg ntáma ikáá nə ílí byēsh, í kəg ηgə lúú nji buud bwé cúgə nə məyigyé mə Zembî mpwóómbúd wá. ⁵ Bwé mú námə ci nə byo ná í kú ηgə gwú buud bəñgá, í yídag tál bwo cwúnd dí tâñ onkwoond otóñ. Váál cwúnd í á ηgə sá yí í á bə ná ηkíim-ηkíim nda ja ácélaafə mə lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwōw məñgá dí, buud bwé bá ηgə sə ná bwé yə, nji muud kú yə; bwé bá ηgə jii shwiy, nji shwiy ηgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byəñg í á ηgə bə nda ikabəlí bwé mə shîn cwə ná bwé kə nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mitúm mi gúmá myá síyá nə or, bwé nə məmpwoombá nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambáñkwuñ. ⁹ Ibəd

8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 **8:2** micwōñ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3 **8:5** 4.5; 6.12-13; Ləv 16.12; Eze 10.2 **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21 **8:11** Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mət 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 **9:8** Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5

í á bə bwo nda íbúduga í ñkwánz ózimbi bwé də búdal bəd nə ndí yí, nyán ncíndé nda ncíndé ómátúwa íkabulí ñkí bulya í ñgə julə kə nə ndí dósomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myán mi á bə nda mikwundú mí wéacélaafə, nə ishushwom; mikwundú myəəng wə bwé á də sá buud məbəw nə ndí tən onkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wán wə *éngəles a bí ncímə, bwé də jəw nyə heburə dí ná Abadón, garək dí ná Apolyón*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóógú í mé shîn óni. Bíl íntúgúlí í ñgə ná zə, məváál məbá.

¹³ Éngəles ásaməna mú lwə yé cwəh. Mə mú gwág dúl kál í ñgə wú málaag mənə məsə álatār or mə Zembí dí má. ¹⁴ Kál dəəng í mú ci nə Éngəles ásaməna ná: «Cinyúg wəéngəles onə búś cəłá ñgwə Ifurāt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wəéngəles onə bwé á bə ñkwəməsá shú dən wəla, nə dən jwəw, nə nyən ñkwoond nə wən mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kəw ñgwúd á məkəw məłól. ¹⁶ Ozimbi bwé də ju nə íkabulí wá bwé á bə omilyón mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwé á bə yí. ¹⁷ Ntə wə mə á dúg *ntamə a mísh ná bagəd yé, mə a dúg íkabulí nə ozimbi bwé də ju nə byo wá. Byán íbúduga ñkwánz bwé á búdal íbəd nə ndí yí í á bə, nə otíí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul ncíná. Byán íkabulí nə milúú nda ozhwambəñkwuñ, kuda nə yíle nə fidə í á ñgə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ółól óni bwé mú gwú buud í, kəw ñgwúd á məkəw məłól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ñgə wú íkabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcé íkabulí byəəngú, ñkul nyán nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myán mí nda onywə, mísə nə milúu, milúu myəəng wə mí də lwána. ²⁰ Bólógá búúd bwé a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwé áshígé cénd mítédúgá ná bwé yəw bəw-bəw mísólúgú bwé á də sá myá; bwé áshígé yəw yələ məjamb məsə ózembí ó áyadúg dí má gúmə, mbéé ózembí ó or, nə kwóógú bwé də lúle *mwaanə nə ndí yí, nə dúl váál ñkwánz na, ozembí ó məkwóógú, nə ílí, mbéé ózembí kú nə ñkul mə dúgya, ñkí

gwág, ñkí kyey. ²¹ Buud bəəng bwé áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw janja, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbýá

¹ Mə á nyíngə námə dúg gúl ñkácíd *éngəles ñgə shulə wú jon dí, a mə fúlə ñkúdú nyúúlád nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mé lyç nyə lúúd, mpwoombú ñgə lwenya nda jwəw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda mingwíle mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəəng ná bagə. A mú shulə ná ndéé, təl kuú áməncwúm mən, wəəng á məkól cínú. ³ A mú kəm gwów-gwəw, námə nda zhwambəñkwuñ mə də bəm ná. Nji nyə á kəm yí, ñkél mpú mú saal íja zəngbá. ⁴ Ja ñkél mə shîn saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá ñkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zəngbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Éngəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mən wúga cínú yé, mú bən mbwé məncwúm ñgeə jon dí. ⁶ A mú keen Zembí ñgə cəgə kandəgə kandəgə yé, nyə muud nyə á té gwəw nə isə byəsh bí cínəng yí, a té shí nə isə byəsh bí cínəng yí, a té námə mən nə isə byəsh bí cínəng yé; nyə á keen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éngəles ázəngbá mə bá lwə cwəh yé yí, *ndímə mə Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ə məsáal bé *búud ə mícúndá ná.»

⁸ Nə ndéé, kál mə á gwág jon dí í mú nyíngə lás nə mə ná: «Ká wə éngəles mə təl məkuú wúga mən wúga cínú yé, wo kəg ñwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éngəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntəg nə mə ná: «Ñwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cínúñ, nji ñkí ncwəh mpu dí nda kwaan.»

¹⁰ Mə mú ñwa éngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ñkí ncwəh mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú ná cínúñ. ¹¹ Bwé mú ka ci nə mə ná: «Í jii ná wo kəg nyíngə jaaw sá Zembí mə

* **9:11** Apolyón: Mə kə ná «muud caamá-caamá». **9:13** 8.3; MmN 30.1-3 **9:14** 7.1; Mbá 1.7 **9:15** 8.7-12 **9:17** Zhb 41.10-12 **9:20** 16.9; MmN 20.13-15 **9:20** Dan 5.4, 23; Sóm 135.15-17; Iza 44.9-20 **10:1** 4.3 **10:2** 5.1; 10.8 **10:3** Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 **10:6** Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 **10:8** Eze 2.8-3.3

cɛɛlə shú zhwog íkúl nə ilwoŋ nə məkəl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá á lán má Yésus

¹ Bwé mú yə mə fiidye í njúl nda lífí bwé də yíga ísà nə ndí yí, bwé nə mə ná: «Tówúg yíga Mpáánzə má Zembí, nə *alatár, wo lɔ́ búúd bwé ngé yə Zembí gúmá cínəŋ wá. ² Nji, wo ɔ́ lúgə mbaadé wúsə lunɣala nə lunɣala dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwé á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byəŋ í bá tagulə nyaal ɲkɛɲkɛ ngwála tən ɔŋkwoond məwúm mánɲə nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bəm ɲkul nə bwé cúndə mícúndə myám tən mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman, bwé bá ngə cúndə bwé má bwáád míɲkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋg búsə wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálaad Zembí ngé cɪ ná í tál mísh má Cwámbe á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, míngwiile mí wóós bwo mímpu dí, jígal búúd bwé ngé lumbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ɲkul fad jəŋ, máánd mpú nə a kú nywɔ́ té mwôw bwé ngé cúndə mícúndə mí Zembí yí, búsə nə ɲkul yid májúwó mə mən cúwó má nyee mácií, búsə nə ɲkul nti ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwé céel yí.

⁷ Ja bwé bá shín bwiing sá bwé á jála nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dɔomb, ntɔ́ bwo nə ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadád, ngwála ánúní dí, ngwála bwé á bwambulə Cwámbe kwolós dí yí. Ngwála ánúní wəŋg, dé jíné lú *ndímbe wə Sódóm, ɲkí ntəg Igípten. ⁹ Buud wá ikúl, nə íbɛend, nə məkəl, nə ilwoŋ bwé bá zə də beny mímbimbə myəŋg tən mwôw málól nə kəl, bwé kú magulə nə bwé dálug myo. ¹⁰ Buud wá shí bwé bá gwág məshusəg nə shwíy dán dəŋg. Bwé bá təl mázan, ngə kənda məcwúm nəcé

*buud ɔ́ mícúndə óbá bəŋg bwé á təl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málól nə kúl məŋg má ká cɔ́, Zembí yámbe bwo wúl ngúl á cəg, bwé mú tów tətəlí nə məkuú máŋ. Nə ndeé, ikukwende í bá bii búúd bwé á zə də beny bwo wá. ¹² Bwé mú gwág dúl kəl í ngé wú jəŋ dí, í ngé cɪ nə bwo gwów-gwôw ná: «Bádúgá zə ká!» Bwé músə bád míɲkúdád kə kumə jəŋəd, buud bwé á ngə lumbuli nə bwo wá bwé ngé dág. ¹³ Shí í á jág ntaŋsə námə wəla dəŋgúd, kəw ngwúd á məkəw wúm mə ngwála í mú shugula shí, buud otóóshin zəŋgá bwé mú yə nə ntaŋsələ shí í á ntaŋsə ní. Ikukwende í mú bul bii bəŋg bwé áshígé yə wá, bwé mú ngə yə Zembí a gwôw gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábɛé í má cɔ́ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zəŋgá

¹⁵ Ná ndeé, *éngəles á zəŋgá mú lwɔ́ yé cwôŋ. Məkəl má mú kyeeɣ jəŋ dí nə ɲkulú ná:

Cwámbe wúsú wə músə nə íjwúga juwálə nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandəgə á kandəgə.

¹⁶ Ocúmbá buud məwúm mábá nə ónɲə bwé á də bə bwé njúl byán ícaŋgád mísh má Zembí dí wá, bwé mú wusə mányúúl shí ombúmbudí, yə Zembí gúmá. ¹⁷ Bwé á ngə yə nyə gúmá bwé ngé cɪ ná:

Sə ngə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwámbe, Zembí á ɲkul nyêsh,

Zembí jísə yé, nyə á bwey námə də bə yé.

Sə ngə yə wo akíba nə wo wɛɛfúlə məma ɲkúl nywô,

təl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô,

fwála í má wóós nə wo sámbúg buud bwé á yə wá mílósú,

fwála á nə wo yəg osóol ɔ́ mäsáal bwô myána myán;

osóol ɔ́ mäsáal bəŋg búsə, nə *buud ɔ́ mícúndə nə míɲkɛɲkɛ mí búúd íí,

11:1 21.15 11:2 Sôm 79.1; Luk 21.24 42 ɔŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17
 11:5 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 11:6 MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 11:7 13.1-2; 17.8 11:8 Luk 13.33-34
 Sódóm: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten: MmN 3.16-19; 7.3-5 11:10 Yuá 16.20 11:11 Eze 37.9-10 11:12
 20j 2.11; Mis 1.9 11:13 6.12-13; Eze 38.19-20 11:15 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28
 11:16 4.4 11:17 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 11:18 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6

nə bəɔŋg bēsh bwá á ηgə ηwa jíná dwô nə gúmá wá,
 tɔɔ ozhizhe ɔ búúd tɔɔ fwámé búúd.
 Fwála í mé wóós nə wo cáámug buud bwá ηgə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzə mə Zembî jonud, *wóle sɔ jé í mú nyín nyádí Mpáánzə. Minjəs mí mú béduga jonud, nə məjuŋá, nə ηkêl mpú, shí í mú jág ntaŋusa, mətálamu mə ηgə kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós jonud; í á bə, mudá mə bwáád yásə tâŋ káándá, məkuú mə təl nyə mbyólád, nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wəɔŋg í njúl nə wəacén-céní wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum nə ntámɔ, a ηgə kím nə məcɛy mə miná nə a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyingə wóós jonud. Jāŋ í á bə, dúl váál ηkəndú ηkí bwaag, a njúl tíŋí nə zhwuŋ, a mbíd milúú zəŋgbá nə məlaag wúm; milúú zəŋgbá míni mí njúl, lúú wēsh nə *túm ící. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-céní wā jon, kəw ηgwúd á məkəw məlól, wusə shí. Nkəndú éne nyə á kə tōw mudá nyə á ηgə bə nə a zə byá yé mpwóombúd nə, nji nə mwán mə byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán mə jéllá nə fála íkúl nə ηkúd yé. Bwá mú ntāg ηkény mwán yé wəɔŋgú kə nə nyə wə Zembî, nyádí caŋgád. ⁶ Mudá nyé mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey kwambulə nyə jiya yí, shú nə bwá kəg wíl nyə wu tâŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman.

⁷ Nə ndéé, dəmb í á ka zə kyεεg jonud. Míshiyél bəndəŋ *wəéŋgəles bé jāŋ kóómb, ηkəndú bəndəŋ bé wəéŋgəles jāŋ kóómb. ⁸ Nji, ηkəndú bəndəŋ jé gwoŋg bwá áshígé lal məŋkul; nə ndéé bwá mú bə kú ná nə jiya jonud. ⁹ Nə ndéé, nda Míshiyél bəndəŋ wəéŋgəles bé bwá á ntə bwo nə, bwá á ka wəŋgulə wusə ηkəndú anání éne kúga shí, nywá a yág bwá jów nə Njwú məjamb yé

wəɔŋgú, nyə Sátan, muud ηgə shiig buud ɔ shí ndon bēsh yé, bwá á wəŋgulə wusə bəndəŋ bēsh wəéŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə ci nə ηkulú jon dí ná:

Fwála Zembî mə cug búúd yí í mé wóós, nə ηkul nyé, nə íjwúga byé, nə mpəl mə Kríst yé.

Nəcé bwá mə wəŋgulə wusə múúd ontaandé shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ɔ ómínyəŋú bású

kə də jaaw Zembî tɔɔ ibulú, tɔɔ mimwásə yé.

¹¹ Bwá á mə ntə nyə ηkul nəcé məcií mə Mwá Ncwəmbɛ.

Bwá á mə ntə námə nyə ηkul nəcé bwiŋgúlə bwá á bwiŋg lán mə Yésus yí, bwá áshígé cɛɛl cug jāŋ váál á nə bwá fúndá shwiy.

¹² Gwá wə mə cí ná:

nə jon lə gwôw, nə bí bəɔŋg njúl nūŋ jon dí wá,

gwágúgá məshusug!

Nji, məntágula nə bí, shí nə māt!

Nəcé Njwú məjamb mə shulə nūŋ bídí,

a mpú nə fwála í mə lág nyə bíbíyá,

a mə ntāg bul nyada.

¹³ Ja məma ηkəndú éne nyə a dúg nə bwá mə wəŋgulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ Nji, bwá mú yə múdá wəɔŋgú məma məfaafugə məbá nda məfaafugə mə mpal, nə a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwá jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ηkəndú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ηgə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ηgə wô nda ηgwəɔŋg ηgə wáámb mudá nə mə kə cɔ nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ηgwəɔŋg wēsh ηkəndú nyə á ηgə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Nkəndú mú jág gwág múdá wəɔŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lúmbali nə bəɔŋg bwá mə lág mpwəŋ buud mə múdád wá, búúd bwá ηgə baagulə isá Zembî nyə á cí ná í

11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3** ηkəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sòm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20 **12:14** mimbú mílól nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21

bág yí, bwá ngé bwiing lán má Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shə á máñud.

13

Biin á mân

¹ Ná ndeé, mə mú dúg gúl biin ngé bád wú mân, biin ni njúl nə məlaag wúm, milúú zanǵbá. Məlaag wúm mənə mäsə na, laag dēsh nə *tūm ícǐ; mǐnə mə *bwaasúlə mpu mə njúl nyə cilyá milúú. ² Biin mə á dúg jəŋgú í á ngə bəǵla ŋkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwə də jōw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuŋ. Ŋkəndú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícǐ jé nə yáág-yáág íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á nə nyə é yə. Ná ndeé, fəŋ nyəŋg mú bəle yál. Buud ə shí ndon bēsh bwə mú ngə jág káam, bwə mú ngə bə biin jəŋg kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwə á ka kúd ŋkəndú məmpwoombá shí, nyə muud nyə á yə biin ŋkul nyé yé, bwə mú námə ngə kúd biin məmpwoombá shí ngə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə ŋkul lúmbəli dóombə nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngəg nə lás məbil-ŋkəndí, ngə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ŋkúl ná a sáág sóólúgú yé tǎŋ oŋkwoond məwúm mənə nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembí bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwə njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwə mú yə nyə zhí ná a lúmbúlig nə mǐŋkəŋkə mi búú, a ntə bwo. Bwə á yə námə nyə ŋkul ná a sáág misóólúgú myé íbend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí bēsh mǐnə mə áshígé cilya kálaad á cəg dí ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwə bá kúd biin ni məmpwoombá shí; kálaad á cəg wəŋgú jí kálaad mə Mwá Ncwəmbə bwə á cígə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!
¹⁰ Muud yēsh í á bə cəǵlá nə a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəŋg í á bə ná a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. Sə jəŋg

wə jí nə mǐŋkəŋkə mi búú, mí jəlá nə bul bə nə jísow, bwə bií búgə məbwə məbá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndeé, mə mú námə dúg gúl biin ngə cúwo wú shí. Jəŋ í á bə nə məlaag məbá mə njúl nda məlaag mə mwə ncwəmbə; í á ngə lás nda ŋkəndú.

¹² Jəŋ biin mú námə zə lwóya ŋkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəŋg ngə dúg. A mú sá nə, shí nə buud ə shí bwə kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəŋ í á yál yí məmpwoombá shí. ¹³ Biin ni mú ngə sá məma *máshimbá váál á nə a jōw kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwə ngə dúg. ¹⁴ A mú ngə shíg buud ə shí nə məma máshimbá nyə á yéyow zhí ná a ngəg nə sá, biin áshúshwóógú ngə dúg yí. A mú cǐ nə buud ə shí ná bwə sáág vəǵali mə biin í á cəgə nə fəŋ kafwele yí. ¹⁵ Bwə mú yə nyə zhí ná a sáág nə vəǵali biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág nə bwə gwúg buud bēsh bwə ákúde gwo məmpwoombá shí wá. ¹⁶ A mú sá nə buud bwə wíyág məyígyé ŋkǐ mbwə məncwúmúd ŋkǐ mpwóómbád, buud bēsh, tə ozhizhe ə búú, tə fwámé búú, tə mimbúbúwá tə mikúkúm myēsh, tə ofəlǐ tə məlwaa mēsh, nə bēsh bwə wíyág məyígyé. ¹⁷ Muud yēsh mə bə kú wíya məyígyé məŋg yé nyə é bə, cǐ a kú kusə sá, cǐ a kú námə kusha tə sá. Məyígyé məŋg mə á ngə bə, gúl ja í bə jínə mə biin áshúshwóógú, gúl ja nəmbə á jínə dəŋg.

¹⁸ Na mə jí fəg. Muud jí nə ikəŋ wə jí nə ŋkul bála nəmbə mə biin jəŋg, nəcé nəmbə wəŋgú jisə məyígyé má jínə lú múú. Nəmbə wəŋg wə mítəd mǐsaman nə məwúm mǐsaman nə ísaman.

14

Mwá ncwəmbə bəŋŋ buud bwə á wú mǐkwámúd wá

¹ Mə músə nyíngə kənd mǐsh, mə mú dúg Mwá Ncwəmbə təl lúú mbúŋ bwə də jōw nə Siyôn yíd, bəŋŋ buud otóóshin təd nə məwúm mənə nə ónə. Buud bəŋg

13:1 mân; Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** Sôm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 oŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwá Ncwəmbə: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8 **13:15** 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbúŋ bwə də jōw nə Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóóshin təd nə məwúm mənə nə ónə: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25

bwá á bæ næ jíná má Mwâ Ncwæmbe næ dé má Sóónǵá yé cilyá mpwóómbúd. ² Mə mú gwág kál ngó wú gwôw, í ngó shwag nda məjúwó má mpân, í ngó saal nda nkêl mpú áyíyáág; kâl dɔɔng í á ngə gwíng nda íbínzhá ná buud bwé ngə bwam. ³ Bwá á ngə sey ngwa ágúgwáan bwé tál mpwóómbú caangád, mikuwó mí ísâ mínɔ̄ næ ocúmbá buud bwé njúl. Kú næ ngwól múúd nyə á bæ næ nkul jíng ngwa wɔɔngú, námə nji buud otóóshin təd næ məwúm mánɔ̄ næ ónɔ̄ bwé á zhu shí wá, bɔɔng Zembî nyə a jána tâŋ shú ná bwé wúg mikwámúd wá. ⁴ Bábá bwé áshígé bwele lweegushi ícug næ nyá budá, bwé á də ji óncwíyê. Bwé də ngə bɛ Mwâ Ncwæmbe kúl jêsh á kə yí. Zembî nyə a féesh bwo mpádágá buud, a jána tâŋ shú ná bwé wúg mikwámúd. Nyə a sá ntó shú ná bwé bág bá Mwâ Ncwæmbe tâŋ nda mpumá ashúshwóógú bwé də kənd koogú shú má Zembî yí. ⁵ Bwé áshígé bwele bēny mímpu myán bwiing ijóó, bwé á bæ ntág kú næ tɔɔ sâ á jumág.

Jwáw á məzhúgúlá

⁶ Mə mú nyiŋgə dúg ngwól *éngəles ngó jéel tâm jon. Nyə á bæ næ Jɔjɔ Kéel á kandugə kandugə ná a bwíngug buud ɔ shí, ilwon byêsh, næ íbɛend byêsh, næ mákâl mēsh, næ ikúl byêsh. ⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwôw ná: «Gwóógá Zembî, yágá nyə gúmá nəcé fwála lú sémbyé mílású má wóós. Kúdágá nyə məmpwoombú shí, nyə wə nyə a sá gwów næ shí, a sá mán næ mənɔcwun!» ⁸ Ngwól éngəles, éngəles ábɛê mú ngə bɛ ashúshwóógú a ngó ci ná: «Babilon má bwíl, ngwála í á də jwɔɔ ni í má bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byêsh næ janǵa nda bwé də nywíl búúd næ məlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ Ngwól éngəles, éngəles aléel mú námə ngə jéel tâm jon a ngó ci gwów-gwôw ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vugali jé mpwoombú shí, a wíya máyigyé mán nkí mpwóómbúd, nkí mbwád, ¹⁰ Zembî mə bá námə ngulal múúd wɔɔngú mpimbə jé nda bwé də ngulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí bálá

mpimbə dí, kú cweel nə gúl sâ. Muud wɔɔng mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ngó gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jɔɔngú, mĩnkéŋkê mí wéngəles nə Mwâ Ncwæmbe bwé ngó dúg. ¹¹ Buud bwé ngó kúd biin mpwoombú shí, kúd námə vugali jé mpwoombú shí, bwé wíya námə máyigyé má jíná dé wá, yíle kuda í ngó sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandugə á kandugə. Bwé bá yóola, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jɔɔng nə mĩnkéŋkê mí búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwé ngó baagələ isâ Zembî nyə á ci ná í bág yí, bwé ngó *búgala Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngó ci jon dí ná: «Cilág sâ má zə jaaw wo ga: Téd kíkídíga, buud bwé é ngə yə bwé njúl buud ɔ Cwamba wá, bábá bwé má jəla. Haaw, mə Nkəŋkê Shíshim, mə ngə magələ ná bwé má jəla, bwé má yəwəla nə iséy byán, nəcé mısóólúgú myán mí ngə bɛ bwo.»

Bwé bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg nkúdu áfufumá, muud njúl nkúdu wɔɔng dí, a ngó bɛɛla nə Mwân mə múúd. Nyə á bæ næ *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwé də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembî a ngó kím gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bæ a njúl nkúdu yé ná: «Ŋwag báágə mäsəag dwô wo sáagug shí, nəcé fwála lú mäsəag má wóós, idaw í mú mĩngwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bæ a njúl nkúdu yé mú ŋwa báágə mäsəag dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembî nyísə jon dí yí; nyə á bæ námə nə báágə mäsəag í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éngəles mú wú álatâr dí; nyán nyə á bæ nə nkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyɔɔng nyə á bæ nə njəwá báágə mäsəag yé ná: «Ŋwag báágə mäsəag dwô, wo kəg shí, kə ngə sámb ikan í *vinyə ngə seŋg, í má shín tí.» ¹⁹ Engəles mú ntág ŋwa báágə mäsəag dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikan í vinyə nə ndɛé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyám byo yí. ²⁰ Faduga jɔɔng í á bæ, wo fwo

14:3 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 14:4 Yuá 10.4-5 14:5 Iza 53.9; Sof 3.12-13 14:6 Mat 24.14 14:7 Sôm 146.6
 14:8 17.2; 18.2 14:9 13.15 14:10 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mat 19.24; Sôm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41
 14:11 19.3; Iza 34.10 14:12 13.10 14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 14:14 Dan 7.3-14; Mat
 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 14:14 1.7, 13 14:19 19.15; Iza 63.1-6

wú ñgwála kə bugád. Bwá á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bæ, bwá ñgá nyâm ntúni, mæcií má mú ðu júg ná júg júg júg, má sá mæma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndeé kə wóós cé mpu kabulí, í á ñgə wô ná ndeé kə jee wóós ókilomáda mitəð milól*.

15

Okwaag-jumə zangbá wə məzhúgúlá

¹ Mə mú dúg dúlúgá *shimbá í má nyingə wóós jonud. Í á mpu bæ ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bæ, wəñgəles zangbá bwá mbíd okwaag-jumə zangbá wə məzhúgúlá, bəñg Zembí má bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dúg gúl sá njúl nda mæma mæn, í ñgá faan námə nda yèn, í ñgá bæ falá nə kuda. Mə mú dúg íí, buud bwá á bæ ná, ñkul nyán í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námə tâñ í ñgá bwəma nə jínə dé wá, mə mú dúg búúd bəñg bwá tál mæma mæn məñgúd, bwá mbíd íbínzhá Zembí nyə á yə bwo yí.

³ Bwá á ñgə shil ñgwa má Moyíz sóol mäsáal má Zembí, ñgwa wúsə námə ñgwa mə Mwá Ncwəmbə yí. Bwá á ñgə ci ñgwa wəñg dí ná: Yé Cwámba wúsú Zembí á ñkul nyêsh, misóólágú myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhíí wó ðu kyey má mäsə otútəlí, mäsə məzhíí mā obúbálé, yé Njwú ñgá jwú nə ikúl í cúgé *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba, zə jì nə ñkul sá múdúgá nə nyə afúndáyé jínə dwô,

nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Njì wo wá jí Zembí;

ikúl byêsh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombá shí,

nəcə wóó sámbúlə wó ðu cígal mílósú yí í á má nyîn.

⁵ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg Mpáánzə má juw jon dí, í njúl banda í ðu lwó nə Zembí jisə búúd bé dí yí.

⁶ Wəñgəles zangbá bwá mú wú cínəñg cwú, wəñgəles bwá á bæ ná bwá zə jág jugushi shí

nə okwaag-jumə zangbá wá. Mimbwéedí myán mí á bæ leedyá nə fwámé lē* njúl ñkí jág fumə, ñkí ñkəñwə; bwá á bæ bwá má fif mífwəñgə mí or míkugəd. ⁷ Mikuwó mí ísə mínə míni, gúl í mú yə wəñgəles zangbá óni ikwôw zangbá. Ikwôw byəñg í njúl síyá nə or, í njúl lwándúlá nə mpimbə má Zembí ná cwóó, Zembí ñgə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bíðugi *Mpáánzə Zembí ná ñkáá; nə ndeé, kú nə muud mə bá nə ñkul nyí Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós ja wəñgəles zangbá bwá bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ñgá zhu *Mpáánzə Zembí, í ñgá ci nə *wəñgəles zangbá nə ñkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zangbá bísə nə mpimbə má Zembí íni, bí kág shwu shí nyêsh».

² Ñgəles ashúshwóógú mú kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwá á bæ nə məyígyé má biin, bwá á ñgə kúd vuguli jé məmpwoombá shí wá, dúlúgá váal mbíya cey-cey ígúságə í mú shwiy bwo nyúúlád.

³ Ñgəles ábèé mú kə nə jé kwôw kə shwu mæn. Məjúwó má mæn mə mú bæ mæcií mæcií nda bwá amə gwú múúd cínəñg, ocúdu bêsh bwá ñgá cugə mæn wá bwá mú shîn yə.

⁴ Ñgəles aléel mú kə nə jé kwôw kə shwu míñgəwəş nə mánəcwuñud, myêsh mí mú bæ mæcií mæcií. ⁵ Mə mú gwág *éñgəles mə jwú nə mənúcúwó yé má ci nə Zembí ná:

Wo wá jí bálə bæ Zembí, wo Zembí jisə yé, wo nyəñg wo á bwey bæ yé;

wo jì tútəlí nə váal wó má cígal mílósú ni.

⁶ Nəcə bwá á gwú míñkəñkə mí búúd myô nə *buud ə mícúndə bwô,

sâ jəñg wə wó mə sá ná bwá ñgúləg mæcií yí.

Sóólúgú wəñg í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ñgá zhu *alatâr dí, í ñgá ci ná: «Haaw! Yé Cwámba wúsú Zembí á

* **14:20** Cilyá á yág wúsə ná «osutâd tóóshin nə mitəð mísamən». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ñgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 **15:4** 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 **15:5** 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lē: Jisə dúl váal káándə ájujaambəwô, nə lalúle kus. **15:7** 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3

ηkul nyêsh, sémyé wó ða sámb búúd milésú yí wúsə bábélé nə tútəlí.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówád. Jwów mú lág ηkul né í jígálúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúη kuda mú jígal bwo. Bwé mú ηgə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban nə bwé acéndé kuú njəənd yə Zembî gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caangé mə biin ðí. Yídúgú í mú shwiy nyódí faan dí nə ηkwed, məcey mə mú bii búúd váál á nə muud ηgé kwagələ jûm. ¹¹ Bwé mú ηgə lás nə Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcey nə məfəη bwé á bə nə ndí má. Nji, bwé nda bíð bów-bôw mísóólúgú myáη.

¹² Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ηgwəzə bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəzə í mú yísh shú nə micí myâ kóómb jwów í ða cúwo yí mí bág bə nə zhí. ¹³ Mə mú dúg bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ηkəəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu ðí. Bów-bôw míshíshim myəəηg mí á bə námə nda mikwón. ¹⁴ Jísə míshíshim mí májamb mí ηgə sá isá í ntə búúd ηkul yí. Mí ða kə micí myâ shí ga nyêsh dí, kə ða seηg bwo shú nə bwé bág sá lúmbúlí məma jwów bwé ða jôw nə jwów mə Zembî á ηkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwámaba ηgə ci nə: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ηgə ji ηkasə a ηgé baagələ mimbwéédí myé nə a kú bá kyey shushwáás ηwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Míshíshim míni mí mú seηg micí kúl bwé ða jôw heburê dí nə Armagədôη yí.

¹⁷ Engəles ázangbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ηgúlád. Dúl kál í mú wú caangé mə Zembî dí zə cúwo Mpáánzə Zembî, í mú ci nə: «Í mə bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjunə gwígg, ηkəl mpú ké saal, shí jág ntaηsa váál í afwóyé bwele ntaηsa té búúd bwé á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ηgwála ánúní mú bóóg mənəkəw məlól. Ikúl ishús

mingwála myáη mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ηgwála á *Babilon, a mú yə ηgwála wəəηgú kwôw nə mpimbə jé í ó ða musəla nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, məηkwamə mēsh shín wəənzə, mimbəη myēsh shín jímb. ²¹ Yáág-yáág mətáləmu mə mú ηgə wú jəη dí ηgə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətáləmu ηgwúd jee jílə okílo məwúm mənə. Buud bwé mú yida *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətáləmu ní nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndeé, *wəəηgəles zəηgbá bwé á bə nə ikwôw zəηgbá wá, ηgwúd a cínəηg mú zə ci nə mə nə: «Záá, mə zəg lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóóηg múdá í á mə kwambələ jija mpédúgá míshwú ní yí. ² Nyódí wə micí myâ shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí yé; buud ə shí bwé á fudə nə jaŋga dé nda bwé ða fudə nə məlwəg nə.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ηgwól múdá njúl gúl biin ðí, biin í njúl títí nda kəzə. Biin ní í á bə nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə milúú zəηgbá nə məlaag wúm. ⁴ Mudá wəəηgú mimbwéédí myé mí á bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kəzə. Nyə á bə nə misəŋgá nə oŋkaaw bwé njúl síyá nə or, nə ijimə í məkwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwé ða jôw nə pērlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwəd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo ísá í jaŋga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndímba í á bə nyə cilyá mpwóómbúd nə:

«*Babilon anánî, budá ó jaŋga nyəəηgú wáη, nyəəηgú á dana dana ísá yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəəηg nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud nə nyə á ηgul məcií mə míŋkəŋkə mí búúd nə məcií mə búúd bwé á gwúyəw nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə nə: «Wo káam jí na? Mə é bágələ wo ndímba mə múdá éne, tə

16:9 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18 **16:17** 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozé 1.2 **17:6** 16.6 **17:7** 13.1-2

ndím̄ba má biin í ngá ñkêny nyə ni, biin jí n̄a milúú zangbá n̄a m̄laag w̄um ni.

⁸ «Biin wó ám̄a dúg ni í á shí b̄a, í cúḡé ná. Í bá bád wú bí ncím̄a dí k̄a kúl í bá k̄a j̄ɛɛ yí. N̄a ndeé, buud ɔ shí bwá bá káam ja bwá bá nyiṅḡa dúg biin ni yí, bwá bá káam n̄acé í á shí b̄a, í cúḡé ná, n̄ji í bá nyiṅḡa nyín. Buud ɔ shí bwá bá káam ɔni, í bá b̄a b̄oṅḡ m̄íná m̄a cúḡé m̄ícilyá kálaad di wá; n̄acé tééd n̄ám̄a ja Zemb̄i nyə a fw̄ɔ shí n̄a gwów yí, m̄íná m̄a bw̄ey b̄a m̄ícilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í j̄i wa n̄a muud wám̄búlóg is̄a n̄a f̄ug. Milúú zangbá wó dúg m̄íni, j̄is̄a m̄imb̄án̄ zangbá kúl m̄údá éne m̄a k̄a ji yí; j̄is̄a n̄ám̄a m̄ící zangbá. ¹⁰ M̄ící zangbá mȳoṅḡ dí, m̄ít̄oṅ m̄i cúḡé ná m̄ící, ṅgw̄úd wus̄a, ṅgw̄úd í afwóȳé z̄a. Ja w̄an̄ í bá z̄a yí, í bá z̄a ji n̄ji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo b̄a, í cúḡé ná nyiṅḡa b̄a ni, gwám̄éfwó j̄is̄a c̄i á mw̄oomb. B̄án̄ṅ̄ micí zangbá wá b̄ús̄á; a ṅḡa n̄ám̄a k̄a kúl á k̄a j̄ɛɛ yí. ¹² M̄laag w̄um wo ám̄a dúg m̄áni m̄ás̄a micí w̄um. Mȳan̄ m̄i afwóȳé ná b̄a n̄a m̄afaan m̄a íjw̄uga; n̄ji, b̄án̄ṅ̄ biin bwá é jwú n̄ji w̄ela ṅgw̄úd. ¹³ M̄ící mȳoṅḡ mȳesh m̄ís̄a n̄a t̄édúḡa ṅgw̄úd, n̄a m̄i ȳó biin mp̄íf̄ó nȳan̄ n̄a ṅkul ijw̄uga nȳan̄. ¹⁴ Mȳesh m̄i é lumb̄ali n̄a Mw̄a Ncw̄ambe, n̄ji Mw̄a Ncw̄ambe nyə e cú bwo. N̄acé nyw̄áá j̄is̄a Cwám̄ba m̄il m̄icwám̄ba mȳesh m̄i ṅḡa gw̄ɔɔ yí, Cí í jwú n̄a micí mȳesh yí. B̄án̄ṅ̄ buud nyə á m̄a j̄ow wá, bwá w̄a bwá bá cú m̄ící mȳoṅḡ. N̄acé nyə a féesh buud nyə á j̄ow wá, b̄ús̄a nyə w̄abúḡulág.»

¹⁵ ṅḡales m̄u nyiṅḡa c̄i n̄a m̄a ná: «Mishw̄u wo ám̄a dúg m̄byóṅḡ m̄údá m̄a kwamb̄al̄e j̄iya mp̄ádúḡa m̄íni, j̄is̄a ikúl, n̄a m̄an̄kumb̄a m̄a búúd, n̄a ilwon̄, n̄a m̄ak̄al. ¹⁶ M̄laag w̄um wo ám̄a dúg m̄áni b̄án̄ṅ̄ biin bwá bá fam m̄byóṅḡ m̄údá, bwá déég nyə is̄a byé bȳesh, a lúg shushw̄áás, bwá bá céég d̄a nyə ífúndá ná ndeé j̄igal nyə kudad. ¹⁷ Bwá bá sá ntó n̄acé Zemb̄i nyə a wá bwo n̄ji yéesh ṅgw̄úd lúúd, n̄ji ná bwá sáág s̄a nyə Zemb̄i ṅḡa j̄i yí; ná b̄esh bwá t̄owúḡ c̄an̄ ná bwá yó

biin icí byán̄, a b̄alan̄ḡi n̄a dí ná ndeé k̄a wóós ja is̄a Zemb̄i nyə á c̄i yí í bá bw̄ama yí.

¹⁸ «N̄a ndeé, mudá wo ám̄a dúg éne, nyə wá ṅgw̄ála án̄an̄i í ṅḡa jwú n̄a micí mȳa shí ga mȳesh yí.»

18

Babilon má bw̄il

¹ Ja má m̄a sh̄in dúg m̄byóṅḡ m̄údá ni yí, m̄a m̄u dúg ṅgw̄ól *ṅḡales ṅḡa shul̄a wú gw̄ow n̄a yáág-yáág ṅkúl ijw̄uga. Milwan̄a myé m̄i m̄u kwan shí nyésh ná ṅḡan̄. ² A m̄u k̄im gw̄ow-gw̄ow ná:

*Babilon má bw̄il,
ṅgw̄ála í á d̄a jw̄ɔɔ ni í m̄a bw̄il.

Í m̄us̄a j̄iya m̄ajamb.

Í m̄us̄a, m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í m̄ish̄ishim mȳesh k̄a ji cín̄ṅḡ,
m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í ínunú í ádad̄an̄a bȳesh k̄a ji cín̄ṅḡ*.

³ Í m̄us̄a ntó n̄acé ikúl í cúḡé *Oyúden yí bȳesh

í á nyiṅḡula j̄an̄ga déd

nda bwá d̄a nyiṅḡula íṅguluga dí ná†.

Micí mȳa shí m̄i á wus̄a m̄anyúul j̄an̄ga dí n̄a nyə,

buud bwá á d̄a kusha kúm shí ndon wá,
bwá á bíg n̄a yáág-yáág t̄oṅm yé ás̄ó m̄ish.

⁴ M̄a m̄u gwág dúl kál m̄a c̄i j̄on̄ dí ná:

Buud b̄am, wúḡa ṅgw̄ála níid,

b̄i b̄óg kú nyíi *m̄ís̄ám mȳéd,

ókwaag-jum̄a bwá j̄alá n̄a bii nyə wá

bwá á bá n̄ám̄a bii b̄i.

⁵ N̄acé m̄is̄ám myé m̄i m̄a b̄aḡawo m̄akú m̄akú k̄a wóós j̄on̄ dí,

Zemb̄i m̄a k̄and m̄ish ólíṅḡ b̄esh wá ṅgw̄ála níid.

⁶ Sága nyə nda nyə á ṅḡa sá bóól ná.

S̄a nyə á juḡushi muud n̄a ndí ja ṅgw̄úd yí,

juḡushiḡa nyə n̄a gwo ija íbá.

Bálá nyə á ṅgulal buud n̄a ndí ja ṅgw̄úd yí,

b̄i ṅgulal nyə n̄a gwo ija íbá.

⁷ Bímbi nyə á d̄a b̄aḡawa n̄a is̄a í gúm̄a byé n̄a t̄oṅm yé ás̄ó m̄ish yí,

17:8 13.3 kálaad: 3.5 **17:9** 13.18 **17:12** Dan 7.7, 24 **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; S̄óm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15
17:15 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; L̄av 21.9; Eze 23.29; Oz̄é 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27 **18:2** 14.8;
 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** M̄il m̄ícilyá m̄i ayág m̄i ṅḡa c̄i ná «m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í ínunú mȳesh k̄a ji cín̄ṅḡ, m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í ócúdí í ádad̄an̄a k̄a ji cín̄ṅḡ. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † **18:3** Ntó m̄a k̄a ná j̄an̄ga dé í á m̄a gw̄íflya ikúl í cúḡé Oyúden yí. **18:4** Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17
18:5 Mat 18.20 **18:6** S̄óm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9

tálúgá nyə cwúnd dí bímbí dɔɔŋg,
bí jil nyə mántágula dí bímbí dɔɔŋg.
Nəcə a ŋgə ci na lámúd ná: «Mə njul caaŋgád
nda wúl cí múdá,
mə cugé kúsə, mə abúlé bwεε bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ŋgə téduga ntó ná, okwaag-jumə
Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə wá
bwə bá zə káda nyə jwəw ŋgwú. Í bá bə:
nə shwiy, nə məcɛy má shwiy, nə zha;
kuda ka bá cumbal jígal nyə.
Nəcə Zembî Cwámba, muud má sámɓ nyə
milású yé jisə ŋkácí.

⁹ Micî myâ shí myêsh bə́nónɔ́ bwə á wusə
mənyúul jaŋga dí nə tɔɔm ásɔ́ mísh dí myá,
mí bá jii máyə, mí bí mábwə bud dí shú déd
ja bwə bá dúg yíle í ŋgə kə gwów ná a ŋgə jígə
yí. ¹⁰ Bwə bá fúndə ná bwə ashíshé kúl á jí
cwúnd dí yí, bwə də tɔ́w shwóg-shwóg ka də
ci ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋkú ŋgwála íŋkácí ga e!

Sémbyé milású wô í má shîn námə nji wəla
ŋgwúdá!

¹¹ Buud bwə də kusha kúm shí ndon wá
ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə ná, nəcé
kú ná nə muud mə kúsə zhwog kúm básə
nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dɔɔŋg dúsə, nə
or, nə kwóógú bwə də lúlə *mwaanê nə ndí
yí, nə ijimá í mákwóógú, nə kwóógú álal-
kus bwə də jəw ná pərlə yí, nə fwámé lɛʂ,
nə mikáándə mí atítî nda məcií, nə káándə
nyanɡá bwə də jəw ná suwá yí, nə myá otítî
nda kɔ́ɔ́, nə məváál má ílí məsh má anywa
məcud, nə isâ bwə də sá nə mimbanɔ́ mi
zhwóg yí, nə byɔɔŋg bwə cáág nə jɔ́ɔ́ ílí, nə
fwámé ŋkwánz, nə dúl váál ŋkwánz námə yí,
nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔŋg
dúsə námə: nə fuláwa məwúdá bwə jəw ná
sinamôn yé, nə mósól məwúdə má anywa
fwɔ́, nə olabínda, nə mósól mákúl má líí bwə
də jəw ná *mîr má, nə dúl váál áshub ánywa
məcud, nə məlwəg, nə məwúdə, nə minɡug,
nə *blé, nə iwoo í anánî, nə itəw, nə ikabulí,
nə omətúwa íkabulí í də julə yí, nə mikwám,
nə icug i búúd*.

¹⁴ Jɔ́ɔ́ isâ lám wô í á də cɛel yí í músə wo cé
jon.

Nə tɔɔm ásɔ́ mísh, nə isâ í áŋkəŋkənwá, í má
wú wo mábwəd.

Byêsh íni, muud nyə abúle ná nyiŋgə kwey
byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm dɔɔŋgú bíg nə
dwo wá bwə bá fúndə ná bwə ashíshé kúl á
jí cwúnd dí yí, bwə bá tɔ́w shwóg-shwóg ka
ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwə
bá ŋgə ci ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋgwála ni í á də bə nə fwámé lɛ!

Mikáándə myé mí á də bə, míl tí nda məcií,
míl tí nda kɔ́ɔ́.

Ŋgwála ni í á də bə nə or nə ijimá í
mákwóógú,

nə məkwóógú má álal-kus bwə də jəw ná
pərlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dɔɔŋg dêsh wə má jímb nji
wəla ŋgwúdá ga?

Nə omása bwə jwú nə ititíma wá, nə buud
bwə jáánd ititíma byɔɔŋg dí wá, nə odɔgulo-
shwəŋgə bwə júlə ititíma wá, nə buud bəsh
bwə ŋgə bə nə mənywa mən wá, bəsh bwə
á də gwaa tɔ́w, ¹⁸ də dúg yíle májígə mə
ŋgwála, bwə ka də kîm ná: «Wáyé ŋgwála í
á bwεε bə nda jɔ́-jɔ́ ŋgwála ga yí?» ¹⁹ Bwə
á ka də shwu mifumbyá mílúúd, bwə ŋgə
jii, bwə ŋgə tədəwa, bwə ŋgə jii nda bwə də
jii mbimbə ná, bwə ŋgə kîm oŋkwiimbyé ó
shwiy ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn ey!

Ŋgwála í á sá nə buud básə nə ititíma mən wá
bəsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wá ó má bándə lúg cwúnd nji wəla ŋgwúdá ga?

²⁰ O yé búúd bí jon dí wá, gwágúgá
məshusug nə ŋgwála ni cîmúle!

Tɔ́ bí minkəŋkə mi búúd, nə *buud ɔ́ lwámá,
nə bí *buud ɔ́ mícúndə, gwágúgá
námə məshusug.

Nəcə, ja Zembî má sámɓ Babilɔn lésú yé títəlí
ni, a má kunda bí.

²¹ Ná ndéé, gúl ŋkácí éŋgales mú ŋkəny
dúl məma kwóógú†, a mú wəŋgə wusə
dwo mən nə ŋkulú, nyə ná:

18:8 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Tədəwa. **18:12** Eze 27.12-24 § **18:12** lɛ: Jisə dúl váál
káándə ájəjaambəwô, nə lálələ kus. * **18:13** Də kusha ícug i búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16**
17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔŋg í njúl nda
məkwóógú bwə á də kwaag ifwán cínəŋg yág má.

Ntáni wá sá mé bá wánḡulə wusə Babilon yé,
nə ŋkulú,
məma ŋgwəla ni í ábúlé ná nyingə bwelə
nyín.

22 Nə məkəl mé íbínzhá,
nə məkəl mé óseye isusa
nə məkəl mé ílúlwón í ábulya məkəl,
nə məkəl mə mícwōŋ í,
ŋgwúd nə ŋgwúd í abúle ná gwíḡ wódí.
Təo muud mə sá gúl séy məbwə yé,
təo ncíndə ná bwə ŋgə kwaag ifwán í ábúlé ná
námə bə.

23 Í bá bə, kú ná nə təo inḡúŋḡóŋ ná lámba
dúsə njidá,
kú ná gwáduga təo məshusug mà ná
ncwámá bá sás bwə ŋgə kúnəw béya.
Í bá bə ntó nəcé okusha ə kúm bwō wə bwə
á bul bə,
wo á shiḡ ikúl í cúgé Oyúden yí byēsh
nə misóólúgá mí jamb wo á də sá myá.
24 Wo wə jí nə mpwene shwiy
mə búúd ə mícúndə nə miŋkəŋkə mi búúd,
təo bóólúgá bēsh bwə á cíḡuləw məcún shí
nyēsh dí wá.

19

Mingwa mi gúma jonud

1 Ja isá ini í mé shín yí, mə mú gwág nda
kúdə zhwog buud bwə ŋgə kím jon dí, bwə
ŋgə ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsú wə mé də cug búúd,
milwanə nə mpífə bísə Zembí wúsú isá byé,

2 nəcé á də cíḡal mílúsú tútəlí ná jəlá.

A mə sámb lésú mə məma mbyóóŋg múdá
í á ŋgə ntáma shí nə jaŋga yí,
a mə kunda ósóol ə məsáal bé,
a mə yá nə mbyóóŋg múdá í á gwú bwo yí.

3 Bwə mú ci ja ábeé ná:

Alelúya! Yíle jé í ŋgə kə gwōw
kandugə á kandugə.

4 Ocúmbá buud məwúm məbá nə ónḡ
bénḡŋ mikuwó mí isá mínḡ bwə mú kúd
mámpwoombú shí, yə Zembí muud njúl

caanḡəd yé gúma, bwə ŋgə ci ná: «Amen!
*Alelúya!»

Zan bá mə Mwā Ncwəmbə

5 Dúl kəl í mú wú *caanḡə mə Zembí ná:
Bi bēsh osóol ə məsáal ó Zembí wúsú,
bí ŋgə gwəḡə nyə wá,
ozhizhe ə búúd nə fwámé búúd, ságúsəḡá
nyə.

6 Mə músə gwág dúl kəl nda kúdə zhwog
buud bwə ŋgə kím, nda məjúwó mə mpəŋ
mə ŋgə shwo, nda məma ŋkəl mpú ŋgə saal;
kəl dəŋḡ í á ŋgə ci ná:
Alelúya! Zembí Cwáməba, Zembí á ŋkul nyēsh
mə ŋwa ijwūga byé.

7 Sá gwágúḡá məshusug, sá kəəs, sá yə nyə
gúma,

nəcé zan bâ mə Mwā Ncwəmbə í zə sīy,
mudá á zə bá yé mə shín kwəməsa.

8 Bwə mə yə nyə káándə í njúl fwámé lē*

í ŋgə fumə məfumə mə áŋkəŋkənwā.
Fwámé lē wəŋḡ wə misóólúgá myá tútəlí
míŋkəŋkə mi búúd mí á ŋgə sá myá.

9 Enḡəles mú ci nə mə ná: «Ciləḡ ná: Buud
bwə mə jówəw nə bwə zəḡ də dína bâ mə
Mwā Ncwəmbə wá, báá bwə mə jəla.» A
mú nyingə ci ná: «Obábálé ó íciyá ó Zembí
wə óni.» 10 Ja á mə ci nə mə ntáni yí, mə
mú wusə nyúúl nyədə shí məkuú mbúmbudí
nə mə yə nyə gúma. Nyə ntəḡ nə mə ná:
«Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə jí muud
gwoonḡ wán nə shé ŋgə séy séy ŋgwúd,
bínḡŋ omínyəŋə bwō bwə ŋgə bwiiŋ ləŋ mə
Yésus wá. Yidagú yə Zembí gúma! Obábálé
shé ŋgə bwiiŋ shú mə Yésus wá bwə ŋgə
zhu sá nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Kríst mə bá nyingə zə ná

11 Mə mú dḡḡ jon nə bagə, wo dḡḡ kabəlí
áfufumə, muud njúl gwo gwōw; bwə dḡḡḡ
jōw múúd wəŋḡ ná Abúḡə nə Afwámé. Nyə
wə mə də cíḡal mílúsú ótútəlí dī, də námə
lúmbəlí dósomb ótútəlí dī. 12 A jí nə mísh mə
ŋgə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá
mitúm mí ícī lúúd. Jínə dé dúsə cilyá váál

18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48

19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11

* 19:8 lē: Jisə dúl váál káándə ájujaambəwō, nə lalálə kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé ó
íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15;
2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yúá 1.1 19:14 6.2-8, 11

múúd shús cùgé nà ñkul l̄ yí, ñji nyáméfwó. ¹³ Kúúd á j̄i nà ndí nyúúl dí yí j̄isà nà m̄acii ná lwob. J̄íná dé wá Ciyá m̄á Zembî. ¹⁴ Misámbá mí d̄óómb m̄ísá jon̄ dí myá mí á ñgə b̄ə nyə, b̄əsh bwé njúl íkabulí í áfufum̄ê d̄i, bwé mbid mimbwéédí mí fwámé l̄ə, a njúl ñkí fumə, fúbán ná fw̄ə-fw̄ə. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ñgə cúwo nyə mpu dí ná a zó cugal íkúl í cùgé *Oyúden yí. A bá fála byo nə ñkád, a nyâm bwo nda bwé d̄u nyâm ísâ faduga dí ná, lwólə ná mpimbə m̄á Zembî Ankul-nyêsh í m̄á bul yáág. ¹⁶ A j̄i nà cilyá nyádí kúúd dí nà nyádí jwu dí ná:

Cí í jwú nà micí myêsh yí,
Cwám̄ba míl micwám̄ba myêsh mí ñgə gw̄əp̄
yí.

¹⁷ Mə mú d̄úg ñgwól *éngales tál jwówúd t̄átəl̄i. A mú k̄im gwów-gwów ci nə inunú byêsh yâ gwów ná: Zəgá! Səeñgyagá bi zág m̄ama dína m̄á Zembî d̄i, ¹⁸ zə də. Bi m̄a zə də míshwun mí micí, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimb̄i w̄a gwów-gwów, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwé ñgə kyey nə byo wá, buud b̄əsh, t̄ə ofulí t̄ə mikwám, t̄ə ozhizhe ə búúd t̄ə fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú d̄úg biin b̄án̄ñ micí myâ shí nə misámbá mí d̄óómb myáñ bwé m̄á s̄eñgya ná bwé zə lúmbali nə Muud njúl kabulí áfufum̄ê dí yé b̄án̄ñ b̄é ózimbi.

²⁰ Bwé mú nt̄ag bii biin, bii námá *múúd micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á d̄u sh̄ig buud nə m̄ama *m̄áshimbá nyə á d̄u sá mísh m̄á biin dí yí. Buud nyə á d̄u sh̄ig wá bwé wé bwé á d̄u magulə ná bwé wág bwo m̄əȳiḡȳé m̄á biin, bwé d̄u kúd v̄əḡulí j̄é m̄əmpwoombú shí wá. Bwé mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ñgə b̄əmb.

²¹ Kafwele í á ñgə cúwo muud kabulí áfufum̄ê mpud yí, í mú gwú b̄óólágá b̄əsh. Inunú byêsh í mú də míshwun myáñ ná ndéé j̄ilə.

20

Ijwûga tâñ mimbú tóóshin

19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 **20:1** 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gog nə Magog: Nt̄ani wá múúd micúndá Ezekyél nyə a j̄w̄ buud bwé ñgə lúmbali nə kúl m̄á Zembî wá yé. Wo j̄i nə ñkul d̄úg gwo Eze 38 nə 39 d̄i. **20:9** Il̄ñ 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20

¹ Ja ísâ íni í m̄á sh̄in bə nt̄ani yí, mə mú d̄úg ñgwól *éngales ñgə shulə wú gwów a mbid juwuga bí ncímə nə m̄ama kwoolú ñkwánz. ² A mú maməsə bii ñkəndú éne, nywâ a yág j̄isá Njwû m̄əjamb yé wəəñgá, nyə *Sátan, a mú wólə nyə m̄əñkəda; a bá j̄i m̄əñkəda m̄əəñg dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndéé a fad mpumbé, wá m̄əȳiḡȳé ñgun̄əd. Nyə á fad ñkəndú éne nt̄ani ná a j̄ig kú ná nyiñgə ñgə sh̄ig ikúl í cùgé *Oyúden yí, kə wólə ja mimbú tóóshin mí bá sh̄in yí. Ja mimbú myəəñg mí bá sh̄in yí, í bá j̄i ná bwé bídúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú d̄úg ícaañgá, buud bwé mú zə j̄i ícaañgá byəəñgád. Zembî mú yə bwo ñkul ná bwé ñgəg nə sámb milésá. Mə mú námá d̄úg *mishíshim mí búúd bwé á cígəw m̄əcún wá. Bwé á cígəw m̄əcún nəcə bwé á wá cug j̄án ñgələ bwaagulə lán m̄á Yésus d̄i, nə ñgələ bwiiñg Milésá mí Zembî wá; bəəñg bwé áshigé kúd t̄ə biin t̄ə v̄əḡulí j̄é m̄əmpwoombú shí wá, bwé áshigé wíya m̄əȳiḡȳé ñkí mpwóombú ñkí mbwád wá. Buud bəəñg bwé mú gwúm ná ndéé b̄án̄ñ *Kríst bwé mú bə nə ijwûga tâñ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mimbimbə mí áshigé fwo gwúm té mimbú tóóshin mí áshigé fwo sh̄in yí. Buud bwé á gwúm b̄án̄ñ Yésus zə bə nə ijwûga tâñ mimbú tóóshin wá, gwúmələ áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwé gwúm gwúmələ áshúshwóógú wá bwé m̄á j̄əla, báá b̄əsə min̄k̄əñk̄ə mí búúd. Shwiy ábēé í ábálé ná kúnya nə bwo, b̄án̄ñ Kríst bwé bá yida bə nə ijwûga tâñ mimbú tóóshin.

⁷ Ja mimbú tóóshin mí bá sh̄in yí, bwé bá yíl Sátan mimbwugəd, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ñgə sh̄ig ikúl í cùgé Oyúden yí m̄ákug m̄á shí m̄án̄ñ d̄i, nt̄ó j̄i ná Gog nə Magog*; kə ñgə sh̄ig bwo ná ndéé bwé mú s̄eñgya ñkí bulya nda sh̄ə nyísá m̄āñ yí, ná bwé sá d̄óómb.

⁹ Bwé á ka mpyáanz shí nyêsh, bwé lyə ñgwála Zembî m̄á céel yí, kúl bag dé d̄ásá yí, lyə wə ná kyesh. Nj̄i, kuda í á wu jon̄ dí zə cumbal j̄igal bwo. ¹⁰ Ná ndéé Njwû m̄əjamb

nyə á ngə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kúl biin bá *muud micúndé á ibəmb búsé yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású aməzhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dóg məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəng míshád, í jím kú ná nyiŋgə bə. ¹² Mə mú dóg búúd bwə á yə wá, tə ozhizhe ə búúd, tə fwámé búúd, bwə təl otátəlí mpwóombú caangəd. Okálaad bwə músə bényəw. Mpásə bəni, bwə mú nyiŋgə bəny ngwólúgá íshús, nyəŋ njúl kálaad á cəg. Zembí mú ngə sámb buud bwə á yə wá milású, ngə bə misóólúgú myáŋ. ¹³ Bəəng búúd bwə á yə máŋ wá, máŋ mə mú nyiŋgə bwo, shwiŋ nə baŋ mínjím í mú námə nyiŋgə bəŋ. Zembí mú ngə sámb muud yəsh milású, ngə bə misóólúgú myé. ¹⁴ Bwə mú wusə shwiŋ nə baŋ mínjím bí kudad: shwiŋ ábēé wə wusəwələ bí kuda dî. ¹⁵ Muud yəsh jíná í á bə kú nyin kálaad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndéé, mə á ka dóg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á shí jím, tə mən, mə kú ná nyiŋgə bə. ² Mə mú dóg Yurúsəlem agúgwáan, ŋkəŋkə ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í mə shin cwə nyúul nda mudá mə kwisha nə a ké béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ngə wú *caangə mə Zembí dí, í ngə ci nə ŋkulú ná: «Zembí bənəŋ buud banda dán wəga. Zembí mə zə ji búúd dí, buud bwə músə bə búúd bé, nyə ntəg Zembí wəŋ. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwə ábúlé ná bwəle də yə, bwə kú ná bwəle də sá máshwiŋ, kú ná bwəle jug nə məcey. Isá í acwúlú í á mə cə.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dóg íí? Mə ngə sá isá byēsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Ciləg isá ini, nəcé iciyá byám bísə í abúgúlág, bísə obábálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətédúlé, mə Məshiné. Muud ngə gwág shwáásúlə minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwun á cəg, a ngul mwo ashwá. ⁷ Muud yəsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wəni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nyə bə mwān waamə. ⁸ Buud bwə júlé mənnyúul fúndə cúwálí wá bəŋ íí, nə buud bwə á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəəng bwə á mə sá icəg ŋkí dana mísh mə Zembí dí wá, nə ogwúl ə búúd íí, nə buud ə jaŋga, nə buud ə ncidə, nə buud bwə ngə yə ozembí wá yadúg gúmə wá, nə minjínjə, bəni bēsh bwə bá shúgula nji bí kuda nə fidə dî, shwiŋ ábēé wəni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Nə ndéé, wəəngəles zəngbə bwə á bə bwə mbid ikwəw zəngbə lwándúlá nə okwaag-jumə zəngbə wá məzhúgúlá wá, ngwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Záá, mə zəg lwágulə wo mudá mə zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbə.»

¹⁰ A mú kə nə *jím jām wúl məma mbəŋ dí gwəw. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ŋkəŋkə ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembí. ¹¹ Í á bə nə mílwané mí Zembí, í ə də lwenya nda jəjə kwóógú bwə də jəw nə zhəspə yí, zhəspə wəəng njúl wo təl ká wo ngə dóg ká, námə nda yən kristál. ¹² Yurúsəlem wəəng nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mənnyun mə mə lyə íkómb byēsh nə kəsh, mənnyun məəngə nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəəngəles wúm nə óbá bwə njúl isándalé. Míno mə á bə námə micilyá cínəng mimpumbéd, míno mə íbēend wúm nə íbá yə bwán ə *Izəryél. ¹³ Mimpumbé wúm nə mímbá myəəng mí á bə, kóomb jwəw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *mánəcwúm mə jwəw†

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiŋ ábēé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37
* **21:6** Ikaŋgá íbá ini bísə, nə kaŋgá áshúshwóógú nə aməzhúgúlá yə kál lú garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5-8; Mət 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † **21:13** mənəcwúm mə jwəw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ə iciyá dí.

mimpumbé mílól, *mákóól má jwôw‡ mim-
pumbé mílól, kóómb í ða jímə yí mim-
pumbé mílól. ¹⁴ Bwə á fwə mənyuŋ mə
ŋgwála wəŋgú nə məváál mə məkwóógú
wúm nə məbá, bwə mú cilə *búúd ɔ lwámá
ó Mwá Ncwəmbə mínə máŋ məkwóógú
məŋgúd, búúd ɔ lwámá bwə á bə wúm nə
óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ŋə lésha nə mə yé nyə
á bə nə máda nə a zə yigula ŋgwála nə
mimpumbé, nə mənyuŋ; máda wəŋg nyə
á bə síyá nə or. ¹⁶ Ngwála í á bə ikóómb
byēsh nə jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh
cé ŋgwúd. Engəles mú ŋə yigula ŋgwála
nə máda; a mú kwey nə nə məgwaa, nə
məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byēsh í á bə
cé ŋgwúd, *osutâđ otóóshin wúm nə óbá.

¹⁷ A mú námə yigula mənyuŋ mə ŋgwála,
a kwey nə mäsə kələ gwôw okudé* təd nə
məwúm mánə nə ónə, ŋgələ yigula nda búúd
bwə ða yigula ísə ná.

¹⁸ Bwə á mə mənyuŋ məŋgú nə
məkwóógú bwə ða jôw nə zhâspə má, bwə
lwə ŋgwála nə fwámé or áfufaanə, a dúgə
ŋkənwə nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwə á ŋə
wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myâ
nyuŋ ŋgwála dí nə í bəg ŋkí nywa dúg.
Bwə á sá nə, fwəyá áshúshwóógú dí, bwə wá
kwóógú bwə ða jôw nə zhâspə yí; ábēé dí,
bwə wá dəŋg bwə ða jôw nə safir yí; aléel
dí, bwə wá dəŋg bwə ða jôw nə kalusedwân
yí; ányina dí, bwə wá emerôd. ²⁰ Bwə á
wá dəŋg bwə jôw nə sardwân yí átána
dí, konalín ásaməna dí, krizolít ázanğbád,
beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizoparás
áwúméd, yasêt áwúm nə ŋgwúđđ, ametistə
mú kə shúgula áwúm nə bēé dí. ²¹ Minjuwəg
myâ mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə
síyá nə kwóógú álal-kus bwə ða jôw nə pērlə
yí, nda mpumbé, nda pērlə. Bwə á kwaag
njwónə ánəní á ŋgwála nə fwámé or, or wəŋg
njúl, wo tál ká wo ŋgə dúg ká, nda yēn.

²² Mə a shígé dúg təw *Mpáánzə Zembí
ŋgwála wəŋg wēsh dí. Zembí Cwáməba á

ŋkul nyēsh bá *Kríst wə búás tãŋ Mpáánzə á
ŋgwála wəŋg. ²³ Ngwála wəŋg í áŋgē nə jí
jwôw, kú jí ŋkwoond; milwanə mí Zembí wə
mí ŋgə kwan wə, Mwá Ncwəmbə jisə məəs
í ŋgə kwan ŋgwála wəŋg yí. ²⁴ Ikúl ishús í
bá ða cugə nyədí məŋkenyad, micí myâ shí
mí bá zə ða təw wán cínəŋg. ²⁵ Mimpumbé
myé mí ábúlé bwelə ða feed, nəcé ibulú í
ábúlé ná ða bə ŋgwála wəŋgúd. ²⁶ Bwə bá
zə ða nti təw nə mílwanə myâ íkúl ishús
cínəŋg. ²⁷ Sâ jí ŋkí dana mísh mə Zembí dí yí
í ábúlé bwelə kə cínəŋg, tēem bə múúd nyə a
mə wusə nyúúl ísá í áđudaná dí nə íjəđ dí yé.
Buud bwə bá kə cínəŋgú nji bəŋg mínə máŋ
mäsə cilyá kálaad á cug mə Mwá Ncwəmbə
dí wá.

22

¹ Nə ndéé, *əŋgəles éne mú lwó mə ŋgwəđ
májúwó mə cug, í njúl nə ŋkúl-ŋkúl nda
yēn kristál; ŋgwəđ wəŋg í ŋgə zhu *caŋgə
mə Zembí bá Mwá Ncwəmbə dí, ² í ŋgə
wô tãm ŋgwála, lí cug í tál máneciindye
mə ŋgwəđ məbá mēsh dí. Lí jəŋgú í ða
bə nə mpumə ŋkwoond yēsh á mbú, buud
ðə mwáág mpúmə cínəŋgú ija wúm nə íbá
ŋkúmba mbú. Ikáá byé í ða lwag íkúl í cúgə
*Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyiŋgə bwəma
nə məlweemyâ ŋgwála wəŋgúd. Caŋgə mə
Zembí bá Mwá Ncwəmbə í bá bə wu. Osóól ó
mäsáal ó Zembí bwə bá sá Zembí ísəy. ⁴ Bwə
bá dúg mpwóómbú nyé, bwə bə námə nə
jínə dé cilyá məmpwoombú. ⁵ Bulú í ábúle
ná ða yínd wu. Buud bwə ábúle ná ða jii
məŋkenya wu, kú námə jii málamba, nəcé
Zembí Cwáməba mə bá ða kwan bwo. Bwə
bá bə nə íjwúga kandəgə á kandəgə.

Yésus wál bá nyiŋgə zə

⁶ Engəles mú ci nə mə ná: «Íciyá íga bíse
í abúgúlag, bíse obúbálé. Cwáməba, Zembí
mə jwú nə *mishíshim mí *búúd ɔ mícúndə
yé, nyə á nti mə ná, mə *əŋgəles yé mə zəg
lwágulə ósóól ɔ mäsáal bə sá í wál bá zə síy
yí.» ⁷ Yésus mə ci ná: «Dugí, mə wál bá nyiŋgə

‡ 21:13 məkóól má jwôw: Í ká nə Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20

21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 sātād: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé:
Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23
21:24 Sôm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad
á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Líf: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8
22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20

zə. Muud mə báágúlá íciyá kálaad éga ηgá cúndə yé, nywáá mə jəla.»

⁸ Mə Yuánes wə mə á gwág isâ íni, mə wə mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg byo yí, mə á wusə nyúul mbúmbudî éngəles nyə á ηgə lwó mə byo yé dí shí məkuú, ná mə yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntəg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə ji muud gwoonj wán ná shé ηgə sêy séy ηgwúd, nə mə nə bínónη omínyonη búwô búúú ə mícúndá, nə buud bwə ηgə baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyíngə ci nə mə ná: «Wo kú shweel íciyá kálaad éga ηgá cúndə yí, nəcé isâ byəonj í wál zə s̄y. ¹¹ Muud mə də sá olílingî yé, nyíngəg ηgə sá olílingî; nyəonj músə nə nyéé mísh mə Zembî dí yé, nyíngəg bə nə nyéé. Muud ηgá sá otútəlí yé, nyíngəg sá otútəlí, nyəonj jí ηkənkə múúú yé sá ná a nyíngəg bə ηkənkə múúú.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyíngə zə. Mə zag ntəg nə myəna, mə bá zə ηgə jəna nə buud ηgə bə sóólúgú mə múúú yēsh. ¹³ Mə ji Alúfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóógú, mə áməzhúgúlá. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwə ηgə gusa íjud byáη wá bwə mə jəla, nəcé bwə bá bə nə zhií mə kúmá líí cəg dí, bwə bə námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ηgwólád.

¹⁵ Ngwála dí tóón nyə mə bá bə, nə buud bwə á lweegashi ícəg nda ompyā wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó janğa, nə ogwúl ə búúú, nə buud bwə ηgə yə ozembî wā yadúg gúmá wá, nə muud yēsh mə céél íjǝǝ á ηgə námá bwiing byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngəles waamə ná a zəg bwaagulə mádə dí ná isâ íni bíse obábálé. Mə ji mbyágá á mpwonη buud mə *Dávid, mə ji acén-cení mə də faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Nkənkə Shíshim bá ηgwəol mə Mwā Ncwəmbə bwə ηgə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ηgə gwág yé cíg nə: «Zaág!» Muud ηgə gwág shwáásúlə minú yé zəg. Muud mə jí məjúwó mə cəg yé, ləgúg mwo ashwā!

¹⁸ Bí buud ηgə gwág iciyá kálaad éga ηgə cúndə wá, mə Yuánes, mə ηgə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembî bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ηgə lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá wa íciyá kálaad éga ηgə cúndə dí yé, Zembî bá béég múúú wəonjú dé kəw lə isâ kálaad éga ηgə lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə ηkul mə dá íbumá í líí á cəg, nda yə nyə ηkul mə nyíi ηkənkə ηgwólád.

²⁰ Muud ηgə bwaagulə ná isâ byəonj bíse obábálé yé ηgə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyíngə zə.» Amen! Yé Cwám̄ba Yésus, zaág!

²¹ Cwám̄ba Yésus kə sá bí bēsh mpaam.